

ДОКУМЕНТОВЪ

ОТНОСЯЩИХСЯ КЪ ИСТОРІИ СѢВЕРО-ЗАПАДНОЙ РУСИ

ИЗДАВАЕМЫЙ

ПРИ УПРАВЛЕНІИ ВИЛЕНСКАГО УЧЕБНАГО ОКРУГА.

ТОМЪ ОДИННАДЦАТЫЙ.

ВИЛЬНА.
Типографія А. Г. Сыркина, Большая улица, собственный домъ, № 88.

1890.

АРХЕОГРАФИЧЕСКІЙ СБОРНИКЪ

ДОКУМЕНТОВЪ

ОТНОСЯЩИХСЯ КЪ ИСТОРІИ СѢВЕРО-ЗАПАДНОЙ РУСИ

ИЗДАВАЕМЫЙ

ПРИ УПРАВЛЕНІИ ВИЛЕНСКАГО УЧЕБНАГО ОКРУГА.

ТОМЪ ОДИННАДЦАТЫЙ.

ВИЛЬНА.
Типографія А. Г. Сыркина, Большая улица, собственный домъ, № 88.

1890.

Печатано по распоряженію г. Попечителя Виленскаго Учебнаго Округа.

ОГЛАВЛЕНІЕ.

I. Документы б. Брестскаго Симеоновскаго монастыря.

II. Документы и дѣла изъ архива Литовской духовной консисторіи.

Стр.

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Одиннадцатый томъ состоитъ изъ двухъ отдѣловъ: въ первый вошли документы б. Брестскаго Симеоновскаго монастыря, а во второй—документы и дѣла изъ архива Литовской духовной консисторіи. Документы I-го отдѣла служатъ дополненіемъ къ документамъ, разъясняющимъ судьбы православной церкви въ г. Брестѣ, напечатаннымъ въ тт. III и VI Актовъ Виленской Археогр. Коммиссіи.

Исторія г. Бреста довольно обстоятельно изложена въ предисловіи къ III-му тому Актовъ Виленской Археогр. Коммиссіи. Авторъ этого предисловія коснулся отчасти судьбы православія въ этомъ древнѣйшемъ русскомъ городѣ, который съ 1590 года дѣлается центромъ совѣщаній какъ лицъ измыслившихъ унію, такъ и православныхъ іерарховъ, осудившихъ ее, но не могъ изложить обстоятельно этой части своего труда по скудости историческихъ матеріаловъ. „Коммиссія, по словамъ автора предисловія, предполагала найти въ актовыхъ книгахъ Брестскаго гродскаго суда достаточное количество документовъ, относящихся къ этому вопросу, но такихъ документовъ оказалось весьма мало. Гдѣ находятся эти сокровища опредѣлить весьма трудно. Быть можетъ они были уничтожены съ цѣлью скрыть и самые слѣды существованія борьбы (уніатовъ съ православными); быть можетъ отчасти хранятся еще гдѣ-либо подъ спудомъ архивной пыли". Предположенія эти отчасти оправдались. Документы этого рода въ значительномъ количествѣ сохранились въ архивѣ нынѣшняго Брестскаго Симеоновскаго собора и доставлены намъ для напечатанія достопочтеннымъ настоятелемъ этого собора протоіереемъ Іоанномъ Григоровичемъ. Документы эти первоначально хранились въ Слуцкомъ архивѣ Переяславской епархіи, а въ 1793 г., при особомъ реестрѣ препровождены въ Брестскій монастырь (№ 93, стр. 139). Между этими документами не оказалось ни одного, относящагося къ первымъ временамъ введенія уніи въ г. Брестѣ, не нашлось даже указанія на существованіе такихъ документовъ въ „Реестрѣ", при коемъ они препровождены въ Брестскій монастырь, хотя нѣтъ сомнѣнія, что кромѣ сохранившихся доселѣ документовъ существовали еще и другіе. Въ „Діаріушѣ" Аѳанасія Филиповича, игумена Брестскаго Симеоновскаго монастыря, между прочимъ, сказано, что онъ, по пріѣздѣ своемъ на игуменство въ Брестъ-Литовскъ, спрашивалъ о „фундаціяхъ на чимъ жити". Мѣщане (братчики) принесли ему „фундаціи и привилеи на пергаменахъ въ шести штукахъ, на братство предъ уніею наданые" [1]. Ни одного изъ этихъ „пергаменовъ" не сохранилось до нашего времени, сохранилась только копія одного изъ нихъ (1590 года іюля 6), напечатанная въ этомъ томѣ подъ № 6 и упоминаемая въ „Реестрѣ". Быть можетъ эти документы погибли во время пожара, истребившаго въ 1716 г. Симеоновскій монастырь съ разнымъ движимымъ

[1]) Русская Историческая библіотека, т. IV, стр. 64.

имуществомъ, въ томъ числѣ и документами, на что есть указаніе въ „Реестрѣ" подъ № 274, или во время пожара въ Симеоновскомъ монастырѣ 8 ноября 1815 г. Быть можетъ они хранятся подъ спудомъ архивной пыли въ архивѣ Брестской городской думы, въ которой, по словамъ достопочтеннаго протоіерея Іоанна Григоровича, завалены дѣлами и документами три большихъ комнаты.

Документы, напечатанные въ *первомъ* отдѣлѣ относятся исключительно къ исторіи Брестскаго Симеоновскаго монастыря. Когда и кѣмъ основанъ въ Брестѣ-Литовскомъ православный монастырь, положительныхъ извѣстій не сохранилось. По словамъ автора брошюры „Аѳанасій Филиповичъ, игуменъ Брестскій", А. Маркевича, въ Брестѣ находились два мужскіе православные монастыря: Рождественскій и Симеоновскій, изъ которыхъ первый существовалъ уже въ 1480 г., а второй еще древнѣе. Свѣдѣнія эти г. Маркевичъ заимствовалъ изъ документа подъ заглавіемъ „Sprawy monasteru Brzeskiego Zamuchawieckiego ii. xx. Bazylianow Nieunitow... z miastem i. k. mci Brzesciem Litewskim" и нѣкоторыхъ другихъ документовъ, находящихся въ архивѣ Брестскаго Симеоновскаго собора". Въ числѣ доставленныхъ намъ документовъ б. Брестскаго Симеоновскаго монастыря „Sprawy monasteru Brzeskiego"... не оказалось и потому трудно судить, какія именно свѣдѣнія заимствованы г. Маркевичемъ изъ этого документа и какія изъ „другихъ" документовъ. Только въ одномъ изъ сихъ „другихъ" есть такія выраженія, которыя могутъ давать основаніе думать, что въ Брестѣ въ XVI ст. существовали два православные монастыря: Рождественскій и Симеоновскій. Въ документѣ, напечатанномъ подъ № 2, сказано между прочимъ, что игуменъ Берестейскаго монастыра Пречистое Богородицы Пахомей жаловался королю на поборцевъ, которые берутъ капщизну отъ людей его „церковныхъ", тогда какъ подданные „владычные, преорскіе, плебанскіе и монастыра св. Симеона пана Александра Солтановича, на церковныхъ земляхъ седечи, корчмы сытятъ, тыи де до скарбу (королевскаго) капщизныхъ пѣнязей николи не даютъ". Въ документѣ подъ № 3 также упоминается „игуменъ Рождественскій", которому брест. мѣщанинъ В. Кулиновичъ платилъ за плацъ монастырскій „цыншу по пяти гроши литовскихъ". Въ документѣ подъ № 4 упоминается „настоятель св. Симеона монастыра" Павелъ Василевичъ, котораго брест. мѣщанинъ Филимонъ Степановичъ просилъ приложить печать къ своему листу на обмѣнъ земли. Если допустить существованіе въ Брестѣ *двухъ* монастырей православныхъ, то они существовали до временъ уніи; по введеніи уніи существовалъ одинъ только монастырь, который въ актахъ XVII ст. именуется то Рождественскимъ, то Симеоновскимъ; по документамъ XVIII ст. онъ называется исключительно Симеоновскимъ или Замухавецкимъ.

До введенія уніи въ Брестѣ было 10 православныхъ церквей [1]). Въ 1596 г. въ Брестѣ состоялись два собора, изъ которыхъ одинъ провозгласилъ унію, другой отвергъ ее и осудилъ виновниковъ ея. Ипатій Поцѣй, какъ мѣстный епископъ, приказалъ запереть всѣ православныя церкви въ Брестѣ, чтобы лишить соборъ несочувствующихъ уніи приличнаго мѣста и будущія его дѣйствія церковнаго освященія; уніатскій же соборъ состоялся въ каѳедральной церкви св. Николая [2]). Послѣ провозглашенія уніи всѣ церкви въ Брестѣ были отняты Поцѣемъ у православныхъ. Хотя до настоящаго времени не найдено документовъ, относящихся къ первымъ

---

[1]) Акты Вил. Арх. Ком. т. VI. Предисловіе стр. XXX.

[2]) Апокрисисъ, л. 22. Кояловичъ, Лит. Цер. Унія, стр. 161, 308.

временамъ введенія уніи въ Брестѣ, изъ этого однако не слѣдуетъ заключать, что унія въ Брестѣ введена безъ борьбы и противодѣйствія со стороны православныхъ, что всѣ православные священники брестскихъ церквей добровольно приняли унію. Авторъ Перестроги, описывая насилія, какимъ подвергаемы были уніатами православные въ Литвѣ, говоритъ: „И тежъ берестейскимъ мѣщанамъ дали есте ся знати; вѣдаетъ то ихъ хребетъ и мѣшокъ, и попъ ихъ Павло въ Берестью, яко есте въ темници смродливой его мордовали, а инымъ набожнымъ священникамъ головы и бороды есте пообголѣвали" [1]). Вмѣстѣ съ другими церквами были отняты у православныхъ Рождественская и Симеоновская монастырскія церкви, монахи же разбѣжались. Какъ скоро узнали объ этомъ фундаторы и колляторы Симеоновскаго монастыря Солтаны, они приняли опустѣвшій монастырь въ свое владѣніе (въ 1604 г.) [2]).

До 1632 г. православные не имѣли ни одной церкви въ Брестѣ. Въ этомъ году умеръ Сигизмундъ III „ненавистникъ русскаго народа и искоренитель православной вѣры въ Западно-русскомъ краѣ". Со вступленіемъ на престолъ сына его Владислава IV-го ожили надежды православныхъ на лучшія времена; во всѣхъ областяхъ западно-русскихъ обнаружилось сильное движеніе на защиту вѣры, движеніе, въ которомъ приняли участіе всѣ сословія. Во всѣхъ областяхъ русскихъ на сеймикахъ для избранія пословъ на избирательный сеймъ вопросъ о возстановленіи правъ православныхъ постановленъ былъ въ посольской инструкціи наряду съ важнѣйшими вопросами государственными [3]). Къ этому движенію приниженнаго, безправно гонимаго православнаго западно-русскаго народа, если не примкнули, то по крайней мѣрѣ выражали иногда довольно осязательно свое сочувствіе ему многіе изъ благонамѣренныхъ католиковъ высшаго сословія и даже король. Такое движеніе обнаружилось между прочимъ и въ Брестской области. Въ 1632 году Брестская уніатская капитула подала въ каптурный судъ „жалостный" протестъ на земянина Берестейскаго воеводства Сигизмунда Пильчевскаго, на подданныхъ державы Рафала Лещинскаго, воеводы Бѣльскаго, на подданныхъ арцибискупа Кгроховскаго, на бискупа Луцкаго (православнаго, Аѳанасія Пузыну) и на многихъ берестейскихъ мѣщанъ, что они съ давняго времени всячески старались пріобрѣсть для отправленія своего богослуженія церковь св. Симеона за Мухавцемъ. Съ этою цѣлью они составили заговоръ, дали клятву „до горла стояти одинъ при другомъ и не отступовати", пока не достигнутъ своей цѣли. Собравъ значительную сумму денегъ, они купили домъ съ огородомъ и землею; затѣмъ отправились къ православному епископу (Луцкому), выпросили у него трехъ черцовъ, пріѣхали съ ними и слугою воеводы Бѣльскаго въ Брестъ, передали имъ церковь Св. Симеона и помѣстили ихъ въ купленномъ ими домѣ [4]). Не смотря на всѣ усилія уніатовъ Симеоновская церковь и при ней монастырь навсегда остались во владѣніи православныхъ. Въ слѣдующемъ 1633 году, въ силу королевскаго универсала и особаго листа на имя дворянина королевскаго Ѳеодора Корсака (№№ 7, 8 и 9), возвращена была православнымъ и другая церковь во имя Рождества Пресв. Богородицы. Такимъ образомъ, Брестскій Замухавецкій монастырь съ двумя древнѣйшими церквами—Рождественской и Симеоновской снова поступилъ во владѣніе православныхъ.

---

[1]) Акт. Зап. Рос. т. IV, № 149, стр. 225.

[2]) Акт. Вилен. Ар. К. т II, № 10, стр. 20.

[3]) Архивъ Ю.-З. Рос. 2-ая ч. 1-го т. № XVI и XVII. Кояловичъ, Лит. Цер. Увія т. 2, стр. 169, 381.

[4]) Акт. Вил. Арх. Ком. Т. II, № 23, 24, стр. 61—66.

Какими фундушами владѣли Рождественскій и Симеоновскій монастыри, нѣтъ положительныхъ свѣдѣній. Изъ документа подъ № 1 видно, что монастырь Рождественскій имѣлъ въ Брестѣ своихъ „церковныхъ людей", которые были подсудны монастырской юрисдикціи и были освобождены отъ податей и повинностей государственныхъ и земскихъ. Фундаторами и колляторами Симеоновскаго монастыря были Солтаны. Въ документѣ № 2 (1546 г.) Симеоновскій монастырь называется монастыремъ „пана Александра Солтановича". И этотъ монастырь, какъ и Рождественскій, имѣлъ въ Брестѣ „церковныхъ людей", иначе „юрисдичанъ", поселившихся на плацахъ, принадлежавшихъ Солтанамъ. Эти „юрисдичане" были освобождены отъ „капщизны", но за то были обязаны ежегодно вносить извѣстную плату (чиншъ) въ пользу монастыря (№ 1 и 2). Кромѣ этой „юрисдики" въ Брестѣ, Симеоновскому монастырю пожалована была Солтанами деревня Муровецъ въ воеводствѣ Брестскомъ. По отнятіи уніатами Симеоновской церкви, монахи разбѣжались, опустѣлый Симеоновскій монастырь, какъ сказано выше, съ „юрисдикой" брестской и деревней Муровецъ поступилъ во владѣніе Давида Солтана. Солтаны передали свои фундаторскія и колляторскія права Бѣльскому воеводѣ Рафалу Лещинскому [1]); въ 1635 г. Симеоновскій монастырь съ юрисдикой своей входилъ въ составъ Непельскихъ владѣній Владислава Моивида Дорогостайскаго, а послѣ его смерти принадлежалъ вдовѣ его Елисаветѣ Подберезской, по второму браку Тарновской (№№ 11, 12, 13, 14). Въ 1677 г. юрисдика Симеоновскаго монастыря достается по наслѣдству женѣ Николая Сапѣги, каштеляна волынскаго, и его жены Анны Харлинской, которые продали ее смоленскому хорунжему Василію Красинскому за 4000 злот. польск. (№ 36). Красинскій построилъ на свои средства часовню при Симеоновской церкви во имя первомученика Стефана и пожертвовалъ Симеоновскому монастырю свою юрисдику съ тѣмъ условіемъ, чтобы монастырь былъ всегда подъ властью Могилевскаго православнаго епископа, а въ случаѣ небытности его—подъ властью Кіевопечерской лавры. По смерти своей колляторскія свои права Красинскій передаетъ Константину Выговскому, хелминскому подчашему, и его преемникамъ [2]).

Брестскій монастырь, по отнятіи его у православныхъ уніатами, по словамъ игумена Спиридона Гриневецкаго, находился въ крайнемъ упадкѣ, такъ что богослуженіе въ монастырскихъ церквахъ совершалось только въ нарочитые праздники (№ 93 стр. 138). Возстановленный при этихъ церквахъ, по возращеніи ихъ православнымъ, монастырь мало по малу, усердіемъ и стараніемъ разныхъ „патріотовъ" и чтителей этой святыни, попреимуществу брестскихъ мѣщанъ, обзавелся значительнымъ фундушомъ. Между такими чтителями монастыря отличалась особеннымъ усердіемъ и значительными пожертвованіями въ пользу монастыря Евдокія Пашковна (№ 18, 19, 77). Какія угодія и какъ монастырь пріобрѣлъ ихъ, видно изъ документовъ подъ (№№ 15—18, 20, 21, 22, 23, 26, 42, 44—59, 63, 77, 79.

Какъ юрисдикой, такъ и пріобрѣтенными землями монастырь спокойно владѣлъ до 1762 г. Въ этомъ году „выродки" стародавнихъ „патріотовъ" и чтителей монастыря, по словамъ игумена Спиридона Гриневецкаго, выхлопотали у короля Августа III-го повелѣніе объ образованіи особой коммисіи будто бы для примиренія и ула-

---

[1]) См. выше примѣчаніе 4-ое.

[2]) Акт. Вил. Арх. К. Т. III, № 62, стр. 93.

женія споровъ, возникшихъ между монастыремъ и магистратомъ Брестскимъ относительно этихъ земель, на самомъ же дѣлѣ съ тою цѣлію, чтобы отнять эти земли у монастыря и присвоить ихъ себѣ. „Три года мучила насъ эта коммиссія, говоритъ игуменъ Спиридонъ, требуя отъ насъ денегъ за *труды* и провизіи на содержаніе, наконецъ лишила монастырь почти всего фундуша, оставивъ въ его пользу самую незначительную часть“. Монастырь подалъ аппеляцію въ королевскій ассесорскій судъ въ Варшавѣ. Три года велъ здѣсь монастырь разорительную для себя тяжбу съ противниками своими, отстаивая свои права на отнятыя у него земли исключительно давностію владѣнія и кой какими „обрывками“ документовъ на эти земли, что и заставило игумена Спиридона предпринять (въ 1769 г.) поиски этихъ документовъ, которые и были имъ наконецъ отысканы. (№ 93, стр. 139). По представленіи игуменомъ Спиридономъ документовъ, назначено было новое судебное разбирательство этого дѣла въ томъ-же ассесорскомъ судѣ въ 1783 г. Противная сторона (магистратъ) не явилась къ судебному разбирательству, и потому состоялось заочное рѣшеніе въ пользу монастыря. Магистратъ не подчинился этому рѣшенію. Въ 1784 г. игуменъ Спиридонъ снова подалъ жалобу въ тотъ-же кор. ассесорскій судъ, въ коей просилъ признать силу состоявшагося въ 1783 г. въ его пользу декрета и тѣхъ документовъ, на основаніи которыхъ состоялось это рѣшеніе, а также уплаты всѣхъ издержекъ судебныхъ виновными и наложенія на нихъ штрафа за сопротивленіе королевскому декрету въ пользу потерпѣвшей стороны. Въ тоже время была подана въ тотъ же корол. ассесорскій судъ жалоба Брестскаго магистрата на игумена Симеоновскаго монастыря о томъ, что обжалованный, не смотря на постановленія королевскаго и коммиссарскаго судовъ, которыми были улажены всѣ поземельные споры между городомъ и монастыремъ, возбуждаетъ новые споры съ городомъ, не только не хочетъ возвратить присужденныхъ городу земель и угодій, но заявляетъ еще новыя претензіи и позываетъ городъ къ суду. Жалующіеся просили возвратить городу все то, что присуждено было ему королевскими и коммиссарскими декретами, взысканія съ обжалованныхъ судебныхъ издержекъ и штрафа не менѣе 10 т. злотыхъ. Не входя въ разбирательство этихъ жалобъ по существу, судъ постановилъ пріостановить исполненіе королевскаго ассесорскаго суда 1783 г. 28 апр., осудившаго членовъ Брестскаго магистрата на баницію, и оставаться обѣимъ сторонамъ при тѣхъ владѣніяхъ, какими кто владѣлъ доселѣ, до новаго судебнаго разбирательства (№ 81). Чѣмъ кончилось это дѣло, изъ бывшихъ у насъ подъ руками документовъ невидно.

Въ архивѣ б. Симеоновскаго монастыря сохранилось значительное число документовъ, характеризующихъ отношенія къ этому монастырю римско-католическаго и уніатскаго духовенства. Подъ № 30 напечатана протестація игумена Брестскаго Симеоновскаго монастыря и православныхъ брестскихъ мѣщанъ, поданная въ гродскій судъ на пріора Брестскаго августиніанскаго монастыря о разбойничьемъ нападеніи его на погребальную процессію, сопровождавшую тѣло умершаго православнаго мѣщанина въ церковь Св. Симеона. Въ 1678 г., въ праздникъ Св. Троицы, по римскому календарю, говорится въ этой протестаціи, въ то время какъ погребальная процессія, съ духовенствомъ во главѣ, въ сопровожденіи именитыхъ мѣщанъ, съ пѣніемъ погребальныхъ церковныхъ пѣсней, направлялась обычною дорогою, чрезъ рынокъ, въ церковь Св. Симеона, пріоръ августиніанскаго монастыря съ своими монашествующими и монастырскою прислугою, вооруженные палками, напали на процессію, многихъ побили и изранили до крови; всѣ сопровождавшие покойника, брестскаго мѣща-

нина, отъ страха разбѣжались, несшіе на носилкахъ тѣло покойника также убѣжали, оставивъ мертвеца среди рынка, остался одинъ только сынъ его, который вынужденъ былъ свезти на кладбище тѣло отца своего на нанятой телѣгѣ и похоронить его безъ всякихъ погребальныхъ обрядовъ. Это вопіющее дѣло, какъ и слѣдовало ожидать, осталось безнаказаннымъ. Король Янъ III, которому была подана жалоба по этому дѣлу, ограничился однимъ только *напоминаніемъ* брестскимъ августиніанамъ, дабы они не причиняли никакихъ насилій и самоуправствъ „людямъ русской вѣры и націи“, не воспрещали бы имъ свободнаго отправленія дозволенныхъ законами обрядовъ, какъ напр., публичное сопровожденіе тѣхъ умершихъ на кладбище (№ 30, 31, 32). Августиніане, принявъ къ свѣдѣнію „напоминаніе“ короля, повидимому пріутихли, но за то втихомолку, не безъ участія, конечно, брестскихъ іезуитовъ и свѣтскаго латинскаго духовенства, стали подущать дворянъ и мѣщанъ католиковъ къ нападенію и разгромленію Симеоновскаго монастыря, осмѣлившагося жаловаться на нихъ королю. Угрозы со стороны дворянъ и мѣщанъ были такъ дерзки, что монахи Симеоновскаго монастыря вынуждены были обратиться къ Янушу Радивилу, гетману польному, съ просьбою „защитить ихъ и охранить своимъ универсаломъ къ подвластному себѣ рыцарскому сословію“. Исполняя эту просьбу, Янушъ Радивилъ въ своемъ универсалѣ (1679 г. Января 20) приказываетъ и умоляетъ подвластныхъ себѣ дворянъ не дѣлать никакихъ насилій и безправій православному Брестскому монастырю, дабы не раздражить тѣмъ простой народъ „тойже вѣры“ и не подать ему (народу) тѣмъ повода къ новымъ бунтамъ (№ 33).

Въ 1608 г. Симеоновскій монастырь имѣлъ тяжебное дѣло съ Брестскими іезуитами по поводу претензіи ихъ къ двумъ огородамъ, пожертвованнымъ брестскимъ мѣщаниномъ Минкаревичемъ Симеоновскому монастырю. Іезуиты, не представивъ бурмистровско-радецкому и лавничему соединенному суду ни одного документа, подтверждающаго ихъ права на претендуемые ими огороды, требовали, чтобы судъ присудилъ имъ эти огороды на основаніи одной только присяги, которую готовы дать два подданные іезуитовъ. Судъ рѣшилъ дѣло въ пользу Симеоновскаго монастыря, представившаго надлежаще засвидѣтельствованную и активованную въ магистратѣ дарственную запись на эти огороды Минкаревича. Желая во чтобы то ни стало доказать свою „правоту“, іезуиты чрезъ своего повѣреннаго адвоката взвели клевету на магистратъ, что онъ призналъ и принялъ въ свои акты завѣдомо подложную дарственную запись, составленную отъ имени брестскаго мѣщанина Лукаша Минкаревича какимъ-то „штрафованнымъ монахомъ“. Магистратъ, въ лицѣ своихъ представителей—бурмистровъ, радцевъ и лавниковъ обѣихъ религій—римской и русской, а также игуменъ Симеоновскаго монастыря, подали протестъ въ гродскій судъ по поводу взведенной на нихъ клеветы. Магистратъ хотѣлъ было представить это дѣло на сеймъ, съ каковою цѣлью послалъ въ Варшаву своего повѣреннаго. Прибывши въ Варшаву и потолкавшись въ „высшихъ сферахъ“, повѣренный магистрата убѣдился, какъ трудно а иногда и опасно тягаться съ всемогущими іезуитами, и потому „дабы не причинить городу своему какой-либо непріятности“, вошелъ съ прокураторомъ Брестскихъ іезуитовъ въ соглашеніе, по которому обѣ стороны должны были рѣшить это дѣло въ Брестѣ третейскимъ судомъ. Чѣмъ и какъ это дѣло кончилось, неизвѣстно, видно только, что была попытка со стороны нѣкоторыхъ членовъ магистрата покончить это дѣло такъ, чтобы, по пословицѣ, и волкъ былъ сытъ, и овцы были цѣлы, т. е. подана была мысль ублаготворить іезуитовъ уступкой въ ихъ пользу двухъ *городскихъ* огородовъ.

Слухъ о такой предполагаемой сдѣлкѣ съ іезуитами дошелъ до свѣдѣнія Остафіана Тышкевича, вотчиннаго войта Брестскаго, который своимъ заручнымъ заповѣднымъ листомъ напомнилъ магистрату, чтобы безъ его вѣдома и согласія города никто не позволялъ себѣ отдавать кому-бы то ни было никакихъ земель, подъ опасеніемъ уплаты тысячи копъ литовскихъ и утраты своего имущества. Въ виду такой угрозы, магистратъ, какъ видно, не допустилъ уступки въ пользу іезуитовъ вышеупомянутыхъ городскихъ огородовъ. Іезуиты не удовлетворились такимъ исходомъ дѣла и порѣшили *силою* отнять у Симеоновскаго монастыря два огорода „Минкаревичевскіе“, съ каковою цѣлью они напали на эти огороды, разломали изгородь и забрали сжатую гречиху. Когда сообщено было объ этомъ насиліи и самоуправствѣ іезуитовъ Остафіану Тышкевичу, онъ приказалъ магистрату не допускать іезуитовъ къ такому самоуправству и требовать, чтобы іезуиты искали удовлетворенія своихъ претензій законнымъ порядкомъ (№№ 35, 37, 38, 39, 40, 41). Іезуиты подали жалобу королю на неправильное рѣшеніе Брестскаго магистрата претензіи ихъ къ вышеупомянутымъ двумъ огородамъ Симеоновскаго монастыря. Король назначилъ коммиссію, которая рѣшила дѣло въ пользу Симеоновскаго монастыря (43).

Отношенія уніатскаго духовенства къ Симеоновскому монастырю, какъ видно изъ письма кн. Долгорукова къ уніатскому митрополиту Льву Кишкѣ, были столь-же враждебны, какъ и отношенія латинскаго духовенства. (№ 60). Подтвержденіемъ тому служитъ процессъ Симеоновскаго монастыря съ Брестскимъ уніатскимъ епископомъ Ѳеофиломъ Годебскимъ и Брестскою капитулою о церковищѣ Воздвиженія Честнаго Креста въ Брестѣ и двухъ участкахъ земли „Лапчинскихъ“. Сущность этого процесса состояла въ слѣдующемъ. Въ 1740 г., игуменъ Симеоновскаго монастыря Сильвестръ Рудницкій приказалъ загородить пустопорожній плацъ („цвинтарь“), на которомъ когда-то находилась церковь Воздвиженія Честнаго Креста и засѣялъ его гречихой и овощами. Оффиціалъ Брестской уніатской капитулы Игнатій Улинскій съ другими уніатскими священниками, собравши толпу вооруженныхъ топорами и палками людей, напали на этотъ огородъ, уничтожили до тла засѣянный хлѣбъ и овощи, изрубили и поломали изгородь, игумена Сильвестра, вышедшаго изъ монастыря съ однимъ изъ іеромонаховъ и монастырской прислугой для вразумленія производившихъ это безчинство и самоуправство, обругали, іеромонаха прибили до смерти, слугъ монастырскихъ разогнали. Процессъ этотъ характеризуетъ нравы и понятія современнаго польскаго общества о правосудіи. Дѣло это разбиралось *четыре* раза въ королевскомъ ассесорскомъ судѣ и *два* раза особыми королевскими коммиссіями. Какъ ассесорскимъ, такъ и коммиссарскимъ судами дѣло это рѣшалось неодинаково: коммиссарскій судъ одинъ разъ рѣшилъ дѣло въ пользу уніатовъ, другой разъ въ пользу православныхъ; ассесорскій судъ два раза рѣшилъ дѣло въ пользу православныхъ и два раза въ пользу уніатовъ. Такая противоположность рѣшенія одного и того-же дѣла въ высшихъ судебныхъ инстанціяхъ зависѣла не отъ того, что та и другая сторона каждый разъ представляла болѣе вѣскія доказательства въ свою пользу, а исключительно отъ „усмотрѣнія“ суда и отъ вліянія на исходъ дѣла высшихъ придворныхъ сферъ. Такъ какъ обѣ стороны не представили прямыхъ юридическихъ доказательствъ на право владѣнія церковищемъ, то суду пришлось ограничиться показаніями свидѣтелей о давности владѣнія. На судебномъ разбирательствѣ королевскими коммиссарами въ 1742 г. были допрошены только свидѣтели, представленные уніатами, свидѣтели-же со стороны православныхъ были прогнаны уніатами

изъ засѣданія суда съ бранью и ругательствами, одного же изъ нихъ инстигаторъ Брестской уніатской консисторіи побилъ до крови (стр. 81). Дѣло рѣшено было въ пользу уніатовъ. На судебномъ разбирательствѣ дѣла королевскими коммиссарами въ 1749 г. присутствовавшій здѣсь въ качествѣ отвѣтчика уніатскій епископъ Ѳеофилъ Годебскій поносилъ бранными словами игумена Симеоновскаго монастыря (истца), представленныхъ имъ свидѣтелей порицалъ и не допустилъ къ показанію. Декретомъ ассесорскаго суда 1751 г. церковище Воздвиженія Честнаго Креста съ двумя участками земли „Лапчинскими" безапелляціонно присуждены въ пользу уніатовъ: построенную на церковищѣ Симеоновскимъ монастыремъ богадѣльню приказано немедленно снести; относительно побоевъ и другихъ насилій, совершенныхъ уніатами при отнятіи церковища, судъ призналъ обѣ стороны виновными.

Не входя въ обсужденіе вопроса, кто изъ тяжущихся былъ правъ, и кто неправъ, представимъ вкратцѣ тѣ основанія, тѣ доказательства, которыя приводили обѣ стороны въ подтвержденіе своихъ правъ на спорныя участки земли, такъ какъ эта сторона процесса кромѣ юридическаго имѣетъ еще историческое значеніе. Симеоновскій монастырь основывалъ силу своихъ доказательствъ на томъ, что всѣ Брестскія уніатскія церкви принадлежали прежде, до введенія уніи, православнымъ, а не уніатамъ, ибо до уніи *уніатовъ* не существовало. Церковь Воздвиженія Честнаго Креста существовала до уніи; церковище ея „пустующее" упоминается въ произведенной 1566 г. Димитріемъ Сапѣгой ревизіи измѣренія г. Бреста и, въ частности, плацовъ, на которыхъ поселились люди Симеоновскаго монастыря (№ 64, стр. 66, 72 стр. 97); подъ *Пречистенскою* церковью разумѣли церковь Рождества Пресв. Богородицы (стр. 97), которая иногда называлась Пречистенскою. На этомъ основаніи, Симеоновскій монастырь, издревле православный, считая церковище Воздвиженія Чест. Креста *своею* собственностію, построилъ на немъ богадѣльню, не встрѣтивъ при этомъ никакого сопротивленія и протеста со стороны уніатовъ и спокойно владѣлъ имъ до 1740 года. Въ этомъ только году уніаты вздумали предъявить свои права на это церковище съ принадлежащими къ нему двумя плацами „Лапчинскими". Уніаты доказывали свои права тѣмъ, что въ „Ревизіи" Д. Сапѣги не говорится, что церковь Воздвиженія Честнаго Креста *принадлежала* Симеоновскому монастырю; что въ актѣ передачи православнымъ въ 1633 г. королевскимъ дворяниномъ Корсакомъ говорится о передачѣ только *церкви* Рождества Пресвятой Богородицы безъ *ея принадлежностей*; что кромѣ церкви Рождества Пресвятой Богородицы существовала еще *Пречистенская* церковь, въ пользу которой, а также церкви *Св. Креста* (S. Krzyza) мѣщанинъ Бѣлькевичъ пожертвовалъ 1643 г. два огорода „Лапчинскіе" (№ 73). По поводу этого послѣдняго доказательства считаемъ не лишнимъ сдѣлать историческую справку. Пожертвованіе двухъ плацовъ въ пользу уніатской церкви Пречистенской и Св. Креста Бѣлькевичемъ было *вынужденное*. Бѣлькевичъ былъ старостой Пречистенской церкви. Когда въ силу „Примирительныхъ пунктовъ" на избирательномъ сеймѣ Владислава IV и особаго указа Владислава IV была возвращена православнымъ церковь Рождества Пресвятой Богородицы, Бѣлькевичъ, подобно многимъ другимъ брестскимъ мѣщанамъ, перешелъ изъ уніи въ православіе. Священникъ Пречистенской церкви М. Ярошевичъ подалъ жалобу въ магистратъ на Бѣлькевича, что онъ самъ отступилъ отъ уніи и многихъ другихъ увлекъ своимъ примѣромъ, а также присвоилъ себѣ часть имущества, принадлежащаго Покровской церкви, въ томъ числѣ два огорода Лапчинскіе. Магистратъ призналъ, что Бѣлькевичъ дѣйствительно *растра-*

тилъ кое-что изъ имущества Пречистенской церкви, вопросъ же о двухъ плацахъ Лапчинскихъ оставилъ открытымъ въ виду, конечно, неосновательности претензіи уніатскаго священника. Священникъ подалъ апелляцію въ кор. ассесорскій судъ. Бѣлькевичъ, зная по опыту, что апелляція къ королевскому ассесорскому суду во всѣхъ подобныхъ случаяхъ служила, какъ для латинянъ, такъ и для уніатовъ, вѣрнымъ обезпеченіемъ выиграть и неправое дѣло, не желалъ судиться съ уніатами и отказался отъ своихъ правъ на вышеупомянутые два участка земли въ пользу уніатскихъ церквей Пречистенской и Св. Креста на „починку и украшеніе ихъ" (№ 73). Церковь Воздвиженія Честнаго Креста, по свидѣтельству уніатовъ, была разрушена непріятелями во время Московской войны [1]), а Пречистенская церковь была перенесена въ свой приходъ въ Гершановичи (№ 72, стр. 97). Трудно понять, что разумѣли уніаты подъ этимъ выраженіемъ „была перенесена въ свой приходъ—въ Гершановичи", такъ какъ въ Гершановичахъ (въ Брестской экономіи) во время второй войны московской (1659—1667), именно въ 1662 г. была построена городничимъ воеводства Брестскаго Яномъ Іеронимомъ Жабой Покровская церковь и надѣлена фундушемъ, на содержаніе священника и дьячка [2]). Съ какимъ уваженіемъ относились уніаты къ отечественнымъ законамъ и насколько считали обязательнымъ для себя подчиняться имъ, можно видѣть изъ того, что епископъ Өеофилъ Годебскій, не дожидаясь окончанія судебнаго процесса о церковищѣ Воздвиженія Честнаго Креста,—такъ какъ игуменъ Симеоновскаго монастыря подалъ апелляцію на рѣшеніе королев. комиссаровъ, декретомъ 1742 г. рѣшившихъ дѣло о церковищѣ въ пользу уніатовъ,—въ слѣдующемъ 1743 г. приказываетъ Брестской капитулѣ, подъ страхомъ наказанія, принять въ свое вѣдѣніе и передать во владѣніе священнику „номинату" Николаю Кищенятѣ *церковь* (несуществующую) Воздвиженія Честнаго Креста и всѣ принадлежащіе ей земли и огороды, какъ безспорные, такъ и тѣ, которыми кто либо *незаконно* владѣетъ [3]).

Изъ документа подъ № 6 видно, что въ Брестѣ существовало православное братство, которое въ 1590 г. испросило у епископа Брестскаго Мелетія Хребтовича грамату на учрежденіе школы при соборной церкви, а въ слѣдующемъ 1691 г. испросило у короля подтвердительную жалованную грамату на эту школу [4]). По отнятіи у православныхъ уніатами всѣхъ церквей въ Брестѣ, школа эта вмѣстѣ съ соборной церковью перешла въ вѣдѣніе уніатскаго Брестскаго епископа Ипатія Поцѣя, въ силу особой королевской граматы 1597 г., которою король пожаловалъ на содержаніе этой школы двѣ деревни, Тороканы и Лѣсель, принадлежащія Жидичинскому монастырю въ воеводствѣ Брестскомъ [5]).

Многія изъ напечатанныхъ въ этомъ отдѣлѣ копіи выписей или такъ называемыхъ „видимусовъ" провѣрены по актовымъ книгамъ, хранящимся въ Виленскомъ центральномъ архивѣ, и о каждой изъ таковыхъ копій сдѣлана замѣтка, что она „*провѣрена по актовой книгѣ*"; тѣ же копіи, о которыхъ нѣтъ такой замѣтки, не

---

[1]) О разрушеніи этой церкви во время Московской войны упоминается также въ листѣ кор. Яна III, 1681 г. Акт. Вил. Арх. К. Т. III № 63.

[2]) Акт. Вил. Арх. К. т. III № 39, стр. 60.

[3]) Акт. Вил. Арх. Ком. т. III, № 121 стр. 185.

[4]) Акт. Зап. Рос. т. IV, № 28 стр. 37.

[5]) Тамъ же № 122.

могли быть провѣрены съ актовыми книгами по причинѣ несуществованія актовъ за извѣстный годъ.

Во II-й отдѣлъ вошли документы и дѣла изъ архива Литовской духовной консисторіи, такъ называемые Минскіе, попреимуществу второй половины XVIII и первой половины XIX стол. Сообщимъ краткія свѣдѣнія объ этихъ дѣлахъ и документахъ, какъ они попали въ архивъ Литовской дух. консисторіи.

По возстановленіи въ западно-русской церкви православной іерархіи (1620—1632), образовалась Кіевская митрополичья епархія, возстановлены захваченныя уніатами Луцкая и Перемышльская епархіи и вновь образована Бѣлорусская епархія. Въ началѣ XVIII в. Львовская, Луцкая и Перемышльская снова сдѣлались уніатскими; но въ Луцкой епархіи, которая обнимала и прежнюю православную Владиміро-Брестскую, нѣкоторые монастыри остались вѣрными православію и вмѣстѣ съ украинскими монастырями, примкнули къ Переяславской епархіи; примкнули къ ней въ концѣ того-же столѣтія монастыри, находившіеся въ Литвѣ. Епархіальнымъ городомъ былъ Переяславъ (на лѣвой сторонѣ Днѣпра, въ 28 верстахъ отъ Кіева [1]). Послѣ перваго раздѣла Польши (1772 г.) единственный православный епископъ этого государства Георгій Конисскій отошелъ съ своею паствою къ Россіи. Мысль объ учрежденіи въ предѣлахъ Польши православной епископіи занимала русское правительство давно и вполнѣ соотвѣтствовала желанію жителей Украйны и Литвы, въ которой особенно затруднительно было управленіе духовными дѣлами изъ Кіева и Могилева. Начатые по этому дѣлу переговоры съ польскимъ правительствомъ увѣнчались успѣхомъ. 27-го марта 1785 г. данъ былъ Св. Синоду указъ объ учрежденіи православной епископіи въ Польшѣ. Епископомъ на эту каѳедру назначенъ былъ Слуцкій архимандритъ Викторъ Садковскій, коему повелѣно именоваться епископомъ Переяславскимъ и Бориспольскимъ, коадъюторомъ Кіевской митрополіи, имѣть мѣстопребываніе въ Слуцкомъ Св. Троицкомъ монастырѣ, котораго быть ему священно-архимандритомъ. Въ указѣ Св. Синода 31 марта на имя Виктора Садковскаго сдѣланы дальнѣйшія распоряженія касательно перевода въ Слуцкъ изъ Переяславля и Кіева архивныхъ дѣлъ, касающихся управленія православными въ Польшѣ, устройства консисторіи въ Слуцкѣ и проч. [2]).

Въ 1789 г. Викторъ Садковскій былъ арестованъ по подозрѣнію въ государственной измѣнѣ и препровожденъ въ Варшаву, гдѣ онъ вмѣстѣ съ нѣкоторыми членами консисторіи пробылъ въ тяжкомъ заключеніи три года, до 1792 г. По освобожденіи изъ-подъ ареста Викторъ Садковскій былъ возведенъ въ санъ архіепископа и съ іюля 1793 г. уже именовался архіепископомъ Минскимъ, Изяславскимъ и Брацлавскимъ (№ 146). Какъ назначеніе Виктора епископомъ Переяславскимъ, такъ и освобожденіе его изъ-подъ ареста въ Варшавѣ сопровождалось неподдѣльною радостію вѣрныхъ сыновъ его паствы (№ 107). Съ чувствомъ глубокаго уваженія и преданности обращаются къ нему его пасомые, какъ по частнымъ своимъ дѣламъ, такъ въ особенности по дѣламъ церковнымъ. (№ 112, 117, 118, 120, 124, 132, 135, 136, 137, 139, 140, 142, 143, 144, 146, 147, 148, 154).

По возсоединеніи уніатовъ съ православною церковію въ 1839 г., когда виновнику этого возсоединенія епископу Іосифу Сѣмашко подчинено было все возсоеди-

---

[1]) Чистовичъ, Очер. Ист. Зап. Рус. Ц. ч. 2, стр. 226.

[2]) М. Кояловичъ, Исторія возсоединенія Западнор. уніатовъ ст. вр. стр. 279—283.

ненное духовенство съ своими паствами, и ему назначено мѣстопребываніе въ Вильнѣ, всѣ дѣла и документы, касавшіеся тѣхъ уѣздовъ и губерній, которые вошли въ составъ новой Литовской епархіи, были препровождены изъ архива Минской консисторіи въ архивъ Литовской дух. консисторіи, въ которомъ они хранятся и нынѣ. Изъ массы этихъ дѣлъ мы выбрали только тѣ, которыя, по нашему мнѣнію, имѣютъ историческое значеніе.

Всѣ напечатанные въ этомъ отдѣлѣ дѣла и документы касаются судьбы западно-русскаго края и преимущественно судьбы православной церкви въ этомъ краѣ въ концѣ XVIII и въ первой четверти нынѣшняго столѣтія, того именно періода исторіи западно-русскаго края, который меньше всего разработанъ въ нашей литературѣ по недостатку обнародованныхъ историческихъ матеріаловъ, относящихся къ этому періоду. Документы этого отдѣла можно подраздѣлить на слѣдующія группы:

1) Документы изображающіе тѣ способы, къ какимъ прибѣгали уніаты и католики къ уничтоженію православія и русской народности въ западно-русскомъ краѣ. (№№ 83, 84, 86, 89, 109—112, 115—117, 137, 138, 151, 167, 172, 175).

2) Документы, изображающіе внѣшнее и внутреннее состояніе монастырей, состоявшихъ въ вѣдѣніи переяславскихъ, потомъ минскихъ епископовъ (№№ 82, 93, 106, 107, 108, 113, 119—124, 135, 140—145, 150, 151, 152, 154, 157, 158, 159, 163, 165).

3) Документы относящіеся къ исторіи учрежденія православнаго западнорусскаго „Правительствующаго Синода“, или такъ называемой „Наивысшей Консисторіи“ и высшей западнорусской іерархіи (№ 126—131).

4) Документы, изображающіе первыя попытки и мѣры къ возстановленію православія въ сѣверо-западномъ краѣ, по присоединеніи его къ Россіи (№ 160, 171).

5) Дѣла и документы характеризующіе дѣятельность судебныхъ и административныхъ учрежденій, переполненныхъ польскими чиновниками, особенно въ дѣлахъ, касающихся православнаго духовенства (№№ 161, 162, 164, 166, 168, 169, 173, 174).

6) Документы, относящіеся къ исторіи г. Якобштата вообще и, въ частности, рисующіе положеніе коренныхъ русскихъ жителей этого города, тѣснимыхъ горстью пришлыхъ нѣмцевъ (№ 96—101).

7) Дѣло, характеризующее такъ называемую „Радивиловскую комиссію“, высочайше учрежденную въ 1814 году. (№ 176).

Многіе изъ документовъ *первой* группы живыми красками рисуютъ бѣдственное положеніе православныхъ въ Западно-русскомъ краѣ, гонимыхъ, тѣснимыхъ со всѣхъ сторонъ дружнымъ напоромъ вражескихъ силъ, не сдерживаемыхъ ни человѣческими, ни Божескими законами. Въ этихъ гоненіяхъ и издѣвательствахъ надъ беззащитнымъ православіемъ и его представителями принимаютъ участіе не только частныя лица, но и представители высшей государственной власти и высшихъ сословій. Вотъ нѣсколько такихъ примѣровъ. Управляющій Минскимъ пробощствомъ виленскій каноникъ Слизень приказываетъ минскому пробощу не дозволять православнымъ въ Минскѣ совершать публичныя процессіи. Православные, не предполагая подобныхъ своевольныхъ распоряженій каноника Слизня, продолжаютъ совершать похороны съ церковною процессіею и со свѣчами. 15-го октября 1753 г. скончалась прихожанка единственной въ то время православной Петропавловской монастырской церкви. Монастырь хотѣлъ совершить похороны ея съ процессіею. Но едва показался впереди братчикъ со свѣчею, какъ на него напали слуги Минскаго плебана, вырвали изъ рукъ его свѣчу, затѣмъ

съ подоспѣвшею „на сей позоръ" толпою юрисдичанъ плебанскихъ, напали на игумена, сопровождавшаго съ своими монахами тѣло покойницы, повырывали изъ рукъ ихъ свѣчи, бросали въ нихъ и въ братчиковъ камнями, ругали схизматиками и другими позорными словами, на колокольнѣ обрѣзали веревки отъ колоколовъ. Въ отсутствіи Виленскаго бискупа игуменъ Сильвестръ обратился съ жалобой на Минскаго плебана къ канонику Слизьню и получилъ слѣдующую письменную резолюцію: „отнынѣ не будете совершать крестныхъ ходовъ въ Минскѣ; ибо я приказалъ воспретить вамъ крестные ходы и похоронныя процессіи, дабы вы никогда не совершали ихъ въ Минскѣ. Покажите мнѣ ваши привилеи на право совершенія ихъ". Каноникъ Слизень должно быть запамятовалъ, что при существованіи разныхъ королевскихъ „дипломовъ" [1]). Pacta conventa, сеймовыхъ конституцій, обезпечивающихъ для всѣхъ вообще православныхъ въ коронѣ и Великомъ Княжествѣ Литовскомъ свободу отправленія богослуженія, испрошеніе особыхъ привилеевъ на свободное отправленіе православными богослуженія въ томъ или другомъ городѣ было совершенно излишне.

Не лучше жилось инокамъ Заблудовскаго монастыря. Мѣстный ксендзъ Кулаковскій насильственными мѣрами совращалъ въ католичество православныхъ прихожанъ Заблудовскаго монастыря, чему всячески противодѣйствовалъ игуменъ монастыря Софроній съ братіею. Ксендзъ не могъ стерпѣть такой дерзости „схизматиковъ" и потому преслѣдовалъ ихъ на всякомъ шагу. Отправился однажды игуменъ по дѣлу въ княжескій дворецъ и встрѣтилъ тамъ, въ покояхъ уполномоченнаго князей Радивиловъ, ксендза Кулаковскаго. Въ отвѣтъ на сдѣланное игуменомъ привѣтствіе хозяину и всѣмъ присутствующимъ, ксендзъ началъ говорить игумену такого рода любезности: „Ты, проклятый схизматикъ, будешь въ пеклѣ (въ аду) на самомъ днѣ" и т. п. (№ 109). Съ простыми іеромонахами ксендзъ Кулаковскій обращался еще безцеремоннѣе. Разъ заманилъ онъ въ свою плебанію іеромонаха Лаврентія „по очень важному дѣлу". Не подозрѣвая злаго умысла въ служителѣ алтаря Божія, іеромонахъ спокойно отправился въ плебанію. Не успѣлъ онъ сдѣлать шагу за порогъ плебаніи, какъ ксендзъ Кулаковскій выбѣжалъ къ нему на встрѣчу, приказалъ своимъ батракамъ держать о. Лаврентія, а самъ билъ его по щекамъ, таскалъ за волосы и за бороду и избилъ его столь жестоко, что онъ проболѣлъ три недѣли. Послалъ ксендзъ Кулаковскій въ Заблудовскій монастырь своего ксендза комендарія будто бы за „колендой". Монахи, со свойственнымъ русскому народу гостепріимствомъ, приняли комендарія какъ гостя, любезно угостили его чѣмъ и какъ могли и дали ему на коленду злотъ (15 коп.). Въ благодарность за гостепріимство и посильное подаяніе, комендарій, уходя изъ монастыря, сталъ поносить позорными словами Россійскую императрицу, монастырскій храмъ, православную вѣру, а іеромонаха Илію, осмѣлившагося возразить ему, схватилъ за волосы и за бороду съ такою силою, что едва могли освободить изъ рукъ его монастырскіе люди (№ 116). Въ другой разъ ксендзъ Кулаковскій еще нахальнѣе насмѣялся надъ гостепріимствомъ и добрудушіемъ Заблудовскихъ монаховъ. Однажды намѣстникъ монастыря пригласилъ ксендза Кулаковскаго къ себѣ въ гости и угостилъ прилично его сану. Проведши нѣкоторое время въ мирной бесѣдѣ, ксендзъ началъ поносить бранными словами русскую императрицу. Когда же намѣстникъ замѣтилъ ксендзу, что такъ не подобаетъ говорить о монархахъ, ксендзъ не только не

---

[1]) „Дипломъ" короля Владислава IV, 1633 г. Пункты примиренія, конституціи разныхъ сеймовъ. См. Бантышъ Каменскаго, Унія стр. 93—99. Вилен. изд. 1866 г.

прекратилъ своей брани, но еще болѣе усиливалъ ее отборными словами. Когда намѣстникъ еще разъ напомнилъ ксендзу о неприличіи его рѣчей, разгнѣванный ксендзъ началъ бить его по щекамъ и таскать за волосы, вытащилъ его на улицу и тамъ продолжалъ бить, приговаривая: „буду бить и убью,—какъ на собакѣ пропадетъ"! По поводу всѣхъ этихъ неистовствъ ксендза Кулаковскаго игуменъ Софроній подалъ протестацію въ Заблудовскій магдебурскій судъ (№ 110, 111), представилъ меморіалъ канонику авдитору Крушевскому (116) и донесъ епископу Виктору Садковскому, прося его защитить отъ такого напастника (№ 109). Не помогли ни жалобы, ни заступничество епископа Виктора предъ Виленскимъ оффиціаломъ (№ 112). Своеволіе и неистовства ксендза Кулаковскаго дошли до того, что игуменъ Софроній сталъ опасаться за свою жизнь и потому просилъ епископа Виктора перевесть его въ другой монастырь. Не лучше ксендза Кулаковскаго былъ преемникъ его ксендзъ Пилькевичъ (№ 137, 138).

Органы правительственной власти хозяйничаютъ въ церквахъ и монастыряхъ православныхъ, какъ въ своемъ домѣ. „1794 л. Мая 9, пишетъ игуменъ Дрогичинскихъ монастырей Діонисій къ епископу Виктору Садковскому, бывшая здѣсь порядковая комиссія Дрогицкой земли чрезъ нарочно присланныхъ комиссаровъ, здѣшнихъ обоихъ монастырей монашествующихъ взявъ подъ караулъ, содержали подъ онымъ въ комиссіи цѣлый день и, отобравъ монастырскіе ключи, чинили въ церквахъ и по келіямъ обыскъ, а затѣмъ 4 Сентября прислали комиссара видѣлу Скарбоваго, все церковное серебро изъ обоихъ сихъ монастырей, да съ колоколень семь колоколовъ, до скарбу речи посполитой забрали", выдавъ монастырю „въ удостовѣреніе сего" квитанцію (№ 151).

Въ 1795 г. еще большему позору подвергся Виленскій Св. Духовъ монастырь. Польскіе мятежники, ворвавшись въ монастырь, напали на церковь, поломали замки, позабирали все цѣнное, въ склепѣ церковномъ не пощадили мертвыхъ тѣлъ, снимали съ нихъ поясы, вездѣ ища „москалей" и денегъ. Поиски эти сопровождались такими безчинствами, что тогда „не жизни, а смерти неотмѣнно было ожидать", по словамъ игумена Георгія Яновскаго. Наконецъ мятежники ворвались въ келію игумена, заграбили все цѣнное его имущество, самого игумена бросили на землю, топтали ногами немилосердно, поднимали съ земли за бороду, требуя денегъ и обзывая всякими непотребными словами; наконецъ одинъ изъ мятежниковъ ударилъ игумена по головѣ оружейнымъ прикладомъ такъ сильно, что игуменъ едва не лишился жизни (№ 152).

Не въ лучшей чести была православная вѣра у представителей высшихъ сословій Речи Посполитой. Вотъ собрались въ Витебскѣ на предкоронаціонный сеймикъ сенаторы, сановники, дворяне, шляхта, для выбора пословъ и составленія инструкціи для нихъ на коронаціонный сеймъ короля Станислава Августа (1764 г.). Въ требованіяхъ представителей воеводства тщательно обсуждены интересы общественные и частные, гражданскіе и религіозные. Изъ религіозныхъ обществъ удостоились вниманія піары, іезуиты и особенно базиліане. Положеніе католиковъ и уніи представляется благородному рыцарству неутѣшительнымъ; не забыли и православія, помянули и его, но только не добрымъ словцомъ... „Въ какой реверенціи у польскихъ господъ благочестіе наше, у великихъ законоправильнаго онаго намѣстника Христова (такъ они титулуются) поборниковъ, ваше преосвященство можете усмотрѣть съ 28 пункта данной посламъ инструкціи", писалъ игуменъ Св. Духова Виленскаго монастыря Азарія къ митрополиту Кіевскому Арсенію: „сверстали нашу вѣру съ плюгавствомъ жидовскимъ" (№ 89)... 28-й пунктъ сей инструкціи гласитъ слѣдующее:

„Разсматривая во всѣхъ подробностяхъ положеніе католической вѣры въ нашемъ государствѣ, съ болью въ сердцѣ скорбимъ о ея приниженіи и пренебреженіи къ ней. Ибо литовскіе и русскіе города, во славу Божію и съ великою пользою для государства когда-то процвѣтавшіе одними только уніатами, теперь переполнены схизмой и жидовствомъ запаскужены. При свѣтѣ здраваго смысла мы должны понять и уразумѣть, что съ униженіемъ уніи, совершающимся на нашихъ глазахъ, укрѣпляется схизма (православіе) и жидовство, между тѣмъ какъ уничтоженіе этой схизмы было предметомъ особенной ревностной заботливости нашихъ предковъ“. (№ 90, стр. 131). Если сопоставить эти соболѣзнованія о „приниженіи“ уніи и „усиленіи“ православія съ тѣми фактами о дѣйствительномъ положеніи, въ какомъ находилась православная вѣра въ западно-русскомъ краѣ въ описываемый періодъ времени, то нельзя не признать этихъ соболѣзнованій злою ироніею надъ *дѣйствительнымъ* положеніемъ православной вѣры. Каково было это положеніе, приведемъ слова современника игумена Св. Духова монастыря Азаріи. „Какъ предъ избраніемъ короля, такъ и по избраніи, пишетъ игуменъ къ Кіевскому митрополиту Арсенію, предъ коронаціей и по оной, какъ всегда и нынѣ злохитростно отъ духовенства папежскаго и шляхты польской чинятся глубокія на всеконечное вѣры нашея благочестивыя истребленіе совѣты и всякія удобовозможныя къ тому по сеймамъ и инымъ ихъ сборищамъ изыскиваются средства,... дабы православную вѣру нашу, схизмою ими пашквилюемую, посрамить и оную содержащихъ на спасительный, какъ они суесловствуютъ, а въ самой вещи— на погибельный путь наставить чрезъ соединеніе съ костеломъ римскимъ. И чего-жъ болѣе отъ нихъ дожидаться, какъ не онаго-жъ церквей и людей здѣшнихъ благочестивыхъ до остатка истребленія; съ коихъ въ большомъ градѣ семъ Вильнѣ, безчисленныхъ людей и церквей православныхъ имѣвшемъ, едва уже самое меншое дворовъ и домовъ правовѣрныхъ число осталось (всего 67 лицъ обоего пола, № 85)... Того ради въ разсужденіи семъ, все прочее у васъ о собраніи и присылки сюда людей и денегъ чинимое стараніе тщетно будетъ: ибо и люде здѣсь ужить немогутъ, и деньги пропадутъ, если оныхъ утѣсненій и на унію церквей и людей насильно и прелестно превращеній воспящено и отъ оныхъ сильнымъ защищеніемъ здѣшняго остатнаго страждущаго благочестія избавлено не будетъ“. Единственная надежда—на помощь Божію. Игуменъ проситъ митрополита, чтобы онъ предложилъ всему подвѣдомственному ему духовенству прочитывать въ церквахъ на литургіи положенныя въ служебникѣ правила подъ заглавіями: „О призывающихъ помощи Св. Духа“.... „О умиреніи церкви во время гоненій“, „О вразѣхъ ненавидящихъ и обидящихъ насъ“ и др. (№ 89).

Къ опасности отъ внѣшнихъ враговъ, напрягавшихъ всѣ усилія къ окончательному уничтоженію православной вѣры въ западно-русскомъ краѣ, присоединилась опасность отъ своихъ благодѣтелей, которые, можетъ быть сами не вѣдая что творятъ, чуть было не довели западнорусскую церковь до окончательной гибели. Мы разумѣемъ затѣю нѣкоторыхъ честолюбцевъ изъ православнаго духовенства, во главѣ которыхъ стоялъ игуменъ Бѣльскаго монастыря Савва Пальмовскій, освободить западнорусскую церковь отъ всякаго вліянія православной русской церкви учрежденіемъ по образцу Святѣйшаго Правительствующаго Всероссійскаго Синода, своего „Правительствующаго Верховнаго Синода“ или такъ назыв. „Наивысшей Консисторіи“ и высшей іерархіи церковной. Эта ловко задуманная интрига была предметомъ особагo обсужденія на Варшавскомъ сеймѣ 1791 г., въ присутствіи пяти делегатовъ православныхъ, игумена Бѣльскаго монастыря Саввы Пальмовскаго, игумена Дятловицкаго

монастыря Мелетія Лесницкаго и трехъ лицъ свѣтскаго званія: одного дворянина, Пантелеона Илликевича Корбута, и двухъ мѣщанъ—Николая Дадана и Юрія Зембовича. На сеймѣ постановлено было созвать генеральную конгрегацію въ Пинскѣ для учрежденія самостоятельнаго высшаго православнаго церковнаго правительства. На состоявшейся въ Пинскѣ генеральной конгрегаціи 15-го іюня, въ присутствіи королевскаго комиссара, были избраны члены Наивысшей Консисторіи: игуменъ Бѣльскаго монастыря Савва Пальмовскій: Сильвестръ Буллай, старшій Виленскаго и Минскаго монастырей: Протасій Невяровскій, казначей Слуцкой архимандріи; Ѳеодоръ Бетулинскій, протопопъ Черковскій: Григорій Лойка, священникъ Туровской Св. Михайловской церкви; Ѳеодоръ Іозефовичъ, священникъ Буйвицкій; Онуфрій Сухозапетъ, поручикъ милиціи кн. Радивиловъ; Пантелеонъ Илликевичъ Корбутъ, Александръ Стояновичъ—дворяне; Ѳеодоръ Теодоровичъ, президентъ г. Пинска; Ѳеодоръ Кондратовичъ, писарь Мозырскій; Иванъ Теодоровичъ, писарь Пинскій—мѣщане. Изъ нихъ Савва Пальмовскій избранъ президентомъ Консисторіи, остальные—ассесорами (№ 126). Вотъ изъ какихъ іерарховъ и свѣтскихъ сановниковъ состоялъ западнорусскій „Правительствующій Синодъ". На той-же конгрегаціи постановлено было учредить одну епархіальную въ Мало-Польской провинціи консисторію въ Богуславѣ подъ именемъ Брацлавской и Житомірской. О семъ постановленіи конгрегаціи разосланы универсалы ко всему православному духовенству съ предписаніемъ, чтобы универсалъ былъ опубликованъ во всѣхъ церквахъ и былъ прибитъ къ церковнымъ дверямъ; всему-же православному духовенству предписано отнынѣ быть въ вѣдѣніи Наивысшей Консисторіи и во всемъ ей подчиняться (№ 127). Постановленіе Пинской конгрегаціи было одобрено и утверждено на продолжавшемся Варшавскомъ сеймѣ (1792 г.) и дано было обѣщаніе испросить согласіе Константинопольскаго патріарха на учрежденіе высшаго самостоятельнаго церковнаго правительства въ Польшѣ (№ 130). Куда повело бы это высшее церковное правительство уцѣлѣвшіе остатки православнаго народа, можно судить по первымъ шагамъ дѣятельности Наивысшей Консисторіи. Такъ, указомъ этой консисторіи отъ 9 іюля 1791 г. между прочимъ предписывается настоятелямъ монастырей, протопопамъ и всему православному духовенству немедленно собрать и прислать въ Консисторію проникшія въ Польшу изъ-за границы книжки: „Сокращенный катехизисъ" и „О побѣдѣ на супостаты". Чѣмъ Консисторія намѣрена была замѣнить эти книжки, объ этомъ умолчено. Но не долго пришлось просуществовать этому „верховному правительству", не встрѣтившему сочувствія ни въ преданномъ православію духовенствѣ, ни въ народѣ (№№ 133, 139). События грозною тучею надвигались на Польшу и наконецъ разразились страшною грозою, положившею конецъ политическому существованію Польши (1795 г.), а вмѣстѣ съ тѣмъ конецъ страданіямъ беззащитнаго православнаго западно-русскаго народа. Въ 1793 г. игуменъ Савва Пальмовскій подалъ епископу Виктору Садковскому прошеніе объ увольненіи изъ епархіи (№ 136). Съ удаленіемъ Саввы Пальмовскаго рушилось основанное имъ на пескѣ зданіе западнорусскаго „Правительствующаго верховнаго Синода", и западнорусская церковь вскорѣ вступила подъ кровъ Святѣйшаго Правительствующаго Синода Всероссійскаго, къ которому съ давнихъ временъ были обращены ея взоры и упованія.

Перейдемъ теперь къ обозрѣнію документовъ, относящихся къ исторіи г. Якобштата. Курляндскій и Семигальскій герцогъ Іаковъ, возобновляя послѣ Шведскаго разгрома (1658 г.) города своей области, назвалъ одинъ изъ такихъ разрушенныхъ

и вновь возстановленныхъ городовъ своимъ именемъ Якобштадтъ и поселилъ въ немъ русскихъ выходцевъ изъ Витебской и Смоленской губерній. Въ 1670 году герцогъ далъ этимъ поселенцамъ грамату на разныя вольности и на свободное избраніе бурмистра, войта и ратмановъ исключительно изъ своего общества, „людей вѣры римской и греческо-русской, націи *русской*", за исключеніемъ *нѣмцевъ* и иной націи протестантовъ, которые не должны быть пріобщаемы этому праву. Грамата эта была признана послѣдующими князьями и королями польскими: Августомъ III (3 нояб. 1744 г.), Станиславомъ Августомъ (1 нояб. 1765 г.) и подтверждена конституціею 1774 г. Вопреки всѣмъ привилеямъ, конституціямъ и декретамъ, нѣкоторые изъ поселившихся въ Якобштатѣ нѣмцевъ протестантовъ обманнымъ способомъ выхлопотали у курляндскаго князя мандатъ (22 нояб. 1777 г.), коимъ отмѣнялось избраніе неугоднаго нѣмцамъ войта русскаго Андрея Ктипа и предоставлялось нѣмцамъ избрать войта и бурмистра изъ нѣмцевъ. Русскіе поселенцы неоднократно обращались къ князю Курляндскому съ просьбою возстановить нарушенныя ихъ права, но ни разу не удостоились даже отвѣта на свои заявленія. Князь охотно выслушивалъ заявленія нѣмцевъ, во всемъ имъ вѣрилъ. Ненависть нѣмцевъ къ русскимъ дошла до того, что всѣ налоги въ пользу княжеской казны были возложены исключительно на русскихъ обывателей. А когда русскіе подали жалобу на такую несправедливость Зельбургскому старостѣ, то ни одинъ адвокатъ (нѣмецъ) не взялся защищать ихъ дѣло (№ 101). Русскіе вынуждены были обратиться съ жалобой къ польскому королю, прося его защитить ихъ отъ посягательства нѣмцевъ на ихъ права и сохранить ихъ при прежнихъ правахъ и вольностяхъ (№ 96). Въ тоже время русскіе поселенцы Якобштата обратились къ Могилевскому епископу Георгію Конисскому, прося его принять ихъ подъ свою защиту и покровительство и ходатайствовать предъ русскимъ правительствомъ, дабы оно чрезъ своего посланника въ Варшавѣ понудило польское правительство предписать князю Курляндскому возвратить русскимъ жителямъ г. Якобштата отнятыя у нихъ права. Нарушеніе этихъ правъ совершилось въ угоду горсти нѣмцевъ, поселившихся по торговымъ дѣламъ въ Якобштатѣ. „Мыслимое ли дѣло, писали между прочимъ русскіе якобштатцы еп. Георгію Конисскому, чтобы изъ *пяти* купцовъ и *нѣсколькихъ* мѣщанъ нѣмцевъ былъ избираемъ бурмистръ и два ратмана... Легче бы намъ было перенесть эту обиду, если бы русскіе и поляки взаимно были допускаемы къ городскимъ должностямъ въ городахъ, населенныхъ нѣмцами. Нѣтъ, нѣмцы попираютъ наши права, а свои столь ревниво охраняютъ, что не пускаютъ въ свои города *ни одного* русскаго, ни поляка" (№ 99). Въ письмѣ своемъ къ полномочному послу русскому въ Варшавѣ графу Штакельбергу Георгій Конисскій, прося защитить православныхъ жителей г. Якобштата отъ притѣсненій нѣмцевъ, выражаетъ между прочимъ свое удивленіе, что „протестанты г. Якобштата согражданамъ своимъ, грекороссійскаго исповѣданія людемъ, дѣлаютъ притѣсненія и стараются лишить ихъ правъ старѣйшихъ, чѣмъ сами имѣютъ. Они позабыли, что ея императорское величество всемилостивѣйшая государыня наша, защищая законъ нашъ грекороссійскій въ Польшѣ, соизволила всемилостивѣйше вмѣстѣ и протестантовъ принять въ защищеніе и совокупить оба исповѣданія во едино, въ своей же Россійской имперіи на всякомъ мѣстѣ всякіе свободы и выгоды имѣть всемилостивѣйше соизволяетъ, и мы всѣ подданные ея, взирая на голову нашу, всѣ должности истинной дружбы въ пользу протестантовъ исполнять готовы находимся и по возможности исполняемъ, какъ и предки наши грекороссійскаго

исповѣданія люде въ Польшѣ состоявшіе съ протестантами торжественные союзы къ общему себѣ отъ гонителей защищенію заключили и свято содержали. Я и самъ могу похвалиться предъ вашимъ сіятельствомъ преданностію къ здѣшнимъ въ Могилевѣ состоящимъ протестантамъ: они у мене просятъ земли въ семъ городѣ для состроенія имъ церкви своей и школы, и я прошенію ихъ опредѣляя ту же землю мою церковную довлетворю и напредъ въ чемъ можно служить готовъ нахожусь". (№ 100). Были-ль возстановлены права русскихъ поселейцевъ Якобштата, изъ дѣла не видно.

Русскіе поселенцы построили въ Якобштатѣ православную церковь и учредили при ней монастырь, при монастырѣ госпиталь для „старыхъ и бѣдныхъ людей, не имѣющихъ пристанища", и школу „для воспитанія малыхъ ребятъ". Монастырь, какъ видно изъ документа подъ № 94, пользовался правомъ рубки дерева въ казенныхъ лѣсахъ на отопленіе и на другія монастырскія нужды, а также правомъ ловли рыбы въ озерѣ Варенговъ. Изъ донесенія игумена Якобштатскаго монастыря Германа епископу Георгію Конисскому 4 сент. 1778 г. видно, что Якобштатскій монастырь находился въ это время въ бѣдственномъ положеніи: крыша на куполѣ обветшала и протекала; келіи также обветшали, такъ что жить въ нихъ нельзя было безъ починки; а починить не на что было. Игуменъ вынужденъ былъ просить у епископа милостыни и граматы на сборъ подаяній (№ 104). Кромѣ православнаго монастыря въ Якобштатѣ существовалъ также уніатскій монастырь [1]).

Внѣшнее и внутреннее состояніе Литовскихъ монастырей, какъ въ предшествующій, такъ и въ описываемый періодъ времени, до присоединенія края къ Россіи, было незавидное. Причиною такого положенія монастырей были разныя неблагопріятныя обстоятельства. Насильственныя мѣры, какими сопровождалось введеніе и потомъ распространеніе уніи, все болѣе и болѣе сокращали ряды ревностныхъ защитниковъ православной вѣры и вообще число православныхъ. Въ Вильнѣ, напр., гдѣ до уніи было не менѣе 14 церквей приходскихъ, въ 1765 г. существовала одна только Св. Духовская монастырская церковь, при коей числилось всего 67 прихожанъ (№ 88), а къ концу XVIII в. и это число на половину уменьшилось. Тоже было въ большей или меньшей степени и въ другихъ городахъ Литвы. Матеріальныя средства монастырей не только не увеличивались, но, напротивъ, сокращались или вслѣдствіе отторженія и расхищенія старинныхъ монастырскихъ фундушей врагами православія (№ 152, 154), даже потомками ктиторовъ и фундаторовъ монастырей (№ 168), или вслѣдствіе небрежнаго, неумѣлаго и подчасъ недобросовѣстнаго управленія монастырскими фундушами настоятелей монастырей (№ 141, 142, 143). Причиною внутреннихъ нестроеній въ монастыряхъ въ описываемый періодъ времени были отчасти политическія замѣшательства и неурядицы въ краѣ, а еще болѣе положеніе церковныхъ дѣлъ вслѣдствіе тѣхъ же политическихъ неурядицъ. Монастыри Литовскіе въ сущности управлялись сами собою, только номинально подчиняясь Кіевскому митрополиту, или вѣрнѣе—коадъюторамъ его Переяславскимъ епископамъ. Внутреннее благосостояніе монастырей исключительно зависѣло отъ личныхъ качествъ ихъ настоятелей.

Но при общей скудости въ людяхъ, которая ощущалась въ то время во всѣхъ Литовскихъ монастыряхъ, еще большая ощущалась скудость въ умныхъ, дѣльныхъ и безкорыстныхъ настоятеляхъ даже въ такихъ знаменитыхъ монастыряхъ, какъ Виленскій Св. Духовъ монастырь. „Виленскій монастырь (св. Духовъ), пишутъ брат-

---

[1]) Чистовичъ, Очерки Ист. Запад. Рус. церкви, ч. II, стр. 252—254.

чики къ епископу Переяславскому Виктору Садковскому, въ которомъ въ прежнее время было достаточное число монашествующихъ для совершенія богослуженія, была школа, процвѣтавшая учеными людьми, ежедневно совершалось нѣсколько литургій, теперь все въ немъ носитъ слѣды крайняго его упадка. Начало такого упадка монастыря положено было настоятелемъ его Іакинфомъ Пелкинскимъ. О дѣяніяхъ его, какъ уже умершаго, умолчимъ. Присланъ былъ на его мѣсто Варлаамъ Шишацкій, человѣкъ дѣльный, даровитый и образованный. Со вступленія его въ управленіе монастыремъ ожили наши надежды, что онъ возвратитъ монастырь въ прежнее цвѣтущее его состояніе. Но обстоятельства въ краѣ вынудили его выѣхать за границу" [1]). Вслѣдствіе недостатка хорошихъ настоятелей, а также вслѣдствіе отдаленности большей части монастырей отъ надзирающей іерархической власти находившейся сначала въ пограничномъ, а потомъ заграничномъ Кіевѣ, а затѣмъ исключительно въ Переяславѣ, въ монастыряхъ происходило много всякаго рода неурядицъ и безпорядковъ, остававшихся безнаказанными (№№ 141, 142, 144, 145) [2]). Недостатокъ не только хорошихъ, но и какихъ-бы то ни было монашествующихъ, въ монастыряхъ ощущался крайній. „Виленскій Св. Духовъ и другіе оному приписные монастыри, при крайней обветшалости всего почти своего строенія и при упадкѣ пропитанія имъ приносящей экономіи, колико еще сверхъ того въ монашествующихъ недостаточны, свидѣтельствуютъ указные отъ меня въ Консисторію в. преосвященства поданные табели, пишетъ игуменъ Варлаамъ Шишацкій къ еп. Переяславскому Виктору. Не упоминая о другихъ въ общежительныхъ обителяхъ нужныхъ послушникахъ, не во всякомъ изъ тѣхъ монастырей можно нынѣ найти хотя одного къ отправленію священнослуженія необходимо потребнаго іеромонаха: ибо въ Евейскомъ вмѣсто онаго заступаетъ бѣлый священникъ, а Кейданскій, не имѣя таковаго, остается пустъ, и церковь его, не безъ поводу иновѣрнымъ къ предосужденію нашея религіи, отъ многихъ лѣтъ стоитъ заперта" (№ 124). Такой-же недостатокъ въ людяхъ ощущался и въ другихъ монастыряхъ, какъ напр., въ Бѣльскомъ (№ 106, 107), Дисненскомъ (№ 159). При такой скудости въ людяхъ приходилось настоятелямъ монастырей посылать для рукоположенія во іеродіаконы людей „въ чтеніи и пѣніи средственныхъ", каковое чтеніе и пѣніе иногда было столь „негодное", что епископъ Георгій Конисскій не рѣшался рукополагать такихъ грамотѣевъ „безъ соблазна людей и грѣха предъ Богомъ" (№ 102, 103. Такая скудость монашествующихъ въ Литовскихъ монастыряхъ ощущалась и по присоединеніи края къ Россіи (№ 160).

По присоединеніи Сѣверозападнаго края къ Россіи долгое время никто не обращалъ вниманія на то приниженное положеніе, въ какомъ находилась православная. уже господствующая церковь и ея исповѣдники. До 1807 г. во всей тогдашней Литовско-Виленской губерніи, за исключеніемъ монастырскихъ церквей (Виленской

---

[1]) Варлаамъ Шишацкій вынужденъ былъ удалиться за границу (въ Россію) вслѣдствіе состоявшагося постановленія Варшавскаго сейма, повелѣвавшаго всѣмъ выходцамъ изъ Россіи, купцамъ и монахамъ, и всѣмъ духовнымъ принести присягу на вѣрность польскому королю и Речи Посполитой. На требованіе гродскаго Минскаго суда принести таковую присягу, Варлаамъ Шишацкій, какъ „присяжный подданный Россіи, пріѣхавшій изъ Россіи въ Польшу на время, „по монашескому послушанію", отказался принесть присягу, и потому долженъ былъ немедленно выѣхать изъ предѣловъ Польши. (Архивъ Лит. Д. Консисторіи № 54 дѣлъ Минскихъ).

[2]) Кромѣ этихъ дѣлъ, въ архивѣ Литов. Д. Консисторіи есть не мало другихъ дѣлъ, рисующихъ неурядицы въ литовскихъ монастыряхъ; наприм., дѣло № 136.

Св. Духовской, Евейской, Сурдецкой, Кронской и Кейданской), ни въ одномъ уѣздномъ городѣ не было православной приходской церкви, и потому православные чиновники и воинскія команды испытывали крайнее затрудненіе въ исполненіи христіанскихъ требъ, а между тѣмъ „со стороны гражданскаго правительства, по словамъ архіепископа Минскаго Іова, никакого вниманія не было сдѣлано“ (№ 160, стр. 227). Толчекъ этому важному дѣлу далъ тельшевскій городничій своимъ рапортомъ въ Литовско-Виленское губерн. правленіе о томъ, что Тельшевская штатная воинская команда цѣлый годъ „по долгу вѣры христіанской у исповѣди и причастія св. таинъ не была, по причинѣ неимѣнія во всемъ Тельшевскомъ повѣтѣ какъ приходскихъ церквей, такъ и монастырей грекороссійскаго исповѣданія и невозможности истребовать откуда-либо благочестиваго священника“ (№ 160 стр. 227). Губернское правленіе отнеслось въ Минскую консисторію съ прописаніемъ рапорта тельшевскаго городничаго, прося консисторію сдѣлать зависящее распоряженіе по сему предмету. Минскій архіепископъ Іовъ отнесся (11 іюля 1807 г.) къ Литовско-Виленскому гражданскому губернатору Багмевскому, прося его „учинить куда слѣдуетъ по своей командѣ представленіе о учрежденіи во всякомъ уѣздномъ городѣ хотя по одной благочестивой церкви съ духовенствомъ“. Не дождавшись въ теченіи болѣе мѣсяца никакого отвѣта, архіепископъ вторично (25 авг.) спрашивалъ Багмевскаго о „предположеніяхъ его по сему предмету“, такъ какъ онъ, архіепископъ, во время имѣющаго быть проѣзда государя императора чрезъ Минскъ въ Бѣлостокъ, желалъ подать государю по этому предмету записку. Багмевскій отнесся къ военному губернатору Римскому-Корсакову съ изложеніемъ своего мнѣнія, по которому онъ полагалъ, что „въ повѣтахъ Виленскомъ, Троцкомъ, Вилкомірскомъ и Ковенскомъ нѣтъ надобности учреждать новыя приходскія церкви, потому что тамъ находятся монастыри: Евейскій, Виленскій, Сурдецкій, Кронскій и Кейданскій; изъ остальныхъ-же уѣздовъ—Ошмянскаго, Завилейскаго, Браславскаго, Упитскаго, Россіенскаго, Шавельскаго и Тельшевскаго слѣдуетъ учредить церкви въ Тельшѣ, Поневѣжѣ, Видзахъ и Ошмянахъ, причисливъ къ симъ церквамъ смежные повѣты. Архіепископъ Іовъ разъяснилъ Багмевскому, что указами Св. Синода запрещено монашествующимъ исправлять мірскія требы; „при томъ же я съ моей стороны, писалъ архіепископъ къ Багмевскому, не нахожу никакихъ способовъ къ умноженію въ монастыряхъ числа бѣлаго духовенства, ибо находящагося теперь въ Виленскомъ Св. Духовомъ монастырѣ вдоваго священника едва могъ пригласить ко всегдашнему пребыванію въономъ единственно для удовлетворенія тамошнихъ прихожанъ христіанскими требами“. Архіепископъ Іовъ настоятельно просилъ Багмевскаго разъяснить военному губернатору крайнюю необходимость учрежденія церквей „во всякомъ повѣтовомъ городѣ, не точію въ Виленской, но и въ обоихъ Литовскихъ губерніяхъ, какъ для штатскихъ чиновниковъ и командъ, такъ и для другихъ разнаго званія людей православнаго исповѣданія, внѣ городовъ жительствующихъ, и приходящихъ воинскихъ командъ, для каковой цѣли нужно обратить хотя по одной уніатской или католицкой церкви въ грекороссійскіе съ оставленіемъ при нихъ фундушей и тѣхъ самыхъ священно-и церковно-служителей, которые пожелаютъ принять изъ уніи благочестивое исповѣданіе. Если-же духовенство и прихожане не пожелаютъ присоединиться къ православію, то доколѣ указного числа 400 мужеска пола душъ православныхъ прихожанъ не умножится, производить на весь новоопредѣленный причтъ ежегодно хоть по сто рублей серебромъ жалованья. Сіе самое послужило бъ истинною отрадою для

исповѣдниковъ господствующей вѣры, а иновѣрные перестали-бы имѣть надежду о возстановленіи уніи". Гражданскій губернаторъ увѣдомилъ архіепископа Іова, что, согласно его желанію, сдѣлано представленіе военному генералъ-губернатору объ учрежденіи во всѣхъ уѣздныхъ городахъ обѣихъ губерній по одной православной церкви, а военный губернаторъ съ своей стороны отнесся по этому дѣлу къ министру внутреннихъ дѣлъ графу Кочубею (№ 160, стр. 226—230).

Почти одновременно съ симъ вниманіе и заботы архіепископа Іова были обращены на положеніе православной церкви въ только-что присоединенной къ Россіи Бѣлостокской области. Послѣ раздѣла Польши православные монастыри: Заблудовскій Успенскій, Бѣльскій Николаевскій и Дрогичинскій Троицкій, отошли къ Пруссіи, Дрогичинскій-же Преображенскій и Яблочинскій Онуфріевскій отошли къ Австріи. Указомъ Св. Синода отъ 23 марта 1797 г. архіепископу минскому Іову дано знать, что эти монастыри „по дѣламъ своимъ относиться должны въ тамошнія гражданскія правительства, а буде отъ оныхъ послѣдуютъ каковыя по просьбамъ означенныхъ монастырей начальниковъ требованія объ удовлетвореніи ихъ какими духовными чинами или о снабдѣніи святымъ мγромъ, таковыя и симъ подобныя тѣхъ правительствъ требованія удовлетворять, а безъ требованія ихъ, паче-же въ другія ни въ какія дѣла не вступать".

По Тильзитскому трактату, заключенному между Россіей и Франціей (1807 г.), Бѣлостокская область съ находящимися въ ней монастырями Заблудовскимъ, Бѣльскимъ и Дрогичинскимъ Троицкимъ—отъ Пруссіи отошла къ Россіи. По поводу поступившихъ отъ этихъ монастырей разныхъ просьбъ къ архіепископу Іову онъ спрашивалъ Св. Синодъ, „принять ли ему попрежнему въ свое вѣдомство оные монастыри". Такъ какъ при Заблудовской церкви числилось до 400 дворовъ православныхъ прихожанъ, а въ монастырѣ проживали три престарѣлые іеромонаха (въ томъ числѣ и игуменъ), которые не въ состояніи были удовлетворять прихожанъ всѣми христіанскими требами, то прусское правительство назначило въ этотъ монастырь священника Красовскаго, рукоположеннаго епископомъ Радоузскимъ Даніиломъ. Посему архіепископъ Іовъ спрашивалъ Св. Синодъ, „считать ли Заблудовскую церковь монастыремъ, или приходскою церковью". Указомъ Св. Синода 28 окт. 1807 г. предписано онымъ монастырямъ (Заблудовскому, Бѣльскому и Дрогичинскому Троицкому) состоять въ Минской епархіи. Вмѣстѣ съ тѣмъ архіепископу Іову предписывалось, по сношеніи съ сенаторомъ Тейльсомъ, назначеннымъ для принятія отъ Пруссіи Бѣлостокской области въ россійское подданство, и еще съ кѣмъ слѣдуетъ, истребовать свѣдѣнія, когда тѣ монастыри учреждены, чьимъ иждивеніемъ построены, сколько монашествующихъ, какое имѣютъ строеніе, сколько церквей, келій, отъ чего содержаніе свое имѣютъ; по собраніи таковыхъ свѣдѣній составить описи и вѣдомости и представить Св. Синоду; собрать таковыя-же свѣдѣнія о церквахъ приходскихъ, если таковыя имѣются въ краѣ; если, по мѣстнымъ свѣдѣніямъ, окажется что нужнымъ къ благоустройству тамошняго духовенства, архіепископъ имѣетъ представить о томъ съ мнѣніемъ. Архіепископъ Іовъ немедленно вошелъ въ сношеніе съ сенаторомъ Тейльсомъ по этому дѣлу и вмѣстѣ съ тѣмъ просилъ его при устроеніи новопріобрѣтеннаго края „возъимѣть вниманіе относительно учрежденія вновь на первый случай хотя въ одномъ городѣ Бѣлостокѣ грекороссійскаго собора съ духовенствомъ сообразно Гродненскому". При этомъ архіепископъ указалъ сенатору Тейльсу и средство къ скорѣйшему удовлетворенію нуждъ православнаго населенія Бѣлостокской

области устройствомъ въ главнѣйшихъ городахъ церквей. „Супрасльскій монастырь, писалъ архіеп. Іовъ, имѣющій за собою знатное количество крестьянъ, находится, сколько мнѣ извѣстно, отъ города Бѣлостока въ близкомъ разстояніи, отъ котораго въ смутныя времена, какъ по исторіи объ уніи видно, претерпѣвали благочестивые разныя гоненія и притѣсненія, то убѣждаюсь просить в. пр—ство всепокорнѣйшею моею просьбою учинить куда слѣдуетъ представленіе о обращеніи сего Супрасльскаго монастыря хотя во второкласный съ перемѣщеніемъ въ оный благочестивыхъ монашествующихъ изъ вышеупомянутыхъ трехъ монастырей (Заблудовскаго, Бѣльскаго и Дрогичинскаго) и о превращеніи оныхъ, какъ побѣдности ихъ, такъ и потому, что при нихъ имѣются прихожане, коимъ исправлять мірскія требы черезъ монашествующихъ не только правилами Св. Отецъ возбранено, но и указами Св. Синода строго воспрещено, въ *приходскія* грекороссійскія церкви съ оставленіемъ точію при нихъ указной пропорціи земли для продовольствія будущихъ священно-служителей... Симъ самымъ ваше превосходительство изволите сдѣлать для себя честь и православнымъ отраду, иновѣрнымъ же преграду думать о возстановленіи уніи". Въ отвѣтъ на эту послѣднюю просьбу сенаторъ Тейльсъ писалъ, между прочимъ, архіеп. Іову, что, въ силу высочайшаго манифеста о присоединеніи къ Россіи Бѣлостокской области, онъ, сенаторъ, не почитаетъ себя и никого въ правѣ ни подъ какимъ предлогомъ входить въ распоряженіе о монастыряхъ иновѣрныхъ къ нарушенію ихъ правъ или ущербу служащихъ" [1]). Въ письмѣ къ какому-то вліятельному лицу (Николаю Николаевичу) архіепископъ Іовъ сообщаетъ объ отказѣ сенатора Тейльса ходатайствовать о возвращеніи православнымъ Супрасльскаго уніатскаго монастыря подъ предлогомъ, будто онъ не можетъ сдѣлать этого вопреки высочайшему манифесту, на самомъ-же дѣлѣ потому, что онъ обѣщалъ Супрасльскому архимандриту возвесть его въ санъ уніатскаго епископа, какъ объ этомъ проговорился онъ, Тейльсъ, предъ благочиннымъ монастырей бѣлостокскихъ архимандритомъ Зосимой. „Изъ чего заключаю я, пишетъ архіеп. Іовъ въ томъ-же письмѣ къ Н. Н., что такое предпріятіе г. сенатора Тейльса клонится не къ уничтоженію уніи, а единственно къ распространенію оной въ пріобрѣтенномъ отъ Польши краѣ. Архіепископъ проситъ Н. Н. написать въ Петербургъ къ кому слѣдуетъ, чтобы въ Супраслѣ не было архіерея уніатскій, такъ какъ тамъ и „католическаго нѣтъ". На основаніи собранныхъ священникомъ Страховичемъ подробныхъ свѣдѣній о состояніи вышеупомянутыхъ трехъ монастырей, архіепископъ Іовъ, въ рапортѣ своемъ 4 іюля 1808 г. въ Св. Синодъ, полагалъ: З а б л у д о в с к і й монастырь закрыть и образовать двуклирный приходъ; Б ѣ л ь с к і й и Д р о г и ч и н с к і й Троицкій также слѣдовало-бы упразднить и превратить въ приходскія церкви, но чтобы не подать прихожанамъ случая къ скорому совращенію въ унію или въ римско-католическую вѣру, оставить при прежнемъ ихъ положеніи, „пока время обстоятельства перемѣнитъ". Св. Синодъ согласился съ мнѣніемъ архіепископа Іова и свое опредѣленіе по этому дѣлу чрезъ синодальнаго оберъ-прокурора кн. Голицына представилъ на высочайшее усмотрѣніе. По докладу синодальнаго оберъпрокурора, государю императору угодно было оставить монастыри въ томъ-же самомъ положеніи, какъ они прежде существовали" (№ 163, стр. 250—256).

---

[1]) Супрасльскій монастырь основанъ Александромъ Ив. Ходкевичемъ въ 1500 г., конечно, для православныхъ, а въ 1630 г. уніатскій митрополитъ Іосифъ Руцкій безправно отнялъ его у православныхъ, и, слѣдовательно, возвращеніе православнымъ этого монастыря, даже съ *юридической* точки зрѣнія было-бы только возстановленіемъ нарушеннаго права. Арх. Сбор. т. IX.

Въ какомъ духѣ и направленіи дѣйствовали чиновники поляки, которыми были переполнены всѣ административныя и судебныя учрежденія въ Сѣверо-Западномъ краѣ, послѣ присоединенія его къ Россіи, свидѣтельствуютъ о томъ многочисленныя дѣла, хранящіяся въ архивѣ Литовской дух. консисторіи, изъ коихъ выбраны нами только болѣе выдающіяся. Вездѣ, во всѣхъ ихъ дѣйствіяхъ видна скрытая, затаенная, а подчасъ и явная ненависть ко всему православно-русскому, желаніе во что-бы то ни стало замять или затормозить на неопредѣленное время вполнѣ правое, подчасъ вопіющее дѣло, если только оно начато православнымъ священникомъ или монастыремъ. Дѣла эти если и заканчивались въ пользу потерпѣвшихъ, то не иначе какъ послѣ многолѣтнихъ подъ благовидными предлогами проволочекъ, волокитъ, замалчиваній, запомятованій и т. п., и то только благодаря энергическому содѣйствію и давленію епархіальной власти, почти всегда принимавшей на себя вчинаніе подобныхъ дѣлъ.

Какъ на болѣе характерное въ этомъ родѣ можно указать напечатанное подъ № 161 дѣло о захватѣ земли и лѣса, принадлежащихъ Кронскому монастырю, помѣщиками Берлинскимъ и Малаховцами. Дѣло это тянулось болѣе 30 лѣтъ (съ 1805 по 1840 г.) не потому, что оно было слишкомъ сложно или запутано, а единственно по косности и явному недоброжелательству Литовско-Виленскаго губернскаго правленія, Ковенскаго нижняго земскаго суда и межевыхъ судовъ разныхъ инстанцій. Считаемъ излишнимъ приводить здѣсь содержаніе этого дѣла, подробно изложенное въ своемъ мѣстѣ.

Столько-же характерно дѣло подъ № 162 „о причиненіи тому-же Кронскому монастырю экзекуціею отъ Ковенскаго нижняго земскаго суда посланною обиды“. Это вопіющее дѣло, само по себѣ простое и несложное, продолжалось семь лѣтъ и наконецъ было замолчено Ковенскимъ нижнимъ земскимъ судомъ и предано Минскою дух. консисторіею „вѣчному забвенію“. Содержаніе дѣла обстоятельно изложено въ своемъ мѣстѣ.

Такой же вопіющій произволъ былъ допущенъ Бѣлостокскимъ нижнимъ земскимъ судомъ по отношенію къ проживавшему въ Заблудовскомъ монастырѣ священнику Іоанну Загоровскому. Въ 1823 г. въ Минскую духовную консисторію поступило отъ Заблудовскаго монастыря донесеніе о томъ, что „25 марта, въ день Благовѣщенія, въ силу приказа Бѣлостокскаго нижняго земскаго суда, „напавъ на домъ священника Загоровскаго, въ ночное время, съ немалою толпою евреевъ, съ съ тремя солдатами, поставили экзекуцію“. Экзекуція была поставлена будто-бы за неуплату священникомъ Загоровскимъ назначеннаго новымъ откупщикомъ евреемъ налога „на убой свиней“. Хотя священникъ не убилъ въ этомъ (1823 г.) ни одной свиньи и даже не имѣлъ таковыхъ, откупщикъ еврей требовалъ уплаты не только за первое полугодіе текущаго года, но и за убой прошлаго года, за каковой уплоченъ налогъ прежнему откупщику, въ чемъ выдана была священнику квитанція. „Возможно-ли даже противъ человѣческаго разсудка и права гражданскаго, пишетъ монастырь въ рапортѣ по этому дѣлу въ консисторію, возможно ли, чтобы Заблудовское грекороссійское духовенство подлежали въ вѣдѣніе безсурманъ поганыхъ евреевъ и платежамъ тѣмъ, кои только по прихотямъ ихъ и сами они съ Заблудовскими мѣщанами—христіанами (католиками) налагаютъ несоразмѣрный на Заблудовское грекороссійское духовенство платежъ“. Таковыя нападенія на Заблудовскій монастырь въ праздничные дни, въ силу распоряженій Бѣлостокскаго нижняго земскаго суда совершались неоднократно и въ предшествующіе годы. „Изъ всего видно, что Бѣлостокскій земскій судъ хочетъ Заблудовскій монастырь разорить до послѣдка своими

приказаніями и экзекуціями, вовсе не принадлежащими монастырю". Въ заключеніе своей жалобы монастырь проситъ консисторію „учинить съ кѣмъ слѣдуетъ сношеніе о прекращеніи таковаго зла, нападенія, грабительства военною экзекуціею во дни годовыхъ праздниковъ чинимаго, чего даже за польскимъ правительствомъ никогда такъ грекороссійское духовенство не претерпѣвало, какъ нынѣ за Россійскою державою господствующей вѣры гонимо". (№ 174).

Перейдемъ теперь къ обозрѣнію послѣдняго дѣла подъ № 176. Какъ по своему содержанію, такъ и по тѣмъ документамъ, которые въ немъ приводятся или на которые дѣлаются ссылки, оно представляетъ немаловажный историческій интересъ. Дѣло это возбуждено священниками Заблудовской церкви Загоровскимъ и Бирюковичемъ по поводу случайно найденнаго ими въ дѣлахъ Заблудовскаго монастыря духовнаго завѣщанія княгини Маріи Янушевой Радивиловой, урожденной Молдавской господаровны, въ коемъ она завѣщала между прочимъ въ пользу Заблудовскаго монастыря 150 тысячъ злотыхъ польскихъ. Священники препроводили этотъ документъ въ Минскую духовную консисторію съ просьбою о взысканіи по нему записанной Заблудовскому монастырю суммы. Консисторія препроводила копію духовнаго завѣщанія въ высочайше учрежденную такъ называемую „Радивиловскую комиссію" [1]) съ просьбою сдѣлать по нему удовлетвореніе.

Прежде чѣмъ перейти къ изложенію содержанія этого дѣла, считаемъ не лишнимъ привести нѣкоторыя историческія данныя, безъ которыхъ не вполнѣ будетъ понятно самое содержаніе этого дѣла.

Янушъ Радивилъ, коронный гетманъ, былъ женатъ на дочери Молдавскаго господаря Василія по имени Марія. Единственною наслѣдницею Януша и Маріи Молдальской была дочь ихъ Анна-Марія, на которой женился въ 1655 г. ея опекунъ двоюродный дядя Богуславъ Радивилъ, получивъ на то разрѣшеніе папы. Вскорѣ затѣмъ оба супруга умерли (Марія 1667, Богуславъ 1669 г.). Послѣ нихъ снова единственною наслѣдницею громаднаго состоянія была малолѣтняя дочь Людовика—Каролина. Князь Богуславъ, отецъ Каролины, по своей матери, принадлежалъ къ Брандербургскому курфиртскому дому. Людовика-Каролина поэтому осталась на попеченіи Прусскаго двора, при которомъ обыкновенно жилъ Богуславъ; попечителями ея и опекуномъ въ завѣщаніи отца былъ назначенъ самъ курфистъ, а экономами и распорядителями имѣній Феръ и Винклеръ, прусскіе совѣтники, вмѣстѣ съ Незабитовскимъ и Бончею Синицкимъ, слугами Радивиловъ [2]). Съ этими послѣдними лицами и пришлось православному духовенству вести переговоры о завѣщаніи, которое осталось послѣ Маріи Молдавской или Валлашской, по которому она завѣщала разнымъ монастырямъ и церквамъ 600 тысятъ злотыхъ. Въ 1682 г. ѣздила въ Кенигсбергъ депутація отъ св. Духовскаго монастыря и была весьма благосклонно принята Феромъ [3]). Но помимо пустыхъ обѣщаній до реализаціи завѣщаннаго капитала было весьма далеко. Сдѣлана

---

[1]) Свѣдѣнія о Радивиловской комиссіи, въ которой разсматривалось и закончилось дѣло изложены въ „Виленскомъ Вѣстникѣ" за 1888 г. (№№ 65, 67, 68) въ статьѣ С. Ф. Рубинштейна подъ заглавіемъ: „Радзивиловская комиссія и переходъ Радзивиловскихъ имѣній къ Витгенштейнамъ".

[2]) Żywot Bogusława Radziwiłła p. p. 99, 155, 169, 170. Пам. р. стар. въ Зап. губ. Батюшкова, вып. VI, стр. 87. Духовное завѣщеніе Богуслава Радивила, напеч. въ VIII т. Арх. Сбор. № 113.

[3]) Арх. Сбор. т. VII, № 120.

была даже попытка склонить заинтересованное въ завѣщаніи православное духовенство къ признанію его недѣйствительности; составленъ былъ проектъ отреченія, который должны были подписать представители этого духовенства. Слуцкаго архимандрита предполагалось убѣдить къ тому подаркомъ пяти или шести тысячъ злотыхъ, или же обѣщаніемъ доставить послѣ его смерти одному изъ его родственниковъ ту же Слуцкую архимандрію [1]). Виленское св. Духовское братство отыскивало завѣщанную ему сумму, обезпеченную на имѣніи Заблудовскомъ и Бѣлицѣ, правильнымъ судебнымъ порядкомъ; но послѣ долгихъ проволочекъ и споровъ, Незабитовскій, одинъ изъ правителей Радивиловскихъ имѣній, предложилъ (въ 1687 г.) сдѣлку, на которую братство согласилось. Послѣ Маріи Валашской, набожной хранительницы православія, осталось не мало церковныхъ драгоцѣнностей—образовъ и серебра на сумму въ 30 тыс. злотыхъ. Всѣ эти сокровища Незабитовскій обѣщалъ передать братству взамѣнъ завѣщанной денежной суммы, вовсе однако не имѣя намѣренія исполнить вновь принятаго обязательства, что вскорѣ и обнаружилось. Братство просто-на-просто было обмануто. Мы узнаемъ о такомъ печальномъ для него исходѣ изъ письма къ Людовикѣ-Каролинѣ, уже сдѣлавшейся курфирстиной Бранденбургской, которое было отправлено къ ней отъ имени братства старшимъ Виленскаго братства, администраторомъ Бѣлорусской епархіи и Романомъ Шишкою, полоцкимъ скарбникомъ [2]). Въ 1690 г., вѣроятно, по настоянію Людвики-Каролины, была заключена съ св. Духовскимъ братствомъ новая мировая сдѣлка, по которой оно, отъ своего имени и всего православнаго духовенства, заинтересованнаго по духовному завѣщанію Маріи Валашской, получивъ будто бы 30 тысячъ злотыхъ, отрекалось отъ остальной суммы, завѣщанной ему Маріею Валашской, и выдало Радивиламъ всѣ дѣла и документы по этому дѣлу. Объ этой квитанціи, нигдѣ не явленной и непризнанной, мы узнаемъ только отъ прокуратора массы Радивиловской, предъявленной имъ въ Радивиловскую коммиссію, по возбужденному Заблудовскимъ монастыремъ иску о взысканіи 150 тысячъ злотыхъ по духовному завѣщанію Маріи Валашской.

Коммиссія поручила прокуратору массы радивилов. имѣній дать свой отзывъ по этому дѣлу и по полученіи этого отзыва и объясненія по нему Минской д. консисторіи на основаніяхъ, изложенныхъ въ отзывѣ прокуратора, и представленныхъ имъ документовъ, признала искъ православнаго духовенства незаконнымъ. Излагать подробно содержаніе этого дѣла считаемъ излишнимъ, такъ какъ намъ пришлось бы почти буквально повторить содержаніе дѣловыхъ бумагъ и приведенныхъ въ нихъ документовъ. Считаемъ однако не лишнимъ остановиться на одномъ документѣ, представленномъ прокураторомъ массы Радивиловской въ коммиссію, который послужилъ между прочимъ однимъ изъ главныхъ основаній къ отказу Заблудовскому монастырю въ искѣ его о взысканіи 150 тысячъ злотыхъ по духовному завѣщанію Маріи Валашской; это „Отрекательный квитаціонный листъ уніатскаго митрополита Гавріила Коленды, данный 1671 г. 10 марта, коимъ онъ отрекается отъ суммы 150 тысячъ злотыхъ, записанной по духовному завѣщанію Маріи Валашской Заблудовскому монастырю. Чтобы яснѣе видѣть, какое *юридическое* значеніе могъ имѣть этотъ документъ въ настоящемъ дѣлѣ для Радивиловской коммиссіи, считаемъ необходимымъ привести здѣсь историческую справку о Заблудовской церкви.

---

[1]) Арх. Сбор. т. VII, № 119.

[2]) Арх. Сбор. т. VII, № 123.

Заблудовская церковь, какъ видно изъ документа подъ № 114, основана въ 1567 г. Григоріемъ Александровичемъ Ходкевичемъ первоначально приходскою церковію. Слѣдовательно, она существовала въ такое время, когда объ *уніи* въ собственномъ смыслѣ этого слова и помину не было. Между тѣмъ въ 1665 г. уніатскій митрополитъ Гавріилъ Коленда начинаетъ съ упоминаемымъ въ разсматриваемомъ нами дѣлѣ Богуславомъ Радивиломъ судебный процессъ, утверждая, что онъ, Богуславъ Радивилъ, отнялъ у *унитовъ* Заблудовскую церковь и ввелъ въ нее дизунитовъ, тогда какъ она фундована Григоріемъ Ходкевичемъ „на унію святую съ костеломъ римскимъ". Митрополитъ Гавріилъ Коленда въ доказательство справедливости своего иска представилъ суду выписку изъ трибунальныхъ актовыхъ книгъ фундушевой записи Григорія Ходкевича, въ которой будто-бы ясно сказано, что Григорій Ходкевичъ „въ маетности своей вѣчистой, въ Заблудовю, церковь заложеня Внебовзятя Пренасвентшой Панны збудовалъ и певное надане на тую церковь и на каплана реліи кгрецкой *въ уніи съ костеломъ римскимъ застаючой,* вечными часы ненарушне фундовалъ". Между тѣмъ, заявляетъ суду повѣренный митрополита, его милость намъ конюшій (Богуславъ Радивилъ), набывши тую маетность Заблудовъ, не ведать зъ якой оказыи завзявши неякій противу вере светой уницкой ранкоръ (ненависть, вражда, гнѣвъ)... наступаючи на право и таковый даровный фундушъ, чинечи великую опресью церкви светой въ уніи съ светымъ костеломъ зостаючой, до тое церкви Заблудовской, гдѣ *отъ веку унія была* и на унію фундовано, дызунитовъ впровадилъ"... Замѣчательно, что митрополитъ Гавріилъ Коленда начинаетъ этотъ процессъ въ то время, когда, по заявленію прокуратора Радивиловскихъ имѣній Сальмановскаго, Богуславъ Радивилъ, отъ имени опекаемой имъ Анны-Маріи, дочери Маріи Молдавской Янушевой Радивиловой, единственной наслѣдницы Януша Радивила, на которой онъ вскорѣ женился, подалъ протестъ по поводу духовнаго завѣщанія Маріи Валашской. Процессъ этотъ для *кого-то* и для *чего-то* нуженъ былъ. Процессъ окончился въ Гродненскомъ земскомъ судѣ въ пользу уніатскаго митрополита благодаря представленному имъ суду несомнѣнно подложному или умышленно искаженному документу. Митрополитъ представилъ суду выписку изъ трибунальныхъ книгъ фундуша Григорія Ходкевича, актикованнаго въ 1664 г., т. е. чрезъ 97 лѣтъ послѣ дачи подлинной записи (1567 г.). Да и дата этого *актикованнаго* документа (1563 г.) несогласна съ датой подлинной фундушевой записи Григорія Ходкевича (1567 г.), сохранившейся до позднѣйшаго времени въ архивѣ Заблудовскаго монастыря (№№ 113 и 163, стр. 256). Подложность этого документа, или по крайней мѣрѣ фальшивость его, противная сторона не доказывала на судѣ потому, что князь Богуславъ, подавъ заявленіе о неподсудности этого дѣла земскому суду, перенесъ его на рѣшеніе сейма. Судъ, не принявъ во вниманіе это заявленіе, въ отсутствіи отвѣтчика, постановилъ заочное рѣшеніе, по которому Заблудовская церковь, какъ *фундованная на унію*, возвращена уніатамъ [1]). Дѣло это разсматривалось затѣмъ въ Литовскомъ трибуналѣ, и тамъ также, какъ и въ Гродненскомъ земскомъ судѣ, князь Богуславъ Радивилъ, подавши „обмову" о неподсудности, перенесъ дѣло на сеймъ. Трибуналъ, въ отсутствіи отвѣтчика, также рѣшилъ дѣло въ пользу митрополита. Въ силу декрета трибунальнаго суда, митрополитъ Гавріилъ Коленда, не дождавшись исхода дѣла на сеймѣ, въ 1671 г. далъ малолѣтней наслѣдницѣ Богуслава

---

[1]) Акты Вилен. Арх. Ком. т. I, № 25 и 26.

Радивила Людвикѣ-Каролинѣ отрекательный листъ, коимъ отъ себя и отъ имени священниковъ Заблудовской церкви отрекался отъ суммы 150 тысячъ злотыхъ, завѣщанной княгинею Маріею Валашской Заблудовской церкви. Князь Богуславъ дѣйствительно перенесъ дѣло Заблудовской церкви на избирательный сеймъ 1668 г., гдѣ, по порученію князя, защищалъ это дѣло игуменъ Слуцкаго монастыря Өеодосій Василевичъ. Въ этомъ-же году была попытка, при содѣйствіи подканцлера, порѣшить дѣло съ Колендой миролюбиво, но эта попытка или не состоялась, или не удалась. Дѣло это разсматривалось на сеймѣ и въ слѣдующемъ 1669 г., но чѣмъ кончилось, неизвѣстно [1]), несомнѣнно только то, что въ XVIII ст. Заблудовская Успенская церковь съ состоящимъ при ней монастыремъ, принадлежала православнымъ и документы ея хранились въ Слуцкѣ, въ архивѣ Переяславской епархіи (№№ 106, 108).

Средства на изданіе XI-го тома „Археографическаго Сборника" даны Попечителемъ Виленскаго Учебнаго Округа Николаемъ Александровичемъ Сергіевскимъ.

Изданіемъ XI-го тома завѣдывалъ О. В. Щербицкій.

1) Археогр. Сбор. т. VII, №№ 113 и 117.

I.

Документы б. Брестскаго Симеоновскаго монастыря.

1.

1545 г. Мая 20 [1]). Листъ короля Сигизмунда Августа къ войту, бурмистрамъ и радцамъ брестскимъ о непричиненіи обидъ и притѣсненій церковнымъ людямъ Брестскаго Рождественскаго монастыря.

Игуменъ Брестскаго Рождества Пресвятой Богородицы монастыря Павелъ жаловался королю на Брестскаго войта, бурмистровъ и радцевъ, что они „новины вводять", требуя, чтобы церковные люди давали квартиры и подводы, дѣлали мосты, исполняли сторожевую службу, привлекають ихъ къ своему суду, посылають къ нимъ своихъ „дѣтскихъ", сажають ихъ въ тюрьму и грабять, между тѣмъ какъ до этого времени ничего подобнаго не бывало. Король приказываеть войту и бурмистрамъ, что если доселѣ церковные люди дѣйствительно не несли перечисленныхъ выше повинностей, то и впередъ не отягощать ихъ и не требовать отъ нихъ того, „чего передъ тымъ не бывало".

Жикгимонтъ Августъ Божею милостію, король Польскій и великій князь Литовскій, Русскій и проч.

Войту, бурмистромъ, радцомъ места нашого Берестейского. Жаловалъ намъ настоятель Рожества Пресвятое Богородицы Павелъ о томъ, што дей которые люде церковные живутъ въ месте нашомъ Берестейскомъ, вы дей тымъ людемъ крывды дѣлаете и новины уводите, и кажете имъ подводы и станции давать, и мосты робить, и въ стороже ходити, и передъ собою кажете имъ у право становити и детскихъ своихъ посылаете, а передъ тымъ того не бывало, и за то ихъ сажаете и грабите, а въ томъ дей ему и людемъ церковнымъ крывды и тяжкости великіи отъ васъ дѣютъ. Про то естли будетъ такъ, какъ намъ жаловалъ, будутъ ли тыя людки его церковные тыхъ повинностей зъ местомъ не тягнули и въ присуди вашомъ не бывали, и теперъ приказуемъ вамъ, абысь-те тымъ людкамъ церковнымъ крывдъ не дѣлали, и новинъ не вводили, и не казали имъ подводъ давати, и мостовъ робити, и въ стороже ходити, и въ присудъ передъ собою ставити, и до того всего ихъ непотягати, чого передъ тымъ не бывало, а оны бы намъ въ томъ больше не жаловали. Писанъ въ Берестю, въ лето Божого нарожения 1545, м-ца мая 20, индикта 3. Валеріанъ, писарь.

Копія, писанная польскими буквами.

---

[1]) Изъ „Реестра" дѣлъ б. Симеоновскаго монастыря, препровожденныхъ изъ Минской Дух. Консисторіи въ 1793 г. декабря 13 въ Симеоновскій монастырь, видно, что кромѣ *копіи* былъ и *подлинный* листъ короля; не сохранилось, какъ видно, и той копіи, которая въ „Реестрѣ, помѣщена подъ № 132. Оригиналъ, какъ и всѣ документы того времени, писанъ былъ полууставомъ, съ титлами и сокращеніями. Неопытный писецъ копіи кое-чего не разобралъ въ оригиналѣ. Этимъ только можно объяснить хронологическую неточность даты этого документа, такъ какъ Сигизмундъ Августъ вступилъ на престолъ въ 1548. Тоже самое нужно замѣтить о документѣ, напечатанномъ подъ № 2.

2.

1546 г. Іюня 19. Листъ короля Сигизмунда Августа къ старостѣ Берестейскому Александру Ивановичу Ходкевичу объ освобожденіи людей, поселившихся на землѣ монастыря Св. Симеона въ Врестѣ, отъ капщизны.

Игуменъ Брестскаго монастыря Св. Симеона и Рождества Пресвятой Богородицы Пахомій жаловался королю на поборцевъ, что они не только берутъ капщизну отъ людей, поселившихся на монастырской землѣ пана Александра Солтановича, когда тѣ варятъ пиво и сытятъ медъ, но и притѣсняютъ ихъ и грабятъ, а отъ этого „крывда великая дѣетъ", какъ ему, игумену, такъ и церкви Божіей. Между тѣмъ какъ дѣло это возникало и рѣшено въ пользу монастыря еще при его, короля, отцѣ и люди Симеоновскаго монастыря, наравнѣ съ людьми владычными, пріорскими и пробощскими закона римскаго, никогда не платили капщизны въ королевскую казну. Посему и теперь король предписываетъ не брать съ монастырскихъ людей капщизны, такъ какъ они платятъ доходъ отъ варенія пива и сыченія меда въ пользу церкви Св. Симеона и Рождества Прес. Богородицы.

Жикгимонъ Августъ милостію Божіею, король Польскій и великій князь Литовскій, Пруській и проч.

Воеводѣ Новгородскому старосте Берестейскому державцы Виленскому и Острынскому, Кнышенскому пану Александру Ивановичу Ходкевичу, а въ небытности его подстаростему его Берестейскому тому, которы отъ него тотъ замокъ нашъ вѣдаетъ, и дворяномъ нашимъ тымъ, которыхъ колвикъ посылаемъ капщизныхъ пѣнязей съ корчомъ тамошныхъ нашихъ доходовъ до скарбу пашего выбирати. Жаловалъ намъ игуменъ Берестейскаго монастыра Пречистое Богородицы Пахомей о томъ, что дей, которыи люде седячы на власной ихъ земли церковной пиво зварыли, або медъ сытылы, иноде бирали нашы и слуги ихъ отъ тыхъ людей его церковныхъ капщизна, при томъ и самыхъ ихъ грабили, и въ той де церкви Божой и ему крывда великая отъ тыхъ дѣетъ, якожъ и листъ короля его милости отца нашего на ту справу до небощика пана Богуша подскарбего передъ нами вызналъ, ку тому тежъ которыи де люди, кромъ нашихъ подданыхъ, владычныхъ, преорскіе, плебанскіе и монастыра Святого Симеона, пана Александра Солтановича, на церковныхъ земляхъ седечи, корчми сытятъ, тыи де до скарбу нашего капщизныхъ пѣнязей до скарбу нашего николи не даютъ, предто гды тыи люди церковные, яко закона рымского, и тые жъ люды Святого Симеона монастыра пана Александра Солтановича корчмы держатъ, а съ того на церковъ Божію платъ даютъ, и твоя бы милость, пане воевода, и тыхъ людей монастыра Пречистой Богородицы корчмы варили и шинки мели, а съ того платъ на ту церковь Божью давати не заборонялъ и перешкоды никоторой въ томъ имъ не дѣялъ, але при ихъ волности заставилъ, яко людей церковныхъ монастыра пана Александра Солтановича... Писанъ у Вильни подъ лето Божого нароженя 1546, м-ца іюня 19, индикта 4. Иванъ Горностай.

(Копія).

3.

1549 г. Мая 19. Продажная запись брестскаго мѣщанина Василія Куликовича на огородъ въ г. Врестѣ мѣщанамъ Лихобитовичамъ.

Огородомъ этимъ Куликовичъ владѣлъ по чиншевому праву отъ монастыря Брестскаго Рождества Пресв. Богородицы. Чиншъ платилъ игумену монастыря по пяти грошей литовскихъ въ годъ. Огородъ проданъ за *три* [1]) копы грошей литовскихъ безъ 20 грошей, по десяти пѣнязей въ грошъ. Еслибы кто иной предъявилъ свои права на этотъ огородъ судебнымъ порядкомъ и тѣмъ ввелъ въ расходы покупщика, продавецъ Куликовичъ плотитъ штрафа бурмистрамъ и радцамъ полгривны [2]), игумену Рождественскому копу грошей, покупщику 25 гривенъ 11 грошей и сверхъ того покупную сумму вдвойнѣ.

Я Василій Куликовичъ, мещанинъ Берестейскій Рожества Пресвятое Богоматере монастыра выснолокъ и зъ женою моею Воцею Моловчанкою и зъ сыномъ моимъ Хомою вызнаваемъ сами на себе добровольне симъ нашимъ листомъ кождому доброму нынешнимъ и потомъ будучимъ кому будетъ потреба тое вѣдать або чтучи его слышать, продалисмо носполитою рукою огородъ свой властный добровольный, за монастыремъ Пресвятое Богоматере, не пенный а ни въ жаднымъ долгу никому иному не подписаный, Мартишю, Якову а Яцку Антоновичамъ Лихобытовичомъ тремъ братомъ за три копы грошей безъ двадцати грошей готовыхъ пѣнезей рукодайныхъ литовское личбы по десяти пѣнязей у грошъ, имъ самымъ на вѣчность и женамъ ихъ и дѣтемъ, который жо... огородъ часть моя противъ дому... Мартишова и брати его черезъ дорогу надъ самою лужею объ межу отъ огорода Супрунова Шикулчина, а отъ другое стороны также и объ межу отъ Тацины земли Куликовцы Санцевы дочки... со всимъ на все такъ долго и широко, ничого на себе не оставляючи, якожъ мнѣ Васнлю самому и женѣ . . . . . а съ тылу . . . . . . за тотъ огородъ вжо пришла суполная заплата отъ Мартиша и отъ его брати, воленъ Мартишъ и зъ братію своею тотъ огородъ продати, и променити, або кому даровати и ку свому доброму пожитку обернути якъ собе налепей сами зрозумѣютъ. А естли бы кто колвекъ, я самъ Васили або жона моя, або сынъ мой, або ближніи наши хотели торгъ мой зрушити, або якую (перешкоду) чинити въ томъ торгу, або въ который прикладъ приводити Мартиша або его братю о тотъ огородъ, тогды тотъ маетъ напередъ вины заплатити паномъ бурмистромъ и радцомъ мѣста Берестейского полгривны, а игумену Рожественскому копу грошей, а Мартишю 25 гривни 11 гроши, и куплю, такъ и приплату маетъ ему платити вавдвое. А при томъ былъ и тое добре сведомы люде добрыи Тишко Борисовичъ, а Олешко Мордачевичъ римаръ, мещанинъ берестейски, а Иванъ Ходоровичъ, цехмистръ кушнерски, а панъ Мартиновичъ, мещанинъ Рожества Пресвятое Богоматере монастыра. А писалъ листъ дьякъ Грицъ Васько Тузовича и то ся чинило у дому Тишка Борисовича. А такъ я Васили Куликовичъ не мелъ есми своей печати, хотячи тотъ листъ свой въ лепшей моци зоставити, билъ есми чоломъ о печати тымъ жо людемъ доб-

---

[1]) Грошъ литовскій заключалъ въ себѣ 10 пѣнязей или денаріевъ; пѣнязь или денарій въ XI—XIII стол.=$1^1/_2$ копѣйкѣ русской. Грошъ литовскій составлялъ $^1/_{60}$ часть литовской копы (копа=60). Въ 1545 г. литовскій грошъ равнялся 6,49 рус. копѣйкамъ. Словарь древ. акт. языка, Горбачевскаго.

[2]) Гривна или марка—польская монетная система, заимствованная у нѣмцевъ, появляется съ 1215 г. Стоимость гривны или марки въ 1549 г. равнялась 2 р. 49,59 коп. Тамъ же стр. 209.

рымъ вышеписанымъ, Тишку Борисовичу, Олешку римарю, а Ивану Ходоровичу, и они на чоломъ-бите мое то вчинили и печати свои приложили къ сему нашему листу.

Писанъ въ Берести подъ лѣто Божого Нароженя тисащъ 1549 (҂ЗФ҃НЗ) мѣсяца мая 19, (Ѳ҃І) дне индикта 7 (З҃). А цыншю съ того огорода игумену идетъ по пяти грошн литовскихъ.

Подлинный на полулистѣ бумаги съ тремя печатями, оттиснутыми на сюргучѣ. Ветхъ.

4.

1569 г. Февраля 14. Листъ мѣщанина брестскаго Филимона Степановича, данный мѣщанину Омельяну Фалевичу на обмѣнъ земли.

Филимонъ Степановичъ кушнеръ, подданный Ивана Александровича Солтана, обмѣнялъ свою подгородную усадьбу (дворище Щучинское), состоящую на землѣ Ив. Алекс. Солтана, старосты Остринскаго, на таковую же усадьбу съ королевскимъ подданнымъ Омельяномъ Фалевичемъ. Для большей вѣрности своей записи Филимонъ просилъ настоятеля монастыря Св. Симеона Павла Василевича приложить къ записи свою печать.

Я Филимонъ Степановичъ кушнеръ, мещанинъ берестейскій, подданый велможнаго пана его милости пана Ивана Александровича Солтана старосты Остринскаго, ознаймую и чиню явно симъ моимъ листомъ кому будетъ потреба того ведати, або чтучи его слышати нинешнимъ и напотомъ будучимъ кождому доброму . . . . . позволилися есмо съ подданымъ мещаниномъ его кор. милости Омельяномъ Ѳалевичомъ менити на дворище его будуче на земли . . . за местомъ прозвищемъ Щучинское, которое стоитъ промежку Ѳедкова дворища, а зъ другое стороны гостинца великого, которое ему было пришло въ суме пѣнязей, то есть у дванадцати копахъ грошей монеты личбы Литовское, личечи по десети пѣнязей въ грошъ, домъ мой которы стоитъ на кгрунтѣ велможного пана его милости пана Ивана Александровича Солтана, старосты Остринского, добровольный, непенный ни въ чемъ никому невинны и ни въ жадномъ долзе незаставованный, который мне былъ пришолъ въ суме пѣнязей въ дванадцати копахъ грошей и стоячій промежку (земли) кушнера, а зъ другой стороны Дмитра Кошколуповича къ сеножати Мидвека и огорода того дворища. Перша сеножать отъ гостинца великого, которы и идетъ . . . отъ границы Михалевское подданыхъ кролевскихъ, а другая межа отъ сеножати Прозоровское, тое все добровольное и съ призволенія своего доброго Омельянъ Фалевичъ по той своей мени маетъ въ своей моцы мети и держати, детемъ и потомкомъ, албо кревнымъ ку мешканю на вечность зоставити, продати и променити и зоставити и якъ хотя которымъ обычаемъ то завести воленъ онъ, а я Филимонъ самъ, а ни жона, ани дѣти мои, ани жадный зъ близкихъ моихъ произволеное доброволное мени моей не маетъ никоторымъ обычаемъ то нарушити и повставати подъ закладомъ моимъ на его милости пана 12 копами грошей литовскихъ, а онъ Яну Совите платить маетъ и што онъ на то наложитъ наклады и шкоды, за тое все заплатить маетъ. А притомъ были и того добре сведомы подданныи королевскій мещанинъ берестейскій . . . . . . , а мещанинъ монастырскій Иванъ Ничко, панъ Петкевичъ. Якожъ я Хилимонъ (Филимонъ) Кушнеръ хотечи тотъ мой листъ при лепшой моцы зоставити и просилъ есми настоятеля его

милость Св. Семеона манастыра отца Павла Василевича о приложене печати, и его милость на прозбу мою вчинилъ и печать свою приложилъ къ сему моему меншому листу Лета Божого нароженя 1569 (҂афѯѳ), м-ца февраля 14 (дı) дня.

Подлинный на листѣ бумаги съ одною печатью, оттиснутою на сюргучѣ.

5.

1578 г. Сентября 23. Продажный листъ брестскаго мѣщанина Федки Савича на „оселене“ свое, проданное мѣщанину Протасу Ничковичу.

Федко Савичъ, подданный Давида Солтана, старостича Остринскаго, продалъ свое „оселене“ подданному тогожъ Давида Солтана Протасу Ничковичу за пять копъ грошей литовскихъ по 10 пѣнязей бѣлыхъ въ грошѣ. Въ числѣ свидѣтелей—войтъ Давида Солтана Антоновичъ, „подданный монастырскій“.

Я Федко Савичъ мешкаючи у месте Берестейскомъ, подданный его милости пана Давыда Солтана, старостича Острынскаго, всполокъ и съ жоною моею Вонькою вызнаваемо сами на себѣ тымъ нашимъ листомъ, ижъ есмо зъ доброе воли свое продали Протасу Ничковичу, подданному жъ тогожъ пана нашего пана Давыда, оселене свое власное никому ничимъ невинное и непенное, одно доброволное, объ межу лежачого одной стороны Радка а Горнчихи зъ другой стороны, и зовсимъ на все тое будоване и зъ огородомъ и съ сеножатю двема резами, ничого на себе незоставуючи, за певную суму пѣнязей до рукъ нашихъ взятыхъ, то есть за 5 копъ грошей литовскихъ, личачи въ каждый грошъ по 10 бѣлыхъ пѣнязей, ему самому, жене и детемъ и потомкомъ ихъ на вечные часы и ненарушеныя, воленъ будетъ Протасъ и жена его оселене кому хотячи отдати, продати, зменити и ку наилепшому пожитку своему якъ хотечи обернути маетъ, а я самъ Федко, жена моя и дети наши отъ того часу не маютъ дела жадного до той продажи мети и вечне о то молчати маютъ, а если бы хто колвекъ зъ насъ самыхъ, албо кревныхъ нашихъ якое дѣло мелъ мети до тоей продажи нашей, и его до права позывати мели, тогды маютъ напередъ вины пану его милости положити албо наместнику его милости 3 копы грошей, а стороне другой только шкоды и наклады на голое речене слово есть платити маютъ кромъ доводы и присяги. А притомъ были люди добрые и тому добре свѣдомы подданные пана нашего Иванъ Бротка и Сенко Мисевичъ и Степко Голпичникъ и Карпъ Мицковичъ и Карпъ Хочевичъ, цехмистръ резницкій, якожъ за просьбою нашею великою и усной его милость панъ Антоновичъ войтъ пана Давыда Солтана, старостича Остринского, монастырски (подданный) печать свою приложить рачилъ до того нашего листу вызнаного. Писанъ у Берестю року 1578, мѣсяца сентября 23 дня. Иванъ Петровичъ писалъ.

Подлинный на листѣ бумаги.

6.

1590 г. іюля 6. Благословенная грамата епископа Владимірскаго и Брестскаго Мелетія Хребтовича, данная брестскимъ мѣщанамъ на построеніе школы при соборной Брестской церкви.

Бурмистры, райцы и мѣщане православные берестейскіе, „яко ктиторове и дозорцы всякихъ порадковъ церкви соборной Берестейской", обратились къ епископу Мелетію Хребтовичу съ просьбою дозволить имъ имѣть свою школу „вольную" и одного или двухъ дьячковъ для обученія дѣтей какъ ихъ, мѣщанъ берестейскихъ, такъ и „сторонныхъ", которые бы науку давать хотѣли для вшелякого порадку и опатрованя церкви Божой потребныхъ". Епископъ Мелетій Хребтовичъ, посовѣтовавшись съ своимъ „дворнымъ епископомъ Могилевскимъ Ѳеофаномъ, разрѣшаетъ и благословляетъ построить въ Брестѣ школу „русскую науки грецкой", ручаясь за себя и за своихъ преемниковъ, что никто изъ духовныхъ не будетъ дѣлать никакой „перешкоды" этой школѣ, что дьяку этой школы и обучающимся въ ней дѣтямъ „вольно будетъ до церквей всякихъ ку спасенію и читаню слова Божія приходить", чего имъ никто изъ „уставниковъ, пономаровъ и иныхъ дьяковъ и священниковъ заборонять не маетъ". Тѣже мѣщане просили епископа позволить имъ избрать людей достойныхъ, знающихъ церковные порядки, чтобы они „упоминали тѣхъ изъ своихъ единовѣрцевъ, которые о порядкахъ церковныхъ ничого недбаютъ", а которыхъ они „покажутъ непослушныхъ и упорныхъ, таковыхъ священники упоминали бы и мечемъ духовнымъ карали".

Выпис съ книгъ кгродскихъ староства Берестейскаго. Лета Божого нароженя тисеча шестсотъ четыредесятъ первого м-ца Генваря осмого дня.

На рочкахъ судовыхъ кгродскихъ статутовымъ припалыхъ у Берестю одправованыхъ передъ нами Миколаемъ Іованскимъ, подстолимъ и подстаростимъ, Яномъ Верещакою судіею и Симономъ Онисимовскимъ писаромъ врадниками судовыми кгродскими Берестейскими постановившисе очевисто у суду велебны отецъ Аѳанасій Филиповичъ, законникъ игуменъ Св. Симеона, покладалъ и ку активованю подалъ фундушъ светобливой памети велебныхъ ихъ милости отца Мелетія Хребтовича Литаворовича Богринскихъ, прототрона епископа Владимирского и Бреского, архимандрита великой лавры монастыра Печерского, печатію завесистою на шнуре едвабномъ и подписомъ руки его милости даны и належачи мещаномъ его королевской милости Берестейскимъ религіи греческой будучимъ, сыномъ послушнымъ и парафіаномъ епископства его милости на речь менovите въ немъ описаную и доложоную, жадаючи абы принятъ и до книгъ судовыхъ кгродскихъ Берестейскихъ былъ уписанъ. У того фундушу печатей и подписъ руки огледавши, пановъ добре выслушавши и судечи быть речь слушную, тое фундушъ принявши и до книгъ судовыхъ кгродскихъ Берестейскихъ уписалемъ, которы уписуючи писмомъ рускимъ слово до слова такъ се въ собе маетъ: Мы смиренны Мелетій Хребтовичъ Литаваровича Бохрински, волею Божею прототронъ епископъ Владимирски и Берестейски, архимандритъ Кіевского монастыра Печерского, ознаймую всимъ, къ ведомости сей листъ мой даю, ижъ приходили до мене мещаны его милости королевской места Берестейского бурмистра, райцы, цехмистры и иные съ посполитыхъ людей живущихъ православной вѣры закону светого греческого, яко ктыторове и дозорцы вшелякихъ порадковъ церкви соборной Берестейской, будучи послушными овечками паствинны епископства и пастырства нашого, жедаючи насъ въ томъ листу благословенного, жебы есмы имъ позволили мети школу свою вольную мескую посполитую и дьяка албо двухъ ку науце сыновъ ихъ власныхъ и иныхъ хтобы колвекъ и сторонны якій се дети свои до той школы на грунте мескомъ дованой и науку давать

хотели для вшелякого порадку и опатрованя церкви Божой потребныхъ. А такъ я епископъ звышъ менены, порадывшисе зъ капитуломъ и крилошаны нашими Берестейскими и зъ епископомъ нашимъ дворнымъ его милости отцомъ Өеофаномъ Могилевскимъ, бачечи о томъ просьбу ихъ быти слушную, которая речь ижъ не есть ни въ чемъ церкви Божей и нашей епископіи и всимъ священикамъ здешнимъ противна, але овшемъ во всемъ потребна, чого я имъ яко пастырь словестныхъ овецъ паствыпны града сего отъ милостивого Бога зо всего сердца спріязливе жичу, абы се зъ науки тое школы и хвала Божая множила и ширила и церковь Божая всими порадками и достатками была украшена, позволили есмо имъ всимъ паномъ мещаномъ града сего школу свою рускую грецкіе науки при церкви Соборной на грунте мескомъ збудовати и дьяка своего албо колко ихъ собе потребовати будутъ, симъ листомъ нашимъ благословляемъ и на потомные часы утвержаемъ и змоцняемъ, которой школѣ науцѣ ихъ такожъ я самъ теперешній епископъ, яко и по мне будучіе и вси священники здешные ни въ чемъ ниякой переказы чинити не маемъ и мети не будемъ подъ такими варунками, ижъ тому дьяку ихъ и деткамъ тое науки волно будетъ до церквей всякихъ ку спасенію и читаню слова Божія приходить, чого имъ никто зъ насъ ани уставниковъ, пономаровъ и инныхъ дьяковъ и священниковъ нашихъ заборанять не маемъ, але будучи того еще и зъ дьячки абы се наука и хвала Божая множила, ведьже кождому священниковъ здѣшнихъ волно будетъ детей двое албо трое и наибольшъ учити въ дому своимъ ку пожитку своему и потребе церкве Божой парахвыеи своей, чого имъ никто зъ насъ духовныхъ боронити не маетъ; и о то тежъ просили насъ епископа своего, жебысмо имъ позволили а зверхности нашей росказали священникомъ нашимъ здешнимъ о такихъ людехъ, которые о порадкахъ церковныхъ ничого недбаютъ и до ныхъ бы на вси потребы прикладать нехотели, некоторые люде маючи се добре о порадкахъ церковныхъ мало дбаютъ и до того се неприкладаютъ, тогды которыхъ они покажутъ непослушныхъ и упорныхъ быти, священники таковыхъ упоминали и мечемъ духовнымъ карали, а прецежъ повиненъ будетъ на речь пристойную ведле преможеня своего до ныхъ се приложить. Къ тому тежъ особливе жадали и просили насъ пастыра своего, жебысмо имъ зъ некоторыхъ особъ парафіи рожные справы сякіе въ речахъ домовныхъ имъ потребныхъ справовать позволили, утикать до священника такожъ зъ окрестныхъ местечокъ и селъ, который бы былъ подъ послушенствомъ нашимъ, а не иного епископства, который бы они разумѣючи собе быть годнымъ, ведь же они не даютъ ни въ чимъ ниякой причины неслушное священникомъ своимъ, только ижъ идетъ зъ месца своего отъ зверхности пастыра нашого его милости святейшаго отца патріарха судъ зложены, который уже подобно литоргисаты немогъ кромъ благословенства и позволеня его жъ милости, прото ижъ делъ тые священники ижъ несутъ межы собою и зъ ними парафіаны своими згодны, а то для того жебы свещенники сами въ собе почували и животовъ своихъ полечаючи паствыною своею добре робилъ и справовалъ и ихъ научалъ и въ згодѣ съ собою былъ и обачивши полехчене живота и науку ихъ волно имъ будетъ, до нихъ во всихъ справахъ своихъ духовныхъ утекать, а подъ послушенствомъ ихъ пастыровъ притичать, чого имъ тотъ свещенникъ, до которого бы се презъ яки часъ въ справахъ своихъ убегали, того боронити не маетъ. Мы епископъ звыжменены и въ томъ бачечи ихъ просьбу быть слушную и того имъ меть позволяемъ, чого имъ свещенники здешніе заборанять не маютъ подъ неблагословенствомъ нашимъ, и то для того, жебы вси свещенники здешніе маючи ведомость о томъ початкомъ собе на добродѣтель, милость и сгоду меже себе

приводыли, людей парафіанъ своихъ добре научали, которымъ звышъ мянованымъ ктиторомъ теперешнимъ, яко и потомъ будулимъ, аще будетъ болшимъ и соединеніе любве христіанского братства, яко и въ инныхъ местахъ есть на то, яко порадки церкви Божей належачихъ потребные постерегалъ и догледалъ, крывды и шкоды не допускалъ той церкви соборной позволяю и именемъ Божіимъ благословляю, а самъ Богъ яко всевидяй и вседержитель нехай нхъ въ томъ наставитъ, умудритъ, утвердитъ и укрѣпитъ ихъ въ любве и въ вѣрѣ сохранитъ и самъ благословитъ ихъ на всяко дѣло благодушеполезно и благоугодно Богу и Его светому имени радить и справовать и преумножить зъ древными начали и последними потомки во вся дни и до скончанія вѣка. До которого листу для лепшей твердости печать наша епископская есть приложона и рукою власною подписанъ. Писанъ въ Берестю лета Божого нароженя тисеча пятисотъ деведесятого м-ца іюля шостого дня. У того фундуша печать завесистая на шнуру едвабномъ бланкитномъ и подписъ руки тыми словы: Мелеnты Хребтовичъ, епископъ и архимандритъ власною рукою. Которы же то фундушъ светобливой памети велебного его милости отца епископа Володимерского и Берестейского черезъ особу верхъ менованую ку активованю поданы до книгъ кгродскихъ Берестейскихъ есть уписанъ, зъ которыхъ сей выпись подъ печатью урадовою и съ подписомъ руки писарской велебному отцу Иларіану Денисовичу игумену Купятыскому и Пинскому выданъ. Писанъ у Берестю. Скоррыговалъ Павелъ Ярковичъ.

Копія [1], *писанная польскими буквами.*

7.

1633 г. марта 24. Универсалъ короля польскаго Владислава IV о состоявшемся на коронаціонномъ сеймѣ постановленіи относительно возвращенія православнымъ отнятыхъ уніатами церквей.

На коронаціонномъ сеймѣ состоялось постановленіе объ „умиротвореніи православныхъ"; въ чемъ должно было состоять это умиротвореніе, разсмотрѣніе этого вопроса отложено до слѣдующаго сейма; желая однако удовлетворить неотложнымъ нуждамъ православныхъ, которые въ разныхъ городахъ не имѣли ни одной церкви, король, съ согласія государственныхъ чиновъ, особымъ дипломомъ поручилъ своимъ чиновникамъ передать православнымъ въ разныхъ городахъ по одной церкви. Извѣщая о семъ всѣ государственныя учрежденія и всѣхъ вѣрноподданныхъ, король приказываетъ и проситъ исполнить его волю безъ всякаго противодѣйствія.

Лѣта Божого нароженя тисеча шестсотъ тридцать третего, м-ца іюня двадцать второго дня.

На врадѣ кгродскомъ въ замку его королевской милости Луцкомъ передо мною Андреемъ Хоецкимъ намѣстникомъ подстаростой . . . . становши очевисто . . . . Семенъ Рулевичъ . . . . писаръ земскій Луцкій, листъ универсалъ его королевской милости пана нашого милостивого на подане въ местахъ коронныхъ по одной церкви неунитомъ для вписаня до книгъ нинеш-

[1]) Аѳанасій Филиповичъ, игуменъ Брестскаго Симеоновскаго монастыря, въ своемъ „Діаріушѣ" говоритъ, что онъ, по пріѣздѣ своемъ изъ Купятическаго монастыря на игуменство въ Брестъ-Литовскъ (1640 г.) спрашивалъ „о фундаціяхъ начимъ жити". Мѣщане принесли ему „фундаціи и привилея на пергаменахъ въ шести штукахъ, на братство предъ уніею наданые", изъ которыхъ одинъ, фундушъ епископа Владимірскаго и Брестскаго Мелетія Хребтовича Богуринскаго, отъ 26 окт. 1591 г., Аѳанасій приводитъ въ своемъ „Діаріушѣ". Всѣ эти шесть документовъ, по словамъ того же Аѳанасія Филиповича, были имъ активованы въ гродскихъ книгахъ, и по его же просьбѣ, были выданы ему выписи изъ актовыхъ книгъ явленныхъ имъ документовъ. Рус. Истор. библіотека Т. 4. Діаріушъ Аѳанасія Филиповича, стр. 64—71. Въ числѣ этихъ документовъ

нихъ кгродскихъ луцкихъ . . . . тамъ подалъ просечи, абы принятъ и до книгъ уписанъ былъ, котораго я врядъ принявши читаломъ и такъ се въ собе маетъ: Władysław czwarty z Bożey łaski król Polski, wielkie xiąze Litewski, Ruski, Pruski etc... Wszystkim wobec y każdemu zosobna, osobliwie woiewodom, kasztelanom, starostom, dzierżawcom, urzędom grodskim, ratusznym, obywatelom koronnym duchownego y swieckiego stanow ludziom condiciey szlacheckiey y mieysc, wiadomo czyniemy tym listem naszym, iż gdy na tym szczęsliwey koronaciey naszey seymie do uspokoienia ludzi religiey graeckiey w unii nie będących, według punktow inter pacta pomienionych y od nas poprzysiężonych, przysc niemogła, ale na przyszły da pan Bog seym to uspokoienie odłożywszy, przez osobliwe diploma nasze, za zgodą wszech stanow, constitucią aprobowane, w niektorych tylko rzeczach pomienionych punctow satisfactio się stala, tedy między inszemi wolne odprawowanie nabożenstwa w panstwach naszych ludziom religiey graeckiey, w unii z kosciołem Rzymskim nie będącym y byc nie pozwalaiącym, iest pozwolone, a iż poddani naszy w miastach naszych koronnych, w unii nie będące y byc nie zezwalaiący, żadnych cerkwie do czasu długiego aż po te czasy dla odprawowania nabożenstwa swego nie mieli y miec nie mogli y o nie do nas pokornie suplicowali, prze to my życząc, aby na wstępie sczęsliwego panowania naszego żadnego praeiudicium w sumnieniu swym o wiarę, która iest darem Bożym, nikt nie ponosił, ale kożdy z poddanych naszych wolnego nabożenstwa swego chrzescianskiego bez żadney przeszkody wolnie zażywał, za przyczyną panów rad naszybh y koła rycerskiego, nim dalsze uspokoienie na przyszłym da Pan Bog seymie, naipierwszym seymie, ludzi religiey greckiey, nie będącym w unii z kosciołem Rzymskim, będzie, po iedney cerkwi w miastach naszych, w osobliwey assecuratiey naszey mianowanych, ze wszystkiemi apparatami cerkiewnymi y do niey przynależnościami miec poddanym naszym, nie będącym w nnii, pozwolilismy y tym listem naszym pozwolamy we wszystkich miastach y miasteczkach naszych w koronie będących, w assecuratiey naszey od nas im daney mianowanych, dla ktorych odebrania y podania nieunnitom posyłamy dworzanina naszego urodzonego Symeona Hulewicza Wolutynskiego, pisarza ziemie Luckiey, wierność wasza wiedząc o woli naszey, aby żadney przeszkody y pod pretextem iakim sprzeciwiaiąc się temu roskazaniu naszemu nie czynili, ale natychmiast, skoro ten list doydzie z dworzaninem urodzonym Symeonem Hulewiczem od duchowienstwa w uniey będącego mianowane cerkwie odebrali y nie będącym w uniey podali, ządamy tego po wierności waszey, roskazuiemy y koniecznie tak miec chcemy, abyscie ynaczey dla łaski naszey, znieważaiąc zwierzchność naszą nad sobą, nie czynili. Za tym zyczemy wier. w. od Pana Boga dobrego zdrowia. Dan w Krakowie dnia dwudziestego czwartego miesiąca marca roku Panskiego tysiąc sześćset trzydziestego trzeciego, panowania naszego polskiego y szwedskiego pierszego roku. У того листу подписъ руки его королевской милости тыми словы: Wladislaus rex. Который то листъ я врадъ принявши, до актъ вписати казаломъ, и есть вписанъ, съ которыхъ и сесь выписъ подъ печатью кгродскою Луцкою естъ выданъ. Писанъ въ Луцку. Прошинскій писаръ кгродскій Луцкій.

Подлинный на листъ бумаги съ тисненною на сюргучъ печатью.

былъ, конечно и „фундушъ" того же Мелетія Хребтовича, данный Брестскому православному братству (мѣщанамъ) на построеніе школы, отъ 6-го іюля 1590 г., коего только копія выписи изъ актовыхъ книгъ сохранилась, которая и напечатана здѣсь.

Копія сей выписи изъ актовыхъ гродскихъ книгъ староства Брестскаго мы не могли провѣрить, такъ какъ актовъ за 1641 годъ, въ которомъ грамота епископа Мелетія Хребтовича подана для вписанія, не сохранилось. Копія, какъ видно, списана неопытнымъ писцомъ и потому въ ней встрѣчается много темныхъ и неудобопонятныхъ мѣстъ.

8.

1633 г. марта 16. Универсалъ короля польскаго Владислава IV о возвращеніи православнымъ нѣкоторыхъ церквей, отнятыхъ уніатами.

Вслѣдствіе состоявшагося на коронаціонномъ сеймѣ постановленія о принятіи мѣръ къ умиротворенію православныхъ и уніатовъ, Владиславъ IV призналъ за благо возвратить православнымъ слѣдующія церкви, отнятыя у нихъ уніатами: въ Брестѣ—церковь Рождества Пресвятой Богородицы, въ Пинскѣ—Св. Өеодора Тирона, въ Кобринѣ—Рождества Пресвятой Богородицы. Для передачи этихъ церквей король назначилъ своего дворянина Өеодора Корсака, распоряженіямъ котораго всѣ учрежденія, чины и сословія должны подчиниться безпрекословно.

Władysław IV z łaski Bożey krol Polski etc...

Wszem wobec y kożdemu zosobna, osobliwie woiewodom, kasztelanom, dzierżawcom, urzędom ziemskim, grodskim y wszystkim obywatelom W. X. Lit. duchownego y swieckiego stanu ludziom kondiciy szlacheckiey, także urzędom mieyskim, woytowskiemu, burmistrowskiemu, radzieckiemu, ławniczemu y wszystkiemu pospolstwu czyniemy wiadomo, iż na przeszłym szczęsliwey koronacyi naszey seymie, uspokoiaiąc ludzi religii greckiey nieunitow z ludzmi religii greckiey, w unii z kościołem Rzymskim będącemi, nim dalsze na przyszłym da Pan Bog seymie gruntowne nastąpi uspokoienie, pewne cerkwie z przynależnościami w miastach naszych nieunitom naznaczyliśmy. Mianowicie, w Brzesciu cerkiew Narodzenia Panny Maryi, w Kobryniu—Narodzenia Panny Maryi, w Pinsku s. Theodora Tyrona. Dla których odebrania y w possessią nieunitom podania urodzonego Theodora Korsaka zsyłamy. Chcąc miec y roskazuiąc, aby zaras te pomienione cerkwie ze wszystkiemi do nich przynależnosciami ludziom religiey greckiey nieunitom w possessią podali y skutecznie przy pomienionym dworzaninie naszym ustąpili y żadney przeszkody w używaniu wolnego nabożenstwa w nich nie czynili, inaczey nie czyniąc dla łaski naszey. Dan w Krakowie dnia XVI miesiąca marca, roku MDCXXXIII, panowania naszego polskiego y szwedskiego pierwszego roku. Władysław rex.

(Копія).

9.

1633 г. марта 16. Листъ короля Владислава IV дворянину Өеодору Корсаку, коимъ повелѣваетъ ему передать православнымъ церкви, обозначенныя въ универсалѣ, въ гг. Брестѣ, Кобринѣ и Пинскѣ.

Władysław IV z łaski Bożey krol Polski etc..:

Urodzonemu Teodorowi Korsakowi dworzaninowi naszemu łaska nasza krolewska. Urodzony wiernie nam miły. Na przeszłym szczęsliwey koronatiey naszey seymie, uspokoiaiąc ludzie religiey graeckiey nieunitow z ludzmi w unii z kosciołem Rzymskim będącemi, pewne im cerkwie wydzielone y naznaczone, iako dostatecznie w uniwersale naszym opisano, przeto chcemy miec, abys wierność twoia do miast naszych Brzescia, Kobrynia, Pinska ziechał y tam cerkwie w uniwersalie naszym mianowane z przynależnościami ich w possessyą nieunitow podał, inaczey dła łaski naszey nie czyniąc. Dan w Krakowie roku Pańskiego MDCXXXIII, miesiąca marca XVI dnia, panowania naszego polskiego u szwedskiego pierwszego roku. Władysław rex.

(Копія).

10.

1633 г. мая 7. Увязчій листъ [1]) королевскаго дворянина Θеодора Корсака о передачѣ православнымъ церкви Рождества Пресв. Богородицы въ Брестѣ-Литовскомъ.

Церковь Рождества Пресв. Богородицы, отнятая у православныхъ уніатами, въ силу состоявшагося постановленія на избирательномъ сеймѣ 1632 г. короля Владислава IV, на основаніи „Пунктовъ соглашенія" между православными и уніатами, по особому королевскому листу, данному Θ. Корсаку, возвращена православнымъ съ соблюденіемъ всѣхъ требуемыхъ законами формальностей. Такъ какъ уніатскій протопопъ, прибывшій со всею Брестскою капитулою и вознымъ, всѣми мѣрами сопротивлялся передачѣ церкви и, не передавши ключей отъ церкви, ушелъ, то, по распоряженію Корсака, церковь была отперта, все въ ней найденное описано и вмѣстѣ съ церковію передано православному священнику. Актъ передачи или „увязчій листъ", съ прописаніемъ въ немъ „заруки въ сто тысячъ копъ грошей литовскихъ въ пользу государственной казны на того, ктобы осмѣлился нарушить королевское распоряженіе или рѣшился бы дѣлать непріятности какія-либо православнымъ, за подписью всѣхъ присутствующихъ сторонъ, лично явленъ Корсакомъ въ акты Брестскаго магистрата.

Actum in civitate Brestensi Magni Ducatus Lithuaniae die 8 mensis mai anno Dni 1633.

Przed urzędem burmistrzowskim y radzieckim w mieście krola iegomości Brzeskim, na zwykłym mieyscu w ratuszu stanąwszy oblicznie imć pan Teodor Korsak, dworzanin iego królewskiey mci, pokładał y oczewiście zeznał list swóy dworzański uwiążczy podania w possessyą cerkwi w Brześciu Narodzenia Nayswiętszey Panny Mariyi ludziom religii graeckiey nieunitom, mieszczanom Brześcia Litewskiego, y żądał, aby ten list uwiążczy do xiąg grodzkich brzeskich był wpisany, który wpisuiąc pismem polskim słowo do słowa tak się w sobie ma. Ja Teodor Korsak, dworzanin króla iego mci, oznaymuię tym moim uwiążczym listem, iż co na szczęśliwey elekcyi iego królewskiey mci pana naszego miłościwego staneły pewne punkta w rozróżnieniu religii greckiey ludzi, o czym dyploma [2]) z podpisem ręki iego królewskiey mości onem dana szerzey w sobie opisuie, która dyploma y konstytucya na seymie szczęśliwey koronacyi iego król. mości iest approbowana, a iż iego krol. mość pan nasz miłościwy, nim ta dyploma do gruntownego uspokoienia przywiedziona będzie consensu wszystkiey rzeczypospolitey oboyga narodow, w miastach y miasteczkach swych ludziom religii greckiey niebędącym w unii po iedney cerkwi dla odprawowania w niey nabożeństwa pozwolić raczył, między innemi miasty y w Brzesciu Litewskim cerkiew Narodzenia Nayświętszey Panny Maryi ludziom religii greckiey niebędącym w uniey dla odprawowania nabożeństwa dać, y mnie, iako dworzanina swego, dla podania w possesyą tey cerkwi Narodzenia Panny Maryi ludziom religii greckiey, niebędącym w uniey, zesłac raczył. Ja tedy czyniąc dosyć woli y rozkazowi iego krol. mości pana naszego miłościwego, za listem do mnie y do urzędow pisanym w roku teraznieyszym 1633, miesiąca Maja 6 dnia, (maiąc przy sobie dwoch woźnych Zdana Łaskowskiego, Iwana Zahueńskiego y pięciu szlachcicow pana Zygmunta Palimowskiego, pana Samuela Starowolskiego, pana Jana Łagodzkiego, pana Krzysztofa Suchodolskiego y pana Stefana Zaluceńskiego) do pomienionego miasta Brześcia Litewskiego

---

[1]) Листъ этотъ подтвержденъ королями: Михаиломъ 1670 г., Яномъ III въ 1676 г. и Августомъ II въ 1698 году, на коронаціонномъ сеймѣ въ Варшавѣ. Копіи сихъ конфирмаціонныхъ привилеевъ хранятся въ архивѣ б. Симеоновскаго Брестскаго монастыря; сохранился также подлинный „увязчій листъ" корол. дворянина Θ. Корсака.

[2]) Дипломъ этотъ напечатанъ: 1) въ Собраніи Конституцій Т. III, стр. 233. 2) въ русскомъ переводѣ,— у Бантышъ-Каменскаго, Ист. изв. объ уніи, изд. 1866 г., стр. 93, прим. 3.

ziechawszy a oznaymiwszy wprzód przez woźnego kapitule Brzeskiey uniatom, to iest protopopie Brzeskiemu xiędzu Piotrowi Rogoźnickiemu, aby z kluczami do tey cerkwi należącemi przy podaniu w possesyą tey cerkwi ludziom religii greckiey niebędącym w unii prezentował. Jakoż gdym ja dworzanin przyszedłszy przed tę cerkiew Narodzenia Panny Maryi y zostawszy tam xiędza protopopa Brzeskiego z kapitułą wszystką y przy nich kilku ludzi osoby, y powiedziałem onym przyiachanie moie y ukazawszy onym list iego królewskiey mości pana naszego miłościwego do mnie y do urzędów pisany, potrzebowałem, aby tą cerkiew xiądz protopopa, kluczami do tey cerkwi należącemi, odemknoł, chcący przy nim samym y wszystkiey kapitule, apparaty cerkiewne, swiece, xięgi, obrazy zrewidowawszy, w possesyą tę cerkiew ludziom religii greckiey niebędącym w unii podać, tamże przerzeczony xiądz Rogoźnicki protopopa Brzeski uniat, woli i. kr. mci y r-pttey punktom na szczęśliwey ełekcyi iego krol. mci postanowionym, dyplomie iego krol. mci y konstytucyi seymowey przeciwiaiąc się, podania w possesyą tey cerkwie Narodzenia Panny Maryi ludziom religii greckiey niebędącym w unii imieniem imci xiędźa władyki Włodzimierskiego y Brzeskiego mocno bronił y niepostępował, klucza do tey cerkwie należącego nie oddał, dla zrewidowania rzeczy cerkiewnych bydź niechciał y, upornie nieoddawszy klucza, odszedł, tylko woźnego Zdana Laskowskiego z strony swey przy mnie zostawił. Atak ja dworzanin wprzód na tego xiędza protopopa Brzeskiego przed woznemi y stronach szlachtą o znieważenie decyzyi iego krol. mości y r.-ptey y o sprzeciwieństwo protestowawszy się, czyniąc iednak powinności moiey dworzańskiey dosyć podług listu iego krol. mości do mnie pisanego, tę cerkiew Narodzenia Panny Maryi odemknąwszy, onym ludziom religii greckiey, nie będącym w unii, mieszczanom brzeskim, dla wolnego odprawowania w niey nabożeństwa w possesyą ze wszelkiemi do niey przynależnościami podawszy, zakonnika do niey za prożbą ich, mieszczan brzeskich, niebędących w unii, przydałem, a rzeczy cerkiewne tamże zarazem przy woznych, tak od unitow, iako y nieunitow zaciągnionych, spisane są, o czym w relacyi woznego po dostatku opisano iest. Zachowawszy tedy ludziom religii greckiey, nie będącym w unii, tak duchownym, iako y świeckim od każdego pokoy wszelaki, y zakładam zarękę mocą iego krol. mości sto tysięcy kop groszy Litewskich na skarb iego krol. mości y rzeczypospolitey na każdego takowego, któryby decyzyą iego krol. mości y rzeczypospolitey wzruszał y przenagabanie iakie czynił tym ludziom, w unii nie będącym. Naco daię ten móy uwiążczy list, przy pieczęci z podpisem ręki mey, z podpisami y pieczęciami rąk woznych, tak z pieczęciami y podpisami rąk strony szlachty, którzy z nich pisać umieli. Pisan w Brzesciu Litewskim, roku 1633, miesiąca Maja 7 dnia. U tego listu uwiązczego przy pieczęciach przyciśnionych podpisy rąk temi słowy: Teodor Korsak, dworzanin iego krol. mości. Жданъ Лясковскій возный рукою властною. Zygmunt Paliniewski ręką swą. Iwan Zalutyński, wozny, ręką swą własną. Krzysztoft Suchodolski ręką swą. Iwan Łagodzki ręką swą. Który to takowy list poiazdu dworzanina króla iegomości pana naszego miłościwego uwiąższy oczewiście u sądu przyznany y do xiąg grodzkich Brzeskich iest zapisano, z ktorych y ten wypis pod pieczęcią urzędową Brzeską y z podpisem ręki pisarskiey mieszczanom Brzeskim nieunitom iest wydan. Pisan w Brześciu.

Подлинный на листѣ бумаги съ оттиснутою на сюргучѣ печатью.

11.

1635 г. августа 22. Устава, данная Валеріаномъ Гершмановскимъ, ревизоромъ старосты жижморскаго Владислава Монвида, мѣщанамъ, живущимъ при Брестскомъ Симеоновскомъ монастырѣ подъ юрисдикціей Непельской.

Всѣ мѣщане, живущіе при Брестскомъ Симеоновскомъ монастырѣ, подъ юрисдикціей Непельской, обязаны платить отъ каждаго плаца по 12 грошей литовскихъ, а капщизны за вареніе пива и меду по копѣ грошей литовскихъ.

Walerian Gerzmanowski, sługa y rewizor wielmożnego imci pana Władysława Monwida na Dorohostaiach starosty Żyrzmorskiego. Będąc ia zesłany od imci dla odebrania, a oraz y zynwentowania maiętności Brzeskich, dałem tę ustawę moię mieszczanom w Brześciu, przy monastyrze Simeona S. mieszkaiącym, a pod jurisdictią Nepelską bendącym, to iest powinni z kożdego placa, ile ich iest podług inwentarzowego opisania, płacic za płokę, także z kożdego placu po groszy dwunastu Litewskich. Kapsczyzne od miodu, piwa, ile ich będzie szynkowało, po kopie groszy Litewskich. Y na tom dał ten móy list rewizorski z podpisem ręki y pieczęci prycisnieniem mey do dalszey woli y łaski samego imści. W Brzesciu Litewskiem, augusta 22 dnia, 1635 roku.

Подлинный на полулистѣ бумаги съ тисненной печатью.

12.

1637 г. декабря 26. Письмо Владислава Монвида Дорогостайскаго къ православному епископу Луцкому Аѳанасію Пузынѣ.

Въ силу состоявшагося на коронаціонномъ сеймѣ Владислава IV постановленія относительно примиренія православныхъ съ католиками, Монвидъ желалъ бы, чтобы находящіеся въ его имѣніяхъ въ г. Брестѣ и около Бреста православные подданные, которые „охотно и добровольно“ желаютъ оставаться православными, пользовались бы всѣми предоставленными православнымъ правами свободнаго исповѣданія своей вѣры и исполненія своихъ обрядовъ; для наставленія въ вѣрѣ этихъ подданныхъ проситъ послать опытнаго монаха изъ Брестскаго Симеоновскаго монастыря; заявляетъ также о своей непремѣнной волѣ, чтобы монастырь Брестскій Св. Симеона, а также церковь Непельская навсегда оставались православными, обѣщаетъ при первомъ удобномъ случаѣ выдать на то грамату, а тѣмъ временемъ настоящее его письмо вполнѣ можетъ замѣнить эту грамату.

Выпись съ книгъ кгродскихъ староства Берестейскаго. Лета Божого нароженя тисеча шестсотъ четыредесятъ первого, м-ца января осмого дня.

На рочкахъ судовыхъ кгродскихъ порядкомъ статутовымъ припалыхъ и судовне у Берестю отправованыхъ передъ нами Миколаемъ Габескимъ подстолимъ и подстаростимъ, Яномъ Верищакою судею, Жикгимонтомъ Опихимовскимъ писаромъ, врадниками судовыми кгродскими берестейскими, постановившисе очевисто у суду велебный отецъ Аѳанасій Филиповичъ, законникъ (монастыря) св. Симеона, покладалъ и ку актикованю подалъ листъ велможнаго его милости Владислава Монвида Дорогостайскаго, чешника великаго княжества Литовскаго, старосты жижморскаго, писаны до ясне превелебнаго его милости Афанасія Пузыны, православнаго епископа Луцкаго и Острогскаго, архимандрита Жидичинского, съ печатю и съ подписомъ руки его милости

власной де дата (de data) въ року тисеча шестсотъ тридцать седмомъ, м-ца декабря 26 дня, на речь меновите въ немъ описаную и доложоную, жадаючи, абы принятъ и до книгъ судовыхъ кгродскихъ берестейскихъ уписанъ. Мы врадъ у оного листу печать и подпись руки его милости огледѣвши и читаного добре выслухавши, а видечи речь слушную, тотъ листъ принявши до книгъ судовыхъ кгродскихъ берестейскихъ уписать велели. котораго уписуючи писмомъ полскимъ слово до слова такъ се въ собе маетъ:

Jaśnie wielebny mci xięze episkopie Łucki, moy mci panie y bracie. Jest to officii wmci pana, aby kazdy, ktory sub pastoralem curam wmci pana udaie, nie był alienowany, ale łaskawie y pastersko był przyięty, iako na szczęsliwey koronacyi krola pana naszege miłościwego Władysława, uspokaiaiąc inter dissidentes religią grecką, w konstituciey iest pozwolono y declarowano, co tedy y w moich maiętnosciach, w Brzysciu y około Brzyscia lezących, znalesc się moze poddanych moich, ktorzy się sami dobrowolnie do nabozenstwa wmci maią y garną, braterską wmci mm. . . . . , zeszli ktorego zakonnika dobrego do nich, a mianowicie . . . Brzeskiey s. Symeona, gdzie ten zakonnik w monastyru . . . . . . tey cerkwi będącym wszelakie bezpieczenstwo y commoditatem suam miec będzie. Ja tez nie myslę y niechcę inaczey, aby ten monaster z pomienioną cerkwią takze y z Nepelską cerkwią wiecznymi czasy zostawały, na co da Pan Bog oportuno tempore y prawo uczynie y do xiąg zaniesc postaram się. Jakoz y ten samy list będzie wmci za prawo stał. A teraz się modlitwam wmci pana y dobrey przyiazni braterskiey poruczam. Dan z Pietuchowa dnia dwudziestego szostego decembra roku Panskiego 1637. У того листу при печати подпись рукою тыми словы: Wmci pana we wszem życliwy brat y rady słuzyc Władysław Monwid na Dorohostaiach, starosta Zyzmorski, ręką swą. Который же тотъ листъ его милости пана Владислава Монвида Дорогостайскаго черезъ особу верху менованую ку актикованю поданого до книгъ кгродскихъ берестейскихъ его уписать, съ которыхъ и сесь выписъ подъ печатми врадовыми и съ подписомъ руки писарское велебному отцу Афанасію Филиповичу, законнику св. Симеона монастыря, есть выданъ. Писанъ у Берестю. Жигимонтъ Ошихимовскій, писаръ.

(Копія).

13.

1638 г. сентября 18. Приказъ Елисаветы Подберезской, жены Владислава Монвида Дорогостайскаго, старостѣ имѣній брестскихъ.

Извѣщаетъ старосту, что согласно волѣ недавно скончавшагося своего мужа Владислава Монвида Дорогостайскаго, она желаетъ, чтобы Брестскій Симеоновскій монастырь пользовался всѣми предоставленными ему правами свободнаго отправленія богослуженія и чтобы никто не смѣлъ причинять этому монастырю какихъ-либо обидъ и притѣсненій; желаетъ также, чтобы монахи этого монастыря совершали богослуженіе въ Непельской церкви.

Elizabet Podberezka Monwidowa Dorohostayiska, czasznikowa w. x. Lit., staroscina Zyzmorska.

Staroście memu teraz y napotym będącemu w Brzestkich maiętnosciach mieszkaiącemu, wiadomosc daie, iz się z wolą s. pamięci imci pana małzonka mego (ktorego Pan Naywyzszy w tem roku ze mną rozłączył) zgadzam, aby monaster za Muchawcem w Brzesciu . . . . , był zachowany przy dawnych swych wolnosciach, y mieć to po was chcę, abyscie ich od wszelakich krzywd bronili, poki prawa stawać

będzie. Y na to im pozwalam, iako nieboszczyk s. pamięci, ze im wolno nabozenstwo odprawować w cerkwi, przy dworze Nepelskim będącey. Na to tym czerncom dałam list z podpisem ręki moiey y pieczęci przycisnieniem. Datt w Oszmianie murowaney 18 septembra anno 1638. Elizabet Dorohostayska ut supra.

Подлинный на полулистѣ бумаги съ печатью оттиснутою на сюргучъ.

14.

1639 г. Ноября 28. Листъ графа Ѳеодора съ Тарнова и жены его Елисаветы Подберезской, подтверждающій права и вольности, дарованныя прежними владѣльцами Невельскаго грабства православнымъ мѣщанамъ брестскимъ замухавецкимъ „религіи старой Руси“, на свободное, безпрепятственное пребываніе въ православной вѣрѣ.

Брестскіе замухавецкіе мѣщане, юрисдичане Непельскаго грабства, просили новаго владѣльца Непельскаго грабства графа Ѳеодора съ Тарнова и его жену Елисавету Подберезскую, дабы онъ подтвердилъ листъ, данный имъ, мѣщанамъ замухавецкимъ, предшественникомъ его Владиславомъ Монвидомъ Дорогостайскимъ, на свободное и безпрепятственное пребываніе „въ религіи старой Руси“, каковая ихъ просьба уважена.

Theodor hrabia z Tarnowa, star. Krzepicky. y ia Elizabet Podberezka, małzonka iego mosci. Wiadomosc daiemy staroscie naszemu Nepelskiemu teraz y napotym będącemu, iz przychodzili do nas mieszczanie brzescy, za Muchawcem mieszkaiący, do Nepelskiego przysądu nalezący, prosząc o konfirmacyą listu sobie danego od w Bodze z tego swiata zeszłego mci pana Władysława Monwida Dorohostaiskiego, antecessora mego, a małzonka małzonki moiej, ktory im iest dany, aby w nabozenstwie swym religii starey Rusi nic przeszkody od nikogo nie mieli, przy prawach swych dawnych zostawaii. Przeto my, widząc rzecz słuszną, tę list konfirmuiemy, przy wszystkich wolnosciach, w tamtem liscie opisanemi, zostawujemy. Na to się rękoma swemi podpisuiemy y pieczęci kazalismy przycisnąc. Dat w Neplach d. 28 Nowembra anno 1639. Theodor hrabia z Tarnowa, starosta Krzepicki. Elizabet Podbereska, hrabina z Tarnowa, staroscina Krzepicka ręką swą.

Подлинный на листѣ бумаги съ двумя печатями, оттиснутыми на сюргучъ.

15.

1641 г. Листъ продажный, данный брестскими мѣщанами Оришкою Семеновою Воровскою и Григоріемъ Воровикомъ законникамъ старой Руси монастыря Брестскаго Рождества Пресв. Богородицы на проданную монастырю землю „Романовскую“ на Мудрицѣ.

List dobrowolny zapis wieczysty przedazy odemnie Oryszki Semenowey Borowskiey, także y odemnie Hryhoria Borowika Semienowicza nato dany wielebnym oicom zakonnikom starey Rusi, mieszkaiącym przy cerkwiach Narodzenia Naysw. Panny y sw. Symeona Zamuchawieckim Brzeskim, yżysmi gwałtowney potrzeby naszey wspolney grunt nasz własny Romanowski, na Mudrycy leżący za monasterem Rozestwenskim, przedali na wieczność pomienionym oycom zakonnikom za pewną sumę to iest za dziewięc kop liczby litewskiey pieniędzy pod wszystkiemi obowiązkami w tem listie opisanym. Ustnie proszony o podpis ręki do tego listu od Semenowey Borowskiey, iako pisma nieumieiętney, Roman Statyiewicz, burmistrz religii greckiey.

(Копія).

16.

1646 г. Февраля 9. Продажная запись на домъ, огородъ и садъ, проданные брестскими мѣщанами Лихобытовскими священнику Рождественской церкви Василію Осиповичу.

Домъ съ огородомъ и садомъ проданы священнику Осиповичу за 100 злотыхъ польскихъ, между прочимъ, съ условіемъ, не обремѣнять его долгами и не закладывать „въ обѣ руки“, даже монастырю Рождественскому; священникъ Осиповичъ или его потомки имѣютъ право продать его только брестскому мѣщанину, состоящему подъ магдебургскимъ правомъ. Въ случаѣ нарушенія этого условія, магистратъ имѣетъ право взять это имущество въ свое полное распоряженіе.

Actum in civitate Brestensi Magni Duc. Lithuaniae die 9 mensis februarii 1646.

Na urzędzie mieyskim Brzeskim przed nami Janem Malinerno, Bartłomieiem Buyko burmistrzami, Łukaszem Pomorzanskim lantwoytem y wszystkiemi raycami y ławnikami miasta krola imci Brzeskiego wspolnie zasiadaiącemi na zwykłym mieyscu sądowym przed zupełnym magistratem stanąwszy oblicznie uczciwy Mikołay Lichobyt, mieszczanin Brzeski, jawnie y dobrowolnie zeznał, iż grunt z sadem y z ogrodem, także z budynkiem starym, swoy własny dziedziczny, ni w czym nikomu niewinny ani zawiedziony, pod przysądem y posłuszenstwem prawa magdeburskiego, na powinnosci mieyskiey, leżący na przedmiesciu miasta i. kr. mci, za Muchawcem, na ulicy Mudrycy, ob miedzę z jedney strony ogrodu p. Iwana Bułyki ławnika, a z drygiey strony gruntu y ogrodu oyca Wasiła Osipowicza, swieszczennika Rozestwienskiego, a głową do ulicy Mudryckiey, żadney wieczności sobie, potomkom y sukcessorom swym nie zostawuiąc, ogułem wszystek grunt z ogrodem, iako sam in pacifica possesione trzymał, przedał wielebnemu oycu Wasilowi Osipowiczowi, prezbiterowi cerkwie Brzeskiey nieuniackiey Narodzenia Syna Bożego, y małzonce jego Fedorze . . . . . . y potomkom ich za 100 złotych polskich na wiecznosç, ktore pieniądze spełna do rąk swych odebrawszy, oyca Osipowicza y małząkę jego kwitowali, przyznawaiąc, ze się onemu w ewszystkim satysfakcya stałą, od ktorego domu, gruntu y ogrodu wszystkich przyiacioł, pokrewnych, zięciow y corek swych oddalił y sam Mikołay Lichobyt wieczyste zrzeczenie uczywił; jednak w tym budynku starym Lichobyt wolne mieszkanie sobie do zywota swego zostawił, a z ogrodu y sadu pożytkow przychodzących, to iest rok jeden 1646, zażywac jarzyny y owoce przedawac ma y wolen będzie, a po wysciu roku y szesciu niedziel już oycowi Wasilowi Osipowiczowi y małzonce jego y potomkow ich wolno będzie sadem y ogrodem, oprocz budynku starego, Lichobytowi do żywota mieszkac zostawionego, dysponowac, jako swą własnoscią, w czym żadney przeszkody czynic niema y owszem od wszelakich osob u wszelakiego sądu y prawa swym własnym kosztem, ktoby chciał dzierzącym przeszkodę czynic y z possesyi wybiiac, bronic, zastępowac, do wyiscia dawnosci, w prawie magdeburskim opisaney, opisał się. Waruiąc tym listem zapisem, iż oyciec Wasil Osipowicz y małżonka jego, potomkowie y sukcessorowie ich tego gruntu, sadu y ogrodu, tak ogułem wszystkiego Lichobytowskiego, iako tez y naymnieyszey cząstki nikomu tez w obie ręce, monasterowi nieuniackiemu Rożestwienskiemu zawodzic, ani przyłączac, granicą odwodzic, ani tez długami obciągac niemaią y niepowinni będą, co wiecznie tylko mieszczaninowi prawa magdeburskiego . . . . przedac wolno będzie bez żadney przeszkody, a gdzie by się ważył nad ten list zapis oyciec Wasil Osipowicz, małzonka, potomkowie y sukcessorowie ich ten grunt y ogrod Lichobytowski, iakim kolwiek sposobem y wymysłem ludzkim w obie ręce, albo monasterowi nieuniackiemu zawodzic, tedy od tego gruntu y

ogrodu Lichobytowskiego odpadac maią wiecznie, ktory magistrat ma wziąsc na ratusz y w dyspozycyi swey teraznieyszey y napotym następuiący trzymac y mieszczany osadzac ma, y wolen będzie, ktory to grunt y ogrod Lichobytowski urzędownie przez sławetnych panow Iwana Bielkiewicza rayca y Jana Dippute ławnika, z urzędu przydanych oycu Wasilowi Osipowiczowi y małzonce jego Fiedorze . . . . y potomkom ich, podług zapisu y warunkow w nim opisanych, w intromissią na wieczność podali, zastawowac w budynku starym Mikołajowi Lichobytowi wolne mieszkanie do zywota jego, ktorey intromissyi nikt nie bronił, ktorego gruntu y ogrodu Lychobytowskiego teraznieysze osoby y napotym następuiące omnia onera civilia także y wszelakie contribucye y zbory do skrzynki mieyskiey oddawac maią y powinni będą, nie szczycząc się zadnemi libertacyami. Ktore oczewiste zeznanie osoby wyz mianowaney intromissya urzędowa jest do xiąg wieczystych mieyskich Brzeskich zapisana, z ktorych y ten extrakt oycowi Wasilowi Osipowiczowi y małzonce jego pod pieczęciami urzędowemi mieskiemi brzeskiemi radziecką y ławniczą iest wydan. Pisan w Brzesciu.

(Копія).

17.

1650 г. Января 12. Привилей [1]) Яна Казиміра, данный Кіевскому митрополиту Сильвестру Коссову, православному духовенству и всему русскому народу, въ силу Зборовскаго договора.

Въ этомъ привилеѣ король, въ силу данной казакамъ запорожскимъ подъ Зборовымъ декларація и состоявшагося на сеймѣ постановленія относительно *уничтоженія* уніи, которая, вмѣсто объединенія русскаго народа съ польскимъ, произвела разъединеніе, едва не погубившее речь посполитую, а также удовлетворенія всѣхъ справедливыхъ требованій православныхъ, дѣлаетъ соотвѣтствующія распоряженія: 1) Вакантныя епископіи—Луцкая, Холмская, Витебская и Мстиславская со всѣми принадлежащими къ нимъ церквами, съ Жидичинскою архимандріей и Лещинскимъ монастыремъ передаются Кіевскому митрополиту Сильвестру Коссову; 2) епископія Перемышльская съ монастырями Лаврышовскимъ и Смольницкимъ остаются въ пожизненномъ управленіи уніатскаго епископа Крупецкаго, а послѣ его смерти епископія эта передается православному епископу; 3) перечисляются города и селенія, въ которыхъ возвращаются православнымъ церкви, между прочимъ, въ *Вильнѣ*: церкви Воскресенія Христова, св. Іоанна, св. Георгія (въ предмѣстьи); въ *Трокахъ*—Пресв. Богородицы [2]); въ *Гроднѣ*—Воскресенія Христова; въ *Минскѣ*—Пресв. Троицы; въ *Полоцкѣ*—Рождества Христова; въ *Кобринѣ*—Рождества Пресв. Богородицы; въ *Витебскѣ*—Благовѣщенія Пресв. Богородицы въ нижнемъ замкѣ и за городомъ—св. Духа; въ *Новогрудкѣ*—св. Іоанна; въ *Лидѣ*—св. Спаса; въ *Бобруйскѣ*—св. Спаса; 4) духовенству православному предоставляется право судиться у своихъ владыкъ; 5) воспрещается отчуждать и отнимать у православныхъ церковныя имѣнія; дозволяется учреждать церковныя братства и возстановить тѣ, которыя были запрещены; дозволяется также имѣть свои школы и типографіи; 7) духовенство православное освобождается отъ всякихъ податей, отъ военнаго постоя, отъ квартирной и подводной повинности.

Actum in curia regia Warszaviensi sabbatho post festum sanctae Agnetis Virginis proxima. Anno domini millesimo sexcentesimo quinquagesimo.

Ad officium et acta praesentia castrensia capitanealia Warszaviensia personaliter veniens admodum reverendus in Christo pater Josephus Kononowicz Horbacki, episkopus Vitep-

---

[1]) Въ русскомъ переводѣ привилей этотъ напечатанъ у Бантышъ-Каменскаго. Историч. изв. объ уніи. Изд. 1866 г., Вильна, стр. 101.

[2]) Церковь эта, одна изъ древнѣйшихъ православныхъ святынь въ Сѣверо-Запад. краѣ, построена вел. кн. Литовскимъ Витовтомъ въ 1384 г. Церковь эта, не смотря на обѣщаніе короля въ печатаемомъ здѣсь

scensis, Mscislaviensis, Orszanensis, Mohiloviensis, ihumenus monasterii Michaelis Deaurati Kioviensis, eidem officio praesenti litteras priwilegii sacrae regiae maiestatis infra scripti pargameneas manu ejusdem sacrae regiae maiestatis subscriptas et sigillis binis, uno regni Poloniae, altero Magni Ducatus Lithuaniae, appensis signatas, ad ingrossandum in acta praesentia obtulit de tali serie verborum.

Jan Kazimierz z laski Bożey krol Polski, wielki xiąże Litewski, Ruskie, Pruskie etc.

Oznaymuiemy tym listem przywileiem naszym teraz y w potomne czasy, iz ziednoczenie narodow cnych Polskiego y Litewskiego Ruskiego w tey Rzeczypospolitey, ktorą Pan Bog chciał miec antimurale wszystkiego chrzescianstwa, jest naywiększe firmamentum, y dla tegoż divi nostri praedecessores naiasnieysi krolowie polscy przestrzegali tego, aby do tych cnych narodow zawsze zostawała zgoda y milosc nierozerwana, a siły spolne ich przeciwko nieprzyiacielowi Krzyża Swiętego zachowane obracane były. Dla tegoż y swiętey pamięci naiasnieyszy Władysław Czwarty, krol imci pan brat nasz, na szczęsliwey electiey swoiey, bacząc byc narod cny religii ruskiey względem uniey rozdwoiony, swiątobliwie usiłował zgodzic y ziednoczyc go z sobą, aby Rzeczpospolita żadnego nie miała przez to zatrudnienia, tož y my, szczęsliwie nastąpiwszy na panstwo przez wolne głosy wolney electiey, od Pana Boga nam powierzone przed się biorąc staralismy się oto, abysmy wnętrzne zamieszanie y krwie rozlanie, ktore Pan Bog dopuscił tempore interregni, zagasiwszy, pokoy swięty pozyskac mogli y Rzeczpospolitą uspokoic, jakoż poblagostawił Pan Bog pobożney intencyi naszey, iz za łaską iego swiętą to domowe incendium powagą naszą krolewską iest zgaszone y woysko nasze zaporozskie do wiernego poddanstwa przywrocone, ktoremu w declaratiey łaski naszey krolewskiey, pod Zborowem daney, przychęcaiąc do usług naszych y Rzeczypospolitey, a narod Ruski wszystek duchownego y swieckiego, szlacheckiego y pospolitego stanow przy prawach y wolnosciach dawnych zachowaiąc, obiecalismy na teraznieyszym seymie względem uniey zniesienia, tak iakoby z wielebnym w Bogu oycem metropolitą Kiiowskim y duchowienstwem namowione było postąpic y narod Ruski wszystek uspokoic, w ich religii greckiey ukontentowac, tedy tę krolewską obietnicę naszę przy seymowey approbatiy y tey declaratiey, pod Zborowem daney, skutkiem wypełniaiąc, wakuiące na ten czas władyctwa Łuckie, Chełmskie, Witepskie złączaiąc z Mscisławskim, z cerkwiami do nich zdawna należącemi, y archimandrią Zydyczynską także też ze wszystkiemi dobrami pomienionemu oycu metropolicie Kiiowskiemu oycu Sylwestrowi Kossowowi y osobom na to obranym y od niego poswięconym oddalismy y hoc diplomate nostro oddaiemy. A z monastyra Kupiatyckiego, w possessiey nieunitow będącego, wszelkie przewody, przeciwne punctom swiętey pamięci krola imci Władysława, znosiemy, a w władyctwie Przemyskim teraznieyszemu disunitowi exnuc ma byc oddano przed smiercią xiędza Krupeckiego: s. Spasa monastyr, s. Onuphrego że wsią Nawczawką, monastyr Ławra ze wsią Ławrowym y monastyr Smolnica, a post fata xiędza Krupeckiego już to władyctwo z maiętnosciami y wszelakiemi pożytkami do władyctwa przy nieunicie ma perpetuis temporibus zostawac. A że do władyctwa Witepskiego, Mscisławskiego dobr na wychowanie słusznych nie masz, tedy z dobr Połockiego archiepiskopstwa połowicę, ktora ma byc przez commissarza naszego wydzielona teraznieyszemu oycu władyce, naznaczylismy y de facto oddaiemy. Exercitium liberum wszystkiemu narodowi

привилеѣ, не была возвращена православнымъ; она до позднѣйшаго времени своего существованія принадлежала Виленскимъ базиліанамъ при св. Троицкомъ монастырѣ. См. Археогр. Сборникъ Т. V. Предисловіе. Не возвращены были также православнымъ упоминаемыя въ привилеѣ церкви въ Вильнѣ.

О Виленскихъ церквахъ подробный библіографическій указатель см. въ книжкѣ Н. Соколова „Островоротная икона Богородицы въ г. Вильнѣ“, стр. 113—122.

Ruskiemu, nie będącym w uniey, w koronie y wielkim xięstwie Litewskim, tak iako zdawna mieli, pozwalamy y noszenie krzyża wielebnemu oycu metropolicie w swoich dyecesiach, iako insigne metropolitanskie, cerkwie tez wszystkie, w punctach swiętey pamięci krola imci Władysława wyrazone, przywracamy, to iest w Smolensku, według przywileiu krola imci, Borysa y Hleba pod murami Smolenskiemi, a w samym zamku, gdzie przed tym cerkiew S. Awramika bywała, płac do zbudowania cerkwie y przy niey duchownych chowac. Także w dobrach szlacheckich, ktore łennym prawem maią w woiewodstwie Smolenskim, wolno cerkwie budowac y duchownych swoich przy nich chowac; w Mohilowie cierkiew S. Spasa, monastyr z przynalezytoscią, także pod Grodnem monastyr, w Wilnie z martwych wstania Panskiego y cerkiew drugą swiętego Jana, a trzecią na przedmiesciu S. Jerzego; w Trokach Panny Nayswiętszey, w Grodnie z martwych wstania Panskiego, w Minsku Swiętey Troycy, w Połocku Narodzenia Panskiego ze wszystkiemi dobrami do niey należącemi; we Mscisławiu Swiętey Troycy z dobrami do niey należącemi, w Kobryniu Narodzenia Naswiętszey Panny, w Witepsku Zwiastowania w niznym zamku y cerkiew w polu stoiącą Swiętego Ducha; w Nowogrodku S. Jana, w Lidzie S. Spasa, w Ihumeniu S. Przeczystey, w Bobroisku S. Spasa, w Lohiszynie także S. Spasa; w koronie zas Lubelską cierkiew, od stanu szlacheckiego wzmurowaną, ktora im była wzięta, przywracamy do odprawowania nabozenstwa wszystkiemu narodowi ruskiemu, nie będącym w uniey, w Krasnym Stawie S. Troycy ze wszystkiemi dobrami do niey zdawna należącemi, w Bełzie S. Nikoły, w Hrubiesiewie S. Krzyza, w Staianowie S. Praskowiey, w Krzemiencu S. Mikoły, w Horodku S. Jlii, w Mosciech Zwiastowania Naswiętszey Panny, w Buzku S. Mikoły, w Horodle z Martwych Wstania, w Kowlu S. Mikoły, w Ratnie S. Troycy. Na oddanie ktorych cerkwi skutecznie kommissarzow, ktorych sami sobie obiorą, dac pozwolilismy y zaraz naznaczylismy; a gdzie cerkwi pogorzeli y popustoszone są, tak w Pinsku, w Mozerzu y w inszych mieyscach, na tych że placach dawnych budowac y murowac wolnosc daiemy. Także dobra od cerkwi S. Paraskowiey w Władzimierzu odebrane przywracamy, sądy duchowne ich według przywileiu s. pamięci krola iego mosci Augusta, w roku tysiąc pięcset iedynastym danego, maią byc wcale zachowane. Także bratstwa wszystkie gdzie kolwiek są y gdzie zabraniano, iako w Smolenskn za murami u Hleba y Borysa, w Bilsku miec pozwolamy, szkoły Kiiowskie y gdzie kolwiek są, także drukarnie ich wcale zachowuiemy y censurę xiąg przy oycu metropolicie y episkopach w diecesyach ich zastawuemy, a kaduk na drukarzu Lwowskim Slozce, niesłusznie otrzymany, znosiemy. Dobra też cerkiewne aby żadnym sposobem nie były alienowane a ritu graeco, iako dawne prawa są o tym, waruiemy, y Perchinsk od władyctwa Lwowskiego nullo iure alienowany,decretem naszym na pierwszym terminie według praw y przywileiow do tego władyctwa restituere obiecuiemy, a wszystkich miesczan Lwowskich narodu ruskiego przy wolnosciach y prawach ich, według przywileiu s. pamięci krola Augusta y inszych krolow mci, cale y nienaruszenie zachowuiemy, y iesli iakie są praejudicia y transactie mimo ten przywiley, tak w odprawowaniu nabożenstwa, iako w ich samych swobodach, te wszystkie znosiemy y gdzie kolwiek w koronie y w xięstwie Litewskim z dawnych praw y przywileiow do urzędow należy. Narod ruski aby zarowno przyimowani byli y żadney opressyi nie mieli, dawne prawa ich conserwuiemy, a przeciwne gdzie by kolwiek były postępki y transactie cassuiemy. Osobliwie też miesczan Kiiowskich, Czerniehowskich, Winnickich, Mozyrskich, Rzeczyckich, Starodubskich, Pinskich y inszych, gdzie kolwiek woyna zaszła, przy dawnych prawach y wolnosciach ich zachowuiemy. Kommissią y inquisitią względem przeszłego zamieszania, według amnistie obiecaney pod Zborowem, znosiemy. Prezbiterowie tez popi ruscy, nie będące w uniey, aby przy

wolnosciach stanu duchownego zostawali y żadnemi powinnosciami, podwodami, podatkami, statiami ani stantiami zołnierskiemi y robociznami nigdzie nie byli onerowani, ale według praw y przywileiow incorporationum w swoim poszanowaniu zostawali y do nikogo z swieckich, tylko do starszych swoich nalezeli duchownych, tym przywileiem naszym utwierdzamy. Na ostatek cokolwiek ieszcze do gruntownego uspokoienia nalezy, a na tym seymie dla nawalnosci spraw rzeczypospolitey skutku nie wzieło, to wszystko do przyszłego seymu zachowawszy, narod wszystek ruski przy wszelakich prawach y wolnosciach zachowawszy, a teraz to dyploma, vigore approbatiey declaratiey naszey woysku Zaporozskiemu daney, z podpisem ręki naszey y pieczęcie, tak koronną, iako y wielkiego xięstwa Litewskiego, wydac roskazalismy. Dan w Warszawie na seymie w dzien conclusiey seymu roku Panskiego MDCL miesiąca stycznia dnia XII panowania naszego polskiego pierwszego, szwedskiego wtorego roku. Mathias Cielecki secretarius regiae maiestatis. Jan Kazimierz krol. Locus sigillorum eisdem literis appensorum. Post cuius quidem diplomatis seu literarum pryvilegii supra scripti sacrae regiae maiestatis ad oblationem praedicti episcopi ritus graeci Witepscensis in acta praesentia susceptionem et ingrossationem ad affectationem offerentis eidem originale est extraditum, de quo sibi extradito idem offerens oficium praesens quietavit quietavitque per praesentes. Correxit Stanski.

Подлинный на 4 листахъ бумаги съ сюргучною печатью, отъ которой сохранились только слѣды.

18.

1653 г. Апрѣля 25. Запись брестской мѣщанки Евдокіи Хоминой Андреевой въ пользу богадѣльни при церкви Св. Николая въ Брестѣ.

Жертвуетъ на вѣчныя времена въ пользу богадѣльни при церкви Св. Николая сѣножать за Дарками, называемую „шпитальною", съ тѣмъ, чтобы изъ доходовъ отъ этой сѣножати ежегодно выдавался въ пользу богадѣльни одинъ злотъ польскій и возъ дровъ. Исполненіе этого обязательства жертвовательница возлагаетъ на сына своего Давида, намѣстника Брестскаго Симеоновскаго монастыря,— а послѣ его смерти—„на законниковъ этого монастыря".

Actum in civitate Brestensi Magni Duc. Lithuaniae die 3 mai mensis anno Dom. 1653.

Stanąwszy oczewisto na urzędzie burmistrzowskim y radzieckim Brzeskim uczciwa Eudochia Paszkowna, pierwszego małzenstwa Chomina, a wtórego Andrzejowa Lulczyna, młynarka brzeska, ten list swoy wieczysty zapis do xiąg mieysklch burmistrzowskich Brzeskich przyznała w te słowa pisany. Ja Ewdokia Paszkowna, pierwszego małzenstwa Chomina, a wtorego Andrzejowa Lulczyna, młynarka brzeska, czynie wiadomo y zeznawam tym moim listem wieczystym, iż co legowałam do szpitala Brzeskiego cerkwie Brzeskiey S. Mikołaja co rok dawać po złotemu y po wozu drew z sienozątki moiey, leżącey za Darkami, wedle Krowatyna, nazwaney szpitalney, tedy jakom ja sama zazywała tego gruntu za żywota mego y zawsze one w possesyi swoiey, jako dziedziczka, a dla zbawienia zas duszy moiey z tego gruntu zawsze po złotemu y po wozu drew według obietnicy moiey w rok dawałam, tak y syn moy po mnie oyciec Dawid, zakonnik y namiestnik monastera S. Semeona, także y sukcessorowie iego, zakonnicy tegoz monastera S. Semeona, wiecznie tą sienożątkę szpitalną trzymac y onę wiecznemi czasy zażywac mają, a do przerzeczonego szpitala swiętego Mikołaja w rok po złotemu y po wozu drew za upominaniem się tych szpitalnych dawać będą powinny. Naco dla lepszey wiary y pewnosci tego listu uprosiłam panow

przyiacioł y sąsiadow moich, aby się z imieniem moim do tego listu rękami swemi podpisali. Działo się w Brzesciu roku Panskiego 1653, miesiąca aprila 29 dnia. Ustnie proszony od pani Chominey do podpisu Jan Wyczołkowski, burmistrz Brzeski, ręką własną. Ustnie do podpisu proszony Joannes Casimierus Kaczynski, notaryus juratus Brestensis manu propria. Bartłomiey Buyko, rayca, ręką własną. My tedy urząd burmistrzowski radziecki za oczewistym przyznaniem tego listu wyż wpisanego od pani Chominey wszystko to do xiąg mieyskich radzieckich wpisać kazalismy, z ktorych y ten wypis oycu Dawidu Andrzejewiczu, namiestnikowi monastera Brzeskiego S. Symeona y inszym tego monastera zakonnikom z pieczęcią naszą y z podpisem ręki pisarskiey wydac kazalismy. Joannes Casimierus Kaczynski, notaryus juratus.

(Копія).

19.

1661 г. сентября 13. Декретъ королевской комиссіи по спорному дѣлу между наслѣдниками брестской мѣщанки Евдокіи Хоминой и настоятелемъ Врестскаго Симеоновскаго монастыря Яковомъ Карасинскимъ.

Между наслѣдниками Евдокіи Хоминой, по второму супружеству Любчиной, съ одной стороны, и игуменомъ Брестскаго Симеоновскаго монастыря съ другой, произошелъ споръ при раздѣлѣ имущества. Между прочимъ, игуменъ Симеоновскаго монастыря Яковъ Карасинскій, на основаніи духовнаго завѣщанія іеромонаха Симеоновскаго монастыря Давида, сына Евдокіи Хоминой Любчиной, требовалъ выдѣленія законной части изъ имущества Евдокіи Хоминой, части мельницы и уволоки земли, принадлежащей къ этой мельницѣ, въ деревнѣ Малашевичахъ. Комиссія признала претензію Симеоновскаго монастыря на участіе въ ровномъ раздѣлѣ имущества Евдокіи Хоминой между ея наслѣдниками неосновательной, такъ какъ іеромонахъ Давидъ, по монашескимъ обѣтамъ отрекшійся отъ всего въ мірѣ, не имѣлъ права дѣлать завѣщанія на имущество, которое ему не принадлежало. По общему согласію обѣихъ сторонъ, комиссія присудила въ пользу Симеоновскаго монастыря участокъ земли въ Даркахъ со всѣми его принадлежностями.

Roku tysiąc szescset szescdziesiąt pierszego, dnia trzynastego miesiąca Septembra.

Przed nami z Rupniewa Uieyskim, biskupem Kiiowskim y Czernihowskim, opatem Płockim, y Andrzejem Kotowiczem, pisarzem w. x. Lit., starostą Grodzienskim, horodniczym Wilenskim, kommissarzami i. kr. mci pana naszego miłosciwego, do oekonomii Brzeskiey zesłanemi, actowała się sprawa między uczsiwą Maryną Grodecką Artimową Chomiczową, synową niebosczki Owdotyiey Paszkowney Chominey, a drugiego małzenstwa Andrzeiowey Lulczyney, młynarki Brzeskiey, imieniem swym y imieniem córki swey de nomine Połoniey, lat nie dorosłey, z niebosczykiem Artemem Chomiczem spłodzoney, czyniącą, a między Jaroszem imieniem swym y imieniem braci swoich Suprona y Romana z Heleny Chominey, córki niebosczki Ewdotyey Paszkowny, pierszego małzenstwa Chominey, a wtórego Andrzeiowey Lulczyney, spłodzonych, tudziesz między starszym zakonu S. Bazylego klasztoru Brzeskiego, przy cerkwiach Swiętego Semiona y Narodzenia Naswiętszey Panny będącego, oycem Jakubem Karasinskim czercem, vigore testamentu przez oyca Dawida Andrzeiewicza, tegoż klasztoru y zakonu prezbytera, syna pomienioney Chominey, sprawy ninieyszey popieraziących successorow, z tey że Chominey dwoyga małżenstwa spłodzonych, na terminie dzisieyszym, gdy uczciwa Marina Artemowa rowney częsci w gruntach y w młynach, ad praesens po splondrowaniu Moskiewskim spustoszałych, domawiaiąc się produkowała zapisy sobie ad causam praesentem służące, jeden de data w Brzesciu dnia piętnastego miesiąca Julii, roku Panskiego tysiąc szescset czterdziestego pierszego na połowicę młyna od Jacka Lo-

mazca nabytego, o trzech kołach na rzece Bugu stoiącego, na wiecznosc przyznany; drugi zapis de data w Brzesciu anno tysiąc szescset pięndziesiąt trzeciego, miesiąca Maia dnia piętnastego, u xiąg zamkowych Brzeskich przyznany, ktorym tego dowodziła actorka teraznieysza, ze do zeszłego męza swego w gotowiznie y w inszych dobrach wniosła na pułtora tysiąca złotych, za ktore pieniądze nieboszczyk mąż jey Artem Chomicz pułdomu z młynem o trzech kołach, na Zabużu w miescie Brzeskim będącym, u oyczyma swego Andrzeia Lulki y u matki swey Oudocyey Pawłowny Lulczyney kupiwszy, a drugą połowicę domu z miłosci pomienionych osob sobie darowane maiąc, to wszystko iey y napotym nabyte dobra dał y zapisał, prosząc aby przy tych zapisach zachowana była y po inszych młynach y gruntach częsc sobie rowną wydzieloną miała. A ex adverso Jarosz od siebie y braci swoich Suprona y Romana wespoł z oycem Karasinskim inferebant to, ze się tey Marynie Artemowey względem successyey cale dosyc stało, jako w zapisach od aktorki produkowanych pokazuie się. Ale ociec Karasinski vigore testamentu przez Andrzeia Daniłowicza Lulkę, mieszczanina Brzeskiego, pod datą w Brzesciu dnia dwudziestego osmego January anno tysiąc szescset czterdziestego dziewiątego uczynionego, a per oblatum do xiąg zamkowych Brzeskich przez Oudocyie Paszkowne Lulczynę pod datą dnia dwudziestego osmego, miesiąca Januarii anno tysiąc szescset czterdziestego dziewiątego podanego, exdiwisiey y części we młynie Pelchowskim y we włoce, we wsi Małuszewiczach, do tego młyna należącey, tudziesz przysądzenia gruntu w Darkach; Jarosz zas imieniem swoim y braci swoich rownego we wszystkich dobrach działu domawiał się. My kommissarze i. kr. mci controwersy obu stron wysłuchawszy y one dobrze zrozumiawszy, poniewasz zapis y testament, przez Marynę Grodecką Artemową Chomiczową przed nami produkowane, nieodłączaią oney y córki jey, z nieboszczykiem Artemem Chomiczem spłodzoney, od rowney successyey, zatym zachowawszy pomienioną Artemową przy zapisach y darowiznie jey służących, a do słusznosci y prawa pospolitego stosuiąc się y równuiąc się, rowny dział między Maryną Artemową y corką jey Polonią, lat niedorosłey, a między synami z Heleny Bukrzewiczowey, corki niebosczki Chominey, spłodzonemi, nakazuiemy tak, aby młynem wielkim Pełchowskim y włoką w Małaszewiczach, tudziesz z sianozęcią y młynem łodzieynym y drągiem na sluzie wpuł się Artemowa y potomkowie, z Heleny Bukrzeiewiczowey spłodzone, podzieliwszy się, intrate rowno z nich na się wybierali, y wiecznemi czasy z potomkami swemi onych zażywali, a co się tknie testamentu od oyca Karasinskiego czercna produkowanego, od oyca Dawida Andrzeiewicza uczynionego, poniewasz testamentem nie może nicht zapisow officiose przyznanych znosic, ani tym dysponować, czego się przed tym zrzekł, zatym interwenientią oyca Karasinskiego y produkowany od niego testament, przez oyca Dawida Andrzeiewicza, contra vocationem ex regula sancti Bazylii, ex quo inter ordines mendicantium liczy się ten zakon, w ktorym professus et preszbyter, wyrzekszy się swiata, wyrzeka się wszystkiego na swiecie będącego, stał się, ani pieczętarzow swieckich, ani przyznania urzędowego na tym testamencie niemasz, zaczym poczytawszy za nieważny testament nieboszczyka oyca Dawida Andrzeiewicza y nieuznawszy ani successyey, ani rownego działu między consuccessorami z oboyga małżeństwa po nieboscze Chominey pozostałemi zakonnikom reguły swiętey S. Bazylego, grunt im tylko w Darkach z chrostami, zarosłami, sianozęciami, z ogrodami, zatokami y innemi wszelkimi do tego gruntu należącymi przynaleznosciami, tak jako przeszli possessorowie onego zażywali, za dobrowolnym ustąpieniem y pozwoleniem oboygu stron, wiecznemi czasy przysądzamy. W czym naprzeciwnego y ten dekret nasz w naymnieyszey części naruszaiącego vadium tysiąca kop Litewskich per medium fisco y stronie ukrzywdzoney applicandum zakładamy. Na co dla lepszey wiary rękami się naszemi przy pie-

częciach własnych podpisalismy. Dan w Rudzie de data ut supra. Thomasz Uieyski, biskup Kiiowski, commisarz. Andrzey Kotowicz, pisarz W. X. Lit., kommissarz i. kr. mci. Roku 1679 Semtembra 27 te prawo przed nami jeneralnemi i. kr. mci commissarzami było representowane. Piotr Zur. Rybski. Abraham Konstanty Gołuchowski, stolnik Mielnicki, kommissarz iego kr. mci.

(Копія).

20.

1664 г. Мая 24. Фундушевая запись брестскаго мѣщанина Лукаша Хавраевича и Анастасіи Хавраевны Глаголички на сѣножать Врестскому Симеоновскому монастырю.

Половина сѣножати этой была заложена отцу Лукаша и Анастасіи Хавраевичей въ 500 злотыхъ и пожертвована имъ брестскимъ церквамъ Рождества Пресв. Богородицы и Св. Симеона. Лукашъ и Анастасія Хавраевичи присоединяютъ къ этой сѣножати другую ея половину, записанную тѣмъ же церквамъ двоюроднымъ ихъ братомъ Иваномъ Хавраемъ, отказываясь отъ всякихъ своихъ правъ на эту сѣножать въ пользу упомянутыхъ церквей, съ тѣмъ условіемъ, что еслибы кто имѣющій на то право пожелалъ выкупить первую половину сѣножати, монастырь не долженъ препятствовать тому, деньги же выкупныя, 500 злотыхъ, должны быть употреблены на нужды церкви съ вѣдома и согласія Брестскаго православнаго братства. Запись дается монастырю подъ условіемъ пребыванія его въ православіи и въ „послушенствѣ православнаго митрополита Кіевскаго".

Actum in civitate Brestensi Magni Ducatis Lit. die 24 mensis Mai anno dni 1664.

Na urzędzie burmistrzowskim y radzieckim w miescie i. krol. mci Brzeskim przed nami Jędrzeiem Konstanowiczem, Janem Illebanowskim burmistrzami, Romanom Matfiiewiczem, Grygierem Działkowiczem, Ostapem Marcinowiczem raycami, na zwykłym mieyscu sądowym stanąwszy personaliter sławetny p. Fedor Iłłaholewicz y p. Łukasz Chawraiewicz wespół z pp. małżonkami swemi ten zapis do xiąg mieyskich burmistrowskich Brzeskich podali w te słowa pisany.

Ja Łukasz Chawraiewicz y ja Anastazya Chawraiowna Fedorowa Iłłaholiczka, z przytomnoscią p. małżonka mego, potomkowie pozostali p. Matwieia Chawraia, mieszczanina Brzeskiego, czyniemy iawno y dobrowolnie zeznawamy tym listem naszym dobrowolnym zapisem, iż co pomieniony pan oyciec nasz Matfiey Chawray, zchodząc z tego swiata, dla zbawienia duszy swoiey, legował na cerkwie prawosławne Brzeskie, to iest Narodzenia Preczystey Panny Bogarodzicy y S. Semiona Stołpnika, połowicę sianożęci Warywodynskiey, leżącey za monasterem Rożestweńskim, na tamtey stronie Bużyszcza, pod gaiem samym Pełczyckiego wedle Darek, iako też y druga połowica teyże sianożęci legowane są na te cerkwie pomienione od nieboszczyka pana Iwana Chawraia, stryia naszego, tedy my tezaz tey swiątobliwey y pobożney woli oyca swego niechcąc niwczem naruszać, wiecznemi czasy tey połowy sianożęci ustępuiemy y zrzekamy się, także ani my sami, ani potomstwo nasze po nas nigdy się do tego odzywać, ani żadney pretensyi miec nie będziemy, ale wielebni oycowie zakonnicy, przy tych cerkwiach mieszkaiący, iako iuż po śmierci nieboszczyka rodzica naszego zaraz tey sianożęci zażywać poczeli, tak y teraz niechay zdrowi zażywaią y w niey korzystaią, także y sukcessorowie po nich, którzy w prawosławii statecznie y w posłuszeństwie zawsze metropolity prawosławnego Kiiowskiego znaydowali się, tą sianozęc trzymać y pożytki z niey zbierać będą, a że ta sianożęc od nieboszczyka pana Iwana Bułyky zastawnym się sposobem nieboszczyku panu oycu naszemu y panu Iwanowi Chawrajowi, stryjowi naszemu, w 500 złot. dostało, ktorey

summy ieszcze do tych czas ani nam, ani panu oycu naszemu nie oddawano, tedy ieżeliby należna osoba do tego chciała tę cianożęc u oycow kupić y spełna wszystkie 500 złotych odłożyc, maią one pieniądze niegdzie indziey, tylko na te cerkwie Narodzenia Panny Preczystey Bogarodzicy y S. Semiona Stołpnika, z wiadomością bractwa cerkiewnego Brzeskiego prawosławnego, bydz obrócone y zupełna na potrzeby domu Bożego oddane, których się my y potomstwo nasze odżywać y per successionem ich dochodzić nigdy niebędziemy, owszem iesliby kto inszy miał o tę sianożęc, albo też o same pieniądze iakie turbacye, krzywdy y przeszkody czynic, tedy my powinni będziem u każdego prawa y sądu stawać, bronić, zastępować y oswabadzać tyle ile tego potrzeba ukaże, czyniąc to wszystko dla pomnożenia Chwały Bożey y dla zbawienia duszy swoiey, także y dla zmarłego nieboszczyka rodzica naszego; prawa też za tę sianożęc, tak od nieboszczyka pana Iwana Bułyhy, iako y od pana oyca naszego y pana stryia poczynione, które teraz podczas inkursyi różnych nieprzyiacioł pogineło, ieśliby napotym się gdzie znalezli, bona fide oddać to wszystko y wrócić przerzeczonym obiecuiemy, y na toś my dali ten nasz list dobrowolny zapis z podpisem rąk przyiacielskich y z przycisnieniem pieczęci ich. Działo się w Brzesciu roku Pańskiego 1664 miesiąca Maja 24 dnia. U tego listu zapisu dobrowolnego podpis rąk temi słowy: Ustnie proszony o podpis ręki do tego zapisu od pana Łukasza Chawraiewicza Andrzey Kystanowicz burmistrz, iako pisać nieumieiącego. Федоръ Глаголевичъ, райца берестскій рукою моею именемъ яко дающій тыхъ добръ у себѣ записъ подписуюся рукою власною. Ustnie proszony do tego zapisu z obu stron o podpis ręki Roman Matfieiewicz, rayca miasta i. kr. mci Brześcia. Ktory to list zapis dobrowolny iest do xiąg mieyskich burmistrzowskich Brzeskich wpisany y extraktem stronie potrzebuiącey wydany. Felician Casimirus Rapowicz, juratus advocatus civitatis Brest.

Копія,—провѣрена съ Актовой книгой за 1661—1676 г. № 7548, стр. 309.

21.

1665 г. Мая 20. Дарственная запись Анны Колычовны Снедницкой Брестскому Симеоновскому монастырю на землю, прозываемую „Лапчинскую“.

Земля эта была заложена Снедницкимъ на три года въ 50 злотыхъ. Анна Снедницкая жертвуетъ эту землю монастырю на поминовеніе души своего мужа съ условіемъ, что если залогодатель пожелаетъ выкупить эту землю, монастырь получаетъ въ свою собственность возвращенную за эту землю сумму 50 злотыхъ.

Actum in civitate Brestensi Magni Ducatus Lit. die vigesima mensis mai anno dni 1665.

Na urzędzie burmistrzowskim y radzieckim w miescie i. kr. mosci Brzeskim przed nami Grygierem Deialkoniczem y Janem Illebanowskim burmistrzami, Matyaszem Franciszkiem Dzierzkowskim, Romanem Matieiewiczem, Fedorem Hławlewiczem, Michałem Markiewiczem, Ostapem Marcinowiczem raycami, na zwykłym mieyscu sądowym w ratuszu, stanąwszy i. m. pani Anna Kołyczowna Janowa Snednicka, podsędkowa ziemska brzeska, iawnie y dobrowolnie przyznała y te przyznanie swoie w te słowa zapisać dała, iż co w roku 1650, miesiąca Septembra dnia 10, utściwy Alexander Zywien, mieszczanin brzeski, z żoną swą Maryną Tymofieiowną, z synem swoim Mikołaiem Zywniewiczem, ogrod swóy własny oyczysty wolny, nikomu niezawiedziony, przezywaiący się Łapczyński, za Muchawcem leżący, na Osinkach, z iedney strony y drugiey grunt wielebnych oycow zakonnikow monasteru S. Semiona, tyłem do ogrodu Dielhoniczowego, nazwanego Chmielowszczyzna, a głową

do drogi Gierszonowskiey, nieboszczykowi małżonkowi memu, i. mci panu podsędkowi ziemskiemu Brzeskiemu, y mnie zeznawaiącey prawem zastawnym od trzech lat do trzech lat w pięciudziesiąt złotych polskich do oddania tych pieniądzy zastawił y prawnie zawiodł. Tedy ja teraz po śmierci nieboszczyka małżonka mego, chcąc za duszę iego dobrze uczynić, wziełam y rękoma memi odliczyłam u wielebnych zakonnikow pomienionego monasteru Brzeskiego S. Semiona, a mianowicie u oyca Jakowa Karaśińskiego, złotych 50 polskich y te pieniądze wszystkie ubogim za duszę nieboszczyka małżonka mego oddałam, a przerzeczony ogrod Łapczyński tym oycom zakonnikom Semionowskim takim prawem zastawnym, iakim y samiśmy trzymali w pewney summie złotych 50 polskich od trzech lat do trzech lat, aż do oddania tych 50 złotych polskich, puszczam. Także y prawa swoie mnie od przerzeczonego Zywnia służące ze wszystkiemi warunkami y condycyami na pomienionych oycow zakonnikow Semionowskich wlewam y do rąk ich oddaię, które im tak właśnie służyć maią, iako mnie samey służyli, a ieżeliby przeszkoda iaka w dzierzeniu tego ogrodu bydź miała, tedy wolno im będzie z dobr moich własnych lub u mnie samey, lub też u sukcessorow moich tyh 50 złotych polskich odszukiwać. Po którym takowym przyznaniu ustnym y oczewistym, będąc z urzędu na intromissyą przydani pp. rayce, sławetny pan Matyasz Franciszek Dzierzkowski y pan Fedor Hlaholewicz do podania tego ogrodu, którzy powróciwszy się zeznali, iż ogrod przezywaiący Łapczyński, takim że prawem zastawym, iakim y imć pani Janowa Snednicka, podsędkowa ziemska Brzeska, trzymała, wielebnym oycom zakonnikom S. Semiona we złotych 50 do oddania pienędzy w possesyą podali, którey intromissyey przez trzykrotne sługi urzędowego wołanie nikt niebronił, z prawem żadnym żaden nieodezwał się, które takowe ustne przyznanie iest do xiąg mieyskich burmistrzowskich Brzeskich wpisane y extraktem wydane. Felician Casimirus Rapowicz, notarius juratus advocatus civitatis Brestensis.

Копія,—провѣрена съ Актовой книгой за 1661—1676 г. № 7548, стр. 413.

22.

1667 г. Февраля 1. Дарственная запись брестскаго мѣщанина Лукаша Минкаревича на два огорода въ пользу Брестскаго Симеоновскаго монастыря.

Actum in civitate Brestensi Magni Ducatus Litv. die primo mensis Februaryi an. dni 1667.

Na urzędzie burmistrzowskim radzieckim w miescie i. kr. mci Brzesciu przed nami Michałem Markiewiczem y Hawryłem Romanowiczem burmistrzami, Romanem Matfieiewiczem, Matyszem Franciszkiem Dzienkowskim, Fedorem Hlaholewiczem, Janem Alebanowskim, Grygerem Działkowiczem, Ostapem Marcinowiczem raycami, na zwykłym mieyscu sądowym stanąwszy w ratuszu personaliter utcziwy Fedor Uszywka, mieszczanin brzeski, Jakub Krzystafowicz mularz, Matfiey Szymanowicz, poddani ichmościow oycow jezuitow Brzeskich Zramienskich (?) zeznali to pod sumnieniem, iż zchodząc z tego swiata niebozczyk Łukasz Mincarewicz, mieszczanin brzeski, leżąc u domu tegoż Jakuba Krzysztofowicza, a maiąc ogrodow dwa swoie własne kupne, niwczym nikomu niewinne ani zawiedzione, długami żadnemi nieobciączone, do prawa magdeburskiego przynależące, za Muchawcem na Osinkach, w pewnych miedzach y granicach zdawna leżące, ieden ogrod ob miedzę iedną stroną ogrodu Bulczynskiego, a z drugiey strony ogrodu Bielkiewiczowskiego, tyłem do sadu Jurasiowego y do drozki na Osinki idącey, a głową ku goscincowi Wołynskiemu; drugi

ogrod tamże, na Osinkach leżący, z iedney strony od uliczki na Osinki idącey, a z drugiey strony ogrodu Czernianiczynskiego, tyłem do gruntu w. m. p. Srzednickiego, a głową do goscinca Wołynskiego. Tedy te ogrody nieboszczyk Łukasz Mincarewicz legował wiecznemi a nieodzownemi czasy oycom zakonnikom w Brzesciu za Muchawcem, przy cerkwi S. Semiona Stołpnika y Narodzenia Nayswiętszey Panny mieszkaiącym, a leguiąc, wszystkich swych krewnych, powinowatych oddalił y sam wiecznie zrzekł się, daiąc moc oycom zakonnikom pomienionym temi ogrodami, iako swą własną dysponowac, dac, przedać, darować, zastawić, zamienic, iako w naylepszy pozytek swoy obrocić, ktorym swiadkom według legacyi y woli niebożczykowskiey dawszy wiarę, na podanie tych ogrodow przydalismy sławetnych panow: radzca pana Grygora Działkowicza y pana Jana Hlebanowskiego, ktorzy powrociwszy się zeznali y według legacyi niebożczyka Łukasza Mincarewicza oycom zakonnikom wyż pomienionym w possesyą wieczystą podali ogrody mianowane, ktorey intromissyi przez trzykrótne sługi urzędowego, własnie przybytnosci swiadkow, żaden nie bronił, ani z prawem, ani z pierwszym, iako poslednieyszym nie odezwał się. Ktora to legacya iest do xiąg mieyskich burmistrzowskich Brzeskich wieczystych wpisana y extraktem wydana. Felicianus Casimirus Rapowicz notarius iuratus utriusque offitii civitatis Brestensis.

Копія,—провѣрена въ Актовой книгой за 1661—1676 г., № 7548, стр. 575.

23.

1669 г. Марта 22. Передаточная запись, данная брестскимъ мѣщаниномъ Яковомъ Мушинскимъ Брестскому Симеоновскому монастырю на огородъ на Осинкахъ.

Огородъ этотъ, принадлежавшій мѣщанину Ивану Бѣлькевичу, по приговору ландвойтовскаго суда присужденъ въ пользу Ивана Мушинскаго въ уплату за долгъ въ 47 злотыхъ польскихъ. Наслѣдникъ Ивана Мушинскаго Яковъ Мушинскій передалъ свои права на этотъ огородъ Брестскому Симеоновскому монастырю. На эту запись далъ свое согласіе Димитрій Бѣлькевичъ съ предоставленіемъ себѣ и своей племянницѣ права выкупа этого огорода.

Ja Jakub Muszynski, potomek y sukcessor nieboszczyka pana Jana Muszynskiego, czynię wiadomo tym zapisem moim wlewkowym, iż urząd lantwoytowski Brzeski nieboszczykowi rodzicowi memu panu Janowi Muszynskiemu ogrod nieboszczyka pana Iwana Bielkiewicza, burmistrza Brzeskiego, na Osinkach leżący, z jedney strony od goscinca Polesskiego, a z drugiey od ogroda nieboszczyka Łukasza Mincarewicza, czołem do uliczki na Osinki ydącey, a tyłem do Obołonia y goscinca Wołynskiego, w długu pewnym, to iest u złot. czterdziestu siedmiu polskich dekretem swoim do oddania pieniędzy przyrzeczonych podał y przysądził, tedy ja po smierci teraz nieboszczyka rodzica mego sukcessorem dobr iego cale sam jeden zostawszy, z woli własney potrzebie moiey pozyczyłem y rękami memi odliczyłem u wielebnych oycow zakonnikow za Muchawcem, przy cerkwi S. Semiona mieszkaiących, złot. czterdziescie y siedm polskich, a onym zakonnikom ten ogrod Bielkowiczowski tym że prawem, jakim y oyciec moy trzymał w złot. czterdziestu y siedmiu polskich puszczam y dekret lantwoytowski y wszystko prawo swoie na nich wlewam, ktore im tak własnie słuzyc ma, iako y rodzicowi memu y mnie samemu słuzyło, zaczym jeśliby im kto przeszkadzać y trudność jaką czynic chciał, mam y powinienem będę u kazdego prawa y sądu stanowszy, przerzeczonych zakonnikow swoim kosztem bronic y zastępować

pod zakładem takowey summy y nadgrodzeniem wszelakich szkod. Na co dla lepszey pewnosci y ten list moy zapis wlewkowy z podpisem przyiacielskim od siebie dałem im. Działo się w Brzesciu roku 1669 miesiąca Marca dnia dwudziestego wtorego. Ustnie proszony do podpisu od pana Jana Sienkiewicza y od pana Jakuba Krzystofowicza, przyiacioł pana Jakuba Muszynskiego, iako pisma nieumieiących, Jan Jackiewicz, ręką własną, Na ten zapis zezwalamy, według ktorego wyż pomienieni oycowie zakonnicy maią z tego gruntu zażywac, az do okupienia albo mnie samego, albo siestrzenicy moiey. Dmitr Bielkiewicz, ręką własną.

Anno Dni 1676 apryla 22 ten list wlewkowy do xiąg woytowskich Brzeskich od p. Jakuba Muszynskiego mieszczanina Brzeskiego Andrzey Konstant . . . landwoyt.

(Копія).

24.

1671 г. Апрѣля 1. Аттестація сборщика податей Александра Бобра, данная Брестскому Симеоновскому монастырю объ освобожденіи его отъ подымной подати.

Александръ Бобръ, посланный въ качествѣ „поборцы" подстаростой Брестскимъ Юріемъ Умястовскимъ для обревизованія Брестскаго Симеоновскаго монастыря, по пріѣздѣ на мѣсто не нашелъ ни одного дыма, принадлежащаго монастырю, въ удостовѣреніе чего и выдалъ монастырю аттестацію, въ силу которой монастырь освобождается отъ уплаты „подымной подати" на вѣчныя времена.

Выписъ съ книгъ кгродскихъ староства Берестейского.

Лета отъ нароженя Сына Божого тысеча шестсотъ семдесятъ первого м-ца августа осмого дня. На врадѣ кгродскомъ Берестейскомъ передо мною Еримъ Станиславомъ Умястовскимъ, стольникомъ Венденскимъ, подстаростимъ Берестейскимъ, постановившисе очевисто велебный отецъ Яковъ Карасинскій, игуменъ монастыра св. Симена Берестейского, атестацыю его милости пана Александра Бобра, суколектора воеводства Берестейского, на речь мененую и служачую даную ку активованю до книгъ кгродскихъ Берестейскихъ подалъ въ тые слова писаную: Czynie wiadomo tą moią attestatią, iż za podaną dellatą imci pana Jerzego Stanisława Umiastowskiego, podstarosciego y poborcy woiewodstwa Brzeskiego, w roku tysiąc szescset szescdziesiąt siodmym, gdym przyiachał do oycow bazilianow cerkwie Siemiona Swiętego, zadnego dymu nie maią skąndby mieli płacic, których uwolniwszy wiecznemi czasy, iako będąc deputowany dla verifikatii, daię ten moy quit z podpisem ręki mey własney. Pisan w Brzesciu trzeciego aprila anno tysiąc szescset siedmdziesiąt pierszego. У тое аттестацыи подписъ руки тыми словы: Jako succolector podpisuię się Alexandr Bobr. Котораяжъ то аттестація черезъ особу верху мененую ку активованю подана есть, до книгъ кгродскихъ Берестейскихъ уписана, съ которыхъ и сесь выписъ подъ печатью врадовой и подписомъ руки писарское черницомъ св. Семена монастыря Берестейского есть выданъ. Писанъ въ Берестю. Jerzy Stanisław Umiastowski.

Подлинный на полулистѣ бумаги съ тисненной печатью.

25.

1674 г. Іюля 7. Договоръ, заключенный королевскимъ секретаремъ и вицеадминистраторомъ экономіи Брестской съ Брестскимъ Симеоновскимъ монастыремъ относительно уплаты въ королевскую казну налога съ принадлежащей монастырю мельницы на р. Бугѣ въ Даркахъ.

Пересматривая послѣдній инвентарь экономіи Брестской, Слизень, вицеадминистраторъ экономіи Брестской, остановился, между прочимъ, на слѣдующей замѣткѣ, сдѣланной въ инвентарѣ корол. комиссарами въ отдѣлѣ: мельницы, сожженныя непріятелемъ", противъ пункта—пятая мельница: „млынище въ Даркахъ на Бугѣ запустѣлое, должно приносить доходъ королевской казнѣ. Налогъ на эту „пятую мельницу" опредѣленъ въ 10 копъ литовскихъ. Такъ какъ эта мельница была сожжена непріятелемъ и потому не приносила дохода королевской казнѣ, то Слизень заключилъ съ Симеоновскимъ монастыремъ договоръ, по которому монастырь обязывался ежегодно уплачивать въ теченіи трехъ лѣтъ въ пользу корол. казны по десять злотыхъ, а по истеченіи трехъ лѣтъ обязанъ построить мельницу и уплачивать налогъ по десяти копъ литовскихъ ежегодно.

Alexandr Kazimierz Slizien, stolnik Oszmianski, secretarz iego krolewskiey mosci, viceadministrator oekonomiey Brzeskiey, dzierzawca klucza polskiego, oznaymuię komu o tym wiedziec nalezy: chcąc w iak naylepszą intratą iego krolewskiey mosci oekonomiey Brzeskiey wprawic, a przezierając się w inwentarzu od ostatnich ichmci pp. commissarzow uczynionym, gdym pod tytulem: młyny przez nieprzyiaciela spalone, przy punkcie młyna piątego nalazł to verbo ad verbum: iz «łodziak w Darkach na Bugu spustoszały powinien fructificare krolowi imci». Tedy lubo powinnosc ta iest, aby po dziesięciu kop z tego młyna placono, lecz że teraz per hostilitatem spustoszony nie może adaequare naznaczoney quocie, takowy z oycami bazylianami S. Semiona za Muchawcem czynię, iako trzymaiącemi ten plac y grunt, contrakt, aby quotansis, poki się nie ufunduie młyn, do skarbu ikmci oekonomiey o swiętym Michale oddawali złotych dziesięc do lat trzech, a po wysciu terminu tego na każdy rok na ten że termin po kop dziesięciu litewskich wnosic będą powinni. Na co daie ten moy list z podpisem ręki moiey. Dat. w Brzesciu 7 Julii 1674. Alexandr Slizien, stolnik Oszmianski, sek. i. kr. mci.

Подлинный на полулистѣ бумаги съ тисненною печатью.

26.

1674 г. Іюля 30. Продажная запись брестской мѣщанки Остафіи Дмитровой Бѣлькевичовой Брестскому Симеоновскому монастырю на огородъ въ Брестѣ, на Осинкахъ.

Остафія Бѣлькевичова, находясь въ безвыходномъ положеніи по смерти своего мужа, продала свой огородъ Симеоновскому монастырю за 60 злотыхъ польскихъ.

Actum in civitate Brestensi Magni Ducatus Litv. die primo mensis Augusti anno dni 1674.

Na urzędzie burmistrzowskim radzieckim w miescie i. kr. mci Brzeskim przed nami Michałem Markiewiczem y Ostapem Borowikiem, burmistrzami, Matyaszem Franciszkiem Dzierzkowskim, Romanom Matfiiewiczem, Jędrzeiem Konstanowiczem, Janem Hlebanowskim, Ostapem Marcinowiczem, Własem Tyszewiczem, Leontym Chilkiewiczem, Wasyłem Chawraiewiczem, Pawłem Panasewiczem, Jędrzeiem Krynko, raycami na zwykłym mieyscu sądowym w ratuszu stanąwszy oczewisto Ostafia Iwanowna Dmitrowa Bielkiewiczowa list zapis w sprawie niżey mianowaney przyznała y do xiąg mieyskich burmistrzowskich Brzeskich podała w te słowa pisany. Ja Ostafia Iwanowna Dmitrowa Bielkiewiczowa imieniem swoim y dziatek swoich z Dmitrem spłodzonych ieszcze niedorosłych, czynię jawno y dob-

rowolnie zeznawam tym listem zapisem moim wieczystey przedazy kazdemu, komuby o tym wiedziec należało, yz zostawszy wdową po smierci niebozczyka małzonka mego p. Dmitra Bielkiewicza z dziatkami małemi a nie maiąc zniskąd poratowania w tym sieroctwie swoim, a zwłaszcza tych czasow niespokoynych y trudnych, przedałem na wiecznosc ogrod o dziewięciu zagonach mnie y dziatkom moim należący, ktory na Osinkach leży ob miedzę z iedney strony ogrodu Czerniaruczyinego, a z drugiey strony ogrodu Lapczynskiego, czołem do goscinca Wołynskiego, a tyłem do ogrodu Chmielewskiego, w. oycom zakonnikom reguły S. Bazylego w. Brzesciu za Muchawcem, przy cerkwie S. Semiona mieszkaiących, za pewną summę złotych 60 polskich. iakoż tę summę wszystką zupełnie do siebie odebrawszy, pomienionych oycow zakonnikow wiecznie kwituię z onych. a im ogrod w wieczną possesyą puszczam y urzędnie podaię. ktorego iuz ani ja sama, ani dziatki moie, ani żaden z krewnych albo przyiacioł tak moich, iako y Bielkiewiczowskich upominac się y dochodzic nie mamy wiecznemi czasy, owszem iuz ewinkowac y bronic u kazdego prawa y sądu, iezeliby o to ich miał turbować, powinna będę y z dziatkami memi pod zakładem drugich szesciudziesiąt złotych polskich, pod nadgrodzeniem szkod wszelakich. Waruię też tu y to wielebnym oycom zakonnikom przerzeczonym tym moim zapisem zapisuię się, iz gruntu albo ogrodu nazwanego Chmielowskiego, tamze na Osinkach leżącego, ktorego im ieszcze niebosczyk pan Iwan Bielkiewicz, burmistrz Brzeski, szuiekier moy (?), za duszę matki y zony swey legacyinym prawem puscił. tego ogrodu, ani ia sama, ani dziatki moie upominac się y dochodzic nie mamy, ani będziemy mogli, do wykupna iednak inszego iuż ogrodu, ktorego oni przerzeczeni zakonnicy wlewkowym prawem od pana Muszyńskiego trzymaią, wolne sobie y dziatkom moim prawo zachowuię. Na co wszystko dla lepszey wiary y pewnosci oycom zakonnikom pomienionym pismo moie z podpisem rąk przyiacielskich dawszy one y przyznac przed urzędem należnym, kiedy się tego oycowie upominac y potrzebowac będą, powinna iestem pod zakładem takowey summy złot. 60 polskich. Działo się w Brzesciu roku Panskiego 1674, miesiąca Julii dnia 30. U tego zapisu podpis rąk panów przyiacioł temi słowy: Ustnie proszony od p. Ostafii Jwanowey Dmitrowey Bielkiewiczowey o podpis ręki do tego listu zapisu wieczystego Matyasz Franciszek Dzierzkowski, rayca i. k. mci Brzescia Lit. Ustnie proszony od p. Ostafii Iwanowey Dmitrowey Bielkiewiczowey o podpis ręki do tego listu zapisu wieczystego Jan Chlebanowski, rayca i. k. mci Lit. Ktory list zapis wieczysty iest do xiąg mieskich burmistrzowskich Brzeskich wpisany y extraktem stronie potrzebuiącey wydany.

Копія, провѣрена съ Актовой книгой за 1661—1676 г., стр. 1331.

27.

1675 г. Октября 3. Протестація игумена Брестскаго Симеоновскаго монастыря на королевскихъ сборщиковъ податей.

Сборщики податей подъ предлогомъ какихъ-то числящихся на монастырѣ Брестскомъ недоимокъ податныхъ (подымныхъ), заграбили монастырскую лошадь, стоющую сто злотыхъ польскихъ, между тѣмъ какъ тѣми же „побордцами" выдана монастырю удостовѣреніе въ томъ, что монастырь не имѣетъ ни одного дыма.

Выписъ съ книгъ кгродскихъ староства Берестейскаго.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестсотъ семдесятъ пятого, м-ца Октября 3 д. На уряде кгродскомъ Берестейскомъ передо мною Ерымъ Станыславомъ Умястовскимъ, подстаростимъ Берестейскимъ, opowiadanie czynił y protestował się wielebny

w Bogu ociec Jakob Karasinski, yhumen Brzeski monastyra S. Siemiona, zakonnik reguły S. Bazylego W. na pana Alexandra Bobra, dworzanina skarbowego y na pana Kazimierza Szukolskiego, mierniczego oekonomiey Brzeskiey, w ten sposob y o to, iz oni przerzeczeni panowie Bobr y pan Szokalski, nie boiąc się poen w constitutiey anni tysiąc szescset siedmdziesiąt trzeciego, contra exorbitantes aulicos publici aerarii postanowionych, utworzywszy sobie niesłuszną pretensią y iakowąs delatę skarbową na zakonnikach, u ktorych ani się zadnego nie pokazało, z weryfikaciey ich ze samych y inszych ichmościow panow poborcow, ani się ci zakonnici w regestrach abjuratowych znayduią, nullo habito personarum mere mendicantium respectu, mocno gwałtownie czeladz swoią na pomieniony monastyr Brzeski S. Symeona w roku tysiąc szescset siedmdziesiąt czwartym, miesiąca Nowembra dwudziestego szostego dnia, nasławszy, konia szercio cisowego, kosztuiącego sto złotych polskich violenter wzieli y pograbili, a gdy się tego upominał. protestuiąc, u nich przez roznych osob obywatelow woiewodztwa Brzeskiego, aby konia tego wrocili, tedy oni pobrawszy corruptie, niechcieli go wrocic y nie wrocili, ale go inszemu komu w długu swym w połtarasta złotych oddali y zawiedli. Ktora to iego requisitia y upominanie się znowu protestanta złotych piędziesiąt kosztowała. Oco wszystko tak o konia, iako y o szkody chcąc injuriatus ociec Karasinski z przerzeczonemi obzałowanemi prawem czynic, podał ten swoy proces do xiąg ninieyszych ku zapisaniu, што есть зъписано, съ которыхъ и сесь выписъ подъ печатью врадовою и съ подписомъ руки писарское въ семъ року тисеча шестьсотъ семьдесятъ девятомъ велебному отцу Іакубу Карасиньскому игумену берестейскому есть выданъ. Писанъ у Берестю.

Подлинный на листѣ бумаги съ оттиснутою на сюргучѣ печатью.

28.

1677 г. Іюня 30. Листъ Николая Сапѣги, данный Брестскому Симеоновскому монастырю, обезпечивающій свободу отправленія богослуженія по православному обряду.

Mikołay na Dorohostaiach Sapieha, starosta Owrucki, rotmistrz ikmci.

Czynie wiadomo tym moim listem, iz wielebni zakonnicy starey Rusi w Brzesciu za Muchawcem, na gruncie moim przy cerkwi S. Siemiona mieszkaiący, przed tym za antecessorow moich spokojnie mieszkali y wolne odprawowali nabozenstwo swoie, tak ja teraz wolnosci onym tey nie uimuiąc y zadney reformy w nabozenstwie ich nie czynię y czynic nie będę. Takze y successorowie moi po mnie nie powinni będą im zadney odmiany w religiey ich czynic, ale maią zawsze y wiecznie in pacifica possessione przy pomienioney cerkwi S. Siemiona mieszkac et liberum exercitium religionis suae miec. Na co się ręką moią podpisuię y pieczęc przycisnąc kazałem. Dat w Brzesciu dnia 30 Junii an. 1677. Mikołay Sapieha.

Подлинный на листѣ бумаги съ именною печатью, оттиснутою на сюргучѣ.

29.

1678 г. Іюня 6. Реляція вознаго объ освидѣтельствованіи имъ брестскихъ мѣщанъ, избитыхъ брестскими августіанами во время шествія погребальной процессіи, сопровождавшей тѣло умершаго брестскаго православнаго мѣщанина.

Ja Stanisław Jacewicz, ienerał iego krol. mci woiewodztwa Brzeskiego, nizey na podpisie mianowany, zeznawam tym moim relacyinym kwitem, iz w roku teraznieyszym 1678, miesiąca Junia szostego dnia, maiąc przy sobie stroną szlachtę pp. Jana Niemieyskiego y Krzysztofa Tołuckiego, za urzyciem pp. mieszczan brzeskich religiey greckiey, byłem wprzody w domu p. Łukasza Chaurowicza, mieszczanina brzeskiego, y widziałem spuchły mu nos od uderzenia y chustkę we krwie wszystkę, ktory mianował, ze iz x. przeor augustianski na pogrzebie wczorayszego dnia dał w nos pięscią y tę krew wypuscił. Potym byłem w domu Ochrima Łandycza, mieszczanina brzeskiego, y widziałem na karku iego raz sini y wspuchły, ktory powiadał, ze go to . . . . . wczorayszego dnią na pogrzebie od imc x. przeora augustyanskiego. Znowu byłem w domu Iwana Sternina, mieszczanina brzeskiego, ktorego zostałem na łozku leżącego chorego y zbitego kiiem po pleczach y po ręku, y powiadał, ze to xiędz Broharewicz zakrystyan augustyanski wczorayszego dnia na pogrzebie pobił kijem; znowu potym byłem we młynie wielkim przy sluzie y zostałem tam młynarczyka na imie Demka Hrebinka na poscieli leżącego chorego y widziałem na nim plecy y ręce zbite, spuchłe y krwią naciekłe, ktory powiadał, ze razy te ma od xiędza Broharewicza, zakrystyana augustyanskiego, ktory bijąc go na pogrzebie kij połamał. Na ostatek byłem w domu Kiriła Charcza . . . mieszczanina brzeskiego, widziałem czeladnika iego, na imie Waska Szeszka, twarz zbitą y spuchłą, ktory mianował, ze go to xięza augustyanie wczorayszego dnia na pogrzebie pięscią pobili. A tak ja generał com widział y słyszał, daię ten moj kwit ku zapisaniu do xiąg urzędowych. Stanisław Jacewicz, ienerał i. k. m. woywodztwa Brzeskiego.

Roku 1678, miesiąca Junii 14 dnia, ienerał Jacewicz ten kwit na urzędzie przyznał. Alexander Michał . . . komornik y namiestnik woiewodztwa Brzeskiego.

Подлинный на листѣ бумаги.

30.

1678 г. Іюня 18. Протестація игумена Брестскаго Симеоновскаго монастыря и православныхъ брестскихъ мѣщанъ на пріора Брестскаго августіанскаго монастыря о разбойничьемъ нападеніи его на погребальную процессію, сопровождавшую тѣло умершаго православнаго мѣщанина въ церковь св. Симеона.

Въ праздникъ св. Троицы, по римскому календарю, въ то время какъ погребальная процессія, съ духовенствомъ во главѣ, въ сопровожденіи именитыхъ мѣщанъ брестскихъ, съ пѣніемъ погребальныхъ пѣсней, направлялась обычною дорогою, чрезъ рынокъ, въ церковь св. Симеона, пріоръ августіанскаго монастыря съ своими монашествующими и монастырскою прислугою, вооруженные палками, напали на процессію, многихъ побили и изранили до крови; всѣ сопровождавшіе покойника, брестскаго мѣщанина, разбѣжались, несшіе на носилкахъ покойника также убѣжали, оставивши мертвеца на носилкахъ среди рынка. Сынъ покойнаго, оставшійся при мертвомъ тѣлѣ своего отца, вынужденъ былъ нанять телѣгу и свезти покойника на кладбище и похоронить его тамъ безъ всякихъ погребальныхъ обрядовъ.

Выписъ съ книгъ кгродскихъ староства Берестейскаго.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестсотъ осмого, м-ца іюня осмнадцатого дня.

На урадѣ кгродскомъ Берестейскомъ передо мною Зигмунтомъ Казиміромъ Яновскимъ, подчашимъ Смоленскимъ, подстаростимъ Берестейскимъ, oblicznie przyszedszy wielebny w Bogu ociec Jakub Karasinski, yhumen Brzeski monastyra S. Symeona, y sławetni panowie Roman Matfieiewicz, Bazyii Chawraiewicz, Gabryel Romanowicz, Ostap Borowik, Lewko Chilkiewicz, Ostap Maranowicz, Włas Tyszewicz raycy, takze Matfiey Bukrzewicz, Konstanty Iwanowicz ławnicy y mieszczanie miasta i. krol. mci Brzescia, y Wasko Demkowicz, syn Demka Jackiewicza umarłego, swoim y wszystkich mieszczan brzeskich religii greckiey posłuszenstwa cerkwie wschodniey zostaiących, z wielkim y nieutulonym zalem przeciwko imci xiędzu Dominikowi Ihnatowiczowi zakonu S. Augustyna conwentu Brzeskiego przeorowi, imci xiędzu kaznodziei, xiędzu Broharowi zakrzystianu, y inszym tegoz conventu zakonnikom, onemu o imionach lepiey wiadomemu, protestowali się o to, iz pomieniony imc xiądz przeor brzeski, zapomniawszy boiazni Bozey y mniey sobie powazaiąc prawo pospolite, constitutiones regni et pacta conventa, ktoremi tot libertates wolne narodowi Rossyiskiemu, począwszy ab incorporatione tych samych dwoch narodow Polskiego y Rossyiskiego, są nadane y obwarowane, iakoz y na blizko przed tym seymie novella constitutione omnium ordinum consensu, pokoy wszelaki ludziom orthodoxae fidei zachowano y postanowione, ale na to wszystko obzałowany imc xiądz przeor brzeski nic nie respectuiąc, owszem, in contrarium idąc, czasu niedawnego, to iest die quinta mensis Junii anno praesenti, w swięto Troycy Przenayswiętszy juxta calendarium romanum, tertia hora post meridium, gdy pomienieni pp. raycy y mieszczanie, będąc assecurati pace publica et domestica, a naybardziey tutella et patrocinio nayjasn. krola pana naszego miłosciwęgo, teraz szczęsliwie nam panuiącego, ciało ubogiego a poboznego człowieka Demka Jackiewicza z duchowienstwem zwyczayną drogą przez rynek, more solito, z processią, z swiecami y z spiewaniem temu aktowi nalezącemi, według powinnosci chrzescianskiey do cerkwi S. Semiona prowadzili, obzałowany imc xiądz przeor augustyanski, nie maiąc zadney przyczyny do narodu rossyiskiego, tylko solo odio ductus et in con . . . praefatorum jurium czyniąc, neque debitam observantiam tak wielkiey uroczystosci swoiey zachowawszy, wazył się et praesumpsit wypasc cum tot patribus et fratribus, bene baculatis, z klasztoru, y wyz mianowany urząd Brzeski, et quod maximum—duchownych spokoynych, nil mali a quopiam sperantes, verbis inhonestis zełzył y od ciała odegnał, a potym ludzi niewinnych za ciałem idących y modlących się baculis et pugnis cum suis domesticis tłok, bił y krwią ludzką ręce kapłanskie zmazał y processią sina omni respectu sromotnie rozproszył, takze y tych, ktorzy ciało niesli, in contemptum religionis graeco-ruthenae, odbił y odegnał, ze przez czas niemały w rynku ciało samo, od wszystkich opuszczone, na marach stało, na co nie tylko chrzescianstwo, ale y roznych sekt ludzie y zydzi patrząc zdomiewali się y załowali takowey obełgi, contemptu y gwałtu, w niewinnosci stałego; tandem y sam perturbatus imc xiądz przeor z inszemi pomocnikami y bracią swoią hoc insolito excessu z kapłanami y zakonnikami będąc tantum deliquium perpetrati sunt, poszli nazad do klasztora. A syn zmarłego na imie Wasko Demkowicz, naiąwszy drąznikow, wziął ciało oyca swego y bez zadney assystencyi y ceromoniey chrzescianskiey one z wielkim zalem do grobu zaprowadził y pogrzebł. Na ktorą to takową cięzką opressią y nieznosną aggrawatią in ritu suo pomienieni protestantes, az nadder stękaiąc, iterum atque iterum protestanti sunt, declaruiąc się tę załobę swoią krolu imci szczęsliwie nam panuiącemu y Rzeczypospolitey oportuno tempore doniesc, a teraz prosili, aby to do xiąg ninieyszych przyięto y zapisano było, што есть записано, съ которыхъ и сесь выписъ подъ печатью урядовою велебному отцу Карасинскому, игумену монастыра св. Си-

меона Берестейскому, и славетнымъ паномъ мѣщаномъ зверхъ помененымъ берестейскимъ есть выданъ. Писанъ у Берестью.

Подлинный съ печатью, оттиснутою на бумагѣ.

31.

1678 г. Іюля 20. Упоминальный листъ короля Яна III брестскимъ августіанскимъ монахамъ по поводу жалобы на нихъ православныхъ брестскихъ мѣщанъ о произведенномъ погромѣ погребальной процессіи.

По поводу поданной королю брестскими мѣщанами жалобы на августіановъ о произведенномъ ими погромѣ погребальной процессіи король напоминаетъ августіанамъ, дабы они не причиняли никакихъ насилій и самоуправствъ „людямъ русской націи и вѣры“, не воспрещали бы имъ свободнаго отправленія дозволенныхъ законами обрядовъ, какъ напр., публичнаго сопровожденія тѣлъ умершихъ на кладбище; если же они имѣютъ какія претензіи къ людямъ русской вѣры и націи, то искали бы удовлетворенія ихъ путемъ законнымъ, а не самоуправствомъ.

Выписъ съ книгъ кгродскихъ староства Берестейского.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ семдесятъ восьмого, м-ца Іюля двадцатого дня.

На врадѣ кгродскомъ Берестейскомъ передо мною Жигмонтомъ Горневскимъ, подчашимъ Смоленскимъ, подстаростимъ Берестейскимъ, постановившисе очевисто велебный отецъ Яковъ Карасинскій, игуменъ Берестейскій монастыра св. Симеона, зъ мещанами берестейскими религіи кгрецкой листъ его кор. милости упоминальный въ речи въ немъ выражоной до актъ подали въ тые слова писанный. Jan trzeci z Bozey łaski krol Polski, wielki xiaze Litewski. Ruski, etc... Religiosis priori, superiori totique conventi ordinis eremitarum S. Augusti Brestensis. Devote nobis dilectis gratia nostra regia! Religiosi devote nobis dilecti. Uskarzyli się przed nami duchowni y mieszczanie religiey greckiey Brzescia Litw., iz naboznosc wasza, praetextem iakimsi prawom y wolnosciom ich przeciwnym, zabraniacie im umarłych w teyze religiey publice do grobow prowadzic, y w takowych okazyach prowadzących ciała zmarłych onym na drodze zastempowac y violentie inferre wazycie się. Co iako statui et religioni naboznosci waszych non convenit, tak tez prawom y zwyczaiom supplikuiących praejudiciosum. Którzy lubo tego bezprawia y violencyi od naboznosci waszych poniesionych in foro fori doydą, jednak y nas takowa niesłuszna poddanych (lubo alienae fidei będących) naszych commovet impetitia. Requiruiemy przeto naboznosci waszych, abyscie napotym pomienionych duchownych, iako y mieszczan brzeskich russkich w odprawowaniu publice ceremoniy pogrzebowych y innych (ktorych im prawo pospolite nie zabrania) praepediciey nie czynili, multominus gwałtow, ktore pokoy pospolity wzruszaią, admittere nie chcieli. In quantum zas iakie praetensie słuszne do pomienioney natiey społobywatelow macie, juris via et non facti onych dochodzili. Co nie wątpiemy naboznosc wasze nietylko requisitiey naszey, ale tez vocatiey swoiey corresponduiąc y z samey słusznosci przymicie. Dan w Jaworowie dnia 13, miesiąca Lipca, roku Panskiego tysiąc szescset siedmdziesiąt osmego, panowania naszego piątego. У того листу упоминальнего при печати притисненой подписъ руки его корол. милости тыми словы: Jan krol. Другій подписъ руки писарское тыми словы: xiądz Adam Sarnowski pokoiowy m. p. Съ которыхъ тотъ листъ упоминальный чрезъ особы вышъ помененые до актъ есть поданы и до книгъ урядовыхъ уписанъ, съ которыхъ и сесь выписъ подъ печатю врадовою и съ подписомъ руки писарское

мѣщаномъ берестейскимъ и ихъ духовнымъ естъ выданъ. Писанъ у Берестю.

Подлинный на листѣ бумаги съ тисненною печатью.

NB. Кромѣ выписи имѣется и подлинный упоминальный листъ короля съ малою королевскою печатью.

32.

1678 г. Августа 23. Протестація брестскихъ православныхъ мѣщанъ на брестскаго магистратскаго писаря о выдачѣ имъ вымышленной аттестаціи монахамъ Брестскаго августіанскаго монастыря.

Пріоръ Брестскаго августіанскаго монастыря Доминикъ Игнатовичъ, сдѣлавшій въ 1678 г. іюня 18 нападеніе на погребальную православную процессію, разогнавшій ее съ нанесеніемъ побоевъ и ранъ нѣкоторымъ изъ участвовавшихъ въ этой процессіи мѣщанамъ, съ цѣлію замять это дѣло, добылъ себѣ какимъ-то путемъ вымышленную „аттестацію" отъ имени брестскихъ мѣщанъ. Узнавши объ этомъ, брестскіе православные мѣщане, въ лицѣ своихъ представителей—радцевъ и лавниковъ, подали протестацію въ гродскій Брестскій судъ о томъ, что они никому не давали „аттестаціи" по поводу разгрома погребальной процессіи.

Protestatia od pp. mieszczan brzeskich religiey greckiey na p. brzeskiego pisarza y na inszych o wydanie zmysloney attestacyi.

Roku od Narodzenia Syna Bozego tysiąc szescset siedmdziesiąt osmego, miesiąca augusta dnia dwudziestego trzeciego.

Na urzędzie grodzkim Brzeskim przede mną Zygmuntem Hornowskim, podczaszym Smolensksm, podstaroscim Brzeskim, postanowiwszy się oczewiscie wielebny ociec Jakub Karasinski, ihumen Brzeski monastyru S. Symeona, y sławetni panowie mieszczanie religiey y posłuszenstwa cerkwie s. wschodniey Roman Matwieiewicz, Bazyli Chawraiewicz, Gabriel Romanowicz, Jewstaphi Borowik, Lewko Chilkiewicz raycy, także Matfiey Bukryewicz, Konstanty Iwanowicz, Jeremiasz Andrzeiewicz, Artemi Andrzeiewicz ławnicy, swoim y wszystkich mieszczan brzeskich teyze religiey greckiey imieniem czynili opowiadanie y manifestowali się, iz iego msci xiędzu Dominikowi Ihnatowiczowi, przeorowi zakonu S. Augustyna Brzeskiemu, w sprawie o zbicie y rozgromienie ludzi, na processiey pogrzebowey będących, zadney attestacyi nie dawali od siebie, ani o tym wiedzą. Jesliby zas kto inszy imieniem ich y wszystkiego miasta Brzeskiego miał w tey sprawie pomienioney przerzeczonemu iego mci xiędzu przeorowi attestatią dawac na zatłumienie prawdy y sprawiedliwosci swiętey, tedy za wzięciem doskonalszey wiadomosci o tey zmysloney attestatiey imieniem wszystkiego miasta przeciwko kazdemu takowemu prawnie tego in foro fori dochodzic deklarowali się, a teraz praecavendo indemnitati suae prosili, aby to do xiąg przyięto y zapisano było, zostawiwszy dalszą melioratią manifestaciey.

Roku 1678, miesiąca augusta 23 dnia, ten proces do xiąg podano. Thomasz Piotrowski, vicenamiestnik grodzki Brzeski.

Подлинный на листѣ бумаги безъ печати.

33.

1679 г. Января 20. Универсалъ Януша Радивила, гетмана польнаго, къ подвластнымъ дворянамъ, дабы никто не осмѣливался дѣлать насилій и притѣсненій Брестскому православному монастырю и мѣщанамъ.

Иноки Симеоновскаго и Рождественскаго монастыря, слыша угрозы о нападеніи на ихъ монастырь и опасаясь, что эти угрозы будутъ приведены въ исполненіе, обратились съ просьбою къ кн. Радивилу, дабы онъ охранилъ ихъ своимъ универсаломъ. Радивилъ приказываетъ и умоляетъ подвластныхъ себѣ дворянъ и рыцарство не дѣлать никакихъ насилій и безправій православному Брестскому монастырю и мѣщанамъ, дабы тѣмъ не раздражить ихъ и не подать повода къ бунтамъ.

Janusz Radziwiłł, xiąze na Birzach y Dubinkach, generalny xięstwa Zmudskiego starosta, hetman polny wielkiego xięstwa Litewskiego, etc.

Oznaymuie, iz supplikowali mi czerncy monasterow Brzeskich S. Symeona y Narodzenia Naysw. Panny nazwanych, ze dla przegrozek, z ktorych się obawiaią impeticii, w monasterach swych bezpiecznie mieszkac y wolnego zazywac nie mogą nabozenstwa, abym ich uniwersałem mym ochronił y od wszelkiey violenciey obwarował. Zaczym zabiegaiąc temu, aby to pospolstwu tegoz nabozenstwa nie irritowało y do nowych buntow nie było okazyą, rycerstwu wszystkiemu pod władzą moią będącemu rozkazuię, a ichmciow wszystkich proszę y upominam, aby czerncom tym y monasterom Brzeskim nie tylko sami zadney przykrosci y bezprawia nie czynili, ale y tych, którzy by kolwiek się wazyli od za . . . .

Подлинный на полулистѣ бумаги съ тисненною печатью. Ветхъ.

34.

1679 г. Февраля 20. Конфирмація Яна III привилея, даннаго королемъ Михаиломъ Брестскому Симеоновскому монастырю на мельницу.

Король Михаилъ своимъ привилеемъ отъ 19 октября 1669 г. утвердилъ листъ королевскихъ комиссаровъ, данный Брестскому Симеоновскому монастырю на мельницу, на р. Бугѣ, противъ Рыбацкой улицы въ Даркахъ. Мельница эта, доставшаяся монастырю отъ мѣщанки Евдокіи Пашковной Хоминой, съ согласія ея наслѣдниковъ, присужденная декретомъ королевскихъ комиссаровъ 13 сентября 1661 г. Брестскому монастырю, сильнымъ наводненіемъ была снесена. Комиссія дозволяетъ монастырю построить вновь мельницу, освобождая его отъ установленной платы десяти копъ гр. литовскихъ въ королевскую казну на одинъ годъ. Янъ III утверждаетъ привилей своего предшественника во всѣхъ пунктахъ; утверждаетъ также дарованное его предшественниками тому же монастырю право ставить двѣ сѣти подлѣ мельницы для ловли рыбы; утверждаетъ права того же монастыря на 15 морговъ земли въ Даркахъ, пожалованныхъ монастырю Николаемъ Петровичемъ Прилуцкимъ и его женою, упоминаемыхъ въ привилеѣ Владислава IV.

Jan III z Bozey łaski krol polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Zmudzki etc...

Oznaymuiemy ninieyszym listem przywilejem naszym komu o tym wiedziec należy. Pokładany był przed nami list papierowy, ręką nayjasnieyszego S. pamięci króla iegomości Michała antecessora naszego podpisamy y pieczęcią cancellaryi mnieyszey w. x. Lit. zapieczętowany, zawieraiący w sobie confirmatią listu komissarskiego czercom Brzeskim na grunt y młyn Darkowski y inne dobra służące, cały, zdrowy, zupełny y żadnego w sobie podeyrzenia niemaiącey, y suplikowana nam przez pp. rad y urzędnikow przy boku naszym na ten

czas rezyduiących imieniem tychże oycow zakonnych reguły S. Bazylego, abysmy im list mocą y powagą naszą krolewską stwierdzili, zmocnili y aprobowali, ktorego to listu w słowo w słowo text iest takowy. Michał z Bozey łaski krol Polski, wielki xiąże Lit., Ruski, etc... Oznaymuiemy tym listem przywileiem naszym, komu by otym wiedziec nalezało. Pokładany był przed nami list rękami wielebnego xiędza Tomasza Uieyskiego, biskupa Kijowskiego, urodzonego Andrzeja Kotowicza, pisarza w. x. Lit., komissarzow do oekonomii Brzeskiey zesłanych, podpisany y pieczęciami ich zapieczętowany de data w Kobryniu dnia trzydziestego miesiąca Septembra, an. MDCLXI, oycom zakonnym reguły S. Bazylego, w Brzesciu za Muchawcem przy cerkwiach S. Symeona y Narodzenia Nayswiętszey Panny mieszkającym, na grunt pewny przeciwko ulicy w Brzesciu Rybackiey za Muchawcem leżący, Darki nazwany, a na wystawienie młyna na tymże gruncie leżący, y doniesiona nam iest prozba, abysmy takowy list komissarski od w. Alexandra Hilarego Połubinskiego, starosty generalnego na ten czas Zmudzkiego, a na owczas pisarza w. x. Lit., ekonoma Brzeskiego, approbowany, mocą y powagą naszą krolewską we wszystkich onego punktach utwierdzili y zmocnili, wyiasniaiąc tak się w sobie ma: Tomasz z Rupniewa Uieyski, biskup Kijowski y Czer., Andrzey Kotowicz pisarz w. x. Lit., starosta Grodzenski, horodniczy Wilenski, komissarze i. k. mci do oekonomii Brzes. zesłani, wiadomo czyniemy tym listem naszym, komu o tem wiedziec należy, iż za pozwoleniem y dobrowolnym ustąpieniem należytych sukcessorow nieboszczki Audociy Paszkowny Chominey, młynarki Brzeskiey, przysądzilismy dekretem naszym de data w Rudzie dnia 13 miesiąca Septembra, roku MDCLXI. Punkt *pierwszy:* W Brzesciu przeciwko ulicy Rybackiey, za Muchawcem leżący, nazwany Darki, zakonnikom reguły S. Bazylego w Brzesciu, za Muchawcem mieszkaiącym przy cerkwiach S. Symeona y Narodzenia Nayswiętszey Panny. A że na tym gruncie Darkowskim bywał przed tym młyn na łodziach na rzece Bugu zbudowany, a za nawalnoscią wody wielkiey iusz od kilkunastu lat funditus zmesiony, żadnego użytku do skarbu i. k. mci nie czyni, z ktorego przedtym w rok do skarbu i. kr. mci po dziesięc kop groszy Litewskich płacono, jakosmy list i. w. mci Heronima Chotkiewicza, kasztelana Wilenskiego, starosty Brzeskiego de data w Brzesciu dnia 10 miesiąca Septembra, roku Panskiego MDCVIII dany młynarzowi Janowi Kunczewiczowi, teraz przez rzeczonych zakonnikow przed nami produkowany, widzieli. Tedy my upatruiąc, aby się szkoda y uyma skarbowi i. k. mci niedziała, pozwalamy pomienionym zakonnikom Brzeskim, za Muchawcem mieszkaiącym, na pomienionym gruncie w Darkach znowa młyn na łodziach na rzece Bugu zbudowac, z ktorego także, jako y antecesserowie ich będą powinni co roku po dziesięc kop groszy Litewskich do skarbu i. k. mci oddawac, a na się wszystkie trzy miarki brac, żadney inszey z tego młyna powinnosci nie odstawuiąc; a że nowe grobli y nowy młyn buduiąc wielkiego kosztu na to potrzeba, tedy za ten ich koszt pozwalamy, że po zabudowaniu tego młyna od pierwszego zaczęcia mlewa nie maią płacic tych dziesięciu kop groszy lit. do roku jednego, po wyisciu zaś roku tego maią iusz zawsze w rok takowy czynsz za dwie miarki, iaki młyn y mliwo będzie, do skarbu i. k. mci oddawac, a na się wszystkie trzy miarki brac y inszych wszelakich pozytkow używac, według praw swoich y antecessorow, ze wszelkiey propinaciy; pozwalamy tymze zakonnikom wyż rzeczonym, za ten koszt ich, który łozyc będą na zbudowanie grobly y młyna, iż jako antecessorom ich wolne było stawienie dwoch siatek rybnych przy tym młynie, za przywilejem s. pamięci krola imci Władysława IV de data w Warszawie dnia 28 miesiąca Novembra roku Panskiego MDCXXXIX, tak im wolno będzie przy tym młynie Darkowskim na sluzie siatek dwie rybnych stawiać y na swoią potrzebę ryby łowic y brac, w czym niemaią miec przeszkody nietylko od i. m. p. oekonoma Brze-

skiego teraznieyszego y po tym następuiących, ale od kogo inszego wiecznymi czasy. Na co dla lepszey mocy nadalismy im ten nasz list z pieczęcią y podpisem rąk naszych. Działo się w Kobryniu dnia 30 miesiąca Septembra roku Panskiego MDCLXI. Xiądz Tomasz Uieyski, biskup Kijowski, komissarz. Andrzey Kotowicz, pisarz w. x. Lit., komissarz i. k. mci. Roku MDCLXIX miesiąca Apryla 24 dnia list przedemną pokładany był we wszystkich paragrafach y klauzułach, iako się w sobie ma, przy zupełney mocy zostawic. Połubinski marszałek viceadministrator Brzeski. Anno et mense confirmatur a me te prawo. Alexander Hiłary Połubinski, oekonomii Brzeskiey administrator. My krol do prozby takowey łaskawie się skłoniwszy, pomieniony list comissarski we wszystkich onego punktach stwierdzamy y przy używaniu gruntu y młyna Darkowskiego zakonnikow bazylianow zachowyiemy, nadto przy morgach pietnastu w Darkach leżących, w przywileiu s. pamięci krola imci Władysława wspomnionych, onych zostawuiemy, a na ostatek na łaskę przez Mikołaja Piotrowicza Przyłuckiego y żonę iego tymże zakonnikom daną y darowaną, prawo y possesią zmacniamy y ratifikuiemy. Na co dla lepszey wiary ręką się naszą podpisawszy, pieczęc w. x. Lit. przycisnąc rozkazalismy. Dan w Krakowie pod czas szczęsliwey koronacyi naszey dnia 19 mies. Octobra roku Pan. MDCLXIX, panowania naszego pierwszego roku. Michał krol. Mieysce pieczęci cancel. w. x. Lit. Wałeryan Stanisław Judycki pisarz w. x. Lit. My tedy krol do pomienioney supliki miłosciwie skłoniwszy się, wyż inferowany list mocą y powagą naszą krolewską stwierdzic, zmocnic, approbowac umyslilismy, iakoz stwierdzamy, zmacniamy y approbujemy teraznieyszym listem przywilejem naszym y we wszystkich punktach, artykułach y paragrafach. Naco dla lepszey wiary ręką się naszą podpisawszy, pieczęc w. x. Litewskiego przycisnąc rozkazalismy. Dan w Grodnie dnia 20 miesiąca Februarii roku Panskiego MDCLXIX, panowania naszego pierwszego roku. Jan krol.

(Копія).

35.

1680 г. Сентября 2. Декретъ бурмистровскаго радецко-лавничаго соединеннаго Брестскаго суда по исковой претензіи брестскихъ іезуитовъ къ двумъ огородамъ, незаконно будто бы присвоеннымъ Брестскимъ Симеоновскимъ монастыремъ.

Брестскіе іезуиты подали жалобу въ Брестскую магдебургію на Симеоновскій монастырь, будто онъ насильно завладѣлъ двумя огородами, которые, будто бы, по наслѣдству должны принадлежать ихъ подданнымъ Якубу Крыштофовичу и сыну его Антону Якубовичу. Истцы не представили суду ни одного документа, подтверждающаго ихъ претензію; требовали однако, чтобы судъ рѣшилъ дѣло въ ихъ пользу на основаніи присяги, которую готовы принесть вышеупомянутые ихъ подданные Якубъ Крыштофовичъ и сынъ его Антонъ. Отвѣтчики представили суду 1) подлинную купчую, надлежаще засвидѣтельствованную, на вышеупомянутые два огорода, купленные мѣщаниномъ Минчаревичемъ на собственныя деньги до женитьбы своей; 2) подлинную, надлежаще засвидѣтельствованную и признанную въ Брестской магдебургіи дарственную запись, по которой тотъ же Минчаревичъ пожертвовалъ на вѣчныя времена вышеупомянутые два огорода Брестскому Симеоновскому монастырю. Судъ рѣшилъ дѣло въ пользу Симеоновскаго монастыря.

Actum in civitate Brestensi Magni Duc. Litvaniae die secunda mensis Septembris anno dni 1680.

Przed nami Kazimierzem Zborowskim, Mikołajem Brzozowskim, miecznikiem Kiiowskim od wielmożnego i. m. p. Ostapiana z Łohoyska Tyszkiewicza, podkomorzego y woyta dziedzicznego Brzeskiego, ku rozsądzeniu sprawy niżey mianowaney wysadzonemi y uzytemi, przed nami urzędom mieyskim magdeburskim Brzeskim Andrzejem Łopuchowskim, Ostapem Borowikiem burmistrzami, Matiaszem Franciszkiem

Dzierzkowskim, Romanem Matfiewiczem, Gabrielem Romanowiczem, Ostapem Marcinowiczem, Leontem Chilkiewiczem, Wasilem Chownowiczem, Leontem Chilkiewiczom, Wasilem Chawrajewiczem, Pawłem Ramaszewiczem, Andrzejem Krynka, Janem Hlebanowskim, Jozefem Niedzwieckim, Konstantem Iwanowiczem raycami, przytoczyła się sprawa między wielebnemi ichmosciami oycami jezuitami collegium Brzeskiego powodami y wielebnemi oycami zakonnikami monasteru S. Semyona, za Muchawcem mieszkaiącemi, o dwa ogrody na Osinkach, z ktorych ieden leży za strozką z iedney strony od miasta, a z drugiey strony strozki ob miedzę ogrodu Bielkowiczowskiego, które to ogrody przerzeczeni oycowie zakonnicy S. Symeona po nieboszczyku Łukaszu Minczarewiczu, mieszczaninie Brzeszkim, bezpotomnie zeszłym, za legatią trzymaią, do których też ogrodow y ichmość oycowie jezuici, mieniąc sobie iakąs pretensyą do tychże ogrodow, pozwali, skarząc się na nich oto, że gwałtownie te ogrody, ktore na ichmosciow oycow jezuitow poddanych Jakuba Krzystofowicza y syna jego Antona Jakubowicza spadac maią, zabrali. Po wielu tedy dilatiach zażywanych z obodwu stron, gdyz naywieycey od powodowey strony, a pozwaney raz, iako też na dzien dzisieyszy strona powodowa ichmosc oycowie jezuici personaliter stoiąc, załoby swoiey dowodząc, na dwuch się rzeczach zasadzali, nayprzod na protestacyi, ktora roku tysiąc szescset siedmdziesiąt piątym, miesiąca marca dnia osmego, w grodzie Brzeskim czyniona, powtore na przysiędze, do którey tychże poddanych swoich Jakuba y Antona stanowili, aby przysięgli na tym, iako tym oycom zakonnikom Semenowskim te ogrody Soroko (?) puscili, przysądzenia domagali się. Pozwana zaś strona oycowie zakonnicy monastera S. Symeona, także personaliter stanowszy, pokładali wprzod zapis autentyczny z ksiąg mieyskich wyięty, w ktorym to się pokazało, że Łukasz Minczarewicz, ieszcze żony nie maiąc, sam za swoie własne pieniądze te dwa ogrody kupił roku tysiąc szescset czterdziestego, miesiąca octobra dnia szostego. Powtore, produkowali legatią tegosz nieboszczyka Łukasza Minczarewicza, takze autentyczną, z ksiąg mieyskich wyiętą, ktorą Łukasz Minczarewicz te swoie dwa ogrody leguie wiecznemi czasy do S. Symeona y w possesyą urzędownie podaie, roku tysiąc szescset szescdziesiąt siodmym, miesiąca wrzesnia dnia pierwszego; w ostatku dowodzili y prawem pospolitym magdeburskim, o dawnosciach ziemskich napisanym, iz ktoby pod iednym prawem będąc y w domu siedząc, przez rok y szesc niedziel o swoie imienie milczał, ten napotym iuż tego imienia dochodzic niemoże. Po takowych dowodach prosiła strona pozwana, aby tego Jakuba Krzysztofowicza y Antona Jakubowicza za nienaleznych actorow uznali y te ogrody wyż pomienione według prawa urzędownie im podanego przy nich zostawili. My tedy urząd przy wysadzonych od wielmoznego i. mci pana Ostaphiana z Łohoyska Tyszkiewicza, podkomorzego y woyta dziedzicznego Brzeskiego, przy zupełney radzie y ławnikach conjuncte złonczonych, wysłuchawszy obudwuch stron oczewistey controversyi, tylko nasadziła się protestacya nie według czasu y prawa, uczynionego na przysiędze swoich że własnych poddanych, strona zaś pozwana od siebie produkowała zapisy, officiose przyznane, wyż pomienione, do których dowodow, iako pewnieyszych y niczym niepodeyrzanych, przychiliwszy się, ogrody przerzeczone Łukaszewskie, według legatiy tego ,oycom zakonnikom monastyra S. Semyona Brzeskim wiecznemi czasy przysądzamy y prawa, iak na te ogrody dzisieyszym dekretem naszym corroboruiemy, jednak od tego czasu powinni będą ci oycowie zakonnicy Semenowscy co rok do ratusza czynszu po złotemu jednemu od tych ogrodow dawac. Co się zaś tknie ruchomych rzeczy, salve zostawuiemy Antonowi gdzieby się mieli pokazac. Ktora to sprawa, iako się u sądu odprawowała, iest do ksiąg burmistrzowskich mieyskich magdeburskich Brzeskich wieczystych wpisana y extraktem wydana.

(Копія).

36.

1680 г. Сентября 26. Продажная запись Николая Сапѣги, каштеляна волынскаго, и жены его Анны, урож. Харлинской, данная хорунжому смоленскому Василію Красинскому на юрисдику въ г. Брестѣ, подлѣ церкви Св. Симеона.

Юрисдика эта досталась Аннѣ Николаевой Сапѣжинѣ-Харлинской по раздѣлу между ея родными. Юрисдика эта продана Красинскому за 4,000 злотыхъ польскихъ со всѣми ея принадлежностями, съ домами, плацами, огородами и проч., а также съ правомъ *коллаторства* и *патроната* на церковь св. Симеона съ монастыремъ, находящимся на этой юрисдикѣ.

Ja Mikołay Sapieha na Dorohostaiach, kasztelan Wołynski, starosta Owrucki, y ja Anna Charlinska Mikołajowa Sapiezyna, kasztelanowa Wołynska, staroscina Owrucka, z przytomnoscią tegoż jegomosci pana kasztelana Wołynskiego starosty Owruckiego, małżonka mego, odstąpiwszy swey własney należney jurisdykciey prawa powiatu y wojewodztwa, a pod ten list dobrowolny zapis nasz wieczystey przedaży, quo ad actum praesentem attinet samych siebie z dobrami y sukcessorami naszemi dobrowolnie poddaiąc y wcielaiąc, jawnie, jasnie y dobrowolnie, na ciele y na umysle dobrze będąc zdrowemi, zeznawamy y oznaymuiemy każdemu, komu by o tym wiedziec należało, oraz y napotym zawzdy, iż ja kasztelan Wołynski, starosta Owrucki, maiąc z prawa pospolitego wolnosc dobrami iak chcąc rządzic, sprawować, disponować, dać, darować, przedać, upatruiąc co by z lepszym pożytkiem moim być mogło, własne moie dziedziczne dobra sorte divisionis między ichmość pany rodzonemi memi na mnie spadłe y w possesią moią urzędownie podane, to jest jurysdykę w miescie Brzesciu Litewskim za rzeką Muchawcem około cerkwi założenia S. Semeona y na ulicy Rybackiey zdawna funduszami locowaną, z mieszczanami na tey juryzdyce osiadłemi, z płacami, ogrodami y z sianożęciami do tych ogrodow y płacow przydanemi, z czynszami, z łąkami y ze wszystkiemi pożytkami y przynaleznościami, (excepto kamienicy w rynku y placow około niey będących, antyquitu należących) cała iako się ta juryzdyka w sobie przed tym miała y zawierała, y teraz ma y zawiera y jako na mnie z rozdziału przypadła między ichmość panami bracią, żadnych pożytkow y przynależności z tey juryzdyki na siebie samego ani na pożytki nasze nie excypuiąc, a to wszystko pospolitoscią zawieraiąc, tak żeby mianowane niemianowanemu nic nie szkodziło y nie zbliżało, także blizkie krewne y powinne moje, ani na kogo inszego nie wyimuiąc ani zostawuiąc, ale tak, jako się ta wyż rzeczona jurisdyka w sobie miała y ma, urodzonemu imci panu Bazylemu Krasinskiemu chorązemu Smolenskiemu daie, przedaie na wiecznoşç za cztery tysiące złot. polskich monety teraznieyszey, ktorą to sumę cztery tysiące złotych polskich wszystkie spełno od imci pana choronżego Smolenskiego do rąk naszych odebrawszy, wiecznie z niey kwituię, a ja kasztelanowa Wołynska staroscina Owrucka, z reformaciy do tey tylko juryzdyki y collacyi sciągaiącey się (nihil derogando do inszych dobr służącey) ustępuie prawa nasze wszytkie y dyzpozycie do tey juryzdyki należące, y kollatorstwa swego et jus patronatus na cerkiew S. Semeona y monaster na tey jurizdyce zostaiący in personam tegoż imci pana chorązego Smolenskiego y sukcessorow iegomości pana wlewam, cessuie y ustępuie, żadnego prawa pretextu sobie samym y sukcessorom naszym niezostawuiąc wiecznie, o ktorą juryzdykę wyż mianowaną y collacyą jegomości panu chorązemu Smolenskiemu y sukcessorom imci ex nunc dopuszczamy uwiązania y intromissiey w possesią przez woznego y szlachtę, ktorych sobie jegomość pan chorąży Smolenski przysposobic będzie mogł w intromissią obiąc, wolno tedy jest będzie pomienionemu jegomości panu Bazylemu Kra-

sinskiemu chorążemu Smolenskiemu, tę juryzdykę y kollacią w possesią swoią objowszy, oną iuż, iako swoią własnością, prawem wieczystey przedaży spisaną, szafować, komu chcąc zapisać, dać, darować y ku pożytkowi swemu obrocic, a my już y sukcessorowie nasi od takowego zapisu naszego terazniejszego tey juryzdyki y kollacii zrzeczoney w pożytki iey sami przez się ani per subordinatos wstępować, (prepedycyi) w dzierzeniu iey czynic y zadawać niemamy z potomkami y sukcessorami naszemi niebędziem mogli; ale y owszem u każdego prawa, sądu y urzędu stawać, bronić y zastępować tyle kroc, ile kroc by tego potrzeba ukazywała, powinni będziemy, pod zakładem drugiey takowey że summy czterech tysięcy złotych polskich, pod szkodami słownie oszacowanemi, o ktory zakład y szkody forum sobie grale ubivis locorum et terminorum peremptorium do odpowiadania ampulatis omnibus beneficis juris naznaczamy y protegujemy, y na to dalismy ten nasz zapis wieczystey przedaży przy pieczęciach z podpisami rąk naszych y ichmościow panow przyiacioł przy tym będących. Działo się w Słucku, roku Panskiego tysiąc sześćset ośmdziesiątego, miesiąca Septembra dwudziestego szostego dnia. Mikołay Sapieha. Anna Sapieżyna. Ustnie proszony od ichmość w. panow zeznawaiących, jako przyiaciel podpisałem się Teodor Wereszczaka. Ustnie proszony od ichmość zeznawaiących, jako przyiaciel Felician Leczkowski. Jako proszony pieczętarz podpisuie się Maximilian Wereszczaka, regent ziemski. Jako proszony oczewisty swiadek podpisuie sie Michał Didkowski.

(Копія) [1]).

37.

1680 г. Октября 16. Протестація чиновъ Брестскаго магистрата „римской и русской вѣры“, а также игумена Брестскаго Симеоновскаго монастыря, противъ взведенной на нихъ повѣреннымъ іезуитовъ брестскихъ Кузой клеветы, будто бы магистратъ принялъ въ свои акты завѣдомо подложную дарственную запись брестскаго мѣщ. Лукаша Минкаревича на два огорода въ пользу Симеоновскаго монастыря.

Во время судебнаго разбирательства по исковому дѣлу брестскихъ іезуитовъ съ Брестскимъ Симеоновскимъ монастыремъ, незаконно будто бы завладѣвшимъ двумя огородами „Лукашевичовскими“, рѣшенному въ пользу Симеоновскаго монастыря, повѣренный іезуитовъ Станиславъ Куза съ товарищами своими доказывалъ, будто бы магистратъ Брестскій принялъ въ свои акты завѣдомо подложную дарственную запись, составленную отъ имени брестскаго мѣщанина Лукаша Минкаревича какимъ-то „штрафованнымъ бѣднымъ монахомъ“ Симеоновскаго монастыря. Усматривая въ таковомъ заявленіи повѣреннаго іезуитовъ явное оскорбленіе и клевету, магистратъ въ лицѣ бурмистровъ, райцевъ и лавниковъ *обѣихъ религій*—римской и русской, а также игуменъ Симеоновскаго монастыря подали въ гродскій судъ протестацію.

Выписъ съ книгъ кгродскихъ староства Берестейскаго.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестсотъ восемдесятого, мѣсяца Октября шестнадцатого дня.

На врадѣ кгродскомъ Берестейскомъ передо мною Жикгимонтомъ Горновскимъ, подчашимъ Смоленскимъ, подстаростимъ Берестейскимъ, załował y solenniter protestował się innocenter obzałowany urząd mieyski bur-

[1]) Подлинность копіи этого документа и самаго документа не подлежитъ никакому сомнѣнію. Продажа Анною Николаевною Сапѣжиною-Харлинскою смоленскому хорунжому Василію Красинскому юрисдики въ г. Брестѣ, съ находящимися на ней церковію Св. Симеона и монастыремъ, упоминается въ фундушевой записи того же хорунжаго смоленскаго на часовню св. Стефана при Брестскомъ монастырѣ св. Симеона Столпника. См. Акты Виленской Арх. Комиссіи, Т. III, № 62, стр. 93.

mistrzowski y radziecki miasta i. krol. mci Brzescia Litewskiego relionis utriusque catholicae et ruthenae, do czego się tez przypowiadał y wielebny ociec Jakub Karasinski, yhumen Brzeski monasteru S. Semeona, z załobą swoią na imc p. Stanisława Jana Kuzę y na inszych panow plenipotentow ichmościow oycow iezuitow conventu Brzeskiego o to, iż pomieniony pan Kuza z swemi kollegami, stawiąc y contrawentuiąc w sprawie wyz pomienionych ichmciow oycow iezuitow o dwa ogrody nieboszczyka Łukasza Mincarewicza, mieszczanina brzeskiego, niesłusznie, nieprawnie y nienaleznie intentowaney y dekretem anno currenti die secunda (septembris) ex personali controversia iuz osądzoney, pomienieni panowie plenipotenci niebacznie y bez żadnego dowodu prawnego cives sede scabinali praeditos et juratos utriusque religionis spotwarzyli y zelzyli, udaiąc iakoby Maistrat ikmci od iednego ubogiego zakonnika przez rzeczonego oyca yhumena Brzeskiego zcorrumpowany, miał zmyslic falszywą legatią na te dwa ogrody Łukaszewskie, ktore iuz od czternastu lat zakonnicy monasteru S. Siemiona vigore legationis pacifice trzymaią. Hoc tedy falso crimine urząd mieyski Brzeski y ociec ihumen Semenowski na honorze swoim będąc ukrzywdzeni, iterum et iterum sunt protestati, chcąc sie tego in termino et foro competenti upomniec, a teraz salvam sibi meliorandae protestationis zostawiwszy, tę teraznieyszą do xiąg zapisac dali, што есть записано, съ которыхъ и сесь выписъ подъ печатью врадовой и съ подписомъ руки писарское паномъ бурмистромъ и райцомъ места его кор. милости Берестя есть выданъ. Писанъ въ Берестю. Zygmunt Hornowski, podczaszy Smolenski, podstarosta Brzeski.

Подлинный на листѣ бумаги съ печатью.

38.

1681 г. Января 15. Довѣренность, данная Брестскимъ магистратомъ райцѣ Роману Матѳеевичу на веденіе судебнаго дѣла въ Варшавѣ въ ассесорскомъ судѣ съ брестскими іезуитами по поводу взведенной ими клеветы о принятіи магистратомъ въ акты завѣдомо подложной дарственной записи.

Burmistrze y rayce miasta Brzescia Litewsk. Czyniemy wiadomo tym naszym listem umocowanym, iz sławetnemu panu Romanowi Matfieiewiczowi mieszczaninowi, colledze naszemu, a w niebytnosci onego wielebnemu w Bogu oycu Jakowowi Karasinskiemu, ihumenowi Brzeskiemu monastera Siemiona S., zlecilismy y moc zupełną dali, w sprawie z ichmciami oycami iezuitami conventu Brzeskiego o zadanie zmyslonego falsza xięgam naszym mieyskim, przed każdym sądem y prawem, a mianowicie ikmci pana naszego miłościwego zadwornym assesorskim cancellarii w. x. Litewskiego stawac, contrawertowac y na mieyscu swoim inszego plenipotenta do tey sprawy obierac y stanowic, dekreta ferowane przymowac, a od uciązliwych do ikmci pana naszego miłościwego appelowac y na przysięgę przy prawdzie swiętey imieniem naszym brac się y zezwalac pozwalamy. Na co dla lepszey wiary do tey naszey plenipotencii pieczęc mieyską przyłozyc y w niebytnosci pisarza iednemu z posrzodku siebie ręką podpisac kazalismy. Pisan w Brzesciu die 15 Januarii, roku tysiąc szescset osmdziesiąt pierwszego. Евстаѳій Бобровичъ, бурмистръ. Ustnie y oczewisto proszony o podpis iako pisma nieumieiętny od pana Andrzeja Łopuchowskiego, burmistrza religii rzymskiey, podpisuie się Samuel Pietraszewicz m. p. Matysz Franciszek Dzierzkowski rayca relii rzymskiey m. p.

Подлинный на листѣ бумаги съ печатью.

39.

1681 г. Марта 31. Мировая сдѣлка, заключенная повѣреннымъ Брестскаго магистрата съ прокураторомъ брестскихъ іезуитовъ по поводу введенной іезуитами на магистратъ клеветы о сфабрикованной, будто бы, въ магистратѣ дарственной записи на два огорода Лукаша Минкаревича въ пользу Симеоновскаго монастыря.

Посланный на сеймъ въ Варшаву повѣренный отъ Брестскаго магистрата райца Романъ Матвѣевичъ, между прочимъ, по дѣлу о введенной іезуитами клеветѣ на магистратъ, будто онъ принялъ въ свои акты завѣдомо подложную дарственную запись мѣщанина Лукаша Минкаревича на два огорода въ пользу Симеоновскаго монастыря, не желая заводить въ Варшавѣ судебнаго дѣла съ іезуитами изъ опасенія, „дабы не причинить этимъ городу какой-нибудь непріятности", по взаимному соглашенію съ прокураторомъ брестскихъ іезуитовъ, заключилъ съ нимъ мировую сдѣлку, по которой обѣ стороны должны были рѣшить это дѣло въ Брестѣ третейскимъ судомъ.

Ja nizey na podpisie mianowany niechcąc w dalszą wchodzic z ichmciami iezuitami collegium Brzeskiego juris strepitum o pewne grunty Łukasza Mincarewicza oycom Semenowskim po smierci iego spadłe y o same tegoz miasta Brzeskiego xięgom mieyskim magdeburskim, iakoby w sobie fabricatum continentibus, do deciziey przyiacielskiey ab utrisque, aby iaki w tym miasto Brzesc potym nie poniosło uszczerbek, do Brzescia y całego magistratu odkładam. Na co się ia, iako generalis tak w tey, iako y w innych zleconych mnie od całego miasta Brzescia sprawach do attentowania dla większey pewnosci y powagi moim y całego miasta podpisuię się imieniem y ręką własną. Na tąz ugodę y zezwolenie imc xiądz Blazey Grocyni, iako prokurator praw collegium Brzeskiego societatis Jesu ręką się własną imieniem wszystkiego collegium Brzeskiego podpisuię się. Działo się w Warszawie die 31 martii, anno 1681. Xiądz Błazey Grycyni societatis Jesu prokurator collegium Brzeskiego m. pr. Do ktorego listu, iako będąc wysłany na seym do Warszawy od całego magistratu y miasta to tym na ugodę pozwolił z ichmciami oycami iezuitami kol. Brzeskiego. Roman Matfieiewicz, rayca miasta i. kr. mci Brzescia Lit. m. p.

Подлинный на листѣ бумаги безъ печати.

40.

1681 г. апрѣля 24. Листъ заручный заповѣдный Остафіана Тышкевича Брестскому магистрату.

Бывшій бурмистръ брестскій Боровикъ жаловался Тышкевичу, какъ вотчинному войту Брестскому, на Романа Матвѣевича, что онъ желаетъ отдать іезуитамъ два огорода Боровика подъ Адамковымъ съ явнымъ ущербомъ для города. Тышкевичъ напоминаетъ магистрату, чтобы безъ его, Тышкевича, вѣдома и согласія города никто не позволялъ себѣ отдавать земли подъ угрозою уплаты тысячи копъ литовскихъ штрафа и утраты своего имущества.

Ostaphian z Łohoyska Tyszkiewicz, podkomorzy y woyt dziedziczny Brzeski.

Mam tę wiadomość y dał mi sprawę przez supplikę swoię do mnie podaną od sławetnego Ostapha Borowika, burmistrza przeszłego, że Roman Matfieiewicz, czyniąc na ostatnią zgubę miasta ikmci Brzescia, iakoby pomienionego Borowika ogrody dwa pod Adamkowem ichmciom oycom iezuitom collegium Brzeskiego miał oddac, widząc tedy takowy pod-

stempek y z szkodą mieską, zabiegaiąc temu nie tylko zeby Roman, ale y nikt bez wiadomości moiey y wiadomości mieyskiey nikomu nie wazył się podawac żadnych gruntow pod zapłaceniem winy kop tysięca lit. y pod utraceniem dobr swoich, na co wydaie ten moy list zaręczny zapowiedny s podpisem ręki męy y przycisnieniem pieczęci. Pisan w Brzesciu dnia 24 aprila, anno 1681. Ostaphian Tyszkiewicz.

Подлинный на полулистѣ бумаги съ тисненною печатью.

41.

1681 г. Августа 23. Приказъ Остафіана Тышкевича, подкомораго и войта Брестскаго, бурмистрамъ брестскимъ.

Тышкевичу, какъ войту вотчинному брестскому, доложено, что брестскіе іезуиты насильно хотятъ отнять городскую землю, находящуюся во владѣніи Симеоновскаго монастыря, разломали изгородь и забрали сжатую гречиху. Тышкевичъ приказываетъ бурмистрамъ, дабы они впредь не дозволяли іезуитамъ производить подобнаго самоуправства, такъ какъ объ этой землѣ заведено уже судебное дѣло.

Ostaphian z Łohoyska Tyszkiewicz, podkomorzy y woyt dziedziczny Brzeski.

Sławetnym panom burmistrzom miasta i. kr. mci Brzescia. Dano mi sprawę, ze ichmc oycowie iezuici collegium Brzeskiego, interesuiąc się do gruntow miastu należących, a w possessii u oycow Simienowskich zostaiących, gwałtem chcą odebrac y grykę pozętę zabrali, płot przerąbili. Jezeli maią iaki praetext ichmc oycowie iezuici, prawnie powinni dochodzic, gdyz ta sprawa iuz zaczęta. Zaczym postrzegaiąc tego z władzy mey woytowskiey chce miec, zebyscie niedopuszczali żadnego bezprawia czynic, az poki się z sobą prawnie strony rozepszą. Pisan w Kowerdiach roku tysiąc szescset osmdziesiąt pierwszego, miesiąca augusta 23. Ostaphian Tyszkiewicz.

Подлинный на листѣ бумаги съ печатью, оттиснутою на сюргучѣ.

42.

1682 года. Духовное завѣщаніе брестской мѣщанки Евдокіи Харлавичовой.

Завѣщаетъ дочери своей, между прочимъ, похоронить себя при церкви Рождества Пресвятой Богородицы; сверхъ расходовъ на погребеніе, завѣщаетъ въ пользу монастыря десять копъ литовскихъ на поминовеніе души своей.

W ymie Oyca y Syna y Swętego Ducha swiętey y nierazdzielney Troycy. Amen.

Ja służebnica Boża Ewdoka Wasilowa Charlawiczowa, chorobą od Pana Boga nawiedziona, na zmysle iednak y pamięci dobrze zdrowa, wiedząc to, że koždy czlowiek w chorobie bliszy iest smierci, aniželi żywota, a chcąc według porządku chrzescianskiego dziatki moie rosporządzic, prosiłam z duchownego stanu wielebnego oyca Bartłomieia, zakonnika przy cerkwi S. Simeona Słupnica, a z swieckiego stanu sławetnych panow Marka Semenowicza, Matwiea Werkonicza, Radyona Dolinskiego, sąsiadow moich mieszczan brzeskich, y pana Artema Andreiewicza, mieszczanina także brzeskiego, starosty na ten czas bratstwa S. Simeona Słupnika, przy ktorych bytnosci ja Ewdoka Wasilowa Charlawiczowa, będąc na zmysle y rozumie cale zdrowa, sama dobrowolnie żądaiąc tego, żeby między dziatkami memi po smierci mojey zgoda y miłość powinna zachowana była, tym ostatniey woli

moiey testamętem rosporządzam. Naprzod, ciało moje grzeszne ziemi oddaię, ktore pochowane ma byc przy cerkwi Narodzenia Naswiętszey Panny, a pogrzeb według przemorzenia swego corka moja Darka Łukaszowa ma sprawic. Potym, ubostwo moie tak rosporządam: co kolwiek iest w ruchomosci od mała y do wielu, tak też y grunta moie wszystkie corce mojey Darce Łukaszowey, nie wydzielaiąc nic na syna mego Iwana Wasilewicza Charlowicza (gdyz on ode mnie dawno iuż częsc sobie należącą po mnie wcale wziął y odebrał), ale wszystko corce mojey Darce Łukaszowey leguię y zapisuię, tak z miłości mojey macierzynskey, iak y za usługi jey w chorobie mojey około mnie podięte. Waruię też y to tym ostatniey woli moiey testamentem, aby nikt ani syn moi Iwan nie wazył się tego testamentu mego naruszac pod niebłagosłowienstwem Boskim y moim. Przykazuię corce mojey Darce Łukaszowey, żeby według powinności swoiey a zwyczaiu chrzescianskiego ciało moie grzeszne przy cerkwi Narodzenia Naswientszey Panny pogrzebszy, za duszę moią dała oycom duchownym kop dziesięc Litewskich; okrom pogrzebu taż corka moja Darca Łukaszowa powinna według zwyczaiu nabożęstwa naszego ruskiego przez cały rok odprawic pamięci zaduszne. Siostra moja Pelażka gruntu oycowskiego ma zażywac, ktorey w zażywaniu dziatki moje żadney przęszkody czynic nie maią. Przykazuię y powturnie corce moiey Darce Łukaszowey, żeby ona za duszę moię według woli moiey wyżey wyrażoney dosyc uczyniła. Błogosławięstwo moie macierzynskie zatym dziatkom moim dawszy, proszę y przykazuie, żeby między sobą zgodę y miłość powinną zachowali, y tym ostatniey woli moiey testament conczę. A dla umocnienia lepszego tego testamentu prosiła ustnie wyżey mianowanych sławetnych panow o podpis rąk, sporządziwszy tę testament roku tysiąc sześćset osmdziesiąt wtorego. U tego testamentu podpis rąk w te słowa: Barthołomiey zakonnik przy cerkwi S. Simeona Stołpnika. Matwiey Werkonicz. Marko Semenowicz. Radion Dolinski. Artem Andrzeiewski.

(Копія).

43.

1682 г. Октября 8. Декретъ королевскихъ комиссаровъ по апелляціонной жалобѣ брестскихъ іезуитовъ на рѣшеніе бурмистровскаго радецко-лавничаго суда дѣла о двухъ огородахъ въ пользу Брестскаго Симеоновскаго монастыря.

Іезуиты не представили и на этотъ разъ никакихъ новыхъ документовъ, ни юридическихъ доказательствъ, подтверждающихъ ихъ претензію, а также права ихъ подданныхъ Якуба Крыштофовича и его сына на два Лукашевическіе огорода. Въ виду неосновательныхъ претензій іезуитовъ на эти огороды, комиссары королевскіе рѣшили дѣло въ пользу Симеоновскаго монастыря и утвердили документы, представленные Симеоновскимъ монастыремъ въ подтвержденіе своихъ правъ на эти огороды.

Działo się w miescie i. kr. mci Brześciu, roku Panskiego 1682 miesiąca Octobra 8 dnia.

Przed nami kommissarzami sądu i. k. mci pana naszego miłościwego, po ufundowaniu juryzdyki kommissarskiey na ratuszu miasta i. k. mci Brzeskim, pod magdeburskim y woytowskim przysądem będącym, za przywołaniem sprawy przez generała na instancyą wielebnych ichmc oycow jezuitow collegium Brzeskiego, agitowała się sprawa z wielebnemi oycami zakonnikami Brzeskiemi monasteru S. Symeona, gdzie wielelebni ichmc oycowie jezuici collegium Brzeskiego dowodzili zabranych dwóch ogrodów po nieboszczyku Łukaszu Mincarewiczu, mieszczaninie brzeskim, na Osinkach leżących, tamże domawiali się przez plenipotenta swego, że te ogrody dwa Łukasza Mincarewicza poddanemu ichmc oycow jezuitow

Antonowi Jakubowiczowi, po zenie Łukaszowey Mincarewiczowey, ciotce iego, jure naturali et successive należą, dowodząc tey possesyi protestacyą od ichmc oycow jezuitow collegium Brzeskiego na zakonnikow S. Symeona o zabranie tych dwoch ogrodow w grodzie tuteyszym Brzeskim w roku 1675 miesiąca marca 8 dnia uczynioną; przy tym stawili dwoch poddanych swoich Antona Jakubowicza y oyca iego Jakuba Krzysztofowicza do przysięgi na tym, iako te ogrody im odkazał umieraiąc Łukasz Mincarewicz. Pozwana zaś strona wielebni oycowie zakonnicy S. Symeona, także sami oczewiście stawaiąc, przez plenipotenta swego dowodzili, że im Łukasz Mincarewicz za duszę swoią legował te ogrody, a na dowod tego produkowali legacyą Łukasza Mincarewicza roku 1667 miesiąca Februarii 1 dnia, na urzędzie tuteyszym burmistrzowskim zeznaną, ktorzy burmistrze przerzeczonym oycom Symeonowskim te ogrody w possyą urzędownie podali; powtóre probowali zapisem w roku 1642 miesiąca Septembra 8 dnia, na urzędzie tuteyszym burmistrzowskim zeznanym, z ktorego pokazywali, że nieboszczyk Łukasz Mincarewicz, ieszcze przed ożenieniem swoim, za własne pieniądze kupił te ogrody; potrzecie, pokładali inkwizycyą pokazuiąc, że ta ziema Łukaszowa, żona, a ciotka Antonowa, nic z sobą w dom Łukaszow nie wniosła; na ostatek produkowali dekret przez szlachtę na affectatum ichmc oycow jezuitow od w. pana Ostaphiana Tyszkiewicza, podkomorzego y woyta dziedzicznego Brzeskiego, wysadzoną, y przez urząd mieyski w roku 1680 miesiąca Septembra 2 dnia w tey sprawie ferowany y od tegoż i. pana woyta brzeskiego aprobowany, którym legatią wyż rzeczoną Łukasza Mincarewicza stwierdzili y ogrody te oycom zakonnikom monasteru S. Symeona przysądzili. My tedy kommissarze i. kr. mci, wysłuchawszy obydwóch stron kontrowersyi y dowody prawne, obaczywszy—res est iam judicata, y ogrody te, o które iest sprawa, własne były Łukasza Mincarewicza, a nie ciotki tego to Antona Jakubowicza, z tych przyczyn za nienależnych aktorow tak ichm. oycow iezuitow collegium Brzeskiego, iako y poddanych ichmościow przerzeczonych Antona Jakubowicza y oyca jego Jakuba Krzysztofowicza uznawamy, a prawa wszystkie, legacye, zapisy y dekreta na te ogrody dwa Łukaszowskie stwierdzamy, zmacniamy y oycom zakonnikom monasteru S. Semeona wiecznie przysądzamy, y dla lepszey wiary ten dekret nasz z podpisami rąk naszych y pieczęciami przyciśnionemi wydaliśmy. Pisan w Brzesciu roku miesiąca y dnia ut supra. Michał Galenski, suffragan Smolenski, deputat cancellarii mnieyszey W. X. Lit., commissarz ikmci. Kazimierz Łyszczynski podsędek brzeski, kommissarz ikmci. Leonard Pysiey, sędzia ziemski woiewodztwa Brzeskiego, kommissarz...

(Копія).

44.

1690 г. Іюня 12. Продажная запись брестскаго мѣщанина Ивана Годуна, данная Брестскому Симеоновскому монастырю на проданный за 60 злотыхъ польскихъ огородъ на Осинкахъ.

Actum in civitate Brestensi Magni Ducatus Lithvaniae ano dni milesimo sexcentesimo nonagesimo mensis Junii die decima secunda.

Na urzędzie woytowskim, dyrektorskim y radzieckim w miescie i. kr. mci Brzesciu Lit. stanowszy oczewisto Iwan Hodun z małzonką swoią Hasią Chawraiowną Iwanową Hodunową zrzeczenie uczynili y przyznali, iż my małżąkowie zwierzch mianowani, maiąc ogrod swoy własny, na Osinkach leżący, w pewnych miedzach y granicach bokiem jednym z lewey strony od ogrodu szpitalnego Bernadynskiego,

a drugim bokiem prawym od ogrodu wielebnych w Bogu oycow zakonnikow reguły S. Bazyłego zostaiących za Muchawcem przy cerkwi S. Symeona Stołpnika, głową do ogrodu Jana Chawrajewicza, a tyłem od strozki do ratusza należącey, ktory ten ogrod niepenny y nikomu ni w czym niezawiedziony, żadnemi długami, ani poborami, ani donatią kupiecką nieobciążony, ale swobodny, przedaliśmy zwierzch mianowanym w Bogu wielebnym oycom zakonnikom reguły S. Bazylego Wielk. zamuchawieckim Swięto-Semenowskim na wieczne a nieodzownie czasy za summę złotych sześcdziesiąt polskish, z ktorego to ogrodu zwierzch mianowanego, jako męskiey, tak y białogłowskiey płci potomkom ani sukcessorom naszym, ani też sami sobie niewymawiaiąc, ani zostawuiąc, na wieczne a nieodzowne czasy przedawszy, to dokładamy, jeżeli by się u kogo kolwiek prawa jakiekolwiek mieli się znaydowac, służące na ten ogrod wyż pomieniony, tedy ja Iwan Hodun z matką moią wyż opisaną wiecznymi czasy kassuie . . . , a z odebrania wszystkiey razem na urzędzie woytowskim summy od wielebnych oycow zakonnikow reguły S. Bazylego W. Swięto-Semenowskich Zamuchawieckich złotych sześćdziesiąt polskich wiecznemi czasy kwituie, ktorzy oycowie wolni będa tym ogrodem, iako swą własnością szafowac, dac, darowac, komu chciec przedac, zamienic, zastawic, legowac, etc. Ktora to wieczysta przedaż na ratuszu przez osob zwierzch mianowanych jest do ksiąg magdeburskich Brzeskich wpisana y extraktem stronie potrzebuiącey z pieczęcią radziecką y z podpisaniem ręki pisarskiey wydana. Pisan w Brzesciu anno die ut supra. Grzegorz Teodorowicz, notarius Brestensis.

(Копія).

45.

1690 г. Октября 18. Продажная запись брестскаго мѣщанина Василія Тимановича на огородъ, называемый „Головскій", проданный Брестскому Симеоновскому монастырю за 450 злотыхъ польскихъ.

Actum in civitate Brestensi Magni Ducatus Litv. anno dni 1690 mensis Octobris 18.

Na urzędzie burmistrzowskim y radzieckim w miescie i. kr. mci Brzesciu Litewskim przed nami Pawłem Panasowiczem, Stefanem Zasiewiczem burmistrzami, etc... Postanowiwszy się oczewisto Bazyli Tymonowicz z małzonką swą Anną Siemienowiczową Wasilową Tymoniewiczową, mieszczanie brzescy, jawnie y dobrowolnie zrzeczenie uczynili y przyznali temi słowy, iz ia Bazyli Tymonowicz z małżąką moią zwysz opisaną, maiąc pole Hołowsk w pewnych miedzach y granicach, z iedney strony prawey od wielebnych oyców zakonnikow reguły S. Bazylego Wielkiego, przy cerkwi S. Symeona Stołpnika zostaiących, za Muchawcem, z drugiey strony lewey od Bukrzeiewszczyzny, ktorą trzyma na ten czas wielmożny xiądz Franciszek z Kowalk Kowalkowski, proboszcz Kathedralny Łucki y Brzeski, czołem do teyze Bukrzeiewszczyzny wysz opisaney, a tyłem częscią do ogrodu sławetnego pana Artema Andrzeiewicza, raycy na ten czas będącego, a częscią do pola nazywaiącego się Bielkowszczyzna, a połowicy z wierzbami do pola Tymonowskiego należącemi, nazywaiącego się Notowską, które te pole wyż opisane niepenne y nikomu niczym niezawiedzione żadnymi długami ani poborami, ani donatywą kupiecką nie obciązone, ale swobodne we wszystkim, przedalismy zwysz opisane małżąkowie wielebnym oycom zakonnikom reguły S. Bazylego Wielkiego Swięto-Semenowskim zamuchawieckim y successorom onych na wieczne a nieodzowne czasy za summę złot. polskich 450, z ktorego tego pola nazywaią-

cego się Hołowską, nic sobie, potomkom y successorom naszym, iako męskiey, tak y białogłowskiey płci niewymuiąc, ani zastawuiąc naymnieyszey rzeczy, a na wieczne a nieodzowne czasy przedawszy, y odebrawszy wszystkie summę razem od wielebnych oycow Swięto-Semenowskich zamuchawieckich w ratuszu przed sądem złotych polskich 450, wiecznemi czaszy kwituiemy zwysz opisane małżąkowie wielebnych oycow Swięto-Semenowskich zamuchawieckich, którym tym polem ciż wielmożni oycowie zakonnicy reguły Swiętego Bazylego Wielkiego Swięto-Semenowscy zamuchawetscy maią y wolni będą wiecznymi czasy, jako swoią własnością szafowac, dac, darować, przedac, zamienic, zastawic, legowac y ku naylepszemu pożytkowi swemu obracać bez wszelkiey ode mnie samego Wasila Tymoniewicza, małżąki, potomków, successorów y nayblizszych krewnych moich y małżąki moiey przeszkody, pod zapłacenie zaręki, iako sama summa wynosi. Gregorius Theodorowicz, notarius civitatis sacrae regiae majestatis Brestensis juratus. m. p.

(Копія).

46.

1692 г. іюля 17. Дарственная запись Владиміра Решковскаго на восемьдесятъ злотыхъ польскихъ въ пользу Брестскаго Симеоновскаго монастыря на вѣчное поминовеніе души своей и своихъ родителей.

Решковскій жертвуетъ восемьдесятъ злотыхъ польскихъ, составляющихъ видеркауфъ отъ суммы тысяча злотыхъ, отданной Влодавскому еврейскому кагалу. Въ частномъ письмѣ къ игумену Сильвестру Троцевичу Решковскій, извѣщая игумена объ этомъ своемъ пожертвованіи, проситъ игумена, чтобы онъ потребовалъ отъ Влодавскаго еврейскаго кагала записи на эту сумму видеркауфовую съ прописаніемъ въ этой записи обязательства ежегодно уплачивать въ пользу Брестскаго Симеоновскаго монастыря восемьдесятъ злотыхъ видеркауфа въ одинъ опредѣленный срокъ, наканунѣ дня Св. Іоанна Крестителя [1]).

Выписъ съ книгъ кгродскихъ староства Берестейского.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисяча шестсотъ деведесятъ второго, мѣсяца іюля семнадцатого дня.

На врадѣ кгродскомъ Берестейскомъ передо мною Яномъ Бенлевскимъ, подстаростимъ берестейскимъ, постановившисе очевисто въ Богу превелебный его милость отецъ Сылвестръ Троцевичъ, игуменъ монастира Берестейского заложеня церкви Святого Сымеона Столпника тотъ листъ приватный одъ его милости пана Андрея Владимера Решковского до тогожъ отца игумена на речъ въ томъ листѣ выражоную ку активованью до книгъ кгродскихъ берестейскихъ подалъ въ тыя слова писаны. W Chrystusie przewielebny msci oycze ihumenie Brzeski a moy msci panie y dobrodzieiu. Lubo nieznaiomy, móy wmsc panu przesyłam ukłon. A że maiąc pewną relacyą od oycow Jabłeczeńskich o wielkiey pobożnosci wmsc pana zakonniczey y porządku klasztornym, temu tedy pociąga do wmsc pana mimo inszych, żebym złotych tysiąc legował tam do tego ubogiego a swientego mieysca do Brzeskiey cerkwi za duszę moią grzeszną wiecznemi czasy. Mam tedy tysiąc złotych na szkole y kahale Włodawskim, ten leguie, aby ciż zydzi starsi uczynili zapis wieczysty w grodzie Brzeskim słuzący na cerkiew świętą, y klasztorowi wmsc pana y następcom wmsc pana, a to

---

1) Въ дѣлахъ б. Симеоновскаго монастыря имѣется таковая запись въ формѣ выписи изъ гродскихъ книгъ староства Берестейскаго отъ 23 іюня 1692 г.

podług prawa pospolitego, po złotych osmiu na rok od sta koscielney prowizyey, y żeby te ośmdziesiąt złotych dawali wmsc panu od S. Jana Krzciciela na początku zaraz w teraznieyszym roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt wtórym. A wmsc moy msci pan chciey sobie doyrzeć iak naylepiey zapisu, a do tego ieszcze radzę, żeby zosobna kartę dali, a roborować ie tamże w grodzie Brzeskim, a to ratione nieoddania którego roku tego wyderkafu, tedy, aby y summe oddali, iednak aby na szkołę Brzeską y kahał wszystek, żeby taż prowizya szła co rok wmsci panu, to oni obawiaiąc się tego oddania summy, to muszą terminu pilnowac y oddawac zawsze, a wmsc pana o to prosze, abys mi też także karte dał na to, co własnie należy y zwyczay iest w takich okazyach, ze wmsc pan powinienes iuż także y successores wmsc pana po dwie mszy swięte co tydzień odprawować kazać, od roku do roku wiecznemi czasy, tak za odpuszczenie grzechow moich, iako y za dusze zmarłe rodziców y przodków moich we srzode y piątek, których reiestryk posyłam wmsc panu, żeby w pominalne xięge przepisano y dusze zmarłe tylko przy proskomedii przypominac nic więcey, bo za mnie ieszcze żywego y za odpuszczenie grzechów moich ta ofiara Zbawiciela naszego isc ma, a po zeysciu z tego mizernego swiata zarówno iuż poydzie z rodzicami y przodkami moimi. Niemaiąc nic do oznaymienia więcey wmsc panu, łasce się y modlitwom świętym wmsc pana oddaie. У того листу подписъ руки тыми словы: Zostaiąc na zawsze wmsc pana zyczliwym bratem y sługą Jendrzey Włodzimierz Reszkowski w Wierzchowiczach szostego julii tysiąc szescset dziewięćdziesiąt wtorego. И на томъ же листѣ приватномъ титуляцыя въ тые слова. W Chrystusie przewielebnemu imsci oycu Ihumenowi Brzeskiemu Litewskiemu a msci panu y dobrodzieiowi oddać nalezy pilno imsci. Который же то листъ приватный черезъ особу верху помененую ку актикованью подаңы есть до книгъ кгродскихъ берестейскихъ принятъ и уписанъ, съ которыхъ сесь выписъ подъ печатью врадовою и съ подписомъ руки писарское въ Богу превелебному его милости отцу Сылвестру Троцевичу, игумену монастера Берестейского замуховецкаго заложеня церкви Сымеона Столпника и всимъ отцомъ законникомъ тогожъ монастира есть выданъ. Писанъ у Берестю.

Подлинный на листѣ бумаги съ печатью.

47.

1699 г. Декабря 7. Продажная запись брестскаго мѣщанина Павла Панасовича, данная Брестскому Симеоновскому монастырю на „Великій Рѣзъ поля", проданный монастырю за 230 злотыхъ польскихъ.

Actum in civitate Brestensi Magni Ducatus Litvaniae die 7 mensis Decembris anno domini 1699.

Na urzędzie woytowskim burmistrowskim y radzieckim w miescie i. kr. mci Brzesciu Litewskim, przede mną Dymetrym Janem Bocianowskim, postanowionym łantwoytem od i. w. imci. p. Jozefa Bogusława Słuzki, kasztelana Wileńskiego, hetmana polnego W. X. Litewskiego, Lanckoronskiego, Jezierzeyskiego, Punskiego, Pienianskiego starosty y woyta dziedzicznego miasta Brzeccia, y przed nami Artemem Andrzeiewiczem, Stefanem Zysiewiczem burmistrzami, Andrzeiem Łopuchowskim, Szymonem Tryczko, Omelanem Sydorowiczem, Wasylem Chawraiewiczem y Janem Wasylewiczem raycami, na zwykłym mieyscu sądowym w ratuszu zasiadaiącemi, postanowiwszy się personaliter oczewiscie sławetny p. Paweł Panasowicz, mieszczanin rayca miasta Brzescia' jawnie y dobrowolnie, bez żadnego przymuszenia, przyznał przed nami, iż maiąc ow wielki

rez pola swoy własny, niczym nikomu niewinny y długami żadnemi nie obciązony, wolny y swobodny, do przysądu prawa magdeburskiego należący, w polach za miastem y przedmiesciem Zawryncem leżący w pewnych miedzach y granicach, ob miedzę z iedney strony reza pola wielebnych ichmościow xx. Augustianow konwentu Brzeskiego, a z drugiey strony pułreza pola imsci p. Dymetrego Jana Bocianowskiego lantwoyta Brzeskiego, głową do scianki drogi iadąc poprzecznie ku goscincowi Wileńskiemu, a tyłem do mieyskich rezków na Podbudnym leżących. Tedy ten rez wielki pola przedał na wieczne a nieodzowne lata y czasy w Bogu przewielebnemu oycu Sylwestrowi Trocewiczowi, ihumenowi monastyra S. Symeona Słupnika, w miescie Brzesciu za Muchawcem fundowanego, za pewno summę pieniędzy złotych polskich 230, którę to summę pieniędzy złotych polskich dwieście trzydziesci zaraz sławetny p. Paweł Panasowicz, mieszczanin rayca miasta Brzescia, do rąk swych odliczył y odebrał, y z odebrania tey summy pieniędzy wiecznie kwitował w Bogu przewielebnego imc oyca Sylwestra Trocewicza, ihumena monastera S. Symeona Słupnika w miescie Brzesciu za Muchawcem fundowanego, y sam się z tego rezu pola wiecznie zrzekł, sławetny p. Paweł Panasowicz, mieszczanin rayca miasta Brzescia, nic sobie samemu, małzące swoiey y nayblizszym krewnym powinnym swym w tym rezu pola nie zostawuiąc, ani wymuiąc żadney częsci . . . . . Czynsz zas z tego rezu pola w Bogu przewielebny imc oyciec Sylwester Trocewicz, ihumen monasteru S. Symeona Słupnika, w miescie Brzesciu za Muchawcem fundowanego, y successorowie imsci, płacić będą do skrzynki mieyskiey ratuszney corocznie o swiętym Marcinie Rzymskim według nowego kalendarza, według dekretu y postanowienia magistratem; który to rez pola urzędownie w intromissyią y wieczyste używanie y dzierzenie przez przydanych z urzędu imci p. lantwóyta y sławetnych panow burmistrzow, przez sławetnych Omelana Sydorowicza y Andrzeia Łopuchowskiego, rayców miasta Brzescia, podany w Bogu przewielebnemu iegomosci oycu Sylwestrowi Trocewiczowi, ihumenowi monasteru S. Symeona Słupnika w miescie Brzesciu za Muchawcem fundowanego, za potrzykrotnym wołaniem sługi mieyskiego Jana Wasilewicza podany. Którey intromissyi podania nikt nie bronił y z prawem pierwszym ani poslednieyszym nikt się nie odzywał. A sławetni pp. Omelan Sydorowicz y Andrzey Łopuchowski, raycy miasta Brzescia, podawszy ten rez pola w intromissyią y w wieczyste używanie y dzierzenie w Bogu przewielebnemu iegomości oycu Sylwestrowi, ihumenowi monastera S. Symeona Słupnika, powróciwszy się z podania przed urzędem przyznali, iz podali, a podania intromissyi nikt niebronił, y z prawem żadnym nikt się nie odzywał. Która to intromissyia y kupla wieczysta iest do xiąg magdeburskich mieyskich Brzeskich wpisana y extraktem z xiąg stronie potrzebuiącey wydana z przycisnieniem pieczęci mieyskiey y z podpisem ręki pisarskiey. Pisan w Brzesciu die et anno ut supra. Hieronimus Buhrzewski, notarius juratus civitatis Brestensis. m. p.

Копія,—провѣрена съ Актовой книгой за 1676—1708 г., № 7549, стр. 341.

48.

1702 г. Іюля 30. Духовное завѣщаніе брестской мѣщанки Анны Кобылинской, въ которомъ, между прочимъ, жертвуетъ въ пользу Врестскаго Симеоновскаго монастыря домъ и лавочку въ г. Врестѣ.

Actum in civitate Brestensi Magni Ducatus Litvaniae die quinta mensis Augusti anno domini 1702.

Na urzędzie burmistrzowskim y radzieckim w miescie i. kr. mci Brzesciu Lit. przed nami Stepanem Zyciewiczem, Kalikstem Chyłkowi-

czem burmistrzami y Pawłem Panasowiczem, Janem Wasylewiczem, Artemem Andrzejowiczem, Symonem Tryszko y Omelanem Sydorowiczem raycami postanowiwszy się personaliter wielebny oyciec Hawryły Hermanowski, zakonnik monasteru S. Symeona Słupnika w Brzesciu za Muchawcem fundowanego, podał testament do ksiąg magdeburskich mieyskich Brzeskich, w te słowa pisany. W imie Oyca y Syna y Ducha Swiętego Amen. Ja Anna Kobylinska, mieszczanka brzeska, będąc w latach podeszłych y w starości mojey bardzo słaba, a od Naywyszego Pana Stworcy mego chorobą nawiedziona, iednak że przy rozumie y pamięci dobrey zostaiąc, a słysząc się blisko smierci, takowem za żywota mego umysłiłam uczynic rozporządzenie. Nayprzod dusze moią w ręce Bogu stworzycielowi memu y miłosierdziu jego swiętemu poruczam. Ciało zaś zmarłe ziemi w wierze swiętey chrzescianskiey, o ktore upraszam wielebnych oycow zakonnikow, zostaiących przy cerkwi S. Symeona Słupnika w Brzesciu za Muchawcem, aby było według porządku chrzescianskiego ich staraniem ze wszystkim pogrzebione przy cerkwi S. Symeona Słupnika. Dom moi zaś tak rozporządzam, który stoi w rynku miasta Brzescia, ob miedze sławetnego p. Symeona Tryszki raycy miasta Brzescia, a z drugiey strony kramnicy alias klatki mojey, moim własnym kosztem z nieboszczykiem Janem Kobylinskim, małzonkiem moim, na gruncie mieyskim ratusznym cynszowym wybudowany, ten dom móy leguie wielebnym oycom Semenowskim za pogrzeb, aby za dusze moię służby Boże odprapowali y błagali majestat Boski, aby mi Pan Bog raczył odpuscic grzechy moje, kramnice zaś alias klatkę, tamże poblizku domu mego stoiącą na gruncie mieyskim ratusznym czynszowym, te daruię leguię p. Janowi Kuleszy zienciowi memu, lubo po córce moiey żadnego potomstwa niezostało, żeby tylko Pana Boga za mnie prosił a niewinnie mnie po smierci nie przeklinał, bom ja od niego na żaden budynek pieniędzy żadnych nieodbierała. Tymże wielebnym oycom Semenowskim leguię szwedkę sukienne moje, y spodnice lazurową harusowa, którą miałam od swięta, aby to odebrawszy za dusze moią Pana Boga prosili; dziewczynie na imie Justynie Janownie, ktora mnie usługiwała y doglądywała y obiecała mnie do smierci doglądac, tey daruię szwedkę moię starą y posciel moią, aby y ta nie była ukrzywdzona, a za duszę moie, jako sierota, prosiła Boga. Summ pieniężnych żadnych nie mam y nie zostawuię y żadney ruchomosci; co też mam długow mnie winnych, o te upraszam, aby według ostatniey woli tey moiey byli oddane, nayprzod u i. p. Chocima zostaie winny za mieszkanie w domu moim, co mieszkał, złotych pietnaście, o te upraszam, aby oddał wielebnym oycom Semenowskim, y u imci p. Wybersza złotych pięc, y o te upraszam imsc, aby oddał z łaski swey oycom Siemionowskim; sama też na siebie długow żadnych niezaciągnełam za żywota mego, y dla tego dom moy y kramnica legowane wolne zostawac maią, o który dom y kramnice nie będą oycowie wielebni turbowani, ani p. Jan Kulesza zienc moy, bo na to nic nikomu niewinna. Kącząc tedy ten moi ostatniey woli testament, upraszam aby był przyięty y niebył niczym naruszony, a jesliby kto miał temu sprzeczyc y turbowac, tedy takowego każdego na straszny sąd Boski zapozywam. Do ktorego tego testamentu ostatniey woli mey napisania uprosiłam sław. p. Kaliksta Chyłkowicza burmistrza na ten czas y p. Pawła Panasowicza rayca miasta Brzescia, będących przy napisaniu tego testamentu, dla stwerdzenia o podpisy rąk, y p. Heronima Bukrzewskiego, aby się podpisał do tego testamentu, jako pisarz miasta Brzescia. Działo się w Brzesciu roku tysiąc siedmsetnego wtorego, miesiąca Julii dnia trzydziestego. U tego testamentu podpisy rąk temi słowy przy krzyżykach napisane: Anna Kobylinska. Jako będący przy napisaniu tego testamentu podpisuie się Kalikst Chyłkowicz burmistrz Brzeski. Będący przy napisaniu tego testementu podpisuie się Paweł Panasowicz rayca Brzeski. Heronim Bukrzewski pisarz przysięgły miastá Brzescia uproszony do napi-

sania tego testamentu. Ktory to ten testament jest do ksiąg mieyskich magdeburskich Brzeskich wpisany. exscerptem stronie potrzebuiącey jest wydany z przycisnieniem pieczęci mieyskiey radzieckiey y z podpisem ręki pisarskiey. Pisan w Brzesciu. Anno dni ut supra. Heronim Bukrzewski, notarius juratus civitatis Brestensis.

Копія,—провѣрена съ Актовой книгой за 1676—1708 г. № 7549, стр. 507.

49.

1703 г. Мая 7. Запись брестской мѣщанки Анастасіи Павчихи Онуфріевой на домъ съ двумя плацами Брестскому Симеоновскому монастырю.

Домъ этотъ былъ заложенъ покойнымъ мужемъ Анастасіи Онуфріевой Саввою каменецкому мѣщанину въ 130 тынфахъ. По приговору Брестскаго магистрата Анастасія Онуфріева должна была выплатить лежавшій на этомъ домѣ долгъ въ опредѣленный срокъ. Не находя возможнымъ выполнять это обязательство, Анастасія предложила Симеоновскому монастырю взять принадлежащій ей домъ съ двумя плацами въ полное свое владѣніе съ условіемъ предоставленія ей безплатнаго помѣщенія въ домѣ до ея смерти.

Roku tysiąc siedmset trzeciego, miesiąca Maja siodmego dnia. Ja Anastazya Pawczycha Onufrejowa, pozostała wdowa po nieboszczyku Sawie Onufrejewiczu, małzonku moim, ktory pewnego długu sto trzydziescie tynfow winien został p. Janowi Woyciechowskiemu, mieszczaninowi Kamienieckiemu, w ktorym to długu z dekretu mieyskiego Brzeskiego urzędowego magdeburskiego dom z placami dwoma był podany, intromitowany w dekrecie roku tysiąc szescset dziewiędziesiątym drugim, dnia dziesiątego, miesiąca Januarego ferowanym, opisany. A że aż do roku tysiąc siedmsetnego to się przedłużyło, gdy urzędownie ustąpił swego prawa y należytosci p. Jan Woyciechowski wielebnym zakonnikom Zamuchawieckim S. Symeona Słupnika y Narodzenia Naysw. Panny, leguiąc to za ich na to pozwolenie, jak staneło na urzędzie postanowienie, abym co rok z tego domowstwa y placow im oddawała po złotych dziesięciu, poki w dekrecie specifikowana summa takowemi ratami nie wypłaci się, jednak że widząc ja że w tych trudnych czasach temu dosc uczynic niemogę, dobrowolnie do monasteru S. Symeona Słupnika przyszedłszy, wiecznemi czasy te domowstwo z placami leguię y zapisuię y na urzędzie stanowszy przyznac mam, sobie tylko samey jedney dożywotnie wymawiaiąc mieszkanie, a po smierci mojey żaden z dzieci y krewnych moich do tego interesowac się nie maią. Y na to dałem ten list dobrowolny zapis przy uproszonych na to przyjacielach pieczętarzach niżey specifikowanych pod kondyciami wewnątrz w liscie tym opisanym. Działo się roku miesiąca y dnia wyżey napisanego w monasterze S. Symeona Słupnika. Ustnie y oczewisto proszony od sławetney Anastazyi Onufriewoy do tego zapisu za pieczętarza, iako będąc przytomnym podpisuie się Michał Musurowicz. Ustnie y oczewiście proszony od sławetnego pana Antona Andrzejewicza, iako pieczętarza od sławetney Anastazyi Pawczychy Onufryjowiczowey uproszony y pisma nieumieiętney podpisuie się. S. Helecki.

(Копія).

50.

1703 г. Іюля 16. Продажная запись брестскихъ мѣщанъ Якова Прокоповича и жены его Юліаніи, данная Брестскому Симеоновскому монастырю на проданный за 60 злотыхъ огородъ.

My niżey na podpisie mianowani małzonkowie daiemy ten list nasz dobrowolny zapis, którym zeznawamy, iż my maiąc ogrod nasz własny do przysądu magdeburskiego należący od nieboszczyka s. p. p. rodzica naszego Gabryela Romanowicza, lantwóyta Brzeskiego, nam dany, w miedzach swoich leżący ob miedzę z iedney strony popławu monasterskiego, z drugiey strony do monasteru Swiętego Rożestwa Nayswiętszey Panny, a głową do jeziora, a tyłem do wypustu mieyskiego, nikomu niewinny ani zawiedziony, długami nieobciążony, będąc potrzebni pieniędzy, swoim prawem dziedzicznym przedaliśmy w Bogu wielebnemu oycu Sylwestrowi Trocewiczowi, yhumenowi monasterow Brzeskich Zamuchawieckich S. Symeona Słupnika y Narodzenia Nayswiętszey Panny, za złotych polskich 60, w iakich pieniądzach y summie ten ogrod zdawna chodził, y prawo na ten ogrod oddaliśmy, y tę wcale summę złotych 60 odebraliśmy, z czego kwituiąc, daiemy na siebie y dobrach naszych ewikcyą, obowiązuiąc się u każdego prawa bronic y zastępować, ieżeliby kto miał iaką trudność w dzierzeniu tego ogrodu ww. oycom czynic pod paragraffami y kondycyami wewnątrz tego zapisu opisanemi, do ktorego prosiliśmy panow przyiacioł niżey specyfikowanych od nas małżonkow do tego użytych roku 1703, miesiąca Julii dnia 16. Ustnie y oczywisto proszony do tego przedażnego zapisu od pp. małzonkow Jakuba Prokopowicza y Julianny Gabryelowny znak móy przykładam ręką moią + Bazyli Iwanowicz. Устнѣ упрошоний отъ пана шваґра моего Якова Прокоповича и жены его Юлианны Габрыеловны зъ Романовичовъ до того листу запису подписуюся Демянъ Аконовичъ.

(Копія).

51.

1705 г. Іюня 6. Запись Букревича Брестскому Симеоновскому монастырю 40 тынфовъ на сорокоустъ и поминовеніе души своихъ родителей.

Сумму 40 тынфовъ или злотыхъ польскихъ Букревичъ обезпечиваетъ на своей землѣ, прозываемой „Великіе Осинки“,—съ тѣмъ условіемъ, что еслибы монастырь не пожелалъ пользоваться этой землей, то она поступаетъ въ распоряженіе и временное владѣніе ближайшихъ его родственниковъ, которые обязуются уплатить монастырю 40 тынфовъ. Монастырь обязанъ похоронить на свои средства мать Букревича.

Ja niżey na podpisie ręky mey mianowany, zeznawam tym moim legacyinym realnie postanowionym dobrowolnym, nieprzymuszonym wielebnym w Bogu ichmciom oo. bazylianom prawosławnym monastera Brzeskiego, za Muchawcem przy cerkwi S. Symeona Słupnika mieszkaiącym, teraz y napotym będącym, ktorym o tem wiedziec będzie należało, gruntownie danym ode mnie zapisem, iż ja będąc naturalnym sukcessorem et legitimus possesor dobr oyczystych, w Brzesciu leżących, gruntow y sianożęci po zeszłym godney pamięci nieboszczyku rodzicu memu Janie Bukrewiczu, po ktorym na pamięc sorokoustną po nieboszczyku, poniewaz nie była, jako też kiedy Bog Naywyższy według universalnego dekretu swoiego Boskiego teraz ieszcze zyiącą rodzicielkę y dobrodzikę moią z tego swiata zbierze,

złotych polskich tynfami czterdziescie leguie y zapisuie na gruncie nazwanym Osinki Większe, ob miedze z jedney p. Kalicha Chilkiewicza protunc burmistrza miasta i. k. m. Brzescia Litewskiego, z drugiey p. Szymona Tryczki lantwoyta tegoż miasta Brzescia, głową do goscinca Wielkiego na Polesie Wołynskiego, tyłem do gruntow monastyrskich. A ichmsc wielebnym pomienionym oo. pro sorte esse suo matkę dobrodzikę moią, kiedy po ziemnym na Niebieskie Bog Naywyższy, iako się pomieniło, przeniesienie życia, jako teyże relygii prawosławney będącą chrzesciankę y corkę duchowną swoią usciwie według porządku chrzescianskiego prawosławnego przy cerkwi pomienioney S. Symeona Słupnika pogrzebem zwyczaynym pochował, tenutor y trumne, w ktorey ciało złożone bydź ma, dac powinni będą. Ktory to powyżey specyfikowany grunt w miedzach y granicach swych opisany y ma w mocy y dyspozycyi, poki zyie rodzicielka moja, zostawac, z tym iednak dokładem, iż jezeliby wielebni ichmsc oo. popomienieni do używania sobie onego gruntu affektowali, tedy niech inny bliższy bydz nie powinien, distractis omnibus (procz mnie samego) tak corek y zięciow matki moiey, siostr y szwagrow moich, iako y innych bliższych y dalszych krewnych, wszystkich oddalonych praesenti contractu miec chce. A po zeysciu z tego swiata matki mojey, jeśliby wielebni ichmsc oo. y sam imc yhumen za przybyciem swoim, ktory teraz absens jest, tego gruntu y tey summy nie trzymac nie affektowali, ale miec zechce pieniądze, żeby praeces sacrae non essent vacuae, eo y sam multam ichmsciom oo. wielebnym, ktoremu kolwiek z szwagrow y siostr moich, ktorzy będąc tanti, ażeby te pomienione złotych czterdziescie tynfami, tynf rachuiąc po złotemu zpełna, a szostak bity groszy dziesięc, monasterowi oddawszy, aby mieysce swięte ukrzywdzone nie było, w swoią dyspozycyą (ale nie possesyą), czego waruie tym moim teraznieyszym zapisem, odebrał, y wolno bez wszelkiey przeszkody ni od kogo do dalszey moiey woli y dyzpozycyi y przyiazdu zażywali. Co dla lepszey wiary y wagi y pewnosci y tego dobrowolnego y legacyinego na gruncie pomienionym zapisem mego ci przy podpisie ręki mey własney ustnie y oczewisto prosiłem pp. przyiacioł pieczętarzow o podpis rąk do tego zapisu, ktory tak własnie miec chce, iako samy autentyczny prawny zapis. Pisan w monastyrze Brzeskim za Muchawcem roku Panskiego tysiąc siedmsetnego piątego, miesiąca Junii szostego dnia według kalendarza greko-ruskiego. Ustnie y oczewisto proszony pieczętarz od osoby wyż pomianowaney do tego prawa alias zapisu legacyinego ręką moią podpisuie się Ludwik Wybers. Michał Masurowicz.

(Копія).

52.

1707 г. Полномочіе, данное игуменомъ Брестскаго Симеоновскаго монастыря Сильвестромъ Троцевичемъ игумену Яблочинскаго монастыря на полученіе выдеркафа отъ Влодавскаго еврейскаго кагала.

Влодавскій еврейскій кагалъ обязался уплачивать ежегодно Брестскому Симеоновскому монастырю по 80 злотыхъ польскихъ выдеркафа отъ суммы, отданной этому кагалу Андреемъ Дешковскимъ. Такъ какъ кагалъ не уплатилъ Брестскому монастырю выдеркафа за два года (160 злотыхъ польскихъ), то игуменъ Брестскій уполномочилъ игумена Яблочинскаго взыскать съ кагала эту сумму.

Czynię wiadomo tym listem moim plenipotentialnym, iz ia zadłużywszy się z monasterem naszym Brzeskim Zamuchawieckim, pod intitulatią S. Symeona Słupnika zostaiącym, na rożne potrzeby monastyrskie na kilko set złotych, a nie maiąc na ten czas gotowey do oddania tego długu summy, maiąc zas pewny na kahale Włodawskim wyderkaf od summy

na monaster nasz pomieniony Brzeski legowaney od imci p. Andrzeia Deszkowskiego co rok po złotych polskich osmdziesiąt, ktorego się z samych że kwitow naszych kahału Włodawskiemu danych pokaże prynależących złotych sto szescdziesiąt, przewielebnemu oycu Gabryelowi Raikowskiemu, ihumenowi monastera Jabłoczenskiego, odebrac zlecam y tę moią plenipotętią do dochodzenia tego wyderkaffa y według ichże samych obligatiey ich żydow starszych Włodawskich nam daney, do pozyskania daię, ktorą iako przed księgami grodskiemi, ziemskimi ważną y authentyczną miec chcę, y na to się przy pieczęci monasteru naszego Brzeskiego imieniem swoim y wszystkich braci moich zakonnych, iako starszy podpisuię. Dat w monasteru Brzeskim pomienionym roku tysiąc siedmset siodmym. Sylwester Trocewicz, namiestnik exarchiey m. k., monasteru Brzeskiego y Mohilowskiego superior y ihumen.

Подлинный на листѣ бумаги съ тисненною печатью.

53.

1707 г. Марта 27. Дарственная запись Хилькевича Брестскому Симеоновскому монастырю на два огорода.

Записываетъ монастырю на поминновеніе души своей и своего брата Θеодора огородъ „Осинки" прозываемый, съ садомъ, а другой, прозываемый „Савастіановскій",—на поминовеніе души жены своей Евдокіи.

Ja niżey na podpisie moim mianowany zeznawam tem moim kartem, izem wielebnym oycom bazylianom, przy cerkwi S. Symeona Słupnika zostaiącym, zapisał wiecznie y nieodmiennie ogrod nazywaiący się Osinki z sadem do siebie należącym za moią duszę y za nieboszczyka brata mego Theodora, także ogrod nazywaiący się Sawastianski, leżący głową do ulicy, która idzie do przyłuku, tyłem do Hołowska Artemowego, blisko cerkwi Narodzenia Nayswiętszey Panny, który to ogrod leguię y zapisuię wiecznie tymże oycom Zamuchawieckim za duszę nieboszczki żony moiey Eudokiey wiecznie y nieodmiennie. Na co się podpisuię ręką moią własną. Działo się roku 1707, miesiąca Marca dnia 27. Kalich Chilkiewicz.

54.

1707 г. Декабря 12. Запись, данная брестскою мѣщанкою Маріанною Вобричанкою Врестскому Симеоновскому монастырю на полрѣза земли и актъ обмѣна этой земли съ мѣщаниномъ Онышкой на таковой же участокъ земли.

Actum in civitate Brestensi Magni Ducatus Litvaniae.

Roku tysiąc siedmsetnego siodmego, miesiąca Decembra dwunastego dnia.

Na urzędzie burmistrzowskim y radzieckim w miescie i. kr. mci Brzesciu przed nami Janem Borowikiem, Andrzejem Jakubowiczem, burmistrzami, Janem Wasilewiczem, Jakubem Skoybedą, Andrzejem Romanowskim raycami, na zwykłym mieyscu sądowym stanowszy personaliter pani Maria Kobylinska, imieniem pani siostry swey Maryanny Bobryczynskiey, jawnie y dobrowolnie zeznała, iż za żywota swego siostra iey nieboszczka panna Maryanna Bobryczanka, maiąc puł reza pola oyczystego swego własnego po nieboszczyku oycu swym

sławetnym Stefanie Bobrynku na siebie przynależącego y spadłego, nikomu niczym niezawiedzionego, żadnemi podatkami y długami nieobciążonego, na Szaubinie dolinie w pewnych miedzach y granicach leżącego, do prawa magdeburskiego należącego, z jedney strony rezu Plewczynskiego, głową do Adamkowskiey scianki, a tyłem do boru Tiuchinickiego, monasterowi S. Symeona Słupnika Zamuchawieckiemu, za duszę rodzicow swych, ciałami swemi przy teyże cerkwi S. Symeona Słupnika leżących, gdzie y sama przy zeysciu z tego swiata odpoczywa, legowała wiecznemi y nieodzownemi czasy, oddalaiąc wszystkich przyjacioł, blizkich krewnych, powinnowatych swych, ktory pułrezek pola urzędownie przez sławetnych panow radcow, z urzędu przydanych, p. Jana Wasylewicza y p. Andrzeja Romanowskiego wielebnym oycom monastera S. Symeona Słupnika im samym y sukcessorom ich, w tymże monasterze zostaiącym, w possesyą wieczystą iest podany, ktorey intromissyi przez trzykrotne wołanie sługi urzędowego nikt nie bronił, z prawem pierwszym y poslednieyszym nie odezwał się; a że utsciwy p. Onysko Szkutnik, maiąc ten w zażywaniu pułrezek pola, więcey sobie pola w iednoż miedze przykupił, tudziesz ichmość wielebni oycowie monasteru S. Symeona Słupnika w inszym położeniu w Wielkich rezach, maiąc p. Onyska Szkutnika także pola pułrezek sobie przyległy, przez dobrowolny rozmiar pomiarkowali się, ustępuiąc wielebni oo. monasteru S. Symeona p. Onyskowi pomieniony puł rezek legacyiny, a przyległy sobie pułrezek przez p. Onyzka od Wasila Jasina ze wsi Kozłowicz kupiony, nikomu także niczym niewinny, niezawiedziony, żadnemi poborami y długami nieobciążony, w pewnych miedzach y granicach leżący, w w Wielkich rezach głową do Adamkowskiey scianki, tyłem do rezkow poprzecznych, bokiem jednym do pułreza p. Bocianowskiego, a drugim bokiem do reza pola Kowchowskiego nazywaiącego się, u tychże wielebnych oycow Zamuchawieckich monasteru S. Symeona Słupnika w possesyi zostaiącego, w zamian legaciynego swego pułrezka przyimuiącego, u szlachetnego urzędu o przydanie na intromissyą tych że sławetnych pp. radcow, sławetnego p. Jana Wasylewicza y p. Andrzeja Romanowskiego prosili, jakoż za pozwoleniem urzędowym y przydaniem ciż sławetni panowie raycowie przez trzykrotne wołanie sługi urzędowego pomieniony pułrezek Onyskowski ichmc oo. Zamuchawieckim monasteru S. Symeona Słupnika w possesyą wieczystą podali, także y ten pierwo podany wielebnym oycom monastera S. Symeona Słupnika przez dobrowolny rozmian p. Onyszkowi przez tych że pp. radcow iest podany, ktorey intromissyi z obopolnego rozmiaru, że nikt nie bronił, z prawem pierwszym y poslednieyszym nie odezwał się, przydani panowie raycy sławetni p. Jan Wasilewicz y p. Andrzey Romanowski relacyą uczyli, y tak relacyą, iako y rozmiar ten do ksiąg magdeburskich urzędowych mieyskich do wpisu podali, co iest wpisano y extraktem stronom potrzebuiącym wydano. Pisan w Brzesciu anno ut supra. Joannes Borowik consul juratus civitatis Brestensis.

(Копія).

55.

1713 г. Іюня 18. Дарственная запись брестской мѣщанки Марины Глаголянки Харковичевой на участокъ земли, пожертвованный ею Симеоновскому Брестскому монастырю на поминовеніе души своего мужа.

Actum in civitate Brestensi magni Ducatns Litvaniae die 18 Junii anno 1713.

Na urzędzie burmistrzowskim y radzieckim w miescie i. kr. mci Brzesciu Litewskim przed nami Hrehorym Filipowiczem relii rzymskiey y Hrehorym Jurkiewiczem relii greckiey burmistrzami, Jakubem Skołbiedą, Mikołaiem Gabryelowiczem, Michałem Jarmusiewiczem,

Szymonem Kożiczem raycami, na zwykłym mieyscu sądowym w ratuszu zasiadaiącemi, stanąwszy oczewiscie utsciwa Maryna Hłagolanka Mikołaiowa Charkowiczowa, mieszczanka brzeska, jawnie y dobrowolnie przed nami urzędem zeznała, iż maiąc ona grunt ogrod swóy własny wieczystym prawem od Mikity Zdanowicza y małżonki iego Ewdocii Hodunianki nabyty, na przedmiesciu za Muchawcem w pewnych miedzach y granicach zdawna leżący, niwczym nikomu niewinny, wolny, swobodny, a do przysądu prawa magdeburskiego przynależący, ob miedzę z iedney strony Eudocyi Łukaszowey, a z drugiey strony ogrodu Fedora Chylkiewicza gruntu zamkowego, głową do gruntu Izaaka Sacharkowicza, a tyłem do struzki mieyskiey ratuszney y Hołowska, tedy ten grunt ogrod, tak za duszę małżonka swego zwyż mianowanego, iako też y na swoią pamiętaiąc dusze, y z dziatki moie, na cerkiew S. Symeona Stołpnika za Muchawcem stoiącą, wiecznemi czasy leguie y zapisuie y sama się tego ogrodu wiecznie zrzekłszy, prawa na ten grunt maiące do ręku w. oo. tegoż monasteru oddała, pozwalaiąc iako swoią własnością, iako chcąc dysponowac, y wszelkie pożytki wynaydowac, sama też żadney częsci tego gruntu na swoią osobę niewyimuiąc ani zostawuiąc, wszystkich krewnych y przyiacioł by też y naybliższych oddaliła, która legacya w intromissyą y w wieczyste używanie spokoyne przez sławetnych pp. Jakuba Skoybida y Mikołaia Gabryelewicza raycow wielebnym oo. w wieczyste spokoyne używanie iest podana za potrzykrotnym wołaniem sługi mieskiego, ktora intromissya do xiąg magdeburskich Brzeskich iest wpisana y z xiąg stronie potrzebuiącey z pieczęcią magdeburską Brzeską y z podpisem ręki pisarskiey iest wydana. Actum anno et die ut supra. Jan Borowik pisarz przysięgły miasta i. krol. mci Brześcia.

Копія, провѣрена съ Актовой книгой за 1708—1738 г., № 7550 стр. 109.

56.

1713 г. Августа 6. Дарственная запись Евдокіи Андреевой и Анны Васильевой Андреевской Брестскому Симеоновскому монастырю на сѣножать „въ Кроватинѣ“.

Actum in civitate Brestensi magni Ducatus Litvaniae die 6 mensis Augusti anno dni 1713.

Na urzędzie burmistrzowskim y radzieckim w miescie i. kr. mci Brzesciu przed nami Hrehorym Jurkiewiczem z relii rzymskiey y Hrehorym Filipowiczem z relii greckiey burmistrzami, Jakubem Skoybidem, Mikołaiem Gabryelewiczem, Michałem Jarmusiewiczem, raycami, na zwykłym mieyscu sądowym w ratuszu zasiadaiącemi, stanąwszy oczywisto Eudocya Łukaszowna y Anna Wasylowa Andrzeiewska, mieszczanki brzeskie, jawnie y dobrowolnie przed nami urzędem zeznali, iż maiąc oni sianożęc swą własną, testamentem od nieboszczyka Artema Andrzeiewicza legowaną y zapisaną, w Krowatynie leżącą, do przysądu prawa magdeburskiego przynależącą, ob miedzę z iedney strony sianożęci p. Michała Jarmosiewicza, a z drugiey strony jeziora, głową do gruntow Pełczyskich, a tyłem do Bugu rzeki, która sianożęc na cerkiew S. Symeona Stołpnika na sorokoust za duszę rodzicow swoich, aby Pana Boga tameczni oycowie prosili, wieczysto legowali y zapisali y sami się tey sianożęci wiecznemi czasy wiecznie się zrzekaiąc, prawa na też sianożęc maiące ww. oo. do ręki oddali, pozwalaiąc tą sianożęcią, iako swą własnością, iako chcąc szafować y dysponować, sami też na swoią osobę żadney częsci nie zostawuiąc, wszystkich krewnych przyiacioł oddalili, która possesya w intromissyą y w wieczyste spokoyne używanie przez sławetnych Michała Jarmusiewicza y Mikołaia Gabryelowicza raycow ww. oo. monasteru S. Symeona Stołpnika w moc y w possesyą y w wieczyste spokoyne używanie iest

podana, która intromissya do xiąg magdeburskich Brzeskich iest wpisana y extraktem stronie potrzebuiącey z pieczęcią magdeburską Brzeską iest wydana. Actum anno et die ut supra. Jan Borowik, pisarz przysięgły miasta i. kr. mci Brzescia Lit.

Копія,—провѣрена съ Актовой книгой за 1708—1738 г. № 7550, стр. 117.

57.

1713 г. Августа 6. Дарственная запись брестской мѣщанки Евдокіи Андреевой Брестскому Симеоновскому монастырю на участокъ земли за Мухавцемъ, прозываемый „Головскъ", на поминовеніе души своихъ родителей.

Actum in civitate Brestensi magni Ducatus Litvaniae die 6 Augusti anno 1713.

Na urzędzie burmistrzowsktm y radzieckim w miescie i. kr. mci Brzesciu Lit. przed nami Hrehorym Filipowiczem z religii rzymskiey y Hrehorym Jurkiewiczem z religii greckiey burmistrzami, Jakubem Skoybiedą, Mikołaiem Gabryelowiczem, Michałem Jarmusiewiczem raycami, na zwykłym mieyscu sądowym w ratuszu zasiadaiącemi, stanąwszy oczywisto utsciwa Eudocya Łukaszowna Andrzeiewiczowna, mieszczanka brzeska, lat zupełnych dorosła, pozostała po rodzicach swoich, iawnie y dobrowolnie przed nami urzędem zeznała, iż maiąc ona grunt swóy własny oyczysty, przezywaioncy Hołowsk, w Brzesciu za Muchawcem zdawna w pewnych miedzach y granicach leżący, do przysądu prawa magdeburskiego przynależący, ob miedzę z iedney strony gruntu Iwana Chawraiewicza, a z drugiey strony gruntow ww. oo. Zamuchawieckich S. Siemiona Stołpnika, głową do struzki, a tyłem do gruntu Kalicha Chylkiewicza, ktory to grunt przezywaiący Hołowsk wyż pomieniona Ewdocya Łukaszowna na cerkiew S. Symeona Stołpnika za duszę rodzicow swoich wiecznemi czasy legowała y zapisała, sama też z tego gruntu zrzekszy, prawo na ten grunt wyż mianowany ww. oo. do ręku oddała, pozwalaiąc, iako swoią własnością, iako chcąc dysponowac, dac, darowac, przedac, zastawic, zamienic y ku naylepszemu pożytkowi swoiemu obrocic, oddaliwszy wszystkich krewnych y przyiacioł swoich, ktora legacya w intromissyą y wieczyste spokoyne używanie urzędownie przez sławetnych Michała Jarmusiewicza y Mikołaia Gabryelewicza raycow ww. oo. w moc y possesyą, y w wieczyste spokoyne używanie iest podana, a intromissyi nikt nie bronił, która intromissya do xiąg magdeburskich mieyskich Brzeskich iest wpisana y extraktem ww. oo. z pieczęcią magdeburską Brzeską y z podpisem ręki pisarskiey iest wydana. Actum anno et die ut supra. Jan Borowik, pisarz miasta iego kr. mci Brzescia.

Копія,—провѣрена съ Актовой книгой за 1708—1738 г., № 7550, стр. 115.

58.

1719 г. Сентября 24. Дарственная запись брестскихъ мѣщанъ Иліи Семеновича и его сестеръ на огородъ, на Мудрицѣ, Брестскому Симеоновскому монастырю на поминовеніе души своихъ родителей.

Actum in civitate Brestensi Magni Ducatus Litv. die 24 mensis Septembris anno dni 1719.

Na urzędzie lantwoytowskim burmistrzowskim y radzieckim przede mną Janem Mościckim lantwóytem, postanowionym od i. w. imc p. Renalda Sadowskiego, kasztelana y wóyta dziedzicznego Brzeskiego, y przed nami Jakubem Skoybiedą, Hrehorym Filipowiczem bur-

mistrzami, Michałem Jarmusiewiczem, Pawłem Tryczkowskim, Theodorem Makem, Danielem Olesiewiczem, Hrehorym Jurkiewiczem, Wasylim Turutą raycami, Mironem Nestorukiem, Harasimem Hryniewiczem, Wasylim Czechem, Janem Kirykowiczem ławnikami, na zwykłym mieyscu sądowym w ratuszu zasiadaiącemi postanowiwszy się oczywisto Eliasz Semenowicz z siostrami swemi, Małachą Demianową Sliwską y Justyną Theodorową Hilkowiczową, mieszczanie brzescy, przed nami urzędem zeznali, iż maiąc oni ogrod swóy dziedziczny na Mudrycy leżący w dawnym ograniczeniu ob miedzę z iedney strony gruntu cerkwi S. Rożestwenskiey, a z drugiey strony sławetnego Jakóba Skoybiedy, głową do ułecki Rożestwenskiey, a tyłem do wypustu mieyskiego, pod przysądem prawa magdeburskiego. Tedy ten ogrod zgodnie y iednostaynie legowali za dusze rodzicow swoich na cerkiew S. Symeona Stołpnika za Muchawcem leżącą, ze wszystkim ograniczeniem, iako się w sobie ma wiecznemi czasy y żadnego przystępu sobie y krewnym swoim niezostawuiąc y sami wiecznie się zrzekli, pozwalaiąc ww. oo., jako swoią własnością szafowac y dysponowac, z ktorego gruntu ogrodu wielebni oycowie do skrzynki mieyskiey ratusznej czynsz corocznie według postanowienia z magistratu płacić maią, która legacya ogrodu urzędownie w intromissyą y w wieczyste spokoyne używanie przez sławetnych Danieła Olesiewicza y Teodora Malca raycow ww. oo. w moc y possesyą iest podana y do xiąg magdeburskich brzeskich iest wpisana y extraktem stronie z przyciśnieniem pieczęci mieyskiey radzieckiey y z podpisem ręki pisarskiey iest wydana. Actum anno et die ut supra. Joannes Borowik notarius juratus civitatis Brestensis.

(Копія).

59.

1719 Октября 28. Продажная запись брестской мѣщанки Евстаѳіи Хавраевичовны на огородъ, проданный Брестскому Симеоновскому монастырю.

Actum in civitate Brestensi Magni Ducatus Litvaniae die 28 mensis Oktobris anno dni 1719.

Na urzędzie lantwóytowskim burmistrzowskim y radzieckim przede mną Janem Mościckim lantwóytem, postanowionym od w. imc p. Renalda Sadowskiego kasztelana y wóyta dziedzicznego Brzeskiego, przed nami Jakóbem Skóybiedą, Filipowiczem burmistrzami, Michałem Jarmusiewiczem, Theodorem Malcem, Hrehorym Jurkiewiczem, Danielem Olesiewiczem, Wasylem Turuntą raycami, Mironem Nestorowiczem, Harasimem Hryniewiczem, Woyciechem Gałkowskim, Janem Kurynowiczem ławnikami, na zwykłym mieyscu sądowym w ratuszu zasiadaiącemi, stanąwszy oczywisto sławetna Ewstachia Chawraiewiczowna pierwszego małżenstwa Omelianowa Sidorowiczowa, a wtórego Jakubowa Skóybiedzina burmistrzowa na ten czas, jawnie y dobrowolnie zeznała, iż maiąc ona połowę ogrodu własnego oyczystego, na Mudrycy za Muchawcem leżącego, do przysądu prawa magdeburskiego należącą, wolną, swobodną, przez podział rodzicow iedną część na iey osobę, a drugą na Izaaka brata iey, która przed tym w zastawie za summę, w obligu specyfikowaną, u nieboszczyka oyca Jana Misiewskiego, prezbitera cerkwi S. Symeona Stołpnika, a po smierci na monaster legowana, ob miedzę z iedney strony gościnca Poleskiego, a z drugiey strony gruntu cerkwie S. Rożestweńskie, głową do gruntu Hryczkowskiego, a tyłem do ogrodu społecznego zastawnego, tedy tę część, iako przyległą do gruntow monasterskich cerkwio S. Rożestweńskich, z dozwoleniem sławetnego Jakuba Skóybiedy, na ten czas burmistrza będącego, małżonka swego, w zamian za grunt Lenczowski, który w zastawie od nieboszczyka Izaaka u ww. oycow zostawał, tymże oycom

puściła y ustąpiła wiecznemi czasy, waruiąc iednak to: jeżeliby z potomstwa nieboszczyka Izaaka Chawraiewicza syn albo corka miała sie odezwać y wypłacić tę summę w obligu specifikowaną ww. oo. spełna, tedy ich grunta, iako własne ich dziedzictwo, bez wszelkiey turbacyi ma bydź przywrocone, w tymże samym obligu wyrażone, także y prawa na te grunta, przy obligu dane, przywrócone bydź maią. Jeżeliby tez żaden zwyż mianowanych osob potomkow nieboszczyka Izaaka Chawraiewicza nie miał odzywać, tedy ten grunt przy ww. oo. zamieniony wieczysto ma trwać y zostawać, które przyznanie zamiany ogrodu części w moc y possesyą ww. oo. urzędownie przez sławetnych Theodora Malca y Wasyla Turutę iest podano, y do xiąg magdeburskich Brzeskich iest wpisano y extraktem stronie z pieczęcią magdeburską y z podpisem ręki pisarskiey wydana. Actum anno et die ut supra. Jan Borowik, pisarz przysięgły miasta Brześcia Lit.

(Копія).

60.

1719 г. Ноября 18. Письмо князя Долгорукова къ уніатскому митрополиту [1]) съ просьбою принять мѣры къ прекращенію притѣсненій и обидъ, чинимыхъ брестскимъ уніатскимъ духовенствомъ Брестскому Симеоновскому монастырю.

Actum in civitate Brestensi Magni Ducatus Litvaniae die 17 mensis Decembris anno 1719.

Na urzędzie lantwoytowskim burmistrowskim radzieckim w miescie i. kr. mci Brzesciu Litewskim, przede mną Janem Moscickim lantwoytem Brzeskim, postanowionym od iw. mci Renalda Sadowskiego kasztelana y woyta dziedzicznego Brzeskiego, y przed nami Jakubem Skoybiedą y Hrehorym Filipowiczem burmistrzami, Theodorem Malcem, Danielem Olesiewiczem, Wasilem Turato raycami, Harasimem Hryniewiczem, Janem Kirinowiczem ławnikami, na zwykłym mieyscu sądowym w ratuszu zasiadaiącemi, stanąwszy oczewisto wielebny w Bogu o. Herwazy Rudnicki, namiestnik monasteru S. Simeona Stołpnika ord. S. Bazylii, podał do akt list w te słowa pisany:

«W Bogu przewielebny mci xięze metropolita Włodzimierski y Brzeski mnie wielce mci panie y bracie. Maiąc z wielu relacyi y informacią de aequanimitate wmc pana, kiedy ichmc duchowni uniaccy brzescy do dyecezyi wmci nalezący ustawicznie coraz nowemi ex malicia wymyslnemi exactiami aggrawują y impressuią ubogich zakonnikow S. Bazylego błahoczestiwych, tamze w Brzesciu mieszkaiących, tak dalece, ze juz więcey zcierpiec y zniesc ci ubodzy ludzi niemogą. Wnoszę moią instantią do wmc pana y proszę uniżenie, abys zadosc czyniąc s. sprawiedliwosci, dla czego powołani będąc zadosc czynic, powinnismy y pomienionych zakonnikow bazylionow, wysłuchawszy nalezyto, z łaski swey uczynił satisfakcią y w to potrafic chciał, aby ci ubodzy ludzie mogli byc assekurowani od pobocznych aggrawacii, ucisnienia y opressii w odprawowaniu nabozenstwa według obrządkow starożytnych, iako kiedy ikmc y cała rzeczpospolita mocą wiecznego traktatu z iego carskim wieliczestwem panem moim miłosciwym postanowionego obowiązała się y deklarowała clerum graeci rossicarum przy starozytnych prawach, wolnosciach y praerogatiwach utrzymywac y conserwowac, y tak wielu

[1]) Въ копіи письма имя митрополита не указано. Уніатскимъ митрополитомъ въ это время былъ Левъ Кишка, епископъ Владимірскій и Брестскій (1714—1729). Стебельскій,—Zywoty ss. Parascewii...T. III p. 197.

przywilejami to utwierdziła, pewien tedy będąc wszelkiey wmc pana w tey mierze zacnosci, zostaię pleni affectu. Wielmoznego imci pana uprzeymie zyczliwy brat y sługa unizony X. G. Dołhorukoy. W Warszawie dnia 18 nowembra r. 1719.

(Копія).

61.

1720 г. Ноября 28. Привилей [1]) польскаго короля Августа II, подтверждающій всѣ права и вольности, предоставленныя его предшественниками, королями польскими, православному духовенству и всему русскому народу старой греческой вѣры.

Въ этомъ привилеѣ, между прочимъ, перечисляются возвращенныя православнымъ епископіи: Бѣлорусская, Мстиславская, Оршанская и Могилевская со всѣми принадлежащими къ нимъ монастырями и церквами въ разныхъ воеводствахъ и повѣтахъ, которые и перечисляются здѣсь.

Wypis z xiąg grodzkich starostwa Brzeskiego.

Roku tysiąc siedmsetnego dwudziestego, miesiąca Decembra szesnastego dnia.

Na urzędzie i. kr. mci grodzkim Brzeskim (przed) aktami staroscinskiemi przede mną Franciszkiem z Chrzanowa Chrzanowskim, łowczym y podstarościm sądowym wojewodzstwa Brzeskiego, stanowszy personaliter wielebny oyciec Gierwazy Rudnicki, namiestnik monastyru Brzeskiego, przywiley ikmci per extraktum z grodu Warszawskiego wydany w sposob przenosu do xiąg grodzkich Brzeskich oczewisto ku aktykowaniu podał w te słowa pisany. Actum in curia regia Varsaviensi feria quarta ante festum S. Nikolai episcopi proxima, anno domini millesimo septingesimo vigesimo, ad officium et acta praesentia castrensia capitanealia Varsaviensia personaliter veniens generosus Ignatius comes Radokowski, secretarius sacrae curiae majestatis, eidem officio praesenti privilegium approbationis legum jurem monasteriorum et ecclesiarum in Alba Rossia et toto Ducatu Lithuanico ritus graecae veteris serviens per sacram regiam majestatem subscripto et sigillo majori Ducatus Lithuaniae communito ad ingrossandum in acta praesentia abtulit de tenore qui sequitur ejus modi. August wtory z Bożey łaski krol polski, wielki xiąze Litewski, Ruski, Pruski, Zmudzki, Mazowiecki, Kijowski, Wołynski, etc etc. Oznaymuiemy tym ninieyszym listem przywileiem naszym wszem wobec y każdemu zosobna wszelkiey preminenciey status et conditionis, tak duchownego, iako y swieckiego stanu korony polskiey, W. X. Litewskiego y wszystkich prowinciey do nich należących ludziom, komu o tym wiedziec nalezy y będzie należało, iż gdy nasladuiąc nayiasnieyszych antecessorow naszych krolow polskich y wielkich xiążąt Litewskich, a naybardziey zachowuiąc od nich diplomata dane, pacta conventa, constitucie y sancita seymowe ab antiquo in Volumine Legum de immunitate ecclesiarum ritus veteris graeci opisane in suo valore, robore et statu y zwykłey naszey krolewskiey clemenciy chcąc miec nienaruszone prawa y ich wszystkie zwyczaie, ceremonie, prerogatiwy secundum antiquum usum et praxim, duchownym y swieckim ludziom nalezonce, tak generaliter wszystkim, jako y każdemu in particulari, mianowicie: episkopią Biało-Ruską, Mscisławską, Orszanską, Mohilewską z dwiema kathedrami, w Mscisławie S. Troycy, w Mohilewie S. Spasa, y wszystkiemi cerkwiami w całym xięstwie Litewskim do niey przy-

[1]) Привилей этотъ въ русскомъ переводѣ напечатанъ въ „Истор. изв. объ уніи", Бантышъ-Каменскаго. Изд. 1866 г., въ Вильнѣ, стр. 163—165.

należącemi, osobliwie zas monasteri stauropigialne y partykularne według funduszow, praw y przywilejow im nadanych: Wilenski bracki Swiętego Ducha cum attinentiis jego, archimandria Słucka S. Troycy z monastyrami Hrozowskim, Morockim, Zabłudowskim, Starczyckim y całym duchowienstwem kapituły Słuckiey y oycami posielskiemi przy cerkwiach w xięstwie Słuckim y Kopylskim zostaiącemi; monaster Kutejenski, Orszanski Zjawienia Panskiego z innemi monastyrami do niego należącemi, Mohilowski Bracki Zjawienia Panskiego, Markowski Swięty Troycy y cerkwiami w wojewodztwie Witebskim, Buynicki S. Ducha, Tupiczewski, Mscisławski S. Ducha, bracki, Połocki Zjawienia Panskiego, Minski, Kronski, Hrozowski, Surdecki, Sielecki, Nowodworski, Kupiatycki, Hołdowski, Jewieyski, Kieydanski, Przyłucki, Druyski, Pinsky, Sołomerecki, Szkłowski. Horocki bracki, Łucki, Dziędzielowicki, Brzesky, Jabłoczenski, Borysowski, Dzisienski, Newelski, Jakubowo-Krzyzborski, Wochorski, Hrybowski, Tereszkowski; także y panienskie: Wilenski, Minski, Słucki, Kutejenski, Orszanski, Warkałabowski, dwa Mochilewskie Bracki y Nikolski, Mazałowski, Szkłowski, Kosciukowski y inne monastyry y cerkwie w roznych woiewodstwach y powiatach W. X. Lit. będące, za instancyą pp. rad naszych przy boku naszym rezyduiących, approbujemy, ratyfikujemy et in perpetuum za nienaruszone od nas y nastempcow naszych y każdego w panstwach naszych zostaiącego miec chcemy, oraz wszelkie ich prerogatywy, libertacye, ceremonie, usum sacramentorum etiam do chorych na każdym mieysciu chodzenie y pogrzebienie ciał umarłych, dobra ich, klasztory, cerkwie, grunta, jurizdiki y osoby in libero exercitio et securitate bez żadney od kogoszkolwiek przeszkody według praw, constituciey, przywilejow y dawnych zwyczajow integro konserwuiemy owo zgoła, cokolwiek od nayjasnieyszych antecessorow naszych y rzeczypospolitey ad securitatem ceremonii z wierszchnosci, całosci intrat, dochodow, wolnosci duchownym osobom w pospolitosci y słusznosci iest nadano religii greckiey veteris ritus, to wszystko in firmo robore zachowujemy y ninieyszym listem naszym consensem utwierdzamy. Co aby wszystkim do wiadomosci przyszło, urzędom naszym wszytkim przykazuiemy, aby ten list nasz approbationis do akt przyimowan y z nich per extractum wydanym był, do którego ręką się naszą podpisawszy, pieczęc W. X. Lit. przycisnąc rozkazaliśmy. Dan w Warszawie dnia dwudziestego osmego, miesiąca Listopada roku Panskiego tysiąc siedmsetnego dwudziestego, panowania naszego dwudziestego czwartego roku. Augustns rex. Locus sigilli Majoris Magni Ducatus Lithvaniae. Stanisław Michał Brodowski ikmci pieczęci wielkiey W. X. Lit. sekretarz. Approbacya prawna monastyry y cerkwie na Białey Russi y w całym xięstwie Litewskim czerncom ritus graeci veteris nieunitskim. Post cujus quidem privilegii approbationis legum superis praeinsertum in acta praesentia ingrossationem originale idem offerens rursus ad se recepit et derecepit, officium praesens quietavit praesentibusque quietat. U tego extraktu z grodu Warszawskiego wydanego podpis ręki imci p. pisarza grodzkiego Warszawskiego correcta przy pieczęci tegoż grodu przycisnioney temi słowy: Constant Franciszek Mokronowski vexilifer regent judex ac vice-capitaneus castrensis Varsaviensis manu propia. Correxit Jamiołkowski m. p. Lectat zas taka: Legit Szmilgiewicz. Ktory to takowy (extrakt) z grodu Warszawskiego officiose wydany za podaniem onego przez wyrazoną osobę w sposob przenosu oczewistym ku aktykowaniu jest do xiąg grodzkich Brzeskich przyjęty y wpisany, z ktorych y ten wypis z ksiąg grodzkich Brzeskich z podpisem ręki własney wielebnemu oycowi Gierwazemu Rudnickiemu, namiestnikowi monastyra Brzeskiego, iest wydany. Pisan w Brzesciu anno, mense ut supra.

Копія,—провѣрена и исправлена по Актовой книгѣ 1720 г., № 7042, стр. 3121.

62.

1723 г. Февраля 6. Протестація игуменовъ православныхъ монастырей Пинскаго братскаго и Новодворскаго на уніатскаго епископа Пинскаго Θеофила Годебскаго о сопротивленіи королевскому декрету, состоявшемуся въ пользу этихъ монастырей.

Епископъ Θеофилъ Годебскій отнялъ у православныхъ Пинскій братскій монастырь съ церковію Св. Θеодора со всѣми ихъ принадлежностями и имуществомъ. Декретомъ королевскаго ассесорскаго суда церковь эта и монастырь возвращены православнымъ, а епископъ Годебскій осужденъ на вѣчную банницію. Годебскій, однако, не подчинился этому приговору и захваченнаго имущества церковнаго не хотѣлъ возвратить. Въ числѣ захваченныхъ Годебскимъ церковныхъ вещей было евангеліе въ бархатной сребро-позлащенной оправѣ, пожертвованное фельдмаршаломъ Борисомъ Петровичемъ Шереметевымъ Новодворскому монастырю, стоящее тысяча злотыхъ польскихъ. Не смотря на неоднократныя просьбы потерпѣвшихъ, Годебскій не хотѣлъ возвратить захваченныхъ вещей и имущества церковнаго, оцѣненнаго потерпѣвшими въ шесть тысячъ злотыхъ. Потерпѣвшіе игуменъ Пинскаго братскаго монастыря Иларіонъ Величковичъ и Новодворскаго—Макарій Малиновскій подали въ гродскій Пинскій судъ протестацію, требуя приведенія въ исполненіе королевскаго декрета, взысканія съ виновныхъ судебныхъ издержекъ и десяти тысячъ злотыхъ „заруки", опредѣленной тѣмъ же декретомъ на сопротивляющихся.

Wypis z xiąg grodskich powiatu Pinskiego.

Roku tysiąc siedmsetnego dwudziestego trzeciego, miesiąca February szostego dnia.

Na urzędzie ikmci grodskim przede mną Michałem Stanisławem Orzeszkiem, woyskim y podstaroscim sądowym powiatu Pinskiego, załosnie opowiadali y solleniter się protestowali w Bogu wielebni oycowie Ilarion Wieliczkowicz bracstwa Pinskiego y Makariusz Malinowski Nowodworskiego monasterow ihumenowie y wszyscy oycowie tych że monasterow na iw. imci xiędza Teophila Godebskiego, episkopa Pinskiego y Turowskiego, y pomocnikow iego msci imionami y nazwiskami wiadomych y znaiomych o to y w ten niżey opisany sposob, iż iw. imci xiądz episkop Pinski y Tyrowski, nic nie uważaiąc na prawo pospolite y wszelką slusznosc, monaster bracki Pinski y cerkiew S. Theodorowską zaiechanie na unią y odebranie ich dobr y zabraniem nie mało żeczy cerkiewnych, o wzruszenie pokoiu między unitami y dyzunitami, constytucyiami koronnemi y wielkiego xięstwa Litewskiego y tractatem wiecznym z carem imscią zawartym, od żałuiących delatorow przed sąd naiasnieyszego krola imci bedąc adcitowanym, gdzie po wyszłych dyllacyach y po atestowanym dekrecie iw. imci xiądz biskup Pinski y Turowski na banicyą wieczną wzdac się dopuscił, tym że decretem naiasnieyszego krola imci przy bytnosci imci panow commissarzow swoich rzeczy wszystkie cerkiewne monasterow Nowodworskiego y bracstwu Pinskiemu, iako ich własne, powrocic, szkody y nakłady prawne bez juramentu, pod zaręką dziesięciu tysięcy przysądziwszy, nakazał, szerzey w tym że dekrecie naiasnieyszego krola imci iest wyrazono, pod datą w roku tysiącznym siedmsetnym dwudziestym wtorym miesiąca grudnia trzydziestego pierwszego dnia wyniesiony, ktoremu decretowi najasnieyszego krola imci sprzeciwiaiąc się, będąc zaocznym banitem, tandem za niepoiednokrotnym od załuiących delatorow o oddanie zabranych rzeczy cerkiewnych, także zabranych zboż młoconych y w snopie y innych ruchomosci według osobliwego regestru mniey kładąc na szesc tysiąc złotych polskich upominaniem się, monasterowi Pinskiemu należących, żałuiącym delatorom przywrocic y oddac nie chce, co większa—srogą odpowiedz y pochwałkę na zdrowie zakonnikow delatorow uczynił, y czynic nie przestaie, tak też za niesłuszne wykupienie za siedm talarow bitych ewangelii oprawney w srebro-pozłocistey, pole aksamitne ciemno-zielone na sobie maiącey y kosztuiącey tysiąc złotych polskich,

za ihumeniy Theodorego Kochowskiego monasteru Nowodworskiego od xięcia imci Borysa Szeremeta feltmarszałka na cerkiew Nowodworską nadaney, pozwany iw. imci xiądz biskup Pinski y Turowski wyż pisaną ewangelią gwałtownie zabrac kazawszy, w kathedralney cerkwi Pinskiey oną lokował, tego wszystkiego, iako się superius wyraziło, rzeczy cerkiewnych, praw, zapisow monasterowi bracskiemu należących, zboż, koni, bydła y innych rzeczy nie mało, iako tego osobliwy regestr pokaże, klasztorowi brackiemu Pinskiemu należących, pozabierawszy, niepoiednokrotnie upominaiący się nie oddaie y oddac nie chce, przez co w zaręki dziesięc tysiąc złotych polskich y dalsze paeny prawne w dekrecie naiasnieyszego krola imci na się założone popadł, chcąc żałuiące delatorowie z obżałowanym iw. imci xiędzem biskupem Pinskim y Turowskim y pomocnikami imci prawem czynic, szkod wszelkich, vigore osobliwszego regestru stałych, decretem naiasnieyszego krola imci prysądzonych y zarąk tym że decretem wskazanych dziesięciu tysiący złotych polskich za naruszenie pomienionego decretu na dobrach wszelkich pozwanego imci wespoł z szkodami, expensami prawnemi y szesciu tysięcy złotych polskich . . . . . . kładąc żałuiącym aktorom wskazania y przysądzenia miec, za odpowiedzi y pochwalki udziałane paeny, winy prawne na obżałowanym imci pozyskac y zdrowie załuiących delatorow od impetycyi y pochwałek securitatem prawa pospolitego obwarowac y cokolwiek z swiętey sprawiedliwosci y produktu patrona dowiedziono będzie requirowac. Na ten czas ten swoy solenny process, salwa onego melioratione, dali do xiąg urzędowych zapisac, ktory iest zapisany. Z ktorych y ten wypis pod pieczęcią grodską Pinską staroscinską y z podpisem ręki pisarskiey w Bogu przewielebnym imci oycom ihumenom brackiemu y Nowodworskiemu monasterow iest wydan. Pisan w Pinsku.

(Копія).

63.

1723 г. Февраля 19. Продажная запись брестскаго мѣщанина Павла Трички и его жены на огородъ, называемый „Суковщина“, проданный Брестскому Симеоновскому монастырю за 100 злотыхъ.

Actum in civitate Brestensi Magni Ducatus Lithv. die 19 mensis Februarii anno dni 1723.

Na urzędzie lantwoytowskim burmistrzowskim y radzieckim w miescie ikmci Brzesciu Lit. przede mną Janem Mościckim lantwóytem, postanowionym od iw. Reynalda Sadowskiego, kasztelana y wóyta dziedzicznego Brzeskiego, y przed nami Theodorem Malcem y Bazylim Turutą burmistrzami, Jakubem Skoybidem, Danielem Olesiewiczem, Szymonem Charkiewiczem, Michałem Jarmuszewiczem raycami, Mironem Nestorukiem, Janem Kirykowiczem, Woyciechem Gałkowskim, Harasimem Hryniewiczem, ławnikami, na zwykłym mieyscu sądowym w ratuszu zasiadaiącemi, stanąwszy personaliter sławetny Paweł Tryczka wespół z małżonką swoią Konstancyą Jakimowiczowną, mieszczanie brzescy, jawnie y dobrowolnie przed nami urzędem zeznali, iż maiąc oni ogrod swóy własny, oyczysty, prawem naturalnym na iego osobę spadaiący, nazwany zdawna Sękowszczyzna, za miastem za Muchawcem na Osinkach, w pewnych miedzach y granicach zdawna leżący, a do przysądu y posłuzenstwa prawa magdeburskiego przynależący, wolny, swobodny, niczym nikomu niewinny, ani zawiedziony, ani sługami żadnemi nieobciążony, ob miedzę z iedney strony ww. oo. Zamuchawięckich Symeonowskich, y z iedney strony tychże samych ww. oo. głową do wypustu mieyskiego y gościnca Wołynskiego, a tyłem do ułeczki Osinskiey. Tedy ten ogrod swóy

własny, za dozwoleniem pani matki swey Domiceli Makarówney Szymonowey Tryczczyney, przedał wielebnemu w Bogu oycu Herwazemu Rudnickiemu, na ten czas namiesnikowi klasztoru S. Symeona Słupnika, y całemu klasztorowi ich na wieczność za pewną rękodayną summę pieniędzy, to iest za złotych polskich sto, y zarazem tę summę do ręku swoich odebrał, y z odebrania tey summy wielebnego wyż wymienionego oyca y cały klasztor ww. oycow kwitował, nic sobie samemu, żenie, potomstwu swemu tego ogrodu żadney części niezostawuiąc, ani wyimuiąc, pozwolił tym ogrodem iako chcąc szafować, dysponować, dać, przedać, zamienieć, y ku naylepszemu pożytkowi swemu obrócić, etc. Z którego ogrodu ww. oo. sami y sukcessorowie ich czynsz do ratuszu, według postanowienia y ugody z magistratem (oprócz dawnego postanowienia) co rok do skrzynki ratuszowey po złotych siedm płacić maią; po którym takowym przyznaniu w intromissyą y w wieczyste spokoyne używanie ww. oo. y sukcessorom ich ten ogrod przez sławetnych panow Jakuba Skolbida y Daniela Olesiewicza, raycow z urzędu przydanych, iest podany, a intromissyi nikt niebronił, y z prawem pierwszym, ani poslednim nie odzywał się, która intromissya do xiąg magdeburskich mieyskich Brzeskich iest wpisana y extraktem stronie z pieczęcią radziecką y z podpisem ręki pisarskiey iest wydana. Actum anno et die ut supra. Jan Borowik, pisarz przysięgły magistratu miasta Brzescia ikmci.

(Копія).

64.

1740 г. Апрѣля 29. Свидѣтельство брестскаго магистрата о количествѣ земли церковища (цвинтаря) б. церкви Воздвиженія Честнаго Креста въ Врестѣ Литовскомъ.

Свидѣтельство это дано на основаніи хранящейся въ магистратѣ ревизіи измѣренія всего города Бреста, произведенной въ 1682 г. Въ этой „Ревизіи“, между прочимъ, упоминается о таковой же ревизіи, произведенной когда-то Димитріемъ Сапѣгой, а въ сей послѣдней говорится о плацѣ или цвинтарѣ Св. Креста, который „нѣсколько сотъ лѣтъ пустуетъ“. По послѣдней ревизіи онъ заключаетъ въ себѣ 8 прутовъ.

Burmistrze, raycy y całe pospolitstwo miasta Brzescia ikmci.

Niżey na podpisie mianowani czyniemy wiadomo tym testimonium urzędu naszego komu o tem wiedziec będzie należało, iż z rewizyi pomiaru prętowego uczynioney całego miasta Brzescia ikmci w roku 1682 znayduie się plac alias cmentarz S. Krzyrza za Muchawcem, przy goscincu Łuckim, od lat kilka set, iako sonat rewizyą s. pamięci iwmci Dmitra Sapiehi, ktory do tych czas pustym zostaie, ktorego cmentarza wymiar w ostatniey rewizyi znayduie się prętow osm. Co tak iest, a nie inaczey, fide et consciencia testamur y dla lepszego dokumenta y stwierdzenia tego testymonium urzędu naszego przy pieczęci radzieckiey rękoma naszemi własnemi podpisuiemy się. Działo się w ratuszu dnia 29 kwietnia roku 1740. Jan Borowik y Demian Tatarinowicz, burmistrze miasta ikmci Brzescia. Alexandr Borowik, notarius iuratus civitatis Brestensis sacrae regiae maiestatis.

(Копія).

65.

1740 г. Ноября 23. Декретъ королевскаго задворнаго ассесорскаго суда по жалобѣ Брестскаго Симеоновскаго монастыря на Владимірскаго и Брестскаго уніатскаго епископа Өеофила Годебскаго о насильственномъ отнятіи у монастыря церковища (цвинтаря) Воздвиженія Честнаго Креста въ Брестѣ.

Игуменъ Брестскаго Симеоновскаго монастыря Сильвестръ Рудницкій подалъ жалобу королю на епископа Өеофила Годебскаго, на уніатскаго оффиціала брестскаго Игнатія Улинскаго и другихъ членовъ брестской уніатской капитулы о томъ, что они въ 1740 г., августа 24, съ толпою въ полтораста слишкомъ человѣкъ, вооруженныхъ палками, кольями и топорами, напали на принадлежащее монастырю церковище Воздвиженія Честнаго Креста, разломали и порубили изгородь, засѣянный на этомъ церковищѣ яровой хлѣбъ и овощи потоптали и уничтожили до тла, избили до полусмерти іеромонаха Патрикія Дарошуцкаго, побили и разогнали монастырскую прислугу, не пощадили и самого игумена старика. Для разслѣдованія и рѣшенія этого дѣла по повелѣнію короля назначена коммиссія изъ двухъ лицъ: Каликсіа Гарновскаго, декретоваго королевскаго писаря, и Сербеевскаго, королевскаго ротмистра.

Actum w Warszawie. Roku panskiego tysiąc siedmset czterdziestego miesiąca novembra dwudziestego trzeciego dnia.

W sprawie poboznego oyca Gerwazego Rudnickiego, ihumena monastyrow brzeskich rithus graeci y całego konwentu Brzeskiego dysunickiego, z w Bogu przewielebnym xiędzem Theofilem na Godziębie Godebskim, biskupem Włodzimirskim y Brzeskim, tudziez wielebnym xiędzem Ignacym Ulinskim officiałem Brzeskim ordinis sancti Basilii Magni; oraz wielebnymi xięzą prezbiterami diocesyi Brzeskiey rithus graeci in unione z kosciołem Rzymskim zostaiącemi, iakoz sługami, dziakami y pomocnikami onych, imionami y nazwiskami samymze wiadomymi, za pozwem mandatem naszym przed sąd nasz zadworny assesorski W. X. L. wyniesionym y za żałobą w nim wyrazoną, mieniąc oto: iz obzałowani xięza violando prawo pospolite, konstytucie seymowe o violatorach y expulsatorach stricte opisane, smieli y wazyli się bez żadney conwikcii y decretu w roku teraznieyszym tysiąc siedmset czterdziestym miesiąca augusta dwudziestego wtorego dnia, violenti modo, z siekierami, kołami y kijami, w pułtorych set y daley duchownych y swieckich ludzi, po nieprzyiacielsku, pod monastyr sam z takowym tumultem napadszy na grunt y cmentarz ogrodzony, na ktorym przed tym była ufundowana cerkiew Podniesienia Krzyza S., ab antiquo do monastyrow załuiącego delatora należące, vigore praw, dokumentow na te mieysce temuz monasterowi, a nie innym, na ktorym mieyscu cmentarzowym w roku tysiąc siedmsetnym czwartym od wielebnych załuiących zakonnikow krzyz postanowiony iest, sine praepeditione y w possessii ab aevo zostawał, na dniu supra wyrazonym z takowym tumultem obzałowani violenter naszedszy, pierwiey ogrodzenie tego cmentarza siekierami funditus płoty poprzecinali, zboza iare y warzywa ogrodne tam zasiane kołami y kijami wybili y wniwecz obrocili, spustoszyli, zakonnikow monastyrskich połapawszy nie pochrzesciansku crudelissime obuchami, kołami y kijami bili, tłukli, mordowali y iak się podobało takowym violatorom, tak nad niewinną krwią chrzescianską zemste czynili, czeladz monastyrską bijąc, tłukąc, precz porospendzili; tamze wielebnego oyca Patryciusza Doraszuckiego kaplana okrutnie niemilosiernie kołami, kijmi od nog do głowy tyransko zbili y zaniezywego na ziemi lezącego porzucili, od którego takowego tyranskiego zbicia Bog wie iezeli się z tym nie pozegna swiatem, jako o tym wszystkim ob-

dukcya ieneralska w sobie dostatecznie wyraza; niekątętuiąc się y tym samego wielebnego ihumena, skomatycznie zelzywszy, pokilka razy staruszka potrącili, y tak niepraktykowany gwałt nayscie na własne grunta y cmentarz przy stałey wiolencyi uczyniwszy, dalszemi odpowiedziami y pochwałkami samego załuiącego ihumena y wszystkich zakonnikow na smierc zabiciem, spustoszeniem cerkwi ss. y zruynowaniem monastyrow odgrażaią. Zaczym załuiący delator z obżałowanemi chcąc jure prosequi, ante omnia do obwarowania securitatem zdrowia, tudziez, vigore przywileiow, praw, funduszow cerkwi, do przysądzenia cmentarza violenter zabranego delatoribus w reindukcią, do utwierdzenia wszystkich aktorom dokumentow służących y należących, a za bezprawie uczynione, powyrąbywanie płotow, za spustoszenie zboz, iarzyn, warzyw ogrodnych, zbicie zakonnikow, czeladzi y parobkow monastyrskich, do przysądzenia y zapłacenia nawiązki podług prawa pospolitego za odpowiedzi y pochwałki paenami de lege sciągaiącemi się, do nagrodzenia y zapłacenia wszystkich szkod y expens prawnych, y oto wszystko co czasu prawa deducitur salwa melioratione tey żałoby, przed nasz sąd zadworny assessorski W. X. L. załuiące actores obzałowanym osobom instituerunt actionem. W ktorey sprawie my krol przez panow rad senatorow y urzędnikow naszych, w tych sądach zasiadaiących, necessariam commissionem uznawamy, na expediowanie ktorey a parte actorea urodzonego Kalixtego Hornowskiego pisarza decretowego naszego W. X. L., a parte vero citata urodzonego Sierbiiewskiego rotmistrza naszego, zgodnie od stron podanych, przy urodzonym komorniku Brzeskim naznaczamy y awtoryzuiemy, ktorzy to urodzeni komisarze za sprowadzeniem siebie mutuo partium sumptu ad locum commisionis competentem, na dzien dwudziesty piąty miesiąca maia w roku przyszłym tysiąc siedmset czterdziestym pierwszym ziachawszy się, hunc actum commisionis według nauki praw, konstytucii seymowych o kommissyach y komisarzach, jak się maią sprawic, opisanych, expediowac, dyfferencie inter easdem partes zachodzące, vigore załob ab utriusque partis wyniesionych, tudziez dowodow y odwodow, finaliter, non obstante etiam alterius partis contumacia rozsądzic, co od kogo y komu z prawa będzie nalezało przysądzic, indelinquentes etiam poenas arbitrarias de iure concessas wskazac, y takowy swoy wyrok podług prawa y swiętey sprawiedliwosci uczyniwszy, ony ad executionem (salva non nisi a definitiva sententia parti gravamen sentienti apellatione przed sąd nasz zadworny assesorski W. X. L.) przyprowadzic, na ktorey to kommissii a żeby też strony scuteczno in principali negotio abscissis quibusvis dilationibus et beneficiis juris sub poenis contraventionis et amissionis causae (procz kopii spraw wszystkich, ktore ab utrinque pod regestrem y datami do kancellaryi Brzeskiey tygodniem przed następuiącą komissią oddane byc powinne) na tey że komissii rosprawe przyięły, praesenti decreto nakazuiemy; nakoniec do teyże komissyi wolne wyniesienie aktoratow y załob przeciwnych parti citati reserwuiemy. Actum ut supra panowania naszego VII roku. Jan Sapieha. Za sprawą iw. imci p. Jana Fryderyka hrabi na Kodniu, Dorohostaiach, Czarnobylu, Kopylach y Sapiezynie Sapiehi kanclęrza wielkiego W. X. L., sądowego Brzescianskiego... podstarosty—Kalixty Hornowski.

Подлинный на листѣ бумаги съ большою печатью В. Кн. Лит., тисненною на сюргучѣ.

66.

1742 г. Іюля 18. Декретъ королевск. комиссаровъ по жалобѣ Брестскаго Симеоновскаго монастыря на уніатскаго еп. Θеофила Годебскаго и на Брестскую уніатскую капитулу о насильственномъ отнятіи церковища Воздвиженія Честнаго Креста въ Брестѣ.

Комиссіи, назначенной декретомъ королевскаго ассесорскаго суда 1740 г. ноября 23, предстояло разобрать и рѣшить двѣ встрѣчныя жалобы: *одну*—игумена Симеоновскаго монастыря съ братіею на уніатскаго епископа Θеофила Годебскаго и Брестскую уніатскую капитулу о насильственномъ отнятіи съ давнихъ временъ принадлежащаго монастырю церковища (цвинтаря) б. церкви Воздвиженія Честнаго Креста, *другую*—епископа Θ. Годебскаго и Брестской уніатской капитулы на Симеоновскій монастырь о незаконномъ завладѣніи того же церковища. Симеоновскій монастырь не представилъ (будто бы) суду ни одного документа, который бы подтверждалъ права его на владѣніе церковищемъ. Противная сторона,—уполномоченный епископа Θеофила Годебскаго Никаноръ Улинскій, ректоръ Владимірскій, съ бывшимъ оффиціаломъ Брестскимъ Игнатіемъ Улинскимъ, старшимъ базиліанскаго Антопольскаго монастыря, а также съ брестскимъ оффиціаломъ Игнатіемъ Зноевскимъ, старшимъ Брестскаго базиліанскаго монастыря, и другими уніатскими священниками, заявили суду, что б. оффиціалъ брестскій Игнатій Улинскій предостерегалъ игумена Симеоновскаго монастыря, когда тотъ приказалъ огородить церковище и засѣять его, чтобы онъ не дозволялъ себѣ распоряжаться этой землей, такъ какъ она принадлежитъ уніатамъ. Въ подтвержденіе своихъ правъ на два участка земли, незаконно будто бы присвоенныхъ Симеоновскимъ монастыремъ, противная сторона (уніаты) представила подлинную выпись изъ книгъ Брестской магдебургіи, 1643 г. февраля 9, изъ которой видно, что эти участки земли пожертвованы брестскими мѣщанами двумъ уніатскимъ церквамъ—Пречистенской и Св. Креста, каковыми участками земли, по *перенесеніи* церкви Пречистенской въ Гершановичи, мирно и безпрепятственно со стороны Симеоновскаго монастыря пользовался и донынѣ пользуется Гершановскій священникъ; плацы же или церковища (цвинтари) б. Пречистенской и Св. Креста пустуютъ до настоящаго времени. Въ подтвержденіе своихъ правъ на одно изъ этихъ церковищъ,—именно на церковище Св. Креста, уніаты представили конфирмаціонный привилей короля Яна Казиміра, подтверждающій привилей королей Сигизмунда I (1506—1548), Стефана Баторія (1575—1586) и Сигизмунда III (1587—1632), и особенно позднѣйшій изъ этихъ привилеевъ—1668 г. августа 9, въ коемъ между прочимъ изображено: такъ какъ по смерти епископа и архимандритовъ имущества церковныя вакантныя незаконно присвояются и расхищаются дизунитами и свѣтскими людьми, чѣмъ причиняется великій вредъ св. уніи, то, во избѣжаніе сего зла, уніатскіе митрополиты уполномочиваются управлять и владѣть таковыми вакантными бенефиціями. Не смотря на вышеупомянутое предостереженіе со стороны уніатовъ, сдѣланное игумену Симеоновскаго монастыря, когда тотъ приказалъ огородить церковище св. Креста,—при чемъ ему, игумену, указанъ былъ и упомянутый выше конфирмаціонный привилей Яна Казиміра, онъ не только не пріостановилъ постройки ограды церковища, но когда уніаты явились для уничтоженія этой ограды, не дозволилъ разрушать ограду, а одного изъ посланныхъ для сей цѣли дьячка, начавшаго рубить и ломать изгородь, ударилъ своей палкой два или три раза. Въ тоже время, по приказанію игумена, на колокольнѣ Симеоновскаго монастыря ударили въ набатъ, на который къ мѣсту происшествія сбѣжались монахи изъ монастыря, вооруженные палками, кольями и топорами, а также толпа монастырскихъ замухавецкихъ юрисдичанъ, которые стали бросать въ уніатовъ пескомъ и грязью, а нѣкоторыхъ уніатскихъ священниковъ и побили до крови. Уніаты подтвердили все это присягой, которая имъ была судомъ дозволена и которую они принесли въ своей Соборной церкви. Судъ присудилъ церковище Св. Креста уніатамъ. Относительно насилій и побоевъ, взысканій и штрафовъ за побои, такъ какъ обѣ стороны оказались виновными, жалобы ихъ въ этомъ пунктѣ оставлены безъ послѣдствій. Неуниты (Симеоновскій монастырь) остались недовольны этимъ рѣшеніемъ и подали апелляцію въ королевскій судъ.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego wtorego, miesiąca julii osimnastego dnia.

Przed nami Kalixtym Hornowskim, pisarzem decretowym W. X. L., Pawłem Serbiewskim, rotmistrzem i. kr. mci, komissarzami, dekretem sądow i. kr. mci assesorskich w roku tysiąc siedmsetnym czterdziestym miesiąca nowembra dwudziestego trzeciego dnia

w Warszawie ferowanym, naznaczonemi: agitowała się sprawa za dwoma wzaiemnemi aktoratami in unum złączonemi, mianowicie za pierwszym pobożnego oyca Gerwazego Rudnickiego, ihumena monastyru Brzeskiego Zamuchawieckiego, in assistentia dwoch zakonnikow personaliter stawaiących, za drugim w Bogu nayprzewielebnieyszego imsci xiędza Theofila na Godziembie Godebskiego, biskupa Włodzimierskiego y Brzeskiego ritus graeci uniti, per plenipotentiarium suum w Bogu przewielebnego imsci xiędza Nikanora Ulinskiego, rektora Włodzimirskiego, in assistentia ichmciow xięzy Ignacego Ulinskiego, bywszego officiała Brzeskiego, ad praesens starszego Antopolskiego, Januarego Znoiowskiego, officiała teraznieyszego y starszego conventu Brzeskiego zakonu divi Basili Magni, y ww. oycow Stefana Pierockiego, presbitera Łobaczewskiego, instygatora konsistorskiego, Nikodema Anaszkiewicza, presbitera Gerszonowskiego, Jana Alexandrowicza presbitera Krzyczewskiego, do dyoecezyi Brzeskiey należących, u sądu naszego komissarskiego, in praesentia imci Antoniego Henrika Łaskowskiego, komornika ziemskiego aktualnego woiewodztwa Brzeskiego, vigore decretu sądow i. kr. mci assesorskich ab utraque parte uzytego, personaliter stawaiących z pobożnym oycem Gerwazym Rudnickim, ihumenem monastyru Brzeskiego y z wszystkiemi tegoż monastyru zakonnikami, o rzecz y pretensie w załobach wyrazone, specialiter o placu w miescie i. kr. mci Brzesciu pustym, na ktorym quondam stała cerkiew pod tytułem Swiętego Krzyza; gdzie po złączonych aktoratach y wnoszonych pro et contra kontrowersiach, my komissarze, dekretem sądow i. kr. mci assesorskich naznaczeni, uczyniwszy wymiar placu in praesentia imci p. komornika ziemskiego Brzeskiego y doskonale strony inwestigowawszy; poniewaz ww. oycowie monastyru Zamuchawieckiego ani funduszem, ani żadnemi dokumętami possesii tego placu, żeby do nich miał należyc, stawaiąc w sądach naszych komissarskich, nie dowiedli; a ten że plac bez żadnego dokumentu, na ktorym stała cerkiew pod tytułem S. Krzyża, nie uważaiąc na przestrogę ww. oycow unitow idque imc xiędza Ignacego Ulinskiego, na ten czas officiała y starszego konventu Brzeskiego zakonu divi Bazilii Magni, przez wielebnego oyca Nikodema Anaszkiewicza, presbitera Gerszanowskiego, zaraz przy początku grodzenia tegoz cmentarza, w klasztorze y celi oyca ihumena monastyru Brzeskiego uczynioną, cmentarz ogrodzic kazali y ony roznym zbozem zasieli: więc my desuper wspomnieni komissarze doskonale tę sprawę wyrozumiawszy, stosuiąc się do samey słusznosci y swiętey sprawiedliwosci, ex quo ex parte w Bogu nayprzewielebnieyszego imci xiędza biskupa Włodzimirskiego y Brzeskiego stawaiąc dokumentami, z magdeburii Brzeskiey wydanemi y xięgami awtentycznemi sub data roku tysiąc szescset czterdziestego trzeciego, miesiąca februarii dziewiątego dnia dowiedli tego, iż dwa rezki pola zdawna do cerkwi pod tytułem S. Przeczystey y drugiey pod tytułem S. Krzyża mieszczanie brzescy w. o. Michałowi Jaroszewiczowi, preżbiterowi na ten czas obudwoch pomienionych cerkwi, w Brzesciu za Muchawcem będących, są nadane na ozdobę y potrzeby cerkiewne, ktorych gruntow po przeniesieniu cerkwi pod tytułem S. Przeczystey do Gerszonowicz w. presbiter Gerszanowski sine ulla disquisitione in pacifica possesione zostawał, iako y teraznieyszy presbiter sine impedimento od oycow monastyru Zamuchawieckiego te grunta do daty ninieyszey possiduie, a place, alias cmentarze obadwa, tak S. Przeczystey, iako y S. Krzyza, dotąd puste zostaią; iako do unitow, a nie oycow monastyru Zamuchawieckiego cmentarz Swięto-Krzyski należy, realitatem possesii dokumentami probowali: quod maximum—przywileiem nayiasnieyszego krola imsci Jana Kazimierza, konfirmuiącym prywilegia antecessorow swoich nayiasnieyszych regentow polskich, krola imsci Zygmunta pierwszego, Stefana y Zygmunta trzeciego, datami w nich wyrazonemi, poslednieyszym sub data roku tysiąc szescset szescdziesiąt osmego, miesiąca augusta dwudziestego dzie-

wiątego dnia, w Warszawie danym, z expressią, iż po zeysciu archiepiskopa y archimandrytow wszelkie dobra wakuiące, od rożnych, tak dyzunitow, iako też y ludzi swieckich, per violentias indebite occupant, przez co unii s. a pogotowiu chwałe Bożey nie małe umnieyszenie dzieie się, takowym inkonweniencioim zabiegaiąc oraz życząc, aby chwała Boska nie ustawała y owszem co raz pomnożenie brała, metropolitom unitom, tak w koronie polskiey, iako też y w wielkim xtęstwie Lit., vacantia beneficia cerkiewne religii greckiey administrowac y onemi władac moc dano, tymze supra wyrażonym confirmationis przywilegem iudicialiter deduxerunt; oraz y z tych że oycow Zamuchawieckich na początku grodzenia cmętarza imci xiądz officiał Brzeski przez pomienionego oyca Gerszonowskiego przestrzegał, y iako mimo takową przestrogę cmętarz S. Krzyża zagrodzili y czasu wycięcia płotow presbiterow unitow pokrwawili, do juramentu zabierali się. A tak my kommisarze, decretem sądow i. k. mci assesorskich na rozsądzenie tey sprawy destynowani, uznaiemy oycom Nikodemowi Anaszkiewiczowi presbiterowi Gerszonowskiemu, Janowi Alexandrowiczowi presbiterowi Krzyczewskiemu, Stefanowi Pirockiemu presbiterowi Łobaczewskiemu, instygatorowi konsistorskiemu, do iuramentu na tym, iako oyciec Gerszonowski, będąc ordynowanym od imci xiędza konwentu Brzeskiego divi Basilii Magni ritus uniti graeci zaraz przy początku grodzenia cmętarza Swięto-Krzyskiego y zabijaniu kołow, przybywszy do celi oyca ihumena Zamuchawieckiego, przestrzegał onego, aby tego grodzenia zaniechał, affirmando, że to iest cmętarz nie do monastyru Zamuchawieckiego, lecz imci xięzy unitom nalezący, y praecawendo, że ten płot będzie przez unitow rozrzucony y zasiania na tym mieyscu, ieżeli iakie będą, tedy potratowane,—na tym, iako ociec ihumen na te przestrogę oyca Gerszanowskiego reposuit, vilipendendo tę przestrogę, his formalibus rutenico idiomate: «ja prytom sam budu»,—na tym, iako podczas początkow podcinania płotow przez dwoch diakow oycow unitow oyciec ihumen naprzod sam ręką swą laską, ktorą miał przy sobie, uderzył diaka razy dwa czyli trzy, zabraniaiąc dalszego podcinania płotow; na tym, iako we dzwony monasterskie Zamuchawieckie na gwałt eodem instanti uderzono, za ktorym zwonieniem tak z klasztoru zakonnicy z kijami, kołami y siekirami, iako też białogłowy z gury z juryzdyk roznych zamuchawieckich dysunickich wypadszy, ziemią y błotem ciskali, a o. Patryciusz Doroszucki naprzod pięścią w gębę w. o. Mikołaia Łobaczewskiego presbitera Kosyckiego uderzył; na tym, iako ten że o. Patryciusz w. o. Jana Alexandrowicza presbitera Krzyczewskiego w sam łeb, a w. o. Stefana Pirockiego instigatora konsistorskiego kołem w rog głowy uderzył y okrwawił; na wykonanie ktorego juramentu w cerkwi murowaney sobora nazwaney dzien trzeci praesentis, to iest dwudziesty pierwszy julii naznaczamy, ktory ma bydz wykonany in praesentia imci pana Serbiewskiego; post expletum zas eiusmodi juramentum, plac alias cmętarz, na ktorym stała cerkiew S. Krzyża w Brzesciu za Muchawcem, o ktory się strony ab utrinque zapozwali, w Bogu nayprzewielebnieyszemu imsci xiędzu Theofilowi na Godziębie Godebskiemu, biskupowi Włodzimirskiemu y Brzeskiemu ritus graeci uniti y następcom imsci perpetuis temporibus do wolney dyspozycyi sine ulla od oycow Zamuchawieckich dyzunitow in posterum praepeditione przysądzamy; proceder prawny zaszły w sądach i. kr. mci zadwornych assesorskich ad datam praesentem ad invicem kassuiemy. A że czasu podcięcia płotow stały się boie y wzaiemne wiolęcye, ex quo za początkiem oyca ihumena to się stało; ponieważ strony obie swiadkow postronnych stawic nie mogli, inwestygowawszy tylo z obudwuch stron, ponieważ sam o. ihumen zeznał się, że naywprzod uderzył diaka, wiolęcię za wiolęcię, boy za boy konpęsuiąc, nie mniey expensow prawnych ab utrinque, ponieważ obie strony mieli suas rationes do zapozwania się, nie uznaiąc, perpetuum silentium obudwom stronom w tey sprawie nakazuiemy.

Na sprzeciwną temu decretowi naszemu stronę zarękę ważnosc rzeczy wynoszącą zakładamy. Od ktorego decretu w. o. dysunici apellowali et haec appelatio iest onym admissa. Ktora sprawa iako się agitowała, tak wydaiąc ten dekret nasz kommissarski parti requirenti, rękoma naszemi stwierdzamy. Dat w Brzesciu ut supra.

(Копія).

67.

1744 г. Марта 3. Протестація игумена Брестскаго Симеоновскаго монастыря Гервасія Рудницкаго на уніатскаго Брестскаго оффиціала о недопущеніи имъ свидѣтелей со стороны Симеоновскаго монастыря къ судебному разбирательству по дѣлу о насильственномъ захватѣ уніатами церковища Воздвиженія Честнаго Креста въ г. Брестѣ.

1742 Іюля г. 18, во время судебнаго разбирательства королевскою коммиссіею дѣла о насильственномъ захватѣ уніатами церковища Воздвиженія Честнаго Креста, обѣимъ сторонамъ предложено было представить свидѣтелей, каковые были представлены и допущены къ присягѣ. Когда по допросѣ свидѣтелей со стороны уніатовъ слѣдовало выслушать показанія свидѣтелей, представленныхъ Симеоновскимъ монастыремъ, уніаты съ бранью и ругательствами прогнали этихъ свидѣтелей, и такимъ образомъ на судѣ выслушена была только одна сторона—уніаты и, на основаніи показаній свидѣтелей этой стороны, дѣло рѣшено въ ихъ пользу. Протестующіе заявляютъ, что они намѣрены искать правосудія законнымъ порядкомъ.

Wypis z xiąg grodzkich woiewodstwa Brzeskiego. Roku tysiąc siedmsetnego cztyrdziestego czwartego, miesiąca marca dnia trzeciego.

Na urzędzie i. kr. mci grodzkim Brzeskim aktami starostinskiemi przede mną Franciszkiem z Chrzanowa Chrzanowskim, łowczym y podstarostim sądowym woiewodstwa Brzeskiego, comparendo personaliter w Bogu przewielebny imci xiądz Gerwazy Rudnicki, ihumen monastyrow Brzeskich ritus graeci, wespoł z całą bracią w Chrystusie zostaiącą, żałował y soleniter manifestuiąc protestował się na imci xiędza Ignacego Ulinskiego, bywszego officiała Brzeskiego, rektora Włodzimirskiego, ad praesens starszego Antopolskiego, Januarego Zmijowskiego, officiała teraznieyszego y starszego conventu Brzeskiego zakonu Divi Bazylii Magni, y wielebnych oycow Stefana Pierockiego presbitera Łobaczewskiego instygatora konsistorskiego, Nikodema Anaszkiewicza presbitera Gerszanowskiego, Jana Alexandrowicza presbitera Krziczewskiego, do dioecezyi Brzeskiey należących, z dokładem wielmożnych, to iest imci pana Kalixtego Harnowskiego pisarza zadwornego assesorskiego W. X. Lit., Pawła Sierbieewskiego rotmistrza i. kr. mci commissarzow, tudziesz y imci pana Henryka Łaskowskiego, lantwoyta y komornika woiewodstwa Brzeskiego, o to, iż co roku tysiąc siedmsetnego cztyrdziestego miesiąca nowembra dwudziestego trzeciego dnia, za decretem commissionis w sądach zadwornych assesorskich ferowanym z aktoratii imci xiędza Rudnickiego ihumena z iw. w Bogu przewielebnym imci xiędzem Godebskim biskupem Włodzimierskim y drugimi ichmci xięży in reatu wyrazonemi ritus graeci, za ktorym gdy wielmozni ichmci panowie comisarze tym że decretem naznaczeni wprzod po wydanych od siebie ordynaryie juris via innotestenciach, a po nich po wielokrotnych odroczeniach ad locum diferentiarum do miasta Brzescia za Muchawcem w roku tysiąc siedmsetnym cztyrdziestym wtorym miesiąca julii osimnastego dnia ziechali, na ktorym naznaczonym terminie jurisdici zasiadszy comissią czynili, na ktorey vigore correctury W. X. L. obie strony na tym, iako swiadkow nie corumpowali, iurament wykonali. Post satisfactionem prawu pospolitemu, gdy swiatkowie do wyznania

przystempowali, wtedy obżałowani ichmci żałuiących delatorow swiadkow, inscio cuivi motivo, do wyzwania, iako to obżałowani imci pan lantwoit y komornik Brzeski z drugiemi ichm. xiężą bazylianami y prezbiterami, z przegroskami y dyfamacyiami nie dopuscili, w czym żałuiące delatores wielką krzywdę ponoszą, zaczym do uznania powtorney komissyi y inquizycyi, do obwarowania securitatem possessyi tego gruntu, o ktory lis vertitur, to iest ogrodu alias placu, na ktorym cerkiew quondam była Podwyszenia Swiętego Krzyża, do approbaty całego procederu anterius zaszłego y przysłuchania onego, y o to wszystko co czasn prawa fusius przez controwersią dowiedziono y objasniono będzie, zachowawszy salvę do melioracyi tey żałoby, takowy swoy manifest do xiąg grodskich zapisac, co iest zapisano, z ktorych y ten wypis pod pieczęcią urzędową stronie potrzebuiącey iest wydan. Pisan ut supra. Marcin Matuszewicz, podstoli y pisarz grodski Brzeski.

Подлинный на листѣ бумаги съ тисненной печатью.

68.

1744 г. Августа 28. Декретъ королевскихъ комиссаровъ по дѣлу о насильственномъ отнятіи уніатами у Брестскаго Симеоновскаго монастыря церковища Воздвиженія Честнаго Креста.

Вслѣдствіе жалобы игумена Брестскаго Симеоновскаго монастыря Гервасія Рудницкаго о томъ, что на судебномъ разбирательствѣ королевскими комиссарами, въ 1742 г., іюля 18, дѣла о церковищѣ Воздвиженія Честнаго Креста, свидѣтели, представленные Симеоновскимъ монастыремъ, не были допущены къ допросу противной стороной (уніатами), декретомъ королевскаго ассесорскаго суда назначена была новая комиссія для разслѣдованія и рѣшенія этого дѣла на мѣстѣ, въ г. Брестѣ. Повѣренный игумена Рудницкаго доказывалъ, что явившіеся въ судъ уніаты должны имѣть и представить суду формальную довѣренность отъ епископа Ѳеофила Годебскаго, отъ имени котораго и началось настоящее дѣло въ королевскомъ ассесорскомъ судѣ. Повѣренный представителя противной стороны б. брестскаго оффиціала Игнатія Улинскаго, лично присутствовавшаго на судѣ, заявилъ на дообѣденной сессіи суда, что таковой довѣренности не имѣется, а на послѣобѣденной сессіи заявилъ, что довѣренность получена отъ епископа Годебскаго изъ имѣнія его Трашинъ. Повѣренный игумена доказывалъ, что эта довѣренность составлена безъ соблюденія требуемыхъ закономъ формальностей, и что онъ считаетъ ее даже подложной; что Игнатій Улинскій не можетъ отвѣчать за епископа Годебскаго, который въ декретѣ корол. ассесорскаго суда признанъ истцомъ, Улинскій же, напротивъ, признанъ въ числѣ позванныхъ къ суду и потому долженъ отвѣчать предъ судомъ самъ за себя, какъ *обвиняемый*. Судъ, признавъ довѣренность, выданную, будто бы, епископомъ Годебскимъ, недѣйствительною и пріобщивъ ее къ дѣлу, постановилъ пригласить обѣ стороны къ судебному разбирательству по существу дѣла. Уніаты уклонились отъ судебнаго разбирательства и прочь отошли. Судъ, признавъ неявку противной стороны къ судебному разбирательству незаконною, постановилъ продолжить судебное разбирательство въ отсутствіи этой стороны. Повѣренный игумена Симеоновскаго монастыря, изложивъ вкратцѣ сущность жалобы своего клієнта, уже разбиравшейся въ королевскомъ ассесорскомъ судѣ и королевскими комиссарами въ 1742 г., заявилъ, что комиссары рѣшили это дѣло въ пользу уніатовъ пристрастно, не допустивъ къ показанію свидѣтелей, представленныхъ Симеоновскимъ монастыремъ, тогда какъ свидѣтели, представленные уніатами, были допущены и выслушаны. Затѣмъ повѣренный игумена представилъ суду документы: 1) извлеченіе изъ книги королевскаго комиссара 1566 г., подписанное Сапѣгой, каштеляномъ трокскимъ, въ коемъ сказано: „кто доселѣ спокойно владѣлъ сѣнокосами и фольварками, не имѣя однако никакихъ документовъ на право владѣнія, тотъ навсегда остается собственникомъ такого имѣнія"; 2) процессъ о сожженіи монастыря Симеоновскаго въ 1716 г. мая 25; 3) извлеченіе изъ „Ревизіи измѣренія г. Бреста въ 1682", гдѣ между прочимъ упоминается плацъ иначе цвинтарь Св. Креста за Мухавцемъ, о которомъ упоминается также въ „Ревизіи", произведенной Димитріемъ Сапѣгой и др. По прочтеніи всѣхъ предъявленныхъ документовъ и по выслушаніи требованій истца, чтобы въ силу представленныхъ доказательствъ судъ приказалъ возвратить монастырю отнятый у него цвинтарь, а за произведенное насиліе и причиненіе

разнымъ лицамъ ранъ и побоевъ присудилъ установленное законами денежное взысканіе, а за уклоненіе безъ уважительной причины отъ суда—осужденія противной стороны на банницію и инфамію. Судъ призналъ и утвердилъ всѣ представленные ему Симеоновскимъ монастыремъ документы, документы же противной стороны призналъ не имѣющими юридическаго значенія; церковище, насильно отнятое уніатами, призналъ подлежащимъ возвращенію потерпѣвшей сторонѣ, а за насиліе опредѣлилъ взысканіе съ противной стороны 40 копъ грошей литовскихъ; за насиліе, учиненное сосѣду мирному—24 рубли грошей литовскихъ; за уничтоженіе посѣяннаго на церковищѣ яроваго хлѣба—40 гривенъ, за побои, нанесенные іеромонаху Патрикію Дорошанскому съ причиненіемъ ему ранъ на головѣ, на груди и на рукахъ—360 копъ грошей лит.; за побои съ нанесеніемъ ранъ другимъ монахамъ и монастырской прислугѣ 560 копъ грошей лит.; за судебныя издержки, понесенныя потерпѣвшею стороною по винѣ обжалованныхъ (уніатовъ) 3000 злотыхъ польскихъ. Всѣ вышеперечисленные штрафы и судебныя издержки подлежатъ взысканію съ имѣнія епископа Ѳеофила Годебскаго Тришинъ, въ воеводствѣ Брестскомъ, а самъ епископъ со всѣми обжалованными вмѣстѣ съ нимъ осуждается на временную и вѣчную банницію и инфамію.

Actum w Brzesciu Litewskim. Roku tysiąc siedymsetnego czterdziestego czwartego miesiąca augusta dwudziestego osmego dnia.

Przed nami kommisarzami dekretem nayiasnieyszego regnanta polskiego, p. n. młgo assessorskim do sprawy niżey wyrazoney naznaczonemi, Marcinem Matuszewiczem podstolim y pisarzem grodzkim, Kazimierzem Zwerozus Łubowskim krayczym y namiesnikiem, urzędnikami woiewodstwa Brzeskiego, agitowała się sprawa za dwuma wzaiemnemi aktoratami, przed sąd nasz kommissarski ab invicem wyniesionemi, mianowicie za pierwszym wielebnego oyca Gerwazego Rudnickiego, yhumena monastyru Brzeskiego ritus graeci y całey braci w Chrystusie zostaiącey, z iw. w Bogu przewielebnym imc xiędzem Theofilem na Godzięble Godebskim, biskupem Włodzimirskim y Brzeskim, tudziesz w Bogu przewielebnym imc xiędzem Ignacym Ulinskim, bywszym officiałem Brzeskim, ad praesens przełozonym Antopolskim zakonu divi Basilii Magni, oraz wszystkiemi oycami presbiterami dyakoniy Brzeskiey, sługami, czeladzią y pomocnikami, imionami y nazwiskami lepiey samym ze wiadomemi y znaiomemi, in uno consilio et condictamine z sobą zostaiącemi, mieniąc o to y w ten sposob: iz obżałowani, violando prawo pospolite y konstytucye seymowe o wiolatorach y expulsatorach stricte opisane, smieli y wazyli się bez żadney konwikcyi dekretu w roku przeszłym tysiąc siedmset czterdziestym miesiąca augusta dwudziestego wtorego dnia, violenti modo, z siekierami, kołami y kijmi, w pułtorasta y daley duchownych y y swieckich ludzi, po nieprzyiacielsku pod monastyr sam z takowym tumultem napadszy na grunt y cmętarz ogrodzony, na ktorym przed tym była ufundowana cerkiew Podniesienia Krzyza Swiętego, ab antiquo do monastyrow załuiącego delatora należący, vigore praw dokumentow na te mieysce temuz monasterowi, a nie innym, mieyscu cmentarzowym w roku tysiąc siedmsetnym czwartym od wielebnych załuiących zakonnikow krzyz postawiony iest sine praepeditione y w posessyi ab aevo zostawał, na dniu supra wyrazonym z takowym tumultem obżałowani violenter napadszy, pierwiey ogrodzenie tego cmętarza siekierami płoty funditus poprzecinali, zboza iare y warzywa ogrodne tam zasiane kołami y kijami wybili y wniwecz obrocili y spustoszyli; zakonnikow monasterskich połapawszy nie pochrzesciansku crudelissime obuchami, kołami y kijami bili, tłukli, mordowali ile się podobało takowym violatorom, nad niewinną krwią chrzesciańską zemste czynili, czeladz monastyrską bijąc, tłukąc, precz porozpędzili; tamze wielebnego oyca Patryciusza Doraszuckiego kapłana okrutnie niemiłosiernie kołami, kijami od nog do głowy tyransko zbili y zaniezywego na ziemi leżącego porzucili, od ktorego takowego tyranskiego zbicia Bog wie iezeli y mało z tym nie pozegna swiatem, iako o tym wszytkim obdukcya jeneralska w sobie dostatecznie wyraza; nie kątentuiąc y tym samego wielebnego ihumena skomatycznie zelzywszy staruszka potrącili, y tak nie-

praktykowany gwałt nayscie na własne grunta y cmętarz przy stałey wiolencyi uczyniwszy, dalszemi odpowiedziami y pochwałkami załuiącego ihumena y wszytkich zakonnikow na smierc zabijac, spuszczeniem cerkwi y zruynowaniem monasterow odgrazaiąc, takowe nieznosne krzywdy gdy wielebni xięza monastersci obzałowanych do sądow i. kr. mci zadwornych adcytowali, sąd assesorski dekretem oczewistym sub data roku tysiąc siedmset czterdziestego nowembra dwudziestego trzeciego dnia takową sprawę na kommissyą odesłał. Vigore ktorego dekretu, gdy wielmożni urodzeni urzędnicy ad locum commissionis competentem ziachali, wtedy obzałowani swoich swiadkow stawili, a parte zas actorea żadnego do swiadectwa nie dopuscili, o co chcąc delatores jure prosequi, do obwarowania securitatem zdrowia, tudziesz vigore przywilejow, praw, funduszow cerkwi, do przysądzenia cmętarza, violenter zabranego, delatorom w reindukcyą, do utwierdzenia wszystkich dokumętow delatorom służących, za wyrąbywanie płotow, spustoszenie zboza y warzywa, za zbicie zakonnikow, czeladzi y parobkow monastyrskich nawiązki paen de lege sciągaiących się, do uznania powtorney kommissyi, do nagrodzenia szkod y expens prawnych y o to co czasu prawa deducetur salva tey żałoby melioratione. A za drugim reconvencyonalnym aktoratem iw. imc xiędza Theofila na Godziembie Godebskiego, biskupa Włodzimirskiego y Brzeskiego, ordinis S. Basili Magni, oraz wielebni prezbiterowie kapituły dyocezyi Brzeskiey ritus graeci, in unione z kosciołem rzymskim zostaiące, z pobożnym oycem Gierwazym Rudnickim, ihumenem y całym zgromadzeniem monastyru Brzeskiego dyzunitskiego, tudziesz parobkami, czeladzią y juryzdyczynami ichmc imionami y nazwiskami samym ze ichmc lepiey wiadomemi y znaiomemi, do violencyi przysposobionemi, mieniąc oto: iz co obzałowani w roku tysiąc siedmsetnym czterdziestym in augusto, uformowawszy y urosciwszy niesłusznie do załuiących prezbiterow dyecezyi Brzeskiey o nieiakowys niby sobie należący plac w miescie naszym Brzesciu leżący pretęsyą y uczyniwszy wiolencyą (jako o to proceder obszerniey w sobie wyraza) do sądow naszych zadwornych assessorskich wielkiego xięstwa Litewskiego załuiących delatorow niesłusznie adcytowali. Sąd nasz zadworny assesorski o dyferencyą takowych placow na rozsądzenie stron w. ichmc pp. kommissarzow naznaczył. W. ichmc pp. kommissarze, po wydanych od siebie innotescencyach ad fundum tych placow w roku tysiąc siedmsetnym czterdziestym wtorym julii osmnastego dnia ziachawszy y z oczewistey kontrowersyi obudwoch stron wysłuchawszy, pretensyi vigore produkowanych ex parte wielebnych prezbiterow dyecezyi Brzeskiey słusznych y iasnych dokumętow, ograniczen y znakow, juramęt na punktach w tymze dekrecie wyrazonych uznawszy, te place załuiącym prezbiterom Brzeskim przysądzili, y possesyą stwierdzili, a na sprzeciwnych temu dekretowi zarękę waznosc osądzoney rzeczy wynoszącą załozyli; obzałowani zas nie kontentuiąc się takową decyzią, od wyz wyrazonego dekretu appellowali, po którey pozwoloney sobie appellacyi, naruszaiąc takowy dekret, w paeny zaręki w nim wyrazone popadaiąc, niesłusznie dellatorow prowokuią, do szkod y expens prawnych przywodic usiłuią; zaczym ante omnia do approbaty wszelkich dokumętow, ograniczen y dekretu oczewistego kommissarskiego, a za nim pokarania paenami z prawa pospolitego sciągaiącemi się, do wskazania zarąk, do refuzyi szkod y expens prawnych w tey sprawie z okazyi obzałowanych spendowanych y o to wszytko, co czasu prawa fusius przez kątrowersią ichmc pp. patronow deducit salva tey załoby melioratione, iezeli tego ukaze potrzeba. Za takowemi załobami ad invciem wyniesionemi z dekretu i. kr. mci zadwornego assessorskiego w miescie i. kr. mci Brzesciu roku tysiąc siedmsetnego czterdziestego czwartego marca trzeciego dnia ferowanego, do niniey-szego dekretu naszego kommissarskiego inserowanemi (jako te żałoby de tenore suo fusius rem obloquuntur) partes inter se litigantes instituerunt sibi actionem. Do ktorey sprawy

na dniu dwudziestym szostym miesiąca augusta roku tysiąc siedmsetnego czterdziestego czwartego podług obloquentii dekretu i. kr. mci zadwornego assesorskiego w roku tysiąc siedmsetnym czterdziestym czwartym miesiąca marca trzeciego dnia z aktoratow ab invicem wyniesionych, w Brzesčiu ferowanego, za innotescencyą y odroczeniem ad requisitionem obudwoch stron wydanemi, my kommissarze ziechawszy na kommissyą ad locum facti et differentiae do miasta i. kr. mci Brzescia, przy monastyrze oo. Brzeskich Zamuchawieckich takowe actus jurisdictionem ufundowawszy, aktorat partis citatae do pierwszego aktoratu przyłączywszy, proceder nakazalismy. In procedendo et in continuatione tey sprawy na terminie y dniu ninieyszym wyz na dacie pisanym, to iest na dniu dwudziestym osmym miesiąca augusta roku teraznieyszego tysiąc siedmsetnego czterdziestego czwartego, stawaiąc in praesentia w. oyca Gerwazego Rudnickiego, ihumena monastyru Brzeskiego Zamuchawieckiego, y inney braci jego, aktora swego, patron imc p. Stanisław Łaskowski o pokazanie plenipotencyi od strony przeciwney kontrowertował y dowodził, ze do tey sprawy, o co vertitur actio, a specialiter de possessione fundi, w załobie expressis, w sądach i. kr. mci zadwornych assesorskich w roku tysiąc siedmsetnym czterdziestym czwartym miesiąca marca trzeciego dnia w Brzesciu Litewskim sądzących się, iw. imci xiędz Theofil na Godziębie Godebski, biskup Włodzimirski y Brzeski, qui principalis actor nomine suo wyniosł actorat, za ktorym actoratem sąd i. kr. mci assesorski ferował dekret y na powturną kommissyą dla finalnego rozsądku odesłał. Dla tego omnino potrzebna iest plenipotencya, bez ktorey stawac in princypali stronie przeciwney negował, na dowod vigore prawa: idque artykuł piędziesiąty szosty z rozdziału czwartego y konstytucyą roku tysiąc szescset szesnastego, a parte actora allegował y produkowania plenipotęcyi domawiał się. Econverso, ex parte iw. imc xiędza biskupa, in praesentia imci xiędza Ignacego Ulinskiego, bywszego oficiała Brzeskiego, ad praesens przełozonego Autopolskiego, stawaiąc patron imci p. Andrzey Dowmont na sessyi ranney odezwał się, iz niemasz plenipotencyi, a potym na sessyi poobiedney donosząc, ze s Tryszyna, dobr iw. imc xiędza biskupa maiąc sobie przysłaną, produkował; a że iterum oycow Zamuchawieckich Brzeskich patron imc pan Stanisław Łaskowski probował, iż ta plenipotencya od iw. imci xiędza biskupa nie iest in forma juris sporządzona, ale wcale zmyslona, a do tego ze imc xiądz Ulinski za iw. imc xiędza biskupa odpowiadac nie moze, w dekrecie i. kr. mci assessorskim przy actoracie iw. imci xiędza biskupa nie iest dołozony, ale zapozwanym od oycow Zamuchawiecklch, więc tylko za siebie odpowie, takowey tedy illacyi na strone uchylenia, plenipotencyi, iako cesurze podległey, skasowania, a dalszego procederu prawnego nakazania dopraszał się. Zaczym my kommissarze vigore artykułu piędziesiątego szostego z rozdziału czwartego y konstytucyi roku tysiąc szescset szesnastego, praw, a parte actorea allegowanych, po nakazaniu produkowac plenipotęcyą y daley procedowac, po produkowaniu plenipotencyi y po kontrowersyach przez ichmciow panow patronow od obudwuch stron wnoszonych, poniewaz produkowana plenipotęcya od iw. xiędza biskupa nie iest in forma juris, według allegowanych superius wyrazonych praw, sporządzona, ex inde validitatem oney nie uznaiemy, lecz tez samą plenipotencyą ad requisitionem partis actoreae connotowawszy, dalszy proceder nakazuiemy. In procedendo za przywolaniem przez jenerała i. kr. mci woiewodztwa Brzeskiego Antoniego Jozefa Umiastowskiego z nakazu naszego kommisarskiego stron do prawa, od aktorow superius spomniony patron imc p. Stanisław Łaskowski, plenariam potestatem maiący, oczewisto ad experimentum juris stawał. A pozwani ichmc wyniozszy swoy actorat rekonwencyalny y iusz maiąc sobie potrzykroc nakazany proceder prawny, po kątrowersyach, z potrzykrotnym jeneralskim przywołaniem, temere recedendo a processu juris, do prawa

nie staneli, lecz ex personali z obudwuch actoratow kondemnowac się dopuscili, zaczym tenze wyrzeczony actorow patron dowiodszy legitimitatem actoratu y załoby superius de tenore inserowane reassumowawszy, in ulteriori juris gradu contenta sprawy aktorow swoich per breve exposuit methodo: iz obzałowani w aktoracie wyrazeni violando prawa pospolite y konstytucye seymowe, nie kąwinkuiąc prawem aktorow, lecz dawnie zasiedziałą possesią gwałcąc, tak grunt, iako tez cmętarz ogrodzony, na ktorym przedtym była ufundowana cerkiew Podniesienia Krzyza Swiętego, abantiquo do monastyrow oycow Brzeskich Zamuchawieckich należące, violenti modo z siekierami, kołami y kijami w połtorasta y daley duchownych y swieckich ludzi, po nieprzyiacielsku pod monastyr sam z takowym tumultem napadszy, per vim odebrali, ogrodzenie koło tego cmętarza y płoty powycinali, zboza jare y warzywa ogrodne kołami, kijami wybili, zakonnikow monastyrskich połapawszy crudelissime obuchami, kołami y kijami bili, tamze oyca Patryciusza Dorasuckiego kapłana okrutnie od nog do głowy zbili, wielebnego oyca ihumena staruszka zelzywszy potrącili, y tak gdy actores o to pozwanych do sądow i. kr. mci zadwornych assesorskich adcytowali, byli na kommissyą odesłani, tandem vigore dekretu pierwszego assessorskiego za zjechaniem ww. ichmc panow kommisarzow, na pierwszą kommissyą naznaczonych, swoich swiadkow stawili, a ex parte actorea zadnego do swiadectwa nie doposcili, czego probando na dalszy dowod pretensyi actorow swoich produkował y czytał przed sądem naszym dokumętow dwa sub actu roku tysiąc pięcset szescdziesiąt szostego y z xięgi kommissarskiey ikmci woiew. Brzeskiego z podpisem ręki iw. imc p. Sapiehy, na tenczas kasztelana Trockiego, a teraz kanclerza w. x. L., star. sądowego woiew. Brzesk. wydanych, ieden z expressyą: «ktokolwiek sianozenci y folwarki przed tym swobodnie uzywał, a prawa żadnego, zaczym trzymał, nie pokazał, tedy taki kozdy przy possesyi nazawsze zachowany». Drugi dokumęt z expressyą: «monastyru Semenowskiego ludzi, ktorzy od miasta wolni», przez aktora wielebnego oyca ihumena pod datą roku tysiąc siedmsetnego czterdziestego, miesiąca septembra szesnastego dnia w grodzie Brzeskim aktykowany insimul z extractem; zatym exhibuit proces o spalenie monastyra sub actu roku tysiąc siedmsetnego miesiąca marca dwudziestego piątego dnia imci xiędza Gerwazego Rudnickiego, superyora monastyru Zamuchawieckiego ritus graeci, swoim y całego zgromadzenia tegoz monastyru imieniem w grodzie Brzeskim na urzędzie zaniesiony; post hoc prezętował testymonium, iż z rewizyi pomiaru prętowego uczynioney całego miasta Brzescia i. krol. mci w roku tysiąc sześcsetnym osimdziesiątym drugim znayduie się plac alias cmętarz Swiętego Krzyza za Muchawcem przy goscincu Łuckim, jako sonat rewizya swięty pamięci iw. imci pana Dmitra Sapiehy, vigore posledniеyszey rewizyi osmioprętowey od mieszczan Brzeskich w roku tysiąc siedmsetnym czterdziestym miesiąca kwietnia dwudziestego dziewiątego dnia dane y w tym ze roku miesiąca septembra szesnastego dnia na urzędzie grodzkim Brzeskim aktykowane, wespoł z extraktem, denique exhibuit cały proceder prawny ex parte ichmc oycow Zamuchawieckich Brzeskich z jasnie wielmoznym imc xiędzem Theofilem na Godziembie Godebskim, biskupem Włodzimierskim y Brzeskim, tudziesz imc xiędzem Ulinskim, officiałem Brzeskim y wszytkiemi prezbiterami dyakonii Brzeskiey oraz sługami, czeladzią, diakami y pomocnikami zaszły, idque manifest o expulsyą wespoł z obdukcyą pod datą roku tysiąc siedmsetnego czterdziestego miesiąca augusta dwudziestego wtorego dnia na urzędzie grodzkim Brzeskim zaniesiony mandat alias pozew na assessoryą do Warszawy w roku tysiąc siedmsetnym czterdziestym in septembri wydany z dowodem onego; dekret i. kr. mci assesorski na commissyą salva appelatione de gravamino w Warszawie pod datą roku tysiąc siedmsetnego czterdziestego, miesiąca novebra dwudziestego trzeciego dnia ferowany; innotestencia na komissią od ww. imc pp. Ka-

lixtego Hornowskiego, pisarza dekretowego W. X. Lit. y Pawła Serbiejewskiego, rotmistrza i. kr. mci kommissarzow w roku tysiąc siedmsetnym czterdziestym pierwszym miesiąca aprila dwudziestego siodmego dnia wydaną; dokumęt limitationis tey ze kommissyi sub actu roku tysiąc siedmsetnego czterdziestego pierwszego miesiąca maja dwudziestego siodmego dnia wydany odroczenie na kommissią, eiusdem anni miesiąca septembra dwudziestego wtorego dnia; item odroczen dwie, iedne pod datą roku tysiąc siedmsetnego czterdziestego pierwszego miesiąca octobra dziesiątego dnia, drugie roku tysiąc siedmsetnego czterdziestego wtorego miesiąca junii dziesiątego dnia od tych ze ichmc pp. kommissarzow wydane, dekret kommissarski, mandat do assessoryi do Brzescia w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym czterdziestym czwartym in januarii wydany z dowodem onego; process sub actu roku teraznieyszego miesiąca marca trzydziestego dnia na urzędzie grodzkim Brzeskim zaniesiony; nakoniec dekret sądow czytał i. kr. mci zadwornych assesorskich na powtorną kommissyą w roku teraznieyszym tysiącznym siedmsetnym czterdziestym czwartym miesiąca marca trzeciego dnia w Brzesciu Litewskim ferowany, po ktorym dekrecie innotescencyą y odroczenie na powtorną kommissyą wydane z dowodami onych produkował; po produkowaniu ktorych wzdania pozwanych ichmc, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy post temerarium recessum, a zatym juxta contenta załob superius de thenore inferowanych, dokumętow wszystkich w propozycyi wyrazonych, in omnibus eorum punctis, paragrafis et clausulis utwierdzenia y przy mocy nienaruszoney y walorze swym inviolabiliter zachowania, vigore ktorych securitatem zdrowia y zycia aktorow ab ulteriore obzałowanych, impetitionem et violentiam warowania y ubezpieczenia, przytym grunt y cmętarz, vigore obloquencii załoby, per expulsionem zabranych, reindukowania y one przez urzędy ad libitum uzyte w possesyą y obeyamowc aktorom pozwolenia; za uczynioną expulsyą w zabraniu gruntu y cmentarza, vigore artykułu dziewiędziesiątego wtorego z rozdziału czwartego czterdziscie kop gr. litewskich, gwałtu pospolitego sąsiedzkiego dwadziescia cztery rubli groszy litewskich, vigore artykułu trzeciego z rozdziału sedymnastego, za wytratowane zboza na kop kilkanascie y warzywa czterdziesci grzywien, za zbicie kapłana oyca Patryciusza Doroszanskiego po wszystkim ciele ad minimum pięddziesiąt kop groszy litewskich, za zadanie ran osobliwych temuz, za raz w głowie trzydziesci kop groszy litewskich, za szesnascie razow na ręku trzysta dwadziescia kop groszy litewskich, za try razy po piersiach y boku zadane szescdziesiąt kop groszy litewskich, seorsive za zbicie y pokrwawienie ynnych zakonnikow y czeladzi pięcset kop groszy litewskich, a za expensa prawne z okazyi obzałowanych w tey sprawie łozone ad minimum trzy tysiące polskich na pozwanych ichmc y na wszelkich dobrach ichmc leżących, ruchomych, summach pieniężnych ubique locorum będących, specialiter na dobrach iw. imc xiędza biskupa Tryszyn nazwanych, w woiewodztwie Brzeskim sytuowanych, a samych obzałowanych tak iusz post temerarium recessum z obudwoch actoratow, ab invicem wyniesionych, na banicyą doczeno wieczną y infamią wskazania, ad publicandum tych condemnat jenerała rządowego przydania, proclamowac y publikowac nakazania, a za wskaz wyz wyrazoney summy tak dla uczynienia na wszelkich pozwanych ichmc dobrach exekucyi, iako tez dla reindukowania się do placu, w załobie wyrazonego, do należytych urzędow odesłania u sądu naszego kommissarskiego prosił y domawiał się. A tak my kommissarze w tey sprawie wielebnego oyca Gerwazego Rudnickiego, ihumena monastyru Brzeskiego ritus graeci y całey braci w Chrystusie zostaiącey z iw. w Bogu przewielebnym imc xiędzem Theofilem na Godziembie Godebskim, biskupem Włodzimirskim y Brzeskim, tudziesz w Bogu przewielebnym imc xiędzem Ignacym Ulinskim, bywszym officiałem Brzeskim, ad praesens przełozonym

Antopolskim zakonu divi Basilii Magni, oraz wszystkiemi oycami prezbiterami dyakonii Brzeskiey, sługami, czeladzią y pomocnikami, imionami y nazwiskami lepiey samym ze wiadomemi y znaiomemi, in uno consilio et condictamine z sobo zostaiącemi, bacząc to, iz pozwany tak obzałowany iw. wielmożny imc xiądz biskup, iako tez inni ichmc będąc o rzecz w propozycyi wyrażoną przed sąd nasz kommissarski adcitowanemi, po wyniesionym przez obzałowanych rekonwencyalnego aktoratu y po przyłączeniu onego do pierwszego, mając potrzykroc razy sobie nakazany proceder prawny, in procedendo temerarie recedendo a processo juris, za potrzykrotnym nakazu naszego jeneralskim przywoływaniem, iako sami do prawa nie stawali, tak iusz więcey zadney odezwy przed sądem naszym czynic nie chcieli, a tak iawnie dekretowi i. kr. mci assesorskiemu sprzeciwili się, przeto pozwanych ichmc, iako prawa nieposłusznych, w roku zawitym na upad w rzeczy post temerarium recessum zdaiemy, a zatym iuxta contenta actorow załoby, superius de tenore inserowaney, i dokumenta wszystkie w propozycyi wyrazone in omnibus eorum punctis, paragrafis et clausulis utwierdzamy, przy mocy nienaruszoney y walorze onych inviolabiliter zachowuiemy. E converso dokumenta wszystkie, in praejudicium aktorom uformowane, nullitati podległe, kassuiemy, a intuitu dokumentow słusznych y prawnych, ex parte actorow produkowanych, securitatem zdrowia y zycia aktorom, ab ulteriori obzałowanych impetitione et violentia waruiemy y ubespieczamy, przytym grunt y cmętarz, vigore obloquencii żałoby, per expulsionem zabrane, reindukuiemy przez urzędy ad libitum uzyte w possessyą obeymowac actorom officiose pozwalamy; denique za uczynioną expulsyą, w zabraniu violenter gruntu y cmętarza, vigore artykułu dziewięćdziesiąt wtorego z rozdziału czwartego czterdziesci kop groszy litewskich, za gwałt pospolity sąsiedzki, vigore artykułu trzeciego z rozdziału iedynastego, takoz iako y za expulsyą z sowitoscią dwadziescia cztery rubli groszy litewskich, za wytratowanie zboza na kop kilkanascie y warzywa czterdziescie grzywien, za zbicie kapłana oyca Patryciusza Doroszanskiego po wszytkim ciele pięćdziesiąt kop groszy litewskich, za zadanie ran osobliwych temusz idque za raz w głowie trzydziescie kop groszy litewskich, za szesnascie razow na ręku trzysta dwadziescia kop groszy litewskich, za try razy na piersiach y boku zadane szescdziesiąt kop groszy litewskich, seorsive za zbicie y pokrwawienie innych zakonnikow y czeladzi pięcset kop groszy litewskich, za expensa prawne z okazyi obzałowanych przez actorow w tey sprawie łozone ad minimum trzy tysiące złotych polskich na pozwanych ichmc y na wszelkich dobrach ichmc lezących, summach pienięznych y ruchomych, ubique locorum będących, a specialiter na dobrach iw. imci xiędza Godebskiego, biskupa Włodzimierskiego y Brzeskiego, Tryszyn nazwanych w woiewodztwie Brzeskim situowanych, a samych obzałowanych ichmc, iako prawu nieposłusznych, z obudwuch aktoratow, ab inviam wyniesionych, post temerarium recessum, na banicią doczeszną wieczną infamią wskazuiemy, ad publicandum tych condemnat ienerała sądowego przydaiemy, proklamowac y publikowac nakazujemy, summy zas in universum zniesioney cum lucris sądowi persolutis cztery tysiące osmset pięćdziesiąt sześć złotych y groszy dwadziescia polskich na dobrach obzałowanych wyz wyrazonych przysądzamy, a za wskaz takowey summy dla uczynienia na wszelkich pozwanych ichmc dobrach exekucyi y dla reindukowania się do placu, w załobie wyrazonego, podług domawiania się aktorow patrona, do nalezytych urzędow odsyłamy. A gdy termin prawny ad publicandum przypad, tedy jenerał juryzdykcyi naszey pilnuiący Antoni Jozef Umiastowski, zadosc czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, pozwanych ichmc idqne iw. imci xiędza Theofila na Godziembie Godebskiego, biskupa Włodzimierskiego y Brzeskiego, tudziesz w Bogu przewielebnego imci xiędza Ignacego Ulinskiego, officiała Brze-

skiego, ad praesens przełozonego Antopolskiego zakonu divi Basilii Magni, oraz wszystkich oycow prezbiterow dyakonii Brzeskiey, sług, czeladzi y pomocnikow imionami y nazwiskami lepiey samych ze wiadomych y znaiomych, in uno consilio et condictamine z sobo zostaiących, za banitow doczesnych y wiecznych infamissow w izbie sądu naszego kommissarskiego et in foro publico, gdzie plac dysquizycylny, obwołał, proklamował, publikował y relacyą publikacyi swey przed nami kommissarzami zeznał. Ktora sprawa, iako się agitowała, tak iest wielebnym oycom Zamuchawieckim Brzeskim wydana. Datum w Brzesciu ut supra. Do ktorego dekretu w. imc p. Adam Koscin, sędzia woyskowy y pułkownik Petehorski woysk W. X. Lit. czynił intervencyą, ktorą z naleznoscią oney przymuiemy. Marcin Matuszewicz, podstoli y pisarz grodzki woiewodztwa Brzeskiego kommisasz, m. p. Kazimierz Zwerozy Zubowski, krayczy i. kr. mci, namiesnik generalis woiewodztwa Brzeskiego, kommissarz.

Подлинный на пяти листахъ бумаги.

69.

1746 г. Октября 26. Декретъ королевскаго ассесорскаго суда по дѣлу Брестскаго Симеоновскаго монастыря съ епископомъ Ѳеофиломъ Годебскимъ о церковищѣ Воздвиженія Честнаго Креста.

Игуменъ Брестскаго Симеоновскаго монастыря Гервасій Рудницкій позвалъ къ королевскому ассесорскому суду епископа Ѳеофила Годебскаго о сопротивленіи его декрету королевскихъ комиссаровъ, состоявшемуся 1744 г. августа 28 по дѣлу о церковищѣ Воздвиженія Честнаго Креста. Въ жалобѣ, поданной королю по этому поводу, игуменъ Гервасій, между прочимъ, заявилъ, что во время судебнаго разбирательства этого дѣла въ 1744 г. одинъ изъ обжалованныхъ уніатовъ инстигаторъ Брестской консисторіи священникъ Стефанъ Пероцкій ударилъ рукою по зубамъ одного изъ свидѣтелей со стороны Симеоновскаго монастыря, безъ всякаго съ его стороны повода, такъ сильно, что у него потекла изъ носу кровь. Игуменъ просилъ судъ утвердить во всей силѣ декретъ королевскихъ комиссаровъ 1744 г. августа 28, т. е. возвратить Симеоновскому монастырю насильно отнятое у него уніатами церковище Воздвиженія Честнаго Креста, а также два участка земли, подъ названіемъ „Лапчинскихъ",—изъ коихъ одинъ падалъ церкви Рождества Пресвятой Богородицы, а другой б. церкви Воздвиженія Честнаго Креста; сверхъ опредѣленнаго комиссарскимъ декретомъ взысканія пени (4856 злот. польск.) съ обжалованныхъ, наложить на нихъ пеню за противленіе королевскому декрету, за побитіе свидѣтеля и т. д. Въ назначенный королевскимъ позвомъ-мандатомъ срокъ 1746 г. октября 24, къ суду явился только повѣренный Симеоновскаго монастыря, а со стороны обжалованной никто не явился къ суду и не представилъ отъ себя никакого заявленія о причинѣ неявки къ суду. По предъявленіи суду всѣхъ относящихся къ дѣлу бумагъ, декретовъ и документовъ, подтверждающихъ права жалующейся стороны (Симеоновскаго монастыря) на церковище Воздвиженія Честнаго Креста и на два участка земли „Лапчинскихъ", принадлежащихъ церкви Рождества Пресвятой Богородицы и Воздвиженія Честнаго Креста (не существующей), судъ постановилъ: церковище и два участка земли „Лапчинскихъ" возвратить Симеоновскому монастырю; взыскать съ имущества обжалованныхъ, т. е. съ имѣнія еп. Ѳеофила Годебскаго Тришинъ наложенную декретомъ комиссарскимъ 1744 г. пеню 4856 злотыхъ польскихъ, и сверхъ того, за сопротивленіе королевскому декрету, на расходы по взысканію посредствомъ екзекуціи этой пени и навязки за побои, нанесенные обжалованными свидѣтелю жалующихся, всего 956 злотыхъ польскихъ; самихъ же обжалованныхъ, за двукратную неявку къ судебному разбирательству, за насильное отнятіе чужой собственности и за сопротивленіе королевскимъ декретамъ вторично предать временной и вѣчной банниціи и инфаміи.

August trzeci z Bożey łaski krol polski, wielki xiążę litewski, ruski, pruski, etc.

Oznaymuiemy tym listem dekretem naszym, komu o tym wiedzieć należy. Iż w sądach naszych zadwornych assessorskich W. X. Lit., za wydanemi y publikowanemi uniwersałami naszymi w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym czterdziestym szostym pod czas seymu

ordynaryinego w Warszawie agituiących się, gdy iuxta mentem w Grodnie limity naszey z wpisu pobożnego oyca Gerwazego Rudnickiego, ihumena monastyrow Brzeskich ritus gretiae y wszytkich jego braci dyzunitow monastyru Brzeskiego z w Bogu przewielebnym xiędzem Teofilem na Godziembie Godebskim, biskupem Włodzimierskim y Brzeskim, tudziesz wielebnym Ignacym Ulinskim, officiałem Brzeskim przeszłym. oraz wszytkimi prezbiterami dyakonami Brzeskimi, tudziesz sługami, czeladzią, pomocnikami, imionami y nazwiskami lepiey samym wiadomymi y znaiomymi, in uno consilio et condictamine z sobą będącymi, z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa, za pozwem mandatem naszym przed sąd zadworny assessorski W. X. Lit. wyniesionym, mieniąc o to y w ten niżey opisany sposob: iż co actores, maiąc pretensię do obżałowanego w Bogu przewielebnego xiędza biskupa o grunt, iako też cmentarz ogrodzony, na którym przed tym była ufundowana cerkiew Podniesienia Krzyża Swiętego, ab antiquo do monastyrow Brzeskich oycow Zamuchawieckich należącey, per expulsionem odebrany, przytym o stałą wiolencyą, iako manifesta, obdukcija jeneralska y cały proceder prawny, w tey sprawie zaszły, oraz inne juris et posssesionis dokumenta wszelką rzecz w sobie doskonale wyrażaią, instituerunt actionem w sądach naszych zadwornych assessorskich, gdzie sąd nasz assessorski w miescie naszym Brzesciu w roku teraznieyszym tysiąc siedmset czterdziestym czwartym miesiąca marca trzeciego dnia agituiącyi się, za dwoma wzaiemnie wyniesionemi aktoratami, in unum złączonemi, feruiąc oczewiste swe judicatum, na powtorną komissią dla zakonczenia finalnego, tak in causa facti, iako też in causa juris, odesławszy, urodzonego Marcina Matusewicza, podstolego y pisarza grodzkiego wojewodztwa Brzeskiego ex parte obżałowanego w Bogu przewielebnego xiędza biskupa, urodzonego Zubowskiego, krayczego y namiestnika grodu Brzeskiego ex parte aktorow, za kommissarzow naznaczył. Inherendo tedy ciż urodzeni kommissarze pomienionemu dekretowi naszemu, po wydanych od siebie terminem prawnym innotescenciach, gdy in fundo y podług obloquencyi dekretu naszego assessorskiego jurysdykcyą sądow kommissarskich w miescie naszym Brzesciu za Muchawcem ufundowali, tedy in continuatione tey sprawy przewielebny w Bogu xiądz biskup idque na dniu dwudziestym osmym miesiąca Augusta w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym czterdziestym czwartym, contraveniendo prawu pospolitemu y dekretowi sądow naszych zadwornych assessorskich, dopuscił się post temerarium recessum condemnować, intractu których sądow kommissarskich, na dniu tymże dwudziestym osmym praesentis, obżałowany wielebny xiądz Stefan Piorocki, instygator kąsystorski Brzeski ritus graeci, sławetnego Michelskiego, mieszczanina miasta naszego Brzescia, ex parte aktorow, pod czas ufundowanych iuż sądow kommissarskich, dla swiadectwa stawaiącego, nic sobie penitus niewinnego, tak pięscią w gębę uderzył, że aż krew nosem rzuciła się, a potym precz wypędził; niedość natym, lecz insuper, vigore zaszłego sub actu tysiąc siedymsetnego czterdziestego czwartego, miesiąca augusta dnia dwudziestego osmego kommissarskiego dekretu, gdy urodzony Michał z Starzyk Buczynski, obożny y sędzia grodzki wojewodztwa Brzeskiego, po wydanym od siebie terminem prawnym obwieszczeniu, na termin przez też innotescencią swoią wyrażony, to iest pro die vigesima sexta septembris anni praesentis millesimi septingentesimi quadragesimi quarti do miasta Brzescia zjechał et satisfaciendo in omni pomienionemu kommissarskiemu dekretowi, tak reinductionem gruntu y cmentarza, iako też za wskazaną tymże dekretem summę cztyry tysiąca osmset pięndziesiąt szesc złotych polskich y groszy dwadziescia super bona jure victorum idque na maiętnosci Tryszynie exekutionem extendere chciał, na ten czas obżałowany w Bogu przewielebny xiądz biskup cum adherentibus suis cedułą in scriptis podaną, fortiter bronił, y takowey exekucyi oraz reindukcyi uczynic nie dopuscił, przez co

prawu pospolitemu y dekretowi pomienionemu jawną kontrawencyą udziałał, dalsze odpowiedzi y pochwałki na dellatorow poczynił, o co tedy dellatores z obżałowanymi chcąc jure experiri, ante omnia do approbaty dekretu kontumacyinego kommissarskiego wespoł z listami obwieszczym y poiezdczym urzędowemi y dalszemi dellatoribus ad id negotium służącemi dokumentami, vigore których do uznania reindukcyi, tak do gruntu, jako też cmentarza ogrodzonego, na którym przed tym była ufundowana cerkiew Podniesienia Krzyża Swiętego, także do gruntu dwoch rezkow Łapczynskich, iednego do Narodzenia Panny Maryi, drugiego do Podwyższenia Krzyża Swiętego do monastyrow Brzeskich, za Muchawcem będących, należących, per expulsionem odebranych, do przysądzenia summy tym że dekretem wskazaney, tudziesz pen kontrawencyinych pro illusione kommissarskiey juryzdykcyi, oraz pro renitentia dekretowi kontumacyinemu kommissarskiemu, ktora evidenter z listu poieżdzego demonstrabitur, seorsive za zbicie swiadka przez obżałowanego xiędza Piorockiego, onego penami, z prawa sciągaiącemi się, do pokarania, do wskazania nawiązek, do uznania respektem pobicia swiadka sławetnego Miadzielskiego ad refusionem damnorum litisque expensorum y oto wszytko, co czasu prawa fusius przez kontrowersyą urodzonych patronow deducetur et ex documentis probabitur, salva tey żałoby melioratione reservata y do innych ad id negotium nalezących łączenia, actores pozwanym osobom przed sąd nasz instituerunt actionem. Do którey sprawy w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym czterdziestym szostym na dniu dwudziestym czwartym praesentis, za przywołaniem z nakazu sądowego stron do prawa, od aktorow patron, za mocą prawną sobie do tey sprawy daną, urodzony Kazimierz Głuszynski, podczaszy inflantski, personaliter do rozprawy prawney stawał, a pozwane osoby, za potrzykrotnym z nakazu sądowego jeneralskim przywoływaniem, jako sami przed nami y sądem naszym do prawa nie stawili, tak y żadney wiadomosci o niestaniu swoim sądowi naszemu y stronie powodowey nie uczynili. Zatym aktorow patron tenże urodzony Głuszynski, podczaszy inflantski, podanego y położonego obzałowanym osobom przez jenerała Antoniego Jozefa Umiastowskiego wojewodztwa Brzeskiego w dobrach nazwanych Tryszyn, w tymże wojewodztwie Brzeskim leżących, zawiadowcy tamecznemu pozwu mandatu zeznaniem onego oczewistym coram actis grodu Brzeskiego, jurysdycznie uczynionym extraktem z tych ze xiąg dellatoribus in autentico wydanym, słusznie prawnie dowiodszy, na dowod samey rzeczy produkował y czytał dekret kommissarski roku tysiąc siedmset czterdziestego czwartego miesiąca augusta dwudziestego osmego dnia, in contumatiam post temerarium recessum z kondemnowaniem na banicią doczesną wieczną y infamią, ze wskazem summy tysiąca osmiuset pięciudziesiąt szesciu złotych y groszy dwudziestu polskich, z uznaniem reindukcyi do gruntow y placu, w żałobie wyrażonego, ferowany, a za onym exhibuit listy obwieszczy y poiezdzy urzędowe, datami w nich wyrażonemi, tudziesz protestacyą ratione superius praemissorum coram actis competentibus in tempore uczynioną, denique dalsze ad id negotium servientia dellatoribus dokumenta, po których produkowaniu wzdania pozwanych osob, do prawa niestawaiących, jako prawu nieposłusznych y onemu sprzeciwnym w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym desuper produkowanego dekretu wespoł z listami obwieszczym, poieżdzym urzędowymi z całym procederem prawa do daty ninieyszey zaszłym cumque omnibus ceteris documentis ad id negotium dellatoribus servientibus in toto ac per totum approbowania y przy mocy inviolabiliter zachowania, vigore których do gruntow, iako też cmentarza ogrodzonego, na którym przed tym była ufundowana cerkiew Podniesienia Krzyża Swiętego, także do dwoch rezkow Łapczynskich nazwanych, jednego do Narodzenia Nayswiętszey Pznny, drugiego do Podniesienia Swiętego Krzyża monastyrow Zamuchawieckich dyzu-

nickich Brzeskich, za Muchawcem będących, per violentam expulsionem odebranych, reinductionem uznania y onych per offitiosam traditionem obeymowac pozwolenia, summy dekretem kommissarskim supra produkowanym przysądzoney czterech tysięcy osmiuset pięciudziesiąt szesciu złotych y groszy dwudziestu polskich, seorsive za szkody, nakłady prawne na prawo y na sprowadzenie urzędowey exekucyi errogowaney cum penis contraventionis dekretom naszym assessorskiemu y kommissarskiemu, tudziesz in vim nawiązek pobitemu sławetnemu Miedzielskiemu dziewięciuset pięciudziesiąt złotych polskich na obżałowanych osobach, na wszelkich maiętnosciach y dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych, ubique locorum będących, a specialiter na maiętnosci Tryszynie, na których położony pozew y exekucia urzędowa sprowadzona była, przysądzenia, a samych obżałowanych, iako iuż banitow doczesnych y wiecznych y infamisow, y za jawne sprzeciwieństwo dekretom naszym, które się evidenter z listu poieżdzego urzędowego pokazało, iterum na infamią załuiącym dellatorom wskazania, ad publicandum tey infamii jenerała sądowego przydania, proklamowac y publikowac nakazania, a tak dla podania per reinductionem gruntu cmentarza, na którym przed tym była ufundowana cerkiew Podniesienia Krzyża Swiętego, y gruntow dwoch rezkow Łapczyńskich, jednego do Narodzenia Panny Maryi, drugiego do Podniesienia Swiętego Krzyża do monastyrow Brzeskich, za Muchawcem będących, należących, z których udziałana expulsia, iako też dla uczynienia za wskaz summy skuteczney forti manu mota nobilitate, nieoglądaiąc się na żadne obrony prawne, a pogotowiu nieprawne, exekucyi do wielmożnych wojewodow, urodzonych starostow sądowych, chorążych, pułkownikow, urzędnikow grodzkich, rotmistrzow rycerstwa szlachty obywatełow woiewodztw y powiatow, pod któremi jure victorum maiętnosci y dobra znayduią się y którego sobie z urzędu pars jure proseqnens ad ejus modi executionem et reinductionem użyć zechce, z założeniem contra nonexequentes offitiales paenas privationis offitiorum, u sądu naszego prosił y domawiał się. A tak my krol, przez panow rad y urzędnikow w sądach naszych zadwornych assesorskich W. X. Lit. zasiadaiących, w tey sprawie pobożnego oyca Gerwazego Rudnickiego, yhumena monastyrow Brzeskich ritus gretiae y wszystkich jego braci dyzunitow monastyru Brzeskiego z w Bogu przewielebnym xiędzem Teofilem na Godziembie Godebskim, biskupem Włodzimirskim y Brzeskim, tudziesz wielebnym Ignacym Uliuskim, officiałem Brzeskim przeszłym, oraz wszystkiemi prezbiterami dyakonii Brzeskiey, tudziesz sługami, czeladzią, pomocnikami, imionami y nazwiskami lepiey samym wiadomymi y znajomymi, in uno consilio et condictamine z sobą będącymi, bacząc to, iż pozwane osoby, będąc ratione praemissorum przed sąd nasz adcytowanymi, iako sami przed sądem naszym, za potrzykrotnym z nakazu sądowego jeneralskim przywoływaniem, do prawa nie stawali, tak y żadney wiadomosci nam y sądowi naszemu nie uczynili, przeto pozwane osoby, iako prawu nieposłuszne y onemu sprzeciwne, w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym, podług prawa, żałoby y domawiania się partis actoreae patrona, desuper produkowany dekret wespoł z listami obwieszczym, poieżdżym urzędowemi, z całym procederem prawa do daty ninieyszey zaszłym cum omnibus veteris documentis, ad id negotium dellatoribus servientibus, in toto ac per totum approbuiemy y przymocy inviolabiliter zachowuiemy, vigore ktorych do gruntow, jako też cmentarza ogrodzonego, na którym przed tym była ufundowana cerkiew Podniesienia Krzyża Swiętego, także do gruntu dwoch rezkow Łapczyńskich, jednego do Narodzenia Nayswiętszey Panny, drugiego do Podniesienia Krzyża Swiętego, do monastyrow Brzeskich za Muchawcem będących, per violentem expulsionem odebranych, reinductionem uznawamy, y one per offitiosam traditionem obeymować pozwalamy, summy dekretem kommissarskim, supra produkowanym, przysądzoney cztery

tysiące osmset piędziesiąt sześć złot. y groszy dwadziescia polskich, seorsive za szkody, nakłady prawne na prawo y na sprowadzenie urzędowey exekucyi errogowaną cum paenis contraventionis dekretom naszym assessorskiemu y kommissarskiemu, tudziesz in vim nawiązek pobitemu sławetnemu Miedzielskiemu dziewięcset piędziesiąt złotych polskich na obżałowanych osobach, na wszelkich maiętnosciach y dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych ubique locorum będących, a specialiter na maiętnosci Tryszynie, na których położony pozew y exekucia urzędowa sprowadzona była, przysądzamy, a samych obżałowanych, jako juz banitow doczesnych y wiecznych y infamissow y za jawne sprzeciwienstwo dekretowi naszemu kommissarskiemu, które się evidenter z listu poieżdzego urzędowego pokazało, iterum na infamią załuiącym dellatorom wskazuiemy, ad publicandum tey infamii jenerała sądowego przydaiemy, proklamować y publikować nakazuiemy. A tak dla podania per reinductionem gruntu cmentarza, na ktorym przed tym była ufundowana cerkiew Podniesienia Krzyża Swiętego y gruntow dwoch rezkow Łapczyńskich, supra specifikowanych, do monastyrow Brzeskich za Muchawcem będących należących, z których udziałana expulsia, iako też dla uczynienia za wskaz summy skuteczney forti manu mota nobilitate, nieoglądaiąc się na żadne obrony prawne, a pogotowiu nieprawne, exekucyi do ww. wojewodow, urodzonych starostow sądowych, chorązych, pułkownikow, urzędnikow ziemskich, grodzkich, rotmistrzow rycerstwa, szlachty, obywatelow woiewodztw y powiatow, pod ktoremi jure victorum maiętnosci y dobra znayduią się, y ktorego sobie z urzędu pars jure prosequens ad ejus modi executionem et reinductionem użyć zechce, założywszy contra non exequentes offitiales paenas privationis offitiorum, odsyłamy. A gdy dzień dwudziesty szosty miesiąca oktobra anni praesentis przypadł, tedy jenerał sądu naszego assystuiący Antoni Umiastowski, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, w Bogu przewielebnego xiędza Teofila na Godziembie Godebskiego, biskupa Włodzimierskiego y Brzeskiego, tudziesz wielebnego Ignacego Ulińskiego, officiała Brzeskiego przeszłego, oraz wszytkich presbiterow dyakonow Brzeskich, tudziesz sług, czeladzi, pomocnikow, imionami y nazwiskami iepiey wiadomych y znajomych, za infamissow w izbie sądowey et in foro publico obwołał, proclamował y relacyą publikacyi swey, a loco publicationis rediens, judicialiter zeznał. Który to dekret w xięgi nasze dekretowe zadworne assesorskie wielkiego xięstwa Litewskiego wpisac y ony per extractum oycom dyzunitom monastyru Brzeskiego wydac, a pro meliori robore et valore pieczęc wielką wielkiego xięstwa Litewskiego przycisnąc rozkazalismy. Pisan w Warszawie roku Panskiego MDCCXLVI miesiąca oktobra XXVI dnia. Panowania naszego XVI roku. Jan Sapieha kanclerz W. X. Lit. Za sprawą iw. imc p. Jana Fryderyka hrabi na Kodniu, Dorohostaiach, Czarnobylu, Kopylach y Sapiezynie Sapiehy, kanclerza W. X. Lit., sądowego Brzeskiego grodzkiego etcet. starosty. Kallixty Hornowski.

70.

1747 іюня 13. Исполнительный (поѣздчій и подавчій) листъ гродскаго Брестскаго судьи Старжика Бучинскаго по дѣлу о возвращеніи Брестскому Симеоновскому монастырю церковища Воздвиженія Честнаго Креста съ двумя другими участками земли, насильно отнятыхъ Брестскими уніатами, а также о взысканіи съ епископа Ѳеофила Годебскаго денежной пени, назначенной декретами королевскихъ комиссаровъ 1744 г. и королевскаго ассесорскаго суда 1746 г.

Въ силу состоявшагося опредѣленія королевскаго ассесорскаго суда 1746 г. октября 26, гродскій судья Старжикъ Бучинскій, по выполненіи всѣхъ требуемыхъ обычаемъ и закономъ формальностей, отправился съ понятыми и возными для передачи Симеоновскому монастырю насильно отнятыхъ у него уніатами церковища Воздвиженія Честнаго Креста и двухъ участковъ земли „Лапчинскихъ", изъ коихъ одинъ принадлежалъ церкви Рождества Пресв. Богородицы, а другой—б. церкви Воздвиженія Честнаго Креста. Передача какъ церковища, такъ и двухъ участковъ земли „Лапчинскихъ" законнымъ владѣльцамъ, т. е. Симеоновскому монастырю, совершилась безъ всякаго противодѣйствія со стороны уніатовъ. По пріѣздѣ Бучинскаго въ имѣніе Тришинъ епископа Ѳеофила Годебскаго для взысканія опредѣленной декретомъ ассесорскаго суда 1746 г. денежной пени, его встрѣтилъ съ толпою вооруженныхъ людей Сербеевскій, назвавшійся законнымъ поссесоромъ (арендаторомъ) этого имѣнія и подалъ записку (цедулу), въ коей заявилъ, что контумаційный декретъ ассесорскаго суда состоялся незаконно, безъ предъявленія епископу Годебскому позва къ суду, что епископъ Годебскій, теперь только узнавшій объ этомъ декретѣ, самъ намѣренъ позвать къ суду дизунитовъ; что имѣніе Тришинъ находится въ законномъ владѣніи его, Сербеевскаго, и потому онъ не дозволитъ производить взысканіе на этомъ имѣніи. Принявши цедулу и опасаясь насилія со стороны Сербеевскаго и стоявшей при немъ толпы вооруженныхъ людей, Бучинскій уѣхалъ, предоставивъ сторонамъ расправиться законнымъ порядкомъ.

Michał Starzyk Buczynski obożny y sędzia grodski woiewodstwa Brzeskiego.

Oznaimuię tym moim podawczym y urzędowym odprawczym czynioney exekucyi listem, iż w roku 1746 miesiąca oktobra 26 dnia w sądzie i. kr. mci zadwornym assessorskim w Warszawie pod ten czas agituiącym się agitowała się sprawa ex actoratu pobożnego oyca Gierwasego Rudnickiego, ihumena monasterow Brzeskich, za Muchawcem sytuowanych, rithus graeci, y wszystkich iego braci dyzunitow tychże monasterow, z iw. imci xiędzem Teofilem na Godziembie Godebskim, biskupem Włodzimierskim y Brzeskim, tudziez wielebnym imci xiędzem Ignacym Ulinskim, officyałem Brzeskim przeszłym, oraz ze wszystkiemi oycami presbiterami rithus graeci dyakonii Brzeskiey, także sługami, czeladzią y pomocnikami ichmci, nominibus et cognominibus lepiey sobie wiadomemi y znaiomemi, in uno consilio et condictamine z sobą będącemi, oraz y pretensie w procederze prawa y decrecie wyrażone, w ktorey sprawie sąd ikmci zadworny assesorski, za niestaniem pozwanych imci do prawa y onemu nieposłusznych, w roku zawitym na upad reczy uznał, a za tym podług prawa, załoby y domawiania się partis actoreae patrona decret kommisarski roku 1744 miesiąca augusta 28 dnia in contumaciam post temerarium recessum reindukcii y ze wskazem summ, oraz z listami obwieszczym pierwszym urzędowemi, z całym generaliter procederem prawa y dokumentami omnibus eorum punctis, parti actoreae servientibus, okazane in toto approbował. Vigore ktorych do gruntow, iako też cmentarza ogrodzonego, na ktorym przed tym była ufundowana cerkiew Podniesienia S. Krzyża, także do gruntu dwoch rezkow Łapczynskich, iednego do Narodzenia Nayswiętszey Panny, drugiego do Podniesienia Krzyża S., do monasterow Brzeskich za Muchawcem będących, per violentam expulsionem odebranych, reinductionem uznał y one per officiosam traditionem obeymowac pozwolił,

summy decretem kommisarskim supra namienionym przysądzoney 4856 złotych polskich y groszy 20, seorsive za szkody, nakłady na prawo y na sprowadzenie urzędowey exekucyi errogowaney cum paenis decretem ikmci assesorskim y kommissarskim, tudzież in vim nawiązek pobitemu sławetnemu Miedzylskiemu 950 złotych polskich na pozwanych osobach, na maiątnosciach y dobrach onych leżących, ruchomych, summach pienięznych, ubique locorum będących, a specialiter na maiętnosci Tryszynie, do ktorych urzędowa exekucia sprowadzana była, przysądził, samych zaś obżałowanych, iako iuż banitow doczesnych y wiecznych infamissow, y za iawne sprzeciwięstwo dekretowi ikmci komissarskiemu, ktore się evidenter z listu pierszego urzędowego pokazali, iterum na infamią aktorom wskazał, prokłamowac y publikowac ieneralowi nakazał. A tak dla podania per reinductionem gruntu cmentarza, na ktorym przed tym była ufundowana cerkiew Podniesienia S. Krzyża, y gruntow dwoch rezkow Łapczynskich supra specifikowanych, do monasterow Brzeskich za Muchawcem będących należących, z ktorych udziałana expulsia, iako też dla uczynienia za wskaz summy skuteczney forti manu mota nobilitate, nie oglądaiąc się na żadne obrony prawne, a po gotowiu nieprawne, execucyi do ww. ichmc panow urzędnikow starostow sądowych, urzędnikow ziemskich, grodskich, rotmistrzow, rycerstwa, szlachty, obywatelow, woiewodztw y powiatow, pod ktoremi jure victorum maiętnosci y dobra znayduią się y ktorego sobie z urzędu pars jure prosequens ad eiusmodi executionem et reinductionem użyc zechce, załozywszy contra non exequentes officiales paenas privationis officiorum odesłał. Inhaerendo ktoremu decretowi, ia Michał Starzyk Buczynski, obozny y sędzia grodski woiewodstwa Brzeskiego, po wydanym ode mnie ad requisitionem partis actoreae terminem prawnym obwieszczeniu y po podaniu onego, ut moris et iuris est, przez jenerała w roku teraznieyszym 1747 miesiąca Junii trzynastego dnia, niżey w dacie wyrażonego, ziachawszy ad fundum gruntow expulsyinych, w reinductią przysądzonych, tak cmentarz, na ktorym przed tym była ufundowana cerkiew Podniesienia S. Krzyża, za Muchawcem w Brzesciu, sytuowany, iako też rezkow dwa Łapczynskich, za miastem Brzesciem leżących, to iest pierwszy rez Nayswiętszey Panny Narodzenia, sytuowany między rezami z iednego boku Panasa Taraszuka, z drugiego boku oyca Mikołaia, presbitera cerkwi Spaskiey Brzeskiey, głową od scianki y gruntu imci pana Brzezowskiego, tyłem do goscinca Czernawczyckiego; drugi rez do Podniesienia S. Krzyża lezący między ryzami iednym bokiem Tymosteia Sieledzca, drugim bokiem Jana Maximiuka z Uritowey (?) ulicy, głową od scianki imci pana Brzozowskiego, tyłem do podłuznych ryzow brzeskich mieskich, zapisane, spokoinie, bez żadney tak od strony przeciwney, iako też od nikogo innego naymniey impugny, przeszkody, kontradykcyi y bronienia oycom dyzunitom monasterow Brzeskich Zamuchawieckich, in assistentia nobilitatis y generałow reindukowałem y przez jenerała w aktualną onym possesią intromittowac się in instanti pozwoliłem. Gdym zas tegoż czasu pomienionym obwieszczeniem moim oraz y na poiazd ode mnie wydanym determinowanego za wskaz summy wyż wyrażoney, decretem wskazaney, do dobr pozwanego imci xiędza biskupa Włodzimierskiego y Brzeskiego rithus graeci, Tryszyn nazwanych, ziechał y na onych actum executionis officiose expediowac chciał, tedy wimc p. Serbiewski, mieniąc się byc urzędowym possesorem tych dobr, napisaną w te słowa cedułę: Wielmozny mosci panie sędzia grodski woiewodstwa Brzeskiego, panowie ienerali y strona szlachty. Raczyłes wielmozny pan dobrodziey vigore wydanego obwieszczenia swego, za dekretem ik. mci zadwornym assesorskim, bez podania poznu na imci xiędzu Godebskim, biskupie Włodzimirskim Brzeskim, in contumaciam otrzymanym, do dobr tegoż imci xiędza biskupa Włodzimirskiego y Brzeskiego Tryszym nazwanych, ad praesens w possesii moiey będących, pro

executione ziechac, o ktorym decrecie, iako imci xiędzu biskupowi Włodzimierskiemu Brzeskiemu ignotum, tak teraz tenże imc xiądz biskup, wziowszy noticiam, in foro competenti z temiż oycami dyzunitami rosprawic się zechce. Zaczym wielmożny pan dobrodziey, nie czyniąc w dobrach pomienionych żadnego praejudicum, abys spokoynie odiechac raczył upraszam, pisząc się z nalezytą obserwantią wielmożnego pana dobrodzieja naynizszym sługą Piotr Serbieiewski. Datum w Tryszynie roku tysiąc siedmset czterdziestego siodmego miesiąca Junii dnia trzynastego. Za zamkniente wysławszy wrota, takowey czynienia exekucyi, maiąc ludzi niemałą uarmowanych, do bronienia przysposobionych, ullatenus nie dopuscił. Co ja, sędzia grodski woiewodstwa Brzeskiego, widząc, takową cedułę przyiowszy y oną konnotowawszy, nie czyniąc w pomienionych dobrach praejudicium, hoc totum negotium tak pro summendis pro contraventione paenis, iako też dla przyięcia inter partes finalnie rosprawy prawney, ad forum competens odsyłam. Datum roku tysiąc siedmset czterdziestego siodmęgo miesiąca Junii trzynastego dnia. Michał Starzyk Buczynski, obozny y sędzia woiewodstwa Brzeskiego.

Подлинный на листѣ бумаги съ печатью на сюргучѣ.

71.

1748 г. ноября 21. Декретъ королевскаго ассесорскаго суда по дѣлу между епископомъ Ѳеофиломъ Годебскимъ и Симеоновскимъ монастыремъ о церковищѣ Воздвиженія Честнаго Креста и о двухъ участкахъ земли „Лапчинскихъ“.

Королевскому ассесорскому суду предстояло рѣшить четыре жалобы: двѣ жалобы епископа Брестскаго Ѳеофила Годебскаго и Брестской уніатской капитулы на королевскихъ комиссаровъ, рѣшавшихъ дѣло о церковищѣ Воздвиженія Честнаго Креста въ Брестѣ въ 1746 г., и на Симеоновскій Брестскій монастырь по тому же дѣлу,—и двѣ жалобы Симеоновскаго монастыря на епископа Ѳ. Годебскаго по тому же дѣлу. Въ *первой* жалобѣ епископъ Годебскій заявляетъ, что, въ силу декрета королевскаго ассесорскаго суда 1744 г. марта 3, онъ явился въ г. Брестъ къ назначенному сроку, 16 іюля 1746 г., чтобы лично присутствовать при разбирательствѣ дѣла о церковищѣ Воздвиженія Честнаго Креста и двухъ участкахъ земли „Лапчинскихъ“ королевскими комиссарами, избранными обѣими сторонами. Противная сторона, сговорившись съ избраннымъ ею комиссаромъ, намѣстникомъ брестскимъ, крайчимъ Зубовскимъ, не позаботилась о своевременномъ прибытіи этого комиссара въ Брестъ къ назначенному сроку (16 іюля), и потому судебное разбирательство отложено было на 26 число того мѣсяца. Епископъ Ѳ. Годебскій по своимъ дѣламъ не могъ ожидать этого срока и потому далъ довѣренность на веденіе этого дѣла б. оффиціалу Брестскому Игнатію Улинскому. Противная сторона чрезъ своего патрона (повѣреннаго) требовала присутствія на судебномъ разбирательствѣ еп. Ѳ. Годебскаго, а когда Игнатій Улинскій представилъ данную ему епископомъ Ѳ. Годебскимъ довѣренность на веденіе этого дѣла, судъ, по заявленію противной стороны, призналъ эту довѣренность не имѣющею юридическаго значенія, и такимъ образомъ епископъ Ѳ. Годебскій и вся Брестская діаконія были трактованы судомъ, какъ неявившіеся къ судебному разбирательству и противъ нихъ состоялось заочное судебное постановленіе. Жалующійся требовалъ кассаціи этого заочнаго декрета королевскихъ комиссаровъ, утвержденія декрета первой комиссіи королевской по этому дѣлу, наложенія установленной законами денежной пени на виновныхъ, устраненія отъ должности комиссаровъ, пристрастно рѣшившихъ дѣло въ пользу противной стороны. Во *второй* жалобѣ еп. Годебскій заявилъ слѣдующее. Лѣтъ сто слишкомъ тому назадъ брестскій мѣщанинъ Иванъ Бѣлькевичъ записалъ два участка земли „Лапачинскихъ“ (Лапчинскихъ тожъ), одинъ Брестской Пречистенской церкви, а другой—церкви Св. Креста. Королевскіе комиссары, производившіе ревизію Брестской экономіи, въ листѣ своемъ перечисляютъ земли, принадлежащія каѳедральной Спасской церкви въ г. Брестѣ, нынѣ Св. Николая, со всѣми ея принадлежностями. Король Янъ III, утверждая своимъ кон-

фирмаціоннымъ привилеемъ этотъ листъ, утверждаетъ, между прочимъ, земли, принадлежавшія Козьмо-Демьянской церкви, церковища Св. Спаса и Св. Креста за Мухавцемъ, также Св. Пятынки (Пятницкой церкви) на Пескахъ, дабы съ теченіемъ времени эти земли не были отторгнуты отъ церквей. Въ 1727 г., 3 октября, Николай Лашкевичъ, писарь митрополита Кіевскаго, епископа Владимірскаго и Брестскаго Кишки, отъ имени митрополита подалъ формальное заявленіе въ гродскій Владимірскій судъ, для внесенія въ акты, объ уничтоженіи пожаромъ разной движимости, а также разныхъ дѣлъ и документовъ, служащихъ церквамъ, каковое заявленіе свое подтвердилъ присягой. Въ силу вышеупомянутыхъ документовъ, т. е. записи Ивана Бѣлькевича и привилея Яна III всѣ означенныя выше земли находились въ спокойномъ владѣніи уніатовъ до 1740 г. Въ этомъ году брестскіе неуниты, неизвѣстно по какому праву, вооруженною толпою напали на земли, принадлежащія церкви Св. Креста, избили уніатскихъ священниковъ, а затѣмъ подали протестацію и позвали къ суду уніатовъ о небываломъ насильномъ отнятіи у нихъ вышеупомянутыхъ земель. Дѣло это было рѣшено королевскими комиссарами въ пользу уніатовъ. Неуниты, дабы проволочь дѣло, въ апелляціонной королю жалобѣ требовали назначенія новой комиссіи для рѣшенія этого дѣла, каковая и была назначена. Епископъ Ѳ. Годебскій, по изложеннымъ выше причинамъ, не могъ лично присутствовать при разбирательствѣ этого дѣла; состоялось такимъ образомъ заочное рѣшеніе дѣла въ пользу неунитовъ, сначала комиссарскаго, а затѣмъ королевскаго ассесорскаго суда. Въ заключеніе своей жалобы епископъ Годебскій просилъ кассаціи всѣхъ состоявшихся противъ унитовъ заочныхъ декретовъ, признанія представленныхъ суду документовъ, возстановленія нарушеннаго права владѣнія означенными въ жалобѣ землями и наложенія на виновныхъ денежной пени. *Третья* жалоба игумена Симеоновскаго монастыря. Кратко изложивъ ходъ дѣла о церковищѣ Воздвиженія Честнаго Креста съ 1740 г. до настоящаго времени, игуменъ жалуется на уніатовъ, что они безъ всякихъ уважительныхъ причинъ два раза не явились къ судебному разбирательству дѣла о церковищѣ, вслѣдствіе чего противъ нихъ составлялись заочные декреты, которымъ они не желаютъ подчиниться и, считая себя потерпѣвшими отъ неправосудія, снова возбуждаютъ и вчинаютъ уже рѣшенное дѣло. Въ заключеніе этой жалобы игуменъ проситъ утвердить всѣ состоявшіеся противъ уніатовъ декреты, возвратить незаконно отнятыя ими земли, наложить на нихъ законами опредѣленную пеню. *Четвертая* жалоба того же игумена. Въ ней игуменъ подробно излагаетъ всѣ обстоятельства, при которыхъ совершилось въ 1740 г. насильное отнятіе уніатами церковища Воздвиженія Честнаго Креста, съ давняго времени принадлежащаго Симеоновскому монастырю, на коемъ еще въ 1704 г. монастырь поставилъ крестъ безъ всякаго препятствія и протестаціи съ чьей-либо стороны, затѣмъ кратко напоминаетъ суду, какъ это вопіющее дѣло пристрастно рѣшено было первою королевскою комиссіею въ пользу уніатовъ, которые не допустили къ судебному разбирательству представленныхъ монастыремъ свидѣтелей. И эту жалобу игуменъ заканчиваетъ тою же просьбою, какъ и въ предшествующей жалобѣ. Всѣ эти жалобы судъ постановилъ соединить въ одно дѣло и пригласилъ стороны приступить къ судебнымъ преніямъ. Кромѣ повѣренныхъ въ судѣ присутствовали со стороны уніатовъ оффиціалъ Брестскій архимандритъ Кобринскій Бѣницкій, со стороны Симеоновскаго монастыря игуменъ Януарій Василевскій. Изъ судебныхъ преній, веденныхъ сторонами *страстно*, выяснилось будто бы слѣдующее. На *первой* королевской комиссіи (1742 г. іюля 18) уніаты доказали свои права на спорныя площадь документами и давность владѣнія этими площадями подтвердили присягою трехъ базиліанскихъ монаховъ; Симеоновскій же монастырь, не представивъ документовъ, подтверждающихъ его претензіи на спорныя земли, апеллировалъ однако на несправедливое будто бы рѣшеніе этого дѣла въ пользу уніатовъ. Въ назначенной по этой апелляціи *второй* королевской комиссіи, монастырь, устранивъ отъ судебнаго разбирательства б. оффиціала Брестскаго Игнатія Улинскаго и не признавъ довѣренности, данной ему епископомъ Ѳ. Годебскимъ, лишилъ тѣмъ противную сторону возможности доказать предъ судомъ законную правоту своего дѣла и при помощи такого изворота не только добился рѣшенія дѣла въ свою пользу, но и настоялъ на кондемнаціи епископа Ѳ. Годебскаго и всѣхъ его соучастниковъ и, на основаніи такого незаконнаго и несправедливаго рѣшенія дѣла комиссарами, снова овладѣлъ спорными землями, присужденными унитамъ, и доселѣ владѣетъ ими. Принявъ въ соображеніе доводы сторонъ, судъ постановилъ назначить новую комиссію для рѣшенія этого дѣла на мѣстѣ.

Actum w Warszawie. Roku Panskiego tysiąc siedymset czterdziestego osmego miesiąca Nowembra dwudziestego pierwszego dnia.

W sprawie za trzema aktoratami y za załobami do nich należącemi przypadłey, mianowicie za pierwszym w Bogu wielebnego xiędza

Theophila na Godziembie Godebskiego, Włodzimierskiego y Brzeskiego biskupa, oraz wielebnego xiędza Ignacego Ulinskiego, superyora Antopolskiego ordinis divi Basilii Magni y wszystkich wielebnych oycow prezbiterow dyocezii Brzeskiey z pobożnym oycem Gerwazym Rudnickim, ihumenem y wszystkimi oycami non unitami zgromadzenia monastyru Brzeskiego Zamuchawieckiego, oraz czeladzią, parobkami y juryzdyczynami nominatim samym że wiadomymi y znaiomymi, za pozwem mandatem naszym od aktorow po obżałowane osoby przed sąd nasz wyniesionym, mieniąc o to: Iż w roku teraznieyszym tysiąc siedymset czterdziestym czwartym miesiąca Marca trzeciego dnia w sądach naszych zadwornych assessorskich wielkiego xięstwa Litewskiego agitowała się sprawa, tak z aktoratu urodzonego xiędza Godebskiego, biskupa Włodzimierskiego y Brzeskiego, z wiernoscią waszą, non unici monastyru Brzeskiego Zamuchawieckiego, jako też z aktoratu tychże oycow monastyru Brzeskiego z urodzonym xiędzem biskupem Włodzimirskim Brzeskim y z samym protestantem, tudziesz ze wszytkiemi wielebnemi prezbiterami dyakonii Brzeskiey o rzecz y pretensye w procederze prawa wyrażoną. W którey sprawie sąd nasz zadworny assessorski wielkiego xięstwa Litewskiego powtorną kommissyą uznawszy, na expedyowanie oney, a parte pobożnych non unitow Brzeskich urodzonego Kazimierza Zubowskiego, namiesnika y krayczego Brzeskiego, ex parte vero w Bogu wielebnego biskupa Włodzimierskiego y Brzeskiego urodzonego Marcina Matuszewicza, podstolego y pisarza grodzkiego woiewodztwa Brzeskiego, naznaczył y authoryzował, oraz żeby ciż urodzeni kommissarze ad fundum zjechawszy tę sprawę ultimaryjnie rozsądzili nakazał. Vigore ktorego dekretu, po wydanym liscie obwieszczym commissarskim pro die decima sexta Julii w Bogu wielebny xiądz biskup Włodzimierski do miasta naszego Brzescia sam swoią osobą ziechał, urodzonego Marcina Matuszewicza, podstolego y pisarza grodskiego Brzeskiego ex parte sua sprowadził y ultymaryinie hac in re z ww. non unitami, chciał rozsądzic się, wiernosc wasza zaś non unici monastyru Brzeskiego, in condicto zostaiąc z urodzonym Zubowskim, namiesnikiem y krayczym Brzeskim, tegoż kommissarza swego urodzonego krayczego Brzeskiego na termin supra wyrażony niesprowadzili et hunc actum commissionis do dnia dwudziestego szostego przez odroczenie swoie protegowali. Ktorego terminu w Bogu wielebny xiądz biskup Włodzimierski y Brzeski dla głownieyszych interessow swoich czekac w Brzesciu nie mogąc, in forma juris plenipotencyą ad jure agendum na zysk lub stratę wielebnemu xiędzu Ulinskiemu, superyorovi Antopolskiemu, hac in re dał, na dniu zas dwudziestym szostym Augusta anni praesentis po ufundowaney juryzdykcyi sądow kommissarskich y po uczynionych pro et contra aktoratach in crastinum idque dnia dwudziestego siodmego mensis et anni praesentis, tak in praesentia oycow dyzunitow Brzeskich, jako też wielebnego xiędza Ulinskiego, specialnego plenipotenta wielebnego w Bogu xiędza biskupa Włodzimirskiego y Brzeskiego, iako y strona obżałowana w swoim procederze mieni byc samego pryncypała, tudziesz in praesentia oycow prezbiterow dyakonii Brzeskiey, w sądzie kommissarskim stawaiących, obżałowani oycowie non unici Brzescy, niechcąc się rozsądzic, pierwiey komparycii wielebnego w Bogu xiędza biskupa Włodzimierskiego y Brzeskiego, postmodum plenipotencii przez patronow swoich dopraszali się y domawiali; a gdy ten że wielebny xiądz Ulinski, superyor Antopolski, plenipotencyą od w Bogu wielebnego xiędza biskupa Brzeskiego do tey sprawy sobie daną produkował, tedy obżałowani urodzeni kommissarze takową plenipotencyą konnotowawszy in opprobrium praw y konstytucyi seymowych, jako też samey słusznosci oczewistego ferowac judicatum, a obżałowani oycowie non unici monastyru Brzeskiego rązsądzic się nie chcąc, wielebnego w Bogu xiędza biskupa Włodzimierskiego y Brzeskiego, jako też y samego protestanta y wszystkich wielebnych prezbi-

terow dyakonii Brzeskiey, jakoby za niestaniem dellatorow, kondemnowali, ktorym dekretem non unici gaudendo, dobra duchowne exekucyami aggrawowac odgrażaią. O co dellatores chcąc jure agere, ante omnia do obwarowania loci standi na takowe kondemnaty, vigore gleytu naszego, a do skassowania takowego dekretu in contumatiam wypadłego cum omnia obloquentia onego, do approbaty dekretu oczewistego pierwszey kommissyi in eadem causa ferowanego, do pokarania penami z prawa pospolitego, tam pro moerito causae, quam pro moerito actionis sciągaiącemi się, ad refutenda damna, litis expensa, do odstawienia tych kommissarzow, jako gravaminose sądzących, a do naznaczenia drugich in locum onych, y oto wszytko, co czasu prawa deducetur, salva tey żałoby melioratione, jeżeli tego wcale potrzeba. Za drugim aktoratem tegoż w Bogu wielebnego xiędza Theophila na Godziębie Godebskiego, biskupa Włodzimierskiego y Brzeskiego, prototroniego całey Rusi, ordinis sancti Bazylii Magni, y wszytkich wielebnych xięzy prezbiterow dyocezii Brzeskiey z pobożnym oycem Januszem Wasilewskim, ihumenem monastyru Brzeskiego ritus graeci non uniti y wszytkiemi bracią tegoż monastyru Brzeskiego Zamuchawieckiego, tudziesz czeladzią, juryzdyczanami nomine et cognomine samym że wiadomemi y znaiomemi, similiter, za pozwem mandatem naszym od tych że aktorow po adcytowane osoby przed sąd nasz wyniesionym, mieniąc oto: iż co sławetny Iwan Bielkiewicz, mieszczanin Brzeski, zapisem cessyinym in forma juris sprawionym, jeszcze od lat stu kilkanasta dwa rezki pola nazwane Łopaczynskie, na dwie cerkwie Brzeskie, jedno założenia Swiętey Przeczystey, a drugo założenia Swiętego Krzyża, wyraziwszy onus civitatense do skrynki mieyskiey po groszy dwadziescie Litewskich, takowe grunta perpetuis temporibus do pomienionych cerkwi legował y zapisał, post hoc przyvilejem confirmotionis nayiasnieyszy król imc Jan trzeci list urodzonych kommissarzow na rewizyą do ekonomii Brzeskiey zesłanych, stwierdzaiący grunta do cerkwi kathedralney Swiętego Spasa, a teraz Swiętego Mikołaja, cum omnibus onego contentis approbuiąc, denique tymże przywilejem grunta Kozmo-Demianskie in suis circumferentiis zostaiące, także cmętarze S. Spasa y Swiętego Krzyża za Muchawcem y Swiętey Piatonki na Piaskach, aby dawnoscią, abo jakim sposobem od cerkwi nieodpadli, wiecznemi czasy przy tychże cerkwiach zachował; in subsequenti tempore idque w roku tysiąc siedymsetnym dwudziestym siodmym miesiąca octobra trzeciego dnia urodzony Mikołay Łoszczewski, pisarz przewielebnego xiędza Kiszki, metropolity oraz biskupa Włodzimirskiego y Brzeskiego, maiący specialem kommissariatum od tegoż xiędza metropolity, zaniosł solenny manifest w grodzie Włodzimirskim, tak o pogorzenie rozney ruchomosci, jako też papierow y funduszow, tak do metropolii, iako y innych cerkwi należących, w ktorym zaniesionym manifescie jurament na tym wszytkim przed tymże urzędem wykonał; post quae peracta, gdy tych gruntow, superius namienionych, zapisem cessyinym od sławetnego Iwana Bielkiewicza, mieszczanina Brzeskiego, nadanych, per consequens przywilejem nayiasnieyszego krola imsci Jana trzeciego approbowanych, pacifica aż do roku tysiąc siedymsetnego czterdziestego durabat ichmosciow xięży prezbiterow ritus graeci uniti possessio. Tandem wiernosc wasza dyzunici, mimo tak dawno zaszłą possesyą, formando aliquem praetextum do gruntow y cmętarza cerkwi Swiętego Krzyża należących, a chcąc one violenti modo sobie appropriare, naszedszy tumultuarie na pomienione grunta w tymże roku tysiąc siedymset czterdziestym, niemiłosiernie xięzy prezbiterow ritus graeci uniti pobiliscie, o co wraz in tempore zaniesiony insimul cum obductione fusius rem obloquitur manifest; po ktorey stałey wiolencii, usurpando titulum possessii gruntow, toties namienionych, zapozwawszy przewielebnego xiędza biskupa do assesserii wielklego xięstwa Litewskiego na kadencyą Warszawską y tam w tychże sądach niejakoweś dla siebie chcieliscie odebrac lucrum. Gdzie sąd za-

dworny assessorski, nie wchodząc na ten czas in cognitionem documentorum, lecz tę sprawę na sąd kommissarski odesłał. In fundamento którego dekretu urodzeni kommissarze po tak wielu wydanych od siebie terminem prawnym obwieszczeniach y odroczeniach, gdy na terminie w poslednim odroczeniu wyrażonym ad fundum controversum ziechawszy y juryzdykcyą swoią ufundowawszy, oczewiste judicatum za wzajemnemi aktoratami ferowali, którym dekretem urodzeni kommissarze, konformuiąc się ad obloquentiam praw y dokumentow cerkwi Swiętego Krzyża należących y tak dawnoscią ziemską zaszczyconych, pomienione grunta, circa antiquam possessionem księży prezbiterow ritus graeci uniti zostawili et pro meliori comprobatione jurament tymże xięży prezbiterom uznali. Post promulgationem którego dekretu wiernosc wasza dyzunici, szczegulnie tylo unikaiąc pen kontrawencyinych, tymże dekretem założonych, iterum do assessorii wielkiego xięstwa Litewskiego apellowaliscie. Po którey zaszłey apellacii załuiący dellator przewielebny xiądz biskup w. w. non unitow, tak pro contraventione dekretowi, jako też o winy y zaręki w nim wyrażone do assessorii wielkiego xięstwa Litewskiego ad approbandum decretum zapozwał. Na ten czas wiernosc wasza non unici, czyniąc na dalszą extenuacyą y zwłokę, iterum takową sprawę na powtorną kommissyą wzieliscie. Post quod latum assessoriale decretum załuiący dellator ex parte sua na termin w innotescencyach wyrażony urodzonego Matuszewicza, pisarza grodzkiego Brzeskiego, ad hunc actum sprowadziwszy, do rozprawy prawney, sam będąc praesens, accedere chciał, wtedy wiernosc wasza non unici, diffugiis allaborando poszedszy, in condicto z urodzonym Zubowskim, ex parte sua naznaczonym kommissarzem, pomieniony termin uchybywszy, dalszey prorogacyey takowego aktu dopraszaliscie się. Tandem in secundo termino załuiący dellator ob varias interessow swoich legalitates niemogąc być praesens, takowy interes osobliwszym plenipotencyinym skryptem wielebnemu xiędzu Ulinskiemu, starszemu Antopolskiemu y officiałowi na ten czas Brzeskiemu, zleciwszy, sam odiachał; na fundamencie ktorey to plenipotencii wielebny xiądz Ulinski, zadosyc czyniąc dekretowi, przybywszy ad locum contraversum na termin w odroczeniu wyrażony, y tam gdy accedendo do rozprawy finaliter rozsądzic się chciał, wtedy urodzeni kommissarze, poszedszy in condicto z wiernoscią waszą non unitami, takową plenipotencyą contra omne jus et aequum uchyliwszy, załuiącego dellatora kondemnowali. Po ktorey zas z tey przeciwko prawa kondemnacie wiernosc wasza non unici grunta ab aevo do cerkwi Swiętego Krzyża należące exekucyami aggrowuiąc, na ostatek niepozwawszy załuiącego dellatora do assessorii, lecz inscia parte aktorat uczyniwszy na kadencii Grodzienskiey, dekret iterum in kontumatiam z tych że regestrow w roku tysiąc siedymset czterdziestym szostym w Warszawie otrzymaliscie. Za ktorym dekretem wiernosc wasza non unici, nie podaiąc żadnego obwieszczenia, secundum normam legis positivae, lecz tylko idąc in convulsionem praw wielkiego xięstwa Litewskiego, zebrawszy nie małą gromadą variae conditionis ludzi, z roznym orenżem do boiu należącym, używszy urodzonego Buczynskiego, sędziego grodzkiego Brzeskiego, takowe grunta violenti manu ad possessionem illegitimam odebraliscie, denique, dalsze wiolencye perpetrando, rożne odpowiedzi y pochwałki czynicie y czynic nie przestaiecie, zaczym załuiący dellator, chcąc z wiernoscią waszą summario ac abbreviato processu jure agere, ante omnia do skassowania y annihilowania dekretow kontumacyinych przeciwko prawu y słusznosci otrzymanych, cum omnibus onych sollennitatibus, a za onymi praw y dokumentow in damnum et praejuditium załuiącego dellatora wyprokurowanych z całym generaliter procederem prawa do daty ninieyszey zaszłym, a do approbaty praw, dokumentow, konfirmacyi krolewskiey, oraz dekretu kommissarskiego post serias partium controversias ferowanego, y dalszych ad id negotium słu-

żących dokumentow, vigore których do uznania inequitacii do gruntow y cmentarza, cerkwi Swiętego Krzyża należących, a przez wiernosc waszą non unitow violenti modo zabranych, do pokarania penami prawnemi, tak urodzonych kommissarzow za uchylenie plenipotencii przeciwko prawu et pro male obtento judicato, jako też obżałowanych wiernosc waszą non unitow za poczynione nie poiednokrotne wiolencye, inwazye, boie, denique, do obwarowania na takowe kondemnaty vigore gleytow naszych locum standi, do nagrodzenia szkod, strat y expens prawnych y o to wszytko, quod juris et praetensionis być może y co czasu prawa fusius przez kontrowersyą urodzonych patronow et ex documentis probabitur, salva tey żałoby melioratione. A za trzecim aktoratem pobożnego oyca Janusza Wasilewskiego, ihumena monastyru Brzeskiego religii graecoruskiey, z w Bogu wielebnym xiędzem Theophilem Godebskim, biskupem Włodzimierskim y Brzeskim, za pozwem mandatem naszym od oycow non unitow Brzeskich po zapozwane osoby przed sąd nasz wyniesionym do zaszłego całego procederu ab anno millesimo septingentesimo quadragesimo ad datam praesentem, scilicet: Iż co obżałowani wiernosc wasza, uczyniwszy expulsyą z placu alias cmentarza, na ktorym była cerkiew Podwyższenia Swiętego Krzyża, y gruntu dwoch rez, ktore zapisane, jedna do cerkwi Podwyższenia Swiętego Krzyża, a druga na cerkiew Nayswiętszey Panny Narodzenia oycom non unitom, nie chcąc się rozprawic postponendo prawem y konstytucyami, obżałowani wiernosc wasza daiecie się kondemnować powielekroć, a singulariter w roku przeszłym roku tysiąc siedymset czterdziestym szostym w sądach naszych assessorskich w Warszawie. Za czym chcąc jure agere, ante omnia do approbaty documentow in rem aktorow, processow, dekretow kommissarskich kontumacyinych, remissyinych oczewistych, listow poieżdzych, odpawczych, intromissii y całego generaliter procederu hac in causa zaszłego, do przysądzenia placu alias cmentarza, na którym była cerkiew Podwyższenia Swiętego Krzyża, y dwoch rezkow, należących oycom non unitom; do obwarowania securitatis possessii, do uznania inkwizycii y kalkulacii weryfikacii z onych; do skassowania przeciwnych dokumentow y całego procederu; do uznania pen, nawiązek pro moerito actionis cum litis expensis, y o to wszytko, co czasu prawa przez kontrowersyą urodzonych patronow dowiedziono będzie salva melioratione tey żałoby, lub inney wyniesienia y do tey łączenia, si necessitas urgebit. A za drugą pryncypalną żałobą z dekretu commissionis roku tysiąc siedymset cterdziestego czwartego, miesiąca marca trzeciego dnia, tych że oycow non unitow, za wzaiemnymi aktoratami ex personali w Brzesciu Litewskim zaszłego, mieniąc oto y w ten sposob: iż co obżałowani, violando prawo pospolite y konstytucye seymowe o wiolatorach y expulsorach stricte opisane, smieli y wazyli się bez żadney konwikcii dekretu w roku przeszłym tysiąc siedymset czterdziestym, miesiąca Augusta dwudziestego wtorego dnia, violenti modo z siekierami, kołami y kijami w pułtorasta y daley duchownych y swieckich ludzi, po nieprzyiacielsku pod monastyr sam z takowym tumultem napadszy na grunt y cmentarz ogrodzony, na którym przed tym była ufundowana cerkiew Podniesienia Krzyża Swiętego, ab antiquo do monastyrow załuiącego dellatora należąca, vigore praw, dokumentow na te mieysce temuż monasterowi, a nie innym, na mieyscu cmentarzowym w roku tysiąc siedmsetnym czwartym od wielebnych żałuiących zakonnikow krzyż postawiony iest, sine praepeditione y w possessii ab aevo zostawał, na dniu supra wyrażonym z takowym tumultem obżałowani violenter napadszy, pierwey ogrodzenie tego cmentarza siekierami płoty funditus poprzecinali, zboże jare y warzywa ogrodne tam zasiane kołami y kijami wybili y wniwecz obrocili y spustoszyli, zakonnikow monastyrskich połapawszy niepochrzesciansku crudelissime obuchami, kołami y kijami bili, tłukli, mordowali, y jak się podobało takowym wiolatorom nad niewinną krwią chrzesciańską

zemstę czynili, czeladz monastyrską bijąc, tłukąc precz porozpendzali; tamże pobożnego oyca Patrycyusza Daraszuckiego kapłana okrutnie y niemiłosiernie kołami, kijami od nog do głowy tyransko zbili, y za nieżywego na ziemi leżącego porzucili, od ktorego takowego tyranskiego zbicia Bog wie jeżeli y mało z tym nie pozegnał swiatem, jako o tym wszystkim obdukcya jeneralska w sobie dostatecznie wyraża; niekontentuiąc się y tym samego pobożnego ihumena skomatycznie zelzywszy staruszka potrącili, y tak niepraktykowany gwałt nayscie na własne grunta y cmentarz, przy stałey wiolencii uczyniwszy, dalszemi odpowiedziami y pochwałkami żałuiącego ihumena y wszystkich zakonnikow na smierc zabijać, spustoszeniem cerkwi y zruinowaniem monasterow odgrażaią, o takowe nieznosne krzywdy, gdy pobożni oycowie monastyrscy obżałowanych do sądow jego krolewskiey mosci zadwornych adcytowali, sąd assessorski dekretem oczewistym sub data roku tysiąc siedymset czterdziestego Nowembra dwudziestego trzeciego dnia takową sprawę na komissyą odesłał, vigore ktorego dekretu gdy wielmożni urodzeni urzendnicy ad locum commissioni competentem ziechali, tedy obżałowani swoich swiadkow stawili, o co dellatores jure prosequi do obwarowania securitatem zd~owia, tudziesz vigore przywilejow, praw, funduszow cerkwi, do przysądzenia cmętarza, violenter zabranego, dellatorom w reindukcyą, do utwierdzenia wszytkich dokumentow dellatorom służących, za wyrąbywanie płotow, spustoszenie zboża y warzywa, za zbicie zakonnikow, czeladzi y parobkow monastyrskich nawiązki pen de lege sciągaiących się, do uznania powtorney kommissyi, do nagrodzegia szkod y expens prawnych y o to, co czasu prawa deducetur salva tey żałoby melioratione. Za takowemi żałobami z pozwow mandatow y dekretu authentycznych w ten dekret nasz inserowanemi praenominatae partes adinvicem przeciwko sobie przed sąd nasz instituerunt actionem. W ktorey sprawie my krol, przez panow rad y urzędnikow w sądach naszych zadwornych assessorskich wielkiego xięstwa Litewskiego zasiadaiących superius wyrażone aktoraty wespoł z żałobami do nich należącemi złączywszy et in unum skombinowawszy, proceder miedzy temiż stronami nakazalismy. In procedendo po oczewistych ab utraque parte, pzzy prezencii wielebnego xiędza Bienieckiego, archymandryta Kobrynskiego, officiała Brzeskiego a parte ordinis sancti Bazilii y praesbiterorum unitorum, y przy bytnosci pobożnego oyca Janusza Wasilewskiego‘ ihumena monastyru Brzeskiego Zamuchawieckiego a parte oycow non unitow tegoż zgromadzenia, procedentium partium plenipotentow personaliter u sądu naszego stawaiących, wnoszonych kontrowersyach, lubo ex allegatis et probatis pathetice, pokazało się, ze za oczewistym sądu naszego sub actu roku tysiąc siedymset czterdziestego nowembra dwudziestego trzeciego dnia, dekretem naznaczony sąd kommissarski tę sprawę finaliter in principali negotio rozsądzaiąc w roku tysiąc siedymsetnym czterdziestym wtorym Julii osimnastego dnia personali indicato suo plac alias cmentarz Swięto-Krzyzki y dwie rezy gruntu (o ktore praesens vertitur actio) vigore dokumentow eo intuitu służących, a pod czas tey że kommissii przez wielebnych xięzy unitow produkowanych y w tym że dekrecie specifice wyrażonych, jako przy dawney possessii onych, praevio juramento trzech oycow prezbiterow unitow, tymże oycom unitom przysądził, y dalsze wszytkie ab utrinque zachodzące praetensye rozsądził; jednak iż od takowego dekretu kommissarskiego oczewistego oycowie non unici, urosciwszy appellacyą succedenter, to jest w roku tysiąc siedmsetnym czterdziestym czwartym miesiąca marca trzeciego dnia w sądach naszych zadwornych assessorskich zabieraiąc się ad sufficientiores ex parte sua probationes, eo fine, bez żadney na ten czas o tenże oczewisty kommissarski apellacijny dekret kognicii y decyzii, powtorną z decyzii naszey lucrati commissyą. Na ktorey w roku tysiąc siedmsetnym czterdziestym czwartym miesiąca Augusta dwudziestego osmego dnia, nie tylko ze sami dostatecznieyszych in rem

sui dowodow przez oczewistą rozprawę nie pokazali, ale ieszcze do tey że z sobą rozprawy wielebnego xiędza episkopa y wielebnych xięży unitow et scilicet wielebnego xiędza Ulinskiego, protunc officiała, nie tylko ex vi offitii plenum jus ad jure agendum, ale y osobliwszą, inscriptis od wielebnego xiędza Godebskiego, episkopa Włodzimirskiego y Brzeskiego, plenipotencyą maiącego, przez zatamowanie procederu pierwiey do pokazania plenipotencii, a potym za pokazaniem przez nieakceptowanie y niepotrzebne naganienie oney, niedopuscili, a tym samym przyczyną y okazyą zerwania y niedoyscia teyże kommissii sami będąc, insuper gravaminose et praejuditiose kontumacyą na wielebnych xięży unitow w tych że sądach otrzymali. Y lubo ciż urodzeni kommissarze za takowe niesłuszne plenipotencii (konnotowawszy ią swemi rękoma) uchylenie, takož culpabiles być pokazały się, jednak iż wielebni xięża unici onych pro tanto gravamine et praeiuditio nie zapozwali, owszem iterate w sądach naszych asssessorskich w roku tysiąc siedymsetnym czterdziestym szostym, miesiąca Octocra dwugziestego szostego dnia, ad instantiam tychże oycow non unitow, kondemnować się dopuscili, za którą kontumacyą oycowie non unici w roku tysiąc siedymsetnym czterdziestym siodmym na dniu trzynastym Junii przez podanie urzędowe in apprehensionem placu alias cmentarza Swięto-Krzyzkiego y dwoch rezow gruntu już anteriori decreto kommissariali (od ktorego oycow non unitow zaszła apellacya) wielebnym xięży unitom przysądzonych, weszli y dotąd one possyduią, zaczym my krol przez panow rad y urzędnikow, w sądach naszych zadwornych assessorskich wielkiego xięstwa Litewskiego zasiadaiących, decyzyą naszą de praetensa od wielebnych xięży unitow nullitate wyż wyrażoney kontumacii kommissarskiey, roku tysiąc siedymset czterdziestego czwartego Augusta dwudziestego czwartego dnia, na wielebnych xięży unitow wypadłey, per consequens de nullitate dalszego in fundamento oney a parte oycow non unitow przewodu prawnego, także gleyt nasz in rem wielebnego w Bogu xiędza episkopa Włodzimirskiego y xięży unitow wydany, aktykowany y publikowany, na tenczas suspendowawszy, a inhaerendo powtornemu commissionis dekretowi naszemu, w roku tysiąc siedymsetnym czterdziestym czwartym marca trzeciego dnia ferowanemu, in ordine pokazania dostatecznieyszych hac in causa przez oycow non unitow dowodow, satisfactionem temuż dekretowi naszemu w wyprowadzeniu powtorney na rozsądzenie o wszytko ex personali totius negotii commissii uznaiemy, na ktorą ex parte w Bogu wielebnego xiędza Godebskiego y xięży unitow urodzonego Alexandra Buchowieckiego, woyskiego woiewodztwa Brzeskiego, ex parte oycow non unitow urodzonego Jana Dudzkiego, podstolego Wendenskiego, zgodnie od stron podanych, dezygnuiemy. Ktorzy to urodzeni kommisssarze in spatio przyszłych sądow naszych za sprowadzeniem mutuo partium sumptu ad loca loci, praeviis od siebie innotescentiis, zjechawszy się sposobem w prawie pospolitym opisanym, według dowodow y odwodow ab utraque parte okazanych, tak o plac alias cmentarz Swięto-Krzyżki y dwie rezy gruntu, o ktore lis vertitur, iako też de usu et fructu z onych, similiter o expensa prawne y o wszystko, o co między stronami res intentatur, skutecznie y finalnie rozsądzic maią y powinni będą. Wszakze in causa facti, ex fundis promananti, pierwiey inquizycią expedyowac et praevia . . . . . . discernere et disjudicare tenebuntur, salva iednak apellatione parti gravamen sentienti ad definitivam sententiam przed sąd nasz. Przed ktorym to sądem kommissarskim aby tez strony skuteczną in principali negotio bez zadnych prorsus dalszych delacij, godzin, obmow y munimentow, sub paena infamiae et amissione causae rozprawę przyieły, nakazuiemy. Pro reliquo omnimodam . . . .

Подлинный на 9 листахъ бумаги съ большою корол. печатью, тисненною на сюргучѣ.

72.

1749 г. Сентября 20. Декретъ королевскихъ комиссаровъ по дѣлу между епископомъ Ѳеофиломъ Годебскимъ и Брестскимъ Симеоновскимъ монастыремъ о церковищѣ Воздвиженія Честнаго Креста и двухъ участкахъ земли „Лапчинскихъ".

Комиссія по этому дѣлу состоялась въ г. Брестѣ въ силу декрета королевскаго ассесорскаго суда 1748 г. ноября 21. На судебномъ разбирательствѣ присутствовали: со стороны уніатовъ—епископъ Ѳ. Годебскій съ бывшимъ Брестскимъ оффиціаломъ Игнатіемъ Улинскимъ, со стороны Симеоновскаго монастыря—игуменъ Гервасій Рудницкій съ двумя іеромонахами. Комиссія прежде всего приступила къ осмотру мѣстоположенія церковища Св. Креста и Пречистенскаго, за р. Мухавцемъ, затѣмъ выслушало показанія свидѣтелей, представленныхъ сторонами, по девяти отъ каждой. Изъ свидѣтельскихъ показаній и представленныхъ уніатами документовъ выяснилось слѣдующее. Въ 1643 г. уніатскій священникъ Брестской Пречистенской церкви Михаилъ Ярошевичъ позвалъ къ суду брестскаго мѣщанина райцу Ивана Билькевича между прочимъ по дѣлу о невыполненіи духовнаго завѣщанія Лапчиной относительно двухъ участковъ земли. Отказавшись отъ судебнаго процесса и отъ своихъ правъ на эти два участка земли, Иванъ Бѣлькевичъ далъ въ 1643 г. февраля 9 запись, надлежаще засвидѣтельствованную, коею уступилъ упомянутые два участка земли во владѣніе священнику Ярошевичу и его преемникамъ—пречистенскимъ священникамъ на нужды церквей—Пречистенской и Воздвиженія Честнаго Креста. Церковь Воздвиженія Честнаго Креста была сброшена непріятелемъ въ ровъ при возведеніи имъ земляныхъ окоповъ, а Пречистенская была перенесена въ свой приходъ въ Гершановичи. По снятіи этихъ церквей церковища ихъ (цвинтари) оставались пустыми, а принадлежащіе упомянутымъ церквамъ два участка земли находились во владѣніи уніатскихъ Гершановскихъ священниковъ до передачи ихъ Симеоновскому монастырю судьею гродскимъ Бучинскимъ въ 1747 г., іюня 13. Эта незаконная передача вышеупомянутыхъ церковищъ и двухъ участковъ земли совершена на основаніи слѣдующихъ документовъ: 1) Ревизіи экономіи Брестской, произведенной въ 1566 г. Димитріемъ Сапѣгой, въ извлеченіи изъ этой книги того параграфа, въ которомъ описываются монастырскіе люди; 2) Пунктовъ умиротворенія православныхъ въ коронѣ и В. Кн. Литовскомъ, изложенныхъ въ „Дипломѣ" короля Владислава IV, 1633 г.; 3) Листа о передачѣ православнымъ церкви Рождества Пресв. Богородицы въ г. Брестѣ дворяниномъ королевскимъ Ѳеодоромъ Корсакомъ въ 1633 г. 7 мая, и 4) Конфирмаціи сего послѣдняго листа королями Михаиломъ, Яномъ, Августомъ II и III. На основаніи перваго документа Симеоновскій монастырь доказывалъ, что церковь Воздвиженія Честнаго Креста принадлежала монастырю, а церковь Рождества Пресвятыя Богородицы, единственная въ г. Брестѣ, передана со всѣми ея принадлежностями Симеоновскому монастырю по вышеупомянутому передаточному листу Ѳ. Корсака. Противная сторона,—уніаты, заявила, что въ „Ревизіи" Д. Сапѣги не говорится, что церковь Воздвиженія Честнаго Креста принадлежала Симеоновскому монастырю, а въ передаточномъ листѣ Ѳ. Корсака ясно выражено, что неунитамъ передается одна только церковь Рождества Пресв. Богородицы. Напротивъ, въ записи мѣщанина Бѣлькевича, данной десять лѣтъ спустя послѣ передачи церкви Рождества Пресв. Богородицы на два участка земли въ пользу церквей Воздвиженія Честнаго Креста и Пречистенской, видно, что эти церкви уніатскія существовали въ это время; существованіе другой церкви Пречистенской *уніатской* доказывается еще документомъ, принадлежащимъ судьѣ земскому брестскому Грабовскому на принадлежащій ему въ г. Брестѣ плацъ 1671 г., 9 декабря. Въ описаніи границъ этого плаца сказано: „съ одной стороны отъ попа Пречистенской церкви, гдѣ одна только тропинка и калитка проходная въ церковь отъ улицы Гарбарской". По соображенію всѣхъ данныхъ, судъ постановилъ: 1) утвердить декретъ первой комиссіи 1742 г. іюля 18, состоявшійся въ пользу уніатовъ и отмѣнить два заочныхъ декрета 1744 г. августа 28 и 1746 г. октября 26, состоявшихся въ пользу Симеоновскаго монастыря; 2) два участка земли „Лапчинскихъ" и церковище Св. Креста возвратить уніатамъ, а богадѣльню, построенную Симеоновскимъ монастыремъ на церковищѣ снесть въ теченіе двухъ недѣль; 3) Симеоновскій монастырь обязуется уплатить всѣ судебныя издержки, понесенныя потерпѣвшею стороною (уніатами) вслѣдствіе неосновательной и несправедливой апелляціи Симеоновскаго монастыря. Уніаты остались довольны этимъ рѣшеніемъ дѣла, а Симеоновскій монастырь остался недоволенъ и подалъ апелляцію въ королевскій ассесорскій судъ.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego dziewiątego miesiąca Septembra dwudziestego dnia.

Przed nami Alexandrem Buchowieckim, woyskim wojewodztwa Brzescianskiego y Ja-

nem Duckim, podstolim Wendenskim, kommissarzami dekretem oczewistym sądow i. kr. mci zadwornych assessorskich W. X. Lit., w Warszawie w roku tysiąc siedmset czterdziestym osmym miesiąca Nowembra dwudźiestego pierwszego dnia ferowanym, naznaczonemi, agitowała się sprawa za dwoma wzaiemnemi aktoratami, za pierwszym iw. w Bogu nayprzewielebnieyszego imci xiędza Theophila na Godziembie Godebskiego, prototroniego całey Rusi, Włodzimierskiego y Brzeskiego biskupa, oraz wielebnego imci xiędza Ignacego Ulinskiego, superyora Antopolskiego s. ordinis divi Bazilii Magni, y wszystkich ww. oo. prezbiterow dyecezyi Brzeskiey z pobożnym oycem Gerwazym Rudnickim, ihumenem y wszystkiemi oycami non unitami zgromadzenia monastyru Brzeskiego Zamuchawieckiego, oraz czeladzią, parobkami y juryzdyczynami nominatim samym że wiadomym y znaiomym; za drugim—pobożnego oyca Gerwazego Rudnickiego, ihumena monastyru Brzeskiego ritus graeco-ruskiey z i. w. imc xiędzem Theofilem Godebskim, biskupem Włodzimierskim y Brzeskim y innemi, w załobie wyrażonemi. Takowe aktoraty wespoł z załobami do nich należącemi, w dekrecie supra wyrażonym assessorskim oczewistym będącemi na dniu piętnastym praesentis circa inchoationem tey sprawy, po ufundowaney juryzdykcyi naszey in fundo controverso, to iest na placu Swięto-Krzyzkim w Brzesciu, za Muchawcem będącym, in unum złączywszy, a zatym po oczewistym y dostatecznym in praesentia iw. imci xiędza Theofila Godebskiego, biskupa Włodzimierskiego y Brzeskiego, oraz przewielebnego imc xiędza Ignacego Ulinskiego, superyora Antopolskiego, ab una, y pobożnego Gerwazego Rudnickiego, ihumena monastyru Brzeskiego, z dwoma zakonnikami Emmanuelem Białowickim prokuratorem y Hermanem Arteckim non unitami, parte ab altera, u sądu naszego stawaiących, przez ichmc pp. patronow od dnia zwyż wyrażonego ad datam praesentem wnoszonych kontrowersyach, a naprzod po odeszłych produktach na wizyą cmentarzow Swięto-Krzyżkiego y Swięto-Przeczyskiego, w miescie iego krol. mci Brzesciu, za Muchawczem będących, wyjechawszy y one, to iest Swięto-Krzyżki wtyle klasztoru wielebnych panien Bernardynek ob miedze z jedney strony klasztoru pomienionego, a z drugiey y trzeciey placu y ogrodow mieyskich, z czwartey strony placow ichmc xięzy jezuitow Brzeskich y imc p. horodniczego Brzeskiego, Swiato-Przeczyski za cerkwią Swiato-Spaską od gumna przezbitera tamecznego z jedney strony, z drugiey ode dworu w. imc p. Grabowskiego, sędziego ziemskiego Brzeskiego, z trzeciey od placow pustych, gdzie quondam staynie krolewskie były, z czwartey od rzeki Muchawca, sytuowane, oglądawszy, do słuchania swiadkow po dziewięciu z każdey strony wybranych y stawionych, do inquizycyi przystompilismy. Po wysłuchaniu ktorych in conclavi: Ponieważ to tak z produkowanych partium dokumentow, jako też z swiadectw zaprzysięzonych, w inquizycyi wyrażonych, sądowi naszemu innotuit, ze zeszły sławetny p. Jan Bilkiewicz, rayca y mieszczanin Brzeski, w roku tysiąc siedmset [1]) czterdziestym trzecim miesiąca Februaryi dziewiątego dnia, inhaerendo testamentowey dyspozycyi takoż zeszłey sławetney Łopacinskiey, będąc adcytowanym przez wielebnego oyca Michała Jaroszewicza, prezbitera cerkwi Swięto-Przeczyskiey Brzeskiey z parafianami, do teyże cerkwie należącemi, o dwa rezki pola Łopaczynskich za miastem i. kr. mci Brzesciem będące, na potrzeby cerkwie, jedney pod tytułem Podwyszenia Swiętego Krzyża, a drugiey pod tytułem Swiętey Przeczystey w miescie i kr. mci Brzesciu za Muchawcem będącymi, zapisem pod datą zwyż wyrażoną, przed urzędem zupełnym magdeburskim Brze-

---

[1]) Въ актовыхъ книгахъ нѣтъ такого документа подъ этой датой (1743). Документъ этотъ имѣется въ актовой книгѣ за 1643 г. февраля 9. Подъ этимъ же годомъ (1643) документъ этотъ упоминается въ декретѣ королевскихъ комиссаровъ 1742 г. Здѣсь очевидно ошибка писца.

skim przyznanym, odstąpiwszy prawa y aktorstwa swoiego, ustąpił y ad possessionem tegoż wielebnego prezbitera Jaroszewicza podał. Po podaniu takowym cerkwie pomienione Swiato-Krzyskie, stante revolutione w oyczyznie, lud nieprzyiacielski sypac (sypiąc?) wały koło miasta w wały wrzucili, a Swiato-Przeczyska do Gierszonowicz, parafii swoiey, przewieziona została; po zdjęciu takowych cerkwi, cmentarze obydwa, tak Święto-Krzyski, jako też y Święto-Przeczyski, puste leżeli; teraz rezow dwa pola Łapaczynskich w dyspozycyi wielebnych prezbiterow Gierszonowskich unitow aż do podania przez w. imc p. Buczynskiego, sędziego grodzkiego Brzeskiego, to iest do roku tysiąc siedmset czterdziestego siodmego Junii trzynastego dnia, nie przerwanie, bez naymnieszey od xięzy non unitow Brzeskich, vigore zabierania się w sądach i. krol. mci zadwornych assessorskich na nowe dokumenta stawaiąc: primo, rewizya quondam przez iw. imc pana Dmitra Sapiehe w roku tysiąc pięcset szesdziesiąt szostym czynioną, excerptem przez oycow non unitow Brzeskich z pomienioney xięgi wyiento, ludzi do monastyra Semenowskiego należących opisuiąco; secundo, punkta uspokoienia obywatelow koronnych y wielkiego xięstwa Litewskiego, w religii greckiey zostaiących, per diploma serennissimi Vladislai w roku tysiąc szescset trzydziestym trzecim approbowane, ex actis Varsaviensis feria tertia in crastino festi omnium sanctorum tysiąc szescset trzydziestego wtorego wyięte; tertio,— list podawczy przez dworzanina imc p. Theodora Korsaka cerkwie pod tytułem Narodzenia Nayswiętszey Panny xięzy non unitom Brzeskim w roku tymże tysiąc szescset trzydziestym trzecim miesiąca Maja siodmego dnia cum originali, a zatym konfirmacya takowego listu podawczego najasnieyszych regnantow polskich Michała, Jana, Augusta wtorego y trzeciego, ad praesens szczęsliwie nam panuiącego, produkuiąc, ze cerkiew pod tytułem Podwyszenia Swiętego Krzyża w rewizyi pomienioney jest wyrazona, ze do monastyru Brzeskiego należała, a pod tytułem Narodzenia Nayswiętszey Panny, jak jedna w miescie i. kr. mci Brzesciu za Muchawcem była, tak ze wszytkiemi do niey przynależnosciami przez pomienionego imc p. Korsaka ichmc xięzy non unitom w possessyą podana zostało. Dowodzono jednak, kiedy w rewizyi pomienioney iw. imc p. Dmitra Sapiehi tey sonancyi, żeby cerkiew Swięto-Krzyzka do monastyru należała, niemasz, y w podaniu imc Korsaka, ze tylko jedno cerkiew dla nabozenstwa xięzy non unitom Brzeskim pod tytułem Narodzenia Nayswiętszey Panny podał, ta expressya, in contra, ze iuz po podaniu takowym w lat dziesięc pomieniony mieszczanin Bilkiewicz zwyż wyrazonych rezow dwa gruntu Łopaczynskich na cerkiew pomienione Swięto-Krzyzko y Przeczysko ustąpił, y wielebnemu prezbiterowi Jaroszewiczowi do dyspozycyi podał, ize cerkiew Swiato-Przeczyska uniacka była, etiam dokumętami przez w. imc p. Grabowskiego, sędziego ziemskiego Brzeskiego, na plac imci służącemi, to iest pierwszym w roku tysiąc szescset siedmdziesiąt pierwszym miesiąca Decembra dziewiętnastego dnia z xiąg zamkowych Brzeskich prawa wieczysto przedażnego placow przez sławetnych Łukasza Jarmoszewicza chomątnika y Werezka Malca, szewca, mieszczan Brzeskich, y imc p. Krzysztofowi Grabowskiemu, horodniczemu Brzeskiemu, danego, drugim od imc p. Kaziemierza Niepokoyczyckiego temuż imci danym w grodzie woiewodztwa Brzeskiego w roku tysiąc szescset osmdziesiątym dziewiątym miesiąca oktobra dziesiątego dnia przyznanym, w ktorych ta expressya ograniczenia tych placow: z jedney strony od popa Swiętey Przeczystey, gdzie tylko sciezka y fortka przechodna do cerkwie z ulicy Grabarskiey, probowano. Zaczym sąd nasz kommissarski wszelkie tey sprawy racye y okolicznosci mature ponderuiąc, przychilaiąc się do samey słusznosci y Swiętey sprawiedliwosci, dekret pierwszy kommissarski, w roku tysiąc siedmset czterdziestym wtorym miesiąca Julii osmnastego dnia ferowany, oczewisty, in omnibus punctis approbuiąc, dekreta kontumacyine dwa po takowym dekrecie oczewistym

ex parte xięzy non unitow Brzeskich na iw. imc xiędza Godebskiego, biskupa Włodzimirskiego y Brzeskiego, oraz y xiędza Ulinskiego, superyora Antopolskiego, jako na ten czas officiała Brzeskiego, y innych ichmc xięzy unitow, jeden w sądach kommissarskich w roku tysiąc siedmset czterdziestym czwartym miesiąca Augusta dwudziestego osmego dnia, a drugi w sądach zadwornych assessorskich wielkiego xięstwa Litewskiego w roku tysiąc siedmset czterdziestym szostym Oktobra dwudziestego szostego dnia otrzymane, wprzody dekretem assessorskim w roku tysiąc siedmset czterdziestym osmym Nowembra dwudziestego pierwszego dnia ferowanym, a potym sądow naszych przy inchoacyi sprawy teraznieyszey ad finalem disjudicationem, suspendowana płaceniem solucyi kop dwiescie osmdziesiąt przez iw. imc xiędza biskupa Włodzimierskiego ichmc xięzy non unitom Brzeskim in termino inferius designato, znioszy y od onych tegoż iw. imc xiędza biskupa Włodzimierskiego y Brzeskiego oraz imc xiędza Ulinskiego y wszystkich imchmc xięzy unitow, w dekretach tychże wyrażonych, po zapłaceniu supra wyrażoney solucyi, uwolniwszy, a zatym list podawczy za takowemi dekretami na plac Swięto-Krzyski y dwa rezy pola Łopaczynskich przez w. imc p. Michała Starzyka Buczynskiego, oboznego y sędziego grodskiego Brzeskiego, w roku tysiąc siedmset czterdziestym siodmym miesiąca Junii trzynastego dnia ichmc xięzy non unitom Brzeskim wydany, skassowawszy, pomienione cmentarz Swięto-Krzyzki y dwa rezy pola, Łopaczynskie nazwane, iw. imc xiędzu biskupowi Włodzimierskiemu y Brzeskiemu, jako abantiquo do unii należały, przysądzamy y one ad suam hereditariam posessionem, przez urzędy, ad libitum użyte, obeymowac pozwalamy, szpital na placu Swięto-Krzyzkim, po podaniu urzędowym, przez xięzy non unitow Brzeskich postawiony, in spatio niedziel dwoch a data praesentis, tymże ichmc xięzy non unitom Brzeskim zniesc nakazuiemy. A ze ichmc xięza non unici Brzescy niesłusznie od dekretu kommissarskiego supra wyrażonego, praesenti judicato approbowanego, appelacyą urosciwszy, do szkody expens prawnych iw. imc xiędza biskupa Włodzimirskiego przywiedli, zaczym,—naczym tenże iw. imc xiądz biskup Włodzimirski przysiąze, takowe expensa xięza non unici Brzescy wypłacic, a iw. imc xiądz biskup ex praesentia satisfactione kwitowac tenebuntur, a jako dla wykonania juramentu, tak przez wielebnych oycow w dekrecie pomienionym kommissarskim oczewistym w roku tysiąc siedmset czterdziestym wtorym miesiąca Julii osmnastego dnia y na punktach w onym ze wyrażonych, jak przez iw. imc xiędza biskupa Włodzimierskiego y Brzeskiego na expensach prawnych, praesenti decreto wskazanego, w cerkwi murowaney soborze, tak oraz dla wyliczenia summ tak przez iw. imc xiędza biskupa ichmcm xięzy non unitom za dekretem dwiescie osmdziesiąt kop, jako też za lites expensa przez xięzy non unitow iw. imc xiędzu biskupowi juramentem ewinkowano, dzien trzeci, to jest dwudziesty wtory praesentis naznaczamy, post satisfactionem takowemu dekretowi naszemu perpetuum silentium inter easdem partes interponimus, nakoniec załoby, processa inter easdem partes pokassowawszy, in contravenientes paenam personalis infamiae y zaręki, waznosc rzeczy wynoszące, zakładamy, interwencyą nomine io. xiązęcia imci Czartoryskiego, woyta dziedzicznego miasta Brzescia, do tey sprawy czynioną znaleznoscią oney w ten nasz dekret przyimuiemy. Post quod latum et promulgatum decretum xięza non unici Brzescy od całego apellowali, et haec apellatio, vigore dekretu oczewistego assesorskiego, ktorym praesens negotium na rozsądzenie przed nasz sąd odesłano, przed sąd tenże assesorski wielkiego xięstwa Litewskieg admissa, a iw. imc xiądz biskup Włodzimierski y Brzeski y wszyscy ichmc xięza unici kontentowali się. Alexander Buchowiecki, kommissarz.

Подлинный на 3 листахъ бумаги съ сюргучною печатью.

73.

1643 г. Февраля 9. Запись [1]) брестскаго мѣщанина Ивана Бѣлькевича [2]) на два участка земли „Лапчинскихъ“ въ пользу уніатскихъ церквей Пречистенской и Воздвиженія Честнаго Креста.

Священникъ уніатской Пречистенской (Покровской) церкви въ г. Брестѣ Михаилъ Ярошевичъ позвалъ къ суду брестскаго мѣщанина Ивана Бѣлькевича по дѣлу о двухъ участкахъ земли, записанныхъ въ духовномъ завѣщаніи Лапчиной (составлено 1625 г., актиковано въ гродскомъ судѣ 1634 г. іюля 31), въ пользу брестскихъ уніатскихъ церквей Покровской и Воздвиженія Честнаго Креста. Иванъ Бѣлькевичъ пріобрѣлъ эти два участка земли въ собственность куплею отъ мѣщанина Яска Живневича, по крѣпостному акту 1631 г. декабря 6, признанному въ бурмистровскомъ судѣ. Этими двумя участками земли Бѣлькевичъ спокойно владѣлъ одиннадцать лѣтъ, т. е. до того времени, когда позвалъ его къ суду объ этихъ участкахъ земли священникъ Михаилъ Ярошевичъ. Не желая судиться съ священникомъ Михаиломъ Ярошевичемъ, по совѣту своихъ пріятелей, помирился съ Ярошевичемъ и выдалъ ему запись, коею отказывается на вѣчныя времена отъ своихъ правъ на эти два участка земли и уступилъ ихъ въ пользу двухъ брестскихъ церквей Пречистенской и Св. Креста.

Actum in civitate Brestensi Magni Ducatus Lithuaniae die nona mensis Februarii anno dni 1643.

Na urzędzie burmistrzowskim y radzieckim w miescie ikmci Brzeskim przed nami Marcinem Kaczynskim, Janem Jędrzeiewskim burmistrzami et caet... na zwykłym mieyscu sądowym stanowszy oblicznie sławetny pan Iwan Bielkiewicz, rayca y mieszczanin brzeski, iawnie y dobrowolnie zeznał, iż co pozywał w. ociec Michał Jaroszewicz presbiter cerkwie S. Przeczystey Brzeskiey z parafianami do teyże cerkwie przynależącemi Artemem Kuniewiczem, Prokopem Jarmoszewiczem, Illaszem Matficiewiczem... pomienionego Iwana Bielkiewicza o dwa rezki pola Łapczynskie na cerkiew S. Przeczystey od niebozczki Łapczyney legowane, iako o tem termina testamentu w dacie roku tysiąc szescset dwudziestego piątego spisana, a przez w. oyca protopopę Brzeskiego Piotra Rogoznickiego w grodzie Brzeskim w dacie roku 1634 miesiąca Julii 31 dnia aktikowana szyrzey w sobie opisuie, ktore to rezki pola dwa przerzeczony Iwan Bielkiewicz, nabywszy prawem kupnym w dacie roku 1631 miesiąca Decembra szostego dnia od Jaska Zywniewicza mieszczanina brzeskiego y na urzędzie burmistrzowskim Brzeskim przyznane, otrzymawszy w possessii swey przez lat iedenascie, aż do tego czasu trzymał y uzywał, ktorey sprawy nie przypuszczaiąc do rozsądku prawnego, za zgodą y pomiarko-

---

[1]) Документъ этотъ печатается здѣсь въ разъясненіе процесса Симеоновскаго монастыря съ брестскими уніатами, напечатаннаго выше подъ №№ 66—72.

[2]) Мѣщанинъ Иванъ Бѣлькевичъ былъ старостой уніатской Пречистенской (Покровской) церкви. Въ 1640 году онъ перешелъ изъ уніи въ православіе. Священникъ Пречистенской церкви Михаилъ Ярошевичъ подалъ на него жалобу въ Брестскій магистратъ, что онъ, отступивши отъ уніи, увлекъ своимъ примѣромъ многихъ другихъ прихожанъ и присвоилъ себѣ часть церковнаго имущества, въ томъ числѣ два участка земли Лапчинскихъ. Магистратъ, разсмотрѣвъ жалобу Ярошевича, нашелъ, что часть имущества церковнаго дѣйствительно была растрачена Бѣлькевичемъ, по его упущенію; что же касается двухъ участковъ земли „Лапчинскихъ“, то магистратъ отклонилъ отъ себя рѣшеніе этого дѣла, оставивъ вопросъ, кому принадлежитъ право собственности на эти участки земли, открытымъ. Священникъ М. Ярошевичъ остался недоволенъ этимъ рѣшеніемъ и подалъ апелляцію въ королевскій ассесорскій судъ. Апелляція къ королевскому ассесорскому суду во всѣхъ подобныхъ случаяхъ служила и могла служить для уніатовъ вѣрнымъ обезпеченіемъ выиграть свое дѣло. Этимъ объясняется, почему Ив. Бѣлькевичъ, не желая судиться съ уніатами, отказался отъ своихъ правъ на упомянутые два участка земли Лапчинскихъ въ пользу уніатскихъ церквей. Акты Вилен. Арх. Ком. Т. VI, №№ 89 и 122.

waniem przyjacielskim p. Iwan Bielkiewicz prawa swego wieczystego cedował y rezki pola dwa Łapczynskie, leżące za miastem Brzeskim, jeden rez pola ob miedze z iedne strone rezu p. Wasila Soroki, a z drugą stroną Mikołaja Korniłowicza, głową od rezu Kucowego, a tyłem do sciany y kopcow p. Kalichowiczowych, ktory iest w liczbie dziewiętnasty od sciany rezow mieskich; a drugi rez pola ob miedzę Pawła Gigi, a z drugey strone Jaska Zdanowicza, na dwie cerkwie Brzeskie założenia S. Przeczystey, także załozenia Swiętego Krzyza, wiecznie zapisał w dozor oycu Przeczyskiemu y parafianom teraznieyszym y napotym będącym podał y postąpił wiecznie, prawa swego wieczystego zrzekł się, małzonkę, potomkow y przyiacioł swych od tych rezkow oddalił, pozwalaiąc oycu Přzeczyskiemu y parafianom terazniekszym y napotym będącym z tych rezkow pola arędę doroczną brac y na cerkwie dwie S. Przeczystey y S. Krzyża na ozdobę y poprawy cerkiewną obracac, a podług potrzeb cerkiewnych y na wiecznosc przedac moc dał y prawa stare na te rezki służące do rąk oycu przeczyskiemu na urzędzie oddał. W ktorym dzierzeniu tych rezkow, tak w arędowaniu onych komu chcą, y w przedazy wieczney zadney przeszkody pomieniony Iwan Bielkiewicz, małzonka y potomkowie ich czynic nie maią, y owszem ktoby chciał przeszkodę czynic, bronic, zastępowac swym własnym kosztem y nakładem do wyscia dawnosci w prawie magdeburskim opisaney zapisał sie. Jednak że oyciec przeczyski y parafianie podług daniny niebosczykowi Hricowi Łapce daney w dacie roku tysiąc szescset osmnastego miesiąca Octobra dziesiątego dnia, w xięgach mieskich burmistrzowskich opisaney, zachowac się maią y czynsz roczny do skrzynki mieyskiey z tych rezkow pola dwa na co rok o S. Marcinie groszey dwadziescia litewskich płacic, takze pobory z seymu uchwalone y donatywy dzierzące tych rezkow do magistratu oddawac maią y powinni będą pod utraceniem tych rezkow na ratusz Brzeski. Ktore oczewiste zesnanie p. Iwana Bielkiewicza rayce iest do xiąg wieczystych mieyskich Brzeskich zapisane,

Изъ актовой книги Брестскаго магистрата за 1642—1645 г. № 7547, стр. 211—213.

74.

1749 г. Сентября 23. Протестація [1]) игумена Брестскаго Симеоновскаго монастыря Гервасія Рудницкаго на епископа Θеофила Годебскаго и на комиссаровъ королевскихъ по дѣлу о церковищѣ Воздвиженія Честнаго Креста.

Комиссія, назначенная декретомъ королевскаго задворнаго ассессорскаго суда 1748 г. для рѣшенія спорнаго дѣла между Брестскими уніатами и Брестскимъ Симеоновскимъ монастыремъ о церковищѣ Воздвиженія Честнаго Креста, пристрастно и несправедливо рѣшила дѣло въ пользу уніатовъ. Еп. Годебскій, лично присутствовавшій на судѣ въ качествѣ позваннаго къ суду, поносилъ бранными словами игумена Гервасія, свидѣтелей представленныхъ игуменомъ не одобрилъ и устранилъ, комиссары же, вопреки ясному свидѣтельству древнѣйшаго документа, представленнаго суду игуменомъ Гервасіемъ, на основаніи однихъ только свидѣтельскихъ показаній противной стороны, рѣшили дѣло въ пользу уніатовъ. Игуменъ протестуетъ противъ такого пристрастнаго и несправедливаго суда, предоставляя себѣ право искать правосудія законнымъ порядкомъ.

Wypis z xiąg grodzkich starostwa Brzeskiego. Roku tysiąc siedmset czterdziestego dziewiątego miesiąca Septembra dwudziestego trzeciego dnia.

[1]) Въ силу этой протестаціи еп. Θеофилъ Годебскій со всѣми причастными къ дѣлу его участниками королевскимъ мандатомъ позваны къ королевскому задворному ассессорскому суду, имѣющему засѣдать въ г. Брестѣ. Состоявшееся по этой протестаціи постановленіе корол. задв. ассес. суда напечатано ниже. См. № 75.

Na urzędzie i. kr. mci grodzkim Brzeskim aktami starościeńskiemi przede mną Karolem z Wieszczyc Wieszczyckim, podstolim y podstarościm sądowym woiewodztwa Brzeskiego, comparendo personaliter w Bogu przewielebny imc xiądz Gerwazy Rudnicki, ihumen monastyru Brzeskiego ritus graeci non uniti, wespoł z całą Bracią w Chrystusie zostaiącą, załował y soleniter manifestuiąc się protestował się na iw. imc xiędza Teofila Godebskiego, biskupa Włodzimirskiego y Brzeskiego, tudziesz na imc xiędza Ignacego Ulińskiego, officiała bywszego Brzeskiego, oraz na wszytkich ichmc xięzy prezbiterow dyecezyi Brzeskiey z dokładem wielmożnych ichmc pp. Alexandra Buchowieckiego, woyskiego Brzeskiego, Jana Duckiego, podstolego Wendeńskiego, komissarzow, de gravaminoso judicio, mieniąc oto: iż co oycowie non unici za Muchawcem, vigore dawnych funduszow tak monastyru swego, jako też cerkwi pod tytułem Swiętey Preczystey y cmentarza Podwyższenia Swiętego Krzyża od niepamiętnych wiekow w spokoyney zostawali placow, do monastyra należących, possessyi, od antecessorow iw. imc xiędza biskupa y innych ichmc xięży żadney naymnieyszey nie było prepedycyi aż do roku tysiąc siedmset czterdziestego miesiąca Augusta dwudziestego wtorego dnia, licencyowawszy się imc xiądz Ulinski, officiał bywszy, nie mało variae conditionis ludzi zebrawszy gromadę, tudziesz prezbiterow, rożnę jarzynę wytratowali na placu Swięto-Krzyskim, do monastyru należącym, poniszczyc y ogrodzenie porąbac kazał, którzy to licencyowani ludzie niedość natym, że wiolencyę y expulsyą uczynili, lecz zakonnikow, ludzi y czeladz monastyrską pobili, samego w Bogu wielebnego oyca ihumena w starych leciech będącego potargali, o co process in tempore uczyniony rem fusius obloquitur, o ktozą to także wiolencyę od roku tysiąc siedmset czterdziestego w sądach i. kr. mci zadwornych assessorskich iterum intentatum negotium, gdzie, po niemałych zaszłych processach y procederach sąd i. kr. mci zadworny assessorski w roku tysiąc siedmset czterdziestym osmym komissyą powtorną uznał, na ktorą ex parte iw. imci xiędza biskupa w. imci p. Alexandra Buchowieckiego, woyskiego Brzeskiego, ex parte zaś załuiących delatorow imci p. Jana Duckiego, podstolego Wendenskiego, zgodnie od stron podanych, dezygnował, ktorzy ażeby finaliter rozsądzili tak causam violentiarum, jako też causam juris, injunxit, ktorzy to ww. ichmc pp. komissarze, po wydanych od siebie ordinaria juris via obwieszczeniach, w roku tysiąc siedymset czterdziestym dziewiątym ufundowawszy jurisdictionem suam w miescie i. kr. mci Brzesciu, gdy ad locum controversum wyiechali, tedy iw. imc xiądz Godebski, biskup Włodzimirski, naywprzod w Bogu wielebnego oyca Gerwazego Rudnickiego, ihumena y innych zakonnikow dyffamował, scomaticis verbis łajał, swiadkow naywiadomszych ponaganiał y niedopuscił, pochwałki czynił, y tak gravaminosum judicium wygrał, ktorzy wielmozni ichmc pp. komissarze, in contra dokumentowi, z xiąg rewizorskich wyiętemu, wszytko in personam iw. imci xiędza biskupa przysądzili, inkwizycyi sufficienter nie słuchali, oraz referując się per totum do całego hac in causa procederu, zaczym załujące dellatores, chcąc jure agere ante omnia do approbaty dekretow kontumacyinych po inkwizycyi wypadłych y dekrecie oczewistym, do uznania, vigore correktury wielkiego xięstwa Litewskiego y innych praw, solucyi zapłacenia, przy gleytach iego krolewskiey mci, do approbaty wszytkich dokumentow z całym procederem załuiących dellatorow, do uznania in principali sądzenia, e contra skassowania dekretow apellacyinych, gravaminose sądzonych y wszytkich dokumentow strony przeciwney z całym procederem, do przysądzenia cmentarza y rezow dwoch pola, na ktorym była cerkiew Podwyższenia Swiętego Krzyża, do przysądzenia pen de jure sciągaiących się cum litis expensis, y o to wszytko, co czasu prawa fusius deducet salva melioratione tey żałoby lub inney wyniesienia y do tey łączenia w Bogu prze-

wielebni oycowie non unici monastyru Brzeskiego dali tę swą solenną manifestacyą do xiąg urzędowych grodzkich Brzeskich zapisać, co iest zapisano y przyięto, z ktorych y ten wypis pod pieczęcią urzędową grodzką Brzeską jest wydan. Pisan ut supra.

Подлинный на листѣ бумаги съ тисненною на сюргучѣ печатью.

75.

1751 г. Марта 22. Опредѣленіе королевскаго ассесорскаго суда по дѣлу между епископомъ Ѳеофиломъ Годебскимъ и Врестскимъ Симеоновскимъ монастыремъ о церковищѣ Воздвиженія Честнаго Креста.

Въ силу этого постановленія потерпѣвшая сторона — „неуниты“, къ присягѣ для подтвержденія своихъ правъ на церковище Воздвиженія Честнаго Креста не допущены, уніатамъ же, по добровольному ихъ желанію, таковая присяга дозволена и ими выполнена. На семъ основаніи, по соображеніи съ другими обстоятельствами, изложенными въ предшествующихъ декретахъ королевскихъ ассесорскихъ и комиссарскихъ, церковище Воздвиженія Честнаго Креста съ принадлежащими къ нему двумя участками земли Лопачинскими безапелляціонно присуждены въ пользу уніатовъ; построенную на церковищѣ Симеоновскимъ монастыремъ богадѣльню приказано немедленно снесть; взысканіе съ тяжущихся сторонъ судебныхъ издержекъ, штрафовъ и т. п., опредѣленныхъ предшествующими комиссарскими декретами, отмѣнено. Что касается взысканія за побои и другія насилія, совершенныя при отнятіи уніатами церковища отъ неунитовъ, то, принимая во вниманіе, что побои и насилія совершены обѣими сторонами, и отъ таковаго взысканія освобождены обѣ стороны.

Decyzya wielebnego xiędza Godebskiego, biskupa Brzeskiego z wielebnemi xx. non unitami Zamuchawieckiemi Brzeskiemi, roku 1751 w Brzesciu.

Zaczym my krol juramentu. do ktorego się oo. non unici zabierali, nie uznawaiąc, lecz przy zapisie przyznanym Jana Bielkiewicza, przy konfirmacyi nayiasnieyszego praedecessora naszego Jana trzeciego, tudziesz przy dawney a tot annis possesyi blizszych ad juratorium comprobanem (?) poboznych oo. unitow censendo, tymże unitom trzem kapłanom idque Stefanowi Pierockiemu, parochowi Łobaczewskiemu, Mikołajowi Kiszczynie eclesiarchi Brzeskiemu, Jozefowi Szołatowiczowi. prezbiterowi Swięto-Troieckiemu, według dobrowolnego zabierania się et ex decisione nostra, na tym, jako cerkiew Swiętego Krzyża, za Muchawcem w miescie Brzesciu situowana, ktorey teraz plac tylko zostaie, nie już do monastyru Siemienowskiego oycow non unitow, ale do prezbiterow w unii swiętey będących z dawnych czasow należało y należy;—na tym, jako dwa rezy gruntu Łopaczynskie nazwane na cerkiew Swięto-Krzysko y Swięto Przeczyskie uniackie od Jana Bielkiewicza pobożnemu Michałowi Jaroszewiczowi, a nie do monastyra Siemienowskiego legowane zostały, jurament uznawamy y na wykonanie onego dzien trzeci a data praesentis decreti przed sądem naszym naznaczamy, a post expletum eiusmodi juramentum my krol, conformuiąc się do alegowanych praw y swiętey sprawiedliwosci, desuper expromowane dekreta oczewiste kommissarskie, jeden w roku tysiąc siedmset czterdziestym wtorym Julii osmnastego dnia przez urodzonych Kalikstego Hornowskiego y Pawła Serbiiewskiego, rotmistrza naszego, drugi w roku tysiąc siemset czterdziestym dziewiątym miesiąca Septembra dwudziestego dnia przez urodzonych Alexandra Buchowieckiego, woyskiego Brzeskiego, y Jana Duckiego podstolego Wendenskiego, in puncto przysądzenia wielebnemu episcopowi Brzeskiemu y oycom unitom cmentarza Swięto-Krzyskiego, tudziesz tenże posledenieyszy komisarski dekret in puncto przysądzenia oycom unitom dwoch rezow, Łopaczynskie nazwane, approbuiemy, in virtute

ktorych przerzeczony cmentarz Swięto-Krzyski y dwa rezy pola, Łopaczynskie nazwane, przerzeczonemu wielebnemu xiędzu episkopowi y oycom prezbiterom, in unione in Sacta Romana eclesia zostaiącym, perpetuis temporibus adjudicando; tak tenże cmentarz Swięto-Krzyski, jako też dwa rezy pola Łopaczynskie w roku teraznieyszym 1751 miesiąca Apryla 5 dnia przez urząd ad libitum bez żadnego obwieszczenia, tylko za tym dekretem naszym multoties pomienionemu wielebnemu episkopowi Włodzimierskiemu y Brzeskiemu y oycom prezbiterom unitom ad actualem possesionem obeymowac pozwalamy: eo intuitu, ażeby oycowie non unici szpital swoy na pomienionym cmentarzu cerkiewnym Podwyszenia Swiętego Krzyża, recenter erigowany, in spatio nastempuiącey urzędowey tradicyi omnino zniesli y ulokowali, a ulokowawszy y znioszy, ażeby ciż oycowie non unici przerzeczonego nastempuiącego urzędowego podania wielebnemu episkopowi y oycom unitom ullo titulo et pretextu, sub paenis irremissibilibus contraventionis et sub vigore legum, nie bronili y nie tamowali, a oycowie unici ażeby na tymze cmentarzu tanquum in loco sacrato żadnych prywatnych habitacyi nie erigowali, ale tenże cmentarz Swięto-Krzyski czy to na cerkiew, czy to na cmentarz iterum obrocili, praecustodimus. Quod attinet zas expensow prawnych, dekretem komissarskim oczewistym sub actu roku 1749 miesiąca Septembra 20 dnia ferowanym wielebnemu episkopowi Brzeskiemu in eo quantitate, in quali tenże episkop Brzeski zaprzysiągby, na oycach non unitach przysądzonych, poniewaz pierszym dekretem oczewistym komissarskim, sub actu roku 1742 miesiąca Julii 18 ferowanym, żadne expensa na zadną strone, ex quo utraque pars miała suas rationes do zapozwania się, wzkazane nie były y od takowego dekretu tak wielebny episkop, jako też oycowie non unici nie appelowali. Y ponieważ po przerzeczonym pierszym dekrecie komissarskim wielebny xiądz episkop Brzeski y oycowie unici po dwakroc idque anno w sądach komissarskich et post w sądach naszych zadwornych assessorskich dawszy się kondemnowac, wzaiemne oycom non unitom na sprowadzenie dwoch urzędowych exekucyi causaverunt expensa, niemniey poniewaz poslednieyszym komissarskim dekretem supra de data et acta wyrażonym, lubo też expensa wiele onemu xiędzu episkopowi praevio juramento anonime przysądzone zostały, atoli nie tylko certa onych quantitatis praefixa et determinata nie iest, lecz insuper za dwa kontumacyine dekreta, superius specifikowane, po pierszym dekrecie komissarskim oczewistym wypadłe, solucya 280 kop przez wielebnego episkopa Włodzimirskiego oycom non unitom nakazana; pro residuo, poniewaz oycowie non unici, ex vi gwałtownego przez oycow unitow na cmentarzu Swięto-Krzyskim, sine ulla convictione juris, porombania płotow y wybicia jarzyny, do procedowania, a ex vi nieuznanych komissarskim oycom unitom super proprietatem fundorum juramentow, do apellowania legitima mieli motiva: zaczym my krol ex praemissis rationibus dekret oczewisty komissarski sub actu roku 1749 miesiąca Septembra 20 dnia ferowany quo ad punctum eorundem expensorum melioruiąc, et per consequens juramentu, do ktorego się wielebny episkop Brzeski super eadem expensa zabierał, nie uznawaiąc, przerzeczone expensa wielebnego episkopa tak wzaiemnym expensem przez oycow non unitow erigowanym, jako też solucyą oney za dwa dekreta contumacyine poslednieyszym komissarskim dekretem na wielebnym episkopie Brzeskim wskazane, a dotąd ex ratione zaszłey appelacyi nie wypłaconą, to iest 280 kopami, ad invicem kompensuiemy, y tak oycow non unitow od płacenia expensow posteriori comissariali decretu na onych wielebn. episkopowi Włodzimierskiemu sine decisa certa quantitate wskazanych, jako też vicissim wielebnego episkopa Brzeskiego y Włodzimierskiego od płacenia solucyi kop 280 mutuo uwolniamy. Descendendo zatym quoad causam facti, poniewasz pierszym dekretem komissarskim, sub actu roku 1742 Julii 18 dnia ferowanym, boy bojen y wiolencya za wiolen-

cyą wzaiemnie między pobożnemi oycami non unitami a oycami unitami kompensowane zostały, a jurament na tych że wiolencyach oycom unitom idque Nikodemowi Anaszkiewiczowi prezbiterowi Gierszonowskiemu, Janowi Alexandrowiczowi, prezbiterowi Krzeczewskiemu, Stefanowi Pirockiemu prezbiterowi Łobaczewskiemu, sine ulla necessitate onego, superfle był uznany, similiter, poniewaz posledniejszy komissarski oczewisty dekret w roku tysiąc siedmset czterdziestym dziewiątym miesiąca Septembra dwudziestego dnia ferowany in puncto kompensowanych adinvicem bojow, pierszy dekret kommissarski roku tysiąc siedmset czterdziestego wtorego approbował, et itidem jurament na pomienionych wiolencyach oycom unitom wykonac nakazał: zaczym my krol, et in hoc punktu nakazanego in causa facti juramentu, przerzeczone obadwa dekreta oczewiste kommissarskie restriendo, jako tegoż juramentu potrzebnego być nie uznawamy, tak od onego oycow unitow liberos pronunciamus. Pen zatym y win na zadną strone nie uznawaiąc, post satisfactionem in omni dekretowi, załoby, processa tam in causa fundi, quam in causa facti adinvicem między stronami zaszłe, jako dekretami oczewistemi kommissarskiemi żniesione y pokassowane, iterum kassuiemy, anihiluiemy, perpetuum silentium injungimus, in contravenientes zaręką waznosc osądzoney rzeczy wynoszącą et paenam personalis infamiae interponimus. Deni-que względem expediowaney w tey sprawie a in ocluso judicii statu czytaney y spaloney inquizycyi testimonium z kancellaryi naszey assesorskiey wydane, my krol kassuiemy. Jan Sapieha kanclerz wielkiego xięstwa Litewskiego.

(Копія).

76.

1753 г. Іюня 3. Заручный листъ [1]), данный старостой Врестскимъ графомъ Флемингомъ Врестскому Симеоновскому монастырю.

Спиридонъ Грипевецкій, игуменъ Брестскаго Симеоновскаго монастыря, отъ имени всей братіи монастыря подалъ жалобу гр. Флемингу на б. игумена Брестскаго Симеоновскаго монастыря Еммануила Бялошицкаго, который, измѣнивши православію, перешелъ въ Брестскій базиліанскій монастырь, забралъ съ собою много монастырскаго движимаго имущества, вмѣстѣ съ другими базиліанами сталъ дѣлать нападенія на принадлежащіе издревле Симеоновскому монастырю фундуши и угодія и присвоивать ихъ своему базиліанскому монастырю. Не довольствуясь таковымъ насиліемъ, базиліане брестскіе нападаютъ на монаховъ Симеоновскаго монастыря, дѣлаютъ угрозы на ихъ здоровье и жизнь, такъ что тѣ съ опасеніемъ за свою жизнь выходятъ на улицу. Графъ Флемингъ предостерегаетъ базиліанъ, чтобы они не дозволяли себѣ дѣлать никакихъ насилій дизунитамъ подъ зарукою 10,000 злотыхъ польскихъ, если по суду они окажутся виновными.

Jerzy Dęhoff na Borkławie, Włodawie, Rozanie y Terespolu hrabia Fleming, podskarbi wielki y pisarz ziemski W. X. Lit. sądowy Brzeski, Szadowski, Szereszewski, Rewiatycki starosta.

Wielebnym w Bogu imci xiędzu Teofanowi Turusieckiemu superiorowi, Emmanuelowi Białoszyckiemu zakonnikowi y wszytkim wielebnym oycom zakonnikom konwentu Brzeskiego ordinis Divi Basilii Magni, oznaymuię tym

---

[1]) Не смотря на этотъ „заручный листъ", базиліане, какъ видно, и не думали возвратить Симеоновскому монастырю захваченной ими собственности, такъ что игуменъ Симеоновскаго монастыря вынужденъ былъ начать судебное дѣло съ базиліанскимъ суперіоромъ Ѳеофаномъ Турусицкимъ. Дѣло это рѣшено компромиссарскимъ судомъ; захваченная базиліанами собственность возвращена Симеоновскому монастырю за исключеніемъ только двухъ огородовъ, которые по документамъ оказались собственностію базиліанъ. Акты Вилен. Арх. Ком. Т. III, № 133.

moim zaręcznym listem intymacyinym, iż doniesiono mi iest querymonia imieniem oyca Spiridona Hryniewieckiego ihumena y wszystkich oycow dysunitow monasteru Brzeskiego pod tytułem S. Symeona Słupnika, za Muchawcem situowanego, ze w. imc x. Emmanuelu Białoszycki, będąc humenem tegoż monasteru ritus graeci disuniti, odstąpiwszy glorioso opere errores schismatis, zakonnikiem ordinis Divi Basiiii Magni zostałes. Quo praetextu, przy ustąpieniu z monasteru, własne mobilia monasterskie pozabierałes et, ut asserunt, grunta, place, ogrody, sianozenci, tudziez miarkę z młynu ikmci niesłusznie wprzod do monasteru disunickiego, a potym indebite do konventu ordinis Divi Basili Magni przyłączyłes, oraz usum fructum ex propriis fundis disunitow do tych czas z tymze konventem swoim percipis; tudziez tak na samego oyca Spiridona Hryniewieckiego, iako y na zakonne osoby y innych disunitow monasteru Brzeskiego łapanie y sciganie, tudziez przywłaszczenie dalszych gruntow y własnosci monasterskich, odpowiedzi y pochwałki czynicie tak dalece, ze querulantes nie są securi do miasta wynisc. Intuitu takowey krzywdy ciz querulantes supplikowali do mnie starosty, abym im list zaręczny, z obwarowaniem zdrowia y zycia, gruntow y sianozenci ab aevo funduszowych od wszelkich obzałowanych impetyciy, dał y z władzy mego urzędu staroscinskiego upezpieczył. Jakoz ninieyszym listem moim zaręcznym intimacyinym securitatem zdrowia y wszelkiey własnosci oycom disunitom obwarowawszy, intimuię w-mciom, azebyscie tak samym osobom oycow disunitow żadney krzywdy, iako tez intruzyi do gruntow monasterskich funduszowych pod zaręką dziesięciu kop groszy litewskich czynic nie wazyli się, ktorych zarąk in casu contraventionis medietas stronie ukrzywdzoney, altera vero sądowi cedere ma, praecaveo. Y takowy list moy intymacyiny przy pieczęci ręką własną podpisuię. Dat w Terespolu roku 1753 die 3 Julii. Hr. Fleming.

(Копія).

77.

1761 г. Свѣдѣніе [1]) о принадлежащей Брестскому Симеоновскому монастырю мельницѣ въ Даркахъ, прозываемой „Золотое Яблоко“.

Мельница эта построена съ дозволенія королевскихъ комиссаровъ въ урочищѣ Токорокахъ, подлѣ Дарокъ, мельникомъ Курилой Петровичемъ въ 1592 г. Отъ Петровича мельница эта посредствомъ купли продажи переходила къ разнымъ лицамъ и наконецъ куплена въ 1638 г. Андреемъ Даниловичемъ и его женой Евдокіей Пашковной. Въ 1639 г. заявили притязанія на эту мельницу брестскіе бурмистры, дѣлали даже наѣзды на принадлежащія мельницѣ земли и лѣсъ Дарковскій. Андрей Даниловичъ, а послѣ его смерти вдова его Евдокія Пашковна начала судебный процесъ, тянувшійся десять слишкомъ лѣтъ въ разныхъ судебныхъ инстанціяхъ и окончившійся въ пользу Евдокіи Пашковны. Андрей Даниловичъ еще при своей жизни получилъ отъ короля Владислава IV нѣсколько привилеевъ на свои мельницы, между прочимъ на право ставить сѣти для ловли рыбы, на право подорожнаго сбора и на солодовую мѣрку. Сынъ Евдокіи Пашковны былъ монахомъ Брестскаго Симеоновскаго монастыря и состоялъ въ должности намѣстника 18 лѣтъ. Евдокія Пашковна была великою благодѣтельницею Симеоновскаго монастыря,—можетъ считаться даже фундаторкой этого монастыря: она купила на свои средства плацъ, на которомъ построенъ монастырь; она кормила

---

[1]) Свѣдѣніе это, какъ видно изъ текста, составлено однимъ изъ внуковъ Евдокіи Пашковны,—„великой благодѣтельницы Симеоновскаго монастыря“, пожертвовавшей между прочимъ монастырю и Дарковскую мельницу.

Болѣе подробныя свѣдѣнія о раздѣлѣ имущества Евдокіи Пашковны, по первому мужу—Хоминой, а по второму—Люльчиной, см. выше № 19.

и одѣвала на свои средства монаховъ; она снабжала церковь монастырскую свящ. облаченіями, евангеліями и всею необходимою утварью, пожертвовала двѣ серебряныя лампады и такую же чашу. Всѣ ея драгоцѣнности въ золотѣ, серебрѣ и драгоцѣнныхъ камняхъ, доставшіяся послѣ ея смерти сыну ея іеромонаху Давиду, были отняты у него непріятелями венграми въ то время, когда онъ спасался бѣгствомъ изъ монастыря въ Милетскую архимандрію, гдѣ и окончилъ свою жизнь, замученный тѣми же венграми, какъ гласитъ молва. Евдокія Пашковна хотѣла завѣщать свою мельницу въ пользу Симеоновскаго монастыря, но не успѣла сдѣлать этого по случаю скоропостижной смерти во время моровой язвы, наложивши только предъ своею смертью клятву на того изъ своихъ потомковъ, ктобы осмѣлился нарушить ея послѣднюю волю относительно этой мельницы. Вскорѣ наступили войны, мѣсто это опустѣло и запустѣло, все было опустошено. По умиротвореніи края начались споры между наслѣдниками Евдокіи Пашковны, порѣшенные состоявшеюся по этому дѣлу комиссіею.

Słuszna informacya o młynie Darkowskim zkąd się poczoł y jakim sposobem monasterowi S. Symeona Słupnikà dostał się, nazwany „Złote Jabłko“.

1. Pierwszy inwentor jego Kuryło Piotrowicz młynarz, ktory upatrzywszy sposobne mieysce na wystawienie młyna na uroczyszczu Tokorokach wedle Krowatyna, za przybyciem na ten czas od nayjasnieyszego ikmci ichmosc pp. kommissarzow wysłanych p. Teodora Pocieja Kurzeniewskiego, sędziego Brzeskiego, y p. Jana Szuiskiego surogatora w. Brzeskiego, prosił ichmosciow o pozwolenie budowac młyn, co y otrzymał. To się stało w r. 1592, Julii 12.

2. Ten Kuryło Piotrowicz, trzymaiąc młyn ufundowany przez lat 13, przedaje Jędrzejowi Jasinskiemu z przyznaniem na urzędzie przed imc panem Melcherem Rayskim, podstarościm Brzeskim. R. 1603, Junii 27.

3. Jasinski trzymał lat 4, przedaje p. Iwanowi Kuncewiczowi, woytowi Piesczackiemu, przyznanie czyni przed iwp. Heronimem Chodkiewiczem, kasztelanem Wilenskim, starostą Brzeskim, od ktorego to młynu swego Iwan Kuncewicz wyprawił morgow 15 sianożęci y lasu y pierwszą ustanowę otrzymał, żeby do skarbu ikmci co rok z młynu swego dawał po 10 kop gr. lit., a sobie wszystkie pożytki odbierał. R. 1607, Septembra 16. Tegoż roku miesiąca Octobra dnia 8 do xiąg swoy list ingrossowawszy, extraktem z grodu wyioł.

4. Iwan Kuncewicz woyt Pieszczacki, tylko rok jeden trzymaiąc, przedaje Iwanowi Andrzejewiczowi y zonie jego Darce, przedaż swoią ukrzepiwszy podpisem y pieczęcią swoią własną, także podpisami uproszonych przyjacioł y ich pieczęciami. R. 1708, Novembra 25. Tegoż roku y dnia do ksiąg grodzkich Brzeskich przedaż swoią wniosł.

5. Darka z męzem swoim y przy . . . swoim lat 29 trzymaiąc ten młyn na Pokorelach (?) społecznikow miasta szesciu, między ktoremi pierwszy był Jakim Iwanowicz, ktorego chcąc oddalic, przedawała młyn swoy, od siebie samey nazwany Darkowski, jako y do tych czas tak słynie, lecz Jakim Iwanowicz, ktorego chciała oddalic, protestował się, a po protestacyi tegoż roku y miesiąca dnia 13 społecznikom swoim spłacił y otrzymał od nich wszystkich na siebie intromissyą cały młyn y grunta, od urzędu dworu ikmci Rzeczyckiego. R. 1637, Decembra 9.

6. Skoro Jakim Iwanowicz ugruntowany w possessyi tegoż dnia młyn Darkowski przedaje Andrzejowi Daniłowiczowi y małzonce iego Eudocyi Paszkownie za złotych pięcset dziesięc starą dobrą, jaka na ten czas szła, monetą.

Intromissye przez pana Woyciecha Czarkorskiego namiestnika Rrzeczyckiego otrzymuje Andrzey Daniłowicz. Powtorna z grodu wojewodztwa Brzeskiego intromissya przez pana Stefana Paszkiewicza, generała ikmci, utwierdzili w należytey possesyii. Roku 1638 Febr. 12 y 26.

7. Byli zesłani od ikmci rewizorowie p. Niewiarowski sekretarz ikmci y p. Paweł

Srzedzinski pisarz skarbowy W. X. Lit. y przy nieodmiennych wolnosciach stwierdzili. Roku 1638, Septembra 12.

8. Burmistrze brzescy przywłaszczaiąc Andrzeja Daniłowicza do juryzdyki mieyskiey, na młyn inwazyą uczynili, na co generał wysłany szkody oglądał y relacyą uczynił. Roku 1639, Januar 4.

9. Uczynił na to protestacyą solenną Andrzey Daniłowicz, uspokoili się nieco ichmosc panowie burmistrze, tandem znowu zaczynali infestowac y nachodzic na dobra Andrzeja Daniłowicza. Donosi po nich mandat od ikmci Władysława. R. 1640, Junii 9.

10. Potym Mikołay Bazylewicz poczoł się w las Darkowski wdzierac się y czynic wielką inwazyą. Protestowała się na niego iuż wdową będąc (babka nasza) Ewdocya Paszkowna Andrzejowa,—niezwazał. Kwietnia 13. Wyniosła list zaręczny od ikmci pana Jana Połczyckiego,—y nato niezwazał. R. 1653, Maia 14.

11. Wyniosła mandat przed sąd marszałkowski W. X. Lit., na ostatek otrzymała contumacyą, tandem banicyą. W roku zas jeszcze 1639 Decembra otrzymał Andrzey Daniłłowicz przywiley konfirmacyiny na swe młyny, grunta, wolnosci stawienia sieci, drogowego brania. Potym drugi przywiley osobny wyprawił tegoż krola Władysława, cztwarty osobny na miarkę słodową. Eodem anno.

12. Ewdocya Paszkowna, zyiąc in possesione a maiąc syna swego w zakonie Dawida, ktory przy Błogosławioney monastyrii był namiestnikiem lat 18, wielce była dla mieysca dobrotliwa, jakoż ona może się poczytac za fundatorkę tegoż mieysca swiętego: ona te ogrody, na ktorym monaster ufundowany, skupowała za swoy grosz y rospostrzeniała; ona zakonnikow karmiła y odziewała y wszelką opatrowała sukienką; ona do cerkwi Bożey apparatami, kielichami, ewangiliami y czego tylko nie było przysługiwała się, iako y teraz jeszcze pamiątka została: lamp dwie srebnych pomnieyszych, y kielich sedesowy srebrny, a co potym po smierci iey węgrzyn nieprzyjaciel u oyca Dawida nieboszczyka napędziwszy uciekaiącego przez groble Przyłucką odebrał w srebrze, w złocie, w perłach, tegoż wiedzic trudno, tylko fama volat, by y sam do monasteru się nie wrocił, zamęczony od węgrow w archimandrii Mileckiey życiem zapieczętował. Ona żyiąc obiecała ten młyn Darkowski zapisac na monaster y klątwę na potomkow wkładała temi słowy [1]), a sama pod czas powietrza umarszy, testamentu żadnego nie uczyniła, tylko te słowa potomkom [2]). Tu woyny rozne nastąpiły, mieysce spustoszało, nic nie zostało w całosci.

Po uspokojeniu wojen tandem zesłani ichmosc panowie komissarze na decyzią, przed ktoremi stanowszy oczewisto pani dziedziczka moja Maria Grodecka z pp. Bukrzewskiemi, a raspieraiąc się o sukcessyą po nieboszcze babce Eudocyi Paszkownie, za ktorey synem . . . . był Artemem, a maiąc za wniesienie wielkie, w dom sukcessyą sobie tych dobr zapisaną, dobrowolnie połowy już przysądzonych dobr ustąpiła, pamiętuiąc nieboszczkiey Eudocyi Paszkowney klątwe, ktory miał odłączyc dobra Darkowskie.

(Копія, какъ видно, неоконченная).

[1]) и [2]) Какія именно слова, въ текстѣ копіи не указано.

78.

1761 г. Октября 16. Свѣдѣніе о мельницахъ казенныхъ въ г. Брестѣ.

По инвентарю 1682 г., въ Брестѣ, на Бугѣ и Мухавцѣ, было *десять* мельницъ. Въ 1761 г. на Мухавцѣ не было ни одной мельницы, а на Бугѣ ихъ было *шесть*. Изъ нихъ одна только *первая* мельница числилась *казенною* и арендаторъ ея платилъ въ казну обычную мельничную повинность—двѣ мѣрки; *вторая* мельница находилась во владѣніи „черцовъ Брестскихъ", т. е. Симеоновскаго монастыря на чиншевомъ правѣ, съ платою по 25 тынфовъ (злотыхъ польскихъ) въ годъ; остальные—*третья*, *четвертая*, *пятая* и *шестая* находились во владѣніи потомковъ воеводы Виленскаго, великаго гетмана В. Кн. Литовскаго, ничего не платившихъ въ казну—къ ущербу казнѣ. Комиссія генеральная 1731 г. причислила ихъ „къ казеннымъ оброчнымъ статьямъ". Свѣдѣнія эти выписаны изъ дѣлъ королевскаго архива въ Варшавѣ 16 октября 1761 г.

Młyny w Brzesciu y o nie dekreta.

Tych, iako z inwentarzu an. 1682 constat, było na Bugu y Muchawcu dziesięc. Teraz na Muchawcu žadnego niemasz, ale w Bugu szesc znayduie się. Jednak ieden tylko w possessyi Michała Mozurowicza przy skarbie na zwyczayney młynarskiey dwoch miarek powinnosci, drugi na czynszu dwudziestu y pięciu tynfow in possesione czercow Brzeskich, trzeci po Bukrzejewskim młynarzu w possessyi iey mci p. Sadowskiey kasztelanowey brzeskiey, takze czwarty, piąty y szosty w possessyi sucessorow niegdy iw. mci pana woiewody Wilenskiego, hetmana wielkiego W. X. Litewskiego, bez žadney powinnosci cum praejudicio skarbu ikmci hucusque zostawały. Więc zachowawszy adinterim do przyszłey ustawy in usu drugiego młyna na pomienionym czynszu pomienionych czercow Brzeskich, młyny pomienione trzeci, czwarty, piąty y szosty, za dekretami dwiema nizey opisanemi, do prowentow ekonomicznych przyznalismy y przysądzilismy. Z oryginalney komissyi generalney ekonomii Brzeskiey, Kobrynskiey y lesnictwa Białowieskiego anno 1731 w Brzesciu expediowaney in archivo commissyi ikmci skarbowey znayduiącey się de verbo ad verbum fideliter wypisaney y wydano w Warszawie die 16 octobris 1761 r. Piotr Celestyn z Roxyc Zapolski pisarz naywyzszy skarbu ikmci y rzeczy pospolitey.

Подлинный на листѣ бумаги съ тисненною на сюргучѣ печатью.

79.

1772 г. Іюля 3. Обязательство, данное Іосифомъ Сѣхновицкимъ Костюшкою, обознымъ воеводства Брестскаго, Брестскому Симеоновскому монастырю въ томъ, что онъ ежегодно будетъ давать монастырю 300 злотыхъ польскихъ.

Сѣхновицкій-Костюшко, въ благодарность за какія то услуги, оказанныя ему игуменомъ Симеоновскаго монастыря Спиридономъ Гриневецкимъ, облзуется ежегодно давать Симеоновскому монастырю до 300 злотыхъ польскихъ наличными деньгами или натурою, какъ пожелаетъ монастырь, обезпечивая это пожертвованіе на имѣніи Тришинъ, арендуемомъ имъ отъ уніатскаго епископа Брестскаго Млодовскаго; уплата деньгами или натурой должна производиться ежегодно, въ день Св. Михаила архангела, по римскому календарю, пока онъ, Сѣхновицкій, будетъ арендовать это имѣніе.

Jozef Siechnowicki Kosciuszko obozny woiewodstwa Brzeskiego czynie wiadomo tym moim dobrowolnym assekuracyinym dokumentem kożdemu o tym wiedziec należącemu, danym w Bogu przewielebnemu imci xiędzu Spiridionowi Hryniewieckiemu, ihumenowi klasztoru Zamuchawieckiego Brzeskiego S. Symeona Słupnika, y całemu klasztorowi tamecz-

nemu na to, iż ia possyduiąc dobra nazwane Tryszyn, w woiewodstwie Brzeskim leżące, od iw. imci xiędza Młodowskiego, biskupa Brzeskiego ritus graeci uniti, kontractem sobie puszczone, a doznawaiąc w rożnych moich interessach łaskawey pomocy tegoż imci xiędza Hryniewieckiego, ihumena klasztoru Zamuchawieckiego Brzeskiego, y ku moiey osobie przychylnosci, a chcąc zawdzięczyc takowe imci dla mnie oswiadczenia, tym moim dobrowolnym dokumentem assekuruię się corocznie w dzien S. Michała Archanioła swtęta rzymskiego wyplacac z tych że dobr Tryszyna złotych polskich do trzysta czyli też zbozem roznego rodzaiu podług potrzeby klasztorney ceno na ten czas będąco brac pozwalam, zaczowszy od roku teraznieyszego tysiąc siedmsetnego siedymdziesiąt wtorego poty, poki Tryszyn w moiey zostawac będzie possesii, niczym tego terminu y dnia nie uchybiaiąc, sub fide honore et conscientia przyrzekam y opisuię, co gdyby nie zawodnie klasztorowi Zamuchawieckiemu dochodziło, teraznieyszemu ode mnie installowanemu tych dobr dyspozytorowi y w przyszły czas będącym dyspozytorom usilnie zalecac będę, aby bez żadnego zawodu w kożdym roku następuiącym na terminie S. Michała Archanioła, ut superius expressum, czy to gotowymi pieniędzmi, czyli też zbozem, podług dyspozycyi klasztorney oddawali. Na dowod czego ten dokument przy zwykłey pieczęci ręką moią własną stwierdzam. Pisan w Brzesciu roku tysiąc siedmsetnego siedymdziesiąt wtorego miesiąca Julii trzeciego dnia. Jozef Siechnowicki Kosciuszko obożny woiewodstwa Brzeskiego.

Подлинный на полулистѣ бумаги съ сюргучною печатью.

80.

1773 г. Ноября 3. Постановленіе генеральной конфедераціи по дѣлу Брестскаго Симеоновскаго монастыря съ Брестскимъ магистратомъ.

Генеральной конфедераціи обоихъ народовъ подали жалобы слѣдующія лица и учрежденія: игуменъ Брестскаго Симеоновскаго монастыря Спиридонъ Гриневецкій отъ имени управляемаго имъ монастыря, Іосифъ Стемпковскій, каштелянъ кіевскій; Елизавета изъ Браницкихъ и ея сынъ Казиміръ, генералъ войскъ вел. кн. Литовскаго, Сапѣги, и Екатерина изъ Модлинскихъ Задарновская, мечникова воеводства Брестскаго. Предметы жалобъ упомянутыхъ лицъ изложены въ меморіалахъ и манифестаціяхъ, заявленныхъ на февральскихъ сеймикахъ воеводства Брестскаго въ 1772 г. и внесенныхъ въ гродскія книги. Жалобы эти и заявленія были внесены въ инструкцію посламъ на сеймъ отъ воеводства Брестскаго 1772 г. марта 23. Жалующіеся протестуютъ противъ состоявшагося въ 1771 г. апрѣля 30 декрета королевскаго ассесорскаго суда по дѣлу между г. Брестомъ и вышеупомянутыми лицами и учрежденіями, коимъ декретомъ отрицается сила и значеніе вѣчистыхъ привилеевъ, нарушаются старинныя права и т. п. Подобная жалоба поступила также и отъ Брестской экономіи о нарушеніи ея правъ вышеупомянутымъ декретомъ. Генеральная конфедерація повелѣваетъ пріостановить приведеніе въ исполненіе сего декрета, о значеніи же самаго декрета по его существу предоставляетъ жалующимся представить на обсужденіе государственныхъ чиновъ речи посполитой; съ своей же стороны генеральная конфедерація полагаетъ, что истолкованіе законовъ и конституцій принадлежитъ речи посполитой, а не судебнымъ учрежденіямъ.

Kopia wypadłego sancitum od przeswiętney konfederacyi oboyga narodow względem dekretu assesoryi Lit. w sprawie miasta Brzescia ferowanego.

Działo się w Warszawie roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt trzeciego, miesiąca Listopada drugiego dnia. Poniewaz tak przez podany do sądu generalney oboyga narodow konfederacyi

od wielebnego oyca Spirydyona Hryniewieckiego, superiora monasteru Brzeskiego Zamuchawieckiego ritus graeco nonuniti memoryału, jako też przez uczynione, już to od tegoż superiora y całego monasteru w urzędzie jego będącego, juz od iw. imci p. Jozefa Stempkowskiego kasztellana Kijowskiego, takoz od iw. xiążąt ichmciow Elzbiety z Branickich woiewodziowy Mscisławskiey—matki, Kazimierza, generała artylleryi W. X. Lit., syna jeymci, Sapiehow, y od iw. imc. p. Katarzyny z Modlinskich Zadarnowskiey, miecznikowey woiewodztwa Brzeskiego, z dokładem potomstwa y opiekunow swoich czyniącey publiczne wniesienie y zazalenie się nie mniey przez przywiedziony na wsparcie wniesicz (?) swoich od rzeczonych stron dnia piątego miesiąca Lutego tysiącznego siedmsetnego siedmdziesiątego drugiego roku na seymikach gromnicznych woiewodztwa Brzeskiego Lit. przez obywatelow tegoż woiewodztwa ogłoszony, za usilną tychże obywatelow całego woiewodztwa Brzeskiego rekwizycyą, przez w. imc p. Pawła Buchowieckiego, pisarza ziemskiego Brzeskiego, wspomnionych seymikow dyrektora, podpisany, y w księgi grodzkie woiewodztwa Brzeskiego tegoz czasu wprowadzony manifest, niemniey przez podanę od pomienionego woiewodztwa Brzeskiego Lit. jo. iw. posłow na seym teraznieyszy obranym w dacie dnia dwudziestego trzeciego miesiąca Marca roku ninieyszego instrukcyą, dekret sądow assessorskich między miastem i. kr. mci Brzesciem Lit., a między wzwyz wyrażonemi wnoszącemi y innemi stronami w roku tysiąc siedmset siedemdziesiątym pierwszym miesiąca Kwietnia trzydziestego dnia wypadły, o zwątlienie y uchylenie wieczystych przywilejow, oraz o nadweręzenie praw przeduniowych y o prawodawcze natury podatkowania przemiany iest zaskarzonym; niemniey poniewaz za powodem wzmiankowanych skarg y wniesieniem strony ekonomii Brzeskiey de praejudicio z tegoż dekretu iey prawom y naleznosciom emananti przymowiono się. Zaczym generalna oboyga narodow konfederacya, exekucyą takowego assesorskiego dekretu wcale zastanawia y zawiesza; o ważność zaś tegoż dekretu przed stanami rzeczypospolitey wolne czynienie stronom ostrzega, oraz chce miec, ażeby tłomaczenie praw y konstytucyi przez rzeczpospolitą, nie zaś przez juryzdykcyę następowało. Adam Łodzia Poninski marszałek generalny konfederacyi koronney y seymowy. Michał Hieronim Radziwił, marszałek konfederacyi generalney wielkiego xięstwa Litewskiego y seymowy. Locus sigilli. Andrzey Małczewski, k. w. Smol. seymowy y generalney konfederacyi wielkiego xięstwa Litewskiego sekretarz. Concordavi cum protocullo sancitorum Szyszło, regent generalny konfederacyi wielkiego xięstwa Litewskiego.

(Копія).

81.

1784 г. Апрѣля 19. Декретъ королевскаго ассесорскаго суда по жалобѣ игумена Брестскаго Симеоновскаго монастыря на Брестскій магистратъ о захватѣ разныхъ земель и угодій, принадлежащихъ Симеоновскому монастырю.

Въ королевскій ассесорскій судъ поступили двѣ жалобы: игумена Симеоновскаго монастыря Спиридона Гриневецкаго на Брестскій магистратъ о захватѣ земель и угодій, принадлежащихъ монастырю, и объ уклоненіи магистрата отъ судебнаго разбирательства въ корол. ассесорскомъ судѣ въ 1783 г. 8 апрѣля, вслѣдствіе чего состоялся противъ него заочный декретъ. Жалующійся проситъ признать силу этого декрета и тѣхъ документовъ, на основаніи которыхъ состоялось это рѣшеніе, а также уплаты всѣхъ издержекъ судебныхъ виновными и наложенія штрафа за сопротивленіе состоявшемуся королевскому декрету въ пользу потерпѣвшей стороны. 2) Жалоба Брестскаго магистрата на игумена Симеоновскаго монастыря о томъ, что обжалованный, несмотря на постановленія королевскаго и ко-

миссарскаго суда, которымъ были улажены всѣ споры поземельные между городомъ и монастыремъ, возбуждаетъ однако новые споры съ городомъ, не только не хочетъ возвратить присужденныхъ городу земель и угодій, но заявляетъ еще новыя претензіи и позываетъ городъ къ суду. Жалующіеся просятъ возвратить городу все то, что присуждено было ему королевскими и комиссарскими декретами, взысканія съ обжалованныхъ судебныхъ издержекъ не менѣе 10,000 злотыхъ польскихъ. Не входя въ разбирательство этихъ жалобъ, судъ постановилъ: пріостановить исполненіе декрета королевскаго ассесорскаго суда 1783 г. 28 апрѣля, осудившаго членовъ Брестскаго магистрата на банницію, выдать обѣимъ сторонамъ копіи судебнаго по этому дѣлу дѣлопроизводства, оставаться обѣимъ сторонамъ при тѣхъ владѣніяхъ, какими кто владѣлъ доселѣ, до новаго судебнаго разбирательства.

Actum w Warszawie. Roku tysiąc siedmset osmdziesiąt czwartego, miesiąca Aprila dziewietnastego dnia.

W sprawie za dwoma aktoratami y załobami do nich nalezącemi, w iedno złączonemi y skombinowanemi, przypadłey, mianowicie: za pierwszym aktoratem wielebnego imc xiędza Spirydyona Hryniewieckiego ihumena y wszystkich xięży bazylianow klasztoru Brzeskiego koscioła greckiego oryentalnego nieuniackiego z urodzonym Kazimierzem Tarnawieckim landwoytem, oraz szlachetnym Antonim Leszczynskim, Pawłem Kowalewskim —burmistrzami, Janem Romanowskim, Teodorem Borkowskim—radcami, Jozefem Borowikiem pisarzem magdeburskim, tudziez ławnikami y pospolstwem miasta naszego Brzescia, za pozwem mandatem naszym od załujących dellatorow po obzałowanych przed sąd nasz zadwor. assesorskim W. X. Lit. wyniesionym y za załobą w nim wyrazoną, mieniąc oto y odwołuiąc się do nadan, funduszow, przywilejow, dekretow kommissarskich, praw wieczystych, zastawnych, legacyinych et omnis tituli dokumentow, mianowicie o to: iż obzałowani dellatores, nie zwazaiąc na prawa y służące załującym dellatorom na pismie dowody, powazyli się fundusze do dwoch cerkwi nalezące umnieyszac, juryzdyki, domy, place, ogrody, wygody, olszyny, sianożęci, grunta, placy załującym dellatorom nalezące zabieracie, z onych przez lat kilkanascie pozytki wybierac, nadto, gdy załujący dellator, chcąc pozyskac swoią własność, obżałowanych dellatorow do sądow naszych zadwornych assesorskich w roku przeszłym zapozwali, przez pogardę praw narodowych y nie chcąc się usprawiedliwic załującym dellatorom, kondemnowac się dopuscili, o co wszystko załujące dellatores z obzałowanemi chcąc prawem czynic, ante omnia ządaią wszystkich sobie służących dokumentow approbaty et vigore onych do juryzdyk, domow, placow, ogrodow, wypustow, sianozęc, gruntow, olszyny, inekwitacyi użnania, y po rozsądzeniu causa juris na odgraniczenie tych wszystkich gruntow kommisionem . . . . . naznaczenia, calculationem et verificationem de usu et fructu przeznaczenia, za sprzeciwienstwo dekretowi naszemu assesorskiemu w roku 1783 Aprila 28 dnia ferowanemu winami sprzeciwienstwa ukarania, do zwrotu expensu prawnego, znaglenia y tego wszystkiego uznania, co czasu rozprawy dowiedzionym byc się okaze, z wolnym tey załoby poprawieniem. Za drugim aktoratem w. Kazimierza Tarnawieckiego landwoyta, oraz szlachetnych Antoniego Leszczynskiego, Pawła Kowalewskiego burmistrzow, Jana Romanowskiego, Jozefa Borowika pisarza y całego magistratu miasta naszego Brzescia z wielebnym xiędzem Spirydyowem Hryniewieckim ihumenem y całym zgromadzeniem oycow neunitow miasta naszego Brzescia za prawem mandatem naszym od załujących dellatorow po obzałowanych przed sąd nasz zadworny assesorski wyniesionym y za załobą w nim wyrazoną, mieniąc y odwołuiąc się do wszystkich dowodow, munimentow, dekretow, praw, a nadewszystko o to: iż załujące dellatores, maiąc rozmaitemi nadaniami y dekretami tak sądow naszych, jako też y kommissarskich upewnione własności do miasta naszego Brzescia y rownie iak ze wszystkiemi tego miasta mieszkancami, tak z ichmc neunitami zaspokoione wszelkie sprzeczki względem posiadania gruntow, placow y domow tak w samym miescie, iako tez z miastem,

iednak że obzałowani nieunici te wszystkie nadania, prawa y dekreta mniey ważąc, ustawicznie sprzeczki formuią, to co niewłasciwemi pretentami trzymaią, miastu powracać nie chcą, owszem do miasta naszego Brzescia tworząc pretensye, oto proceder w sądach naszych in judicio mixto utworzywszy dellatores, procederem niestannym uciskaią, oto wszystko dellatores prawem czyniąc, ante omnia do utwierdzenia wszystkich dowodow y dekretow y onym nakazania podległosci, do przysądzenia miastu Brzesciowi za temi wzmienionemi dowodami w aktorstwo gruntow, placow, domow nullitate przez obzałowanych possydowanych, z nakazaniem restitucyi wybieranych pożytkow y nakazaniem płacenia należytych do miasta census, do ukarania o wszysko, czym się winnemi obzałowani pokazą, rygorem z prawa publicznego sciągaiącym się, do skasowania nullitate dekretu in eam otrzymaiąc (otrzymanego?), iako bezprawnego, do przysądzenia pro litis expensis naymniey dziesięc tysięcy złotych, do nadgrodzenia szkod y przysądzenia tego wszystkiego, co czasu prawa salva załoby melioratione dowiedzionym będzie. Jako te załoby z pozwow mandatow autentycznych do kancelaryi naszey dekretowey zadworney assesorskiey W. X. Lit. oddanych de tenore suo w ten nasz dekret są ingrossowane, tak za onym załujące delatores z obzałowanemi przed sądem naszym zadwornym assesorskim W. X. Lit. instituerunt actionem. W ktorey sprawie dnia dziewietnastego Aprila roku wyż na dacie wyrazonego, my krol, rekonwencionalny z regestrow spraw judicii mixti z karty czterdziestey pierwszey do wpisu y aktoratu wiel. xiędza Hryniewieckiego w tych ze regestrach na karcie trzydziestey dziewiątey będące, z ktorego ninieysza wypadła sprawa, przyłączywszy, proceder nakazalismy. In procedendo tegoż dnia, my krol urodz. Tarnawieckiemu landwoytowi y wszystkim mieszczanom miasta naszego Brzescia na kondemnatę idque banicyą doczesną y wieczną w roku tysiąc siedmset osmdziesiąt trzecim Aprila dwudziestego osmego dnia z instancyi wielebnych xięzy neunitow w sądach naszych wypadłą, praevia exoluta solutione activitatem loci standi obwarowawszy, proceder nakazalismy. In procedendo my krol securitem wzaiemnych possesii y azeby miano praesens, to do żadnego innego sądu strony siebie pozywac y ewokowac nie wazyły sub penis ewocationum obwarowawszy, w samey sprawie kopie z spraw wszystkich przez obie strony y rozprawę in futura juris bez zadnych dylacyi, godzin, obmow y munimentow sub pena personalis infamiae determinuiemy. Za sprawą iw. p. Joachima na Szczorszaw, Ziembinie, Wiszniewie y Ponedetu hrabi Litawora Cheptowicza, podkanclerzego W. X. Lit. y sądowego Orszanskiego starosty. Jan Jelenski pisarz W. X. Lit.

(Копія).

II.

Документы и дѣла изъ архива Литовской духовной консисторіи.

82.

1720 г. Октября 29. Отношеніе Кіево-Софійской консисторіи къ епископу Переяславскому Кириллу Шумлянскому.

Проситъ снять запрещеніе (ингибицію), наложенное на Кіево-софійскій монастырь и братство за нежеланіе монастыря и братства принять назначеннаго преосвященнымъ Кирилломъ игумена, дабы „не отступили отъ вѣры православной и не придалися ко уніатомъ".

Ясне въ Богу преосвященный мцъ отче епископъ Переяславскій намъ въ Духу Святомъ ласкавый отче и особливый добродѣя. Законники монастыря Братскаго и цѣлое крестоносное братство при упорѣ своемъ, яко прежде, такъ и теперь, не хотятъ посланнаго отседу . . . . честнаго іеромонаха Іеронима имѣти себѣ за игумена съ явнаго недоброхотства, хотячи желаніе свое произвести въ скутокъ, подавали чолобитную свою сіятельному полномочному послу и резиденту князь Долгорукому, ведлугъ которой ихъ чолобитной изволилъ его княжое сіятельство писати до нашого консистору, перевадуючи не чинити онимъ въ намѣреніи ихъ насилія зъ прилогомъ даня имъ разрѣшенія отъ наложенной за противность ихъ ингибѣціи (inhibitia), для того самого жебы не отступили отъ вѣры православной и не придавалися ко уніятомъ. Которому мы преповажному его княжого сіятельства писаню паріеруючи и на ихъ законниковъ . . . . прошеніе и всего братства тамошняго скланяючися, а наипаче запобѣгаючи *publico bono*, жебы для единаго человѣка не подпалисмо alicui crisi, смиренно просимъ у преосвященства вашего дати сему отъ ихъ посланному архіерейское свое на паперѣ (на бумагѣ) разгрѣшеніе и благословеніе, такъ законникомъ Братскаго монастыря, яко и крестоносному братству, поневажъ (потому что) трудно ихъ усиловати (насиловать), когда не хотятъ конечне принять себѣ отца Іеронима за игумена. О чомъ усугубляючи служебничое наше моленіе ласцѣ намъ пастырской и благословенію архіерейскому навсегда рекомендуемсь . . . . . Ясне въ Богу преосвященства вашего всѣхъ благъ желающіи смиренныи богомолцы консистористы: Іеромонахъ Іоанникій Теодоровичъ, консисториста. Іеромонахъ Іосифъ, префектъ коллегіи Кіевской. Іеромонахъ Иларіонъ Левицкій, казнодѣя св. Софійскій. Іеромонахъ Ѳеодосій Глѣнскій, игуменъ св. Петропавловскаго Кіевскаго монастыря. Іеромонахъ Іона Мокрицкій, консисториста. Елевѳерій Лавинскій, вѣцепотарій консисторіи. Зъ Кіева 1720 г. Октября 29.

Дѣло № 1 по архиву.

83.

1750 г. Іюня 23. Донесеніе игумена Дрогичинскихъ монастырей Антонія Каминскаго митрополиту Кіевскому о насильственныхъ мѣрахъ къ совращенію православныхъ въ унію.

Сообщаетъ о бѣдственномъ положеніи Дрогичинскихъ монастырей вслѣдствіе перехода въ унію и въ католичество именитыхъ и зажиточныхъ гражданъ. Отступили они отъ православія не по доброй волѣ, а вслѣдствіе состоявшагося декрета трибунальнаго Люблинскаго суда, коимъ предписывалось Дрогичинскому магистрату перевести въ унію всѣхъ православныхъ мѣщанъ подъ угрозою на сопротивляющихся лишенія имущества. Извѣщаетъ также и о томъ, что его приглашаетъ въ помощь себѣ игуменъ Брестскаго Симеоновскаго монастыря Сильвестръ Рудницкій,—проситъ на сіе благословенія митрополита.

Jasnie wielmozny iasnie w Bogu przeoswiecony metropolita Kijowski y Małey Russii . . . . y protektorze nasz. Powinnosc moja y obligacya każe, abym nalezyty waszey archipasterskiey mci submississime nalezytyi personaliter . . . . , ze impedimenta teraznieyszych opłakanych czasow a spuriis orthodoxae fidei dico unitis . . . . kamień nas przyciska; y seimu ieszcze przyszłego totius regni naznaczonego w Grodnie oczekiwany (co przecie y o nas prawosławnych loquetur et decidetur tam będzie wyglądami) dla tych racyi zatrzymałem się w konwencie moym Drogicinskim, z ktorego haec vicaria litera absens sciskam plantas pasterza mego miłosciwego y iak naypokorniey supplikuję, gdzie się mam podziec y zkąd wyzywienie miec, poniewaz prowent secundum posse z parochian był mieczem trybunalskiego dekretu Lubelskiego odjęty, parochianie co nayznacznieysze osoby z mieszczan na unią y rzymskie wiarze przewroceni nie swoią wolo, ale przymuszeni pod utrato dobr y zycia własnego dekretem trybunału ferowanego na sprzeciwiaiących się. Bog wie co daley y z nas będzie, invaluit wielce haeresis odstemcow unitow y czuiemy . . . . ze y klasztorom naszym prawosławney braci reforma . . . . . A ze iako orygo y matryx naszym klasztorom Podlaskim iest Brzeski monaster S. Simeona Stylliciati: pomocy y regularii tego konwentu przez wielebnego oyca Gerwazego Rudnickiego wokowany iestem tam na administracyą. Czy się tam zmieszczę z usługą moią, na błogosławienstwo waszey mci pana y archipasterza naszego czekam . . . . . . Jasnie wielmoznego etc. . . . . . . naynizszy sługa y bogomodlca grzeszny ieromonah Antoni Kaminskiy, ihumen Drogicinskich monasterow Podlaskich. Z Drogicina. 1750 r. Junii 23.

Дѣло № 2 по архиву.

NB. Подлинникъ писанъ довольно четкимъ почеркомъ, на листѣ бумаги полуистлѣвшемъ. Въ дѣлѣ имѣется другое донесеніе (13 іюня) того же игумена и о томъ же предметѣ—на русскомъ языкѣ, на листѣ бумаги тоже полуистлѣвшемъ, такъ что начала и конца донесенія невозможно прочитать... При дѣлѣ есть также выпись изъ книгъ „шляхецкихъ и радецкихъ“ Дрогичинскихъ, (подлинная на латинскомъ языкѣ и копія на русскомъ языкѣ), протокола состоявшагося въ магдебургскомъ Дрогичинскомъ судѣ о приведеніи въ исполненіе постановленія трибунальнаго суда, коимъ предписано было извѣстнымъ лицамъ (перечисляются въ протоколѣ) принять греко-унитскій обрядъ подъ угрозою кары, опредѣленной въ законѣ на сопротивляющихся. Документы эти такъ ветхи, что возстановить текстъ ихъ нѣтъ никакой возможности.

84.

1753 г. Февраля 24. Донесеніе игумена Виленскаго св. Духова монастыря Сильвестра митрополиту Кіевскому Тимоѳею Щербацкому о злокозненныхъ дѣйствіяхъ виленскихъ св. Троицкихъ базиліанъ съ цѣлью совращенія въ унію православнаго мѣщанина.

Виленскій мѣщанинъ Иванъ Лункевичъ во время тяжкой болѣзни пригласилъ къ себѣ іеромонаха Виленскаго Св. Духова монастыря для исповѣди и напутствованія св. дарами. Узнавъ объ этомъ, виленскіе базиліане тотчасъ же отправили своихъ двухъ іеромонаховъ къ больному и стали его увѣщевать отречься отъ православія и присоединиться къ уніи. Больной не согласился. Базиліане такъ нахально и настойчиво приставали къ начинающему выздоравливать Лункевичу, что онъ вынужденъ былъ переселиться въ состоящій при св. Духовомъ монастырѣ дѣвичій монастырь къ старшей этого монастыря родной своей сестрѣ Александрѣ Лункевичевой. Базиліане жаловались Виленскому бискупу, будто бы св.-духовскіе монахи совращаютъ уніатовъ и завлекаютъ ихъ къ себѣ, грозили отомстить непослушному Лункевичу и отнять у него домъ, находящійся по сосѣдству съ ихъ монастыремъ.

Великому господину преосвященнѣйшему Тимоѳею Щербацкому . . . . , митрополиту Кіевскому. Текущаго сего года 1753 генваря первого числа благочестивый исповѣданія грековосточной церкви мѣщанинъ виленскій Іоаннъ Лункевичъ захоровалъ (заболѣлъ) на горячку малигну, отъ чего онъ много изволялъ на то, что ему кто представлялъ; почему какъ проносятъ нашей церкви противники унѣяти, якобы и до ксендзовъ босаковъ исповѣди прося посилалъ, но оны якобы слыша, невсостоянія разума будучаго, полѣтичнымъ термѣномъ, что на русскомъ языкѣ: „исповѣди слушати не умѣютъ", -отказалися; мало же пришедъ въ себе, яко парохіянинъ, востребовалъ отъ нашего монастыря духовника для преподанія требъ христіанскихъ, на которого требованіе двохъ іеромонаховъ во отсутствіе мое изъ монастыря въ приписніе къ благочестивому нашему конвенту Кронскій и Евейскій монастыри, намѣстникъ Варлаамъ Владичка, тогожъ самаго времени, а имено Іоасафа Опошбянскаго и Самуила Грозовца и послалъ, чего наблюдая противники церкви святой грековосточной господа базиліане Троецкіе Виленскіе до каменицѣ онаго Іоанна Лункевича въ слѣдъ помянутыхъ іеромонаховъ Іосифа и Самуила прибѣжали и оныхъ іеромонаховъ монастыра нашего съ великимъ шумомъ и бранію (кои тому паціенту уже по требованію его и отслужили екзорту) насильно изъ каменицѣ согнали; больнаго же вышепрописаннаго Іоанна Лункевича чрезъ многій часъ, хотя имъ и отказывалъ съ прикростію, къ волѣ ихъ весьма не соизволялъ, безстудно и насильно къ ревокованью на унѣю привлекали, и уже якобы ревоковалъ—произнесли, пауперовъ [1]) для недопусканя нашихъ іеромонаховъ до оной его каменицѣ чрезъ ночь и день по перемѣнамъ приставляли и молествовать оному паціенту къ ревокаціи приказывали, чего оній больній, яко весма на унѣю не соизволяющій, не терпя, съ крайнимъ послѣдняго своего здоровія поврежденіемъ, до монастыря нашего благочестиваго дѣвичого къ родной своей сестрѣ того дѣвичого монастыря старшей паннѣ Александрѣ Лункевичовой прибѣжалъ 5 генваря. Завидя же сему купно же и злобствуя оніе Троецкіе базиліане Виленскіе въ томъ же разѣ до ясневельможнаго г. бискупа Виленского ускаржалися на насъ нижайшихъ, яко бы мы

---

[1]) Виленскіе базиліане при св. Троицкомъ монастырѣ содержали школу для бѣдныхъ дѣтей, которые назывались *пауперами* (pauperі) и жили въ особомъ монастырскомъ флигелѣ.

реліи ихъ людей въ монастырь свой благочестивый отъ Святаго Духа грековосточный принимаемъ и отъ ихъ унѣятской реліи, на кую якобы то и помянутій Іоаннъ Лункевичъ ревоковалъ, отвращати дерзаемъ; для апробаціи той ихъ базиліановъ на мене нижайшаго наволочной клеветы, яко протекторъ нашъ и всегдашній защитникъ ясневельможный господинъ бискупъ виленскій катедральныхъ своихъ плебановъ со всякою тихостію прислать изволилъ, которіи въ присутствіи ихъ ксендзовъ базиліановъ Троецкихъ виленскихъ въ дѣвичомъ томъ нашимъ монастыри помянутаго мѣщанина виленскаго Іоанна Лункевича публично, ревоковалъ ли онъ на унитское заблужденіе, спрашивали, а въ отвѣтъ отъ онаго мѣщанина Іоанна Лункевича, что онъ Лункевичъ за приключившеюся ему тяжкою горячкою въ помѣшательствѣ ума былъ, получили, а въ грековосточномъ исповѣданіи святой Христовой вѣры и состоялъ и состоять до конца жизни имѣетъ непремѣнное желаніе. И съ тымъ оніе гг. плебаны къ его ясне вельможности г. бискупу отышли отвѣтомъ. И хотя онаго мѣщанина Іоанна Лункевича предпомянутіи базиліане при спокойности по злоковарному своему ухищренію будто и оставили, однакъ похвалки же тайно нѣкоторымъ, что имѣютъ, толко бы вышолъ изъ монастыря, подхватить и за свое безчестіе издѣлать награжденіе, пошептуютъ. Для чего я нижайшій будучи въ его ясневельможности г. бискупа виленскаго за испрошеніемъ дозволенія къ поѣздкѣ въ Ригу за принятіемъ жалованныхъ денегъ на церковь и объ немъ Лункевичу докладовалъ, а на то отъ его вельможности получилъ во отвѣтъ: „вишли де изъ монастыра, буди оздоровѣлъ, до своей его каменицу, самъ за себе пусть отвѣтствуетъ, а я де принуждати къ ревокаціи ни кого не позволяю“. Видя же я его Лункевича больнаго еще, ктому же понеже господа базиліане имѣютъ объ немъ старательство и попеченіе, кромѣ того, что они проповѣдуютъ, якобы безъ сообщенія отъ ихъ требъ христіанскихъ спасенъ никто не может и затимъ соболѣзнуя оны, дабы въ нашей грековосточной реліи не погибали люди, промышляти о нихъ должны, дабы симъ образомъ камяницу онаго Лункевича, при стѣнѣ ихъ базиліанъ монастырской имѣющуюся, на которую родитель онаго паціента Ивана Лункевича отъ благочестиваго грековосточной отъ св. Духа Виленскаго нашего конвенту въ 1710 г. тисечу шестьсотъ золотыхъ польскихъ, а провизіи съ оныхъ денегъ давати одолжился на годъ по сто двадесять осмь золотыхъ польскихъ; да 1711 г. двѣ тисячи четыреста золотыхъ копейками, за тогожъ Феофана архимандрита тогожъ Виленскаго конвенту, визичилъ, и того всѣхъ пять тысящей золотыхъ польскихъ, которые считая на талеры тисящу по здешнему денегъ употребленію, по сто двадесять пять талеровъ битыхъ, учинитъ таляровъ битыхъ шестсотъ двадцать пять, а провизіи за четыредесятъ три года тисяща десять талеровъ, и того всего тисяща шестьсотъ тридцать пять талеровъ отъ оной каменицѣ нашему монастырю доводится, могли себѣ привлещи, не висплалъ; вашему высокопреосвященству съ покорностію въ архипастырское разсмотрѣніе доносимъ и ко господину виленскому за протекцію его благодарственное, а о защищеніи во всякихъ нашихъ нуждахъ инстанціальное, ибо оны о томъ выговоруютъ, что никто къ нимъ не пишетъ, высокомилостивое повелѣть отпустить писаніе, всенижайше просимъ вашего высокопреосвященства взенижайшіи послушники искони благочестиваго грековосточнаго Святаго Духа Виленскаго и иныхъ къ нему принадлежащихъ православныхъ монастырей старшій: игуменъ Сильвестръ Добрына. Starszenstwa Wilenskiego namiesnik ieromonach Barłaam Władyczka. Jeromonach Innocenty Bołdyszewski. Krestonosnego bracstwa starosta cerkwi S. Ducha z bracią podpisuie się Samuel Zurobinski.

Дѣло № 3 по архиву.

85.

1753 г. Сентября 11 дня. Прошеніе игумена Виленскаго св. Духова монастыря Сильвестра Добрыни митрополиту Кіевскому Тимоѳею Щербацкому о понужденіи игумена Кутеенскаго монастыря къ высылкѣ документовъ Соломерецкаго монастыря.

Виленскій монастырь началъ судебный процессъ съ Раковскими базиліанами и шляхтичемъ Голіевскимъ объ отобраніи на унію Соломерецкаго монастыря: въ судъ необходимо представить фундушевыя записи и другіе документы, служащіе Соломерецкому монастырю; всѣ эти документы находятся у игумена Кутеенскаго монастыря Михаила Кобринца, который, не смотря на неоднократныя просьбы игумена Сильвестра, не только документовъ не прислалъ, но „ниединой литеры" не отвѣтилъ. Проситъ понудить кого слѣдуетъ къ скорѣйшей высылкѣ документовъ; въ противномъ случаѣ вмѣсто возвращенія Соломерецкаго монастыря грозитъ „кондемнація" и уплата судебныхъ издержекъ.

Съ времени полученія изъ посольства Россійскаго ея императорскаго величества двора присланной при реляціяхъ информаціи мало не по всякую почту отъ мене нижайшаго писано со упоминаніемъ высоко-архипастырскаго вашего преосвященства имены къ отцу игумену благочестивому Кутеенскому Михаилу Кобрынцу, дабы для доводу имѣющагося въ ассесорскихъ судахъ о отобраніи Соломерецкаго монастыря на унію съ Раковскими базиліанами и шляхтичемъ Голіевскимъ заводнаго дѣла, онаго Соломерецкаго монастыря фундушъ и протчіе къ доводу надлежащіе папери (бумаги) въ одно при своемъ монахи (ибо оной Соломерецкій св. Покровскій монастырь фундушомъ надлежитъ до Кутеенскаго монастыря) прислалъ, или мнѣ, буди за какимъ препятствіемъ монаха послать въ Гродно время не позволитъ, чрезъ почту повѣрилъ бы: а понеже оній благочестивый Кутеенскій отецъ игуменъ Михаилъ Кобринецъ не токмо фундушу на Соломерецкій монастырь служащаго и протчихъ паперовъ къ доказательству онаго дѣла потребныхъ не прислалъ, но ниже едину лѣтеру (=литера=littera,—буква) во отвѣтъ и по сіи поры ко мнѣ нижайшему не написалъ, а полученіи отъ находящихся при оныхъ судахъ ассесорскихъ изъ-между духовной іеромонаха Ѳеофана Яворскаго, изъ-между свѣцкой церковнаго нашого Виленскаго братства братіи купца пана Даніила Олеферовича делегатовъ писанія, коимъ они объявили, якобы на оній монастырь Соломерецкій служачій фундушъ изъ нѣкоторыхъ реляцій имѣется въ Буйницкомъ монастырѣ, писано отъ мене нижайшаго къ пречетному онаго Буйницкаго монастыря намѣстнику іеромонаху Петру Измаиловичу о присилки онаго; но и оттуда якобы той же Кутеенскій игуменъ превелебнѣйшій отецъ Михаилъ Кобринецъ и тамошній Буйницкій фундушъ отобралъ и потерялъ, во отвѣтъ получено; а дѣло въ ассесорскомъ судѣ въ произведеніи; и весьма предобережно (?), чтобъ съ онаго суда ассесорскаго за непоказаніемъ къ доказательству на оній монастырь Соломерецкій фундуша и протчихъ документовъ вмѣсто привращенія къ благочестію святому монастыря не одержать кондемнатіи, что болѣе навязки платить (хочай то отъ Минскаго благочестиваго монастыря онимъ базиліанамъ Раковскимъ и г. Голіевскому позви подавани, а я толки (только) листы до канцеляра и подканцлера писалъ) не присуждено; того ради всенижайше вашего преосвященства чрезъ сіе просимъ ко оному игумену Кутеенскому, чтобы или намъ нижайшимъ оній фундушъ и протчіе къ оному дѣлу служащіе документа повѣрилъ, или изъ своего Кутеенскаго монастыря монаха по усмотрѣнію своему гдѣ надлежитъ съ фундушемъ послалъ, высокоархипастырски повелѣть отправить указъ. А при ономъ Соломерецкомъ монастырѣ благочестивыхъ

не малое число было и многіи еще и до сего времени благочестія своего не отступають. Вильня 1753 г. сентября 11 дня.

Вашего ясне въ Богу преосвященства всенижайшій послушникъ и слуга игуменъ Сильвестръ Добрыня старшій Виленскій со всею духовною и свѣцкою церковного братства братіею.

Дѣло № 4, л. 1.

86.

1753 г. Октября 19. Донесеніе игумена Виленскаго св. Духова монастыря Кіевскому митрополиту Тимоѳею Щербацкому о чинимыхъ притѣсненіяхъ и обидахъ Минскому православному монастырю и всѣмъ православнымъ въ г. Минскѣ латинскими ксендзами.

Игуменъ Виленскаго св. Духова монастыря получилъ письменныя донесенія отъ игумена Минскаго Петропавловскаго монастыря, подвѣдомственнаго Виленскому св. Духову монастырю, о претерпѣваемыхъ монастыремъ и православными его прихожанами притѣсненіяхъ и обидахъ отъ латинянъ. Въ письмѣ отъ 30 сентября 1753 г. игуменъ Минскаго монастыря Павелъ Стефановичъ сообщаетъ между прочимъ слѣдующее: „Приходилъ ко мнѣ человѣкъ по имени Мартинъ Сцѣпута съ жалобой на ксендза Грицкевича, что онъ, ксендзъ, насильно хочетъ обратить въ унію нашихъ людей и его, Сцѣпуту, собираетъ своихъ людей юрисдичанъ для изгнанія людей нашихъ, издревле исповѣдывавшихъ православную вѣру, грозитъ также изгнать и насъ самихъ изъ нашего монастыря и церковь нашу разрушить“. Въ письмѣ отъ 15 октября того же года тотъ же игуменъ Минскій сообщаетъ слѣдующее: „11 сего октября скончалась г-жа Якубова. Мы сдѣлали ей приличные похороны, но безъ всякихъ обычныхъ при выносахъ тѣла покойниковъ церемоній, а это потому, что е. м. ксендзъ комендарій приказалъ нашимъ людямъ сопровождать тѣло покойницы безъ всякихъ церемоній, т. е. безъ свѣчъ и процессіи. А между тѣмъ мы съ давнихъ временъ и поднесь совершали выносъ покойниковъ изъ нашего монастыря съ процессіей и со свѣчами... Теперь же, едва нашъ человѣкъ показался впереди похоронной процессіи со свѣчею, тотчасъ напали на него слуги Минскаго плебана, вырвали изъ рукъ его свѣчу, напали также съ толпой юрисдичанъ и на насъ, повырывали изъ рукъ нашихъ свѣчи, били нашихъ людей, ругали, обзывая насъ схизматиками и всякими непотребными словами..., бросали въ насъ камнями и едва не убили. Усерднѣйше просимъ дать намъ совѣтъ, какъ намъ поступать въ подобныхъ случаяхъ, ибо въ монастырѣ мы не можемъ далѣе оставаться. Заступись за насъ на основаніи трактатовъ и изложи наши обиды Виленскому бискупу“... Въ отсутствіи Виленскаго бискупа, игуменъ Сильвестръ обратился по этому дѣлу къ канонику Слизню, завѣдующему пробощствомъ Минскимъ и получилъ слѣдующую резолюцію: „отнынѣ не будете совершать крестныхъ ходовъ въ Минскѣ, ибо я приказалъ воспретить вамъ крестные ходы и похоронныя процессіи, дабы вы никогда не совершали ихъ въ Минскѣ. Покажите мнѣ ваши привилеи на право совершенія ихъ“.

Каковіе о чинимыхъ отъ верховныхъ римскихъ обрѣтающимся при Мѣнскомъ (Минскомъ) св. Первоверховныхъ апостолъ Петра и Павла благочестивомъ грековосточномъ монастырѣ нашимъ монахамъ и людемъ нашей грековосточной реліи обидахъ и утисненіяхъ отъ онаго Минскаго монастыря старшаго игумена Павла Стефановича вновъ получилъ я нижайшій писанія и по опымъ у господина каноника Виленскаго, кой Минское пробоіцство содержитъ, нарицаемаго отъ шляхетнаго своего имѣня Слизня (ибо ясне вел. господинъ великій бискупъ Виленскій въ немаломъ разстояніи во своихъ отчинахъ находится), и листовніи (письменные) и словесніи чрезъ іеромонаховъ нарочно за тимъ посылаемыхъ усильніи домагательства, каковіе послѣдовали резолюціи, таковыхъ при семъ . . . точніе копіи представляю . . . Зъ Вильни 1753 г. октября 19 дня. Игуменъ Сильвестръ Добрыня.

Копія письма, присланнаго Минскихъ монастырей благочестивыхъ старшаго игумена іеромонаха Павла Стефановича 1753 г. Сентября 30.

Z powinnosci moiey defero godnosci iego panskiey, że przychodził człowiek do klasztoru naszego błahoczestiwego Minskiego na imie Marcin Sceputo, uskarzaiąc się na imc xiędza alterystego Hryckiewicza, że gwałtownym sposobem chce nawracać na wiarę unicką ludzi naszych y iego Sceputę, zbieraiąc ludzi swoich jurysdyczan dla czynienia expulsyi ludziom naszym będącym ab antiquo relii greko-wschodniey błahoczestiwoy, y ieszcze sam pochwałki czyni tym słowem, że nas samych chce expulsive wypędzic z klasztoru naszego graeco-wschodniego Minskiego y cerkiew naszę rugowac. Zaczym supplikuiemy iak nayuniżeniey godnosci iego i łaski panskiey dołożyc w tym starania nad nami ubogiemi zakonnikami, tak tez i nad ludzmi naszemi misernemi, aby tey nie było więcey aggrawacyi y wiolencyi nad nami.

Копія письма того же игумена отъ 15-го Октября 1753 г.

Donoszę godnosci iego pasterskiey, iż dnia 11-go imc pani Jakubowa ten swiat pożegnała, którey my pogrzeb uczynili i ciało iey wyprowadzili do cerkwi naszey 12-go solenniter, ale bez żadney zwykłey apparęcyi, dla tego, iż imc xiądz kommendarz zakazał ludziom naszym bez żadney apparencyi isć, to iest, bez swiec pochodniowych y bez processyi, a my zdawna z klasztoru Minskiego do tych czas z processyą i pochodniami kondukty odprawowalismy, y na festywy doroczne o kilka mil z miasta do cerkwiey swoich ab antiquo z processyą publicznie chodzilismy i nikt nam do tych czasow nie przeszkadzał ani zabraniał, a teraz człowiek nasz wyszedł na pomieniony kondukt wprzód z swiecoma, zaraz napadli na niego plebanyi Minskiey ludzie, y swiecy z rąk iego wyrwali, a samych nas z jurysdyczanami swoiemi tumultem napadszy y do naymnieyszey swicy powyrywali, y ludzi naszych bili, lzyli, syzmatykami nazywali y innemi nieuczciwemi słowami akklamowali, a mnie samego z bracią moią zakonną w ornamentach kapłanskich ciało prowadzącego do cerkwi, kamieniami rzucaiąc mało nie zbili, tak tez ludzi niektórych z bractwa, od zwonow powrozy poodrywali. Zaczym suppikuie jak nayunizennie godnosci iego pasterskiey dać nam radę w tym fundamentalną, abysmy mogli informować w takowych będąc persekucyach, dla których y w klasztorze nie mozemy się trzymać. Zmiłujsię nad nami, miłosciwy pasterzu nasz, y nad ludzmi naszemi misernemi, chciey naszą ciężką krzywdę in vigore traktatow oswiadczyć imsc xiędzu biskupowi Wilenskiemu, łaskawemu protektorowi naszemu doniesc, aby my więcey nie cierpieli takowey aggrawacyi y do j. w. imsc pana grafa ministra pełnomocnego Rossyiskiego pomienione nasze krzywdy y ucisnienia ciężkie pasterską swoią interposycyą oznaymic y uwiadomić.

Kopia resolucyi imci x. kanonika Wilenskiego proboszczowi Minskiemu 1753 roku Oktobris 8 dnia podaney przez wielebnych w Bogu ieromonachow Theofana Jaworskiego y Gedeona.

Notacya odebraney rezolucyi od imci x. kanonika Wilenskiego a przboszcza Minskiego na zaniesione skargę od klasztoru Minskiego graeco-wschodniego na imc x. kommendarza Minskiego y x. Hryckiewicza, alterystego iego, o zabronienie processyi zwykłey podług dawnieyszych obyczajow naszych cerkwi graeco-wschodniey y o poczynionych . . . do którey imc x. kanonik Slizeń taką uczynił resolucyą: „Więc od tego czasu nie będziecie chodzic z processyą w Minsku, bo ja kazałem zabronic processyi i kąduktow waszych, abyscie nigdy w Minsku nie mieli. Pokażcie mi przywilegyą na to“.

Дѣло № 4, л. 4.

87.

1753 г. Октября 19. Донесеніе игумена Виленскаго св. Духова монастыря Сильвестра митрополиту Кіевскому Тимоѳею Щербацкому о неудачномъ исходѣ дѣла въ ассесорскомъ судѣ относительно возвращенія отнятыхъ уніатами монастырей: Цеперскаго, Новодворскаго, Купятицкаго, Прилуцкаго, Селецкаго и Соломерецкаго.

Виленскій св. Духовъ монастырь началъ дѣло въ ассесорскомъ судѣ о возвращеніи отнятыхъ уніатами монастырей: Цеперскаго, Новодворскаго, Купятицкаго, Прилуцкаго, Селецкаго и Соломерецкаго, находившихся въ вѣдѣніи св. Духова монастыря. Слѣдить за ходомъ этого дѣла монастырь послалъ своихъ полномочныхъ—іеромонаха Ѳеофана Яворскаго и братчика Демьяна Олеферовича, снабдивъ ихъ надлежащею инструкціею. Полномочные отправились въ Гродну, гдѣ судъ ассесорскій имѣлъ свою сессію, и въ донесеніи своемъ сообщили игумену Сильвестру слѣдующее. Полномочные просили подканцлера Сапѣгу помѣстить жалобу ихъ въ реестрѣ въ числѣ первыхъ. Подканцлеръ, наоборотъ приказалъ вписать это дѣло въ числѣ послѣднихъ, съ тѣмъ умысломъ, дабы оно было отложено. Полномочные обратились съ просьбою къ судебному ассесорскому инстигатору г. Лопатынскому, дабы онъ посодѣйствовалъ имъ въ этомъ дѣлѣ, но услышали отъ него въ отвѣтъ слѣдующее: „пусть отдадутъ москали ваши монастыри, которые они отняли у насъ въ Смоленскѣ, Стародубьи, Черниговѣ и въ Кіевѣ, тогда мы отдадимъ ваши монастыри. Вы живете въ Польскомъ государствѣ и хотите еще ширится,—и живете притомъ, какъ лазутчики: что услышите у насъ, тотчасъ доносите о томъ за границу вашей государынѣ, обращаетесь съ просьбою къ вашимъ московскимъ министрамъ, дабы вамъ возвращены были ваши монастыри, но мы, речь посполитая, не состоимъ подъ указомъ вашихъ московскихъ министровъ, потому можемъ и не послушаться ихъ“. Полномочные обратились съ тою же просьбою къ канцлеру В. Кн Литовскаго кн. Чарторисскому. Князь написалъ письмо къ подканцлеру Сапѣгѣ, и только въ силу этого письма дѣло было доложено суду. Судъ, на основаніи какой-то статьи конституціи изъ „Vol. Legum“, призналъ это дѣло себѣ неподсуднымъ и предложилъ обратиться къ королевскому реляційному суду, въ Варшаву.

На занесенный отъ насъ нижайшихъ до найяснѣйшей ассесоріи о привращеніи отобранныхъ на унію и къ римскому костелу вѣчисто принадлежащихъ монастырей къ архимандріи грековосточной отъ Святаго Духа Виленской и старшенству благочестивыхъ, и о протчихъ обидахъ, о коихъ пространно вашему ясне въ Богу преосвященству уже представлено челобитніи, изъ ассесорскихъ судовъ каковіи послѣдовали резолюціи, точную онѣхъ изъ поданнаго при представленіи данныи кь тимъ судамъ отъ конвенту нашего ихъ милостемъ ординарійнымъ церковнаго нашего братства посламъ во извѣщеніе, что ими дохожено и чего нѣтъ, инструкціи, съ доношенія копію въ высокоархипастырское разсмотрѣніе вашему ясне въ Богу преосвященству всенижайше представляя, покорнѣйше просимъ на себе высокоархипастырскаго благословенія, вспоможенія и послѣдующей какъ буде намъ нижайшимъ . . . резолюціи. Игуменъ Сильвестръ Добрыня, Виленскій старшій со всею духовною и свицкою церковнаго братства братіею.

Донесеніе старшему Виленскаго св. Духова монастыря игумену Сильвестру депутатовъ отъ Виленскаго св. Духова братства и монастыря въ Гродненскій ассесорскій судъ по дѣлу о возвращеніи насильно захваченныхъ уніатами православныхъ монастырей.

Wielmozny wysoce w Bogu nayprzewielebnieyszy miłosciwy oycze starszy monasteru Wilenskiego grekoruskiego S-go Ducha...

Nizey wyrazone z monasteru Wilenskiego roku p. 1753 miesiąca Augusta 14 dnia ordynowane na assesorie do Grodna w interessach klasztornych, abysmy podług tey instrukcyi nam daney dochodzili u sądu assesorskiego expulsive poodbierane monastery nasze na

unicką y rzymską religie, a mianowicie monastyr Ceperski, monaster Nowodworski, Kupiatycki, Przyłucki, Sielecki, Sołomerecki, do wpisu regestrowego aktoratow sądowi assesorskiemu podalismy y w tym jw. pana Sapiehe podkanclerzego W. X. Lit. supplikowalismy łaskawey klemencyi, gdyby był wysoki wpis aktoratow naszych, tylko w takowey prozbie naszey wcale nie mielismy dla siebie łaskawego respektu w imc pana Sapiehi podkanclerzego, że aktoraty nasze daleko kazał wpisac imc p. Jelenskiemu pisarzowi assesorskiemu z umysłu, gdyby sprawy nasze na dylacyę poszli; powtorze suplikowalismy iw. pana Łopacinskiego instigatora [1]) assesorskiego w pomienionych sprawach naszych aby oddano nam monastery nasze, a imc pan Łopacinski na to nam odpowiedział: niech oddadzą moskale klasztory nasze co poodbierali w Smolensku, w Starodubie, w Czernihowie y w Kijowie y xięży naszych powypędzali, to y my pooddaiemy monastery wasze; a wy to w naszym Polskim panstwie zyiecie y szerzyc chcecie się y iak szpiegi iakie co tu u nas posłyszycie, to zaraz zagranice do swoiey pani imperatrycy donosicie y do swoich ministrow moskiewskich suplikuiecie, gdyby monastery wasze oddane byli, ale my rzecz pospolita nie pod ukazem Moskiewskim zostaiemy, gdybysmy ministrow waszych Moskiewskich słuchac mieli. Takowey wexy y imc pan Sapieha podkanclerzy był przytomny. A takową widząc niełaskawosc przeciwko nas imc pana Sapiehi podkanclerzego y imc pana Łopacinskiego, musielismy iezdzic z Grodni az do Wołozyna do jo. xiązęcia Czartoryskiego kanclerza W. X. Lit., suplikuiąc panskiego respektu iego, gdyby przykazał oddac przez sąd assesorski pozabierane monastery nasze, y na to odpowiedział jo. xiąze imc kanclerz, że teraznieyszey Grodzienskiey assesorii iezeli nie wygracie sprawy o monasterach waszych, to ia sam będę na przyszły rok w Warszawie sądzić assesorie y podług sprawiedliwych funduszow y przywilejow waszych oddane będą wam monastery wasze, y do imc pana Sapiehi podkanclerzego napisał od siebie list jo. xiąze imc kanclerz, gdyby przez sąd assesorski reindukowane byli nam monastery nasze, ktory list w Grodnie oddalismy imc panu Sapiezie podkanclerzemu sędziemu assesorskiemu y multoties molestowalismy iego o reindukcyę monasterow naszych, y podług tego listu przywołano nas w sprawach naszysh do sądu assesorskiego, w którego sądu przez patronow naszych usilnie dopraszalismy się reindukcyi monasterow naszych y całemu sądowi assesorskiemu prezentowalismy y pokładalismy funduszy y przywileje na odebrane monastery nasze, y na objekcyę patronow naszych w dochodzeniu monasterow naszych sąd assesorski pokazał nam konstytucie ex Voluminum legum, gdzie specifice wyraza: o zabranie monasterow, cerkiew y dobr cerkiewnych intuitu cognitionis privilegiorum na sądach krolewskich relacyinych forum uznano w Warszawie, y podług takowey konstytucyi spraw naszych odebranych monasterow, ruwnie decyzyie citatis, kopie spraw wszystkich naszych na sądy krolewskie relacyine w Warszawie na przyszły rok rosprawe finalno nam nakazano; a z Damanskim sprawe o dwie kramy nasze annum census klasztorowi Wilenskiemu dekretem assesorskim do oczewistey rosprawy na przyszłą assesorię punktualnie płacic nakazano y przez urząd magdeburii Wilenskiey w possesię nasze te dwie kramy oddac przykazano, tak tez y klasztorowi Minskiemu ss. apostołow Piotra y Pawła y pannom zakonnym przy teyze cerkwi rezyduiącym od kahału Minskiego annum censum wyderkafowy podług zapisow kahałowych dekretem assesorskim do rosprawy punktualnie płacic nakazano. O czym wszystkim doniosszy z naygłębszą submissią piszemy się. Jeromonach Theofan Jaworski. Demian Oleferowicz.

Дѣло № 4, л. 4—5.

[1]) Instigator,—польское instygator, сановникъ, правительственное лицо, на которомъ лежала обязанность наблюдать за правосудіемъ въ краѣ... Горбачевскій, Словарь д. ак. я. стр. 161.

88.

1765 г. Генваря 1. Вѣдомость благочестивыхъ въ городѣ Вильнѣ людей своими дворами, и въ чужихъ, по приходѣ съ разныхъ мѣстъ временно жительствующихъ, отъ превращенія на унію оставшихся 1765 г. Генваря первыхъ чиселъ учиненная.

Іоаннъ Лѣпевичъ 45 лѣтъ. Агафія жена его 30 лѣтъ. Даніилъ 13 л., Өедоръ 10 л., Александръ 9 л., сыни ихъ. Өедоръ 25 л., Григорій Савошкевичъ 25 л., служители ихъ. Марія Івановна Буцевичовна Лукяновична, вдова, 51 л. Петръ Лукяновичъ сынъ ей 32 л. Марія жена его 23. Іосифъ 3 л. Домнина 1 г., дѣти ихъ. Аполонія дѣвица дочь Маріи Буцевичовны. Романъ Охрѣмовичъ, служитель ихъ 16 л. Пелагіа Кателнѣцкая 49 л. Венедиктъ 13 л. Іоаннъ 11 л. сыни (ея). Пелагія Кателнѣцкая 28 л. Михаилъ 7 л., Андрей 6 л., Павелъ 2 л. сыни. Өеодора служителка 62 л. Меланія Страшкевичова вдова 51 л. Марөа 15 л., Анна 12 л. дочери. Екатерина Стефановичова Журобѣнская вдова 45 лѣтъ. Иванъ Марковъ Кавурскій молодихъ(?) ея домовый смотритель 60 л. Даніилъ Івановъ Олфѣровичъ 48 л. Варвара жена его 24 л. Иліа 5 л., Анастасіа 4 л., Іоаннъ 2 л. дѣти ихъ. Іеронимъ, братъ Даміановъ 34 л. (Олфѣровичъ). Евдокія жена его 38 л. Живутъ за 7 миль отъ Вилни у Ляддскомъ фолв(аркѣ). Даміанъ Грекъ 25 л. Марөа служителка его 49 л. Андрей Леоновъ сынъ ея 23 л. Георгій Журомскій 32 л. Любовь жена его 21 л. Марөа 4 л., Анна 1 л. дочери ихъ. Павелъ 20 л. Павелъ 17 л. служители ихъ. Іоаннъ Дашкевичъ 40 л. Павелъ Корбутъ товарищъ его 25 л. Симеонъ Гуковичъ 56 л. Михаилъ Смоленикъ 29 л., Григорій Булянкевичъ 25 л., Антоній Козловскій 19 лѣтъ, сидѣльщики кровные его. Косма Томиловичъ 55 л. Филиппъ Фіалковскій 54 л. Стефанъ Івановъ Кармиловъ 70 л. Маріа Кармилова жена его 45 л. Романъ Өеодоровъ зять ихъ 40 л. Маріа Стефановна жена его 20 л. Іванъ Садовскій товарищъ Стефановъ 49 л. Григорій Денисевичъ 32 л. Анна Вышемѣрская дѣвица 80 л. Петръ Івановъ Морховскій вдовъ 53 л. Маріана 14 л., Маріа Магдалина 9 лѣтъ, дочери его. Артемъ Андреевъ Перемотинъ 25 лѣтъ.

Шпитальные (т. е. живущіе въ богадѣльнѣ): Авраамъ Яковлевъ Раковскій вдовъ 53 л. Николай Владиміровъ 80 л. Елена Андреева вдова 80 лѣтъ. Өеодосіа Тимоөеевна Кралева вдова 75 л. Марөа Прокоповна дѣвица 33 л.

Вѣдомость подписалъ собственноручно: Старшій Виленскій Азаріа.

89.

1765 г. Генваря 13. Донесеніе игумена Виленскаго св. Духова монастыря Азаріи митрополиту Кіевскому Арсенію о бѣдственномъ положеніи православныхъ въ г. Вильнѣ и вообще въ Западнорусскомъ краѣ.

Сообщаетъ, что „какъ прежде, такъ нынѣ злохитростно отъ духовенства папежскаго и шляхты“ придумываются всякія средства къ окончательному уничтоженію православной вѣры въ Западномъ краѣ. Въ доказательство препровождаетъ копію „Инструкціи посламъ отъ воеводства Витебскаго на коронаціонный сеймъ“, въ коей „сверстали вѣру православную съ плюгавствомъ жидовскимъ“; въ Вильнѣ не осталось ни одной православной церкви, кромѣ св. Духовской монастырской, и самое ничтожное число душъ (40 муж. и 27 жен. пола) православныхъ. При такомъ напорѣ вражескихъ силъ для истребленія православія“ всякое стараніе о присылкѣ сюда (въ Вильну) людей и денегъ тщетно будетъ: ибо и люди здѣсь ужить не могутъ, и деньги пропадутъ“, если не будетъ „воспящено насильственное и прелестное“ совращеніе православныхъ церквей и людей въ унію. Единая надежда на Бога; и потому проситъ митрополита предложить всѣмъ подвѣдомственнымъ ему церквамъ прочитывать во время литургіи изъ служебника молитвы: „О умиреніи церкви во время гоненій“ и др.

Великому господину ясне въ Богу преосвященному киръ Арсенію Могилянскому Божіею милостію православному архіепископу митрополиту Кіевскому и Галицкому и Малыя Россіи—доношеніе.

Понеже здѣсь въ Польшѣ какъ предъ избраніемъ короля, такъ и по избраніи: предъ коронаціею и по оной, какъ всегда, и нынѣ злохитростно отъ духовенства папежскаго и шляхты польской чинятся глубокія на всеконечное вѣры нашея благочестивыя истребленіе совѣты и всякія удобвозможныя къ тому по сеймамъ и инымъ ихъ зборищамъ изыскиваются средства, что можно ясно видѣть и изъ приложеннаго при семъ копіею видимуса (выписки) съ книгъ гродскихъ воеводства Витебскаго, каковъ штучнымъ образомъ съ канцеляріи того воеводства подъ печатью и за подписомъ досталъ и мнѣ сообщилъ Марковскаго монастыря игуменъ Іоакинфъ Пелкинскій, у котораго тотъ видимусъ подлинный имѣется; въ коемъ видимусѣ съ двадцать осмого пункта данной посломъ инструкціи изволите ваше преосвященство между прочимъ усмотрѣть: въ какой реверенціи у польскихъ господъ благочестіе наше, у великихъ законоправильнаго оного намѣстника Христова (такъ они титулуются) поборниковъ? Сверстали нашу вѣру въ одну стать съ плюгавствомъ жидовскимъ и вынашли средство: быть попрежнему и въ сенатѣ присутствовать бискупамъ русскимъ; а то для того, дабы православную вѣру нашу сизмою (схизмою) ними (=ими) пашквилюемую посрамить и оную содержащихъ на спасительный (какъ оные суесловствуютъ), а въ самой вещи на погибельный путь наставить чрезъ соединеніе съ костеломъ римскимъ; слѣдовательно, и чегожъ болѣе отъ нихъ дожидаться, какъ не онагожъ (да исчезнутъ сами, или паче да обратятся и исцѣлѣютъ) воспомянутаго церквей и людей здѣшнихъ благочестивыхъ до остатка истребленія; съ коихъ въ большомъ градѣ семъ Вильнѣ, безчисленныхъ людей и церквей православныхъ имѣвшемъ, едва уже самое меншое дворовъ и домовъ правовѣрныхъ число (какъ по приложенной при семъ вѣдомости значитъ) осталось, а протчіе всѣ на унію превращены, и церкви мірской (приходской) нѣтъ уже ни единой православной, но оныя, какъ и монастыри, не токмо на римскіе костелы, но и богоубійственнымъ жидамъ на оскверненіе превращены; и что особливо и нашъ нынѣ одинымъ одинъ въ Вильнѣ въ благочестіи еще Божіею благодатію остающійся монастырь св. Духовъ грекороссійскій, не смотря на крайнее онаго нищенство и разореніе, усеймо-

ваннымн своими лявдами (сеймовыми постановленіями) или новыхъ денежныхъ податей накладами, коихъ весьма неподлежаще съ монастыря сего нарочные посылаемые сими днями неослабно и отдачи требуютъ, и насилкою на монастырь екзекуціи стращаютъ; такожъ и затѣчными въ доправкѣ на ономъ же долговой невинной денежной немалой суммы позвали (о чемъ и особо доношеніемъ отъ мене вашему преосвященству представлено) и другими разнообразными нападками, озлобленіями и утѣсненіями сей же и протчіе здѣшные монастыри бѣдные къ послѣднѣйшему приводятъ разоренію, наложась на то едино, дабы совсѣмъ испразднить. Того ради въ разсужденіи семъ, что все протчое у васъ о собраніи и присылки сюда людей и денегъ чинимое стараніе тщетно будетъ: ибо и люде здѣсь ужить не могутъ, и деньги пропадутъ, если онихъ утѣсненій и на унію церквей и людей насильно и прелестно превращеній воспящено и отъ онихъ сильнымъ защищеніемъ здѣшняго остатнаго страждущаго благочестія избавлено не будетъ. Не соблаговолите-ль и ваше преосвященство оныхъ безбожнаго на истребленіе вѣры нашей соимищнаго совѣта велѣть общегласно всѣмъ или и каждому особно до кого сіе принадлежитъ найприлежнѣйше подумать, какіе сискать бы на ополченіе противъ враговъ церкве нашея и на защищеніе оной и къ возвращенію попрежнему къ благочестію безчисленно превращенныхъ на унію богомерзскую церквей, монастырей и людей нашихъ православныхъ дѣйствительно полезныя, сильныя и непреодолѣнныя средства, и свои о томъ мнѣнія вашему преосвященству, а вашемужъ преосвященству разсмотря купно зъ своимъ, Свят. Синоду представить неукоснительно по долгу своему пастырскому и истинной по благочестію ревности: дабы какъ удобвозможнѣе и скорѣе зловредные оные совѣты разрушити и искупленной кровію Сына Божія правовѣрной церкви здѣшней не погубити, но совершенною о Христѣ свободою и тихомиріемъ обрадовати. А дабы сіе дѣло благословилъ и благопоспѣшилъ Богъ, и церковь здѣшняя восторжествовала, прошу вашего преосвященства предложить ко осѣмъ епархіи вашего преосвященства властямъ духовнымъ, дабы они въ церквахъ на святыхъ литургіяхъ положеннаго въ книгѣ служебнику правила подъ сими заглавіями: „о призываніи помощи св. Духа во время всякаго добраго дѣла“, „о умиреніи церкви во время гоненія“, и „о искорененіи и истребленіи ересей и отступствъ, утишеніи же раздираній церковныхъ и о обращеніи заблуждшихъ отъ истины“,—„о умноженіи любве и искорененіи ненависти и всякія злобы“,—„о вразѣхъ ненавидящихъ и обидящихъ насъ“,—не оставляли, прочитывая не всѣ разомъ, но перемѣнно по единому или двѣ съ положеннымъ въ ономъ правилѣ моленій или и эктеній и проч. на единой литургіи съ единого, на другой съ другаго заглавія, и такъ далѣе, порядкомъ, какъ ваше преосвященство сами лучше проразсудити можете. При чемъ самого мене зъ братіею и всѣ здѣшнѣ церквія святѣ присному вашего святительства въ молитвахъ къ Богу ходатайству поручаю.

Виленскій старшій **Азарія**.

90.

1764 г. Октября 31. Инструкція посламъ воеводства Витебскаго на сеймъ коронаціонный короля Станислава Августа.

Widymus z xiąg grodzkich woiewodztwa Witebskiego. Roku tysiąc siedmset szescdziesiąt czwartego miesiąca oktobra trzydziestego pierwszego dnia.

Na urzędzie grodzkim woiewodztwa Witebskiego przede mną Stefanem Kossowem podwoiewodzym Witebskim starostą Korowtinskim od iw. imc p. Jozefa z Dewoynow Sołohuba

woiewody Witebskiego, Eyszyskiego, Sanickiego etc. starosty..., installowanym, comparendo personaliter imc p. Dominik Kaczynski, komissarz iw. imc p. Kazimierza Łuskiny, podstolego woiewodztwa Witebskiego, takową instrukcyą na seymiku antecoronationis podpisaną ad acta xiąg grodzkich woiewodztwa in eum tenorem pisaną podał. Instrukcya od nas senatorow, dygnitarzow, urzędnikow ziemskich, grodzkich, rycerstwa, szlachty y obywatelow woiewodztwa Witebskiego na seymiku antecoronationis w roku teraznieyszym tysiąc siedmset sześćdziesiąt czwartym m-ca oktobra dwudziestego dziewiątego dnia do zamku miasta ikmci Witebska ad mentem constitucyi w roku teraznieyszym seymu szczęśliwey elekcyi pana naszego miłościwego, jako też y za uniwersałem io. x. imci Władysława Alexandra Pomian z Luby Lubienskiego archybiskupa Gnieznienskiego legati nati korony Polskiey y W. X. Lit. prymasa y pierwszego xiążencia, zgromadziwszy się pod dyrekcyą iw. p. Marcina Romeyki Hurki, horodniczego y marszałka konfeder. woiewodztwa naszego, iww. ichmc pp. Kazimierza Zaranowskiego Łuskinę podstolego woiewodztwa Witebskiego starostę Orleyskiego, Jana Romeykę Hurkę pisarza grodzkiego woiewodztwa Witebskiego, chorążego usarskiego woysk W. X. Lit., viros probatos, authoritate y wielu zasługami znakomitych, na tym że seymiku zgodnie, nemine contradicente, unanimis votis za posłow obralismy na seym coronationis nayiasnieyszego krola y pana naszego miłościwego Stanisława Augusta pod czas seymu teraznieyszego elekcyinego unanimi voce et assensu panow rzeczypospolitey między wolo a Warszawą obranego w roku teraznieyszym tysiąc siedmset szescdziesiąt czwartym miesiąca decembra trzeciego dnia przypadaiącey, authoritate funkcyi poselskiey umocniwszy z zupełną władzą od przeswietnego woiewodztwa naszego onym dawszy na seym coronationis onych wysyłamy. Wielkości tego wesela y ukontentowania, ktorym woiewodztwo nasze napełnione zostało, kiedy nas owa pocieszona wszystkich uszczęsliwiaiąca a od dawnego czasu pożądana szczęśliwey elekcyi nayiasnieyszego nam teraz panuiącego Stanisława Augusta, niewiedziana dotąd ani w kronikach doczytana obranego krola y pana naszego miłościwego, doszła nowina, wyrazic nie potrafi; im bowiem więcey rozwaza y poznawa przymioty y talenta swego monarchi, tym większe dla siebie y całey oyczyznie każdy vokuie uszczęsliwienie y do gorącego wszechmocnemu Bogu dawcy krolow za skłonieniem serc ku takowemu monarsze zna się dzięk czynienia nayiasnieyszemu panu w innych uszanowania y zyczenia wszelkich pomyslnosci y obowiąztwa, ktorych gdy samo wypelnic nie może, przeto nayusilniey iww. ichmc pp. posłow obliguię, aby tak ukontentowanie y radość całego woiewodztwa z obranego nayiasnieyszego pana, iakoż w inne poddanstwa wyznania obfite oraz nayiasnieyszemu panu życzenia na seymie coronationis oswiadczyli y przełożyli. *Primo*: ponieważ tak wielu prawami obwarowano iest, aby na seymach exercitium wolnego głosu zachowane było, iako jus cardinale et fundamentum libertacyi, więc iak nayusilniey obliguiemi iww. ichmc pp. posłow, ażeby seym coronationis według dawnych zwyczaiow in plena libertate standi standique był odprawowany, czego aby iww. imc pp. posłowie postrzegali, ferventissime rekomenduiemy. *Secundo:* Władza hetmanow, na ktorey wiele zalezy rzeczy pospolitey, y komenda nad woyskiem według dawnych praw y ostatniey konstitucyi tysiąc siedmset trzydziestego szostego roku, tudziesz vigore konwokacyi tysiąc siedmset sześćdziesiąt czwartego, aby zostawała, domowią się iww. pp. posłowie, y aby oney w niczym umnieyszyc y naruszyc niedopuscili. *Tertio*: Żałosnym okiem zapatruiąc się, że rzecz pospolita nie tylko dawney miec nie może powagi y bezpieczęstwa, ale stała się subsenalium vitiorum, bez proporcyalnych sił dla ostrzeżenia granic swoich, zalecamy iw. imc p. posłom, ażeby nieodstępnie dopominali się, aby z wynalezionych prowentow na komissyi ekonomiczney, nie przyczyniaiąc chorągwi y regimentow, ale

tez same, ktore per constitutionem tysiąc siedmset siedymnastego w tabelli są wyrażone, kompletowane były z podniesieniem większey zapłaty w woysku, gdy wszystke praetia rerum poszły w wyzszą cenę, przez co nie moze się zolnierz za dwa złote wyżywic na tydzień, y dla tego trudny iest zaciąg y częste dezercya, przez ktore wielkę ruinę woysko rzecz pospolita ponosi szkodę y regularność utrzymana bydz nie może. *Quarto:* kilkadziesiątoletne zasługi w woynie y pokoiu, in prosperiś et adversis iw. imc p. kniazia Masalskiego kasztelana Wilenskiego hetmana w. W. X. Lit., a rzeczy pospolitey okazane, lubo nie wątpiemi, ze obronca oyczyzny y serce iego krolewskiey mci skłonią do należytey nadgrody w konferowaniu woiewodztwa Wilenskiego, do ktorego idąc per gradus maeritorum o ieden tylko krok zbliżoney, iak naygorliwiey instabunt iww. ichmc pp. posłowie, aby ex distributiva justitia ikr. mci toż woiewodztwo Wilenskie in praemium zasług temuz konfederowano było, lub iw. imc p. Oginskiemu pisarzowi polnemu W. X. Lit. *Quinto:* Gdy dotąd ad volumina mennici a regio rzecz pospolita nie uznawszy z niey żadnych zyskow y sposobow dowczesnych na nią nie maiąc nakładow, owszem uszczęsliwienie doswiadczaiąc przez ogołocenie kraju z dobrych a wprowadzenie do niego złych monet niezmierney całego narodu szkody, przywrociła per pacta conventa jure regio biciem monety. Więc iako pro lucro et commodo publico ikr. mc. przyiąc w tym raczył na siebie staranie, tak żeby to bicie monety pożyteczny w sprawiedliwym oney walorze wzieło swoy skutek ikr. mci p. naszego miłosciwego iww. ichmc pp. posłowie. *Sexto:* Szkoła rycerska przez naysposobnieyszą w nią młodzi edulkacyą, jako iest summopere dla rzeczy pospolitey potrzebna, tak gdy co tym podług obowiązku pactorum conventorum nayiasnieyszy pan przed się wezmie mysli iww. ichmc pp. posłowie, aby na seymie następuiącym de modo correctionis radząc sposob ufundowania y utrzymania oney bez naym nieszych dobr ziemskich y krolewskich aggrawacyi ułozyc obligantur. *Septimo:* W krzywdach obywatelskich od woysk Rossyiskich udziałanych, jako iest kommissya deklaracyiami nayiasnieszey Imperatorowey jeymci Rossyiskiey assekurowana, tak o tey reasumpcyi cum plena desatisfakcyi possibilitate iww. ichmc pp. posłowie usilnie starac y domagac będą, oraz upraszać obligantur nayiasnieyszego krola jegomosci pana naszego miłosciwego, aby włożyc się w to raczył. *Octavo:* Aby collegium nobilium Warszawskie scholarum piarum pilną edukacyą młodzi na wzgląd rzeczy pospolitey zasługuiącey y podobną we Lwowie fundacyą y z alumnatem ufundowanym na edukowanie dwudziestu dwuch ubozszey szlachty cum victu et amictu dla nich y na professorow od iw. w Bogu przewielebnego Samuela Głowinskiego biskupa Hebran. suffragana Lwowskiego ad mentem legis anni millesimi sexcentesimi trigesimi quiti in-commodum woiewodztw Ruskich chwalebnie uczyniono stany rzeczy pospolitey approbowac raczyły iww. ichmc pp. posłowie postaraią się. *Nono:* A poniewasz zachowaniu praw, jako in lapide angulari, wszystkie panstwa stoią, przeto iww. ichmc pp. posłowie futura lege obwarowac zechcą, ażeby iww. ichmc panowie woiewodowie y starostowie grodowi w rozdawaniu urzędow grodzkich ad normam praw W. X. Lit. a osobliwie artykułu 37, z rozdziału 4 zachowali się, to iest ony rozdaiąc aktualną niezmysloną w tym woiewodztwie maiącemu osiadłość wieczysto dobr ziemskich, urodzonemu z oyca y matki W. X. Lit. *Decimo:* Klasztory reguły S. Bazylego W., jako dla opatow ufundowane zostaią y maią zostawac pod rządem opatow, jak inne pod rząd przełozonych nieinfułatow od fundatorow oddane aby nie były w opactwa zamienione, owszem, gdyby klasztory pod rząd przełozonych nieinfułatow ufundowane et per abusum praelatury opacke obrocono, jako to Dermanski, Dubienski Swięto-Krzywski, Połocki, Borysohlepski y inne ad naturam swoich funduszow powrociły y tak zupełnie zadosc się

stało woli fundatorow dla wypełnienia wiecznych obowiązkow funduszem opisanych, a ponieważ między opatami y zakonnikami nie infułatami tegoz zakonu iest rozczęta o istocie funduszow sprawa w Rzymie, aby litigantes pro finali decisione do stolicy apostolskiey, do ktorey należy infuły rozdawac y o zaszczytach prałatow wiedziec, odesłano. Gdy zaś nadarzą się ktorych kolwiek ruskich opactw wakanse, aby one nikomu innemu, jako tylko zakonnikom reguły S. Bazylego, dla ktorych są ufundowane były, rozdane cum exclusione nawet biskupow. *Decimo primo:* Klasztor Wilenski xięzy Bazylianow przy cerkwi S. Troycy ze wsiami nazwanemi Swirany, Szankopol, Bieliczany, Zalesie, cum attinentiis tych że wsi y innemi odpadłemi, cum jure labendi, z drukarnią łacinską, polską, ruską, grecką y hebrayską; także fundusz dla xięży bazylianow prowincyi Litewskiey Nowosielski, niedawno od ichmc pp. Grudzickich w woiewodztwie Brzeskim uczyniony, w kraju Polskim, dla oswiecenia ludu prostego bez kosciołow y cerkwi mieszkaiącego, barzo potrzebny. Szkoły też Władzimierskie xięzy bazylianow łaską nayiasnieyszego regenta polskiego Augusta trzeciego uprzywileowane cum clausulo exclusivo innych szkoł w tym że miescie y o mil pięc od Włodzimierza, aby powagą seymową utwierdzono iww. ichmc pp. posłowie postaraią się. *Decimo secundo:* Klasztor Torokanski od dawnieyszych czasow na rezydencyą generała Bazylianskiego od zakonu naznaczony z dobrami swemi, ktore possyduie, dla tych że generałow na rezydencyą aby wiecznemi czasy approbowano. *Decimo tertio:* Fundacya collegium societatis Jesu Połockiego ze wszystkiemi prawami, priwileami swemi, jako wiele woiewodztwu Połockiemu pozyteczna, aby była vigore konstytucyi tysiąc siedmset trzydziestego szostego roku powagą rzeczy pospolitey stwierdzona, instabunt iww. ichmc pp. posłowie. *Decimo quarto:* Academia Lwowska że w sprawie swoiey z akademiami Krakowską y Zamoyską, w sądach assesorskich agitowaney, (w ktorey po pierwszym juribus utriusque, partis privilegiorum remissionis eiusdem causae cum toto affectu ad judicia relationum wypadł) dla smierci nayiasnieyszego pana Augusta trzeciego finalney nieodbiera decyzyi, aby tedy taż akademija Lwowska, iako w tak obszernych rzeczy pospolitey panstwach barzo potrzebna, poządany w interesie swym bez naruszenia praw swoich otrzymac mogła skutek iww. ichmc pp. posłowie na przyszłym seymie instabunt. *Decimo quinto:* Missie societatis Jesu nazwane Solkonikowo w woiewodztwie Połockim w trakcie Niewelskim na samym pograniczu Moskiewskim, w odległosci kosciołow, dla sukkursu duszom sytuowane, circa fundum teraznieyszey possessyi approbuiemy imc xiędzu plebanowi Niewelskiemu dla sustentacyi tam trzeciego ex societate kapłana przykupu teragii, iednak ut non excedat nad dwa tysiący talarow bitych, authoritate totius conventus pozwalamy pro hac sola vice. *Decimo sexto:* Aby fundusze xięzy scholarum piarum prowincyi Litewskiey ogulnie wszystkie approbowane były z pomnożeniem pomnożenia dochodow, gdyż nie są dostatecznie opatrzone. *Decimo septimo:* Drukarnia Wilenska scholarum piarum in regium et reipublicae recte pracuiąca circa continuationem Codicis Diplomaticis, żeby przy rogatiwach tipografiis reipublicae przyzwoitych zachowana była. *Decimo octavo:* Ponieważ w miastach krolewskich Wilkomirzu y Rozeniach (?) zaraz rescriptami krolewskiemi niektore place przez iww. ichmc pp. starostow wydzielone na szkoły publiczne, kosciol y pomieszkanie xięży scholarum piarum żeby seymową konstytucyą stwierdzone było. *Decimo nono:* Znaczne w Bogu zeszłego imc p. Mateusza Romera generała artyleryi W. X. Lit. merita w należytey zostawac powinne pamięci, ktory na roznych kompaniach signanter kamienickiey, wołoskiey, sawuskiey y pod szancem troianskim w czasie nagłey potrzeby na artyleryą nie mało własney summy spendował, ktory dług dotąd nieopłacony, patet nayprzod z konstytucyi anno millesimo sexcentesimo nonagesimo, folio octicentesimo decimo nono

na złotych sto czterdziescie trzy tysiące siedymset siedymdziesiąt ieden; secundo, z reiestru calculationis przez deputowanych ex senatu et equestri ordine podpisanych na złotych czterdziescie szesc tysięcy szescset czterdziescie pięc grosz ieden; tertio, z reiestrow ad calculum sporządzonych na dwa kroc czterdziescie siedym tysięcy siedmset trzydziesci trzy grosze dziewietnascie, in summa na złotych cztyry kroc trzydziesci osim tysięcy sto czterdziesci dziewięc y groszy dwadziescia. Zaczym iw. ichmc pp. posłowie aby rzeczy pospolitey, ktorey emerita haerorum non evanescit virtus, raczyła ad restitutionem justi et liquidi debiti obmyslic sposoby, y tę summę imc p. Romerom oddac nakazała. *Vigesimo:* Wsie Samułki z zasciankiem Zaszczucze, Prysniewo y Hrabow, z młynem Trosliwskim w powiecie Orszanskim ante unionem do ekonomii Mohiłewskiey odeszło y w rekompense per hostilitatem zawotowanych imieniowi Piotłuchow przywilegiami regnantow polskich, praesertim Zygmunta Augusta krola wiecznoscią nadane, subsecutive dekretem oczewistym sądow relacyinych w roku tysiąc szesc set osimdziesiątym trzecim Junii siodmego dnia za Jana krola trzeciego in plenis ordinibus post varias controversias ferowanym za dobra ziemskie perpetuis temporibus uznane, imieniowi Piotłuchow cum successoribus perpetuis temporibus przysądzone, poniewasz za panowania przeszłych krolow Augustow przez komisarzow saskich indebite ad census camerae są wprowadzone et executionibus gravantur, więc ażeby też dobra iako ziemskie ab omni censu et executionibus ekonomii Mohilewskiey były uwolnione, instat woiewodztwo Witebskie przez iww. ichmc pp. posłow swoich. *Vigesimo primo:* Ponieważ possessores dobr lenno wieczystych na pograniczu w trakcie Newelskim w woiewodztwie Połockim leżących rożni possessores kraiu pogranicznego sami tez dobra wiecznoscią dzierzące w rocznych subselliach tamecznych mieszkancow perturbant et lite convincunt, zaczym iww. ichmc pp. posłowie urgentissime instabunt do nayiasnieyszego krola imci y całey rzeczy pospolitey, aby też dobra in naturam dobr ziemskich były poruwnane et ad iura terrestria były przyłączone. *Vigesimo secundo:* Poniewasz dobra funduszowe collegii Witebcensis societatis Jesu razem z Smolenskim odeszły do rzeczy pospolitey, więc aby toż collegium na sustentacyią swoią mogło byc dobra osim tysięcy talerow bitych warte, iww. ichmc pp. posłowie dopraszac sie na seymie koronacyinym będą. *Vigesimo tertio:* Aże tangit securitatem et salutem reipublicae internam, ktore nayiasnieyszy krol pan nasz miłosciwy pactis conventis assekurował się conservatis privilegiorum, więc tedy iww. ichmc pp. posłowie ingenua dexteritate invigilare zechcą, ażeby wszystkie nayiasnieyszych krolow antececssorow teraznieyszego pana naszego osobliwie na dobra lenne y wieczyste jure caduco post rebellas patriae cives juxta constitutionem tysiąc pięcset szescdziesiątego wtorego y dalszych nobilibus rozdane in suo robore były zachowane, y żeby onych wychodzące z granic cudzoziemskich dawnieyszym dobr kadukiem rozdanych possessores irritowac ullatenus nie ważyli się, futura lege obwarowane omnimodo starac się będą. *Vigesimo quarto:* Acta interregni legi et antiquae formae regiminis non repugnantia na seymie konwokacyinym konfederacyi generalney Warszawskiey oraz na elekcyinym ad utilitatem rei publicae ustanowione, tudziesz łączenie się oboyga idque coronney y Litewskiey konfederacyi in punctu utwierdzenia na tronie ikr. mci do zupełney od poddanych recognicyi, ażeby na seymie coronationis approbowane były, iww. ichmc pp. posłowie instabunt. *Vigesimo quinto:* Zaszła na seymie konwokacyinym konstytucya o neofitach; poniewasz żadney nie uczyniła zmianki od jakiego pokolenia idący z neofitow a w urzędzie znayduiących się maią byc ztąd rugowani, a do obrania mieysckich lub pod panami mieszkalney na czynszu przyprowadzeni kondycyi, statut. zaś W. X. Lit. w artykule siodmym w rozdziale dwunastym z tych rodzaiow idących po trzecim pokoleniu ad acti-

vitatem ich przypuscił, y capaces in eo gradu progenitis urzędow przeto deklarował, więc ktorzy na fundamencie statutu post tertium progeniem jure gaudendo nobilitatis za prawem in toto pozwalaiącym urzędy poobeymowali, ażeby im to konstitucya szkodzic nie mogła, iww. ichmc pp. posłowie iak naypilney tego doyrzec zechcą, y nie inaczey iak tylko in ea expressione na probate wspomnioney pozwolą konstitucyi. Poniewasz jeżeli ktorzy ad activitatem urzędow przyszli do onych na owczas, gdy to prawo waznosc swoią miało, więc ieżeli za prawem ważnosc maiącym przyszli juste et legitime, toc by co była ta sprawiedliwosc odbierac to, co rzecz pospolita nadała, y od kondycyi wyzszey do ostatniego przyprowadzac stanu, nie przeszkadzaiąc jednak, ażeby abhinc ten rodzay neofitow według zaszłey konstytucyi seymu koronacyinego był opisany. *Vigesimo sexto:* Poczta W. X. Lit., iako ma swoią osobliwą ordinacyą, tak ażeby na fundamencie oney utrzymana była iww. ichmc pp. posłowie pełnego dołożą starania, postrzegaiąc iak nayusilniey, ażeby obywatele W. X. Lit. do opłacenia listow pocztą idących żadną miarą pociągani nie byli. *Vigesimo septimo:* Naznaczone ze wszelkich krolewszczyn kwart sprawiedliwych inportancye, gdy do skarbu rzeczy pospolitey wnaszac się będą, ażeby na żadne inne prywatne expensa obracane nie były, iak tylko na ziemskie podymnego, a co kolwiek nadto superaty znalesc się mogło, ażeby na kompletkowanie chorągwi y awkcyowanie zolnierzow płacy obrocono było iww. ichmc pp. posłowie czułey w tym nie zaniedbaią pilnosci. *Vigesimo octavo:* Katolickiey w panstwie naszym wiary stan z okolicznosciami roztrząsaiąc z stroskanym ubolewamy sercem na jey częscią przycmienie, częscią wzgardę, kiedy litewskie y ruskie miasta, ktore z chwałą Boską y znakomitym krolewstwa pożytkiem samemi niegdys kwitneli unitatami, dzis napełnione sysmą y żydowstwem zapaszkudzone widziemy, y dobre rozumu swiatło poznawac każe, iż poniżanie unitow iest u nas widocznym sysmy y żydowstwa umocnieniem, ktorego przytłumienie dobrym było celem gorliwemu przodkow naszych staraniu, usiłuiących widziec w senacie biskupow ruskich, ażeby tak podwyższeni y uczeni pasterze mogli też własne owieczki pożyteczniey zaszczycać y od wilkow żywiey ochraniać; usilnosci takowe lub dla cudzoziemskieko częstokroc u nas lamowania y dla wielu w oyczyznie zamieszania rokoszow, woien, oraz dla goruiących przed tym nad unitami sysmatykow mocy, skutku niewziętey, dzis iednak kiedys my się y doskonałego unii s. w Piastu doczekali, y nayiasnieyszym panom rodaka z wielbieniem oglądamy, gruntownie spodziewac się możemy, że swiętobliwie wychowany y w rownosci urodzony pan nie zechce obojętnym patrzac okiem (prawie) na pogardzoną rownosc wiary y urodzenia biskupow ruskich, ktorzy aby w oyczystym senacie mogli byc pomieszczeni, usilnemi iww. ichmc pp. posłow staraniu gorliwie zalecamy, iednym koncem ocalenia powszechney u nas rownosci y zaszczycenia s. unii z powstydzeniem sysmy nad dzisieyszym unitow poniżeniem, aż nader szydzącey y z utorowaniem syzmie zbawienney drogi do chętnieyszego z kosciołem się rzymskim złączenia. *Vigesimo nono:* Liczne z zasług dowody w rzeczy pospolitey okazane iw. imc p. Pocieja woiewody Trockiego, iw. imc p. Tadeusza Oginskiego kasztelana Trockiego, iw. imc p. Przezdzieckiego referendarza W. X. Lit., io. xięcia imci Albrychta Radziwiła sądow. powiatu Rzeczyckiego starosty, iw. imc pana Brzostowskiego koniuszego Lit. marszałka konfederackiego generalnego W. X. Lit., iww. ichmc pp. straznika y oboznego Litewskiego Poceiow, iw. imc pana Michała Oginskiego pisarza polnego W. X. Lit., iw. imc p. Karasia czesznika Litewskiego, jako są dobrze całey oyczyznie wiadomo et summam merentur gratitudinem, tak iww. ichmc pp. posłowie woiewodztwa naszego łaskom y względom ikr. mci recomendowac obligantur. *Trigesimo:* Roku tysiąc siedmset szescdziesiąt trzeciego imc pan Markowicz kupiec y obywatel Witebski, zawiniwszy się niemało summy

urzędnikom woiewodztwa Witebskiego, skupiwszy za one towary, z ktoremi płynoł do Rygi, a że przez uchwałosc moskal kupiec wiazim. Heydukow płynoł z swoim strugiem, rozbił strug tegoż imci pana Markowicza u brzegu, ze wszystkiemi towarami w wodzie zanurzył, y przez rożne medyacye pan Markowicz do czasu tego nie może doysc satisfakcyi, a urzędniczy przeto szkoduią, w czym upraszamy iww. pp. posłow, ażeby mocnego starania dołożyli u imc p. posła rossyiskiego, ażeby temuż panu Markowiczowi ten moskal uczynił satisfakcyą, poniewasz przez swiadkow zaprzysięzony w Rydze, ponosi szkody szesc tysięcy dwiescie pięćdziesiąt talarow bitych. *Trigesimo primo:* W zachodzących od rożnych obywatelow W. X. Lit. na ichmc pp. kurlandczykow o granice dla wymyslne y uciężliwe trudnosci w utrzymaniu sprawiedliwosci y inne okolicznosci w skargach y uzaleniach, poniewasz konstytucya seymu konwokacyinego komissyą u krola imc wyiednac deklarowała, zaczym insistendo tey konstitucyi iww. ichmc pp. posłowie o wyznaczenie takowey komissyi iak nayusilniey dopraszac się będą. *Trigesimo secundo:* Evacuacia woysk cudzoziemskich z kraiow rzeczy pospolitey, iako iednym powinno byc celem y żądaniem kazdego z obywatelow, tak iww. ichmc pp. posłowie o to nayiasnieyszego krola imci p. naszego miłosciwego iak naygorliwiey upraszac zechcą, ażeby po zaszłey koronacyi iak nayprędzey woysko cudzoziemskie bez naymnieyszego pokrzywdzenia w przeszkodzie obywatelow wyprowadzone było. *Trigesimo tertio:* Na kapturach głownych Rzeczyckich wypadł dekret iww. ichmc pp. Judyckich cum libera captivatione ichmc, ktorego executionem przez odebrania zycia iuż ieden wypełnił, ażeby na tym satisfiat iww. ichmc pp. posłowie tak nayiasnieyszego krola imci pana naszego miłościwego, iako y całey rzeczy pospolitey klemencyi nad pozostałemi ieszcze pod tym że dekretem, ut relaxatur quam fortissime zechcą. *Trigesimo quarto:* Miasto ikr. mci Witebsk z dawnych czasow od nayiasnieyszych monarchow y rzeczy pospolitey aż dotąd przy prawach swych zaszczycone aby przy tych y teraz utrzymane było; iww. ichmc pp. posłowie woiewodztwa naszego instabunt. *Trigesimo quinto:* Magistrat Witebski ustawicznie przez sławetnego Tomasza Filipowicza, mieszczanina witebskiego, po wszystkich subselliach był zakłucony, iakosz in recenti tenże pan Filipowicz przypozwał na sądy konfederackie, na ktorych zewczasu przez ewokatorie swoie otrzymał dekret, w czym iww. ichmc pp. posłowie dopraszac się relaxacyi dekretu w sprawie z nim ze zaczętey w assesoryi do kontinuacyi tamże odesłania zechcą. *Trigesimo sexto:* Dissidentom in religione jako roznemi constitucyami są opisani, et pro incapacibus uznani, trzymania krolewczyzn a mianowicie konstitucyą seymu konwokacyinego immediate przeszłego, tak na fundamencie tego prawa iww. ichmc pp. posłowie dopominac się zechcą, ażeby na seymie terazniejszym nie inaczey im była warowana securitas, iak tylko dobr ziemskich dziedzycznych, a do otrzymowania krolewszczyzn y onych possydowania żadną miarą przypuszczeni nie byli. *Trigesimo septimo:* Elekcya obranego nayiasnieyszego krola imci, iako w zachowaniu praw y wolnego głosu szczęsliwie zaszła, tak oney utrzymanie iest celem wszelkiey spokoynosci y uszczęsliwienia kraiu, do tey zas ubezpieczenia, ze węzeł złączony konfederacyi oboyga narodow iest naygruntownieyszą twierdzą, przeto iww. ichmc pp. posłowie domagac się będą, aby nie prędzey do exwinkulacyi onego przystąpic, aż się rzecz pospolitą względem zaszłey przyszłego monarchi ubespieczy. *Trigesimo octavo:* Poniewasz rozna szlachta, urzędnicy y obywatele W. X. Lit. przez wyiscie poddanych z dobr dziedzicznych do rożnych w hrabstwie y starostw a praecipue do Inflant y Kurlandyi znaczne cierpi praejudicium w pozyskaniu onych, zaczym iww. ichmc pp. posłowie urgentissime o to się domowią, aby quam brevissimo processu w grodzie zkąd wyszli poddani konwinkowani byli, a od załozonego pozwu y aresztu gdyby in spatio roku nie powruceni, tedy czasu rozprawy

każdy z założoną w arescie zaręką et litis expensis oraz cum usu et fructu onego było przysądzony et in contumatiam byli w własnych dobrach imani, a w grodzie bez appelacyi konwinkowani. *Trigesimo nono:* Zasługi w. imc pana Strawinskiego woyskiego Starodubowskiego sekretarza konfederacyi W. X. Lit. w odbywanych po dwa kroc gloriose vicemarszałkowskich trybunału W. X. Lit. y innych funkcyach niemniey y teraznieysze pro publico wielkiey konfederacyi prace łaskawosci ikr. mci iww. ichmc pp. posłowie rekomendowac będą. *Quadragesimo:* Ciż iww. ichmc pp. posłowie instabunt do krola imci pana naszego miłosciwego, aby na zasługi iw. p. Platera woiewody Mscisławskiego y iw. imci p. Masłowskiego, woiewody Pomorskiego, miał osobliwszy wzgląd y pamięc. Caetera activitati et dexteritati iww. ichmc pp. posłow committimus. U tey instrukcyi na seym coronationis podpis rąk iw. imci p. dyrektora tegoż seymiku, iako tez iww. ichmc pp. dignitarzow, urzędnikow ziemskich, grodzkich, rycerstwa y szlachty, his exprimitur verbis: Marcin Hurko, horodniczy y marszałek konfederacki, direktor seymiku antecoronationis woiewodztwa Witebskiego. Jozef Hurko, podkomorzy woiewodztwa Witebskiego, m. p. Antoni Zaranowski Łuskina, sędzia ziemski wowodztwa Witebskiego. Piotr Thadeusz Bohomolec, stolnik woiewodztwa Witebskiego. Symon Edward Milkiewicz, łowczy woiewodztwa Witebskiego. Teofil Mohuczy, komornik y namiestnik grodzki woiewodztwa Witebskiego. Jozef Laszota Lasutowicz, skarbnik Smolenski, komornik y regent grodzki woiewodztwa Witebskiego. Stanisław Pioro, skarbnik y rotmistrz woiewodztwa Witebskiego. Antoni Kossow, starosta Czernicki m. p. Thadeusz Pioro, rotmistrz woiewodztwa Witebskiego. Jakub Kossow, starosta Czer. Jozef Lypski m. p. Antoni Kossow, mieczny woiewodztwa Witebskiego. Benedykt Bilewski m. p. Ktora to takowa instrukcya na seym antecoronationis przez wyż wyrażoną osobę ad acta podaniem iest do xiąg grodzkich wojewodztwa Witebskiego przyięta y wpisana, z ktorych y:ten widymus pod pieczęcią urzędową grodzką Witebską w roku tym że miesiąca nowembra dwudziestego wtorego dnia parti requirenti iest wydan.

Копія. Дѣло № 6.

91.

1765 г. Сентября 15. Донесеніе духовника Виленскаго св. Духова монастыря іеромонаха Ираклія Журавскаго митрополиту Кіевскому Арсенію Могилянскому о произведенной въ монастырѣ кражѣ.

Старшій св. Духова монастыря Сиѳъ Гамалѣя, во время пребыванія своего въ Москвѣ, прислалъ въ Вильну своего намѣстника Палладія и вмѣстѣ съ нимъ малорос. казака Ѳеодора. Казакъ этотъ съ монастырскимъ поваромъ, во время всенощной, проникли въ келію іеромонаха Ираклія и похитили все его и монастырское имущество и деньги. Воры были уличены, преданы суду, но безъ вѣдома пострадавшихъ, „по неправосудію старшины п. Тизинавза", освобождены изъ тюрьмы. Потерпѣвшіе не получили никакого удовлетворенія.

Великому господину ясне въ Богу преосвященному киръ Арсенію Могилянскому... митрополиту Кіевскому и проч. всепокорнѣйшее доношеніе.

Прошедшаго 1762 г. декабря 24 д. якъ отъѣздилъ его високопреподобіе отецъ старшій виленскій Сиѳъ Гамалѣя въ царствующій градъ Москву, поручилъ мнѣ нижайшему данною инструкціею Виленскій монастырь. Тотъ же отецъ старшій Виленскій Сиѳъ Гамалѣя прислалъ зъ Москвы въ Виленскій монастырь при письмѣ покойнаго бывшаго

намѣстника Палладія Сулиму, въ которомъ прописано ему надсматривать всего монастырскаго хозяйства и началникомъ монастырскимъ быть ему послушнымъ. Зъ которымъ намѣстникомъ е. в. п. отецъ старшій Сиѳъ Гамалѣя прислалъ въ монастиръ Виленскій малороссійскаго казака Ѳеодора, которому въ своемъ же письмѣ изволилъ притвердить, какъ братіи, такъ и ему равную порцію давать, и во всемъ какъ брата снабдѣвать, почему мною исполненіе чинено. А сего 1763 г. декабря 9 дня прописанный малорос. казакъ Ѳеодоръ, согласясь зъ кухаромъ тогожъ монастыра Антономъ, во время всенощнаго церковнаго пѣнія пробивши въ целѣи (келіи) мнѣ опредѣленной грубу сокирою и порубивши скриню (сундукъ), всѣ денги мои тамъ и монастирскіи и все имущество мое поворовали, а сколко именно денегъ и какихъ и каковое имущество, при семъ реестрѣ сообщается.

Якіе прописанніе воры Ѳеодоръ и Антонъ хотя были и пойманы и допросомъ всему тому воровству призналися и переводчика шляхтича Ярошевскаго, жителя виленскаго, визнали, въ (у) котораго и вещи понаходили, за что по суду оной Ярошевскій окованъ былъ и хотя отъ мене повѣренный панъ Григорій Денѣзіевичъ по судахъ много страпалъ, и много такъ я самъ, яко и онъ на тіе суда денегъ здержали, о чемъ реестръ при семъ явствуетъ, однакъ по неправосудію здѣшной старшини ихъ велможности пана Тизиновза и пана Богуша, ничего мы въ награжденіе не вистрапали; ибо безъ вѣдома нашего, такъ вора Антона, яко и переводчика Ярошевскаго съ кандалъ и изъ-подъ аресту спущено. Чимъ я будучи въ иностранной землѣ зобѣжденъ (обиженъ), вашего ясне въ Богу высокопреосвященства слезне прошу о таковой случившейся шкодѣ и крайней обидѣ гдѣ надлежитъ повелѣть представить, дабы праведнимъ судомъ етое дѣло произведено и шкода и уронъ отъ кого подлежати мене награждено было. О семъ донося всепокорнѣйше проситъ в. пр—ства всенижайшій рабъ іеромонахъ Ираклій Журовскій, духовникъ виленскій.

1763 г. Декабря 8. Реестръ расходовъ, произведенныхъ повѣреннымъ іеромонаха Ираклія на веденіе дѣла о совершенной въ его келіи кражѣ имущества его и монастырской казны.

Anno 1763 m-ca decembra d. 8. Regestr expens własnych moych pieniędzy wydanych na interas imc x. Iraklego namiestnika klasztoru S. Ducha, co się nize specifikuie.

Tegoz dnia szukaiąc kozaka wydałem 10 zł. grosoy 4. Rabinowi zydowi za wywołanie w szkole 6 zł. 10 gr. Rabinowi Snipiskiemu za wywołanie w szkole 3 zł. 24 gr. Rabinowi Antokolskiemu za wywołanie w szkole 3 zł. 24 gr. Trzem szkolnikom dałem 2 zł. 16 gr. Dla imc p. namiesnika na flarza wina 2 zł. 16 gr. Kapralowi y zołnierzowi co do zamku zaprowadzili Antoniego złodzieia dałem 1 zł. 8 gr. Podstarósciemu... wydałem 7 zł. 18 gr. Za podania pierwszy raz pozwu Jaroszewskiemu 1 zł. 8 gr. Za wysłanie pozwu namiesnikowi y Leszczynskiemu wydałem 2 zł. gr. 16. Jak znalezli kozaka wydałem 7 zł. 18 gr. Na piwo y na wodkę dla róznych ichmciow 3 zł. 24 gr. Antoniemu złoczyncowi na wikt dałem 1 zł. 8 gr. Zołnierzowi na wodkę 25 gr. Dla kaprała 1 zł. 6 gr. Roznemi czasy wyexpensowałem 7 złot. 18 gr. Więzniom na chleb y sledzi 1 zł. 20 gr. Na rozne trunki zapłaciłem 2 zł. 16 gr. Sługom podstaroscinskim 2 zł. 16 gr. Dla p. Borkiewicza y Leszczynskiego 2 zł. 16 gr. Dla patrona lulka y cybuk wzioł 6 zł. 10 gr. Panu Leszczynskiemu dałem gotowymi 6 zł. 10 gr. U Frydrycha wydałem 1 zł. 8 gr. Pieprzu y imbieru Leszczynskiemu na 2 złot. 16 gr. Cukru kanaru, herbaty swiezej na 5 zł. 11 gr. Lampredow dla patronow 1 zł. 20 gr. Jak zaprosił x. namiestnik patronow na obiad do klasztoru. Dwa razy byli. To wszystko 7 zł. Za 3 kieliszkow ratafii 3 złot. 11 gr. Jak

obułem Jaroszewskiego, to wydałem 12 złot. 20 gr. Słudze namiesnikowskiemu 1 zł. 8 gr. Na zolnierzy 3 zł. 24 gr. Na ruzne expensa wydalismy z p. Jarmiłowiczem 17 zł. 10 gr. Kaprałowi kordyhardii zamkowey 1 zł. 8 gr. Przy bytnosci x. namiesnika na wino wydałem 4 zł. Piątek y sobota lapredow y flonderek zjedli na 5 zł. 3 wozy drew dla pana Bortkiewicza 5 zł. Za osim dni na wienzia dawałem po 2 zł. 20 gr. Kaprałowi za trzy dni 1 zł. 8 gr. Cukru y herbaty dla patronow 2 złot. 16 gr. Dla tychze wydałem na wino 4 zł. Dla 6 zołnierzy wydałem 2 złot. 16 gr. Za fatyga p. Bortkiewiczowi na wino dałem 1 złot. 8 gr. 3 głowy cukri 40 złot., kawy 10 zł. 4 gr., harbaty 5 zł. 2 gr. Na zolnierzy 2 złot. 16 gr. Dla pana choronzego y kaprała 2 zł. 16 gr. Panu Leszczynskiemu 12 zł. Dla tegosz p. Leszczynskiego na obiad kupiłem ryby 2 zł. Za wpisanie do protokułu 3 złot. 24 gr. Za libra papieru pod orłem 1 zł. 8 gr. Na wino dla imc M... 2 zł. 16 gr. Za podania pozwu drugi raz Jaroszewskiemu 1 zł. 8 gr. Za wyięcie examinu Jaroszewskiego z pieczęcią 7 złotych 18 groszy. Na wino 2 złote 16 groszy. Wszystkiey summy wynosi złotych 273, groszy 15. Hrehory Denisewicz.

Росписка собственноручная Денисевича въ полученіи сихъ денегъ.

Приписка собственноручная того же Денисевича:

W roku 1763 miesiąca oktobra 8 dnia. Gdysz staneła szkoda klasztorowi greko-russkiemu, to iest imci oycu Iraklemu Zurowskiemu, ktory tenze iegomosc mnie Hrehorego Denisewicza obligował, abym dochodził, co ja y doszedłem na Jaroszewskim, gdyz y wziołem detencyą, a w. imc pan Tyzynowz chorązy W. X. Lit. wzioł go pod swoio protekcyo, y nie mogli my nic na tym Jaroszewskim wskurac. Jakze y wszyscy sędziowie przytym byli, ktorzy nie chcieli nic za sprawiedliwosci uczynic. Hrehory Denisewicz.

Приписка старшаго Виленскаго Азарія:

Преосвященнѣйшій владыко! Для свѣдѣнія: какова въ здѣшныхъ судахъ полскихъ во обидахъ благочестивымъ чинится справедливость, отсилая сіе доношеніе къ вашему преосвященству купно съ реестромъ експенсовъ вышеписаннымъ Денисевичемъ показаннымъ, по которому и уплочено ему, Денисевичу, отъ іеромонаха Иракліа; хотя онъ, Ираклій, и не выискалъ вещей своихъ поворованныхъ и пуще въ судѣ напрасно убыточился, и прошу по оному безъ разсмотрѣнія не оставить. Таковыхъ же образцовъ правосудства здѣшняго и много знайтися можетъ. 1765 г. сентября 15. Виленскій старшій Азарій.

92.

1766 г. Апрѣля 12. Промеморія изъ духовной митрополіи Кіевскія консисторіи въ духовную епископіи Переяславской консисторію.

Епископъ Бѣлорусскій Георгій Конисскій просилъ Кіевскаго митрополита Арсенія прислать ему королевскія привилеи и другіе документы—„на вольное употребленіе въ Польскомъ государствѣ благочестивыя греческія вѣры", отъ 1500 годовъ, а также списки или печатныя книги (полемическаго содержанія), перечисленныя въ особо приложенномъ реестрѣ. Кіевская консисторія проситъ Переяславскую консисторію предписать подвѣдомственнымъ монастырямъ поискать въ монастырскихъ архивахъ и библіотекахъ требуемыхъ еп. Георгіемъ Конисскимъ документовъ и книгъ, и если таковые отыщутся, прислать въ Кіевскую консисторію для передачи ихъ еп. Георгію Конисскому.

Присланными ноября 24 минувшаго 1765 г. и марта 22 сего 1766 г. къ преосвященному Арсенію архіепископу митрополиту Кіевскому, Галицкому и Малыя Россіи преосвященный Георгій епископъ Бѣлорусскій письмами объявлялъ, что его преосвящен-

ству потребно древнихъ письменныхъ документовъ на вольное употребленіе въ тамошнемъ Польскомъ государствѣ греческія благочестивыя вѣры, какъ-то: привилегіевъ или по крайнему виписей съ нихъ урядовыхъ отъ 1500 года и иныхъ ей данныхъ, такожъ списковъ или печатныхъ тетрадей, содержащихъ дѣйствія бывшихъ соборовъ православныхъ въ Вильнѣ, въ Брестѣ-Литовскомъ и иныхъ городахъ, особливо же печатной тетради собору бывшаго въ Вильнѣ отъ сотворенія міра 7017 году декабря 25 за митрополита Кіевскаго Іосифа, и притомъ приложивъ потребныхъ же его преосвященству Георгію епископу Бѣлорусскому книгамъ реестръ, и просилъ о томъ же сообщить куда надлежитъ письменно, и если что съ тѣхъ и прочихъ документовъ и книгъ сыщется, къ его преосвященству Георгію прислать; съ коихъ по первому письму отъ монастырскихъ епархіи его преосвященства Кіевской властей прислаными и при письмѣ отъ его преосвященства къ оному Бѣлорусскому преосвященному Георгію послани; а яко изъ присланныхъ въ духовную Консисторію отъ тѣхъ монастырей властей епархіи Кіевской репортовъ значится, что изъ многихъ по требованію онаго преосвященнаго Георгія епископа Бѣлорусскаго документовъ, привилегій, виписей и книгъ не сыскалося тѣхъ монастырей въ архивахъ, того ради по указу ея императорскаго величества въ духовной митрополіи Кіевскія Консисторіи опредѣлено: сочинивъ о тѣхъ документахъ, привилегіяхъ виписей и книгъ обстоятельніе реестра съ сообщеніемъ оныхъ, послать изъ духовной митрополіи Кіевскія консисторіи епископіи Переяславской и Чернѣговской въ духовныя консисторіи при промеморіяхъ и требовать какъ въ тѣхъ духовныхъ консисторіяхъ, такъ и во всѣхъ подсутственныхъ онымъ епархіямъ монастырямъ архивахъ, о сиску и о присилки, буди сыщутся, въ духовную митрополіи Кіевскія консисторію для отсилки къ предписанному преосвященному Бѣлорусскому по тѣмъ реестрамъ значущихся документовъ кому надлежить притвержденія, о чемъ сія промеморія зъ сообщеніемъ реестра и посилается, и духовная епископіи Переяславской консисторія да благоволитъ учинить о томъ по ея императорскаго величества указамъ, а о томъ же епископіи Чернѣговской въ духовную консисторію промеморія послана 1766 г. апрѣля 12.

Реестръ, коихъ въ епархіи Кіевской по требованію епископа Бѣлорусскаго Георгія Конѣсскаго книгъ въ монастырскихъ архивахъ не сыскалося.

1. Apologia Meletii Smotricyi, quam ille reversus ad orthodoxam ecclesiam anno 1626 in templo monasterii Peczariensis aug. 14 sub lyturgia praelecto evangelio publice delaceravit et combussit.

2. Parenesis—ejusdem autoris secundum apostątae facti ad confraternitatem Vilnensem anno 1628.

3. Antidotum contra Apologiam Smotricyi ab Andrea Musiliovio protosacerdote Slucensi et Karutensi (?) anno 1629 additum=(editum ?).

4. Tribunał Mikołaja Cichowiusza iezuity wydany 1648 г.

5. Zyzanium . . .

6. Philatetus sive Apocresis Christophori Philalethi.

7. Clericus Ostrogensis.

(Копія).

NB. Приводимъ настоящія заглавія сихъ книгъ, указанныхъ у М. Кояловича, въ его „Литовской Церковной уніи", т. I. Приложеніе: стр. 169 и далѣе; отчасти также у Стебельскаго въ его Zywoty ss. Ewfrozyny y Parascewii. T. 1.

1. Apologia peregrynacii do stron wschodnich... 1628 г. Мелетія Смотрицкаго.

NB. Про эту книгу въ „реестрѣ“ Георгія Конисскаго сказано, что она „разорвана и сожжена авторомъ ея публично въ Кіево-печерскомъ соборѣ, во время литургіи, послѣ прочтенія евангелія 14 августа 1626 г., между тѣмъ какъ издана она въ 1628 году. См. Литовская Церк. Унія, М. Кояловича. Вѣроятно здѣсь описка писца, списавшаго копію съ „реестра“, хотя эту копію свѣрялъ съ подлинникомъ кіевомитрополитанской консисторіи протоколистъ Богданъ Контовскій, какъ это видно изъ его собственноручной приписки. Такихъ описокъ и ошибокъ писца, какъ увидимъ ниже, много въ копіи „реестра“.

2. Paraenesis (въ копіи „реестра“—Parenesis) abo napomnienie od w Bogu wielebnego Meletiusza Smotryckiego... do przezacnego Bractwa Wilenskiego S. Ducha,. a w osobie iego do wszystkiego tey strony narodu Russkiego; uczynione anno 1628.

3. Antidotum albo warunek przeciw Apologiei iadem napełnioney którą wydał Melety Smotrycki niesłusznie cerkiew Bozą prawosławną w niey pomowiaiąc herezią y schizmą dla niektórych scribentow,—wporywczo przygotowany y podany przez wielebnego w Chrystusie oyca Andrzeja Muzyłowskiego protopopa xiędza Słuckiego y Kopylskiego. Drukowano w roku 1629.

4. Trybunał oycow ss. wschodnich y zachodnich.

Сочиненіе это, по свидѣтельству Стебельскаго, принадлежитъ іезуиту Николаю Циховію или Циховскому, написанное первоначально на латинскомъ языкѣ и изданное въ Краковѣ 1658 г., а потомъ переведенное на польскій языкъ. Сочиненіе это, по словамъ того же Стебельскаго, написано противъ „Лиѳоса“ Петра Могилы (Lithos abo kamien), напечатаннаго въ Кіевѣ 1644 года. О значеніи сочиненія Циховскаго Стебельскій такъ выражается: „Этотъ-то „Камень“ онъ (Циховскій) хорошо обтесалъ молотомъ основательныхъ богословскихъ доводовъ“... Zywoty ss. Ewfrozyny. T. 1, стр. Opisanie autorow...

NB. По „реестру“ Trybunał изданъ въ 1648 году, а по Стебельскому—въ 1658 г.

5. Zizanium... Что это за книга, мы не нашли указаній ни у М. Кояловича, ни у Стебельскаго. Вѣроятно, это—собраніе проповѣдей Стефана Зизанія, знаменитаго проповѣдника православнаго Виленскаго братства, который, по словамъ М. Кояловича, своими проповѣдями громилъ унію и уніатовъ (въ концѣ XVI и въ началѣ XVII столѣтія). Литовская Церковная Унія. Т. I, стран. 64. Или: Kąkol, ktory rozsiewa Zyzani (przez Zebrowskiego) 1595 roku. Тамъ же стран. 173.

6. Апокрисисъ, албо отповѣдь на книжки о съборѣ Берестейскомъ именемъ людей старожитной релѣи греческой черезъ Христофора Филалета (псевдонимъ) врихле дана... 1597 г.

7. Клирикъ Острожскій—о Флорентійскомъ соборѣ, изд. 1598 г.

Какъ видно изъ дѣла, по наведеннымъ справкамъ въ архивахъ и библіотекахъ монастырей Переяславской и Кіевской епархій, вышеприсанныхъ книгъ не оказалось.

Дѣло № 8.

93.

1769 г. Февраля 26. Письмо игумена Брестскаго Симеоновскаго монастыря Спиридона Гриневецкаго, капеллана русскаго посольства въ Варшавѣ, къ Переяславскому епископу Гервасію о розысканіи и присылкѣ документовъ, служащихъ Брестскому Симеоновскому монастырю.

Брестскіе православные монастыри Рождества Пресв. Богородицы и Симеона Столпника, отнятые уніатами, и доведенные ими до крайняго упадка, были возвращены православнымъ Владиславомъ IV въ 1633 г., но безъ фундушей. Усердіемъ и стараніемъ нѣкоторыхъ „патріотовъ" они опять обзавелись значительными фундушами, которыми спокойно владѣли до 1762 г. Въ этомъ году, по проискамъ исконныхъ враговъ православія, была образована, по повелѣнію Августа III, комиссія для примиренія возникшихъ споровъ относительно этихъ фундушей. По приговору комиссіи и эти фундуши были отняты у монастырей. Монастыри протестовали, подали апеляцію въ кор. ассесорскій задворный судъ; потребовались подлинные документы, которые, по свѣдѣніямъ игумена Спиридона, находились въ архивѣ Переяславской консисторіи; игуменъ проситъ розыскать ихъ и прислать въ Варшаву.

Jasnie wielmozny archipasterzu!

Monastyry Brzeskie prawosławne, sub regimine katedry metropolii Kijowskiey zostaiące, ieden sub titulo Narodzenia Przenayswiętszey Panny, drugi Symeona Słupnika, antiquitus od pobożnych fundatorow wystawione, et uti patet ex vetustatis fragmentis, osobliwie z historii zamęczenią błogosławionego męczenika Athanazego Filipowicza, ihumena monasterow Brzeskich, ktorego dotąd nieskazitelnie ciało w cerkwi monasteru S. Symeona odpoczywa y cudami słynie, należytemi co do dobr ad victum et amictum communitati zakonney służących, prawami y funduszami były opatrzone, ktorych pacatissime sine ulla adversae partis inquietate do roku 1590 zostawały. Hocce anno, to iest: za panowania krola Zygmunta III, niepospolitego ruskiego narodu przesladowcy a wiary s. wschodniey cerkwi wykorzeniciela, ktorego za konsensem zwierzchnosc duchowna narodu ruskiego od cerkwi s. apostatowana, rzeczone monastyry na unije gwałtownie przewrociła, przewróciwszy jurisdykcyi popow swieckich oddała, ubogich zas zakonnikow apostatare niechcących precz z monasterow powypędzała y rosproszyła; hanc ob causam mieysca swięte na dzienne y nocne chwalenie Bogu dedikowane, per prolixum temporis intervallum pod władzę niezboznych osob zostaiące, do ostatniey ruiny y spustoszenia przyszły tak dalece, ze tylko w uroczyste swięta popowie nabozenstwo secundum ritum suum odprawowali, co trwało az do r. 1635 [1]), kiedy pobozni grekoruskiey prawosławney religii panowie woiewodstwa Brzeskiego obywatele razem z mieszczanami na ten czas godnemi y maiątnemi, niemogąc dalszey na sumieniu cierpiec krzywdy, niewygody duchowney z przyczyny wyniszczenia prawosławnych pasterzow, z załosnemi supplikami udali się do panuiącego na ten czas w Polszczy krola Władysława IV, prosząc o rezolucye ad pristinum esse co do religii monastyrow Brzeskich. Przywrocono ich wprawdzie, ale w takiey spustoszenia y szczupłosci cirkumferencyi, w iakowey na owczas zostawały, bez przywrocenia dobr y funduszow; atoli iednak z łaski pobożnych patryotow, kupionemi y legacyinemi gruntami nalezycie były opatrzone; chociaz wielkie przez wiele lat od adwersarzow co do wiary cierpiały przesladowanie, panow szlachte y mieszczan godnych dobroczyncow swoich przez przeciągnienie ad partem hetherodoxam postradali, grunta iednak

---

[1]) Здѣсь хронологическая неточность: Церковь Рождества Пресв. Богородицы передана православнымъ въ 1633 г. См. выше стр. 13, № 10.

y jurisdyki usque ad annum 1762 w spokoyney possessyi naydowali się, nigdysmy ni od kogo nie byli inquietowani. Quo tempore, starodawnych na zgubę monasterow dybiących odrodkowie, chitrym sposobem wyrobiwszy u nieboszczyka krola imc Augusta III kommissye z osob sobie sprzyiaiących, niby chcąc między stronami differencyinemi utramque litispendentiam uspokoic, a w samey rzeczy dobra nam wydrzec y sobie przywłaszczyć, przez lat trzy zbyteczney pieniężney wymagańiem solucyi pro labore quasi judiciali y co do wiktu supplementow dręczyli y gnębili, a na ostatek od wszystkich in genere et specie dobr odsądzili, w szczupłych tylko obrembach monastery zostawiwszy, ażesmy w czasie przy zaniesionych ubi de jure oportebat, na niesprawiedliwych kommissarzow sąd manifestach zaapellowali do sądow jego krolewskiey mci zadwornych assesorskich, w tych więc juz przez lat trzy zguro z wielkim uprzykrzeniem y niemnieyszym kosztem kontętując patronow z wrogami rozpieramy się, dawnoscią tylko possessyi y niektoremi praw broniąc się ogryskami, ale nam juz y sił y kosztu niestaie. W niedawnym przeciągu czasie powziołem niezawodną wiadomosc, ze autentyczne Brzeskiego y Jabłyczenskiego monasterow dokumenta maią się znaydowac w archiwie waszey archipasterskiey mci katedry Perejasławskiey. Jak naypokorniey tedy upraszam iw. o tą archipasterską klemencye, abys chciał, iw. panie, przełozonym nad archiwą roskazac, gdyby dokumentow wspomnionym monastyrom służących pilno poszukali, y gdybys ie, ieżeli się znaydą, przez sztafetę woysk rossyiskich, o co teraz nietrudno, raczył do Warszawy iak nayprędzey na ręce poselskie przysłac, gdyz w nieprzedłuzonym czasie ex praescripto regestro juditiorum sprawa nasza ad disjudicationem przypadnie. Te iw. pana archipasterskie wyswiadczenie poczytac będe sobie za nadgrodę usług, ktore z wszelką szczeroscią y attencyą applikowałem interessom monasteru waszey archipasterskiey mci Mosznohorskiego, czego swiadkiem iest przewielebny ociec Dąbrowski, namiestnik monasteru Mosznohorskiego, y w dalszy czas w podobnych okazyach słuzenia mego nie odmuwie. His in praemissis archipasterskiey klemencyi centumpliciter upraszaiąc iestem... Spiridon Hryniewiecki, ihumen Brzeski, kapellan poselstwa dworu Rossyiskiego. 26 Febr. 1679 r. z Warszawy.

На семъ прошеніи резолюція епископа Гервасія такая: „По прошенію въ семъ письмѣ изображенному по заповѣди Господней и по закону любви христіанскія и по данной въ цидулѣ информаціи въ консисторіи нашей немедленно здѣлати. И буди тое, о чемъ въ письмѣ прошеніе зищется, хотя же и не зищется, то безъ продоляженія къ намъ о томъ представить. Епископъ Гервасій. (Собственноручная подпись).

NB. По наведеннымъ въ консисторскомъ архивѣ розыскамъ требуемыхъ документовъ не оказалось [1]).

Дѣло № 9.

---

[1]) Какъ видно изъ дѣла за 1793 г. № 79, документы эти были гдѣ-то розысканы Спиридономъ Гриневецкимъ. Вотъ что пишетъ о судьбѣ этихъ документовъ игуменъ Яблочинскаго Онуфріевскаго монастыря Гурій Григоровскій, завѣдывавшій Симеоновскимъ монастыремъ по смерти Спиридона Гриневецкаго, въ рапортѣ къ архіепископу Минскому Виктору Садковскому отъ 1 ноября 1793 г.

„Вбитность мою у Варшавы отецъ протоиерей Өедоръ Симоновичъ письменно предложилъ мнѣ зъ Бреского Симеоновскаго монастыря у Варшаву доставить все писмение дѣла, позасталые по покойному Брескаго монастыря игумену Спиридону Гриневецкому. За которыми дѣлами писалъ я зъ Варшавы въ Брескій монастырь къ монаху Платону, которой позабиравши вси дела, билъ виехалъ до Варшавы, по дорози заболелъ, возвратился, а доставлено оніе дела чрезъ служителя монастыря Яблоченскаго Василія Гапича, отъ котораго принялъ отецъ протопопъ Өеодоръ Симоновичъ. Уже тому пройшло болши полгода, неприслано обратно делъ тихъ, безъ коихъ Брескому монастырю обойтись всячески неможно, а паче привилегіи или фундуши.

94.

1776 г. Декабря 19. Письмо русскаго посла при Курляндскомъ дворѣ Карла Симонича къ игумену Якобштадскаго монастыря Герману.

Пречестный отецъ, государь мой!

На поданное вашимъ священствомъ доношеніе отъ 4 ноября сего года, какая по домогательству моему отъ его свѣтлости герцога резолюція нынѣ воспослѣдовала, явствуетъ приложенная въ копіи при семъ отвѣтная ко мнѣ изъ здѣшняго правительства промеморія. Изъ оной ваше священство обстоятельно усмотрѣть можете, что повелѣніе герцогское куда слѣдуетъ уже наслано, дабы за отпущенный съ 1772 г. понынѣ монастырю лѣсъ на строеніе и дрова на топленіе продажею оныя деньги нетокмо возвратить; но и нынѣ потребнаго на ограду церкви пять копъ трехсаженнаго долгаго лѣсу и на топленіе дрова откуда понынѣ отпускаемо было, на двухъ лошадяхъ возить не препятствовать и все оное безденежно отпустить. Чтожъ до снабдѣнія монастыря рыбою вмѣсто показанной на озерѣ Вареговъ ловли касается, то какъ оное учредить несходно, озеро-жъ изъ большихъ въ той сторонѣ и довольно изобильнымъ почитается, оставлено оное озеро попрежнему для рыбной ловли на монастырь. Митава отъ 8 (19) декабря 1776 года. Карлъ Симолинъ.

Копія. Дѣло № 14, л. 2.

Rezolucia kurlandskiego sądu na promemerią 18 decembra 1776 r. aktualnemu etats konsiliarzowi przy xięstwach Kurlandskim y Semigalskim ministrowi... Karłu Simolinu. (Translata).

Na promemorią dnia 7 decembra roku teraznieyszego od wielmoznego iey cesarskiey mosci całey Russii aktualnego pana etats konsiliarza..., tak tez w tych xięstwach akkreditowanego ministra Karola Edel Simolina podaną, nizey podpisaney odpowiedzi obowiązaney, iako i. o. xiązęciu miłosciwemu hercogowi y panu naszemu barzo dobrze w pamięci, że duchowienstwu greckiego klasztoru Jakubsztatskiego nie tylko na opał las, ale y na reperacią ich koscioła y klasztornych budynkow belki bez wszelkiey płaty przyrzeczono; tedy z wielkim nieukontentowaniem się dowiedział, że przeciwko takowemu przyrzeczeniu za potrzebny las do budowania y opału od r. 1772 one duchowienstwo płacic musiało. Poniewaz ale i. o. xiąze łaskawy hercog y pan nasz umyslony duchowienstwu pomienionego klasztoru, przytym co onemu w przywileju y konfirmacii przyrzeczono bez wszelkiey turbacii utyzymac; tedy wraz disposicia wydana, aby duchowenstwu pomienionego klasztoru

---

Зъчасти потребуютъ поляки показания фундушовъ, а неимиется чего показать. Для того вашего пр-ства нижайше прошу зъ братиею оние фундуши приказать видать и поручить сему подателю монаху Ананию для доставленія въ Бреский монастырь".

Документы эти, по распоряженію архіепископа Виктора Садковскаго, при особомъ реестрѣ препровождены въ Брестскій Симеоновскій монастырь. Копія реестра оставлена при дѣлѣ № 79. Вотъ заголовокъ этого реестра: „Реестръ купчимъ правамъ и другимъ разнаго рода дѣламъ Брестскаго Симеоновскаго благочестиваго монастыря, кои для нѣкоторой надобности зъ резолюціи его пр-ства представлены были изъ онаго монастыря къ его пр-ству въ Варшаву, а за прибытіемъ изъ Варшавы въ Слуцкъ и за учиненіемъ сего реестра зъ повелѣнія его жъ пр-ства, а по репорту строителя того монастыря Яблоченскаго отца игумена Гурія обратно въ монастырь отосланы 1793 г. декабря 13".

Многіе изъ перечисленныхъ въ этомъ реестрѣ документовъ не сохранились до настоящаго времени. Изъ сохранившихся всѣ важнѣйшіе документы напечатаны въ 1-мъ отдѣлѣ сего тома.

nietylko te pieniądze, ktore od roku 1772 za las do zabudowania y opału na potrzebe ich kosciołа y klasztoru wyprowadzony zapłaciło, nazad oddac, ale tez onemu na oparkanienie kosciołа pięc kop trzysązniowych belek, tak tez na reperacią klasztornych budynkow pięc kop dobrych sosnowych belek y na opał dwuma koniami ztamdąd prowadzic, gdze przed tym mieli, bez zadney płoty pokazane y wydane.

A chociaz mozno, ze iezioro Warzgan nie zawsze rybne, tylez ale takowe iezioro w tamtym kraju naywiększe, y tak wiele ryb, jak duchowienstwu na consumcią potrzebno wydac moze; przytym niesposobno, aby onemu ryb in natura dac mozno, tedy samo duchowienstwo dla consumcii swoiey potrzebną rybę z takowego ieziora w dalszy czas starać moze. Datum w Mitawie dnia 18 decembra 1776

Слѣдуютъ подписи.

Съ подлиннаго читалъ совѣтникъ посольства Иванъ Дерделинъ.

Копія. Дѣло № 14.

95.

1777 г. Августа 25. Письмо игумена Якобштадскаго монастыря Германа къ епископу Могилевскому Георгію Конисскому.

Извѣщаетъ о полученіи отъ министра герцога Курляндскаго резолюціи на поданное герцогу прошеніе объ удовлетвореніи неотложныхъ нуждъ монастыря, препровождаетъ также и копію этой резолюціи. Въ резолюціи приказывается кому слѣдуетъ возвратить монастырю уплоченныя имъ деньги за лѣсъ, отпускавшійся изъ казенныхъ дачъ съ 1772 г., отпустить безплатно потребное количество лѣса на монастырскія постройки и впредь отпускать безплатно указанное количество дровъ на отопленіе.

Ясне въ Бозѣ высокопреосвященнѣйшій архипастырю, владико святій и премногомилостивый отецъ. Помилуйте мя окаяннаго, что за слабость ума увяла смилость моя, всепокорнѣйшею благодарность мою писменно принесть іеромонахомъ Геннадіемъ вашему высокопреосвященству за непрезрѣніе перваго прошенія моего въ монашество и принялъ какъ заблуднаго сина во святую обитель свою и всегубѣйшимъ архипастырскимъ благословеніемъ обдарилъ меня а неконецъ жизни моей поставилъ при душеспасительномъ пути за неоцѣненную милость и неоставленіе вашему высокопреосвященству всевидящій творецъ въ награжденіе и я всенижайшей рабъ долженствую причисто сердечномъ великодушіи всеусерднѣйшѣ всемогущему творцу жертву по жизнь мою приносить.

Доношу вашему высокопреосвященству, что въ прошедшемъ году въ ноябрѣ билъ въ Митавѣ въ его превосходительства г. министра съ почтеніемъ и подалъ доношеніе въ необходимой нуждѣ монастырской, на которое доношеніе и резолюцію въ декабрѣ получено, которая резолюція съ копіею къ сему прилагается [1]).

Ваше высокопреосвященство и архипастырю святій благослови мене всенижайшаго раба писаніемъ святилскимъ хоть единымъ текстемъ въ чемъ да увеселится душа моя въ жизни моей. Вашего высокопреосвященства всенижайшій послушникъ игуменъ Германъ зъ братіей. Зъ Якобстата 25 августа 1777 г.

На письмѣ помѣта еп. Георгія Конисскаго: „Хранить при дѣлахъ сего монастыря, а можно держать еще и за формуляръ слогу“.

---

[1]) Напечатано выше подъ № 94.

96.

1777 г. Декабря 16. Жалоба жителей г. Якобштата польскому королю о нарушеніи дарованныхъ имъ правъ.

Городъ Якобштатъ получилъ отъ князя Якова привилей 12 февраля 1670 г. на разныя вольности и права на свободное избраніе бурмистра, войта и ратмановъ изъ своего общества,—людей вѣры римской и греко-русской, націи русской, за исключеніемъ нѣмцевъ и иной націи протестантовъ, которые не должны быть избираемы и пріобщаемы этому праву. Привилей этотъ былъ признанъ всѣми князьями и королями польскими: Августомъ III въ Гроднѣ 3 ноября 1744, Станиславомъ Августомъ въ Варшавѣ, 1 ноября 1765, подтвержденъ также конституціею 1774. Вопреки всѣмъ привилеямъ, конституціямъ и декретамъ нѣкоторые изъ поселившихся въ Якобштатѣ нѣмцевъ протестантовъ, представили князю совершенно лживое заявленіе, будто бы въ привилеѣ на право поселенія въ Якобштатѣ не исключаются нѣмцы, между тѣмъ какъ въ этомъ привилеѣ весьма ясно сказано: „городскія должности должны быть замѣщаемы только лицами римской и греко-русской вѣры націи русской, а не нѣмцами...," и такимъ-то обманнымъ способомъ выхлопотали у князя мандатъ 22-го ноября 1777 г., въ силу котораго утвержденное первоначально избраніе на должность войта Андрея Ктипа отмѣнено и приказано избрать третьяго бургомистра изъ нѣмцевъ. Полномочные просятъ защитить ихъ отъ посягательства нѣмцевъ и сохранить ихъ при прежнихъ правахъ и вольностяхъ.

Anno 1777 dnia 16 decembra, przystąpiwszy coram actis Officii Regii secretariatus et notoriatus publici personaliter szlachetny godny pokorny Jan Borowski burmistrz, Andrzey Ktypa woyt y Symon Protasowicz elterman miasta Jakobstadta, iako pełnomocni od miasta całego zgromadzenia rzymskiey katolickiey y grekorusciey religii nacyi russkiey podali in copia parata z wyrazeniem takowym:

Miasto Jakobstadt z władzy s. p. j. o. xięcia Jakuba privilegium nadane d. 12 februarii roku 1670 z roznymi wolnosciami y prawami, z wolnym obraniem ileby potrzeba wyciągała burmistrza, woyta, radcow z ich stanu, iako to z osob, ktore są z religii rzymskiey katolickiey y grekorusskiey nacii russkiey, z wyłączeniem niemcow, inney nacii protestantow, aby nie byli obierane y do tego prawa przyłączni. Takowo priwilegium nie tylo iest od wszystkich książąt, krolow polskich Augusta III z Grodna dnia 3 nowembra 1744 y od teraznieyszego rządzącego nayiasnieyszego krola Stanisława Augusta d. Varsaviae d. 1 novembris 1765, takoz y od io. x. imc łaskawego pana dat. aprila dnia 15 roku 1763 potwierdzoney y konstitucyą w r. 1774 Tit. Ducatus Curlandiae et Semigaliae, iz niemamy byc ponizeni; przytym nie przepominaiąc io. x. imc pana naszego prawdziwy reskript Mitavia d. 26 julii 1770, miasto Jakobstadt przy ich przywilegiach y wolnosciach y im służących prawach pomoc protekcyą łaskową zabezpieczył dac, iak się w wyzszym sądzie apellacyinym dekrecie d. 15 februarii 1761 rzymskim katolickiey y greckiey nacii ruskiey, a nie niemcom y innym naciom przyznano quo ad officia magistratus civitatensis paritas... Jakoz na rozkaz swiętey pamięci na niegdys supplikujących jakubstadtskich protestantow wpuszczonych, nazywaiąc(ych) się imieniem Piotr Fridrich Szumman, Daniel Fridrych Helwig, Karol Krisztup... imieniem, protestantow mieszczan, ktorzy cale obłudnie podali, iakoby w fundacyinym przywileju miasta Jakubowa protestanci nie byli wyexkludowani, w ktorym przywileju expressis verbis położono: dignitates magistratus civitatensis... tylo z rzymskiey katolickiey y grekorusskiey religii nacii russkiey obrani byc powinni, a nie z niemcow, ni z innego narodu; ktorzy wcale z podeysciem mandat sub datto Mitawa dnia 22 novembris 1777 wyszukali, gdzie nietyle z władzy io. x. imci confirmowany d. Mitawa dnia 16 octobris 1777 na woytowstwo Andrzeja Ktypa było kasowano, lecz co więcey nakazano magistratowi miasta Jakubowa, aby w rownosci

item et subreptici wyszukany mandat d. 13 oktobris 1769 niemcow protestantow ad paritatem jurium et dignitatum civitatensium dopuszczono, iednego niemieckiego burmistrza per vota aby był obrany y do confirmacii by był odesłany. Ktory tedy wyszukany podeisciem mandat iest wyniszczeniem miasta y w nim mieszczan y ich fundacyinego przywileiu, comparentes z przyczyn swiąt Bozego Narodzenia io. x. imci nasze gwałtowne cięzary pokornie y nalezycie przełozyc przeszkodziło, o tedy iestesmy przynaglemi, abysmy w zamilczenie niedopuscili przeciw fundacijnego przywileju miastu Jakubstadtu, pokorny Piotr Fridrych Szuman, Daniel Fridrych Helwey y Karol Fridrych Szponhok, przeciw ktorych solennissime protestando protestuiem sobą y miastem Jakubowym ratione causatorum causandorum expensarum quaevis compententia et competitora juris salva nec-non actionem, contra quem vel quovis de jure competierit suo loco tempore instituendum pokornie rezerwowac z prosbo takowo ich manifestacią protestacyą y jurium reservation (resevacyą?) salvo quocumque relicvo (reliquo?) ad acta officii mci... przyiąc y im na to dla dokazu testimoniatis wydac sub fide. ktory tedy takówym sposobem acceptatione prius in quantum juris sicque (?) legaliter facta et previa acticatione zwyczaynym sposobem wydano... Werner notarii public.

Копія. Дѣло № 12, л. 7.

97.

1778 г. Мая 27. Охранный листъ польскаго короля Станислава Августа делегатамъ г. Якобштата.

Делегаты жителей г. Якобштата въ Курляндіи и Семигаліи націи польско-русской подали королю жалобу на чинимыя княземъ Курляндскимъ нѣкоторыя обиды городу и націи польско-русской. По полученіи отъ короля отвѣта, желая возвратиться на родину и опасаясь потерпѣть тамъ разныя насилія и несправедливости за то, что осмѣлились прибѣгнуть къ королю, какъ верховному государю Курляндіи, просили короля взять ихъ подъ свое королевское покровительство и выдать имъ охранный листъ. Делегатамъ выданъ охранный листъ (глейтъ), въ коемъ объявлялось всѣмъ, кому вѣдать надлежитъ, дабы никто не осмѣливался безпокоить делегатовъ и притѣснять ихъ самихъ и ихъ родныхъ, какъ состоящихъ подъ покровительствомъ короля.

Stanislaus Augustus Dei gratia rex Poloniae et caet....

Significamus praesentibus literis quorum interest aut quomodolibet interesse poterit: expositum esse per... consiliaros lateri nostro assidentes. Qualiter cum nobiles spectabiles Joannis Borowski proconsul et Simon Protasowicz senior plebis civitatis Jakubstadt in ducatibus Curlandiae et Semigalliae uti et tanquam plenipotentes et delegati ejusdem civitatis nationis polono-ruthenicae ad tronum majestatis nostri devenissent et coram nobis quaedam gravamina suae civitatis ac nationis polono-ruthenicae et coarctationem in juribus suis per illustrissimum ducem Curlandiae sibi illata, mediante supplici libello nobis humiliter porrecto exposuissent; post responsum autem sibi a nobis datum domum redeuntes metuant ne ob factum recursum ad nos tanquam directum feudi Curlandici dominum, aliquam vim et injuriam patiant. Suplicatum itque nobis est nomine memoratorum nobilium Joannis Borovski proconsulis et Simonis Protasowicz senioris civitatis Jacubstad in Curlandia et Semigalia quatenus ipsos in protectionem nostram regiam assumere literisque salvi conductus nostri illos communicare dignaremur; cui supplicationi nos benigni annuentes praedictos nobiles Joannem Borowski proconsulem et Simonem Protasowicz seniorem prltris civitatis Jacubstad in Curlandia et Semigalia tanquam delegatos ejusdem civitatis in protectionem nostram re-

giam assumimus, eisdemque a vi et potentia illustrissimi ducis in Curlandia et generosorum consiliariarum supremorum et quarumcunque personarum literas salvi conductus danta et concedendas esse duximus, uti quidam damus et concedimus per praesentas, ita ut a nemini quopiam pro eo quod juribus suis invigilaverint et ad nos recursum fecerint, nullo turbari et molestari debeant personis, familiis et substantiis illorum sub hac nostra protectione regia salvis manentibus, ita tamen ut et ipsi modeste degerant, protectione hac nostra utant, non abutantur. Quod omnibus quorum interest, praesertim vero illustrissimo duci Curlandiae et Semigalliae, generosisque supremis consiliariis atque majoribus et minoribus capitaneis ac officialibus ducalibus notumque esse volentes mandamus, ut praesentas literas salvi conductus nostri in acta sua inscribi... illas observent et ab illis observari curent pro gratia nostra regia et officiorum suorum debito. In quorum fidem praesentes manu nostra subscriptas sigillo regni et Magni Ducatus Lituaniae communicari jussimus. Datum Varsaviae die XXVII mensis Mai anno dni MDCCLXXVIII, regni vero nostri XIV anno. Stanislaus Augustus, rex.

Копія. Дѣло № 12, л. 9.

98.

1778 г. Августа 20. Прошеніе епископу Могилевскому Георгію Кониссекому членовъ Якобштатскаго магистрата о защитѣ отъ притѣсненій и обидъ, чинимыхъ нѣмцами людямъ греческой вѣры націи русской.

Жители г. Якобштата, на основаніи дарованныхъ имъ привилегій, пользовались между прочимъ правомъ свободнаго выбора должностныхъ лицъ въ магистратъ, который долженъ былъ состоять наполовину изъ православныхъ и наполовину изъ католиковъ. Нѣмцы злокозненнымъ образомъ выхлопотали у князя Курляндскаго рескриптъ, коимъ предписывалось избирать въ магистратъ третью часть изъ нѣмцевъ, вопреки ясному выраженію привилегіи г. Якобштату: „ни единому нѣмцу". Тотъ же князь, не утвердивъ избраннаго изъ православныхъ (русскихъ) войта, приказалъ избрать войта изъ нѣмцевъ; приказалъ также избрать изъ нѣмцевъ и бургомистра. Изложивъ эти обстоятельства, православные члены магистрата просятъ епископа принять ихъ подъ свою защиту и покровительство и просить русское правительство, дабы оно чрезъ своего посланника въ Варшавѣ понудило польское правительство предписать князю Курляндскому возвратить жителямъ г. Якобштата православнаго и римско-католическаго исповѣданій отнятыя у нихъ права.

Jasnie wielmozny archipasterzu Białoruski! Okolicznosci uciemięzliwe dla praw religii naszey służące, poniżone będąc przez zaszłe rozkazy jo. imci xięcia naszego, wyszukane przez mieszczan Jakubsztackich niemcow, daią nam okazią ucieczkę czynić, iako do archipasterza, żebrząc protekcyi y zastąpienia swoiemi przeważnemi srzodkami, ktoremu dolegliwosci uciemienzeń naszych wazemy się przełożyć. Prawa nadane klasztorowi naszemu z obywatelami religii grekorusskiey y tez razem rzymianom wszelkie wolnosci, a mianowicie: rząd magistratowy aby zawsze w połowo zostawał grecki, a w drugiey rzymski; na takowe utwierdzenie w tymże przywileju klasztorowi naszemu danego iest przyprowadzony dekret sądow appellacyinych książencych, że grekom do połowy w urzędach mieskich przyznano. Teraz gdy według wakansu funkcyi woytowskiey, własnie podług przywilejow z religii naszey greckiey obrać należało, iakoz obywatele nacyi polskiey, tak rzymianie, iako y grecy, obrali na woytowstwo naszegoż religianta imc pana Andrzeja Klyps y do konfirmacyi io. imc xięcia podali, przyprowadziwszy... w supplice dekret appellacyiny. Jo. imc xiąże nic deneguiąc według prozby przywileiu na woytowstwo wydał konfirmacyą

Lecz niemcy miasta naszego, ktorzy wcale w przywilejach locationis lub funduszowych są excludowani per expressum: „a zadnemu niemcowi tylo rzymianom y grekom",—zdradliwym sposobem imc panowie niemcy wraz po nadanym przywileju klasztorowi w lat kilka wyszukali rescript od jo. imc xięcia, aby niemcow do rownosci w trzeciey częsci magistratu obrano, y tak przez ten rescript wcisnieni byli. Religia nasza chociaz z religią rzymską widziała w tym razie uciemiężliwość, dla pokoju zamilczać musiała y z połowy urzędu uznanego prawem juz ponizona została, przez zdradę niemcow y rescript xiązęci w trseciey częsci urzędu teraz przyznano. Dopioro obranego woyta niemcy postarali się przez wyszukane rozkazy xiązęcie degradowac, a zaś na te mieysce niemieckiego obrać tez burmistrza. Ta juz uciemięzliwosc ostatnie ruinowanego staiąca się praw y przywilejow obojga religiom, katolikom y grekom służących, dała okazią, ze w iednomyslnosci musielismy protestować przeciw xiążęciu y niemcow y takową protestacyą dla poięcia krzywd praw naszych posyłamy. Od tey protestacyi wczelismy forum tey sprawy przed tronem y podalismy przez deputatow memoriał królowi panu y senatorom, a co większa—wielkiemu posłowi rossyiskiemu Stahelberkowi, którego memoryału tez kopią posyłamy. Wyszukali posłowie naszy od krola protekcyą, salvum conductum, wyszukali zalecenie listow, aby prawa przywrocone byli, lecz od imc jo. xiązęcia żadney rezolucyi nie odbieramy. Znow obrotnie musiemy skargi przekładać, bo widziemy, ze nasze prawa a naybardziey grekow zniszczyć chcą, że z funkcyi degradowali woyta. Jw. miłosciwy archipasterzu oycze y dobrodzieju, racz weyrzeć na krwawe łzy nasze! klasztor nasz z parafią pracował z wielkim kosztem o utwierdzenie praw, dopioro juz widziemy ze zewszystkim zginiono, bo nie tylko ze woyta degradowano, lecz, ze się wazyli do tronu krolewskiego udać, ieszcze nas sztrafowano pieniędzmi, y nam służąca funkcya burmistrzowska podług rozporządzenia ublizona, a w te mieysce we cztyrnascie dni rozkazem burmistrza gwałtownie instalować niemieckiego, y który iest obrany. To zachodzą srzodki patronow naszych, abysmy do iw. archipasterza dobrodzieja razem klasztor z parafią nadgłosili się, poniewaz razem z klasztorem prawa dla uzywania nadano. Aby iw. dobrodziey initando za nami ustawiał nadgłoszeniem do iw. posła rossyiskiego Stakelberka, czyto directe do niego adres swoy disponował, a zas dla dopilnowania tegoz interesu zalecił łaskawie, aby imc ksiądz Sadkowski miał baczność zaleconą, poniewaz zawsze w Warszawie znayduje się y juz o całym interesie praw pokrzywdzonych swiadomy, tylo bez dyspozycyi iw. dobrodzieja wchodzic nie może.

Zaczym my biedni w tym kraju bez obroni ani zadney nie mając ni od kogo protekcyi zebrzemy głęboko uciskaiąc y całując stopy archipasterskie, abys prozby nasze y nas religiantow udarował tym uszczęsliwieniem używanie wolnosci, a poniewaz wszystka onego starannosc tak uroczysta zruinowana,—więc łąskawey archipasterskiey zebrzemy dobroczynnosci dla pamiątki trzodzie swoiey, chciey te starannosci w wiekopomne czasy zostawic y zepsute wyregulować prawo. A iak uwazamy ze nayprędzey skonczyć mozna będzie, gdy zaydzie z łaskawey starannosci ogłoszenie do Petersburga y posłowi wielkiemu Sztahelberkowi zalecono będzie, oraz do pilnowania interesu tego imc xiędzu Sadkowskiemu kapłanowi Warszawskiemu chciey zalecic, jw. dobrodzieju, starannosc iego za rządem nayiasnieyszey monarchini Elzbiety, aby te nam prawa wyszukała dla religii naszey y umocniła zastąpieniem protekcyi swoiey y pieczołowitoscią dołozoną, teraz w krótkim czasie przez xiązęcia cale zruinowane; co nadlezało aby nasz religiant przy wakansie burmistrzem był, toc teraz naszych ponizył, a niemcow, ktorzy mieysca według prawa nie mieli, powyzył y burmistrza obrać kazał niemieckiego. Archipasterzu dobrodzieju, miey łaskę y uzalenie nad nami! wyszukałes, wystarałes w początkach y cały interes na nogi postawiłes,

racz nasze prozby za wazne przyiąc y starannoscią, delikatnoscią zdania znowo zepsute wyreperować prawo. My zas za pasterską czułosc modły nasze nieustannie czynic do Boga za szczęsliwy rząd archipasterski...

Подписали: Religii greckiey: Andrzey Ktyppa woit, Filipp Ktypa elterman. Imieniem całego narodu religii greckiey: Thomasz Podswinek, Stefan Podswinek, Dimitry Arzanik, Theodor Nowicki, radca, Bazili Kozłowski, Theodor Pożarski.

Приписка къ прошенію: Ta demonstracia interesu w obszernosci może zatrudnić iw. archipasterza; lecz przy prozbach unizoniey prosiemy, nayłaskawszy dobrodzieji, poniewasz nasi deputaci przed tronem krolewskim wszystkie ponizenie praw przełozyli y na to list królewski do io. xięcia iest posłany, pokazuiący y zalecaiący, którego kopią w francuzskim stylu posyłamy, aby prawa służące grekom russkim y rzymianom wrocił. Lecz dotąd zadość nie uczynił, zaczym, dobrodzieju, gdy mozno było przedstawic Dworowi interes pokrzywdzonych praw, przyłączyć prozbę, aby posłowi zalecono Sztahelberkowi lub directe xięciu, gdyby podług tego zalecenia przez kanclerza za krolewską wolą zupełnie przywrócone były; więc bardziey xiąze postrzegać będzie.

На прошеніи собственноручная епископа Георгія резолюція. „Написать къ послу въ Варшаву".

Дѣло № 12.

99.

Меморіалъ, представленный православными жителями Якобштата епископу Георгію Конисскому при прошеніи о защитѣ ихъ отъ притѣсненій нѣмцевъ.

Сообщаются свѣдѣнія о происхожденіи гор. Якобштата, о привилегіяхъ и правахъ, дарованныхъ въ разное время курляндскими князьями жителямъ римской и греческой вѣры „русской націи", подтвержденныхъ польскими королями и сеймовыми конституціями, и о нарушеніи этихъ правъ и привилегій курляндскими князьями въ угоду горсти нѣмцевъ протестантовъ, поселившихся въ Якобштатѣ.

Po odeysciu do Moskwy większey części wojewodstw Kijowskiego, Czernihowskiego y Smolenskiego, exulanci tych woiewodstw w rózne części rozeszli się, szukając nowych siedlisk. Cząstka tych exulantow religii katolickiey rzymskiey y ruskiey przyszła do Kurlandii y osiadła w powiecie Selburskim nad rzeką Dzwiną naprzeciw dzierza dworu Holmhoffa. Xiąże w owczas panuiący w Kurlandii Jakub, w roku 1610, z tych exulantow na tym mieyscu zasiadłych uformował miasto, nazwawszy go od swego imienia Jakubstad y wydał tymze exulantom przywiley locationis [1]). Ze roznosc narodow y religii zamieszanie czynic zwykło, iak są słowa przywileju, przeto tym przywilejem ubezpiecył exulantow, iż nikt w tym miescie z żadnego narodu lub religii miescić się ani na urzędach bydz nie może, tylko narodu y religii rzymskokatolickiey y russkiey, z nayszczegulnieyszym wyrazem, ze żaden niemiec postac tam niepowinien czasy wiecznemi. Nadał przytym y inne wolnosci, a między temi pod liczbą piątą—wolny wrąb w lasach swych z obowiązkiem płacenia od kazdego konia iednego grubego alibertowego florena. Przywiley ten wszczegulnosci approbowany przez nayiasnieyszego Augusta III roku 1742 y przez dziś szczęsliwie panującego krola

---

[1]) Привилегія на заложеніе города или мѣстечка съ нѣмецкимъ или магдебурскимъ правомъ. Словарь древ. актоваго языка, Горбачевскаго, стр. 200.

roku 1765; a w ogulnosci przy skargach miast Kurlandskich zabezpieczony, przez respons krolewski roku 1746 na te zaskarzania dany y przez konstytucie koronne koronaciyną 1764 tit: Xięstwo Kurlanskie y Semigalskie fol. 61; 1768 art. IV' fol. 40, 1776 tit: Xięstwo Kurlanskie y Semigalskie fol. 14, przez ktore miasta wszystkie przy swoich prawach, przywilejach, wolnosciach y prerogatiwach, według praw im służących, na zawsze zachowane, co najjasniey y najdobitniey konstitucia 1775 tit. Xięstwo Kurlanskie y Semigolskie fol. 70 № 13, warowała in verbis: „Co się tycze miast Kurlanskich w szczegulnosci, ta iest nasza nieodmienna wola, aby ich nie tylko przywileje, wolnosci y iakiez kolwiek inne prawa, kazdemu miastu częscią przed poddaniem się od mistrzow krzyzackich, częscią w czasie dalszym od krolow y xiąząt w osobnosci pozwolone, ale tez w powszechnosci wszystkie, które przy poddawaniu się Inflant, miastu y stanowi mieskiemu są pozwolone, mocą ninieyszey ustawy na zawsze w całosci zostały, y nie były ab ullo obtrectae... (?); to zas wszystko co do tych czas na uszczerbek miast y stanu mieyskiego się działo, y dawnym zwyczajem zaszło było, za niewazne miec chcemy, przywracaiąc tez miasta do pierwszego uzywania praw im słuzących... y to iest co do zachowania praw y utwierdzenia miastom Kurlanskim przez nayiasn. rptą Polską, iako supremam et directam... Curlandiae dominam stanowiono. Równie y i. osw. xiąże przywiley Jakubsztata co do narodu y religii utwierdził tez w roku 1761 za wznowieniem kwestii, czy pod generalnym słowem przywileju fundacyinego 1670—„narodu y religii greckiey“, maią się rozumiec y nieunici, odpowiedziano przez dekret roku tegoz 1761 judicii appellationis, że mają się rozumieć y tak się zadosyc czynic fundacyinemu przywilejowi. Potwierdzony tez dekret r. 1763 przez jo. xiążęcia z nakazem, by przez połowo magistrat był łacinski y grecki. A w roku 1770 jo. xiązc przez swoj... rescript zabezpieczył miasto Jakubstad, ze cokolwiek szkodliwego y uciemiężliwego, przeciwno iest prawom, co wszystko zniesc przyrzekł.

Przeciw tak uroczystym y szczegulnym prawom kilku niemcow dissidentow Jakubsztadskich w roku 1766 wyrobili sobie na opaczną informacią od io. xiążęcia mandat paritatis we wszystkim z narodem y religią rzymską katolicką y russką w Jakubsztadzie. Narod y religia rzymska y grecka przeciw temu protestowała się y dla tego roku 1770 jako wyżey wydany rescript od io. xiązęcia przyrzekaiący to wszystko zniesc, co kolwiek szkodliwego prawom miasta Jakubstada. Mimo jednak tego znowu na opaczną informacią, gdy był obrany wojt z narodu ruskiego y przez xięcia imci approbowany, niemcy postarali się o rescript xiążęci roku zeszłego 1777, 22 et 29 Decembris kassuiący tego wojta y każący na wzor mandatu 1766 r. bez distinkcii narodu obrać innego; postarali się znowu y o drugi 29 Decembris, ażeby trzech burmistrzow bywało, a ieden zawsze dissident niemiec. Wszystkie te trzy mandaty bez zapozwu, obron y słuchania nas powypadały.

Podawalismy kilkakrótne memoriały do io. xiążęcia, ze skrzywdzone są w tym punkcie prawa nasze, ale żadney odpowiedzi zyskac nie możemy. Jako y w drugim, że nam zabroniony wrąb, a mianowicie w ten czas, gdysmy pogorzeli; podawalismy w latach 1769, 1770, 1771, 1772, 1773, 1775, 1776, ale rownie zadnego względu y odpowiedzi nie mamy.

Lzeyby było ponosic te krzywde przez wpuszczenie do nas niemcow, choć przeciw prawom, gdyby wzaiemnie w innych miastach, osiadłych niemcami, polacy y rusini przypuszczeni byli. Miasto nasze nie iest portowe, zyiemy z ziemi y dla handlu w głąb Litwy y daley wybiegać musiemy, a teraz dla nowego kordonu, dla nowych cełł, zbytnie w handlach scisnieni iestesmy.

Niemcy po miastach portowych mieszkający, ktorzy za handlem nie ubiegają się daleko, bo ci mają w domach, do nich bowiem zaiezdzaią, szczycząc się juribus exclusivis,

polakow y russinow, jak my juribus exclusivis niemcow, zadnego polaka y rusina przyiąc ani do kupiecstwa, a ni do rzemiosła, a coz mówic o urzędach? nie chcą, mówią: „mamy takie prawa". A jakze my mamy bydz tak nieszczęsliwi, że dla nich wolno iest rozwolniać nasze prawa, a ich nie mozna dla nas; iezeli przeciwko prawom wolno iest rozwolnic nasze prawo, niech będą y ich rozwolnione, a szczęsliwi będziemy, przeniosłszy się do nich, zażywaiąc tych pozytkow, ktore oni mają cum exclusione nas.

Mandat r. 1766 xiążecy iest wystarany subobreptitie (=sub obreptitione) [1], cofnięty iest przez declaracią xiązęcia r. 1770, tudziez przez prawo nayjasn. rzeczypospolitey 1775 y 1776; nie rozumiemy przeto, zeby nasze prawo szczegulne, fundacjine 1760, rozwalniać dla chęci niemcow, gdy iest warowano, ze cokolwiek przeciw prawom stało się, to zniszczone y do swego zrzodła wrócono.

Pięciu niemcow kupcow (bo kupcy tylo do magistratu należą), czy podobno by z nich trzeci burmistrz y dwuch raycow bywało, y kilkanastu rzemieslnikow,—czy moze bydz by do wszystkiego nalezeli, iak dekretami lat 1766 y 1777 nakazano! Wszakże owi exulanci smolenscy—my te prawa sobie zasłuzyli; my ich wyprosili y porządkiem utrzymali y rozmnożyli, a teraz niemcy na nasze swobody nastaią, broniąc swoich y nie puszczaiąc zadnego polaka y rusina w innych miastach

Kazdy niemiec za udawaniem się prętko y pomyslną dla siebie resolucią odbiera, a my o wolny wrąb od r. 1769 ustanno podaiąc memoriały, żadney nie mamy resolucyi. Nie mamy y na ten punkt wmieszania do nas niemcow.

Nie mamy względem tytułu przyzwoitego, iak inne miasta maią, chociaz kilkakrótnie się dopraszali, a rownie do wszystkiego, gdy nawet idzie de integritate jurium civilium, przykładamy się. Konstitucie lat 1764 convocationis tit: Xięstwo Kurlanskie fol. 15, religią katolicką w Kurlandii zachowała. Toz y konstitucia coronationis 1764 tit: Warunek praw religii katolickiey w xięstwach Kurlanskim y Semigalskim fol. 63, religią katolicką ritus graeci latino-uniti zachowała y utwierdziła, y pieczętarzom zalecono, aby czułosc mieli, by się przeciwko prawom nic nie działo, instigatorowie koronni gdyby się co przeciwko prawom działo, mają pozywac ad instantiam cujusvis, ibi ubi de jure venerit, dla odebrania należytey kary. Konstitucia 1768 religią grecką w całey Kurlandii y Semigallii warowała bez wszelkiey przeszkody y paritatem wszystkim we wszystkim katolikom y grekom nieunitom zabiezpieczyła, et quidem=Art. IV fol. 70 § I in verbis: „Religia grecka orijentalna nieunitow będzie miała wolne zachowanie obrządku swego w księstwach Kurlandii y Semigallii, od nikogo w tym nie uznaiąc przeszkody ani przykrosci". Art. IV, fol. 72, § VIII in verbis: „Jako zas w panstwach rzeczypospolitey przez porownanie w prerogatiwach obywatelskich grekow nieunitow y dyssidentow obóga konfessii z katolikami capacitas do honorów y łask krolewskich tym samym prawem, które katolikom służy, y kurlandczykom oboyga konfessii przez ten akt osobny iest przyznana, tak w Kurlandii y Semigallii szlachcie tych religii, jako tez katolickiey kurlandczykom y polakom, byle tamze byli possessionati, wzaiemnie równosc słuzyc powinna, co się rozumieć ma y o mieszczanach co do prerogatyw mieskich.

To więc niby y na mocy tego prawa (ktore przez prawo 1775 zachowując kazdego miasta przywileje mollifikuje się) niemcy wdaią się do nas, a zacoz nas od siebie oddalaią, mowiąc, że maią szczegulniejsże prawa, ktore dla konstitucii 1768 nie uchilono, bo znowu konstitucie 1775, 1776 zachowuią originalne prawa służące miastom. Albo więc zażyią przeciw naszemu prawu szczegulnemu konstitucii 1768, więc y my zazywamy do wszystkich

[1] Obreptio,—onis, подлогъ, съ утайкой обстоятельства, которое слѣдовало объявить

miast, aby nas tam puscili, albo na obronę swych praw, wyłączaiąc się od konstitucii 1768, do praw szczegulnych y konstitucii 1775 udaiąc, nie puszczaią nas do swych miast, więc y my do naszego prawa 1640 y konstitucii dawnieyszych y 1775 rownie krolewskich y xiązencych potwierdzeni wdaiąc się nie mozemy ich do naszego miasta puscić.

Na prozby nasze względu ani resolucii od dworu xiązęciego zyskać niemozemy y spodziewamy się iz za ten rekurs byc niemamy inquietowani. A gdy nayiasnieyszy pan y rzeczpospolita są directi et supremi... Kurlandii... przeto iak naypokornieysze niosąc prozby supplikuiemy: abysmy przy prawach naszych byli zachowani et consequenter by u nas niemcy nie byli, iak my w ich miastach nie jestesmy; bysmy mieli wolny wrąb podług przywileju 1670; bysmy byli in qualitate tituli jak inne miasta; by nam delegowanym maiącym się powrócic do domu zapewnic bezpeczęstwo; bysmy zaleceni byli i. o. xiążęciu w doznawaniu takiey łatwosci, prętkosci y dobrowolnosci w rezoluciach, iakiey doznaią niemcy.

Копія. Дѣло № 12.

100.

1778 г. Сентября 6. Письмо Георгія Конисскаго къ русскому послу въ Варшавѣ графу Стакельбергу съ просьбою защитить православныхъ жителей г. Якобштата отъ притѣсненій нѣмцевъ.

Къ удивленію моему отличному извѣстился я, что протестанты курляндскаго городка Якобштата согражданамъ своимъ нашего грекороссійскаго исповѣданія людемъ дѣлаютъ притѣсненія и стараются лишить ихъ правъ старѣйшихъ, чѣмъ сами имѣютъ: они позабыли вопервыхъ, что ея императорское величество всемилостивѣйшая государиня наша, защищая законъ нашъ грекороссійскій въ Польшѣ, соизволила всемилостивѣйше вмѣстѣ и протестантовъ принять въ защищеніе и совокупить оба исповѣданія во едино, въ своей же Россійской имперіи на всякомъ мѣстѣ всякіе свободы и выгоды имѣть всемилостивѣйше соизволяетъ, и мы, всѣ подданныи ея императорскаго величества, взирая на голову нашу, всѣ должности истинной дружбы въ пользу протестантовъ исполнять готовы находимся и по возможности нашей исполняемъ, какъ и предки наши грекороссійскаго исповѣданія люде въ Польшѣ состоявшіе съ протестантами торжественныи сюзы къ общему себѣ отъ гонителей защищенію заключали и свято содержали. Я и самъ могу похвалиться предъ вашимъ сіятельствомъ преданностію моею къ здѣшнимъ въ Могилевѣ состоящимъ протестантомъ: они у мене просятъ земли въ семъ городѣ для состроенія имъ церкви своей и школы: и я прошенію ихъ опредѣляя туже землю мою церковную доволетворю и напредъ въ чемъ можно служить готовъ нахожусь. Такіе между нами и протестантами издревле принятые дружбы и союзы, а что больше, общая обѣимъ исповѣданіямъ высочайшая протекція кажется предовольною быть, чтобъ протестанты не только нашихъ единовѣрныхъ не притисняли, но еще и защищалибъ въ случаѣ притѣсненія отъ кого другаго; но господа якубштатскіе протестанты всему тому противно дѣлаютъ, улучивъ вѣтрецъ, поприващомъ (?) ихъ можетъ быть и не надолго вѣющій.

А понеже единовѣрные наши якубштатскіе обыватели съ тамошнею церковію къ далшему моему безпокойству оставлены моему попеченію, потому за долгъ мой прошу ваше сіятельство многомощнымъ вашимъ посредствомъ избавить тѣхъ нашихъ единовѣрныхъ отъ притѣсненія причиняемаго имъ согражданами якубштатскими проте-

стантами; дабы правамъ цѣлость, защитницѣ нашей высочайшей благодарность истинная и слава, намъ же самимъ защищаемымъ дружба истинная во вѣкъ свято сохранена быть могла. Къ чему какъ ваше сіятельство природною своею добродѣтелію стремитесь сами, тѣмъ больше я въ надеждѣ прошенія моего состоя, пребываю съ моимъ совершеннѣйшимъ высокопочитаніемъ и преданностію.

Копія. Дѣло № 12.

101.

1778 г. Іюля 3. Прошеніе членовъ Якобштадскаго магистрата римской и греческой вѣры „русской націи“ Курляндскому князю.

Привилегіею Курляндскаго князя Якова 1670 г. дарованы исключительныя права и преимущества обывателямъ г. Якобштата римской и греческой вѣры „русской націи“. Привилегія эта была подтверждена послѣдующими князьями и польскими королями. Нѣсколько нѣмцевъ, поселившихся въ г. Якобштатѣ, въ 1766 г. выхлопотали обманнымъ способомъ мандатъ, уравнивающій ихъ во всемъ съ обывателями римской и греческой вѣры „русской націи“, и, что всего важнѣе, лживо изложивши свои претензіи, такъ сильно разгнѣвали князя, что всѣ налоги въ пользу княжеской казны велѣно было разложить исключительно на русскихъ обывателей; а когда русскіе подали жалобу старостѣ Зельбургскому на такую несправедливость, ни одинъ адвокатъ не захотѣлъ защищать ихъ правое дѣло, и потому русскіе платили столько, сколько требовали нѣмцы; нѣмцы грозили даже русскимъ, что они совершенно будутъ лишены свободы и чести. Изложивши и другія разныя обиды и притѣсненія отъ нѣмцевъ, просятъ: 1) устранить отъ должностей нѣмцевъ, назначенныхъ вопреки мѣстному праву; 2) дозволить свободную рубку лѣса въ казенныхъ дачахъ за узаконенную плату; 3) предоставить дворянскія права лицамъ, избраннымъ на магистратскія должности; 4) возвратить всѣ издержки, понесенныя по милости нѣмцевъ.

Jasnie oswiecony xiąże panie nasz miłosciwy.

Miasto Jakubsztad religii rzymskiey katolickiey y grekorusskiey, jak z naygłębszą submissyą prozby swoje io. xięciu imc przekładaią, ze prawo locationis 1670 roku nadane od io. xiązęcia imc Jakuba, ponizone przez zasłe naywysze rozkazy, nayprzod 1766 z Mitawy d. 13 oktobris, w ktorym nakazano, aby niemcow ad paritatem jurium w trzeciey częsci przyięto było, takowy mandat cale podstępnie w dworu io. xiązęcia imc wyszukany, iż iakoby niemcy w zadnym punkcie in locationis privilegio nie są exkludowani.

Widoczno niesprawedliwosc popełnili z zdrady, poniewasz in locationis privilegio in verbis położono rzymskim katolickim y grekorusskim cum exclusione niemcow (a zadnemu niemcowi). Sławetny ichmc pp. niemcy tymze wzorem mianowicie Daniel Helwych, w ten czas radca, a dopioro burmistrz, takož Piotr Frydrych Szuman radca y Karol Szponholtz elterman, regulując swoię tez szukanie ad obreptitius wyszukanego mandatu 1766 in novo tymže sposobem mandat 1777 dnia 22 oktobris na kassacyą woyta z relii ruskiey obranego postarali się, ktory zaszłym zwyczajem od burmistrzow eltermanow atestowany był y konfirmacyą io. xiązęcia imc stwierdzony; poniewasz zwyczay ten zawsze był, że radca szczegulnie od narodu per vota a zas offitia conssularia et praetoriatus od radcy y eltermanow, a do tego dekret appelacyi 1761, ktory jest potwierdzony konfirmacyinym przywilejem s. p. io. xiązęcia imc Ernesta 1763, waruje, iż religia rzymska katolicka y grekoruska, jure magistratus et civitatenssium wpołowie ma używac, nie wspominając w żadney częsci niemcow; nakazano tez gdyby przy zaszłych wakansach bacznosc magistrat miał, nie uważając na vota, lecz jedynie na to, aby religia ruska zrowniona wpołowie z rzymską religią była, lecz ichmc pp. niemcy, wynalazszy sposob zdradliwy po-

deyscia, u dworu io. xiązęcia imc znow in novo mandat wyrobili na funkcyą burmistrzowską d. d. Mitau 1778 dnia 14 aprilis, a co większa, iż cale kłamliwie wszytkie prozby położywszy, do gniewu io. xiązęcia imc tak cięszko poruszyli, że my actione reservata fisci et restitutione tak dalece bylismy niezmiernie ucisnieni, a w takowych ucisnieniach dla expozycii sprawiedliwosci y niewinnosci naszey dla defensii zadnego patrona dostac niemoglismy. Dopioro io. xiązę pan miłosciwy naszą explikacyą z przyłączeniem uciemięzliwosci y poniżenia praw naszych, in puncto ad offitia magistratus niemcow instalowanych, ktorzy juris exclusivis in locationis 1670 privilegio wyłączeni.

Tudziesz wolny wrąb drew od Bożego Narodzenia ad dominicam laetare [1]) zapłaceniem jednego florena albertowego. Ktory wrąb juz przez defensią patronow y ich podawanie supliki ab 1769, 1770, 1771, 1772, 1773, 1774, 1776, 1777 szukalismy. Ktore takowe locationis privilegium w szczegulnosci aprobowano przez nayiasnieyszego krola Augusta III roku 1774 y przez dzis sczęsliwie panuiącego nayjasnieyszego krola roku 1765, a w ogulnosci zabezpeczony przez respąs krolewski 1746, y przez kąstytucyą koronaciyną 1764, Titulo: Xięstwo Kurlandskie y Semigalskie folio 61. 1768 aprila 10, folio 76, 1776. Titulo też: Xięstwo Kurlanskie y Semigalskie folio 14, przez ktore miasta wszytkie przy swych prawach przywilegiach, wolnosciach y prerogatywach według prawa im służących na zawsze zachowac, a co większa y nayjasnieyszego— kąstytucya 1775 Titulo: Xięstwo Kurlandskie folio 70 now. 13 warowała, co się na uszczerbek prawa miast y stanu mieyskiego działo, y dawnym zwyczaiem zaszło było, za niewazne uznano z przywroceniem do pierwszego używania praw miastom służących uznano, co iest do zachowania y utwierdzenia tego przez nayiasnieyszą rzeczpospolitą ustanowiono. Tenże przywiley konfirmacii io. xiązęcia imci 1763, ktory razem stwierdza przywiley locationis 1670 we wszytkim y dokret appelationis 1761, ad offitia magistratus w połowie et jura civitatensium rzymskim katolikom z religio ruską y bacznosc zaleca miec w zobopolnosci o całosci praw. A co nayszczegulnieszy reskrypt io. x. imc 1770 zabespeczył miasto Jakubsztad, że co kolwiek szkodliwego y uciemięzliwego znalazło by się zniesc.

Przeciw tak uroczystym y szczegulnym prawom niemcow kilka wyrobili mandat 1766 subrebtitiae (?) paratis we wszytkim z religią ruską y rzymską katolicką. Jakoz mandat na degradatią woyta ruskiego 1777 d. 29 obrania innego woyta wyprawili, mandat 1778 d. 14 aprila na burmistwo niemcy wyrobili; o citacią fisci 1778 wystarali się, o mandat dla restytucii 1778 d. 15 aprila wyszukali).

My tak nieszczęsliwi w szczerych dowodnych orynalnych prawach, zadnego patrona dla defensii, zadney rady, juz to w czasie zaszłego rozkazu 1777 d. 22 octobris, y rozkazu 1777 d. 29 octobris deputaci nasi w Mitawie dostac nie mogli, ledwie tylo in his verbis respons odebrali, że: „hic nihil agendum quam ad tronum regis". Coz więc czynic mielismy uciemięzeni y opuszczeni, io. xiąze panie nasz miłosciwy! protestowac przymuszeni stalismy się, a ile nam straszliwe na utratę wolnosci y sławy od niemcow przegrozki publicznie słyszec dawały się, a co większa że in termino judiciorum capitanei majoris Selburgiensis przypadaiących dnia 25 maja 1778 in causa officii fisci, in causa restitutionis [2]), patrona dostac nie moglismy, a przeto dali, płacili bez konwikcii tyle, ile niemcy pretędowali, naymnieyszego nam terminu do zaspokojenia nie pozwalając, nad karkiem stojąc naszym z grozbą akcii fiskalskiey, y restytucii naynieszczęsliwszey, przytym zguby

---

[1]) Dominica Laetare,—радуйтесь,—4-я недѣля великаго поста. Горбачевскій. Слов. др. акт. яз., стр. 190.

[2]) Restitutio—restitucya, возстановленіе, возвращеніе, или вторичный отзывъ въ тотъ же самый судъ. Горбачевскій, словарь акт. яз., стр. 314.

od nas żądając utraty wolnosci y prawa, projekt na pismie do podpisania przynaglając podali, y iuz wymogłszy pieniądze, tak kwitacii, iako naymnieyszego karteluszu nam na to dac nie zezwolili. Pięciu kupcow niemcow osiadłych y kilkanastu rzemiesnikow,—tych samych obaczenie w xięgach akcyzowych y ich handla po kupli przyswiadczą, iz ani piędziesiąt talarow do roku cła io. x. imc nie czynią intraty, poniewasz w lecie siedzą bez handlu, zimowey zas pory zagraniczne odprawuią handli, y tam czas przemieszkiwaiąc, prosto do miasta Rygi handla odprawuią towary; polący udaią się w rozne kraie, sprowadzają do miasta towary, y ztąd kilka set talarow skarbowi io. x. imc czynią intraty.

Jo. xiąże panie nasz miłosciwy! wszakże my te swobody, prawa zasłużyli, my ich wyprosili, ciągłym wiekiem utrzymali y rozmnozyli, a teraz nas niemcy z prawa wycisnąc chcą, a gdy od nayjasnieyszego tronu krolewskiego w odpowiedzi nam zalecono recurs do io. x. imc uczynic z nadgłoszeniem zwrocenia praw nam służących nakazano, więc my iako do pana y oyca tey ziemi przełozenie nasze naypokornieysze czyniąc, jezelismy w czym z niewiadomosci naszey y nieumieiętnosci popełnili, nayunizeniey przepraszamy, jednak w wysokiey szacownosci dobroci oycowskiey nadzieję mamy, ze na nasze prozby łaskawie weyrzesz, y nas przy tey całosci praw zachowac y protegowac raczysz y narazone prawa nasze w skuteczną całosc przyprowadzisz, nayprzod: niemcow instalowanych ad jura maistratis dignitatis za reskryptami naywyszemi io. x. imc wydane roku 1766 w Mitawie dnia 13 oktobris, roku 1777 14 apr., ktory według prawa locationis 1670 wyraz exkluzii, ab omnibus praerogativis odalic dopraszamy się. Tudziesz wolny wrąb drew według tez locationis tegoz prawa 1670 za zapłatą od konia jednego grubego florena od Bożego Narodzenia az ad Dominicam Laetare łaskawie dozwolic. W czym podług naywyszego reskryptu 1770 zabespeczeni będąc przyrzeczonych uciemięzen prawa zniesienia, co w skutku uznac spodziewamy się. Takoz nobilitatio [1]) maistratu dopraszając się szczodrobliwey łaski panskiey, dla pamięci szczęsliwego rządu niech nam udzielono będzie, tak jak inne mają.

Koszta nasze, ktore z spoczątku wyniknione przez okazyą niemcow, a mianowicie sławetnych Daniela Helwich ad praesens burmistrza, Piotra Frydrycha Szumana radcy y Karola Sponholtza eltermana, przez ktorych wszytkie wyszukane naywysze mandaty podstępnie do poniżenia praw naszych przyczyną byli kosztow spędowanych talar. 1500 zwrocenia nakazac naypokorniey prosiemy. Takowe prozby nasze przy uszanowaniu głębokim poleciwszy do zadecydowania y resolucii io. xiązęcia pana naszego miłosciwego zostaiemy poddani.

Feodor Nowicki radca io. xiązęcia imc. Jakub Soroko iako plenipotenci od narodu y religii rzymskiey katolickiey y grekoruskiey nacii ruskiey. 3 julii 1778 do kancelarii io. xiązęcia podana.

102.

1778 г. Іюня 12. Письмо старшаго Виленскихъ монастырей Іоакинеа Пелкинскаго къ епископу Могилевскому Георгію Конискому.

Проситъ рукоположить двухъ монаховъ, Софронія и Веніамина, въ чтеніи и пѣніи *средственныхъ*, во іеродіаконы—ради нужды церковной.

Чувствуя я нижайшій вашего высокопреосвященства высокую ко мнѣ милость и промоцію (на) настоятельство Виленское, на коемъ уже дванадесятый годъ находясь, премногія благодѣянія мнѣ нижайшему отъ вашего высокопр—ства твориміе дознавалъ

[1]) Nobilitatio,—возведеніе въ дворянское достоинство.

и всегда дознаю, которые въ незабвенной памяти имѣя, смѣю и теперича рекомендовать вашему высокопр—ству посланныхъ отъ мене двохъ монаховъ, Софронія и Веніамина, зъ коихъ первый родомъ города Орши, сынъ мѣщанскій, родителей благочестивыхъ, въ пѣніи и чтеніи церковномъ средственъ; другой родомъ г. Друи (Вилен. губ.) сынъ мѣщанскій, родителей благочестивыхъ, житія честнаго и неподозрительнаго, о чемъ я довольно извѣстенъ, въ пѣніи и чтеніи церковномъ также средственнаго: ради нужды церковной по власти отъ Бога данной архипастырской рукоположить въ діаконы, за которую высокоархипастырскую милость какъ оны по вѣкъ свой всещедраго Господа за ваше высокопреосвященство молить будутъ, такъ и я всегда благодарить неотмѣнный долгъ имѣю. Вашего высокопреосвященства и проч. Іоакинѳъ Пелкинскій старшій монастырей благочестивыхъ Виленскихъ игуменъ. Мѣнскъ 12 іюня 1778 г.

Дѣло № 11.

103.

1778 г. Іюня 30. Письмо еп. Георгія Конисскаго къ старшему Виленскихъ монастырей игумену Іоанкинѳу Пелкинскому.

Извѣщаетъ о рукоположеніи, согласно просьбѣ игумена, монаха Веніамина во іеродіакона; относительно же Софронія говоритъ, что „чтеніе его столь негодное, что безъ соблазна людей и грѣха предъ Богомъ не можетъ онъ быть рукоположенъ въ іеродіакона".

Довлетворяя вашему требованію монаха Веніамина рукоположилъ я во іеродіаконы и отпустилъ съ отцемъ намѣстникомъ вашимъ Герасимомъ; Софронія же оставилъ было для рукоположенія, но какъ прислушался разъ другой чтенію въ церкви такъ негодному, что безъ соблазна людей и грѣха предъ Богомъ не можетъ онъ быть рукоположенъ: потому не обременяя моей совѣсти, отправляю его при семъ нерукоположеннаго: пущай пріучится лучше и понудить себе къ тому, такъ не станетъ дѣло за мною, при вашемъ отзывѣ, рукоположить его хотя и въ іеромонаха. Іеромонаха изъ моихъ монастырей посылать охотника не имѣю, какъ о томъ самъ отецъ намѣстникъ вашъ засвидѣтельствуетъ вамъ, не охотника жъ пославши, не будетъ ни у васъ, ни у мене. Въ протчемъ готовъ будучи всѣмъ требованіямъ вашимъ по возможности довлетворить, есмь и пребуду.

Подлинное его преосвященствомъ подписано.

Копія. Дѣло № 11, л. 2.

104.

1778 г. Сентября 4. Донесеніе игумена Якобштатскаго монастыря Германа епископу Георгію Конисскому о бѣдственномъ положеніи Якобштатскаго монастыря.

Крыша на куполѣ обветшала, протекаетъ; келіи также обветшали, такъ что жить въ нихъ нельзя безъ починки, а починить не на что. Проситъ милостыни и грамоты на сборъ подаяній.

Въ состоящей въ монастырѣ нашемъ церквѣ на большой копулѣ крыша вовсе обветшала, такъ что во время дождя немалая бываетъ внутри течь, а притомъ и келіи столько обветшали, что и жить въ оныхъ далѣе безъ починки нельзя, новую жъ намъ на помянутой копулѣ крышу сдѣлать и келіи починить за скудостію монастырскою нѣтъ за что. Посему всенижайше просимъ ваше преосвященство по-

жаловать въ монастырь нашъ буди можно кошельковыхъ денегъ сколько благоизволите разсудить и притомъ для испрошенія тамъ на прописанную починку, яко и на прочія монастырскія надобности милостиннаго отъ доброхотныхъ дателей подаянія снабдить насъ архипастырскою благословительною грамотою, такожъ прошнурною книгою и о томъ милостивѣйшее разсмотрѣніе и резолюцію учинить. Якобштатскаго монастыря игуменъ Германъ съ братіею.

На прошеніи собственноручная резолюція епископа Георгія отъ 6 сентября: „Выдать книгу зашнурную и грамоту на прошеніе, да съ кошельковыхъ денегъ выдать рублей пятьдесятъ.

Дѣло № 13.

105.

1781 г. Августа 30. Письмо еп. Георгія Конисскаго къ игумену Виленскаго Св. Духова монастыря Іоакинѳу Пелкинскому.

Извѣщаетъ о рукоположеніи іеродіакона Каллиста въ іеромонаха; сожалѣетъ о неотысканіи въ монастырскихъ дѣлахъ „установленія и регулы" братства, коихъ требовалъ князь Потемкинъ.

Преподобнѣйшій отецъ игуменъ!

Іеродіаконъ вашъ Каллистъ вчерашняго числа рукоположенъ мною во іеромонаха и при семъ нынѣ отправляется, котораго велите кому надлежитъ наставить во священнослуженіяхъ и тайнодѣйствіяхъ. Жалко мнѣ, что у васъ не нашлись установленія и регулы братства, а оныхъ требовалъ отъ мене его свѣтлость князь Потемкинъ. Однакъ естлибы впредь могли что надлежащее найти, сообщить мнѣ прошу не оставить. Въ протчемъ желаю вамъ здравія и успѣха въ трудахъ и подвигахъ вашихъ. Есмь и пребуду преподобія вашего возлюбленнаго во Христѣ брата и благодѣтеля (подлинное его преосвященствомъ подписано). 1781 г. августа 30.

Копія. Дѣло № 15, л. 2.

106.

1786 г. Марта 10. Въ Слуцкую духовную консисторію отъ мѣщанъ города Бѣльска Бѣльскаго жъ благочестиваго Николаевскаго монастыря братства и прихожанъ доношеніе.

Бѣльскій Николаевскій монастырь болѣе года остается безъ игумена, послѣ увольненія отъ этой должности игумена Гавріила, состоящаго при россійскомъ посольствѣ въ Варшавѣ капелланомъ; чувствуется также крайняя нужда въ іеромонахахъ, такъ какъ въ монастырѣ одинъ только способный къ совершенію богослуженія и требъ для прихожанъ іеромонахъ. Просятъ назначить и прислать игумена, а также хотя одного іеромонаха и іеродіакона.

Гораздо болѣе года, какъ помянутаго Бѣльскаго благочестиваго Николаевскаго монастыря отецъ игуменъ Гавріилъ, по резону, какъ примѣчать, что онъ при Россійскомъ въ Варшавѣ посольствѣ капелланомъ состоитъ, отъ управленія тѣмъ монастыремъ совсѣмъ отказался и уволенъ преосвященнѣйшимъ господиномъ Самуиломъ, митрополитомъ Кіевскимъ, по просьбѣ его, о чемъ отъ его жъ, игумена, и въ монастырь писано: въ томъ монастырѣ всей братіи монашествующихъ толко три іеро-

монахи, зъ коихъ одинъ намѣстникъ Ѳаласій, по старости лѣтъ и крайней дряхлости здоровья, болѣе уже полгода какъ литургисалъ, другой Іовъ, съ самаго рукоположенія во іеромонаха, чему слѣдуетъ третой годъ, по неспособности его къ тому, развѣ одну или двѣ литургіи служилъ, болѣе же склоненъ къ экономіи, въ коей всегда и упражняется, а третой Исаія, самъ одинъ въ священнослуженіи церковномъ и другихъ до священства относящихся должностяхъ всегда трудился. А какъ мы нижепоименованные находимся при томъ монастырѣ братскомъ и прихожанами, почему и требы всѣ приходскіе зъ монастыра получаемъ, ибо кромѣ монастыря болѣе ни одной православной церкви въ Бѣльскѣ не имѣется, но по такой крайней скудности въ монастырѣ братіи нетокмо въ исправленіи христіанскихъ требъ, но и въ церковномъ по чину монастырскому священнослуженіи великая признается невозможность одному іеромонаху, какъ выше значитъ, все то безъ остановки исполнить, особливо въ нынѣшнее великопостное время ежедепно въ монастырѣ церковное служеніе и приходскіе надобности исправлять всячески неудобно и опасно, дабы и важное какое не послѣдовало упущеніе, что всякаго уваженія мы при семъ случаи предать смѣемъ. Указомъ же изъ духовной Кіевской консисторіи прошедшаго 785 г. въ тотъ монастырь послѣдовавшимъ за извѣстіе о хиротонисаніи его преосвященства на всѣ въ Польшѣ состоящіе благочестивые монастыри и церкви въ мѣстнаго епископа, между протчаго предписано и означенному Бѣльскому монастырю по всѣмъ епархіальнымъ до мѣстнаго епископа и архипастыря относящимся дѣламъ относиться къ его преосвященству; для того по общему всего нашего братства совѣту каково изготовлено къ его преосвященству и для поднесенія препоручено намъ доношеніе съ прошеніемъ объ опредѣленіи въ монастырь игумена, по крайней мѣрѣ одного съ однимъ же іеродіакономъ іеромонаха, оное, за отлучкою его преосвященства въ Могилевъ, у сего въ конвертѣ запечатанное прилагая, покорнѣйше духовной консисторіи просимъ, пока по тому доношенію послѣдуетъ архипастырское разсмотрѣніе и резолюція, опредѣлить на время въ нашъ Бѣльскій монастырь по ближайшему разстоянію и удобности зъ Заблудовскаго монастыра какого іеромонаха, или пребывающаго тамо священника Іоанна Смолича, которой и прежде сего по такимъ же необходимостямъ отъ умершаго того Заблудовскаго монастыря намѣстника іеромонаха неоднножды отпускаемъ былъ съ прозьбы нашей, и о томъ учинить милостивое опредѣленіе. О семъ нижайше просятъ прописаннаго Бѣльскаго благочестиваго Николаевскаго монастыря братство и прихожане. Paweł Artyszewicz. Jan Dmitrowicz.

NB. Такого же содержанія и прошеніе на имя еп. Виктора Садковскаго, на польскомъ языкѣ, подписанное шестью братчиками.

На должность игумена Бѣльскаго св. Николаевскаго монастыря назначенъ Савва Пальмовскій, б. игуменъ Новгородсѣверской епархіи упраздненнаго Почепскаго Троицкаго монастыря, резолюціею еп. Виктора Садковскаго на докладѣ консисторіи отъ 1-го марта 1789 г.

Дѣло № 22.

107.

1786 г...... Письмо Бѣльскаго Св.-Николаевскаго братства къ еп. Переяславскому Виктору Садковскому.

Братство выражаетъ свою радость по случаю назначенія Виктора Садковскаго на Переяславскую каѳедру; проситъ назначить настоятеля для Бѣльскаго монастыря,—человѣка способнаго и дѣльнаго, и прислать его съ двумя по крайней мѣрѣ іеромонахами, въ которыхъ ощущается недостатокъ.

Jasnie wielmozny archipasterzu!

Wszechmocnosc Boska upatrzywszy y przeyrzawszy wyrokiem swoim męza doskonałoscią wszelkich cnot w dziełach duchownego rycerstwa kwitniącego, ciebie bowiem, iasniewielmozny arcypasterzu panie nasz, na ten stopien dostoienstwa wybrawszy, wyniosła, ustanowiła y niesmiertelnym duszy charakterem uwienczała y utwierdziła. O, jakiz dla nas ztąd wypada los szczęscia, ktorego, mowią, nietylko oycowie nasi, ale y pradziadowie z linij naszey pochodzące ledwo mieli albo praktykowali kiedy takowego miec bliskoscią oczewistego w granicach arcypasterza własnego, to mitropolii Kijowskiey koadjutora czyli raczey aktualnego y prawego iey namiestnika! W tey zostaiąc duchowna owczarnia dopiero, iasniewielmozny panie dobrodzieju, twoja nieomylnych gdzie tylko zasięga spodziewa się w rządaniach swoich oczewistego wsparcia y zywych we wszystkich interessach posiłkow; uszczęsliwione bowiem są dnia dzisieyszego bracia klasztorni, uszczęsliwione naddar bractwo y cała z niemi parafia bazyliki mieysca tego z przybycia archipasterza pana y dobrodzieja twoiego, ciesząc się, ze synowie oglądają oyca, oddaią ktoremu czesc przyzwoitą, rzyczą wszelkich łask od naywyzszego Darodawcy Boga, by przy wszelkiey zdrowia czerstwosci naypoznieysze pędził lata, a zatym bractwo z parafią iak dawnieyszemi czasy, tak tym pilniey dopioro supplikuie iasniewielmoznego arcypasterza pana y dobrodzieja łaski, do rozrządzenia nalezytego, Bogu do chwały iego, a nam parafianom do pozytku duchownego, człowieka zdolnego z dwoma przynaymniey hieromonachami, a trzecim dyakonem, na przełozenstwo braci klasztorney, nam zas swieckim za aktualnego parocha y pasterza, upatrzywszy oznaczyc y przysłac raczysz to, iasniewielmozny panie dobrodzieju, nie izby dla nas czyli nikczemney prosby naszey, lecz z osobliwszych względow panskich, a poruczenstwa zwieszchnosci iemu daney, obowiązku uczynic tym, ktorzy za długoletne iasniewielmoznego archipasterza błagac maiestat Boski są powinnemi.

Duchowni synowie... Bractwo cerkwi S. Mikołaja Bielskiego swoim y całey parafii imieniem

На письмѣ сверху помѣта: „получено 1786 г. октября 14".

Дѣло № 32, л. 9.

108.

1786 г. Февраля 6. Прошеніе игумена Заблудовскаго монастыря Софронія съ братіею еп. Переяславскому Виктору Садковскому о присылкѣ грамоты и книги для сбора подаяній на устройство иконостаса въ Заблудовской церкви.

Cerkiew swięta iest nowozbudowana, ale w niey tylko wrota carskie ięst iak nalezy, a co ikonostas wcale stary y niemasz nic, tylko niektóre obrazy stare poprzybijane, w czym upraszamy iw. archi pana pasterza naszego miłosciwego o przysłanie na cztery

lata hramatu z knihoju na ieparchyii waszey archipasterskiey mci dla upraszania jałmuzney dla sporządzenia w cerkwi swiętey ikonostasa, w czym y posetnie supplikujem do iw. archipasterza pana naszego. Zabłudowskoho Uspenskoho monastyra ihumen Soproniy. Bratia: iермонахъ Iезекiилъ. Jeremonach Lawrenty. Jerey Joan. 1786 roku. Febr. 6. Datt w Zabłudowiu.

NB. Грамота и книга для сбора подаяній выданы монастырю на три года.

Дѣло № 23.

109.

1786 г. Декабря 19. Донесеніе игумена Заблудовскаго монастыря Софронія епископу Переяславскому Виктору Садковскому о чинимыхъ ему и прихожанамъ православнымъ обидахъ и притѣсненіяхъ ксендзомъ Заблудовскимъ Кулаковскимъ.

Сего 1786 года декабря 8 дня по монастырской надобности поехалъ я въ замокъ Заблудовскій и къ г. плѣнѣпотенту Наркевичу ея сіятельства княгинѣ Развѣловой, гдѣ засталъ тамо и ксіонза Кулаковского плебаніи Заблудовской, и незнаю почему и за что онъ Кулаковскій началъ меня бранить безъ и малѣйшей моей причины, називая: „ти проклятой сизматикъ будешь въ пеклѣ на самомъ днѣ“,—котори рѣчи я предъ многими господами польскими съ учтивостію моею протестовалъ, и дня 10-го сегожъ мѣсяца единъ протестъ г. плѣнѣпотенту Наркевичу подалъ, а другой въ судъ майдебурской, и съ книгъ майдебурскихъ виписъ протеста моего взялъ, который къ вашему преосвященству съ покорностію моею при семъ и прежной мой протестъ прилагаю и прошу всенижайше вашего высокопреосвященства отъ таковаго нападстника високомилостивою своею архипастырскою десницею защитить. 1786 г. декабря 19. Вашего в.—прства и проч. Заблудовскаго Успенскаго монастыра игуменъ Софроній.

Дѣло № 30.

110.

1786 г. Января 24. Протестація игумена Заблудовскаго Успенскаго монастыря Софронія на ксендза Кулаковскаго.

Два православные крестьянина пожелали вступить въ бракъ съ крестьянками римско-католическаго вѣроисповѣданія. Ксендзъ Кулаковскій объявилъ этимъ крестьянамъ, что онъ тогда только повѣнчаетъ ихъ, когда они отступятъ отъ своей вѣры. Крестьяне заявили объ этомъ игумену Софронію, какъ своему духовному пастырю, и это свое заявленіе изложили письменно.

Wypis z xiąg mieyskich magdeburskich Zabłudowskich. Roku tysiąc osmdziesiąt szostego miesiąca Februaryi czwartego dnia.

Na urzędzie magdeburyi ik. mci Zabłudowskiey comparendo personaliter wiel. ociec Ławrenty Szachowski, zakonnik cerkwi ruskonieunitskiey Zabłudowskiey dokument na rzecz intus wyrazoney służący, ad acta ku zapisaniu podał, ktorego wpisując de verbo ad verbum tenor talis estque sequitur. Od iw. imc x. biskupa Słuckiego y koadjutora metropolii Kijowskiey archipasterza mego ja będąc zesłany na przełozenstwo monastera Zabłudowskiego, za aktualnego ihumena, lecz tedys w moim przybyciu imc xiądz Kułakowski pleban Zabłudowski czyni pokrzywdzenie cerkwi graeco-ruskiey z własnych moich parafianow do kosciola rzymsko-katolickiego gwałtownie

do rewokacyi pociąga y przynagla, a przez to niemogę cierpiec w takich aggrawycyach, wraz zanoszę protest do magdeburgii ik. mci io. x-cia Radziwiła miasta Zabłudowia, a to w tym, iz zabieraiącym się do stanu małzenskiego moim parafianom Piotru Ryhorczuku ze wsi Zukowka (poymuje za małzonkę Apolonią Ponkiewiczownę rzymsko-katolickiego wyznania ze wsi Kamionki, takoz drugi Kondrat Olichwirczyk ze wsi Kowalowcow poymuje za małzonkę Maryannę Kosowszczankę ze wsi Kamionki), ktorzy przede mną skargę pokładali takową na imc xiędza Kułakowskiego, plebana Zabłudowskiego, ze oni będąc w relii greko-ruskiey, aby przemienili swą wiarę z przyczyny tey, ze oni poymuią za małżonki katoliczki rzymskiego wyznania, y przez to nie chce slubu onym wydac, poki nie odmienią małzonki lub małzonkowie wiary. Zanoszę ten moy protest, proszę zapisac w xięgi magdeburskie do wyniesienia komissyi jeneralney rossyiskiey. Ten ze samy protest zaniesiony do zamku dworu Zabłudowskiego io. xięcia Radziwiłła pana naszego miłosciwego kolatora y dobrodzieja y do iw. pana archipasterza naszego biskupa Słuckiego y koadjutora metropolii Kijowskiey y miłosciwego dobrodzieja. Przytym przekładamy od wzwysz pomienionych małzonkow, że ich rękami y sonsiad podpisanych doprosy [1]) samowolne dla siebie u pasterza swego upraszali. Dat w monasterzu Zabłudowskim roku tysiąc siedmset osmdziesiąt szostego m-ca Januarii dwudziestego czwartego dnia. L. S. Zabłudowskoho Uspenskoho monastera ihumen Sofroni. Bracia tegoz monasteru ieromonach Jezekiil. Jeromonach Ławrenty. Jerey Jan Smolski. Ktory dokument za podaniem iest do xiąg mieyskich magdeburskich Zabłudowskich przyięty y zapisany, z ktorych y ten wypis pod pieczęcią stronie potrzebującey iest wydan. Actum w Zabłudowiu anno, m-ca et die ut supra. A. Hermanowski lantwoyt Zabłudowski. Heronim Kozłowski pisarz.

Подлинный на листѣ бумаги съ тисненною печатью. Дѣло № 30.

111.

1786 г. Декабря 20. Протестація игумена Заблудовскаго монастыря Софронія, поданная въ магдебургскій судъ на ксендза Кулаковскаго.

Приходскій ксендзъ Заблудовскаго костела Войцехъ Кулаковскій, при встрѣчѣ съ игуменомъ Софроніемъ въ Заблудовскомъ замкѣ, въ присутствіи знатныхъ особъ, безъ всякаго повода со стороны игумена, обругалъ его, говоря: „ты, схизматикъ проклятый,—будешь сидѣть въ пеклѣ на самомъ днѣ“, и другими позорными словами.

Roku 1786 decembra 20, proces imieniem wiel. imc xiędza Sofroniego ihumena klasztoru ritus graeco-nonuniti Zabłudowskiego y wszystkich zakonnikow tegoz klasztoru na imc xiędza Woyciecha Kułakowskiego, plebana kosciola Zabłudowskiego, mieniąc, iz obzałowany imc xiądz Kułakowski, potargawszy traktaty y konstitucie pod datami 1767 y 1768 r. w artykule II w wyrazie: „Prawo fundamentalne roku 1570“, y „Forma przysięgi wszystkich krolow polskich“,—ustanowiamy, aby od tego czasu osoby graeco-nieunitow rozumiane y nazywane było serio..., aby swieckie cujuscunque status conditionis nie heretykami, ale grekami orientalnemi nieunitami, domy chwały Bozey cerkwiami, duchownych biskupami, władykami, mimo ktorych (choc dobrze wiadomy) idąc xiądz Kułakowski, niedosc ze parafianow y parafianok religii ritus graeci będących zawsze syzmatykami nazywa, lecz bardziey

---

[1]) Документъ этотъ имѣется при дѣлѣ.

dnia 19 teraznieyszego m-ca w zamku Zabłudowskim bawiącego się u imc pana plenipotenta io. xięzney, w przytomnosci wielu ww. ichmci, imc Kułakowski bez zadney dania sobie okazii y namnieyszey przyczyny wielebnego imc xiędza ihumena wielokrotnie lzył, głosnie wołając w te słowa: „Ty sysmatyku przeklęty będziesz w piekle na samym dnie!“ y innemi przytym dotykał słowy uszczypliwemi. O co wszystko na fundamencie napisanych konstytucii chcąc w czasie prawem czynic uczynił takowy proces albo manifest.

Подлинный на листъ бумаги съ печатью тисненною. Дѣло № 30.

112.

1787 г. Генваря 27. Письмо еп. Виктора къ Виленскому оффиціалу съ просьбою принять мѣры къ обузданію своеволія и самоуправства ксендза Кулаковскаго.

Ксендзъ Заблудовскій Кулаковскій насильно принуждаетъ людей православныхъ къ переходу въ католичество. Когда же игуменъ Заблудовскаго монастыря Софроній по своей обязанности входить куда слѣдуетъ съ своими жалобами и заявленіями о незаконныхъ дѣйствіяхъ ксендза Кулаковскаго, послѣдній бранитъ игумена позорными словами. „Ксендзъ Кулаковскій, пишетъ еп. Викторъ, сдѣлалъ бы болѣе угодное Богу дѣло, еслибы утверждалъ въ католической вѣрѣ своихъ пасомыхъ и насаждалъ эту вѣру въ сердцахъ ихъ примѣромъ своей благочестивой жизни, нежели совращать другихъ въ свою вѣру, а самому вести зазорную жизнь, какъ это мнѣ извѣстно отъ католиковъ, заслуживающихъ полнаго довѣрія“.

Wielmozny mci dobrodzieju!

Niedawno turbowawszy w. imc pana dobrodzieja w interesie imci paniey Przyborowey y odebrawszy na to odpowiedz, za którą dziękuję unizenie, nadgłaszam się z drugą niemniey, podobno, samemu w. imc panu dobrodziejowi, iak y mnie nieprzyiemną nowiną: ix. Kułakowski pleban czyli proboszcz Zabłudowski nie tylko róznych niegodziwych sposobow używa w nawroceniu religii naszey greckiey orientalney ludzi ku religii zachodniego koscioła, gdy maiących szlub brać greczynow nieunitow z katoliczkami podług traktatu..., niedopuszcza, poki nie rewokuią, ale, kiedy z powinnosci swoiey miesza się w to x. ihumen tameczny y explikuie się, ze takowe w nawracaniu kroki są niesłuszne, wexuie iego, iak ostatniego, mowiąc inter alia: ty iestes schyzmatyk przeklęty, twoja dusza będzie w piekle etc., iak manifesty magdeburgii w zamku tamecznym zaniesione swiadczą. A ze takowy postępek e diametro pugnat tractatu w 1768 roku zawartego artykułu 2 parag. 2 y 10, y iakiey kary godzien iest taki człowiek, patet z § 4, art. 5, to iest, powinien być przyznanym y traktowanym, iako buntownik publicznego pokoju et hostis reipublicae. Więc upraszam unizenie, rzeczonego xiędza dependującego od imci dobrodzieja poskromic, zeby tak partykularna osoba nie przemusiła mnie niechcącego zalić się y turbować same nayiasnieysze dwory. Mnie się zdaie, ze ix. Kułakowski większą by Panu Bogu uczynił przysługę, gdyby swoich tylko utwierdzał w wierze katolickiey y oną przykładem y pobożnym zyciem w ludziach wszczepiał, zeby się na nim to wypełniło: „sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant bona vestra opera et glorificent Patrem vestrum, qui est in coelis“—niż nawracaiąc ieszcze drugich na wiarę, zyc w swoiey rozwięzle; a to muszę muwić będąc zapewniony od samych katolikow godnych wiary, gdyz fides sine operibus mortua est. Powtorzaiąc moię nayusilnieyszą prozbę, a będąc tey nadziei, ze wimc pan dobrodziey, lubo iestes zelosus po swoiey religii, iednakowo, ze iest ten zelus sapientissimus et oculatissimus, nie

tylko niedopuscisz takich bezprawiow, owszem, daną tobie od Pana Boga władzą usmierzysz, y ta iskra nie wzniеci wielkiego pożaru...... 1787 r. Januar. 27 z Kijowa.

Черновое письмо съ собственноручными поправками епископа Виктора Садковскаго.

Дѣло №. 30.

113.

1787 г. Генваря 10. Отношеніе игумена Заблудовскаго монастыря Софронія въ Слуцкую духовную консисторію съ просьбою прислать документы, служащіе Заулудовскому монастырю.

Повѣренный кн. Радивила потребовалъ отъ всѣхъ владѣющихъ землею въ графствѣ Заблудовскомъ представить подлинныя крѣпости на владѣемую землю, и если кто не представитъ таковыхъ документовъ, у тѣхъ будетъ отнята земля „на князя". Софроній проситъ прислать подлинные документы, служащіе Заблудовскому монастырю, хранящіеся въ архивѣ Переяславской епархіи.

Сего 1787 г. генваря 10 дня въ пріѣздъ въ Заблудовъ изъ Слуцка господина енеральнаго пленепотента вельможнаго пана хоронжаго Сирпацкаго его сіятельства князя Разѣвѣла, объявилъ мнѣ, что въ мартѣ м-цѣ первыхъ чиселъ имѣетъ быть гіометра съ комиссіею для размѣру землѣ во всемъ графствѣ Заблудовскомъ и по какимъ кто владѣетъ правамъ имѣетъ во всѣхъ обивателяхъ подленныхъ требовать, и кто не окажетъ своихъ подлешныхъ правъ, то будетъ отбирать на князя. Того ради прошу нижайше Слуцкой духовной консисторіи приказать въ архивѣ Слуцкаго Троецкаго монастыря вибрать подлинніе до монастыря Заблудовскаго Успенскаго надлежащіе крѣпости прислать, дабы подъ случай монастырскихъ грунтовъ за неявкою подленныхъ крѣпостей не потерять и не попасть подъ судъ... Заблудовскаго монастыря игуменъ Софроній съ братіею.

По донесенію завѣдующаго Слуцкимъ архивомъ іеромонаха Протасія, въ архивѣ нашлись слѣдующія крѣпости, служащія Заблудовскому монастырю:

„*Первая*,—1567 г. м-ца іюня 6 дня отъ Григорія Ходкевича гетмана вел. кн. Литовскаго, объ опредѣленіи при Заблудовской Успенской церкви находящимся священнику и діакону троихъ волокъ земли, на дворъ пляца и съ подданныхъ въ годъ по пятидесяти копъ пашнею десятины, данный,—подлѣнная (крѣпость,—запись) на россійскомъ же языкѣ подъ № 1; *вторая*, тогожъ самаго оригинала выпись зъ книгъ епископіи Виленской, подлѣнная на россійскомъ же языкѣ подъ № 2; *третая*, 1632 г. декабря 11 д. отъ князя Криштофа Радзивила данный, о выполненіи прежныхъ фундушей, на польскомъ языкѣ, подъ № 4; *четвертая*, выпись зъ книгъ гродскихъ повѣту Пѣнскаго 1733 г. мая 20 д., винятая зъ тестаменту (дух. завѣщанія) сіятельнѣйшей княгини Маріи Радивиловой 1659 г. ноября 20 д. о заложеніи въ м. Заблудовѣ Успенскаго мужескаго монастыря, гдѣ церковь приходская была, на двѣнадцать монаховъ данного, на польскомъ языкѣ, подлѣнная подъ № 27; *пятая* выпись же зъ книгъ гродскихъ повѣту Пѣнскаго 1733 г. мая 20 д. винятая зъ тестаменту тоей же княгини Маріи Радзивиловой, о заведеніи при Заблудовскомъ Успенскомъ монастырѣ для обученія латинскому и другимъ языкамъ юношества религіи греческой восточной школы,—на польскомъ языкѣ, 1659 г. [1]) ноября 20 данная, подлѣнная подъ № 28".

Дѣло № 31, л. 1.

[1]) Напечатанъ въ Т. XI Акт. Виленск. Арх. Ком. № 51.

114.

1567 г. Іюня 6. Фундушевая запись Григорія Александровича Ходкевича, данная Заблудовской Успенской церкви [1]).

Александръ Ходкевичь для основанной имъ церкви въ Заблудовѣ во имя Успенія Пресв. Богородицы и Святителя Николая жалуетъ священнику двѣ уволоки земли, діакону одну уволоку, а подъ постройку дома „поповскаго" плацъ на улицѣ, ведущей отъ дворца къ церкви. Назначенную прежде для Успенской церкви десятину съ двора Заблудовскаго обращаетъ на богодѣльню, устроенную имъ же при „церкви русской для людей убогихъ такъ закону грецкаго, яко и римского". Для завѣдыванія богодѣльней городъ избираетъ двухъ „радскихъ". Въ дополненіе къ земельному надѣлу на содержаніе церковнаго причта назначаетъ десятину съ тяглыхъ людей и съ мѣщанъ; мѣщане сверхъ десятины должны ежегодно давать „коляду" по четыре гроша съ дома и плаца, каковую коляду обязанъ собирать войтъ городской и раздѣлять на три части: одна для русскаго попа, другая для діакона, третья для плебана. Въ виду такого матеріальнаго обезпеченія, какъ священникъ, такъ и плебанъ за совершеніе важнѣйшихъ христіанскихъ требъ не должны вымогать сверхъ установленной платы, а именно: за погребеніе 6 грошей, за запись въ субботникъ 12 грошей, за вѣнчаніе по 1 грошу, за крещеніе дитяти грошъ, а для бѣдныхъ и убогихъ всѣ эти требы обязаны совершать безплатно.

Григорій Александровичъ Ходкевичъ панъ виленскій, гетманъ найвысшп велик. князства Литовскаго, староста Городенскій, державца Могилевскій, ознаймуемъ симъ нашимъ листомъ, ижъ за волею Бога милостиваго, а къ размноженю хвалы его святое, а для збиранья и богомолья людей народу христіанскаго заложили и збудовали есмо церковь на честь и на хвалу Господу Богу въ именью нашомъ отчизномъ въ местѣ Заблудовскомъ, на паметь Успенія Пречистое Богородицы и св. великого чудотворца Николы, до которое церкви обрали есмо и встановили свещенникомъ на име Остафея Григоріевича и діакона на имя Ивана брата его, придали есмо имъ на пашню земли свещеннику две волоки, а діакону волоку третюю, а на збудованье и постановенье дому поповскаго въ местѣ нашемъ Заблудовскомъ поблизу церкви дали есмо ему пляцъ на улицы, которая идетъ отъ двора до церкви мимо сажалки, ктому первей сего поступили есмо были з двора нашого десятину на тую церковь жита копъ тридцать, пшеницы копъ десять, ячменю копъ десять, гороху копъ пять, а гречихи копъ двадцать, а плебану Заблудовскому по томужъ з двора нашого десятина давано, пно нжъ въ томъ же месте нашомъ Заблудовскомъ збудовали есмо шпиталь при церкви русской для людей убогихъ такъ закону грецкаго яко и римского, тогды тую десятину з двора нашого обернути есмо велели на шпиталь, а за тую десятину з двора нашого на тотъ шпиталь маетъ быть давано на годъ жита бочокъ 60, ячменю бочокъ 15, гороху бочокъ 6, а гречихи бочокъ 20, и маеть быти встановлено надъ тымъ шпиталемъ на каждый годъ по два радскихъ з места, которые радскіе по годахъ колько маютъ тотъ шпиталь заведати и всякого порядку въ немъ погледати, и людей убогихъ до того шпиталя маютъ пріймовати такъ закону грецкаго, яко римского, одножь старыхъ, недужихъ, хорыхъ, немощныхъ, хромыхъ, невидущихъ, которые бы вже до роботы негодилися, и тою живностію ихъ маетъ быти кормлено, а

[1]) По документу, напечатанному въ Т. I Вилен. Арх. Комиссіи № XXV и XXVI, стр. 100, запись Ходкевича составлена будто бы въ 1563 г., а не 1567 г.

к тому прибавляти собе будутъ з ялмужныхъ; а на то местце устроаючи благо церковное такъ есмо постановили и зоставуемъ, ижъ вси подданные наши того именья нашего Заблудовскаго, яко люди тяглые з волости, такъ и мѣщане з волокъ местскихъ повинны будутъ на годъ давати десятины з волоки зуполное жита полкопя, ячменю полкопя, и такъ то есмо на сей часъ подлугъ волокъ теперь оселихъ окромъ того, што еще напродъ осети могутъ, ошацовали, ижъ вчинятъ тое десятины съ подданыхъ жита копъ двесте, а ячменю копъ двесте на годъ, которую десятину з волокъ мещанскихъ маетъ войтъ местскій выбрать, а з волокъ тяглыхъ з волости подъ зведомомъ врадничимъ лавники, выбравши на одно местце маютъ зложити, а тая десятина маетъ быти раздѣлена тымъ обычаемъ: священнику русскому жита дати копъ 50, а ячменю копъ 50, діакону жита копъ 50, а ячменю копъ 50, плебану до костела римского тоежъ десятины жита копъ 50, ячменю копъ 50, а къ тому двѣ волоки томужъ плебану на пашню одъ насъ приданыхъ и пляцовъ при костелѣ пять волныхъ, и штося зоставаетъ тое десятины жита копъ пятьдесятъ, то маетъ быти напол раздѣлено, жита копъ 25 и ячменю копъ 25 маетъ быть дано уставнику, который ижъ бы при церкви уставичне былъ установенъ человекъ грамоте умелыхъ и церкви пилныхъ, а другую половицу того остатну тое десятины жита копъ 25, а ячменю копъ 25 маетъ приходити и давано быти мистру при костеле римскомъ, а оны за то послуги свое костелное маютъ быть пилни, и к тому маютъ на науце детей держати; надъ то што есмо еще засаживаючи знову место наше Заблудовское такъ есмо постановили и на листе на дате нашомъ имъ даной то описали, ижъ маютъ и повинны будутъ всѣ мещане з домовъ ихъ местскихъ по чотыри гроши коледи платить такъ на попа русскаго, яко и на плебана, ино и теперь на томъ зоставуемъ, ижъ вси мещане места нашого Заблудовскаго закону грецкаго и римскаго водлугъ листу ихъ маютъ тую коляду зъ дому, зъ пляцу зуполного по чотыри гроши давати, а то зъ ихъ маетъ отбирати войтъ месткій и разделяти то маетъ на трое, часть една попу русскому, а друга часть діакону, а третяя часть плебану, и вже тотъ подарокъ около тое десятины и зостановенье наше маетъ быти на вси потомные часы држано и ничимъ не маетъ быти зрушивано, такъ же зъ волокъ и съ пляцовъ на оселенье попу, плебану и діакону отъ насъ даныхъ не маютъ и не будутъ повинны вживаючи того хлеба, справы церковные яко на священниковъ прислушати быти пилны, а за господаря и за насъ Бога милостиваго просити и людей до тое Божое церкви и до костела приходящихъ не маютъ на нихъ незбожныхъ вымисловъ вымышляти и одъ проводу и одъ упису не маютъ помногу брати, але побожне якъ надъ иншихъ речей духовныхъ маются такъ заховати, то есть, отъ проводу грошей шесть, одъ упису въ суботникъ грошей дванадцать, окромъ если кто по доброй воли што отпишетъ, то будетъ на его воли; отъ венчанья маетъ брати по грошу, и отъ хрещенья дитяти грошъ, тымъ же обычаемъ и въ иншихъ речахъ и справахъ духовныхъ заховатися маютъ, а въ убогихъ людей, который бы не мелъ чого дати, яко отъ проводу, одъ венчанья, отъ хрещенья дитяти и одъ иншихъ духовныхъ справъ, тогда то все повиненъ будетъ священикъ безъ плати чинити, а отъ местца яко первей вымисли чиновано и о то ся торговати при похованью змерлыхъ людей тела, тогди то вже больше не маетъ быти чинено; и на то дали есмо священику и діакону Заблудовскому вышей писаныиъ сей нашъ листъ з нашею печатью и подписаніемъ власное руки нашое. Писанъ у Белевичахъ лета отъ Божого нароженя тысяча пятьсотъ шестьдесятъ седмого мѣсяца Іюня шестого дня. Григорій Ходкевичъ, панъ виленскій, гетманъ.

Roku 1664 miesiąca julii pierwszego dnia ten list pan Stanisław Podolec podał do akt (суда трибунальнаго) Stanisław Albrycht Zenowicz, podkomorzy Oszmianski, marszałek koła duchownego.

Копія [1])

115.

1787 г. Февраля 10. Донесеніе игумена Заблудовскаго монастыря Софронія епископу Переяславскому Виктору съ жалобой на ксендза Заблудовскаго Кулаковскаго.

Ксендзъ Кулаковскій насильно совращаетъ въ католичество православныхъ прихожанъ Заблудовской церкви. Игуменъ писалъ объ этомъ къ самому ксендзу Кулаковскому, къ полномочному повѣренному кн. Радивила, къ канонику авдитору, но не получилъ никакого удовлетворенія.

Сего 1787 г. генваря 27 приходу монастыра Заблудовскаго религіи благочестивой села Лубниковъ владѣнія княгинѣ Развѣловой Евгенія Кисилевна и села Пасинковъ Евдокія Михайловна, вступивши въ малженство религіи католицкой, ксендзъ Кулаковскій, плебанъ Заблудовскій, гвалтовно къ своей религіи католицкой привелъ и шлюбъ въ своемъ костелѣ далъ, о чемъ я предъ шлюбомъ съ просьбою то (до) его писалъ, къ пленипотенту енеральному его сіятельства князя Развѣла г. хоронжому Сарпацкому и къ ксендзу авдитору канонѣку Крущевскому, въ тотъ часъ бывшему въ графствѣ Заблудовскомъ, въ отца своего пана старосты Василковского Крушевскаго, и по моимъ письмамъ ничего не издѣлано, почему принужденъ я протестовать въ майдебургіи Заблудовской, который протестъ выписано съ книгъ при семъ и письма вашему високопреосвященству съ покорностію моею въ распоряженіе архипастырское представлено. 1787 г. февраля 10. Заблудовскаго Св. Успенскаго монастыря игуменъ Софроній.

Дѣло № 35.

116.

1787 г. Февраля 13. Меморіалъ, представленный братіею Заблудовскаго монастыря канонику авдитору Крушевскому о разныхъ обидахъ, чинимыхъ ксендзомъ Кулаковскимъ Заблудовскому монастырю.

Ксендзъ Кулаковскій дозволяетъ себѣ разныя безчинства и самоуправства. Такъ, однажды намѣстникъ Заблудовскаго монастыря Илія Михаловскій пригласилъ къ себѣ въ гости ксендза Кулаковскаго и угостилъ его прилично его сану. Проведши нѣкоторое время въ мирной бесѣдѣ, ксендзъ началъ поносить бранными словами россійскую императрицу. Когда намѣстникъ замѣтилъ ксендзу, что такъ не подобаетъ говорить о монархахъ, ксендзъ не только не прекратилъ своей брани, но еще болѣе усиливалъ ее позорными словами; когда намѣстникъ еще разъ напомнилъ ксендзу о неприличіи его рѣчей, разгнѣванный ксендзъ началъ бить его по щекамъ и таскать за волосы. Выходя изъ монастыря, ксендзъ началъ, будто бы, извиняться предъ намѣстникомъ, но затѣмъ вдругъ ударилъ его по щекѣ, схватилъ за волосы и вытащилъ на улицу, говоря: „буду бить и убью,—какъ на собакѣ пропадетъ“! и съ этими словами ушелъ въ свою плебанію, обзывая монаховъ нехристами, послѣдвею сектою, псами и т. п. *Другой случай.* Къ іеромонаху Лаврентію, находившемуся въ гостяхъ у акцизнаго стражника, явились два посланца отъ ксендза Кулаковскаго и сказали, что ксендзъ приглашаетъ къ себѣ о. Лаврентія по очень важному дѣлу. Не подозрѣвая злаго умысла, іеромонахъ

---

[1]) Подлинные документы консисторіею препровождены игумену Софронію, а копіи съ нихъ оставлены при дѣлѣ.

Лаврентій отправился въ плебанію. Не успѣлъ онъ сдѣлать и шагу за порогъ плебаніи, какъ ксендзъ Кулаковскій выбѣжалъ къ нему на встрѣчу, приказалъ своимъ батракамъ держать о. Лаврентія, а самъ билъ его по щекамъ, таскалъ за волосы и за бороду и избилъ его столь жестоко, что о. Лаврентій проболѣлъ три недѣли. Въ присутствіи собравшейся на этотъ позоръ толпы ксендзъ поносилъ православную вѣру, называя православныхъ еретиками, схизматиками, недовѣрками, псами и т. п. *Третій случай.* Ксендзъ Кулаковскій послалъ въ Заблудовскій монастырь своего ксендза комендарія будто бы для сбора коленды. Монахи приняли его любезно, угостили его и дали ему „на коленду" злотъ (15 коп.). Вмѣсто благодарности ксендзъ комендарій сталъ поносить позорнѣйшими словами россійскую императрицу, монастырскій храмъ, а одного изъ іеромонаховъ (Илію) схватилъ за волосы и держалъ его съ такою силою, что едва могли освободить его изъ рукъ комендарія три монастырскихъ батрака.

Klasztor rytus graeco non uniti Zabłudowski nie mieszczaiąc pokrzywdzenia względem przywłaszczenia parafii y nazywania syzmatykami, ktore juz doszło wiadomosci pasterskiey waszey, tylko nie przepomina ieszcze z osobnym a sprawiedliwym zalem, w tym memoryale wyrazaiącym się, udac się do pasterskiey władzy ile do pełnomocney sobie daney zwierzchnosci. wielmozny audytorze dobrodzieju. Gdy nasze włoki graniczą klasztoru naszego z imc xiędzem Kułakowskim, letnio porą wyiechał nasz s. p. xiądz Eliasz Michałowski do robotnikow swoich, znaydował się tam y ksiądz Kułakowski pleban na swoich takze włokach, na ktorych bawiąc się czas niemały y w dobrey harmonii zaproszony był od naszego xiędza namiestnika do klasztoru naszego, częstowany będąc iak stan nasz wyciągał, gdzie czas niejakowy xiądz pleban bawiąc spokoynie, w ostatku zaczoł łzyc nayiasnieyszą imperatorową naynieuczciwszemi słowy; za co narzekał x. Michałowski, ze nie godzi się mówic o monarchach tak dotkliwie, a gdy się szerzył x. Kułakowski z dalszym tey..., upominał się tego wzmiankowany x. nieboszczyk Michałowzki namiesnik, za co kilkakrotnie w policzek od xiędza Kułakowskiego w tamecznym klasztorze dostał y za włosy był włuczonym; w ostatku niby przepraszaiąc juz na odchodzie w forcie klasztorney uciowszy iak pierwiey pięscią w twarz, porwał za włosy y na ulice wyciągnoł, a pochwałki czyniąc y obiecując bic zabic: „iak na psach przepadnie ten syzmatyk"! y odszedł do plebanii; a nadto nie uznając nas bydz chrzescianami, sektą naygorszą y psami nazywał. Na co wszystko stano swiadki osobisci, między ktoremi imc pan Kazimierz Nowitski pisarz celny, imc pan Antoni Harmanowski lantwoyt miasta Zabłudowa. Nadto w r. 1785, 14 augusta, z dyspozycyi tegoz w Bogu zeszłego xiędza Michałowskiego namiesnika, gdy w interesie klasztornym do złotnika dla odzyskania ewanelii w oprawie będącey został byc posłanym Łaurenty zakonnik z obywatelem miasta Bielska człekiem, zkąd powracaiąc zaproszeni byli od imc p. Kędzierskiego straznika celnego do iegoz stancyi, gdzie gdy się mało bawili, w tym naszedł xiądz karmalita z organistym na komędzie przy kosciele tuteyszym będącym, prosząc imieniem xiędza Kułakowskiego do plebanii, mowiąc: x. proboszcz ma interes pilny. Pomieniony Łaurenty na prosbe dwuch osob przysłanych dał się namówic y zgłosił się do plebanii iść, lecz skoro wstąpił na krok plebanii, w tym wypadł imc x. Kułakowski, zaczoł wołac ludzi swoich poddanych parobkow, ogrodnikow, niektorych mieszczan, do trzymania x. Łaurentego, a tym czasem bił, y policzkow więcey dwanascie dawszy, za włosy targaiąc y za brodę, włoczył po ziemi tak dalece, ze zbity y zmiętorzony chorował niedzieł trzy bez nadziei zycia. Tym nie kątętuiąc się łzył niegodziwemi słowy wgłos w przytomnosci ludzi, zgromadziwszy swieckich tamecznych mieszczan zabłudowskich; naybardziey co większego, wiarę naszą heretykami, psami, syzmatykami, niedowiarkami, odszczepięcami nazywał. A gdy nie mogąc złosci swey sam przez się zadosc uczynic y nie mogąc osobo swą uczynic, przysłał na klasztor swego komendarza pod pozo-

rem kolędy, a w istocie zkrzywdzenia. Zakonnicy nasi przyiowszy iego mile, na uczte zaprosili, a potym za kolędę obdarzyli złotym polskim, ale zamiast dziękczynienia, obełzywemi słowy łaiąc, niezwyciężone monarchinią Rossyiską naynieuczciwszemi słowy, potym s. prawosławną Uspenską cerkiew, mieysce chwały Bozey, ponizał y wychodkiem nazywac wazył się w klasztorze, wreszcie porwał za włosy imc xiędza Eliasza, tak tego porwał, że trzech parobkow nie mogli wydrzec mu z ręki, porwali się sami ludzie ci co wyrywali z rąk xiędza karmality x. Eliasza y mogli nie co potrącic y poturbowac, ale nie bizunami bili, iak dowodzi x. Kułakowsk. Lecz ktoz wie iezeli xiądz Eliasz Michałowski czy nie z tey przyczyny od tego pobicia z tym się rostał swiatem. Te zaskarzenie zanosząc przed tron iasniewielmoznego pasterza zebrzem iak nayprętszego rezolucyi y uspokoienia tey sprawy przy nayglębszym wyrazeniu nas niegodnych bogomodlcow. X. Łaurenty Szachowski. Jan Smolicz prezbiter. Paweł Kędzierski pisarz.

Takowy memoryał odsyła się do mającego byc zesłanym wielm. imc xiędza wizytatora, ktory zaskarzenia w nim wyrazone roztrząsnie y na mieyscu ostatecznie osądzi. Dat. w Wasilkowie miesiąca 13 februarii 1787. X. A. Kruszewski kanonik.

NB. Копія этого меморіала представлена епископу Виктору Садковскому при слѣдующемъ донесеніи іеромонаха Лаврентія:

W pokrzywdzeniu dawniey odniesionym od imc xiędza Woyciecha Kułakowskiego oraz w poczynioney wiolencyi przez tegoz y iego komendarza klasztorowi naszemu ritus graeco non uniti Zabłudowskiemu, ieszcze przed rządem wieleb. imc x. Sofroniego, teraznieyszego naszego ihumena, gdy nie było gdzie zazalac się na xiędza Kułakowskiego, pribiec musiałem dotąd az nim przybył w. imc xiądz Kruszewski kanonik y audytor dyecezyi Wilenskiey do oyca swego w. imc p. starosty do Wasilkowa, w ten czas zabiegaiąc czasowi poznieyszemu, aby podobnych nie czynił xiądz Kułakowski w klasztorze y w miescie nam agrawacyi, napisałem memoryał, okolicznosc kazdą sprawiedliwie wyrazaiąc, ktorego dla przeyrzenia iw. pana kopią od słowa do słowa wypisaną przyłączam y na to odebrałem rezolucyi, iw. pan czytac będzie nizey tey kopii, w tym z powinnosci moiey czynię doniesienie, a w dalszy czas iak nam postąpis, odwazam się zaradzic iw. pasterza. X. Lawrenty Szachowski.

Дѣло № 35.

117.

1787 г. Февраля 17. Прошеніе игумена Заблудовскаго монастыря Софронія епископу Виктору Садковскому о переводѣ его въ другой монастырь по случаю неистовствъ ксендза Кулаковскаго.

Насильное совращеніе православныхъ въ католичество, притѣсненія, обиды и оскорбленія, неоднократно испытанныя игуменомъ Софроніемъ со стороны ксендза Заблудовскаго Кулаковскаго, не прекращаются. Опасаясь лишиться жизни, чего можно ожидать отъ безчеловѣчнаго ксендза Кулаковскаго или отъ его пріятелей, какъ это уже и случилось со многими, проситъ слезно перевести его, игумена, въ другой монастырь.

Прошлаго 1786 г. генваря 12 опредѣленъ я нижайшій отъ вашего высокопреосвященства въ Заблудовскій Успенскій монастырь игуменомъ, куда и прибылъ, и изъ самаго пріѣзду моего плебанъ Заблудовскій ксіондзъ Кулаковскій притѣснеіе и укореніе великое релѣгіи благочестивой людемъ приходу монастыра Заблудовскаго дѣлаетъ, также и меня публѣчно бранитъ и поноситъ, что еще и сего года двоихъ душъ женска пола привелъ къ своей религіи католѣцкой, о чемъ вашему высокопреосвященству отъ

мене и представлено, почему я въ великой опасности нахожусь, чтобъ въ какомъ случаѣ отъ его или отъ его пріятелей не лишиться мнѣ и жизни, какъ отъ его безчеловѣчного и бывало на многихъ. Того ради слезно прошу вашего високопреосвященства..., мене нижайшаго въ какой иной монастырь перевесть, за что я нижайшій по жизнь мою за ваше високопреосвященство непрестанно Бога денно и нощно молить имѣю и о семъ високомилостивое свое архипастырское, учинить милосердіе. 1787 г. февраля 17. Заблудовскаго Успенскаго монастыря игуменъ Софроній.

Дѣло № 36.

118.

1788 г. Августа 24. Письмо управляющаго имѣніемъ Смѣлянскимъ графа Григорія Александровича Потемкина полковника Сталя къ епископу Виктору Садковскому и состоявшееся по оному распоряженіе епископа Виктора.

Протопопъ Борзаковскій, безъ вѣдома высшаго подлежащаго начальства, самовольно раздѣлилъ деревни Ревовку и Пляковку, по своему положенію составляющія собственно одну деревню, и одну изъ нихъ присоединилъ къ другому приходу, не обращая вниманія на то, что обѣ эти деревни, причисленныя къ одному приходу, несли одинаковыя издержки на постройку церкви. Полковникъ проситъ возвратить Пляковку во всемъ своемъ составѣ къ прежнему своему приходу, а протопопу сдѣлать внушеніе, дабы онъ не превышалъ своей власти. Приходскій священникъ въ Ивангородѣ настолько не любимъ въ своемъ приходѣ, что прихожане его скорѣе готовы перейти въ унію, чѣмъ дальше имѣть его своимъ пастыремъ, и потому проситъ удалить отъ мѣста этого священника, а на его мѣсто назначить другаго, именно—Петра Рыбальскаго, подателя письма, рекомендуемаго княземъ Любомірскимъ и „излюбленнаго“ всѣмъ приходомъ, посвятивъ его въ іерейскій санъ. Проситъ также позволенія освятить часовню въ с. Михаловкѣ и совершать въ ней временно богослуженіе, пока не будетъ построена церковь. Изъ предложенія епископа Виктора консисторіи видно, что удовлетворена только первая просьба управляющаго Смѣлянскимъ имѣніемъ, именно о возстановленіи прихода Ревовки въ прежнемъ его составѣ: „понеже его свѣтлость князь Григорій Александровичъ Таврическій терпѣть не можетъ въ своемъ владѣніи правленія протопоновъ другаго владѣнія“.

Jasnie wielmozny mci dobrodzieju!

Objezdzaiąc dobra Smielanskie znalazłem w częsci Zatasminowey w zarządzeniu xiędza Borzakowskiego protopopy zostaiącey ten nieład, iz on wsie Rewowkę y Plakowkę, właśnie przez swoją pozycyą iedną wies znaczące, pomimo to, iz te obydwie wspolny koszt na zabudowanie cerkwi łozyły, y do iedney parafii uwiązane były, z własney woli, nie dołozywszy się grontowey zwierzchnosci, rozdwoił, y połowę parafii do inney wsi od Plakowki oderwał. Przychodzimi przeto upraszac iw. imci pana dobrodzieja o rozkaz przyłączenia nazad do Rewowki całey Plakowki y o ostrzezenie xiędza protopopy, aby nad zamiar swoiey władzy nie występował. W dalszey kolei moiey odezwy szlę do iw. imci pana dobrodzieja silne domawiania się o konieczne uchilenie z parafii xiędza w Iwangrodzie znayduiącego się, którego tyle sobie ohydziła gromada, iz prędzey przy unii zostac, niz gą cierpic swoim parochiem oswiadczaią się. W ostatku niosę moią instancyą za Piotrem Rybalskim, podawcą tegoz pisma, ieszcze od od xięcia imci Lubomirskiego prezentowanym y dotąd iednomyslnie przez gromadę za parocha ządanym, abys gą iw. imc pan dobrodziey wyswięcic nietrudnił, czasownię w tey ze wsi Michałowce, nim się tam cerkiew zabudowac usposobią, poswięcic rozkazał, co skoro pozyska przyzwoitą prezentę oraz z erekcyą miec będzie odemnie. Zostaie mi wyznac zem s powazeniem etc. . . . .
Staal.

По поводу этого письма протопопъ Черкасскій Даніилъ Борзаковскій написалъ слѣдующій рапортъ отъ 18 января 1789 года:

Управляющій его свѣтлости князя Григорія Александровича Потемкина добрами Смѣлянскими полковникъ г. Сталь прошлаго 1788 г. 24 августа, при посѣщеніи вашимъ высокопреосвященствомъ паствы въ Жаботинскій св. Онуфріевскій монастырь между прочимъ въ своемъ письмѣ выразилъ, что якобы я безъ вѣдома его, самъ собою, отъ села Ревовки приселокъ Пляковку наданый презентомъ отобралъ и къ сему Яровому препоручилъ въ завѣдованіе тамошнему Яровацкому священнику Ѳеодору Гошкевичу. Но поелику таковое отдѣленіе помянутаго приселка Пляковки къ сему Яровому не за моего правленія состоялося, а кѣмъ опредѣленъ туда и когда, о томъ писменною вашему высокопреосвященству опредѣленія копію прилагая, всенижайше вашему высокопреосвященству репортую. Протопопъ Черкасскій Даніилъ Борзаковскій.

Копія опредѣленія: „Священнику Фтеодору Гошкевичу пресвитеру села Ярового. Пляковку съ Авраамовкою имѣть ему равно какъ и Ярововскій за свой приходъ; понеже какъ отъ Консисторіи имѣетъ себѣ письменный выдъ (видъ), такъ и уплаченный онымъ отъ князя Любомирскаго Михаила презентъ за всякую въ оной Авраамовки и Пляковки по сребраному рублю старому хату, то дозволяется оному священнику всѣ святіе тайны тамошнему народу въ Пляковкѣ и Аврамовкѣ живущему преподавать безъ всякаго сумнительства; села жъ Ревовки священнику Гавріилу Андреевскому къ вышприсанной Пляковкѣ съ Аврамовкою въ приходъ не должно касаться подъ опасеніемъ законнаго штрафа, какъ то и оный священникъ Гошкевичъ больше привращать къ себѣ людей не долженъ, въ томъ найстрожайше притверждается. 1778 г. марта 3-го. На подлинномъ тако: Православный протопопъ Мартинъ Левитскій.

— Резолюція епископа Виктора на рапортѣ протопопа Борзаковскаго:

„Копія опредѣленія, приложенная здѣсь никуда негодится: почему предложить протопопу изъ Консисторіи о присылкѣ въ собственную жъ его пользу подлинника. Понеже его свѣтлость князь Григорій Александровичъ Таврическій терпѣть не можетъ въ своемъ владѣніи правленія протопоповъ другаго владѣнія, какъ съ письма его свѣтлости видно: то при семъ случаѣ церкви графства Смѣлянскаго, бывшія доселѣ въ вѣдомствѣ протопопа Черкасскаго, отлучить въ правленіе одному изъ Смѣлянскихъ, къ коему поближе будетъ. О чемъ также дать знать предложеніемъ“.

Дѣло № 54, л. 12.

119.

1788 г. Августа 31. Письмо Кіевскаго митрополита Самуила къ епископу Переяславскому Виктору.

Псковской и Рижскій архіепископъ Иннокентій извѣстилъ митрополита Кіевскаго, что рижскіе купцы въ поданномъ ему прошеніи жалуются, что въ Сурдецкомъ монастырѣ нѣтъ настоящаго начальника, нѣтъ постоянныхъ и монаховъ; пріѣзжаетъ сюда изрѣдка намѣстникъ Виленскаго св. Духова монастыря и забираетъ съ собой все, что жертвуютъ богомольцы на Сурдецкій монастырь, славящійся чудотворною иконою Божіей матери. Намѣстнику Виленскаго св. Духова монастыря строжайше предписано впредь ничего не брать изъ Сурдецкаго монастыря; епископу Виктору предложено назначать въ Сурдецкій монастырь постояннаго самостоятельнаго начальника.

Преосвященный Викторъ, епископъ Переяславскій и коадъюторъ митрополіи Кіевской, возлюбленный во Христѣ братъ!

Прошлаго 784 г. марта 11 дня присланнымъ ко мнѣ, синодальный членъ преосвященный Иннокентій архіепископъ Псковскій

и Рижскій, письмомъ, прилагая приономъ врученную его преосвященству отъ рижскихъ купцовъ записку, что въ зарубежномъ благочестивомъ Сурдецкомъ монастырѣ, въ Литвѣ находящемся и въ вѣдомствѣ Виленскаго монастыря состоящемъ, нѣтъ настоящаго начальства, а точію опредѣляются погодно изъ разныхъ тамошнихъ благочестивыхъ монастырей, зависящихъ вѣдомствомъ отъ Виленскаго жъ монастыря, намѣстники, по разсмотрѣнію старшаго Виленскаго игумена, кои тотъ Сурдецкій монастырь обираютъ и все, какъ-то: свѣчи, ладанъ, масло и одежды отсылаютъ въ Виленскій монастырь, да и монахи, которыхъ только бываетъ по два, всякой годъ перемѣняются, проситъ его преосвященство моего разсмотрѣнія; почему того жъ марта 15-го по приказанію моему изъ дикастеріи найстрожайше подтверждено старшему Виленскому игумену Іакинфу, чтобъ изъ онаго Сурдецкаго въ Виленскій монастырь и никуда ничего ни подъ какимъ видомъ забираемо не было, подъ опасеніемъ жесточайшаго истязанія, ему жъ игумену опредѣлить въ тотъ Сурдецкій монастырь въ намѣстника или строителя, впредь до присылки настоящаго игумена, человѣка честнаго и достойнаго, или оставить прежняго, ежели къ той должности способенъ, и впредь какъ онаго, такъ и посланныхъ туда монаховъ безъ вѣдома и указа изъ дикастеріи отнюдь не перемѣнять. А сего 788 г. іюля 31 дня подана мнѣ надв. совѣтникомъ Венедиктомъ Ивановымъ Фатовымъ, находящимся въ Ригѣ, бывшемъ здѣсь на богомольи, просьба запискою, что въ вышеписанномъ Сурдецкомъ монастырѣ имѣется чудотворная икона Богоматере, куда изъ Риги и изъ другихъ мѣстъ на богомолье пріѣзжаетъ въ великомъ множествѣ народъ и подаютъ въ церковь вклады, которые, всякой годъ изъ Вилни наѣзжая, игуменъ обираетъ и отвозитъ, почему де еслибы былъ приономъ монастырѣ непремѣнной начальникъ, тобъ всегда лучше было, и въ монастырѣ церковь и прочее и оправить возможно будетъ въ скорости; того ради проситъ опредѣлить туда особаго хорошаго начальника непремѣннымъ, дабы лучше старался о монастырѣ. А какъ оной монастырь состоитъ въ паствѣ вашего преосвященства, для того я все вышеписанное представляю на разсмотрѣніе и рѣшеніе ваше и въ ожиданіи увѣдомленія, какое по тому учинено будетъ опредѣленіе, съ моимъ непремѣннымъ усердіемъ, любовію и молитвою всегда пребуду и есмь и проч. Самуилъ митрополитъ Кіевскій. 1788 г. августа 31.

Дѣло № 49.

120.

1788 г. Октября 3. Донесеніе игумена Заблудовскаго монастыря Софронія епископу Переяславскому Виктору Садковскому о нежеланіи арендаторовъ Заблудовскаго графства платить десятину въ пользу Заблудовскаго монастыря.

Сообщаетъ, что онъ обращался съ прошеніемъ къ вотчинницѣ Заблудовскаго помѣстья Софьѣ Радивиловой о томъ, что „поссесоры“ и „диспозиторы“ Заблудовскихъ имѣній съ давнихъ временъ не даютъ Заблудовскому монастырю десятины, посланныхъ отъ монастыря людей за десятиной прогоняютъ побоями, о чемъ подана игуменомъ жалоба въ магдебургію. Резолюція княгини на поданномъ ей игуменомъ прошеніи вышла „не очень полезна“. Препровождая выпись изъ книгъ магдебургіи жалобы на диспозитора фольварка Рафаловскаго и копію прошенія, поданнаго кн. Софіи Радивиловой, проситъ ходатайства предъ „старымъ княземъ“ объ удовлетвореніи законныхъ требованій монастыря.

Сего 1788 г. генваря 1-го въ бытность въ Заблудовѣ княгинѣ Софіи Разивѣловой, нашей дѣдичной панѣ, имѣлъ я прозьбу написать пунктами о разныхъ нашихъ недостаткахъ, а найпаче о десятинѣ, что очень много зъ раних (съ давнихъ) годовъ не

отдана и не отдаютъ и давать не хотятъ и испражняютъ, чтобъ и давана не была, а найпаче поссесоры, какъ и въ прошломъ году посланни были отъ монастыря за десятиною въ село Рафаловку, тамошній диспозиторъ нещадно людей моихъ посланныхъ билъ и десятину приказалъ не давать, о чемъ я въ магдебургіи Заблудовской протестовалъ, да и полковникъ Жолковскій фольварку Боровицкаго своему лавнику 50 плетей далъ и приказалъ не давать (десятины) и монастырь третой годъ десятины съ его подданства не получаетъ, да и резолюція отъ гнегинѣ на той прозбы виша (вышла?) не очень полезна, которіи вашему преосвященству при семъ копіи представляю и прошу всенижайше вашего преосвященства въ случаи его сіятельства стараго князя въ семъ архипастырское свое учинить прошеніе. Игуменъ Заблудовскаго монастыря Софроній.

Дѣло № 52.

121.

1787 г. Октября 26. Жалоба игумена Заблудовскаго монастыря Софронія, поданная въ Заблудовскую магдебургію на диспозитора фольварка Рафаловки.

Диспозиторъ фольварка Рафаловки не только не дозволилъ посланнымъ отъ Заблудовскаго монастыря дьячку и дѣду изъ богадѣльни собрать десятину, слѣдуемую монастырю по фундушевой записи фундатора, но избилъ посланныхъ палкой, затѣмъ, созвавъ людей, приказалъ дать посланнымъ по 50 плетей; отъ истязаній плетьми посланные избавились только благодаря тому, что валялись у ногъ диспозитора, отреклись отъ монастырскихъ воловъ съ телѣгой и отъ собранной десятины.

Wypis z ksiąg mieskich spraw magdeburgii i. k. mci Zabłudowskich. Roku tysiąc siedmset osmdziesiąt siodmego miesiąca oktobra dwudziestego szostego dnia.

Proces imieniem w. imci xiędza Sofroniego ihumena klasztoru ritus graeco nonuniti Zabłudowskiego y wszystkich braci zakonnych tegoz klasztoru na imc p. Idzkowskiego dyspositora folwarka Rafałowskiego do hrabstwa Zabłudowskiego należącego, w dzierzawie u w. imc p. Hryniewieckiego sędziego ziemi Bielskiey będącego, mieniąc oto, iz wspomniony p. Idzkowski dyspozytor, naruszaiąc y wcale gwałcąc fundusz ioo. xiąząt ichmciow Radziwiłow panow y dziedzicow do oddania dziesięciny y innych dochodow klasztorowi należących, na wiekopomne czasy (przy osobnych wadyach?) ustanowionemi, temuz sprzeciwiaiąc się dnia dwudziestego szostego m-ca oktobra płynącego roku posłanym od klasztoru Andrzejowi Smoliczowi dziakowi y Łukianowi dziadowi szpitalnemu, ze teyze dziesięciny podług zwyczaju y mocy funduszowey odbierac nie pozwolił, bardziey tych ze posłanych przypadłszy z karczmy pierwiey pięsciami policzkował, potym kijem niemiłosiernie tyranizował, guzy pod oczyma ponabijał, razow sinich na ciele nie mało zadał, w ostatku zawoławszy ludzi ze wsi trzymac dysponował y po pięldziesiąt batogow obydwom dac oswiadczał się, tylko ze wspomnieni odrzekaiąc się wołow klasztornych y wybraney dziesięciny zaledwie po kilkakrotnym do nog padaniem y submiłowaniem się od dalszego tyranizowania uprosic się mogli, co wszystko chcąc załuiący w. imc xiądz Sofroni doniesc zwierzchnosci y to prawem kazdego czasu w przyzwoitym sądzie czynic, zaniosł takowy manifest dnia 26 miesiąca oktobra 1787 r. U kturego et...

Копія. Дѣло № 52.

122.

1788 г. Января 11. Письмо игумена Заблудовскаго монастыря Софронія къ Софіи Радивиловой.

Проситъ дозволенія ловить рыбу для нуждъ монастыря въ среды, пятницы и въ другіе посты въ одномъ изъ худшихъ прудовъ. Церковь монастырская протекаетъ во время дождя и потому гніетъ; требуется капитальный ремонтъ церкви, а средствъ нѣтъ; проситъ отпуска дерева и дозволенія распилить бревна на доски для обшивки церкви въ лѣсопильнѣ. Княгиня разрѣшаетъ ловлю рыбы въ указанномъ прудѣ только во вниманіе „къ любезности игумена Софронія", до тѣхъ пока онъ будетъ игуменомъ въ Заблудовскомъ монастырѣ; дозволяетъ также безплатно распилить требуемое количество бревенъ на доски въ лѣсопильнѣ.

Klasztor Zabłudowski graeco-nieunicki niezawodną w miłosierdziu y łasce io. xięzney pani dobrodziki pokładaiąc nadzieje udaie się do miłosciwey, wielowładney y pełnomocney iey protekcyi w swoich prozbach, w ktorych abys szczodrobliwych udziałow łask swoich odmuwic nie raczyła, owszem wzgląd swoy pełnomocny fundatorki miłosciwie przyspieszyc chciała, u nog io. pani supplikującym o pozwolenie choc naypodleyszego stawka w Zabłudowiu w gurze nad upustem (ktory do skarbu uzywany nie iest) osobnym dokumentem pozwolonym nam do łowienia powłoczkiem ryby w piątki, srzody y posty nasze, w tym o nieodmuwnosc łaski w. x. mci zebrzemy. Więcey prozb naszych powtornych, iz cerkiew Zabłudowska czasu dżdzow y słoty wiele zacieka, przeco niepomału gnije; czemu chcielibysmy zapobiec, tylko niedołęzne ubogie siły nasze potrafic nie mogą, y iesli ty, io. xięzno pani dobrodzika, nie wesprzesz pozwoleniem bezpłatnym puszczy y tartaku do zerznięcia kłod, camrow trzydziestu w tartaku Zabłudowskim na okozuchowanie cerkwi... Te więc gdy pozyszczem względy, nieustanną my a po nas następcy naszy u ołtarza przy nabozenstwie y ofiarach swiętych, gdzie imie io. pani iey naymilszey konsolacyi iest zapisane, zebys ten rok zaczęty nowo y wiele po nim następuiących w czerstwym zawsze zdrowiu y miłych momentach w wiek by y Metuzałowy z io. xiązęciem Dominikiem naszym dziedzicem nad nami panowała. O to zawsze maiestat Boski błagac nie ustaniem. X. ihumen Sofrony z bracią klasztoru Zabłudowskiego.

Резолюція княгини Софіи Радивиловой на этомъ письмѣ:

Znaiąc xiędza humena Zabłudowskiego dla siebie grzecznosc, dopuki tenze w klasztorze przełozonym będzie, doputy ryb łowienie w stawku przy tartaku na klasztorną potrzebę pozwalam. Obrachowawszy się zas imc pan gubernator z tymze xiędzem humenem o wytarcie drzewa w tartaku y pozaspokoieniu do skarbu moiego, rozkaze teraz wytrzec camrow sztuk trzydziesci bez opłaty rekomenduię. Dat w Zabłudowskim zamku 10 Jan. 1778 roku. Z. X. Radziwiłowa.

Копія. Дѣло № 52.

123.

1787 г. Декабря 10. Прошеніе игумена Заблудовскаго монастыря Софронія княгинѣ Софіи Радивиловой и резолюція княгини на всѣ пункты этого прошенія.

Jasnie oswiecona mc xięzno pani nasza naymiłosciwsza y nayosobliwsza dobrodziko.

Ubogi klasztor Zabłudowski religii graeconieunickiey z naygłębszym upokorzeniem y czołobitnoscią scielie się u stop io. waszey xięzney mci pani fundatorki y dobrodziki z prozbami nizey wyrazającemi się o to:

1-mo. Dziesięciny na klasztor Zabłudowski funduszem y osobnemi dokumentami zapewnioney niektorzy z poddanstwa io. pani od

wielu lat zaciągnioney oddawac nie chcą, innym ichmc panowie possessorowie nie kazą, owszem poddanych za dziesięciną krzywdzą y biją, co zaswiadczy manifest o to zaniesiony. Zebrzemy przeto, azeby z woli io. pani zwierzchnosc zamkowa do odzyskania dziesięciny zaległey dała pomoc, ww. pp. possessorowie nie byli sprzeczni, a w czasie dalszym aby kazda wies z dziesięciną do klasztoru należącą po korcu z włoki iak wypada zsypawszy sami odwozili y termin na to aby był uznany pokornie supplikuiemy.

2-do. Las na reparacyą cerkwi klasztorney y na opał od ioo. xiąząt pp. nam miłosciwych nazawsze bezpłatnie pozwolony. Więc wcoby y teraz dla wyprowadzenia drzewa na koniecznie potrzebną reparacyą cerkwi y klasztoru oraz y na opał aby nie był las zbronny prosiemy.

3-tio. Mlewo we wszystkich młynach hrabstwa Zabłudowskiego bez brania miarki dla klasztoru obwarowane, arędarze zas gwałcą fundusz y kontrakt im na arędę wydany, miarki gwałtem brac wazą się. Przeto wnosim prozby, aby odtąd vigore funduszu y instruktarza po 2 korca na kazdy tydzien mlec wolno było y w zadnym młynie aby miarek nie brano, wziętych zas do tych czas zwrocic nakazania zebrzemy.

4-to. Mamy prawo pozwalaiące klasztorowi w stawach gornych y Rudnickim w puszczy na srzody y piątki y soboty oraz y na posty łowic powłoczkiem y siecio ryby, utwierdzenia tego prawa suplikuiemy.

5-to. W dzwonicy naszey przy cerkwi chcielibysmy miec kromik dla przedawania soli, sledzi, zelaza etc., tylko zebrzemy względow, abysmy od opłacenia arędy wolnemi byli, gdyz wcałe ubodzy iestesmy y niemamy ani propinacyi zadney, ani poddanstwa, iak inne klastory maią.

6-to. Cech gancarski Zabłudowski swiecy cechowey do cerkwi ichze własnym przywileiem cechowym dorabiac regularnie na rok raz obowiązani, czego ze iuz lat 3 nie czynią, więc za ten czas niech do cerkwi z rozkazu io. pani zapłacą, a potym aby wszystkie cechi podług przywilejow swoich regularnie swiecy dorabiali dopraszamy się.

Mamy ufnosc y pewną nadzieję w nieodmuwnym miłosierdziu io. pani, do ktorey po Bogu z iak naynizszym do nog upadnieniem uciekamy się łaski, spodziewaiąc się ze w prozbach naszych nie raczysz odmuwic dobrotliwych względow, owszem podasz rękę ku poratowaniu tym, ktorzy przed maiestatem Boskim u ołtarza dzienno y nocno nieustannie za czerstwe zdrowie, długoletnie zycie a szczęsliwe panowanie io. waszey xiązęciey mci y io. xięcia Dominika dziedzica naszego modły ofiarowac będziemy.

Klasztor Zabłudowski z całym duchowieństwem. Ihumen Sofroni z bracią klasztoru Zabłudowskiego.

Резолюція княгини Софіи Радивиловой по всѣмъ пунктамъ прошенія игумена Софронія.

Ad 1-um. Co przed moją possessią hrabstwa Zabłudowskiego w czasie lat nieurodzaynych dziesięciny na moim poddanstwie nakazu zwrotu uczynic niemogę, w dalszy czas spodziewam się, iak iest poddanstwo moie przyzwyczajone do tey coroczney powinnosci, oddawac będą. Wsie nie będące w moiey possessyi, tamci do moiey dzisieyszey dyspozycii nie nalezą, ktorym nic rozkazac nie mogę. Zaczym na nieposłusznych y dziesięcinę nie oddających tam się uzalic, do kogo sprawa nalezy.

Ad 2-um. Jak dotąd podobna nie był las bronny na opał monasteru, tak spodziewam się ze go y daley bronic nie będą. Jezeli na potrzebną reperacią klasztorney cerkwi będzie potrzebne drzewo, nalezy się udac do samego dziedzica lub do instrumentowanego od niego...

Ad 3-um. Kiedy fundusz pozwolił wolne mlewo y był do tych czas zwyczay, ze mielono bez miarki na potrzebe tylko klasztoru, ma y teraz byc zachowany.

Ad 4-um. Ja nie iestem pani dziedziczna, tego więc pozwolic niemogę, czego przed moią nie było posessią.

Ad 5-tum. Na to żądanie, znaiąc w tym uszkodzenie intrat moich, zadnym sposobem pozwolic nie mogę.

Ad 6-tum. Jezeli cechy gancarskie należą do parafii cerkwi Zabłudowskiey, iaki był dawny zwyczay, ten zachowany bydz powinien. Dat w pałacu Zabłudowskim 10 decembra 1787 roku.

Na urzędzie magdeburgii i. k. mci Zabłudowskiey osobiscie stanowszy w. x. Sofroni ihumen klasstoru ritus graeco nonuniti Zabłudowskiego takowę supplikę y replikę odebraną ad acta ku zapisaniu podał. Die 29 maja 1788 r. Suscepi Hermanowski landwoyt...

Копія. Дъло № 52.

124.

1788 г. Ноября 2. Донесеніе игумена Виленскаго св. Духова монастыря Варлаама (Шишацкаго) епископу Переяславскому Виктору Садковскому о состояніи подвѣдомственныхъ ему монастырей.

Виленскій св. Духовскій и другіе оному приписные монастыри, при крайней обветшалости всего почти своего строенія и при упадкѣ пропитаніе имъ приносящей экономіи, колико еще сверхъ того въ монашествующихъ недостаточны, свидѣтельствуютъ указныя отъ меня въ консисторію вашего высокопреосвященства поданныя табели. Не упоминая о другихъ въ общежительныхъ обителяхъ нужныхъ послушникахъ, не во всякомъ изъ тѣхъ монастырей можно нынѣ найти хотя одного къ отправленію священнослуженія необходимо потребнаго іеромонаха: ибо въ Евейскомъ Успенскомъ мѣсто онаго заступаетъ бѣлой священникъ, а Кейданскій Преображенскій не имѣя таковаго, остается пустъ, и церковь его, не безъ поводу иновѣрнымъ къ предосужденію нашея религіи, отъ многихъ лѣтъ стоитъ заперта. Донося вашему высокопресвященству о таковомъ неблагополучномъ Виленскихъ монастырей состояніи, всенижайше прошу милостиво повелѣть отправить въ оные на первый разъ хотя шести человѣкъ, трехъ, то есть, іеромонаховъ, а другихъ трехъ монаховъ таковыхъ, съ помощію бы коихъ можно было предъоберечи святые мѣста отъ послѣдняго, отъ коего опыя уже недалеки, разоренія. 1788 г. ноября 2-го. Виленскихъ монастырей старшій игуменъ Варлаамъ.

По сему донесенію епископомъ Викторомъ сдѣлано слѣдующее предложеніе Переяславской консисторіи:

„Выслать по доношенію сему на первый случай отца духовника каѳедральнаго Гавріила для помѣщенія его начальникомъ въ Сурдецкомъ монастырѣ, о протчихъ же іеромонахахъ и монахахъ для Виленскихъ и другихъ Литовскихъ монастырей надобныхъ писать къ начальникамъ Украинскихъ съ требованіемъ имянно, буди вѣдомости суть, немедленной присылки извѣстнаго количества честныхъ людей, въ томъ числѣ отъ Медведовскаго іеромонаха Кирилла. Ежели же тѣмъ монастырямъ и самимъ есть надобность въ іеромонахахъ, пусть присылаютъ монаховъ способныхъ для рукоположенія".

Дъло № 54.

125.

1791 г. Генваря 27. Универсалъ комиссаровъ по учрежденію высшаго церковнаго правительства греко-неунитскаго въ Польшѣ.

Извѣщаютъ о состоявшемся 29 декабря 1790 г. постановленіи сейма и конфедераціи обоихъ народовъ, въ силу котораго предписано комиссарамъ созвать съѣздъ духовенства греко-неунитскаго для избранія членовъ Наивысшей Консисторіи провинціи Литовской. Съѣздъ этотъ назначается на 9-е февраля 1791 по русскому календарю, въ Слуцкѣ, въ помѣщеніи архимандріи Слуцкой Св.-Троицкой. Члены эти должны быть избраны изъ людей образованныхъ, высоконравственныхъ, получившихъ образованіе и воспитаніе въ краѣ, преданныхъ престолу и речи посполитой и не состоящихъ въ иноземномъ подданствѣ.

My kommissarze wespoł z zwierzchnoscią namiesniczą archimandryi Słuckiey. Wielebnym w Bogu przełozonym klasztorow y dziekanom alias proto-popom religii graeco-nieunickiey w W. X. Litewskim do wiadomosci podaiemy, iz z wyraznego rozkazu iw. y io. seymowego y konfederacyi oboyga narodow pod d. 29 decembra 1790 r., za wiedzą nayjasnieyszych rzeczypospolitey stanow nam przysłanego, abysmy zwołali was ku obraniu osob, konsystorz składać mających dla całego duchowieństwa graeco-nieunickiego prowincyi Litewskiey. Posłuszni takowemu rozkazowi, rownego od was chcąc posłuszenstwa, na dzien dziewiąty februaryi podług ruskiego, czyli na dzien dwudziesty tego miesiąca podług rzymskiego kalendarza, roku teraznieyszego, do miasta Słucka w woiewodztwie Nowogrodzkim leżącego, to iest do archimandryi graeco-nieunickiey Swięto-Troieckiey was zwoływamy y to zjachanie się na dzien wyz wyrażony zalecamy, spodziewaiąc się, iz iako czułosc nad porządkiem wewnętrznym duchowienstwa graeco-nieunickiego y troskliwosc nayzywszey wdzięcznosci godna, o ubezpieczenie karnosci w osobach tego wyznania, stały się powodem naywyzszey krajowey władzy, do przesłania nam w tey mierze rozkazu, tak wy wielebni w Bogu, nie tylko na dzien przez nas wyznaczony stawić się będziecie, ale tez ku pomyslnosci waszey y posłuszenstwu dobrotliwie opiekującey się losem waszym władzy skłonicie umysły swoie, azebyscie pod naszym okiem wybrali z pomiędzy was do Konsystorza takie osoby, ktore by nauką y obyczaiami będąc zalecone, wiernoscią ku kraiowemu rządowi zabezpieczone, urodzeniem y wychowaniem w kraiu a przynaymniey dawnoscią mieszkania w Polszcze y wolnoscią od obowiązkow przysięgi cudzoziemskiemu rządowi, wiernosc upewniaiące, mogły po nastompionym wyborze swoim pewną u nayiasnieyszego pana y rzeczypospolitey stanow pozyskać approbacyą. Takowy nasz uniwersał z mocy nam przez wyz rzeczony rozkaz podany, rozsyłaiący się przy wycisnieniu naszą oraz cerkiewną archimandryi Słuckiey pieczęci, podpisami naszemi stwierdzamy. Działo się w archimandryi Słuckiey Swięto-Troieckiey, miesiąca januaryi 27 dnia 1791 roku.

Michał Mackiewicz, chor. woiewod. Witebskiego, cywil. woy. woiewod. Nowogrodzdiego. Jan Petersen, szamb. p. Pinsk. X. Porfiry Brzezinski namiesnik archimandryi Słuckiey.

Подлинный на листѣ бумаги съ тремя оттиснутыми на сюргучѣ печатями.

NB. Внизу надпись: Uniwersał do Brzescia Litewskiego, Jabłeczney y Zabłudowia.

Дѣло № 73, л. 9.

126.

1791 г. Марта 31. Универсалъ делегатовъ на сеймъ Варшавскій по дѣлу объ учрежденіи „Наивысшей Консисторіи греко-неунитской“.

Делегаты, напомнивъ всѣмъ православнымъ о главномъ предметѣ своего полномочія—доложить королю и сейму о нуждахъ православной церкви въ коронѣ и въ в. к. Литовскомъ, неимѣющей ни высшей іерархіи, ни высшаго управленія, и о происходящемъ отъ этого для нея вредѣ, извѣщаютъ, что обо всемъ этомъ доложено королю и народнымъ представителямъ на сеймѣ, которые постановили удовлетворить всѣ желанія православныхъ, дозволивъ имъ имѣть свою высшую іерархію и высшее церковное управленіе. Для приведенія въ исполненіе этого постановленія сейма предписано созвать конгрегацію въ Пинскѣ изъ представителей отъ всѣхъ сословій, какъ свѣтскаго, такъ и духовнаго званія. На конгрегаціи должны быть установлены церковныя управленія и духовные провинціальные суды, подчиненные власти Наивысшей Консисторіи, зависимой только отъ высшаго отечественнаго правительства. Вслѣдствіе такого постановленія сейма отмѣняется состоявшееся распоряженіе о созваніи конгрегаціи въ Слуцкѣ, которая, за неявкою всѣхъ делегатовъ, отсрочена была на 1-е мая, и назначается *генеральная* конгрегація въ Пинскѣ на 15-е іюня. Вполнѣ увѣренные, что конгрегація генеральная въ Пинскѣ обязательно состоится, обязуютъ всѣхъ настоятелей монастырей и церквей, по полученіи универсала маршалковъ сеймоваго и конфедераціи, совершить торжественное молебствіе за короля и представителей речи посполитой, народу же внушать, что всякій, какого бы онъ ни былъ званія и состоянія, и какую бы онъ ни исповѣдалъ религію, будетъ спокойно наслаждаться всѣми благами своего отечества и исповѣдовать по своему убѣжденію и безъ насилованія своей совѣсти свою религію подъ условіемъ преданности королю и речи посполитой, каковой принципъ признанъ и принятъ на нынѣшнемъ сеймѣ, какъ основное право. По полученіи сего универсала предписывается всѣмъ православнымъ въ назначенный день собраться въ своихъ приходскихъ и монастырскихъ церквахъ для избранія вольными голосами опредѣленное въ универсалѣ число делегатовъ на предстоящую генеральную конгрегацію изъ лицъ какъ духовнаго, такъ и свѣтскаго званія, хорошо знакомыхъ какъ съ церковными установленіями, такъ и съ народнымъ правомъ, снабдить ихъ надлежащими полномочіями и инструкціею, выдать имъ необходимую сумму на содержаніе, составить точную и обстоятельную опись положенія, въ какомъ находится каждая церковь, кѣмъ и когда построена, изъ какого матеріала, имѣются ли какіе документы фундушевые и т. п. На основаніи сихъ описей сдѣланъ будетъ на генеральной конгрегаціи докладъ королевскимъ комиссарамъ для доведенія чрезъ нихъ королю и чинамъ речи посполитой о нуждахъ сихъ церквей. Во время пребыванія на сеймѣ делегаты сдѣлали значительные расходы на свое содержаніе изъ своихъ собственныхъ средствъ, а нѣкоторые даже задолжали; посему предлагаютъ сдѣлать складчину на покрытіе этихъ расходовъ и на другія непредвидѣнныя надобности.

Przewielebni, wielebni, wielmożni urodzeni i szlachetni przezacne zgromadzenia i bractwa cerkiewne w Chrystusie bracia religią prawosławną podług obrządku swiętey cerkwi wschodniey wyznawaiący w krolewstwie Polskim i W. Xięstwie Lit. znayduiący się.

Nie w sposobie używania iakowego zwierzchnictwa nad wami, nayukochansi bracia, gdyż znacie to dobrze, że nie iesteśmy zaszczyceni żadnym urzędem, ktoryby nas w ogule nad cerkwią wschodnią i oney członkami, w Polszcze będącemi, do iakowego urzędowania zwierzchniego upoważniał, czyniemy do was to listowne zgłoszenie się nasze, ale tylko w sposobie tym, iż będąc od was delegowanemi plenipotentami do zanoszenia proźb od całego korpusu greko-oryentalnego w Polszcze będącego do nayiaśn. krola imci p. n. m. i nayiaśnieyszych rzepltey stanow, czuiemy się bydź obowiązani donieść wam to wszystko, co władzą prawodawczą naywyższa kraiowa zwierzchność w stanach nayiaśn. rzeczypospolitey znayduiąca się raczyła łaskawie swym naywyższym prawa wyrokiem dla cerkwi greckiey nieunickiey, w koronie i W. X. Lit. exystuiącey, i dla iey członkow dozwolić; to my, z obowiązku teyże plenipotencyi, wam, nayukochansi bracia, z czynności naszych,

ktoreście nam poruczyli, chcemy to nasze przesłać usprawiedliwienie.

Zanieśliśmy w imieniu waszym, czyli bardziey w imieniu całego korpusu greckiego w Polszcze, do j. k. mci i nayiaśn. rzepltey stanow prożby o ustanowienie rządu cerkiewnego z duchem s. religii, z prawami i zwyczaiami cerkwi wschodniey nieunickiey, oraz z prawami kraiowemi zgodnego, przełożyliśmy też, że taż cerkiew grecka w Polszcze exystuiąca, teraz bez żadnego zwierzchnego znayduie się rządu, i znaczne ztąd ponosić musi swoie uszkodzenia. Na ktore to nasze przełożenia, j. k. mść p. n. m. wraz z nayiasn. rzpltey skonfederowanemi stanami, usiłuiąc stałym prawem całą cerkiew wschodnią polsko-grecką nieunicką, w koronie Polskiey i W. X. Lit. exystuiącą zagruntować, i w niey rząd kraiowey hierarchii naywyższey, podług kanonow powszechnych siedmiu swiętych synodow, i zwyczaiu oryentalney cerkwi, tudzież dawnych praw polskich, teyże cerkwi służących, bez obcego wpływu postanowić, raczyli wydać wyrok swoy przez szczegolną konstytucyą, na seymie teraznieyszym postanowioną i podług prawa w księgach grodu Warszawskiego oblatowaną, ktorą wam dla zupełnego przekonania w osobnym przyłączamy extrakcie, przez ktorą to konstytucyą dozwolono iest duchowieństwu i członkom zgromadzeń i bractw wszelkich cerkwi greckiey nieunickiey złożyć kongregacyą generalną tak z duchowieństwa zakonnego, iako i kleru swieckiego, tudzież z członkow swieckich, tak w szlacheckim, iako mieyskim stanach będących, i na odprawienie oney miasto j. k. mci i rzeczypospolitey Pińsk, oraz dzień 15 miesiąca maia w roku teraznieyszym 1791 przypadaiący przeznaczono. Na której to kongregacyi generalney, tak z delegowanych plenipotentow od wszystkich archimandryi, monasterow, protopopii, bractw i zgromadzeń cerkiewnych, w koronie Polskiey i W. X. Lit. znayduiących się, złożyć się mianey, dozwolono zostało postanowić urzędy cerkiewne, oraz sądy duchowne po prowincyach potrzebne i nad niemi konsystorz naywyższy z podległością samey tylko naywyższey władzy kraiowey urządić, i osoby do posiadania urzędow konsystorza naywyższego obrać, żeby zaś o tym publicznym prawie, w nayiaśn. stanach postanowionym, cały narod i wszystkie exekucyine magistratury i całe korpus dreckie oryentalne w Polszcze było zawiadomione, i że przerzeczona kongregacya generalna iest naywyższym prawa wyrokiem dozwolona, tąż konstytucyą zlecono zostało iw. i io. marszałkom seymowemu i konfederacyi oboyga narodow, aby o tym wszystkim całe korpus greckie nieunickie uniwersałem swoim czyli listem okolnym zawiadomili i bespieczeństwo wszelkie dla delegowanych na też kongregacyą obmyslili, i was na takową kongregacyą wezwali. A że dzień 15 miesiąca maia przez piezwszą konstytucyą postanowiony dla odległości monasterow i protopopii ukraińskich, był nieco zbliżonym, tedy przez wyrok powtorney w nayiasn. stanach zapadłey konstytucyi czas teyże kongregacyi generalney, w miescie Pinsku agitować się maiącey, do dnia 15 miesiąca Czerwca podług kalendarza rzymskiego został przedłużonym. O czym także przyłączona konstytucya powtorna i uniwersał iw. i io. marszałkow seymowego i konfederacyi oboyga narodow niewątpliwym bydź powinny przekonaniem.

A gdy iuż zawiadomieni iesteście o naywyższym nayiasn. rzpoltey stanow prawie, rzeczoną kongregacyą generalną na dzień 15 miesiąca Czerwca roku bieżącego stanowiącym, więc z obowiązku naszego donosiemy wszystkim archimandryom, monasterom, protopopiom, bractwom i zgromadzeniom cerkiewnym, w W. X. Lit. będącym, ktore były do Słucka niedawno do postanowienia konsystorza w archimandryi Słuckiey wezwane, a dla nieziechania się wszystkich taż kongregacya Słucka do dnia 1 maia została była odroczoną, że iuż pomieniona kongregacya Słucka (dla dozwolenia kongregacyi generalney przez naywyższy prawa wyrok w Pińsku) agitować się w Słucku nie będzie, ninieyszym listem naszym uwia-

domiamy. A zaś iż niezawodnie kongregacya generalna w miescie rzpltey Pińsku, z mocy prawa publicznego w dniu 15 Czerwca roku bieżącego, z delegowanych od całego korpusu grecko-oryentalnego, tak z prowincyi koronnych, iako i W. X. Lit., w sposobie uniwersałem iw. i io. marszałkow seymowego i konfederacyi oboyga narodow z nakazu prawa wydanym i przepisanym odprawi się, iak nayuroczyściey zapewniamy, i iak naymocniey obliguiemy, abyście po odebranych, tak samey konstytucyi, iako i uniwersale, z mocy prawa wyszłym, publicznym nabożeństwem za szczęśliwe nayiasnieyszego krola imci p. n. m. Stanisława Augusta i nayiasn. rzpltey stanow powodzenie, i za nayłaskawszą i niezawodną dla cerkwi greckiey oryentalney nieunickiey i całego korpusu i członkow onę składaiących opiekę i dobroczynną prawem zasłonę, Panu Bogu podziękowawszy, zgromadzonemu na chwałę Boskę do cerkwi swiętych ludowi o teyże niezawodney naywyższego rządu kraiowey opiece donieśli, i iak nayuroczyściey tenże lud zapewnili, iż jego krolewska mość pan nasz miłościwy i naiaśnieysze rzeczypospolitey stany tego usilnie pragną, aby lud wszystek naywyższemu rządowi i opiece praw narodu poddany, w iakimkolwiek bądź wyznaniu będący, aby tylko był prawom kraiowym wierny i posłuszny, może bezpiecznie na łonie tey oyczyzny spoczywać i podług swego przekonania religią swoię wyznawać, co iuż iak naywyraźniey prawem kardynalnym na seymie teraznieyszym postanowionym obwarowano zostało. Po ktorym ogłoszeniu raczcie, nayukochańsi bracia, podług prawa i uniwersału teraz do was przesłanego, w każdym monasterze i cerkwi parochialney zgromadzić się i wolnemi głosami osoby nayzdolnieysze w sposobie i liczbie uniwersałem przepisanym za delegowanych plenipotentow na przyszłą kongregacyą generalną tak z duchowieństwa zakonnego, iako i kleru swieckiego, mianowicie z osob urzędami cerkiewnemi zaszczyconych, iakie są archimandrytow, lub ich namiestnikow, bądź tychże archimandryi rządcow, ihumenow, bądź ich mieysce zastępuiących, i hieromonachow, tudzież protopopow, swiaszczennikow czyli prezbyterow kleru swieckiego, ludzi światłych, kanony swiętych siedmiu synodow oraz prawa narodowe znaiących, niemniey gdy w ktorym bractwie bądź zgromadzeniu znayduią się osoby stanu szlacheckiego, bądź mieyskiego, obrządek cerkwi wschodniey prawosławney nieunickiey wyznaiące, także za delegowanych wspoł plenipotentow, iako członki cerkiewne na tęż kongregacyą obrać, i tych wszystkich delegowanych plenipotentow instrukcyami i plenipotencyami umocnić, i onych na podroż i sustentacyą w mieyscu kongregacyi na czas ich bawienia się i na rożne nieprzewidziane potrzeby prowiantem pieniężnym opatrzyć, i tymże plenipotentom osobny opis stanu każdey cerkwi, iey funduszow aktualnych będących lub utraconych, i w czyich ręku, i od iakowego czasu znayduią się, dawność fundacyi cerkiewnych. i przez kogo były fundowane, i iakiemi przywileiami lub nadaniami są opatrzone, czyli są murowane, czyli z drzewa klasztory i cerkwie zbudowane, i czyli reparacyi potrzebuiące, iaką maią rozległość swych parafii, mnogość parafianow i liczbę członkow, znaydowanie się lub nieznaydowanie przy parafiach w ktorymkolwiek bądź dekanacie kapłanow, lub w czasie niebytności onych, wiadomość zastępowania ich mieysc, i przez kogo? także pozostałość zon kapłanskich lub ich potomstwa, i onych sposob życia wraz z dowodami autentycznemi przyłączyć, potrzeby każdey cerkwi i monasteru, ich uszkodzenia rzetelnie określić, oraz w ktorym mieyscu byłby potrzebny iaki urząd cerkiewny, bądz zwierzchność z juryzdykcyą dyecezalną, na pismie wyrazić, i iak naydokładnieysze każdey rzeczy rapportowanie przyszłey kongregacyi generalney uczynic, a kongregacya generalna iww. kommissarzom przez nayiaśn. krola imci p. n. m. i nayiasn. rzpltey stany na tęż kongregacyą generalną wyznaczonym, końcem doniesienia o tym wszystkim tymże nayiaśn. rzpltey stanom przełożyć starać się będzie. A że my pleni-

potenci delegowani od was do j. k. mci p. n. m. i nayiaśn. rzepltey stanow listami iww. i ioo. marszałkow seymowego i konfederacyi oboyga narodow, do stolicy kraiu wezwani, nie posiadaiący żadnych funduszow cerkiewnych, a o dobro całey cerkwi oryentalney, nie zaś o iak naymnieyszą dla nas osobistą korzyść staraiąc się, wydatki rożne i liczne, przez czas kilko-miesięczny w stolicy kraiu znayduiąc się, mieć musieliśmy, i nie tylko znaczną cząstkę naszey własności na rzecz całey cerkwi wyłożyć, ale i długi niektore zaciągnąc przymuszeni zostaliśmy. Zaczym spodziewamy się po cnotliwych sercach braterskich, iż gdy istotny od nas wydatkow przez nas łożonych zdamy rachunek, że prześw. korpus greckie nieunickie też wydatki nasze przyimie, i przez dobrowolną składkę na odeszłe lub bydź ieszcze maiące potrzeby i wydatki cerkiewne tę sprawiedliwą należytość zastąpi.

Obliguiemy was więc, nayukochansi bracia, abyście w naywiększym zadufaniu ku nayważszey władzy kraiowey, ktora wszystkim dobrze czynić stara się, tych swoich delegowanych plenipotentow, na czas powyższy prawem publicznym dla powszechnego dobra cerkiewnego oznaczony, do nadmienionego miasta j. k. mci i rzpltey Pińska, w Wielkim Xięstwie Litewskim położonego, wysłać koniecznie raczyli, a tym sposobem winne prawu posłuszeństwo oddawszy, do ogulnego dobra wiary i trwałego rządu cerkwi swiętey wschodniey, w państwach nayiasn. rzepltey exystuiącey, przyłożyć starali się. Jakie zaś ubezpieczenie tychze delegowanych plenipotentow, na przyszłą kongregacyą do miasta Pińska iachać maiących, z mocy prawa iest uczynione, do zachowania każdemu uniwersał iww. i ioo. marszałkow seymowego i konfederacyi oboyga narodow iest niewątpliwym prawidłem.

Jeszcze raz powtarzaiąc przełożenie nasze, upraszamy o dopełnienie powyżey rzeczonego prawa, uzupełnienie przepisow uniwersału i przyięcie tego przełożenia naszego listownego z tym naymocnieyszym zapewnieniem, że nas żaden prywatny nasz interes do tego wszystkiego nie pociągał, ani zastanawia, iak same dobro oyczyzny i dobro swiętey cerkwi wschodniey, ktoreby wieczne zapewnienie spokoynego ludziom religii greckiey nieunickiey wyznawania swey wiary uczynic mogły. Czego sobie i wam, nayukochańsi bracia, od Pana Boga życząc, wyznaiemy się bydź z przyzwoitym każdego dostoieństwa, urzędu, stopnia cerkiewnego i stanu członkow cerkiewnych uszanowaniem, zyczliwemi bracią i nayniższemi sługami:

Sabba Palmowski J. M. P. B. P. K. i W. Xięstwa Litewskiego delegowany. X. Meleciusz Bunrayło (?) Lesnicki ihumen monasteru Dzięciołowieckiego, prowin. koron. y W. X. Lit. delegat. Panteleon Illikiewicz Korbut delegat stanu rycerskiego. Mikołay Dadany delegowany z prowincyi koronnych y W. X. Lit. Jerzy Ziembowicz ze stanu mieyskiego. Dan w Warszawie dnia 31 miesiąca marca roku Panskiego 1791 podług kalendarza polskiego.

Подлинникъ печатный, съ собственноручными подписями вышепоименованныхъ лицъ. Дѣло № 73, л. 15.

127.

1791 г. Іюля 8. Универсалъ Наивысшей греко-восточной Консисторіи.

Извѣщаетъ все православное духовенство о состоявшейся генеральной конгрегаціи въ Пинскѣ 15-го іюня, въ присутствіи и подъ предсѣдательствомъ королевскаго комиссара, о счастливомъ окончаніи этой конгрегаціи, на коей избраны члены Наивысшей Консисторіи и постановлено открыть одну епархіальную, въ Мало-Польской провинціи, консисторію въ г. Богуславѣ, подъ именемъ Браплавской и Житомірской. Благочинные или протопопы тотчасъ же по полученіи сего универсала обязаны

немедленно разослать его циркулярно подвѣдомственному имъ духовенству, дабы универсалъ былъ опубликованъ во всѣхъ церквахъ и былъ прибитъ къ церковнымъ дверямъ; затѣмъ въ ближайшіе три праздничные дня должно быть совершено во всѣхъ монастырскихъ и приходскихъ церквахъ торжественное богослуженіе, т. е. всенощная, литургія и благодарственный молебенъ за короля и за всѣ чины речи посполитой. Всему православному духовенству предписывается отнынѣ быть въ вѣдѣніи Наивысшей Консисторіи и во всемъ ей подчиняться.

Konsystor Naywyzszy obrządku greko-oryentalnego w krolewstwie Polskim y W. X. Litewskim z mocy prawa postanowiony.

Wszem wobec y kazdemu zosobna, komu o tem wiedzieć nalezy, a mianowicie w Bogu przewielebnym imc xięży archimandrytom, ihumenom, protopopom i ich namiesnikom, wielebnym prezbyterom, całemu duchowienstwu i wszystkim wyznawcom obrządku greko-oryentalnego w państwach nayiasnieyszey rzeczypospolitey Polskiey exystuiącym oznaymuie tym uniwersałem, iż z mocy prawa seymu teraz agituiącego się w Warszawie, kongregacyą ieneralną w miescie rzeczypospolitey Pinsku dla wyznawcow greco-oryentalnych dozwalaiącego, w przytomnosci iw. imc pana Michała Korwina Kochanowskiego, posła na seym sandomir., od nayiasn. krola imci i nayiasn. rzeczypospolitey stanow wyznaczonego komissarza, na tey kongregacyi prezyduiącego y one zagaiącego, akt kongregacyi, z wielu delegowanych roznego stanu kondycyi osob złożoney, na dniu 15 m-ca czerwca roku teraznieyszego 1791 według kalendarza poprawnego, po uprzedzonym solennym nabożenstwie w cerkwi S. Bohoiawlenskiey Pinskiey rozpoczętey y do dnia drugiego miesiąca lipca trwaiącey, za łaskawą naywyzszey opatrznosci panow szczęsliwie ukonczonym został. Na którey-to kongregacyi Konsystor Naywyzszy obrządku niezmiennego greco-oryentalnego za iednomyslną wszystkich delegowanych zgodą stosownie do prawa obrany, z osob dwunastu składaiący się, a mianowicie: *z duchowienstwa zakonnego:* w Bogu przewielebni imc x. Sabba Palmowski ihumen Bielsko-Podolski przezyduiący, imc x. Sylwestr Bułłay namiestnik archimandryi Wilenskiey y Minskiey, imc x. Protazy Niewiarowski kasser archimandryi Słuckiey; *z duchowienstwa swieckiego:* imc x. Teodor Betulinski protopop Czerkowski, imc x. Gregorz Loyka prezbyter S. Michalski Turowski, imc x. Teodor Jozefowicz prezbyter Wuywycki; *z stanu cywilnego rycerskiego:* ww. imc panowie Onufry Suchozaniet porucznik milicyi io. xiążąt Radziwiłow, Panteleon Illikiewicz Korbut, Alexander Stoianowicz reientowicz ziemski powiatu Pinskiego; *z stanu micyskiego:* szlachetny Teodor Teodorowicz miasta i. kr. mci Pinska prezydent, Teodor Kondratowicz sekretarz i. kr. mci y pisarz miasta Mozyra, Jan Teodorowicz miasta i. kr. mci Pinska pisarz, assessorowie,—na dniu drugim miesiąca lipca roku tegoz przysięgę, rotą w aktach urządzen kongregacyinych opisaną, w przytomnosci przerzeczonego i. o. komissarza rzeczypospolitey y iww. posłow urzędnikow przeswietney Kommissyi Porządkowey cywilno-woyskowey y licznego zgromadzenia wykonawszy, jurysdykcyę swoią na dniu szostym tegoz miesiąca ufundował, nie mniey na tymze dniu prowincyi Mało-Polskiey konsystorz dyiecezalny, tytuł Bracławskiego y Żytomirskiego maiącey, w miescie i. kr. mci Bohusławie sądzić się powinni (?) obrawszy, przysięgi wysłuchał. Z powodu zatym szczęsliwego zdarzenia, rząd cerkiewny y wszelką pomyslność krajową tworzącego, osądził za naypierszy obowiązek złożyć Naywyzszemu dzienki, dla czego miec chce y iak nayusilniey zaleca w Bogu przewielebnym imc xx. archimandrytom, ihumenom, protopopom i ich namiesnikom, wielebnym prezbiterom i całemu duchowienstwu greko-oryentalnemu, aby za odebraniem tegoż zalecenia nieodwłocznie przez nayblizsze trzy uroczystosci solenne nabozenstwo, to iest wsenoczną, liturgią, molebnem spiewaniem „Te Deum laudamus" przy odgłosie dzwonow na podzienkowanie Bogu za szczęsliwe iego krolewskiey mosci pana naszego miłosciwego pa-

nowanie y pomyslne nayiasnieyszey rzeczypospolitey stanow powodzenie odprawili, a oraz aby winne prawom narodowym posłuszenstwo y przez nie ustanowioney zwierzchnosci konsystorskiey wszelką czynili powolnosc, miec chce i nakazuie. Zeby ten uniwersał kazdego doszedł wiadomosci żąda, aby przez kazdego przewielebnego protopopa do wszystkich prezbiterow w swoiey respectywie protopopii rozesłany, nie mniey przez trzy tygodnie po wszystkich cerkwiach był publikowany y do drzwi cerkiewnych przybity, naymocniey zaleca. Takowy uniwersał podpisem rąk naszych y pieczęcią konsystorską utwierdzamy. Działo się na sessyi konsystorskiey w miescie wolnym rzeczypospolitey Pinsku, roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego m-ca Lipca osmego dnia podług poprawnego kalendarza.

Do monasteru Zabłudowskiego.

Подлинный на листѣ бумаги съ тисненною на бумагѣ печатью. Собственноручно подписали всѣ избранные на конгрегаціи члены Консисторіи, перечисленные въ универсалѣ.

Дѣло № 73, л. 2.

128.

1791 г. Іюля 9. Указъ Наивысшей Консисторіи настоятелямъ монастырей, протопопамъ и всему православному духовенству въ Польшѣ.

Въ силу давной присяги на вѣрность королю и речи посполитой Консисторія обязана внушать подвѣдомственному ей православному духовенству и народу любовь и преданность королю и речи посполитой. Посему предписывается всему духовенству немедленно прислать въ Консисторію слѣдующія книжки, проникшія въ Польшу изъ-за границы: „Сокращенный Катехизисъ“ и „О побѣдѣ на супостаты“; предписывается также совершать моленія за духовныя и свѣтскія власти по прилагаемой формѣ.

Konsystorz Naywyzszy greko-oryentalnego wyznania.

Wszem wobec y kazdemu z osobna komu o tym wiedziec nalezy, a mianowicie przewielebnym ichmciom xięzy archimandrytom, ihumenom y ich namiestnikom, oraz przewielebnym ichmciom xięzy protopopom, ww. xięzy parafialnym wyznania graeco-oryentalnego, w prowinciach koronych i W. X. Lit. zostaiącym, wiadomo czyni. Iz po ustanowieniu Naywyzszego Konsystorza, gdy tenze wykonał przysięgę przed ichmc kommissarzami od nayiasn. rzeczypospolitey stanow na kongregacyą Pinską deputowanym y oną wnow został obowiązanym ku nayiasn. krolowi imci panu n. młmu y nayiasn. rzeczypospolitey Polskiey stanom, oraz ku przestrzeganiu y zagrzewaniu od siebie drugich tak duchownego, iako y swieckiego stanu osob do wiernosci. Z takowego więc powodu ma za obowiązek zalecic wszystkim wwmc duchownym, abyscie wedle dołączaiącey się formy w modłach cerkiewnych y ofiarach raczyli zachowywać się y nieodwłocznemi wykonywaczami tegoz formularza zostali. Niemniey tez by wszysci wwmc duchowni nayduiące się u siebie xiązeczki pod tytułem „Sokraszczonny Katachizys“ y „O pobiedie na supostaty“, z zagranicy do kraiu przed laty weszli, wraz za doysciem teraznieyszego listu rzeczone xiązeczki pod tytułami wyz mianowanemi do Naywyzszego Konsystorza odesłali, mocno zaleca, y ow podpisami własnych rąk stwierdzamy. Działo się w Pinsku dnia 9 miesiąca Lipca roku 1791. Xiądz Sabba Palmowski ihumen monasteru Bielsko-Podolskiego Naywyzszego Konsystorza prezydent. Jan Teodorowicz pisarz miasta rzeczypospolitey Pinska assesor i pioro trzymaiący. Do monasteru Zabłudowskiego.

Подлинный съ тисненною на бумагѣ печатью.

Форма во всѣхъ церквахъ служенія:

На ектеніи первой:

О святѣйшихъ четверопрестольныхъ патріарсѣхъ, преосвященномъ епископѣ Викторѣ и Правительствующемъ Верховномъ Синодѣ, честнѣмъ пресвитерствѣ и проч.

На сугубой:

Еще молимся о святѣйшихъ четверопрестольныхъ патріарсѣхъ, преосвященномъ епископѣ Викторѣ и о Правительствующемъ Верховномъ Синодѣ и о священномъ архимандритѣ или игуменѣ и всей о Христѣ, и проч.

По титлѣ королевскомъ и речи посполитой:

Святѣйшихъ четверопрестольныхъ патріарховъ, преосвященнаго епископа Виктора и Правительствующій Верховный Синодъ да помянетъ Господь Богъ и проч.

На многолѣтствіи:

Пресвѣтлѣйшаго и великодержавнѣйшаго государя короля нашего Станислава Августа и пресвѣтлѣйшую речъ посполитую, святѣйшихъ четверопрестольныхъ патріарховъ, преосвященнаго епископа Виктора и Правительствующій Верховный Синодъ, и пр.

По достойнѣ токмо воспоминать патріарховъ и епископа.

Jan Teodororowicz woiewodztwa rzeczypospolitey Pinskiego assesor pioro trzymaiący.

Дѣло № 73, л. 5—9.

129.

1791 г. Декабря 2. Указъ Наивысшей греко-восточной Консисторіи настоятелямъ монастырей и приходскихъ церквей.

Предписывается: 1) Въ дни воскресные и праздничные обучать народъ молитвамъ. 2) Монашествующіе въ монастыряхъ должны быть образцомъ благочестія для другихъ. 3) При монастыряхъ, имѣющихъ приходы, должны быть заведены приходскія школы. 4) Установленная на конгрегаціи генеральной складчина или „офяра“ должна быть собрана по раскладкѣ сообразно числу прихожанъ.

Konsystorz Naywyzszy obrządku graeco-oryentalnego w rzeczypospolitey Polskiey ustanowiony, mocą pzawa upowazniony, urządzenia czyniąc ogulne dla dekanatow W. X. Lit., podobne chcąc miec przykładne rządzenia się monasterow w koronie y w W. X. Litewskim będących, następne czyni urządzenia: 1) Aby we dni niedzielne y swiąteczne po cerkwiach zebrane zgromadzenie pacierzow y dziesięciorga Bozego przykazania y artykułow wiary przez kapłanow nauczane było. 2) Aby xx. zakonnicy monasterow z powołania swego przykładem będąc przykładnie tez zgromadzenie w ludzkim obchodzeniu się z wyznawcami inney religii, tym bardziey panuiącey, nauczali y oswiecali, w kazdym zdarzeniu daiąc przykład postępowania swoiego. 3) Aby w miescach, gdzie się do monastyrow przywiązane parafie, szkołki parafialne zakładali y dzieci parafialnych czytania uczyli. 4) Aby składka czyli na generaluey kongregacyi ofiara uchwalona według ludnosci tabellą oznaczoney w tych mieyscach, osobliwie gdzie się y parafie łączą do monastyrow, zebrana z inwentarzami, tudziez metryki schemmą, iak się do kommissyi cywilno-woyskowych podawały, naydaley w dniu 1 Januarii roku następuiącego 1792 do Konsystorza Naywyzszego przesłane zostały. Ktore urządzenie co do punktu zalecaiąc zwierzchnikom monasterow w W. X. Litewskim będącym, nieochybnie zaskutecznienie o doisciu tego urządzenia nieodwłocznie dac sobie rapport Konsystorzowi obrządku graeco-oryentalnego zaleca. Działo się na sessii w Pinsku roku tysiąc siedmsetnego dziewięćdziesiątego pierwszego miesiąca Grudnia dnia dziewiątego. Xiądz Protazy Niewiarowski assesor prezyduiący. X. Grzegorz Łoyko assesor. X. Teodor Jozefowicz assesor. Pantaleon Illikiewicz Korbut assesor. Teodor Teodorowicz assesor. Zgodno z protokułem. Ludwik Cholewinski Naywyzszego Konsystorza pisarz. Zalecenie do monasteru Zabłudowskiego w W. X. Litewskim będącego.

Подлинный съ тисненною на бумагѣ печатью. Дѣло № 73, л. 25.

130.

1792 г. Мая 26. Письмо игумена Саввы Пальмовскаго, президента Наивысшей Консисторіи, къ игумену какого-то монастыря.

Извѣщаетъ о состоявшемся на сеймѣ постановленіи, утвердившемъ проектъ Пинскаго конгресса объ учрежденіи въ Польшѣ высшаго церковнаго управленія и высшей іерархіи, состоящей изъ митрополита и трехъ епископовъ, независимыхъ отъ заграничной церковной власти, на что будетъ вскорѣ испрошено согласіе Константинопольскаго патріарха. Выражая свою радость по поводу столь великаго событія, Савва Пальмовскій приказываетъ игумену, дабы онъ въ первый праздничный день по полученіи этого письма объявилъ объ этомъ своимъ прихожанамъ съ амвона, дабы непрестанно внушалъ имъ любовь къ польскому народу и речи посполитой, которая *добровольно* и по *искренней* любви къ русскому народу даровала ему все, чего только онъ желалъ. Внушать это народу теперь необходимо потому, что Россія обнародовала такую декларацію, которая можетъ привести къ войнѣ.

Wielmozni w Bogu mci xięze ihumenie dobrodzieju! Gdysmy się doczekali szczęsliwey epoki odrodzenia się narodu naszego, juz dzień 21 miesiąca y roku bieżących będzie w dziejach naszych dniem wieczney pamiątki, gdyz w dniu tym proiekt deliberacyi wychodzący załatwił prozby y żądania nasze, w ktorym to dniu nastąpiło nieochibne ugruntowanie na czasy wieczne stałey y niewzruszoney całey hierarchii obrządku naszego w panstwach nayiasn. rzeczypospolitey, za którey ustanowieniem nie tylko my żyiący, ale y pozniey po nas bydz maiący iednowiercy nasi, zachowuiąc przodkow swoich religią, chwalic będą Naywyzszą Opatrzność i błogosławic sprawcow szczęscia naszego y całego narodu Polskiego uszczęsliwicielow. Juz więc bądz pewnym wmpn o uskutkowaniu zupełnym prozb naszych, juz stanęło prawo stałe hierarchią naywyzszą cerkwi naszey w panstwach rzeczypospolitey stanowiące, iednego metropolitę y trzech biskupow w Polszcze cerkwi naszey nadaiące i dzieło kongressu Pinskiego zatwierdzaiące, w exekucyi ktorego wyidą niebawnie uniwersały nayiasn. pana w strazy cały narod o tym zawiadamiaiące. Mozemy się więc teraz serdecznie cieszyć i dziękowac Bogu za iego opatrznosc, iz weyżał łaskawym okiem na oblubienicę swoią i pocieszył ią. Tey całey hierarchii obrządku naszego pobłogosławienie i umocnienie nayiasn. krol imc pan nasz miłossiwy w strazy uzyska od patryarchow wschodnich z Carogrodu i niezadługo spodziewamy się wybierac sobie kandydatow na archiepiskopa metropolitę i episkopow obrządku naszego. Uwiadom ze wmc pan dobrodziey iak nayprędzey wszystkich parochian swoich, ze juz ten moment pożądany przyszedł, ktory nam rząd stały y porządek hierarchii cerkiewney w panstwach rzeczypospolitey na czasy wieczne ugruntował, i zapewni ich wmc pan, ze odtąd cerkiew nasza w Polszcze będzie miała niewątpliwą protekcyą, pomoc y sprawiedliwosc y rząd naywyzszy cerkiewny w swym obrządku, takze odtąd nie będzie nam nigdy potrzeba udawac się za granicę. Poniewaz zas Rossia w tych dniach wydała declaracyą nieprzyiazną Polszcze, w ktorey przyisc moze do woyny, atoli obliguię wmc pana dobrodzieja, zeby wpaiałes w lud miłosc do kraju i prawdziwą prawom narodowym posłuszęstwo: bowiem odbierami wszystko, cośmy tylko chcieli, z łaski, z woli y prawdziwey chęci narodu Polskiego. Oraz obliguie wmc pana, aby za odebraniem tego mego listu zaraz w pierwszą niedzielę lub swięto wszystkim parochianom w cerkwi z ambony to ogłosiwszy Panu Bogu podziękowaliscie, to iest Błahodarny moleben i Te Deum laudamus jak nayuroczysciey odspiewali i jak naygorętsze modły o pokoju i pomyslnosci rzeczypospolitey Panu Bogu ciągle odprawowali. Panu Bogu y Jego nayswiętszey opatrznosci wmc pana dobrodzieja poleciwszy, wyznaie się bydz... X. Sabba Palmowski N. (Naywyszszego) K. (Konsystorza) prezes.

Dnia 26 maja 1792 r. z Warszawy.

Подлинное письмо. Дѣло № 73, л. 2.

131.

1792 г. Іюня 1. Универсалъ Наивысшей Консисторіи настоятелямъ монастырей и церквей.

Извѣщаетъ объ утвержденіи королемъ и сеймомъ постановленій генеральной конгрегаціи въ Пинскѣ объ учрежденіи самостоятельнаго верховнаго управленія церковнаго и таковой же высшей іерархіи церковной, которая имѣетъ состоять изъ митрополита и трехъ епископовъ. Въ чувствѣ глубокой благодарности къ королю и чинамъ речи посполитой, даровавшимъ столь неоцѣнимое благо для православныхъ подданныхъ речи посполитой, Консисторія постановила торжественно отпраздновать это великое событіе 3 іюня, предписываетъ также, чтобы тотчасъ же по полученіи этого универсала было совершено торжественное богослуженіе и благодарственный молебенъ во всѣхъ монастырскихъ и приходскихъ церквахъ.

Konsystorz Naywyzszy obrządku graeco-oryentalnego w krolewstwie Polskim z mocy prawa postanowiony y upowazniony.

Doniesionym przez delegowanych do nayiasn. stanow rzeczypospolitey w celu złozenia dzięk czynienia nayiasn. krolowi p. naszemu miłosciwemu y nayiasn. seymuiącym stanom za łaskawe wyznaczenie kongregacyi generalney w roku przeszłym 1791 w miesiącu Czeewcu w Pinsku odbytey, nie mniey uzyskania prawa, potwierdzaiącego ustawy na teyże kongregacyi uchwalone y stałą hierarchią w panstwach nayiasn. rzeczypospolitey Polskiey stanowiącego y wiecznie zabezpieczaiącego, ze łaskawie nayiasn. pan wraz z stanami rzeczypospolitey Polskiey seymuiącemi na kongregacyi generalney Pinskiey stanowione opisy podług ządan y prozb naszych nazawsze zaaprobowali, niemniey prawo hierarchią obrządku graeco-oryentalnego stanowiące w panstwach nayiasn. rzeczypospolitey y wiecznie ią zabezpieczaiące postanowili, dozwalaiąc obior iednego metropolitę y trzech biskupow. Kazdy kto umie cenic ludzkosc y miłosc bliźniego, musi dzielic z nami ukontentowanie, my zas obywatele kraiu Polskiego, obrządek religii graeco-oryentalney wyznawaiące, od dwoch wiekow az do czasu seymu teraznieyszego wiekopomnego w zaniedbaniu zostaiąc, gdy teraz odbieramy zupełnie iuz szczęsliwosc naszą tak w przywruceniu nas do wolnosci, iakich kazdy obywatel nayiasn. rzeczypospolitey Polskiey doznawac moze, iako y w wyznaniu wolnym sumnienia naszego, iaką radosc w sobie a wdzięcznosc nayiasn. krolowi panu naszemu miłosciwemu y nayiasn. seymuiącym stanom winnismy czuc? Z mocy więc urządowania swego Konsystorz Naywyzszy te tak radosną wiadomosc rozsyła dla wiadomosci po wszystkich monasterach y dekanatach władze swey podległych, zeby lud graeco-oryentalny, za czasow szczęsliwego panowania Stanisława Augusta y seymuiących dopioro rzeczypospolitey stanow uszczęsliwiony zostawszy, Boga zastępow błagaiąc, codziennie naywyzszy Jego maiestat za wlany duch oycowski szczęsliwie dzis panuiącemu nayiasn. krolowi imci y stanom seymuiącym za prawdziwe baczenia o los wyznawcow greko-oryentalnysh w panstwach rzeczypospolitey Polskiey zamieszkałych, za ktorych szczęsliwe powodzenie przykład czyniąc Konsystorz Naywyzszy w dniu trzecim Junii solennie obchodzic będzie nabozenstwo, zaleca niemniey wszystkim monasterom y dekanatom, od ktorych natych miast uwiadomione byc maią o tym cerkwie parafialne, azeby za odebraniem uniwersału przy nayuroczystym nabozenstwie y spiewaniem Te Deum laudamus, podziękowawszy Stworcy niebios za Jego opatrznosc, błagali Maiestat Naywyzszy za szczęsliwe zdrowie y powodzenie nayiasn. krola imci y nayiasn. rzeczypospolitey Polskiey seymuiących stanow y całey rzeczypospolitey Polskiey, iako tez zeby xx. parochowie respective kazdy w swoiey parafii parafian swych do miłosci kraiu Polskiego y wiernosc zachęcaiąc, ze w nim mieszkaią y szczęsliwosc

swoie odbieraią, naymocniey wrazali, za naypierwszą maią potrzebe prosic Krola krolow za powodzenie szczęsliwe nayiasn. rzeczypospolitey Polskiey. Takowy uniwersał po monasterach y dekanatach rozsyłaiąc, ony do Słucka nayprędzey przywiesc zaleca, po dopełnieniu czego raport przysłany miec chce. Dat na sessyi w Pinsku roku panskiego 1792 miesiąca Junii 1 dnia. X. Protazy Niewiarowski Konsystorza Naywyzszego graeco-oryentalnego assesor prezyduiący. X. Grzegorz Łoyko assesor. X. Teodor Jozefowicz assesor. Panteleon Illikiewicz Korbut assesor. Teodor Teodorowicz assesor. Zgodno z protokułem: Ludwik Cholewinski. Uniwersał do monasteru Zabłudowskiego.

Подлинный съ тисненною на бумагь печатью. Дѣло № 73, л. 2.

132.

1793 г. Февраля 24. Предложеніе епископа Виктора Садковскаго своей „походной канцеляріи“ о вытребованіи отъ игумена Бѣльскаго монастыря Саввы Пальмовскаго забранныхъ имъ при отъѣздѣ въ Варшаву разныхъ церковныхъ „аппаратовъ“.

Прилагаемое при семъ подлинное на польскомъ языкѣ письмо настоящаго 1793 г. февраля 27 по римскому календарю, писанное до бывшаго паствы нашея Бѣльскаго Св.-Николаевскаго монастыря игумена Саввы Пальмовскаго отъ братства, сколько намъ извѣстно, и самое тое письмо явствуетъ, помянутаго монастыря, именно: отъ Павла Артишевича... (перечисляются имена подписавшихъ письмо), въ которомъ, понеже межъ прочаго значитъ, что оной игуменъ Пальмовскій, отлучаясь изъ того Бѣльскаго монастыря, взялъ съ собою церковные аппараты; для того послать ему изъ походной нашей канцеляріи предложеніе и велѣть, оные аппараты со всѣми къ нимъ принадлежностями, и если еще какія у его церковные или монастырскіе имѣются вещи, всѣ прислать въ оную канцелярію неотмѣнно сей день при рапортѣ, съ показаніемъ въ ономъ всякой вещи порознь. 1793 г. февраля 24, въ Варшавѣ.

Викторъ, епископъ Переяславскій.

NB. Всѣ церковныя вещи и „аппараты“ присланы игуменомъ Саввою Пальмовскимъ въ походную канцелярію въ тотъ же день, т. е. 24 февраля, при отношеніи игумена на *польскомъ языкѣ.* Пальмовскій находился въ это время въ Варшавѣ.

Дѣло № 64.

133.

1793 г. Февраля 27. Письмо Бѣльскаго православнаго братства къ игумену Бѣльскаго монастыря Саввѣ Пальмовскому.

Продолжительное отсутствіе игумена и его молчаніе о причинѣ отсутствія безпокоить братство. Въ монастырѣ происходятъ разныя неурядицы; некому досмотрѣть хозяйства, никто не заботится объ удовлетвореніи духовныхъ нуждъ прихожанъ. Братчики просятъ игумена поставить ихъ въ извѣстность, какъ онъ думаетъ вознаградить монастырскій фундушъ и всѣхъ прихожанъ, понесшихъ значительныя издержки на Пинскую конгрегацію. Игуменъ взялъ съ собою (въ Варшаву) нѣкоторые церковные аппараты: завѣдующіе церковнымъ имуществомъ безпокоятся о судьбѣ этихъ аппаратовъ.

Wysoce w Bogu nayprzewielebnieyszy wielmozny mci dobrodzieju.

Żądanie nasze przybyciu w. m. p. dobrodzieja dawno wygląda, ale że nie wiemy, czyli interesa nie pozwalaią, czyli niełaska przybyć, byli by żądy nasze ukontętowane, przynaymniey listownie nam nadgłosic czynnosc interesow i dać wsparcie w nierządzeniu

klasztornym i w krzywdach naszych: 1-mo, iako ze klasztor upada przez niedołęznosc w. x. namiestnika i starosc, bo więcey niema komu około gospodarstwa starac się i doyrzyć. 2-do. Porządku w cerkwi niema, i około parafii starania i dopilnowania, w potrzebach duchownych, a to z przyczyn tych; ze x...... przez defekt maiący poczęsci w nogach, a naybardziey w sercu, bo niema kogo obawiać się i słuchac, choc i mogł cos kolwiek, a xiądz Izaiasz chociaz ma trudnosc w chwale Bozey i poczęsci około parochii, a częstokroć i bołamutstwem bawi się ż przyczyny juz samowolstwa bawiącego się. 3-tio. Chciey w. m. pan dać nam rezolucyią o pokrzywdzeniu fundusza, iak on w dalszy czas ma zostawać, takze i o krzywdzie całey parochii na expensa Pinskiey kongregacyi. 4-to. Donosiemy to, że iuz tak długi czas zostaiąc w sieroctwie i expensach, a może i niepotrzebnych, chcielismy się udać do iw. archipasterza we wszelkich wyzey wyrazonych okolicznosciach, ale ze stosuiąc się do dyspozycyi w. pana dobrodzieja, nie udawalismy się, w czym w. m. pan chciey dac nam rezolucyią. Takze kolatorowie tych operatow, ktore w. m. pan wziąłes z sobą, są umartwione, ze nie zostaią, gdzie są ofiarowane, i upraszaią w. m. pana o przysłanie onych... My bratstwo wszyscy oraz oddaiemy się łaskawemu respektowi i pamięci w. pana dobrodzieja naynizsze słudzy: Paweł Artyszewicz S. Б. (starosta bractwa). Jan Dmitrowicz. Jozef Sytkiewicz. Michał Artyszewicz. Jan Kozakiewicz. Simeon Parfinowicz.

Дѣло № 64.

134.

1793 г. Января 22. Консенсъ [1]), выданный братіею и братствомъ Бѣльскаго Св.-Николаевскаго монастыря игумену тогоже монастыря Саввѣ Пальмовскому на совершеніе въ Варшавѣ закладной на двѣ уволоки земли фундушевой монастырской, отданной подъ залогъ сорока червонцевъ тремъ обывателямъ деревни Стрыковъ.

Савва Пальмовскій, по особому распоряженію сеймовыхъ маршалковъ, вызванъ былъ въ Варшаву для обсужденія мѣръ къ умиротворенію диссидентовъ и, между прочимъ, для учрежденія высшаго самостоятельнаго церковнаго правительства для православныхъ подданныхъ речи посполитой. На содержаніе его и на удовлетвореніе неотложныхъ нуждъ православной церкви въ Польшѣ было выдано 40 червонцевъ, взятыхъ заимообразно, подъ залогъ двухъ уволокъ фундушевой монастырской земли, съ общаго согласія братіи и братства монастыря.

Działo się w miescie ikm. Bielsku Podlaskim dnia dwudziestego drugiego m. Stycznia roku p. tysiąc siedmsetnego dziewięćdziesiątego pierwszego.

Do urzędu y xiąg ninieyszych radzieckich miasta ikm. Bielska Podlaskiego przyszedszy osobiscie sławetny Paweł Artyszewicz podał do oblaty pozwolenie zaciągnienia summy y gruntu zastawienia nizey wyrazone w osnowie następuiącey. My niżey na podpisie wyrazeni zakonnicy wyznania graeco-nieunickiego monasteru Podlasko-Bielskiego, przy cerkwi pod tytułem S. Mikołaia zostaiącego, y parafianie do teyze cerkwi należący, imieniem całey parafii zeznaiemy ninieyszym pismem naszym: iż my w celu złożenia i. k. mci panu naszemu miłosciwemu, nayiasnieyszym rzeczypospolitey zkonfederowanym stanom za opiekie podziękowania, oswiadczenia wiernosci poddanstwa naszego, przełozenia potrzeb religii naszey, utworzenie kraju hierarchii cerkiewney, przez nayiasnieysze stany iuz przedsię-

[1]) Копія этого документа прислана въ Минскую духовную консисторію игуменомъ Бѣльскаго монастыря Иларіаномъ Пилявскимъ при отношеніи отъ 29 ноября 1793 г.

wziętey, wyraziwszy do Warszawy wielebnego imc xiędza Sabbę Palmowskiego ihumena monasteru tuteyszego, iako przez jw. y jo. marszałkow konfederacyi oboyga narodow listownie wezwanego y na osobę iego dnia dzisieyszego uczyniwszy plenipotęcyą, a funduszu pieniężnego na sustętacyą iego w Warszawie y nieodbite potrzeby całosci religii naszey dotyczące w gotowiznie nie maiąc, na ten tedy koniec zaciągnelismy od sławetnie urodz. Teodora y Pawła Zabrockich, Iwana Puhacza, Mikity Waskiewicza y innych obywatelow wsi Strykow, do miasta ikm. Bielska nalezącey, summę czerwonych złotych czterdziescie czyli raczey złotych polskich siedmset dwudziescia, na dwie włoki gruntu funduszowego cerkiewnego, na teyze wsi Strykach lezącego, w ktorey to summie teraz zaciągnioney zapis zastawy na pomienione dwie włoki gruntu funduszowego na osoby wyżey wyrazonych wierzycielow przed aktami ktoremi kolwiek autetycznemi Warszawskiemi w formie przyzwoitey do zwrotu pieniędzy uczynić dozwalamy, ktory to konsens nasz pieczęcią cerkiewną stwierdziwszy, rękami naszemi podpisuiemy. Dan w monasterze Podlasko-Bielskim dnia dwunastego miesiąca Stycznia 1791 roku. Jeromonach Herman Artecki namiestnik. Hałasi ieromonach. Isaija ieromonach. Jow ieromonach. Paweł Artyszewicz. Jan Dmitrowicz. Teodor Jacewski. Antoni Czerewacki. Mieysce pieczęci cerkiewney. Ktory konsens urząd w xięgi swe słowo do słowa, a podpisy zakonnikow z ruskiego na polskie wytłumacywszy y literami polskimi wpisawszy podaiącemu zaporprzedzony kwitem podał.

Дѣло № 64, л. 5.

135.

1793 г. Марта 14. Дѣло по донесенію игумена Бѣльскаго и Заблудовскаго монастырей Софронія епископу Переяславскому Виктору Садковскому о самовольномъ присвоеніи Бѣльскимъ братствомъ пожертвованныхъ монастырю денегъ генераломъ М. Н. Кречетниковымъ.

Генералъ Михаилъ Никитичъ Кречетниковъ пожертвовалъ Бѣльскому монастырю 325 рублей; отъ умершаго іеромонаха Іова также осталось въ пользу монастыря 80 рублей. Всѣ эти деньги братчики насильно отняли у намѣстника. Тѣже братчики собираютъ въ братскую кружку деньги на вино, ладонъ и воскъ, но ни того, ни другаго, ни третьяго не даютъ въ церковь, такъ что монастырь долженъ покупать все на свои скудныя средства. Епископъ Викторъ предложилъ чрезъ консисторію братству возвратить забранныя деньги игумену, какъ лицу „отвѣтственному предъ Богомъ и предъ властію",—игумену же расходовать деньги не иначе, какъ за совѣтомъ братіи и братчиковъ. Предложеніе это было прочитано братчикамъ, которые заявили, что на забранныя ими деньги сдѣлана закупка матеріала, потребнаго на покрытіе гонтомъ трапезной церкви и на иныя надобности, „за вѣдомомъ игуменскимъ"; вино, ладонъ и воскъ попрежнему будутъ доставлять въ церковь.

Монастыря Николаевскаго Бѣльскаго представилъ мнѣ намѣстникъ іеромонахъ Германъ съ братіею, что де прошлого 1793 (1792?) года, іюля 11, господинъ генералъ аншефъ Михаилъ Никитичъ Кречетниковъ прислалъ на монастырь Бѣльскій 325 руб., умершаго же іеромонаха Іова осемдесятъ рублей, и ноября мѣсяца братство пришли къ намѣстнику въ келію іеромонаху Герману и гвалтомъ отъ его къ себѣ деньги отобрали; высокомонаршіе же указы повелѣваютъ, по умертвіи монаховъ имѣніе ихъ отдавать было бы ихъ родственникамъ, а когда не имѣется родственниковъ, то остается при монастырю до резолюціи архипастырской, въ церкви же бывало съ казновки (изъ кружки?) деньги собираются на вино, ладонъ и воскъ, нынѣ же и то братство отобрало, и церковь святая лишается свѣчь, ладону и вина, съ бѣднаго

монастырскаго приходу все покупается, приходовъ же монастырскихъ является мало, наложенные же въ королевскую казну подати тяжелые и иные до осмидесяти злотыхъ и оплачивать ихъ съ монастырскихъ приходовъ съ крайнею нуждою, того для вашего высокопреосвященства просимъ нижайше, дабы отданы были вышеписанныя деньги отъ братства въ монастырь и о томъ учинить високомилостивое разсмотрѣніе и опредѣленіе.

Софроній Бѣльскаго и Заблудовскаго монастырей игуменъ. Іеромонахъ Германъ намѣстникъ. Іеромонахъ Ѳаласій екклесіархъ.

Въ резолюціи по сему донесенію преосвященный Викторъ предложилъ консисторіи сообщить игумену Бѣльскаго монастыря и братству между прочимъ слѣдующее: „Касательно денегъ его превосходительствомъ г. генераломъ аншефомъ Михаиломъ Никитичемъ Кречетниковымъ 325 рублей на обитель Бѣльскую жалованныхъ, такожъ 80 рублей по умершемъ Іовѣ оставшихся, ежели братствомъ, какъ изъ доношенія іеромонаховъ Германа намѣстника и Фаласія эклесіарха присланнаго видно, суть забраны, да еще насильно, то, какъ извѣстно оное, что во всякомъ монастырѣ есть игуменъ настоятелемъ и главою, коему для того не токмо братія и послушники, монастырь съ церковію и со всѣми принадлежностями, всѣ приходы и расходы, даже и братство въ духовныхъ интересахъ, въ вѣдѣніе грамотою препоручается, и онъ одинъ предъ властію и самимъ Богомъ за правленіе свое отвѣчаетъ; такіе деньги и должны отданы быть въ вѣдомство игуменское, съ тѣмъ, что буди какая откроется въ немаломъ количествѣ на церковную или монастырскую нужду надобность, выдавалъ бы оные за совѣтомъ братіи, притомъ, яко благодѣтелей монастыря и церкви, и братчиковъ. О чемъ также послать предложеніе къ нимъ, увѣряя, что въ случаѣ неотдачи таковыхъ денегъ, почтутся они за противниковъ Христовой церкви, слѣдовательно, и Богу, а засимъ чего ожидать имъ слѣдуетъ, думаю, знаютъ; его же превосходительство о семъ увѣдомясь, весьма недоволенъ будетъ. Сіе и для того помянутое братство исполнить должно, что какъ тожъ доношеніе явствуетъ, свѣчи, ладанъ и вино съ бѣднаго монастырскаго прихода на церковь покупается, а въ карнавку собираемыя деньги, коими бывало прежде таковой удовлетворяется нуждѣ, тѣмижъ братчиками отбираются.

Въ рапортѣ отъ 10 мая 1793 г. игуменъ Заблудовскаго монастыря Софроній и Бѣльскаго Иларіанъ донесли консисторіи, что они призывали братчиковъ въ келію игумена Бѣльскаго монастыря для прочтенія имъ предложенія епископа Виктора изъ Минской консисторіи о возвратѣ игумену Іларіону забранныхъ братчиками денегъ, пожертвованныхъ монастырю генераломъ Кречетниковымъ. По прочтеніи предложенія, братчики отвѣчали:

— „Хочай-де ми и узяли вишь прописанніе деньги, но безъ согласія отца игумена Иларіона Бѣльскаго употреблять ихъ нигде не будемъ, ибо уже конти (гонтъ) на трапезную церковь подражено пятдесятъ копъ и вскорости начнется покривать, и на иншіе надобности употреблять за вѣдомомъ игуменскимъ, карнавочные же деньги (кружечные?) хотя нами и собирани будутъ, но ми должны достатчаь (доставлять) въ церковь свѣчи, ладонъ и вино".

Дѣло № 66.

соизволенію гдря короля и речи посполитой предъ знатною публикою назвалъ), недодовольствуяся, согласился съ своими его членами, а наипаче зъ мѣщанами пинскими Феодоровичами, знатними непріятелями и обидчиками моими, кои безъ бытности моей съ келіи вещи мои повикидали, а нѣкоторіи съ нихъ много и покрали, и мене въ келію мою не пустили, о чемъ на ихъ принужденъ былъ искать въ судѣ гродскомъ Пинскомъ, о коихъ моихъ обидахъ тойже судъ гродскій дѣло производя довольно извѣстенъ, да и тіи Феодоровичи, будучи оба родніи братья, впущены обидва въ томъ же консисторѣ членами для болшой обиди моей своегожъ въ обществѣ устремленія на мене.

4. Кая обида мнѣ и оказалася ясно, ибо какъ я подалъ доношеніе по прозьбѣ всѣхъ украинскихъ игуменовъ и протопоповъ быть мнѣ имъ всѣмъ духовникомъ и жить бы въ Лебединскомъ монастырѣ, то я взглядомъ крайне убогаго Пинскаго монастыря (гдѣ все свое здержавши) и согласился было; но въ обиду мнѣ, по прозбѣ означенныхъ украинскихъ игуменовъ и протопоповъ не учинивъ, въ поруганіе мнѣ и укоризну чести моей опредѣлили мене (лишивъ моего Пинскаго монастыря по грамотѣ вашего преосвященства жалованнаго) послать въ Дятловицкій монастырь на пребываніе, и такова опредѣленія не объявляли мнѣ отъ мѣсяца іюня даже до декабря 3 числа, чрезъ которое время слыша опредѣленіе таково, братія Пинского монастыря мене уже за игумена не почитая, всякія противности дѣлали и укоризненніи слова дерзновенно произносили, что есть тяжкій ударъ и обида на чужой сторонѣ гонимому человѣку, не имѣющему ни отъ кого и малѣйшей защиты.

5. Почему уже м. декабря извѣдавъ я нижайшій послѣдовавшее отъ онаго Найвысшаго Консистора сверхъ желанія моего опредѣленія, подалъ доношеніе съ тѣмъ, что ежели не учинено по моему прошенію, то и я отлагаю мою прозбу до прибытія архіерея пастыря моего, которое мое доношеніе прочитавши, тотчасъ за одно воспоминаніе архіерея, не спустя мене съ избы консисторской, приказали на особливой поларкушевой (на полулистѣ) бумагѣ написать по-польски резолюцію такую: что-де за воспоминаніе архіерея слѣдовало-бъ наказать, однакъ взглядомъ чести и старости твоей оставляется (прощается)". Которую резолюцію секретарь консисторскій *полякъ* Холевинскій мнѣ тогдажъ и прочиталъ. Которая ихъ резолюція думаю и нынѣ при дѣлахъ ихъ находится.

6. Потомъ взявши мене панъ Корбутъ декабря 3 дня отвезлъ въ Дятловскій монастырь, гдѣ опредѣлили келію мнѣ сверхъ моего желанія вмѣстѣ съ тамошнимъ намѣстникомъ, который и спалилъ мене образомъ таковымъ: какъ я приготовлялся къ служенію декабря 9, пошелъ въ церковь на всенощное, съ которой не выходилъ даже до окончанія всего пѣнія и перваго часа; а помянутый намѣстникъ подчасъ чтенія псалтира пойшедши въ свою келію, боковую мнѣ, запаливъ лучину, положилъ на комишку и самъ въ церковь отойшолъ; потомъ та лучина догорѣвши, уголь съ нея на землю упалъ, гдѣ понакладывалъ тойже Грименттинъ много сухихъ тресокъ, которые разгорѣвшися, всю его и мою келію разженнымъ огнемъ обняли; а я, по окончаніи всего набоженства, какъ пришелъ къ своей келіи и отомкнувши за тяжкимъ густымъ димомъ (бо уже его Грментина половинную часть келіи огонь совсѣмъ обнялъ) не моглъ и на порогъ вступить. И такъ лишившися всѣхъ своихъ книжокъ и до послѣдка вещей, остался въ единной рубашкѣ и въ томъ только одѣяніи, въ которомъ въ церквѣ былъ, почему и перепратися (перемѣнить чистое бѣлье) до чверти года нѣчимъ было; притомъ не имѣю ни подушечки единной, принужденъ валяться на сѣнѣ т. е. на травѣ сухой, претерпѣвая болшую отъ предписаннаго тѣлесную нужду и душевную печаль съ горкимъ воздыха-

ніемъ и плачемъ, и въ томъ Дятловскомъ монастырѣ скитался чрезъ 9 мѣсяцевъ, всякіи претерпѣвая отъ разныхъ укоризни и поруганія, о чемъ три раза къ вашему преосвященству въ Варшаву посылая къ тамошнему отцу капеляну, но ни единой въ отвѣтъ лѣтерки (=литерки=буквы) не получилъ.

Наконецъ августа 6 числа отецъ Протасій и панъ Корбутъ объявили мнѣ въ Вильну выѣздить для номощи намѣстника виленскаго Сильвестра Буллая, куда я нижайшій пріѣхавши септября 22 дня, намѣстника Буллая не засталъ, ибо уже умерлъ; гдѣ живу отъ означеннаго 22 числа сентября изшедшаго 1792 года въ неизвѣстномъ степенѣ и мѣстѣ и такъ волочась въ Полшѣ по разнымъ чужимъ мѣстамъ, отъ роду моего не бываемъ, пребываю нынѣ въ послѣднемъ бѣдствѣ и неслыханномъ убожествѣ. Для того, владыко святій, пастырю добрый, призри на гоненіе и мою прописанную бѣдность, покрый мя милостію своею при старости моей, яко же кокошъ птенцы своя крылами... Вашего преосвященства милостиваго архипастыря моего всенижайшій послушникъ Игуменъ Георгій Яновскій.

Дѣло № 75, л. 11.

140.

1793 г. Апрѣля 11. Донесеніе игумена Бѣльскаго и Заблудовскаго монастырей Софронія о самоволіи бѣльскихъ братчиковъ.

Ясне въ Богу високопреосвященному великому господину Виктору епископу Переяславскому... доношеніе.

Сего 1793 г. марта 11 по словесной резолюціи вашего високопр—ства будучи въ Бѣлскомъ монастырѣ, чтобъ виправить мнѣ іеродіякона Дороѳея къ вашему преосвященству въ Слуцкъ, и къ великому четвертку и съехалъ я въ монастырь Бѣлскій сего априля 6 и началъ пріуготовять для его проездъ и 9 д. по литургіи пришедши ко мнѣ въ келію братчане Іоаннъ Дмитровичъ, Михаилъ Артишевичъ, Антоній Парфѣновичъ, и началъ я имъ говорить, что де преосвященный приказалъ мнѣ виславть іеродіякона Дороѳея въ Слуцкъ, и начали они съ великимъ воплемъ и крикомъ: „мы не пустимъ, и поезду не дамъ, ми братчане издавну"; и я имъ говорилъ, мнѣ де должно исполнять приказъ своего архипастыря, и они какъ лви рикнули: „ми тутъ правимъ монастыремъ, что скажемъ, такъ и дѣлай",—и многіе неподобніе виговорки дѣлали, и я былъ подъ великимъ страхомъ и ужасомъ, чтобъ отъ нихъ чего худаго и на мнѣ не воспослѣдовало и не палъ бы тотъ крестъ на меня, какъ и прежнимъ игуменамъ: Мануила вигнали съ монастыра, въ Заблудовскомъ монастырѣ и жизнь свою кончилъ, и Викторинъ не моглъ и полгода ужить. О чемъ вашего високопреосвященства нижайше прошу отъ такихъ нахалниковъ меня защитить. Вашего високопреосвященства всенижайшій рабъ Софроній Новомлинскій Бѣлского и Заблудовскаго монастырей игуменъ. 1793 года априля 11. Монастиръ Бѣлскій.

Дѣло № 70.

141.

1793 г. Іюня 3. Письмо братчиковъ Виленскаго св. Духова монастыря къ епископу Переяславскому Виктору Садковскому о бѣдственномъ положеніи монастыря.

Изображаютъ прежнее цвѣтущее состояніе св. Духова монастыря и теперешній его упадокъ по нерадѣнію нѣкоторыхъ настоятелей; просятъ прислать хорошаго настоятеля, который бы возстановилъ въ монастырѣ хорошіе порядки, вмѣстѣ съ тѣмъ просятъ прислать довѣренное лицо, которое бы вникло въ несчастное положеніе, въ какомъ находится монастырь, близкій къ упадку.

Jasnie wielmozny pasterzu, nasz miłosciwy dobrodzieju! Oycowska iw. imc pana dobrodzieja łaska z pasterskiey iego powagi y opieki dozwoli przełozyc nam prozby y skutkami onych udarować raczy, ktore z iedney gorliwosci u nog iego składamy. Monaster Wilenski pod tytułem ś. Ducha wyznania greckiego, w ktorym przed tym liczba osob zakonnych potrzebna do nabozenstwa znaydowała się; szkoła uczoną była, liturgij swiętych w cerkwi kilka w kazdy dzien odprawiło się, dzis wszystko zupełnego opuszczenia postać nosi. Początek takiego zaniedbania i nieładu za rządu tym monasterem zeszłego oyca Jacynta Pełkinskiego przełożonego. Jako umarłego sławę oszczędzaiąc, niemozna skarzyć. Zesłany był na przełozenstwo i. x. Barłaam Szyczacki, nadzieja obiecywała z iego nauki [1]), talantow, że zwrucił by rząd dobry dawny, lecz okolicznosci w kraju znudziły rezydencią onemu, wyiechał wprence za granicę; zastępował rząd w monasterze oyciec Sylwestr Bułłay, kapłan pobozny y swiatły: smierc w wieku młodym zycie odięła,—niedozwoliła iesli nie poprawic, to przynaymniey niedopuscic do upadku wszystkiego dobra monasteru.

Po smierci zeszłego oyca Sylwestra Bułłaja przybył na przełozenstwo x. Jerzy Janowski, człowiek w wieku podeszłym; nie opisuiemy przeciw miłosci blizniego i z ublizeniem stanu duchownego, ale że bojazn Boga nie każe utajac zdroznosci, tym bardziey w osobie duchownego...... Rządu dobrego zadnego nieprowadził. Wyiezdzaiąc teraz do iw. pana dobrodzieja zabrał papiery potrzebne, koni parę, wozek, pieniądze bez obrachunku, tylko zostawił rubli 3 i kopiek 70.

Niemasz w monasterze osoby, ktora by pomocną do rządu byc mogła, ieden xiądz Jezekiel zakonnik dobry, cnotliwy, pobozny, prawdziwie do chwały Pana Boga gorliwy, do interessow zas utrzymania klasztornych niesposobny, ze obeyscia się kraju tuteyszego niewiadomy. On ieden kapłan w monasterze do odprawienia nabozenstwa. Zeszły w Bogu oyciec Pełkinski jurysdykę na płace osobom rozney kondycyi rozdał; czynszu inquilini nie płacą; folwarki Jewieyski y Kronski zdezolowane; procedera graniczne tu w miescie y w Kroniach z moznemi panami następuią,—niema ktoby się tym zatrudnił y od upadku bronił. Racz iw. imc pan dobrodziey łaskawie weyzec, racz dać nam osobę przykładną y rządną na przełozenstwo, racz osob kilka zesłac kapłanow dla odbywania dawnieyszym porządkiem nabozenstwa, y chciey zesłac kogo, ktoby weyzał w stan, iak iest teraz nieszczęsliwy y zblizony do upadku monasteru Wilenskiego. Prosiemy naypokorniey. Zostaiemy iw. pana dobrodzieja słudzy: Alexander Leniewicz, Paweł Leniewicz, Jerzy Kozłowski, Andrzey Leonowicz, Antoni Kozłowski, Jan Kaminski, Grzegorz Kowalewski, Konstantyn Lewandowski, Bazyli Kawarowski, Грпка (Гришка?) Ватковскій, Michał Kozakiewicz. Datt w Wilnie 1793 r. Lipca n. k. 3.

Дѣло № 75 л. 1.

---

[1]) Окончилъ курсъ Кіевской Духовной Академіи.

142.

1793 г. Іюля 11. Письмо церковнаго старосты Виленскаго Св. Духова монастыря къ епископу Переяславскому Виктору Садковскому

Изображаетъ бѣдственное положеніе монастыря, происшедшее отъ небрежнаго управленія настоятелей; разныя нестроенія и нужды монастыря излагаетъ въ особо прилагаемыхъ къ письму пунктахъ; главная же просьба отъ имени всего братства—прислать игумена, подобнаго Варлааму Шишацкому, и довѣреннаго комиссара, который обревизовалъ бы монастырь по всѣмъ частямъ и возстановилъ бы въ немъ хорошіе порядки.

Do ostatka w bidnym i bezporządnym stanie klasztor nasz graeco-ruski, w stołecznym miescie Wilnie zostaiący, gdy na twym archipasterskim łonie polega, a los uszczęsliwienia onego pod twym dozorem, rządem, oraz władzą archipasterską fundamentalnie zawisł; ztąd za naypierwszy obowiązek znaiąc, imieniem tegoz klasztoru czynie odezwę do iw. archipasterza pana i nayosobliwszego dobrodzieja, poruczaiąc jego naywyzszemu błogosławienstwu, dopełniam to w obowiązku, opisuiąc na osubnie wyszczegulniaiących się punktach, wszystkie w tymze naszym Wilenskim klasztorze zadawnione zwierzchnikow tegoz klasztoru wady rządu, do poprawienia czego i uregulowania w porządku, a tym samym do pomnozenia chwały Bozey powodowany obywatel naypokornieysze swe do iw. archipasterza, pana y nayosobliwszego dobrodzieia przesyłam prozby, abys miłosiernym okiem weyszawszy na ten klasztor graeco-ruski Wilenski, dla samego uporządkowania, dla zaradzenia o wszelkich interesach i potrzebach klasztornych, nie mniey dla oddalenia krzywd i szkod klasztorowi przez kogokolwiek bądz niesłusznie przyczyniaiących się, dla ustanowienia w tym klasztorze zwierzchnika dbałego i czułego, w zastrzezeniu i uregulowaniu przychodow, tudziesz wiadomosci expensow nieuchronnych, zesłać raczył w delegacyi przynaymniey iednego kommissarza, ktoren żeby przekonawszy się o nieporządku w szczupłosci nawet samych zakonnikow, z nieobostrzenia reguł zachowania się w rygorze, i dalszych wad pochodzącym, nie tylko to wszystko inaczey na dobrym stopniu postawił i urządził; lecz tez widząc upadaiący stan z wyż wyszczegulnionych przyczyn klasztoru graeco-ruskiego Wilenskiego dał o nim iw. archipasterzowi dobrodziejowi dostateczną opinią. A w ten czas twoia w tym archipasterska czułosc, troskliwosc i staranie potrafi zaradzic oraz uszęsliwic ony. Za co dozgonnie, w celu zaskutecznienia gorących swych chęci do odsłuzenia tobie, iw. archipasterzu, modlitwami swemi tenze klasztor graeco-ruski Wilenski wstawiac się do Boga nie przestanie. Powtarzaiąc przeto prozby imieniem tegoz klasztoru o zesłanie kommisarza dla zregolowania zadawnionych w nim wad rządu, mam honor powtarzac razem i to, zem iest z naygłębszym i naypowinnieyszym uszanowaniem iasniewielmoznego pana i nayosobliwszego dobrodzieja, nayobowiązanszy, naynizszy sługa i podnozek Piotr Lukienowicz, starosta cerkiewny. 1793 r. julii 11, w Wilnie.

Punkta służące cerkwi Zesłania S. Ducha graeco-russkiey w klasztorze Wilenskim, przesyłaią się do względow delikatnych iw. archipasterza i nayosobliwszego dobrodzieja.

1. Aby starszy był obowiązany obrac namiestnika, ktory by wszelkie dochody cerkiewne, iako to: podatki z kamienic, iurisdyki w regestr wpisywał, tudziesz i expensa w tenze regestr kładł. 2) Aby starszy zalecił namiestnikowi, iżby wiedział o zakonnikach, iak maią w rządzie uczciwych sprawowac się, aby pilnowali ustaw cerkiewnych, bez woli iego po miescie nie chodzili; abowie z tego wielka dzieie się krytyka i censura. 3) W swięte dni po słuzbie Bozey z xięgi zamiast kazania

duchowne przykłady i nauki czytac. 4) W nagłych i nieprzewidzianych potrzebach klasztoru (iesliby wypadło na klasztor zaciągnąc długu) dla naradzenia się spraszac kilka przynaymniey osob z bratstwa cerkiewnego, oswiadczaiąc czynnosc interesu. 5) Zaradzic temu, ze ix. Georgii Janowski przychod wyboru pieniędzy i z onych rozchodu klasztorowi nie okazał,—do 100 złotych z sobą zabrał; oraz złot. 300, ktore nayiasn. sąd assesorski dla Gaydamowicza zarębacza wilenskiego wypłacic pod karą sprzeciwienstwa przysądził, nieopłacono. W ktorey to sprawie expensu prawnego na proceder klasztor na złot. polskich 200 poniosł. Ze tenze ix. ihumen koni parę i kolaskę klasztorną zabrał. 6) Przed laty 50 od starszenstwa ieszcze x. Juszkiewicza, przez lat 3 trwaiącego było, do dziesięciu starszych az do x. Pełkinskiego zeszłego starszego, ktory przez lat dwadziescia kilka utrzymywał dochody ze wszelkich funduszowych kamienic jurisdyki i folwarkow; wszyscy tez z koscielnego srybra kalkulacyą zdawali, a za kwitowaniem wyiezdzali. 7) Zeszły x. Pełkinski pokoyny nienaruszonym funduszem podaną jurisdykę Zarzeczną, zwaną Górkę, io. xięciu Massalskiemu biskupowi Wilenskiemu za złotych 800 zaprzedac wazył się. Posledniey przez tegoz io. xięcia biskupa dwa dworki z ogrodami zabrano, przyłączono do Górki i granicę ogrodzono; gdy by zas z bratstwa wiedziec mogli, niedozwoliliby tego czynic. 8) Kamienica w Wilnie Doroszewiczow była w zastawie klasztorowi, za dekretem magdeburii Wilenskiey, ktorą wykupuiąc wip. Statko krayczy oszmianski, wypłacił za nią do 4000 złotych polskich i oddał do rąk zeszłemu ix. Sylwestrowi pokoynemu przed smiercią. Czego zadney konnotacyi i zapisania niema, i zaden zakonnik nie wie; długu zas na 100 złotych opisanego obligami na klasztor tenże zeszły x. Sylwester zostawił. 9) Idzie prozba, aby co lat 3 był przysyłany kommisarz dla zwiedzenia cerkiewnego rządu, postrzegania zakonnikow spokoynosci, weyrzenia w przychody i rozchody i zaradzenia w interesach procederowych klasztorowi. Którego z nayglębszą prozbą oswiadcza się ządnie w tych czasiech dla wyszczegulnionych potrzeb przysłania. 10) Jeden służaszczy zakonnik Jezechiel w pracy codzienney przez wiek swoy szędziwy niewydoła do odprawowania słuzby Bozey; więc dla pomocy onemu upraszamy przysłac przynaymniey do iednego kilku. Na starszenstwo zas Wilenskie imc xiędza Szyczackiego, lub onemu we wszystkim podobnego, zwrocic całym naszym zgromadzonym bratstwem rowniez prosiemy. 11) Aby ix. starszy za przestępstwo zakonnika w klasztorze upominał, nie zas tak postępował, iak ix. Janowski ihumen w Trokach, w karczmie, w nocy, zakonnika cwiczyc kazał, przez co wielką krytykę sciągnął tak dalece, ze z tego nasmiewaią się rzymianie. 12) Aby szpital dla przytulenia ubogich był przywrocony. Abowiem inaczey dzieie się wielkie posmiewisko, i przeto od wiary odwracaią się: gdyz widoczne tego przykłady były, ze ubogi gospodarz imc xiędza ihumena prosił dziecko umarłe pochowac, dawał złotych 20, nie kazał przyiąc; przeto w rzymskim koscieie musiał schować niemal darmo. Dawnieyszy zas przykład, ze zeszły x. Pełkinski obił Doroszewicza, teyze prawosławney wiary będącego; przez co samosiodm z dziecmi rzymianem został. 13) Na ostatek, ze cerkiewka u mniszek klasztoru Wilenskiego tak zacieka, ze przez przemoczenie sklepienie upadkowi podlegac będzie musiała. Zatym ku zaradzeniu temu do delikatnych i łaskawych względow podaią się prozby.

Дѣло № 75, л. 7—9.

143.

1793 г. Іюня 4. Письмо регента Виленскаго воеводства Николая Коссовича къ Минскому архіепископу Виктору Садковскому.

Познакомившись съ монастырскими дѣлами еще въ настоятельство Варлаама Шишацкаго и его преемника Сильвестра Буллая, видя явную обиду монастыря, коему въ будущемъ грозятъ опасность лишиться не только доходовъ, но и значительнаго фундуша на предмѣстьи г. Вильны „Зарѣчье“, Коссовичъ, движимый единственнымъ желаніемъ помочь монастырю въ его безвыходномъ положеніи, считаетъ содѣйствіе епископа Виктора и помощь монастырю дѣломъ неотложнымъ. Въ прилагаемомъ при письмѣ „Описаніи“ дѣлъ таковыхъ, Коссовичъ предлагаетъ и средства, какъ помочь бѣдѣ. Вотъ сущность дѣла. Настоятель монастыря Пелкинскій по неосмотрительности выдалъ разнымъ лицамъ консенсы или контракты на участки земли въ предмѣстьи „Зарѣчье“, пожалованной монастырю въ 1635 г. вѣчнымъ фундушемъ подчашимъ волынскимъ Лаврентіемъ Древинскимъ вмѣстѣ съ домомъ на Антоколѣ, заключивъ эти контракты на правѣ емфитеутичномъ или чиншевомъ. Нѣкоторые изъ поселившихся на этихъ участкахъ земли самовольно стали присоединять къ нимъ смежныя участки земли, какъ это дѣлалъ рѣзникъ Гайдамовичъ. Когда настоятель монастыря Сильвестръ Буллай пожелалъ отнять у него часть таковой земли и присоединить къ сосѣднему поселенцу, Гайдамовичъ не только не дозволилъ сдѣлать это, но еще обругалъ и побилъ Буллая. Магдебурскій судъ за побои осудилъ Гайдамовича на 24-часовое тюремное заключеніе, но земли не дозволилъ отнять у него. Тою и другою стороною подана кассація въ ассесорскій судъ. Гайдамовичъ совершенно оправданъ,— въ его же пользу присуждено взыскать съ монастыря 300 злотыхъ судебныхъ издержекъ и 51 злотъ за претензію къ чужому владѣнію. Коссовичъ въ этомъ дѣлѣ видитъ худой прецедентъ для другихъ поселенцевъ на участкахъ монастырской земли и потому предлагаетъ немедленно принять рѣшительныя мѣры: такъ какъ контракты эти заключены безъ вѣдома и утвержденія высшей духовной власти, то на основаніи существующихъ на сей предметъ узаконеній требовать судебнымъ порядкомъ уничтоженія всѣхъ таковыхъ контрактовъ; на веденіе таковаго дѣла дать полномочіе настоятелю монастыря. Монастырю предстоитъ еще вести два дѣла въ судахъ: 1-ое съ Тышкевичемъ маршалкомъ виленскимъ, начавшемъ разграниченіе своихъ земль на „Поплавахъ“ съ городскими и другихъ смежныхъ владѣльцевъ; 2-ое съ Огинскимъ въ Трокской экономіи. Никто изъ монаховъ монастыря не знаетъ, есть-ли документы относящіеся къ этимъ дѣламъ и гдѣ они находятся. Требуется послать свѣдущаго человѣка.

Jasnie wielmozny mci dobrodzieju!

Nie powodowany zadną okolicznoscią, ale tylko zem za przełozenstwo w monasterze Wilenskim imc x. Szyszackiego używany był do interessow prawnych w subselliach Wilenskich zdarzaiących się prawnych,—oraz za namiesnictwa x. Sylwestra Bułłaia, gdy widzę następne skrzywdzenie funduszu w iurysdyce tegoz monasteru, a uwazam, iż nie ma w mieyscu tuteyszym, ktoby onemu dał skuteczną pomoc; za rzecz obowiązaną postanowiłem, iw. imc panu dobrodziejowi uczynic doniesienie, iako one wyraziłem na osobnym pismie. Chwalebna powszechnie iw. imc pana dobrodzieja gorliwosc y opieka nie odmowi względow dla monasteru, w iego władaniu zastaiącego. Mam za honor byc iw. pana dobrodzieja naynizszym sługą M i k o ł a y K o s s o w i c z konfederacyi woiewodztwa Wilenskiego sądowy regent.

Opisanie niektorych interessow monasteru Wilenskiego, opieki y pomocy niezwłoczney iw. biskupa potrzebuiących.

Monaster Wilenski ma pro sua dote jurysdykę przy miescie Wilnie, na przedmiescie Zarzecze położoną; niegdy od roznych obywatelow prawem wieczystym z gruntow kupionych przez imc Laurentego Derewinskiego podczaszego ziemi Wołynskiey, monasterowi S. Ducha raczey zakonnikom rezyduiącym z domem na Antokolu r. 1635 X-bra 6 dnia wieczystym zapisem podaną. Grunta tey jurysdyki mieyscami zdaią się byc nie sposobne

y cięzkie do zarabiania, ze w gorach położenie swoie maią, iednak są uzyteczne; priwatni obywatele z nich nader profituią, a monaster piętnastey częsci za pozwolone uzywanie nie ma pozytku. Obywatele kopaią kamienie wapienne, glinę na cegły. Nieładem szło gospodarstwo za rządu zeszłego xiędza Pełkinskiego. Powydawał on prawa emphiteutyczne roznym osobom na rozne place w teyze jurysdyce, z obowiązkiem płacenia czynszu rocznego tak niepewne, ze trzeba ledwe nie z kazdym inquilinem o oddanie czynszu procedowac prawem. Czynił to zeszły xiędz Pełkinski wzorem dawnieyszych...... onego przełozonych. Między innemi nadał prawo emphiteutyczne uczcziwym Jozefowi y Reginie Gaydamowiczom rzeznikom wilenskim na plac w pewnym wymiarze, ktorego Gaydamowiczowie, po Rynkiewiczach pierwszych tegoz placu emphiteutach, stawszy się possessorami, więcey przyięli ziemi, nic z niey nie daiąc, glinę na przyiętym insuper kopaią, cegłę wyrabiaią, a monasterowi zgoła z tego nic nie płacą. Udzielnie przy tymze placu pozwolił Gaydamowiczom zeszły xiądz Pełkinski ogrodzic łąkę, nie wielką wprawdzie, ale użyteczną: za ogrodzenie postąpił onym zbierac drugę trawę, czyli atawą, a monasterowi zastrzegł pierwszą trawę, to iest siano w kazdym roku w ostatnie dni miesiąca lipca zbierac się powinne. Do tey łąki Gaydamowiczowie wiele przyięli gruntow.

Gdy roku 1790 zeszły xiędz Sylwestr Bułłay, namiestnik monasteru Wilenskiego, nadaiąc innemu inquilinowi Zagraiewskiemu placyk mały, dla obszernosci podworza chciał odiąc cząstkę ziemi tey, co on niesłusznie trzyma, y oddac nowemu inquilinowi, Gaydamowicz residenter nie pozwolił, płotu usunąc nie dopuscił, xiędza Bułłaja połajał y pobił, poczytaiąc y ogłaszaiąc, ze iego własnosc co oddano iemu, wyięta z pod własnosci y rządu monasterskiego, ze monastyr do tych placow niema prawa. Stało się ze xiądz Bułłay pozwac zniewolony został Gaydamowicza o pobicie, połajanie y niepostąpienie gruntu do sądu magistratowego miasta Wilna. W sądzie magistratowym sądzono kary na Gaydamowiczu za pobicie y połajanie x. Bułłaja 24 godzin turmy aby wysiedział, ziemi z łąki nic postąpic iednak nie kazano, owszem possessyą ieszcze zachowano. Od dekretu takiego x. Sylwester Bułłay apellował do sądu assossorskiego, takze apellował Gaydamowicz. Przypadła sprawa w assessoryi za apellacyą roku teraznieyszego 1793 iunii 28 dnia. Nastąpił w niey dekret, przez ktory przeciwnie iak w magistracie sądzono: wzamiast ze magistrat uznał byc winnym Gaydamowicza y osądził 24 godzin turmy, sąd assessorski uznał, ze xiądz Sylwester violencyą uczynił onemu, za to winnym został, nakazano, aby monaster złotych 300 expensow Gaydamowiczowi w dniu 28 septembra roku teraznieyszego y złot. 51 za pretensye zapłacił; nakazano aby Gaydamowicz o zaległy czynsz z placu monasterowi nie opłacony z monasterem w dniu 10 iulii praesen. anni obrachunek uczynili. Była ze strony monasteru podawana sprawa o kassatę kontraktu na plac z łąką wydanych Gaydamowiczowi, ale oney sąd nie złączył ze sprawą, in facto przywołaną. Nakazano zatym ex distincto actoratu procedowac, y sprawę obydwom stronom o waznosc konsensow w sądzie assessorskim, to iest o waznosc kontraktow emphiteutycznych zastrzezono. Z tego powodu possessyą y wszelką spokoynosc placu y łąki Gaydamowiczowi zachowane, razem aby wedle opisow kontraktowych dosyc monasterowi czynił nakazano. Taki interes zdawac się z siebie moze małym, ale w konsequencyi praejudicium wielkie zawierający,—ze fundusz monasteru rozszarpany zostanie. Jeden zły emphitheuta zgorszy drugich. Monaster successu temporis straci uzytki, albo dochodząc onych przez procedera (tak jak teraz) duplum expensowac będzie, albo y własnosc straci. Zdało by się w tey mierze zabierzec dobru cerkiewnemu iako jedynemu funduszowi, a ztąd nayszacownieyszemu. Do czego ieden srzodek nayprzyzwoitszy takowy:—Prawo roku 1768, w traktacie tit. „Prawa kardynalne“, para-

graf 18, w słowach: „Jus emphiteusis“, iak iest w prawie opisane: „Po wszystkich panstwach rzeczypospolitey, na gruntach prawdziwie pustych et cum evidenti utilitati directi domini, pozwalane byc ma, a nadanie iego przez krola imci w dobrach stołowych przez starostow y dzierzawcow w krolewszczyznach, za konfirmacyą iednak krolewską, w dobrach zas duchownych przez duchowienstwo, praecedente assensu zwierzchnosci duchowney kraiowey, za konfirmacyą krolewską generalnie in omnibus beneficiis, collationis et nominationis regiae, a w dobrach szlacheckich za wolą dziedzica, dotrzymane kazdemu byc powinno“. Z słow przywiedzionego prawa wypływa racya, zniszczająca nietylko wydane Gaydamowiczom kontrakta, ale wszystkim emphiteutom; dla tego ze przez zwierzchnosc duchowną krajową nie approbowane. Zwierzchnosc kraiowa rozumie się albo powaga y władza metropolitalna, albo biskupa Białorusskiego. Prawo roku 1768, traktat tit. „Akt pierwszy osobny“, artyk. drugi, § 8, słowa: „Biskup Mscisławski, Orszanski, Mohiłowski, pod tytułem Białorusskiego etc., konserwowany wiecznie będzie przy religii greckiey orientalney nieunickiey, y tenze biskup Białorusski w tey swoiey dyocezyi ma uzywac jurysdykcyi swey równie jak biskupi rzymscy w swoich diecezyach uzywaią“. Nie zmieniła tego prawa konstitucya r. 1775. Więc władza biskupa Białoruskiego w swoiey existencyi co do zwierzchnosci zostaie. Biskup Białoruski iest biskupem respective sufraganem przeciw władzy archieppi metropolitani. Gdy iw. koadjutor metropolitanus Kioviensis praeeminet praerogativa nad swoim sufraganem,—gdy oprocz tego (podobno monaster Wilenski nalezał do jurisdykcyi metropolitalney) zatym ex dignitate coadjutoriae ma zwierznosc. Per sequella ma prawo annihilowac kontrakta, iako władzą zwierzchnosci duchowney kraiowey nie approbowane. Y tak prawa duchowne niechcą in extravaganti consttne: ambitiosae—Pauli II et suo loco tit. o „Emphiteusis“.

Pasterska gorliwosc raczy subvenire dobru cerkiewnemu do ocalenia onego. Zyczenie tedy iest, aby iw. koadjutor 1-mo przełozonemu mieyscowemu to iest monasteru Wilenskiego wydał speciale mandat nie tylko popierac sprawę z Gaydamowiczami, ale ze wszystkiemi inquilinami o kassatę kontraktow, iako z władzy zwierzchnitstwa swego nie approbowanych, y dla tego upadaiących. 2-do Aby wyiednał w konfederacyi generalney sancitum co do ocalenia, iako iest kopia proiektu, a to nayłatwieyszą rzeczą w czasie teraznieyszym. Pozytki z kassaty kontraktow te wynikną, ze jurysdyka ocali w zupełnosci,—ze przyniesie centum emolumentum klasztorowi. Ma klasztor sprawę graniczną z imc panem Tyszkiewiczem, teraznieyszym marszałkiem wielkim xięstwa Litewskiego, o tę samę jurysdykę, ktory rozgraniczając się z miastem Wilnem w dobrach „Popław“, pozwał monaster, iako przygranicznikow. Ta sprawa w sądzie assessorskim. Ma sprawę monaster Wilenski z ekonomią Trocką to iest iw. Oginskiemi, takze graniczną. W tych sprawach nie są wiadome dokumenta podobna zadnemu z tuteyszych zakonnikow, i gdzie są..., zaden stanu spraw tych niezna. Zdało by się aby iw. koadjutor zesłac raczył osobę, ktora by pomoc potrzebną uczyniła.

Дѣло № 75, л. 2—4.

144.

1793 г. Сентября 26. Прошеніе игумена Виленскаго св. Духова монастыря Георгія Яновскаго архіепископу Виктору Садковскому съ заявленіемъ, что все написанное про него братствомъ, клевета.

Извѣщаетъ о своей стойкости противъ искушеній со стороны тѣхъ честолюбцевъ, которые, стремясь къ обособленію западнорусской церкви устройствомъ „Наивысшей Консисторіи“, радовались аресту епископа Виктора. Преисполненный чувствомъ радости по случаю благополучнаго освобожденія епископа Виктора, игуменъ спѣшитъ въ Слуцкъ „принять отъ него благословеніе“. Поданные Виленскимъ братствомъ доносы на игумена заставили его, сверхъ ожиданія, пробыть все лѣто въ Слуцкѣ, въ томительномъ ожиданіи рѣшенія своей участи: „скитаясь въ Слуцкѣ, хладомъ гибну (игуменъ не запасся теплой одеждой) уже глубокой наступившей есенѣ“.

Великому господину ясне въ Богу преосвященному Виктору Садковскому... отъ игумена Георгія Яновскаго всенижайшее прошеніе.

Въ бытность вашего преосвященства въ Варшавѣ въ невинномъ содержаніи многіи тѣмъ будучи доволны, не надѣясь впредь уже и видѣть лица вашего преосвященства, монастырѣ разоряя, шаталися въ Варшавѣ и Пинску единственно для полученія себѣ чести; о чемъ и ко мнѣ хотя оны́ (они) зъ Варшавы писали, но я нижайшій до нихъ совѣта никакимъ образомъ не присталъ, а въ Пинску еще и противорѣчилъ, совѣтуя ваше преосвященство свободить, формално сказавши такъ: „намъ архіерей нуженъ, стараймося какъ можно свободить, а консисторъ при архіереи неминуемо будетъ“; за что на мене тогдажъ и негодовали. По свобожденіи жъ вашего преосвященства отъ невиннаго ареста я тѣмъ очень будучи доволенъ и радъ (о чемъ и Бога преблагаго на проскомидіи и ектеніяхъ будучи въ Пинску просилъ) желая усердно моего милостиваго архипастыря повидѣть и сподобитись благословенія отъ него, писалъ къ вашему преосвященству и по отвѣтномъ письмѣ приехалъ изшедшаго іюля 1 дня въ Слуцкъ и мислилъ не позабавитися, зѣмняго одѣянія не бралъ. Но какъ почти по неправедному оклеветанію нѣкоторыхъ братчиковъ (кои того, что доносятъ, сами не видали, но толко чрезъ моихъ недоброхотовъ слихали; да и то ежелибъ разсудили и почтеніи были люде, то первѣе не увѣрялися бъ, а потомъ не толко писать, но и говорить стидалисябъ на своего ихъ богомолица, и ваше преосвященство такъ высокую персону утруждать; піанства жъ они до своего-отъ гробу не докажутъ. До сего сентября самихъ послѣднихъ чиселъ здѣсь въ Слуцку скитаясь, хладомъ гибну уже глубокой наступившей есенѣ, а вскорѣ имѣющей быть и зимѣ; отъ чего лишаюсь по старости немощной и здоровья своего; да и человѣкъ при мнѣ монастыра Виленскаго здѣсь проживаетъ же, притомъ и лошади, коибъ могли въ рабочее время пособлять, все лѣто промедлѣли. Хорошожъ, что подножній еще имѣется кормъ, зимногожъ времени на стайнѣ каѳедральнаго монастыра не уповаю, чтобъ были вмѣщены. Для того вишписанное внушивъ, милости отеческой и архипастырскаго милосердія (ими же вѣси судбами спаси мя и помилуй) всенижайше прошу. Вашего преосвященства... всенижайшій послушникъ игуменъ Георгій Яновскій. 1793 г. сентября 26.

Резолюція архіепископа Виктора: „Консисторія вскорѣ мѣсто въ монастырѣ какимъ приличное просителю опредѣлитъ, а намъ для аппробаціи доложитъ“.

Дѣло № 75, л. 21.

145.

1793 г. Октября 13. Докладъ Минской духовной Консисторіи епископу Виктору Садковскому по двумъ донесеніямъ Виленскаго св. Духовскаго братства.

Виленское св. Духовское братство въ двухъ донесеніяхъ епископу Виктору Садковскому сообщало о разныхъ нестроеніяхъ въ св. Духовскомъ монастырѣ и о зазорной жизни игумена Георгія Яновскаго. Игуменъ Георгій въ двухъ объясненіяхъ своихъ заявлялъ, что все прописанное про него—клевета, написано по злобѣ на него нѣкоторыхъ братчиковъ. Консисторія, принимая во вниманіе, что никто изъ братчиковъ не явился въ Слуцкъ для подтвержденія своихъ обвиненій противъ игумена Георгія, лично явившагося въ Слуцкъ для оправданія, полагала необходимымъ немедленно отправить игумена Георгія къ мѣсту его служенія, взявъ съ него предварительно подписку въ томъ, что онъ будетъ вести незазорную жизнь и во всемъ, касающемся благоустройства монастыря, будетъ дѣйствовать съ согласія братства и братіи монастыря. Относительно просьбы братства прислать благонадежнаго человѣка въ начальство и іеромонаховъ для священнослуженія, консисторія полагаетъ предварительно спросить св. Синодъ о бывшемъ Виленскихъ монастырей старшемъ Варлаамѣ Шишацкомъ, „по резону, что въ извѣстное неблагополучное время, за отлучкою онаго въ Россію, доселѣ нѣтъ никакого указа, будетъ-ли оной возвращенъ въ Вильно, а если не будетъ, тогда избрать или откуда выписать на его мѣсто“. А если игумену Георгію мѣсто въ монастырѣ какомъ приличное опредѣлить, то въ Виленскій изъ здѣшнихъ нѣтъ кого послать „по скудости людей“.

Преосвященнѣйшій владыко!

Паствы вашего преосвященства за границею въ Польшѣ состоящаго Сятодухова Виленскаго монастыря отъ братства присланное къ вашему преосвященству сего года іюня 28 числа на отца игумена Георгія представленіе и напротиву того отъ его отца игумена поданныи доношенія, одно іюля 10-го, другое сентября 26-го чиселъ въ духовной консисторіи разсматривани. И хотя въ томъ братскомъ представленіи такіи на его отца игумена написаны зазрѣнія, чрезъ которыя подлинно можетъ происходить не малая соблазнь, особливо тамо, гдѣ честь нашей религіи отлично примѣрнаго требуетъ житія и обращенія, яко въ чужомъ государствѣ, а потому, какъ благоустройство монастыря туюжъ религіи честь составляющее, такъ порядокъ въ экономіи монастырской и по судамъ имѣющіеся о защищеніи монастырскаго имѣнія дѣла, могутъ прійти въ разорительное для монастыря замѣшательство, яко въ томъ же представленіи и то воспоминается, будто отецъ игуменъ о набоженствѣ не радитъ; а какія того Виленскаго монастыря дѣла требуютъ неотложнаго по судамъ и по экономіи старанія, о томъ приложено описаніе; но какъ игуменъ Георгій въ помянутыхъ своихъ доношеніяхъ такъ твердо отъ тѣхъ зазрѣній оправдается, что даже самаго Господа Іисуса поставляетъ свидѣтелемъ въ томъ, что невиненъ, а оклеветанъ всуе, представляя межъ прочаго, яко бы то произошло по недоброхотству къ нему двоихъ изъ числа подписавшихся на представленіи братства человѣкъ, а именно: Павла Лѣневича и Козловскаго, съ коихъ первый, отбирая къ себѣ кошельковые деньги, монастырю якобы мало что даетъ, притомъ въ церкви, во время пѣнія божественной литургіи, и съ нимъ, игуменомъ, непристойно обращается съ причиненіемъ напрасныхъ ругательствъ; другой якобы мстится за то, что онъ, игуменъ, безъ вѣдома вашего преосвященства не согласился отпустить ему въ аренду Евейскаго фольварка, почему истины зъ обоихъ сторонъ познать инако не можно, какъ за произведеніемъ слѣдствія и за доказательствомъ, но въ нынѣшнее время къ слѣдствію вовсе нѣтъ кого опредѣлить, по причинѣ всекрайнѣйшей въ людяхъ скудости, какъ

и самимъ вашему преосвященству извѣстно. Братство же, учинивъ таково на игумена представленіе, не только сами къ доказательству не явились, ниже одного изъ числа своего, ниже повѣреннаго прислали, слѣдовательно и обжалованному игумену далѣе здѣсь медлить и проживаться нѣтъ причины, особливо оставивши монастырь при одномъ, ито изъ Полоцкаго Богоявленскаго монастыря зашедшемъ, какъ по письму того монастыря отца игумена Іоасафа сего года іюня 15 числа вашимъ преосвященствомъ полученному значитъ, и безъ опредѣленія вашего преосвященства проживающимъ іеромонахѣ Іезекіилѣ Кулашкѣ, кой и священнодѣйствуетъ также безъ благословенія вашего преосвященства. Для того въ духовной консисторіи разсудили: отца игумена Георгія отправить обратно въ Виленскій монастырь съ начальничьимъ послушаніемъ, такъ какъ изъ Пинскаго монастыря онъ туда посланъ до дальнѣйшаго времени. А дабы между нимъ игуменомъ, и тамошнимъ братствомъ не было впредь каковыхъ-либо вздоровъ и представленій отъ одной на другую сторону, ему игумену, всѣмъ церковнымъ и монастырскимъ того Виленскаго монастыря внутреннимъ и внѣшнимъ имѣніями управлять, благолѣпія церковнаго наблюдать, приходы и расходы денежные и другіе церковные и монастырскіе собирать, употреблять, записывать и щетъ отъ кого надлежитъ брать, дѣла по судамъ производить, прибыль церковную и монастырскую экономію умножать, всякіе репараціи и новое строеніе начинать и въ прочемъ всемъ томъ подобномъ поступать всегда за совѣтомъ и настоящимъ согласіемъ братства и братіи, не входя самъ собою ни во что и не начиная ничего, въ пособіе же ему, отцу игумену, опредѣлить выше помянутаго іеромонаха, въ разсужденіи братскаго объ немъ одобрѣнія, какъ по представленіи ихъ значитъ, съ тѣмъ (буде соизволите ваше преосвященство, писать первѣе объ немъ куда слѣдуетъ и оставить его навсегда здѣсь) чтобъ и оный іеромонахъ, будучи тамо намѣстникомъ, какъ при немъ, игуменѣ, такъ и въ случаѣ отлученія онаго, во всемъ по предписанному свое послушаніе исполнялъ. А затѣмъ и почтенное Виленское братство, колико для церкви Христовой, толико для своего временнаго и вѣчнаго блага, споспѣшествуя доброму порядку и пользѣ монастырской, также должны къ разсужденію отца игумена съ братіею во всемъ относиться, составляя любовію, яже о Христѣ, общество, называя другъ друга честію, яко едини матере церкве святыя чада; но дабы отецъ игуменъ съ своей стороны все то святѣйше соблюлъ, дая доводъ несумнительной по себѣ къ начальничему послушанію надежди и незазорной жизни, обязать его строгою подпискою, хотя въ обоихъ примѣчаніяхъ судомъ еще не изобличенъ.

Касательно же прозьбы братства о присылкѣ въ тотъ Виленскій монастырь благонадежнаго человѣка на начальство и іеромонаховъ для священнослуженія, о чемъ и отецъ игуменъ также проситъ, прописуя въ доношеніи, что кромѣ вышепомянутаго іеромонаха Іезекіиля, да одного діакона и монаха болѣе нѣтъ и въ ежедневномъ по чину монастырскому и по знатности мѣста въ священнослуженіи крайняя слѣдуетъ остановка; о начальникѣ, каковъ тамо долженъ быть, не благоугодно ли покажется вашему преосвященству первѣе представить въ св. Синодъ за бывшаго Виленскихъ монастырей старшаго игумена, нынѣшняго о. архимандрита Варлаама Шишацкаго, по резону, что въ извѣстное неблагополучное время за отлучкою онаго въ Россію доселѣ нѣтъ никакого указа, будетъ ли оной возвращенъ въ Вильно? а если не будетъ, тогда избрать или откуду выписать на его мѣсто, въ архипастырской останется власти. Почему нынѣ всѣмъ до Виленскаго старшинства надлежащимъ и въ Польшѣ состоящимъ (кромѣ Виленскаго яко въ Россійскую границу вшедшаго) оставаться въ вѣдомствѣ

и управленіи о. игумена Георгія, а іеромонаховъ для священнослуженія послѣ отправить, за учиненіемъ справки, изъ какихъ другихъ монастырей могутъ быть отысканы, или какъ отъ вашего преосвященства повелѣно будетъ, предается на архипастырское благоразсмотрѣніе всепочтеннѣйше съ тѣмъ, что если ему, игумену, мѣсто въ монастырѣ какомъ приличное опредѣлить, какъ по послѣднему его доношенію опредѣленіе вашего преосвященства предписано, то въ Виленскій изъ здѣшнихъ всячески нѣтъ кого послать, яко едва въ которыхъ имѣются настоятели, да и тѣ кромѣ своихъ и другіе подъ своимъ вѣдомствомъ имѣютъ монастыри единственно по скудости людей, а изъ украинскихъ на время переводить не судитъ консисторія по резону, что и тамошные послѣ бывшихъ предъ симъ разореній неотлучнаго требуютъ настоятельскаго бытія для приведенія оныхъ въ порядокъ. 1793 года октября 13-го дня. Катедральный эклезіархъ іеромонахъ Германъ. Писарь протоіерей Стефанъ Симоновичъ.

На семъ докладѣ собственноручная резолюція епископа Виктора: „Быть по сему: въ слѣдствіе чего какъ за іеромонахомъ Іезекіилемъ, куда надобно будетъ, напишется, такъ за отцемъ Варлаамомъ Шишацкимъ архимандритомъ въ св. Синодъ представится“. Викторъ, архіепископъ Минскій.

1793 г. Октября 17. Росписка, данная игуменомъ Виленскаго св. Духова монастыря Георгіемъ Яновскимъ въ чтеніи къ исполненію состоявшагося о немъ постановленія Минской духовной консисторіи.

1793 г. октября 17. По представленію Виленскаго св. Духова монастыря братства и отвѣтнымъ моимъ доношеніямъ учиненное въ Минской духовной консисторіи и его высокопреосвященствомъ господиномъ архипастыремъ моимъ аппробованное мнѣніе, я нижепоимснованный слушалъ и далъ сію подписку въ томъ, что отселѣ святѣйше все то соблюдать имѣю, чего честь нашея религіи особливо въ чужомъ государствѣ требуетъ и долгъ монашескаго житія велитъ, дая во всемъ добраго и незазорнаго житія примѣръ, и всемѣрно старатися буду споспѣшествовать наилучшему порядку и благоустройству врученныхъ мнѣ показаннаго Виленскаго и ему приписныхъ монастырей, и тѣмъ доказать несумнительную по мнѣ къ начальничьему послушанію надежду. Отъ значащихся же по представленію братскому зазрѣній такъ удаляться, чтобы впредь не только зазрѣвать на меня въ томъ, но и мислить никто не имѣлъ причины, въ чемъ подписался, подвергая себя въ противномъ случаѣ неминуемому по законамъ истязанію.

Виленскаго св. Дух. монастыря начальствующій игуменъ Георгій Яновскій.

Дѣло № 75, л. 23.

146.

1793 г. Августа 31. Письмо архимандрита Варлаама Шишацкаго къ архіепископу Минскому Виктору Садковскому.

Поздравляетъ съ высокомонаршею милостію (возведеніе въ санъ архіепископа Минскаго), оказанною въ воздаяніе за претерпѣнныя архіепископомъ напасти; благодаритъ за оказанную брату его помощь и покровительство, проситъ удостоить его священническаго сана и сохранить до времени оставшіяся въ Вильнѣ и въ Минскѣ его (Варлаама) вещи.

Ежели преданность и усердіе не могутъ быть отрыновены, то я смѣю поздравить ваше высокопреосвященство съ тѣмъ знаменитѣйшимъ преимуществомъ, силою коего Богъ и помазанница его паче причастниковъ вашихъ возвысить васъ благоволила. Великое сіе достоинство! Но оно больше еще самаго себя по тому, что оно въ полную мѣру довершило въ особѣ вашего высокопреосвященства образъ Божія Сына.

Надобно только представить святителя въ подобныхъ вашимъ напастяхъ, а потомъ его же самаго въ подобномъ вашему величіи, дабы сказать: „тако подобаше пострадати Христу и внити въ славу свою“!

Отпустите мнѣ, высокопреосвященнѣйшій владыко, что я столь важный долгъ мой столь поздно исполняю. Ревность моя не хотѣла въ семъ случаѣ удовольствоваться иначе, какъ пасть лично съ жертвою своею у архипастырскихъ ногъ вашего высокопреосвященства. А отсюду-то и пошли отсрочки за отсрочками, равно какъ препятствія, удерживающія меня на мѣстѣ до сего дня, послѣдуемы суть одни другими.

За милостивѣйшее призрѣніе на несчастнаго брата моего обязаннымъ себя нахожу принесть вашему высокопреосвященству всенижайшую мою благодарность. Я лишь въ сердцѣ составлялъ плачевную мою просьбу объ немъ, какъ ваше высокопреосвященство дали знать, что вы любите подражать тому милосердному Богу, который вѣдая, ихъ же требуемъ, и прежде прошенія нашего подаетъ намъ. Совершите только, высокомилостивѣйшій отецъ и архипастырь, что въ пользу безпомощнаго сироты предначертать изволили. Я, не нарушая его свободы, желалъ бы, чтобы онъ удостоенъ былъ священническаго сана, и чрезъ-то бы приведенъ былъ въ состояніе возносить молебнымъ гласомъ въ собранныхъ вѣрныхъ великое вашего высокопреосвященства имя.

Спидите еще, ваше высокопреосвященство, до того, чтобы дать повелѣніе о сбереженіи находящихся въ Вильнѣ и Минскѣ вещей моихъ. Не оставьте наконецъ, высокопреосвященнѣйшій отецъ и архипастырь, воззрѣть отеческимъ окомъ во время благопотребно и на меня самого лично. А я со всѣми вѣрнѣйшими паствы вашего высокопреосвященства сынами желая, да свѣтъ вашего высокопреосвященства, новыми нынѣ лучами обогащенный, сіяетъ на тверди церкви Христовой въ безконечность, съ безпредѣльнымъ благоговѣніемъ пребываю, и проч. Архимандритъ Варлаамъ. Новгородъ 1793 г. августа 31.

Резолюція архіепископа Виктора:

Написать изъ консисторіи предложеніе въ Виленскій монастырь, чтобы всѣ отца архимандрита Варлаама Шишацкаго вещи доставлены были въ Минскъ въ цѣлости, а посему послать и въ Минскій паствы нашея монастырь указъ, дабы по доставленіи помянутыхъ вещей свято были въ ономъ до извѣстнаго времени сохраняемы, и ежели братъ о. архимандрита есть здоровъ, предписать на монастырскомъ коштѣ на время въ Слуцкъ къ намъ явиться.

Дѣло № 76.

147.

1793 г. Октября 10. Прошеніе люблинскихъ грековъ архіепископу Виктору Садковскому о разрѣшеніи священнодѣйствовать выписанному ими изъ Македоніи священнику Михаилу Прендѣ.

Для люблинскихъ православныхъ грековъ первоначально совершалъ богослуженіе и исполнялъ разныя духовныя требы присланный изъ Брестскаго монастыря іеромонахъ Дезидерій Харламбовичъ. Достигши преклонныхъ лѣтъ, Дезидерій удалился въ Яблочинскій монастырь. Греки просили игумена Яблочинскаго монастыря прислать имъ на мѣсто Дезидерія другаго іеромонаха, человѣка добродѣтельнаго и образованнаго, но получили отвѣтъ, что не только „такого“, но и никакого нѣтъ въ двухъ подчиненныхъ ему монастыряхъ іеромонаха, котораго онъ могъ бы послать къ нимъ за капеллана. Греки выписали изъ Македоніи, своей родины, священника Михаила Пренду, извѣщая о чемъ, просятъ еп. Виктора разрѣшить этому іерею священнодѣйствовать и совершать всѣ духовныя требы.

Jasnie wielmozny panie dobrodzieju! Jako kazda odezwa nasza z naypowinnieyszym szacunkiem do iasniewielmoznego pana dobrodzieja czyniona prosbom naszym łaskawy wy-

iednywała skutek, zaiste y teraz w tey ufnosci zgromadzenie nasze, lubo w liczbie dosc szczupłey, obrządku greckiego, tu w Lublinie zostaiące, składa naygłębszę prosbę u nog iw. pana dobrodzieja, donosząc, iż imc x. Dezydery Charłambowicz, przeszły nasz kapłan, przedtym będąc posłuszny monasterowi Brzesko-Litewskiemu pod tytułem S. Symeona Stołpnika, a potym z rozkazu iw. pana dobrodzieja przeniesiony został do monasteru Jabłoczynskiego S. Onufrego, z obowiązkiem aby był przy kaplicy naszey nadal kapelanem. A ze obciązony sędziwosci wiekiem, juz upadaiący na zdrowiu, musiał było nas pozegnac y powrocic się do monasteru swego. O czym my juz dawniey będąc zawiadomieni od tegoz o. Dezyderego, ze dłużey z nami zamieszkac nie moze, a bez duchownego obeysc się nie mozemy, atoli w takowym sposobie myslenia pisalismy do imc x. igumena przełozonego klasztoru Jabłoczynskiego z prozbą, aby nam wybrawszy przysłał jakiego zakonnika, cnotami dobroci, poboznosci przykładney y biegłością w naukach zaszczyconego, na kapellanią. Na co mniey pomyslną, ubolewania samego godną, tak ustną, iako tez listowną, ze nietylko takiego (zakonnika niemasz) w obydwoch monasterach, ale nawet zadnego,— odebralismy odpowiedz. Z tych powodow zaięci prawdziwey gorliwosci zalem, zwazając gwałtownosc usilney potrzeby naszey, ze bez kapłana tyle dusz zyiących, a w kazdym razie onego potrzebujących, więcey iak chory medyka, obeysc się nie mogą, juz to do słuchania spowiedzi, dawania nauk, a nayszczegulniey dzieciom potrzebny, a do tego przydawszy znayduiące się kobiety, ięzyka polskiego nie znaiące, ktore za kapellanią imc x. Dezyderego bez spowiedzi, iak tylko powierzchowną czyniąc, absolwowani zostawali. Przeto troskliwi o ratunek dusz, napisalismy do przyiacioł w Macedonii zostających do miasta, zkąd my pochodziemy, aby nam wystarawszy się x. (xiędza) swieckiego z temiz cnotami, iak wyzey, ozdobionego przysłali. Ktoren za ich interessowaniem się dopiero na dniu 8 octobris przysłany, z całą swoią familią w Lublinie stawał. A zatym my znaiący winną podległosc władzy zwierzchniczey iw. archipasterza naszego, zawsze nad nami mianą,—niesiemy prosby, aby ten nam dosłany x. Michał Prenda mogł pozyskac dla siebie dyspensę z nami zostawania, z udzieleniem mu mocy czynienia słuzby Bozey, administrowania sakramentow wszelkich według prawideł religii znayduiących się, a dla duszy kazdey potrzebnych. Za ktore to nam wymierzone łaski y dobroci ku nam dowody, winny obowiązek wywdzienczenia się ad cineres czuc nie omieszkamy, ile pragnący zawsze pod władzą iw. pana dobrodzieja zostawac, tak tey doznawaney opieki z utesknieniem oczekuiąc, wyznaiemy się bydz nazawsze jasnie wielmoznego pana dobrodzieia naynizszemi sługami: Leon Naum Szeguna, Adam Łaskaroski, Thomasz Hutoski, Michał Gizeski, Jan Tiachu, Leon Jurkowski. Lublin 10 octobris 1793 r.

Дѣло № 83, л. 2.

148.

1794 г. Марта 25. Прошеніе люблинскихъ грековъ архіепископу Минскому Виктору Садковскому о выдачѣ разрѣшительной грамоты на право совершать богослуженіе выписанному ими изъ Македоніи іерею Михаилу Прендѣ.

Excellentissime illustrissime ac reverendissime domine archiepiscope, domine et patrone nobis gratissime summopereque venerande!

Gratiose dignabitur excellentia vestra nobis indulgere, qui innata excellentiae vestrae freti dignitate erga nos filiollos suos et humillimos clyentes, destituti jam solito hic loci capellano, praesentibus excellentiae vestrae incommodi... praesumpsimus, quod et uberius exponere necessitamus.

Patre videlicet admodum revendo dno hieromonacho praeexistenti nostro capellano domino Desiderio in morbum incidente et ob senectutem jam amplius ecclesiae nostrae praeesse non valente et in monasterium contrahente, nobisque absque omni animarum consolatione existentibus, dum videlicet divina benedictione de tempore in tempus cum uxoribus et prolibus numerus augeretur, quae nulla alia praeter nativam Graeciam coleunt lingua, necessitati sumus ex patria nostra Moschopoli nominata, regno Macedoniae ingremiata, variis et multis expensis, presbyterum in hunc regnum Poloniarum ad nos educere; intulimusque reverendum dnum presbyterum Michaelem Prendu nominatum, cum uxore et prolibus, non absque discrimine vitae clam eductum, qui in Ruscia in sacerdotem legitime, testantibus hic humillime inclusis in copia metropolitani testimonialibus litteris, creatus existit, et tam sua paternitas sola, quam et parentes ejusdem nobis optime et indolis constat esse honestum, litteratum, re ipsa in sacerdotem creatum, dignum pastorali munere, vernacula lingua verbum Divinum depraedicandi, confessiones excipiendi et animi christianae consolandi et reficiendi valentem, pium et modestum. Quia vero nos prouti huc dum semper, ita etiam in futurum excellentiam vestram, re ipsa patrem, et in ecclesiasticis felicitatis nostrae autorem experiri intendimus, praedictusque rndus presbyter continuo hic loci sub alis et summa protectione excellentiae vestrae usque ad ultimum exhalationem animae suae omni subjectione perseverare decrevit; humillime exorandum duximus excellentiam vestram, dignetur excellentia vestra praenominatum presbyterum rndum dominum Michaelem Prendu loco prioris nostri capellani in capellanum, pro innata sua dignitate, tam paterna sua bendictione, quam et novis pastoralibus litteris gratiose confirmatum reddere, quo omni tempore tam hic loci, quam et alibi uti nempe necessitas ipsum exegerit, inimpedite munia sua peragere valeat, et nos etiam excellentia vestra gratiose et paterne hoc alto suo indultu reficere dignetur. Qui pro incolumitate, prospera et longova (longa?) vita excellentiae vestrae Deum ter optimum maximumque incessanter invocantes, nos expertis paternis gratiis, benedictioni et favoribus inclusi, omniculo perseveramus.

Excellentiae vestrae humillimi filioli et clyentes communitas graeci ritus nonuniti orthodoxae orientalis ecclesiae Lublinensis.

Dat Lublini 25 martii 1794 an.

Резолюція архіепископа Виктора:

„Разсмотрѣть въ консисторіи и намъ представить“.

Прошеніе это доложено въ консисторіи въ нижеслѣдующемъ переводѣ:

Ваше высокопреосвященство, милостивый нашъ архипастырь. Удостойте, преосвященнѣйшій владыко, милостиво призрѣть на насъ, которые, уповая на врожденную архипастырскую къ намъ преданнѣйшимъ вашимъ благосклонность, предпріяли, лишившись обыкновеннаго здѣшняго (единственнаго здѣсь) нашего настоятеля, трудить нынѣ ваше высокопреосвященство, о чемъ яснѣе объясниться за нужное почитаемъ.

Когда преподобный отецъ іеромонахъ (Дезидерій), прежде бывшій нашъ настоятель, по волѣ Божіей заболѣлъ и по причинѣ старости не могучи далѣе исправлять требъ нашея церкви, отошелъ въ монастырь, то мы, оставшись безъ всякаго душевнаго утѣшенія и, за благословеніемъ Божіимъ, размножаясь часъ отъ часу съ женами и дѣтьми, которые не знаютъ никакого иного языка, кромѣ природнаго греческаго, принуждены были изъ отечества нашего, Мосхополи именуемаго, находившагося въ Македоніи, вызвать хотя бы съ не малымъ иждивеніемъ въ Польшу себѣ пресвитера и привезли преподобнаго отца Михаила Пренду прозываемаго, съ женою и дѣтьми, и взявъ его не тайно и не безъ разсмотру житія его, который въ Русціи, какъ свидѣтельствуетъ покорнѣйше прилагаемая при семъ въ копіи

митрополитанская грамота [1]), произведенъ по правиламъ въ священника, и какъ грунты собственно наслѣдственные, такъ и родители и поступки его доказываютъ, что онъ честенъ, притомъ изъ грамоты свидѣтельствуетъ, что онъ самымъ дѣломъ рукоположенъ во священника, достоинъ пастырской должности, знающъ слово Божіе, на природномъ языкѣ проповѣдывать, исповѣдывать, утѣшать и наставлять христіанъ, также набоженъ, скроменъ. А поелику мы, какъ доселѣ всегда почитали, такъ и впредь будемъ самымъ дѣломъ, отцемъ и въ православіи виновникомъ нашего счастія ваше высокопреосвященство почитатъ, и вышереченный пресвитеръ, находясь всегда на семъ мѣстѣ подъ архипастырскимъ покровительствомъ и защитою, даже до послѣдняго скончанія жизни обязался служить со всякимъ послушаніемъ, то мы отважились нижайше просить ваше высокопреосвященство, благоволите удостоить, преосвященнѣйшій владыко, вышеименованнаго о. Михаила Пренду на мѣсто прежняго нашего настоятеля, по врожденной своей милости, благосклонно утвердить намъ въ настоятеля, снабдивши отеческимъ своимъ благословеніемъ и новою настоятельскою грамотою, съ коею бы онъ всегда какъ на семъ мѣстѣ, такъ и вездѣ, гдѣ токмо нужно будетъ, безпрепятственно моглъ отправлять свою должность; а симъ самымъ и насъ удостоите ваше высокопреосвященство отеческимъ высокимъ своимъ благопризрѣніемъ осчастливить. Мы будучи обязаны ваше высокопреосвященство за дознанную нами отеческую милость, предавъ себя благословенію и любви архипастырской, со всякимъ почитаніемъ навсегда пребудемъ, взывая ко всеблагому Богу о здравіи, счастливой и долговѣчной жизни вашего высокопреосвященства.

Всенижайше и преданнѣйшіе сыны братство грековъ исповѣданія неунитскаго, православныя восточныя церкви Люблинскіе.

Дѣло № 83, л. 1.

149.

1790 г. Августа 29. Ставленническая грамота данная митрополитомъ Рашкимъ и Безрѣнскимъ (въ Македоніи) Іоанникіемъ священнику Михаилу Прендѣ.

Блаженный, Божіею милостію, архіерей, митрополитъ, Рашкій и Безрѣнскій.

Смиреніе наше пишетъ, богохранимо мѣсто Безрѣнъ съ своими христіанами, молитва и благословеніе.

Благодатію всесвятаго духа, дана намъ власть, чрезъ святыхъ апостоловъ и богоносныхъ отцевъ; послати на степень іерейскій, тако: постави михаила, и сподіакона, и діакона, во священника, іеронію дано ему церковь вознесеніе, да имате іеронію; онъ такъ да попуе воскополцима: и вы христіане пріимите ево, а какъ обычно; да и давайте како и досада, какоста и мала ходетъ, и тако дасте благословеніе. 1790 г. августа 29-го дня. Мѣсто печати. Подлинная грамота подписана собственною рукою митрополитовою тако: Іоанникій митрополитъ рашки и безрѣнскій молитва.

Съ подлинной грамоты писалъ и читалъ слово въ слово григорій багдановскій. 1794 году; генваря 26 дня.

Копія, отпечатана славянскими буквами съ титлами. Дѣло № 83, л. 4.

---

[1]) Грамата эта напечатана ниже подъ № 149.

150.

1794 г. Марта 6. Въ Минскую духовную консисторію Яблочинскаго Онуфріевскаго монастыря игумена Гурія, а Брестскаго монастыря строителя, репортъ.

Сообщаетъ, что всѣ монастырскія постройки, церковь и колокольня обветшали, протекаютъ и гніютъ; одна только трапезная церковь достаточно ремонтирована на средства, изысканныя Викторомъ Садковскимъ въ бытность его капелланомъ въ Варшавѣ. Необходимъ капитальный ремонтъ всѣхъ монастырскихъ построекъ, а средствъ—„ни единой копійки", и надежды нѣтъ откуда получить: „всѣ приходы отобраны". Единственный источникъ на покрытіе издержекъ по ремонту—„привисныя серебряныя бляшки", находящіяся въ монастырской церкви съ давняго времени, до 80 штукъ. Проситъ разрѣшенія слить ихъ въ одинъ слитокъ и продать, и на вырученныя деньги произвести ремонтъ.

Въ Яблочинскомъ Онуфріевскомъ монастыри алтарь, трапеза, колокольня, братерски келіи въ крайную обветшалость пришли, такъ что въ церкви, келіяхъ, колокольни течь и гнилость отъ дощу, все то конечно надобно репаровать. На каковую репарацію въ монастыри ни единой копійки не имѣется, и надежды нѣтъ откудова получить, для того что ненавистниковъ округъ себя имѣетъ, всѣ приходы отобралы. А хотя трапезная церковь порядочно орепарована и то старательствомъ нинишняго нашего милостиваго архипастыря Виктора Садковскаго, въ той часъ будущаго капеляномъ у Варшавы при полномощномъ россійскомъ послу. При семъ доношу, въ Яблочинскомъ Онуфріевскомъ монастыри въ церкви находятся зъ давнихъ временъ привиснаго сребра бляшокъ разнаго сорта большаго и меньшаго штучокъ восемьдесятъ; онаго серебра не повелѣно-ли будетъ слить и продать и за тіи денги исправить вишъ означенную репарацію. Если жъ почему либо не повелѣно будетъ продать и репараціи не исправить, чрезъ что со временемъ и больше сдѣлается порчи. Дабижъ я не остался виновнымъ въ томъ, для того духовной Минской консисторіи доношу, и какъ заблагоразсудится, розолюціею прошу снабдить. Яблоченскаго монастыря игуменъ Гурій, а Брестскаго строитель.

Дѣло № 82.

151.

1794 г. Декабря 30. Дрогичинскихъ Троицкаго и Преображенскаго монастырей игумена Діонисія донесеніе архіепископу Минскому Виктору Садковскому о забраніи поляками церковныхъ серебряныхъ вещей и сосудовъ.

Комиссары „Пожондковой комиссіи", прибывъ 9-го мая въ Дрогичинскіе монастыри, монаствующихъ подъ карауломъ отвели въ комиссію, гдѣ продержали ихъ подъ карауломъ цѣлый день, затѣмъ, отобравши ключи монастырскіе, чинили въ церквахъ и по келіямъ обыскъ. 4-го сентября комиссары той же комиссіи отдѣла „Скарбоваго", прибывъ въ монастыри, забрали все церковное серебро изъ обоихъ монастырей и семь колоколовъ, выдавъ монастырю квитанціи въ принятіи поименованныхъ въ реестрѣ церковныхъ вещей.

Сего 1794 года мая 9-го дня бывшая здѣсь Порядковая земли Дрогицкой комиссія чрезъ нарочно присланныхъ комиссаровъ, здѣшныхъ обоихъ монастырей монашествующихъ (кромѣ настоятеля, бывшаго тогда отчаянно больнымъ), взявъ подъ караулъ, содержала подъ онымъ въ комиссіи чрезъ цѣлый день и, отобравъ монастырскіе ключи,

чинила въ церквахъ и по келіямъ обыскъ, причемъ монастырскіе крѣпости и всѣ письменные дѣла въ комиссію забрали, которые пересмотрѣвъ, іюля мѣсяца послѣднихъ числъ обратно въ монастырь возвратила; а затѣмъ 4 сентября, приславъ также комиссара видѣлу скарбоваго Леона Скивскаго, все церковное серебро изъ обоихъ сихъ монастырей, да съ колоколенъ семь колоколовъ, до скарбу речи посполитой забрали, о чемъ присланные въ монастырь съ той комиссіи двѣ квитанціи, также и реестръ забранныхъ вещей ко благоусмотрѣнію у сего влагая, вашему высокопреосвященству репортуемъ. Игуменъ Діонисій. Іеромонахи: Михаилъ, Іоиль и Іона. Іеродіаконъ Гурій.

Реестръ забранымъ сентября 4 дня 1794 г. до скарбу речи посполитой изъ состоящихъ въ Польшѣ Дрогицкихъ Троицкаго и Преображенскаго благочестивыхъ монастырей церковнымъ серебренымъ и другимъ вещамъ.

Изъ Троицкаго монастыря:

Чаша серебреная одна; звѣздъ серебреныхъ двѣ; дискосовъ серебреныхъ съ подножіемъ два, а третій безъ подножія; лжицъ серебреныхъ пять; кадильница серебреная одна; жбанокъ серебреный большой одинъ; ямпулокъ серебр. двѣ; коронъ иконныхъ серебреныхъ одинадцать; привѣсокъ серебр. табличекъ пять; ножекъ сереб. пять; ручка сер. одна; оковка съ трехъ евангелій; всего на двадцать одну гривну [1]) и пять лотовъ.

Изъ Преображенскаго монастыря:

Кадильница серебреная одна; коронъ иконныхъ серебр. пять; вѣнцовъ иконныхъ серебр. девять; табличекъ привѣсныхъ серебреныхъ пять; оковка съ трехъ напрестольныхъ евангелій; всего серебра на тринадцать гривенъ. Да сверхъ того колоколовъ—изъ Троицкой колокольни 4, а съ Преображенской 3 забрано.

Подлинный подписали: Игуменъ Діонисій и всѣ вышеупомянутые монахи.

Квитанціи, выданныя игумену Дрогичинскихъ монастырей Порядковою комиссіею въ принятіи церковнаго серебра.

Z cerkwi schizmatyckiey strony Zabuzney Drohickiey, za rewizyą obywatela Leona Skiwskiego, komissarza od wydziału Skarbowego komissyi Porządkowey ziemi Drohickiey delegowanego, obywatel x. ihumen cerkwi Zabuzney przystawił do wydziału Skarbowego srebra grzywien 13. Dzwon wielki ieden, sredni ieden i mnieyszy ieden. Na co wydział skarbowy iako odebrał daie zaswiadczenie. Dano w Drohiczynie na sessyi wydziału Skarbowego dnia 15 wrzesnia 1794 r. X. (xiądz) Michał Jakubowski, wydziału Skarbowego komissarz zastępa. При подписи оттиснутая черной массой печать отдѣла комиссіи, на коей крупными буквами рѣзко выдѣляется надпись: Wolnosc, całosc i niepodległość.

Другая такая же квитанція въ полученіи отъ того же игумена Діонисія 21 гривны и 5 лотовъ серебра и 4 колоколовъ.

Дѣло № 86.

152.

1795 г. Февраля 1. Донесеніе игумена Георгія Яновскаго архіепископу Минскому Виктору Садковскому о нападеніи польскихъ мятежниковъ на Виленскій св. Духовъ монастырь и ограбленіе его.

Въ свѣтлую седмицу польскіе мятежники напали на монастырь и, забравъ ключи, все заперли и запечатали, такъ что богослуженіе пріостановилось. Чрезъ нѣсколько дней отряды вооруженной конницы и пѣхоты снова напали на монастырь, пообтивали замки, забрали все, что было поцѣннѣе въ церкви; въ склепахъ церковныхъ снимали съ мертвыхъ тѣлъ пояса и шапки; изъ церкви отпра-

[1]) Гривна=16 лотовъ.

вились въ монастырскія келія и подвалы, разыскивая, не скрываются ли гдѣ москали. Въ келіи настоятеля забрали все цѣнное, а въ посмѣяніе—и „подкапокъ съ клобукомъ"; самого настоятеля бросили на полъ, топтали немилосердно, поднявши съ полу „за бороду", по щекамъ били, требуя денегъ; наконецъ оружейнымъ прикладомъ ударили по головѣ такъ сильно, что игуменъ облился кровью.

. . . апрѣля 12 дня (1794), въ среду Свѣтлой седмицы, какъ вигнали москалевъ изъ Вильны поляки, то первѣе тогожъ числа, набѣгши съ многимъ числомъ людей, церковь замкнули, ключи до себе взяли и въ монастырѣ и вездѣ позамыкали и попечатали, почему и священнослуженіе принуждено пріостановитись, и тогда не жизни, а смерти неотмѣнно было ожидать. Потомъ 17-го тогожъ априля въ понедѣльникъ Ѳоминой недѣли, какъ съ конницей и пѣхотой вооружени будучи тѣжъ поляки, то и паки напавши на церковь и вездѣ замки поламавши, побрали кресты сребранніе, перстени заставлепіи два, сребропозлащенную съ четырмя камнями тацу, ложицу сребряную, съ иконы Божіей Матери четыре шнурки перелъ и прочаго много страшно и вспомнить; кромѣ того въ склепахъ церковныхъ съ мертвыхъ тѣлесъ пояса снимали, превращали тѣ тѣлеса дотоль, пока поясъ сойшелъ съ нихъ, такъ и шапки тѣхъ же мертвыхъ побрали съ необычнымъ въ церквѣ шумомъ и крикомъ, шатаясь по церквѣ вездѣ тираничали ужасно. Но тѣмъ не довольствуясь, тотчасъ напали со оружіемъ на монастырь и вездѣ по лехамъ (подваламъ) поразбивали замки, москалей (кои якобы поскрывались въ монастырѣ) и денегъ искали; притомъ какъ напали на мою келію, то первѣе взяли сребреннопозлащенный крестъ, бываемый на персяхъ, висящій на стѣнѣ, потомъ карманный дзигарокъ (часы) и всѣ съ самаго злота кольца, котораго я не попуская, взявши за ланцужокъ (цѣпочку), крѣпко держалъ, но разбойникъ какъ рванулъ, то въ его дзигарокъ, а въ мене ланцужокъ остался, который и донынѣ есть; наконецъ на едно посмѣяніе взяли и подкапокъ мой съ клобукомъ; но и тѣмъ не довольствуясь, требуя денегъ, бросили мене на землю, топтали ногами немилосердно и, снявши съ земли за бороду, по щекамъ били безчеловѣчно, да и паки бросивши на землю топтали, и за бороду поднявши, по щекамъ били и такъ дѣлали трижды, называя псею бородою и проклятымъ сизматикомъ; наконецъ какъ вдарили по головѣ оружейнымъ дуломъ, то помостъ кровію облитъ, и моя кошуля (рубашка) вся, отъ коего удару я уже внѣ себе былъ, которая кошуля и донынѣ содержится окровавленная, тую многіе видѣли и г. генералъ-маіоръ Николай Александровичъ Зубовъ будучи въ мене въ келіи видѣлъ, о какомъ и другомъ тиранствѣ представлялъ я съ реестромъ пограбленныхъ церковныхъ и моихъ вещей первѣе командующему войсками въ Вильнѣ, потомъ князю Николаю Васильевичу Рѣпнину, который тое мое представленіе принялъ и съ собою ввезлъ, съ обнадеживаніемъ мнѣ милостиваго призрѣнія. Да кромѣ того еще и въ сей мимошедшій праздникъ Рождества Христова по обѣдѣ о третей годинѣ съ полудня, по отлучи моей, четири двери поломавши, въ пуздерку (погребецъ) замокъ отбито, а скрыню (сундукъ) поколупано и взято 21 червонецъ и 20 рублей сребранныхъ денегъ и прочее что ни было; почему такъ оскудѣлъ монастырь, что и хлѣба не имѣетъ, да и купить очень дорого, да и не за что. Ещежъ наконецъ то устрашаетъ тяжко, что еще похвалки слышны на веснѣ и паки такой же либо и горшей ожидать тривоги, почему нечего больше, но уже неизбѣжной по мученіи ожидать смерти. О, тяжкая бѣда! и лютое горе!... 1795 г. февраля 1.

Игуменъ Георгій Яновскій.

Дѣло № 90.

153.

1795 г. Февраля 27. Письмо князя Репнина къ архіепископу Минскому Виктору Садковскому по поводу поступившаго къ нему прошенія монахинь Виленскаго дѣвичьяго православнаго монастыря.

Въ прошеніи монахини заявляютъ, что онѣ, претерпѣвъ отъ поляковъ во время бывшаго (1794 г.) мятежа разореніе, находятся въ крайней нуждѣ и нищетѣ. Принадлежавшая монастырю деревня Жабовщина находится теперь въ вѣдомствѣ Минскаго архіепископа, и монастырь не получаетъ съ этой деревни никакихъ доходовъ. Князь проситъ архіепископа давать монастырю доходы съ этой деревни или съѣстные припасы.

Преосвященнѣйшій архипастырь, милостивый государь! Виленскаго Благовѣщенскаго монастыря старицы Венедикта Гомоновичова и Пелагія Пробошовна, приславъ ко мнѣ прошеніе, описываютъ въ немъ, что съ давнихъ временъ имѣли онѣ принадлежавшую къ сему монастырю деревню Жабовщину близъ Слуцка, но не пользуясь отъ оной ничѣмъ съ тѣхъ поръ, какъ вошла она въ кордонъ Россійскій, и претерпѣвъ притомъ отъ поляковъ во время бывшаго мятежа разореніе, находятся въ крайней нуждѣ и нищетѣ. А какъ по ихъ объявленію деревня сія состоитъ теперь въ вѣдомствѣ вашего преосвященства, то не изволите ли заблагоразсудить, для содержанія старицъ Благовѣщенскаго монастыря приказать доставлять отъ оной доходы или съѣстные припасы, чтобы тѣмъ самымъ подать имъ способъ къ пропитанію. Я искренно желая быть достойнымъ вашего архипастырскаго благословенія, пребуду съ истиннымъ почтеніемъ... Князь Николай Репнинъ. Гродна, 27-го февраля 1795 г. № 187.

Резолюція архіепископа Виктора:

„Буде подлинно такъ есть, какъ Виленскаго дѣвичьяго монастыря старицы его сіятельству представляютъ; то консисторія имѣетъ, кому слѣдуетъ, предписать, дабы Жабовщина оставлена была въ пользу показанной обители“.

Дѣло № 92.

154.

1795 г. Ноября 25. Письмо игумена Виленскаго св. Духова монастыря Даніила къ Минскому архіепископу Виктору съ приложеніемъ прошенія о помощи бѣдствующему св. Духову монастырю.

Восхваляетъ доблести архіепископа Виктора, его заслуги на пользу церкви. Изобразивши затѣмъ въ краткихъ общихъ чертахъ исторію св. Духова монастыря, его бѣдственное положеніе, проситъ исходатайствовать чрезъ кого слѣдуетъ исполненіе всего того, что изложено въ прилагаемомъ при семъ письмѣ прошеніи отъ имени монастыря.

Преосвященнѣйшій владыко, милостивѣйшій отецъ и архипастырь! Еще искони Божіи судьбы предъопредѣлить ваше преосвященство благоволили къ возстановленію того цвѣтущаго состоянія, которымъ церковь святая въ злачныхъ вашего преосвященства пажитяхъ боголепно благоукрашается. Еще сей блаженный ея жребій согрѣвали сѣмена толь плодовитаго ея возращенія въ самыхъ жарчайшихъ вашего преосвященства о ней страданіяхъ. Нынѣ уже она благодатію Христа Господня отдыхаетъ и сладко упо-

коевается на лонѣ священнѣйшихъ вашего преосвященства подвигахъ. Коль лестное восхищеніе сердца уповаемаго толикимъ Божіимъ даромъ! Архипастырь богобдѣтельнѣйшій! Тьма густѣе древней оной египетской объемлетъ Виленскую сироту. Она болѣе какъ три вѣка покрывается симъ неразгонимымъ мракомъ. Великій святитель! Блесни молнію и разжени его. Во свѣтѣ быстропроницательныхъ вашего преосвященства о ней бдѣній разверзется благословенное утро ея благоденствія и не возстенаетъ младой ея приставникъ, которому ваше преосвященство благоволили ее ввѣрить и которой толь долговременное ея рыданіе имѣлъ долгъ изобразить отчасти въ подносимомъ при семъ вашему преосвященству ея прошеніи, для милостиваго вашимъ преосвященствомъ по содержанію исходатайствованія чрезъ Св. Правительствующій Синодъ или С.-Петербургскаго всю церковь Божію благопокровительствующаго преосвященнаго митрополита Гавріила ея императорскаго величества надѣемой милости.

Ежели о семъ соблаговолите писать и къ его сіятельству Николаю Васильевичу г. Репнину, къ которому ваше преосвященство писать давно уже предъобѣщать изволили и до котораго я сіе самое прошеніе съ приложеніями при репортѣ его превосходительства господина въ Вильнѣ начальствующаго генералъ-маіора Александра Петровича Тормасова рѣшился лично въ Гроднѣ подать: сколько будетъ благовременное вашего преосвященства къ одержанію сихъ желаемыхъ для церкви святой выгоды благопоспѣшествованіе, толико болѣе утвердится моя непостыдная въ высокихъ вашего преосвященства святительскихъ добродѣтеляхъ надежда, со всеглубочайшею сыновнею преданностію и высокопочитаніемъ, съ коими и нынѣ имѣю счастіе и долгъ быть... Виленскихъ монастырей старшій игуменъ Даніилъ. 1795 г. ноября 30. Изъ Вилни.

Великому господину преосвященнѣйшему Виктору архіепископу Минскому и коадъютору митрополіи Кіевскія..., Виленскаго св. Духова благочестиваго монастыря прошеніе.

Въ древнія времена въ г. Вильнѣ воздвигнутый во имя св. Троицы каменной монастырь, въ которомъ нынѣ жительствуютъ базиліане, надлежалъ къ восточной грекороссійской православной церкви, при которомъ почтеннѣйшіе виленскіе благочестивые граждане составляли собою церковное попечительное братство, называвшееся „Свято-Троицкое Виленское“. Вслѣдствіе чего, по данному имъ отъ святѣйшаго вселенскаго Константинопольскаго патріарха письменному наставленію, имѣли они долгъ стараться о пользѣ церковной сколько возможно было. Почему одни изъ нихъ даруя, другіе искупивъ законнымъ порядкомъ земли, угодія, домы каменные и деревянные, служащіе ихъ доброму намѣренію, учредили въ оныхъ для воспитанія юношей училища, для полезныхъ книгъ типографію, для нищихъ и убогихъ сиротскіе убѣжища, для духовныхъ и свѣтскихъ наставниковъ келіи и къ вящшему расширенію славы Божіей церковь, первѣе деревянную, потомъ каменную во имя Сошествія Святаго Духа соорудили. Между тѣмъ предстали они великимъ польскимъ государямъ и просили о подтвержденіи, по прочемъ, таковыхъ церковныхъ братскихъ ихъ благоустройствъ. По которымъ прошеніямъ польскіе короли Стефанъ Баторей 1585 г. мая 18, Сигизмундъ 1589 г. іюля 15, 1589 г. іюля 21 и 1593 г. іюля 5, Владиславъ IV 1633 г. марта 16 и Августъ III-й 1744 года сентября 20-го, своими великоважными монаршими привилегіями, кои видѣть можно въ трибунальныхъ виленскихъ книгахъ, всѣ оные Виленскаго Свято-Троицкаго благочестиваго братства въ пользу святыя церкви учиненные благоучрежденія утвердили вѣчно потомственно.

И съ всехъ (?) онаго Троицкаго ихъ монастыря пожаловали быть при воздвигнутой ими каменной Сошествія Св. Духа церкви другому мужскому благочестивому монастырю и при немъ Св. Благовѣщенскому дѣвичьему; производить въ оной вѣчными родами архимандритовъ, пользоваться симъ всѣми тѣми выгодами и землями, какіе отъ онаго братства были пріобрѣтены и впредь что у кого ими будетъ искуплено, или по духовной, или же и безъ духовной, съ движимыхъ и недвижимыхъ имѣній, отъ кого-либо надано, или словесно уступлено, всему тому быть вѣчно для содержанія сего ихъ братскаго Св. Духова Виленскаго монастыря; да и другимъ благочестивымъ монастырямъ, состоящимъ въ В. Кн. Литовскомъ, зависѣть отъ вѣдомства и власти архимандрита Виленскаго Св. Духова монастыря, коему имѣть приличные дому Божію вольности: и хотя бы сами ихъ королевскіе величества находились въ Вильнѣ, братскимъ сего монастыря церковнымъ домамъ отъ постою быть навсегда уволеннымъ, и отъ всѣхъ податей, какіе только въ государствѣ быть могли, какъ самый монастырь, такъ и оные принадлежащіе сему монастырю домы уволить на вѣчныя времена и принять единственно подъ высочайшее ихъ королевскихъ величествъ покровительство и защиту всемилостивѣйше благоволили.

Симъ священнѣйшимъ монарховъ благоволеніемъ восхищаясь, благочестивые исповѣдники собственныя свои земли, пахотныя и сѣнокосныя, заводы, лавки, каменные домы и прочія среди самаго града угодія записали и безъ записей отдали на вѣки Виленскому церковному братству на содержаніе сего братскаго ихъ Св. Духова монастыря. Чему наипаче съ отличною ревностію послѣдуя благочестивый князь Богданъ Матвѣевичъ Огинскій, подкоморій Трокскій, и супруга его княгиня Раина Воловичовна Огинская записали въ трибунальныхъ Минскихъ книгахъ 1619 г. іюля 20, 1629 г. августа 2 и 1633 г. іюня 16 для содержанія воздвигнутыхъ ими въ повѣтахъ Трокскомъ и Ковенскомъ двухъ—Евьенскаго и Кропскаго монастырей три крѣпости, коими вручили они тѣ монастыри подъ власть сего Виленскаго монастыря архимандриту съ братствомъ, и въ полное его въ пользу сихъ монастырей распоряженіе, отдали на вѣчныя времена виленскій свой княжескій дворъ съ строеніемъ, садомъ, огородами, землями пахатными и сѣнокосными, сему двору принадлежащими, Бразельскую сѣножать для осѣдлости монастырскихъ подданныхъ, четырнадцать веленскихъ (виленскихъ?) плацовъ и пахатной для нихъ земли полтрети волокъ; села Олесники, Барцелисское, Кронь, Волонгову, Жадокишки, фольварки Межиловскій и Ивановщину со всѣми осѣдлыми на оныхъ людьми и принадлежащими къ нимъ пахотными и сѣнокосными землями, рѣчку Вервесно съ семью озерами и ставомъ, паперню и мельницу съ плотиною на рѣчкѣ Олесѣ, свободный въѣздъ въ ихъ княжескій боръ и вывозъ съ онаго для отапливанія и на строеніе деревъ, и прочія угодія и земли въ тѣхъ крѣпостяхъ именно описанные, подъ зарукою уплаты по крѣпости 1633 г. тысячи копъ литовскихъ грошей, и по крѣпости 1629 г. шесть тысячъ копъ литовскихъ съ пополненіемъ всѣхъ шкодъ и накладовъ, еслибы кто съ потомственной фамиліи тѣ крѣпости на ихъ содержаніе дерзнулъ нарушить и себѣ что либо присвоить, записали.

Подобныя записи чинимы были отъ христолюбцовъ на иные монастыри, сему Виленскому по означеннымъ привилеямъ принадлежавшіе, а паче на Св.-Петропавловскій Минскій монастырь, отъ котораго, по великости знатныхъ на оной учиненныхъ надачъ, почти все свое содержаніе заимствовалъ сей Виленскій Св. Духовъ монастырь.

Но когда въ 1596 г. декабря 26 унитскій митрополитъ Михаилъ (Рагоза), который

во время православія въ г. Вильнѣ имѣлъ свою каѳедральную Свято-Преображенскую каменную церковь, взялъ насильно, въ противность вышеписанныхъ монаршихъ на всеобщемъ сеймѣ данныхъ привилегій, отъ благочестія къ уніи, съ прочими православными церквами, помянутый св. Троицкій Виленскій монастырь со всѣмъ движимымъ и недвижимымъ онаго имѣніемъ. Съ того времени воставшая гоненій буря на благочестивые монастыри и церкви подвергли послѣдней крайности и сей св.-Духовъ Виленскій монастырь; усердіе къ нему и благопопечительность его братства, страхомъ и лестію... многіе вовлечены стали въ унію; а затѣмъ начали отбирать самовольно все то, что по вышеписаннымъ привилегіямъ было отъ кого письменно или словесно, по заимному долгу или другимъ какимъ образомъ оному братству для сего монастыря падано. Въ короткомъ времени сей монастырь увидѣлъ себя принужденнымъ доходить принадлежащаго ему и приписныхъ къ нему монастырей имѣнія въ судахъ правительственныхъ чрезъ три вѣка почти безъ малаго. Отлагательство справедливости и надежда оной когда-нибудь дождаться разорили и опустошили въ конецъ сію несчастную обитель, послѣдовавшая древности ветхость съ отчаяніемъ о починеніи строеній учинила ея содрагательному человѣческому зрѣнію одними опустѣлыми развалинами. Шествіе шведовъ чрезъ Вильну докончили ея разореніе и случившійся въ городѣ Вильнѣ сильный пожаръ истощилъ уже до остатка все сего монастыря имѣніе, къ чему только могъ прикоснуться.

Тогда великіе всероссійскіе государи благоволили воспріять свое высокомонаршее о семъ бѣдномъ монастырѣ благопопеченіе. 1703 г. февраля 28 и 1708 г. февраля 29 великій государь... Петръ Алексѣевичъ высочайшими своими сему монастырю данными грамотами изволилъ указать—*первою:* „въ Россію и Москву за милостынею къ его величеству виленскимъ старцамъ сколько похотятъ пріѣзжать свободно, и на подъемъ ихъ давать по пяти подводъ безъ прогоновъ“, и *второю:* повелѣлъ всемилостивѣйше „на церковное и монастырское всякое строеніе отпустить съ государственной казны триста рублей; книгъ печатныхъ три круга церковныхъ и въ милостыню братіи на тотъ 1708 г. пятьдесятъ рублей, да имъ же давать на всю братію въ милостыню впредь по вся годы по пятидесяти рублей, за которою и пріѣзжать архимандриту или кто посланъ будетъ въ два года; и на пріѣздѣ и на отъѣздѣ давать противъ дачъ ихъ, какъ давано имъ на Москвѣ въ томъ 1708 г.“. Наконецъ сей благочестивѣйшій государь запечатлѣлъ свои высочайшія благоволенія сими священнѣйшими обѣтами: „да и впредь изволяемъ мы великій государь наше царское величество имѣть тотъ монастырь въ нашемъ государскомъ милостивомъ призрѣніи“. А когда скудость и недостатки превышали еще существовавшую необходимость въ строеніи и поправленіи церковномъ и монастырскомъ и въ содержаніи братіи, то въ 1733 г. сентября въ 12 день указомъ ея императорскаго величества государыни императрицы Анны Іоанновны за собственноручнымъ ея императорскаго величества подписаніемъ велѣно на означенное церковное и монастырское строеніе для ея императорскаго величества многолѣтнаго здравія изъ имѣющейся въ Св. Синодѣ екстраординарной суммы выдать триста рублей и къ прежде опредѣленной въ милостыню сего монастыря братіи пятидесяти рублей дачи прибавить пятьдесятъ рублей и впредь повсягодно давать по сту рублей въ Москвѣ изъ положенной въ коллегіи экономіи на пріѣзжающихъ изъ Палестины духовныхъ персонъ суммы, о чемъ и дана въ сей монастырь ея императорскаго величества жалованная грамота за подписаніемъ Св. Прав. Синода и печатью.

И тѣже самые сего монастыря въ поправленіи церковномъ и монастырскомъ непреодолимые нужды уважая, благочестивѣй-

шая государиня императрица Елизавета Петровна по всеблагоутробнѣйшей своей высокомонаршей милости въ 1752 г. апрѣля 25 благоволила всемилостивѣйше пожаловать шесть тысячъ рублей. Да сверхъ таковыхъ торжественно оказанныхъ высочайшихъ сему монастырю милостей еще его императорское величество государь императоръ Петръ Великій въ 1702 г. апрѣля 3 на благолѣпное украшеніе церкви сего монастыря всемилостивѣйше пожаловать изволилъ семьдесятъ рублей и государиня царевна Наталія Алексѣевна въ 1700 г. тридцать ефимковъ.

И хотя таковыми священнѣйшими высочайшихъ милостей изліяніями сія разоренная обитель начала было уже оживотворяться и приходить въ прежнее свое цвѣтущее состояніе, будучи снабдѣнна благолѣпнымъ церковнымъ иконостаснымъ украшеніемъ, золотыми и серебреными сосудами и поправленіемъ древностію и случаями поврежденнаго огромнаго церковнаго зданія; однакъ на совершенное окончаніе всѣхъ монастырскихъ строеній отъ тоей же ветхости и случаевъ приведенныхъ въ разсыпаніе, недовлѣло по всему оной высочайше пожалованной суммы. Притомъ отъ 1752 г. по нынѣ не получаетъ уже сей монастырь опредѣленной ему оной по высокомонаршимъ грамотамъ ежегодной милостыни, и въ Москву кого либо изъ старцевъ посылать за оною невозможно было какъ безъ соизволенія о семъ ея императорскаго величества, тако и по извѣстнымъ бывшимъ здѣсь всеобщимъ возмущеніямъ и опасностямъ. И по таковымъ немаловажнымъ причинамъ сей бѣдный монастырь будучи опять оставленъ самъ себѣ и не имѣя около себя ни благочестивыхъ исповѣдниковъ, которые бы въ состояніи были поднять его изъ развалинъ, ни собственныхъ каковыхъ-либо доходовъ, могущихъ удовлетворить его нуждамъ, началъ уже терять и ту благолѣпія своего красоту, которую возложить на него благоволила высочайшая всероссійскихъ монарховъ десница.

Къ тому во время дѣйствія противъ Россіи скопившіяся здѣсь въ Вильнѣ мятежническія силы, когда преслѣдовали и искали партіями кроющихся якобы внутрь сего монастыря гонимыхъ ими россіянъ: то при отыскиваніи ихъ въ самыхъ нѣдрахъ мертвыхъ гробовъ и въ церковныхъ ризничныхъ сундукахъ, гдѣ обыкновенно хранимы были священные сосуды и другія разныя церковныя вещи, подъ симъ отыскиванія видомъ расхитили немалую часть монастырскаго и церковнаго стяжанія, ограбили нищинскіе священно-иноковъ келіи, и игумена сего монастыря Георгія Яновскаго, осьмидесятилѣтняго старца, духовными увѣщаніями отвлекавшаго ихъ отъ толь безчеловѣчныхъ и варварскихъ дѣяній, разрубивъ голову до мозгу, оставили въ ранахъ полумертваго, что и свидѣтельствовано было его превосходительствомъ Николаемъ Александровичемъ Зубовымъ. При усмиреніи же сихъ возмутителей, отъ пушечныхъ выстрѣловъ церковныя и келейныя зданія, покрытыя черепицею, сдѣлались по всему поврежденныя, и сквозь кругловидныя въ сводахъ для громогласнаго церковнаго пѣнія подѣланныя частыя скважины бываетъ сильная течь, отъ чего иконостасъ, составленный изъ алавастру, чернѣетъ, святыя иконы въ немъ на холстѣ изображенныя опадаютъ, гніютъ и въ тлѣніе обращаются. Кромѣ того и различныя священнослужительскія облаченія уже отъ древности истлѣвать начали и богослуженіе совершается въ однихъ раздранныхъ ветошахъ и самые жертвенники и божественныя трапезы покрыты ветхими очернѣлыми рубищами.

Отъ той же древности и вышеписаннаго несчастнаго пожарнаго случая, лишившись своея копулы каменная прекрасная, высокая колокольня и будучи доселѣ безъ поправленія, открыта воздушнымъ непогодамъ, во многихъ мѣстахъ трѣснула и начала осыпаться; во внутренности вся деревянная связь съ брусками, на которыхъ висятъ колокола, и ходами, по которымъ до коло-

коловъ ходить нужно, начали распадаться и чрезъ то звонарямъ угрожаетъ смертною опасностью. Такому жъ разсыпанію и паденію отъ ветхости и непоправленія подвержена вся монастырская ограда съ прочимъ строеніемъ.

Минскій Петропавловскій монастырь, который по вышеозначеннымъ королевскимъ привилегіямъ принадлежалъ до сего Виленскаго Св. Духова монастыря и отъ котораго можно было по достаточнымъ на оной надачамъ взаимствовать здѣсь какое-нибудь содержаніе, нынѣ уже по высочайшему повелѣнію обращенъ въ соборъ. Прочіе монастыри, которые еще остаются въ вѣдомствѣ сего монастыря и отъ которыхъ можно бы также къ избытію толикихъ нуждъ получить какое ни есть вспомоществованіе, представляютъ не меньшее въ себѣ запустѣніе, какъ и сей монастырь; и сему плачевному жребію наипаче подвержены въ повѣтѣ Троцкомъ Св. Успенскій Вевейскій (Евейскій) и въ повѣтѣ Ковенскомъ Св. Троицкій Кронскій монастырь и въ повѣтѣ Вилкомирскомъ Св. Духовъ Сурдецкій монастырь. Ибо вышеписанныя имѣнія, какія князь Богданъ Матвѣевичъ Огинскій и супруга его княгиня Раина Воловичовна Огинская отписали на вѣчныя времена къ содержанію оныхъ Вевейскаго и Кронскаго монастырей, почти всѣ нынѣшнею княгинею Антониною Огинскою насильно и самовольно отняты: такъ что въ томъ и другомъ два іеромонаха съ іеродіакономъ и причетниками содержать себя возможности не находятъ. Къ тому и находящаяся въ Троцкомъ повѣтѣ помѣщица Дерлясова, принявъ самовольно въ свое владѣніе Вевейскаго монастыря подданныхъ четырехъ человѣкъ съ семействомъ и чрезъ тринадцать лѣтъ владѣя ими и работая, хотя за позвомъ 1791 г. въ бывшій земскій Троцкій судъ не могла уже оныхъ людей вѣчно къ своему владѣнію присвоять, яко родовитыхъ сего монастыря подданныхъ, какъ въ томъ судѣ тогдажъ отъ сего монастыря доказано: однакъ въ томъ, что чрезъ тринадцать лѣтъ ими владѣла и работала и тѣмъ лишила оной монастырь должныхъ отъ тѣхъ людей доходовъ, поныне того монастыря не удовольствовала и отъ онаго суда въ томъ справедливости поныне не учинено. Сурдецкому же Св. Духову, въ Вилкомирскомъ повѣтѣ состоящему, отъ Жижморской помѣщицы Анны Бѣлевичовой наданныя и крѣпостью въ 1636 г. февраля 2 подъ зарукою на нарушителей оной восьмисотъ копъ литовскихъ грошей въ судѣ земскомъ Вилкомирскомъ стверженныя всѣ около сего монастыря лежащія земли, огороды, сѣнокосы и другія угодія, въ оной крѣпости ея границами своими описанные, съ поселившимися нынѣ на оныхъ вольными людьми, за пяты самовольно Вилкомирскаго повѣта помѣщикомъ полковникомъ бывшихъ польск. войскъ Іоанномъ Тышкевичемъ. Также и прочіе какіе по силѣ означенныхъ высочайшихъ королевскихъ привилегій достались во вѣчное и спокойное владѣніе сему монастырю въ г. Вильнѣ и около города, домы каменные и деревянные, огороды, заводы, земли пахотныя и сѣнокосныя и другія угодія, отъ которыхъ возможно было бы по крайности имѣть дневное пропитаніе, всѣ здѣшними виленскими гражданами незаконно захвачены, какъ то:

1) Виленскаго магистрата господа присутствующіе монастырскій каменный домъ съ двумя погребами, лавками и землею, дворъ составляющею, когда виленскій старшій Іоакинфъ Пелкинскій уступить оной магистрату за извѣстную цѣну не согласился, приказали до основанія разрушить, и разрушенъ, и матеріалъ того дому употребленъ на ихъ приватныя выгоды. 2) Виленскаго магистрата г. регентъ Николай Косовичъ выстроенный на монастырской землѣ монастырскій домъ, починкою нѣсколько поисправивши, ввелъ въ оный своихъ людей и владѣлъ черезъ пять лѣтъ тѣмъ домомъ, такъ и принадлежащею къ нему монастырскою для посѣву огородныхъ зелій служащею

землею, захватилъ еще смежную часть монастырской земли, на которой было устроено монастырское гумно, и выживъ тамъ нашего въ другомъ монастырскомъ домѣ сосѣда, который монастырю за прожилое платилъ кутничные деньги; занялъ еще въ прошедшемъ году два монастырскіе о четырехъ дняхъ пахотные ланы (?), которые и нынѣ пооралъ и одну преизобильную сѣножать, которую вполъ перегородя, уступилъ другую часть виленскому мѣщанину Іосифу Гайдамовичу, объявляя, что на оные имѣетъ вѣчный контрактъ, котораго не показываетъ и денегъ не платитъ. 3) Виленскій мѣщанинъ Іосифъ Гайдамовичъ, поселившись на монастырской землѣ и на оной устроивши кирпичный заводъ, занялъ къ тому еще часть монастырской плодородной земли и монастырскую гору, которую оретъ и пашетъ, завладѣвъ притомъ и монастырскою сѣножатью, которую вышеписанный регентъ Косаковичъ (Косовичъ?) пополамъ съ нимъ, Гайдамовичемъ, передѣлился, а когда сего монастыря начальникъ іеромонахъ Сильвестръ Буллай такія захваченія чинить его, Гайдамовича, не допущалъ, то онъ, Гайдамовичъ, схватя скотобойный свой топоръ, хотѣлъ онымъ его, начальника, разрубить, да и совершенно ранилъ съ нимъ бывшаго тамъ монастырскаго человѣка, за позовомъ же въ судѣ господа присутствующіе не токмо оныхъ захваченій монастырю не привратили, но еще по смерти онаго начальника Буллая присужали взыскать отъ монастыря шестьдесятъ серебреныхъ рублей денегъ, которые съ екзекуціею онымъ Гайдамовичемъ и взяты. На все-жъ оное монастырское имѣніе онъ, Гайдамовичъ, объявляетъ, якобы имѣетъ вѣчный контрактъ, котораго не показываетъ и денегъ не платитъ. 4) Виленскій обыватель Константинъ Левандовскій занялъ верстъ на три пахотные монастырскія земли и вырубилъ до нащадку огромный монастырскій лѣсъ съ способными на строеніе деревами по вѣчному якобы контракту, съ помянутымъ начальникомъ іеромонахомъ Сильвестромъ Буллаемъ заключенному, котораго не показываетъ и денегъ не платитъ. 5) Виленскій купецъ Антоній Пашкевичъ, владѣя пахотною монастырскою землею черезъ пять лѣтъ по вѣчному якобы контракту, съ онымъ Буллаемъ заключенному, и онаго не показывая и денегъ не платя, продалъ наконецъ тестю своему виленскому жителю Стефанину. 6) Виленскій купецъ Голембевскій, вспахивая пахотную монастырскую землю черезъ три года, контракта на оную не показываетъ и денегъ не платитъ. 7) Виленскій обыватель ротмистръ Ѳадей Юркевичъ, владѣя монастырскою горою черезъ два года, контракта на оную не показываетъ и денегъ не платитъ. 8) Виленскій житель слесаръ Сосновскій, воспахивая монастырское пахотное поле черезъ пять лѣтъ, контракта на оное не показываетъ и денегъ не платитъ. 9) Виленскій бѣскупъ, вспахивая монастырскую пахотную землю черезъ два года, контракта на оную не показываетъ и денегъ не платитъ. 10) Виленскій аптекарь Аренда, владѣя пахотною монастырскою землею и пребольшимъ монастырскимъ огородомъ, могущимъ весь сей монастырь прокормить огородными зеленями, контракта на оные не показываетъ и денегъ не платитъ, а когда монастырь хотѣлъ оный огородъ, яко свою собственность, изорать, онъ, Аренда, и сохи и бороны монастырскіе порубилъ. 11) Виленскій обыватель и шляхтичъ Доманскій, взя̆въ по контракту каменный монастырскій домъ съ погребами, лавками и другими знатными выгодами, наконецъ за позвомъ въ судѣ испросилъ декретъ, коимъ присужено отъ монастыря ему, Доманскому, отобрать оный домъ владѣемый симъ монастыремъ болѣе какъ два вѣка.

Таковое же монастырскихъ и церковныхъ имѣній незаконное отнятіе, послѣдовавшее по причинѣ якобы заключенныхъ монастырскими начальниками вѣчныхъ контрактовъ, свергло сей и безъ того уже

бѣдный монастырь въ послѣднюю нищету, возложивъ на него еще яремъ разорятся тяжбами, ища правосудія.

Наконецъ и государственными обложено податьми, и понеже благочестивые монастыри, по древнему обыкновенію, имѣютъ въ одной и тоей же оградѣ построени монастырскіе келіи одну отъ другой отдѣлены, и по усмотрѣнію нуждъ, а часто и ради благочестія святыя церкви, имѣютъ въ той же оградѣ не одни, но нѣсколько воротъ, каковымъ образомъ выстроенъ есть и сей Виленскій Свято-Духовъ монастырь, то при обложеніи податьми, сколько въ оградѣ сего монастыря усмотрено воротъ, столько поставлено нумеровъ и по нумерамъ каждое отдѣленіе зачтено дворами, а отдѣленныя монашескія келіи записано, какъ у мірянъ, поссессійными каменицами, и потому въ келіяхъ сколько найдено братерскихъ чулановъ, столько записано коменовъ, и гдѣ только поставлена печка или видъ трубы, все то обложено податьми, такъ что всякій католицкій монастырь, который построенъ коритаромъ (корридоромъ), и всякій господскій дворъ, который имѣетъ однѣ ворота, составляетъ по закону одинъ только коменъ и за одинъ коменъ взимаются подати, а отъ сего Виленскаго и прочихъ благочестивыхъ монастырей, кои не имѣли обыкновенія строить свои келіи коритаромъ, прицѣпленымъ къ церквѣ, взимаются подати по числу отдѣльныхъ келій и по числу нумеровъ, раздѣляющихъ одинъ и тотъ же монастырь на многіе дворы, именуя ихъ поссессійными монастырскими.

Какіе поборы чтобъ оплатить и черезъ то избѣгнуть въ четверо оные увеличивающіе екзекуціи, принуждены монастырскіе настоятели всѣ свои монашескія кельи отпустить въ отпускъ мірянамъ. Отъ чего монастырь, наполнившись разнаго званія обоего пола людьми, теряетъ даже видъ монастыря. Вслѣдствіе чего изъ городской полиціи требуется со всѣхъ перенумерованыхъ всѣхъ монастырскихъ входовъ чищеніе мостовыхъ, хожденіе съ рогатиною на пожары и прочія городскія повинности взыскиваются отъ монастыря безъ исключенія.

А сіе самое подало причину, что здѣшніе монастыри оскудѣли монашествующими и нѣтъ кому исправлять церковныхъ и монастырскихъ послушаній, и мѣста святые учинились наконецъ убѣжищемъ только такихъ лицъ, которые въ порядочныхъ монастыряхъ терпимы быть не могутъ. Для того Виленскій Свято-Духовъ монастырь всесмиреннѣйше проситъ, дабы благоволено было черезъ кого слѣдуетъ учинить:

1. Не оставить испросить высочайшее ея императорскаго величества соизволеніе по примѣру и по священнѣйшему обѣту блаженныя и вѣчнодостойныя памяти ихъ императорскихъ величествъ о всемилостивѣйшемъ пожалованіи сему Виленскому Св.-Духову монастырю по изъясненнымъ всекрайнѣйшимъ недостаткамъ нарочитой суммы, довлѣющей на исправленіе всего церковнаго и монастырскаго древностью и случаями внутрь и внѣ поврежденнаго строенія и на издѣланіе по неимѣнію вновь всѣхъ къ богослуженію потребныхъ священнослужительскихъ облаченій и прочихъ внутренное церковное благолѣпіе составляющихъ священныхъ вещей, а за тѣмъ и объ отпускѣ за всѣ истекшіе отъ 1752 и впредь по вся годы опредѣленнаго повыше означеннымъ ихъ святоусопшихъ императорскихъ величествъ грамотами въ милостыню сего монастыря братіи жалованья и о переводѣ онаго въ здѣшнее Виленское казначейство и, если по разсмотрѣнію окажется благопотребно, чтобъ къ безсмертной славѣ и вѣчно потомственной памяти ея императорскаго величества возстановить здѣсь древнее греко-россійскія православныя церкви благосостояніе и тѣмъ обрадоваетъ дождавшихся толь блаженнаго жребія виленскихъ благочестивыхъ исповѣдниковъ: то не оставить благопризрительнымъ ходатайствомъ ея императорскаго величества священнѣйшее

благоволеніе и о привращеніи насильствено отъ православія въ унію отторгнутаго Виленскаго Св. Троицкаго изъдревле бывшаго благочестиваго монастыря со всѣмъ движимымъ и недвижимымъ онаго имѣніемъ и о всемилостивѣйшемъ подтвержденіи тѣхъ церковь Божію украшающихъ преимуществъ, какіе въ оныхъ высочайшихъ ихъ королевскихъ величествъ привилегіяхъ дарованы сему Виленскому Св.-Духову монастырю.

2. Не оставить повелѣть учинить черезъ государственнаго землемѣра планъ земли, положеніе сего монастыря, изъ древнихъ временъ составляющей по линіи древней монастырской ограды, которая своимъ теченіемъ одновременнымъ и единовиднымъ доказываетъ подлинное онаго ограниченіе и что во внутренности сея ограды домы, окружающіе состоящую посрединѣ церковь Сошествія Святаго Духа, должны быть не иначе какъ монашескими келіями сего самаго монастыря.

3. Не оставить милостиво уволить какъ сей монастырь, такъ и приписные къ нему въ В. Кн. Литовскомъ состоящіе благочестивые монастыри отъ возложенныхъ по прилагаемымъ къ хатамъ билетамъ на оные поборовъ и полицейскихъ вышеобъясненныхъ требованій на основаніи помянутыхъ королевскихъ привилегій и примѣрно какъ и во всей Россіи благочестивые монастыри никакими государственными податьми не обложены, при которыхъ же монастыряхъ состоятъ податные люди, оные за людей подати, каковые возложены, какъ нынѣ, такъ и впредь взносить въ казну будутъ.

4. Въ Троцкомъ и Ковенскомъ повѣтѣ заняты самовольно княгинею Антониною Огинскою Вевейскому и Кронскому монастырямъ принадлежащія движимыя и недвижимыя имѣнія по силѣ наданныхъ на оные праотцами ея сіятельства крѣпостей, какъ выше значитъ, а въ Вилькомирскомъ повѣтѣ также по вышеписанному полковникомъ Іоанномъ Тышкевичемъ захваченные Сурдецкому Св.-Духову монастырю наданные отъ основателей онаго монастыря Анны Бѣлевичовой земли и угодія, повелѣть милостиво онымъ монастырямъ возвратить, черезъ государственнаго землемѣра отмежевать, доходы съ нихъ ея сіятельствомъ и полковникомъ Тышкевичемъ отъ самаго самовольнаго занятія до сего времени вынутые натурою и деньгами всѣ за всѣ годы по вѣрномъ изчисленіи отдать, шкоды и наклады, въ чемъ окажутся по смѣтѣ, пополнить и заручные деньги отъ ея сіятельства семь тысячъ копъ литовскихъ грошей, а отъ полковника Тышкевича восемсотъ копъ литовскихъ грошей по крѣпостямъ—взыскать и дабы Трокскаго повѣта вышепомянутая помѣщица г. Дериксова удовольствовала по закону Вевейскому монастырю въ томъ, что черезъ тринадцать лѣтъ, какъ выше же объяснено, владѣла самовольно и работала сего монастыря четырмя подданными съ семействомъ человѣками, не оставили учинить милостивое разсмотрѣніе и опредѣленіе.

5. И какъ влаченіе по судамъ и съ монашескимъ званіемъ есть несовмѣстное и церковное и монастырское добро есть Божіе добро, добро государственное, слѣдственно монастырскій настоятель не есть онаго вѣчный владѣтель, но токмо приставникъ и охранитель въ единственную пользу святыя церкви, монастыря и братіи своея, а потому и не имѣетъ власти оное какъ свое собственное кому либо дать, даровать, уступить до живота или на вѣки, чего и самимъ епископомъ чинить правилами возбранено, предоставивъ имъ таковымъ имѣніемъ только пользоваться, а не оное истощевать, что предохраняютъ и королевскіе оные привилегіи тѣмъ наипаче, что сами ихъ королевскіе величествы онымъ имѣніямъ защитниками и покровителями быть по вышеписанному благоволили, то по всѣмъ таковымъ дѣламъ, яко государственное, а не партикулярное имѣніе за предметъ имѣющимъ не оставить милостиво опредѣлить государственнаго стряпчаго и заключенные мо-

настырскими начальниками вѣчные, доживотные и другаго рода, яко незаконные, монастырское и церковное, слѣдственно государственное, а не собственное начальническое имѣніе запродавшіе, контракты всѣ во всемъ ихъ содержаніи велѣть уничтожить, занятые по онымъ монастырскія и церковныя, движимыя и недвижимыя имѣнія возвратить монастырю и церкви, черезъ государственнаго землемѣра отмежевать, доходы отъ занятія до сего времени съ тыхъ имѣній вынутые натурою и деньгами всѣ за всѣ годы по вѣрномъ исчисленіи отъ заятеля истребовать и сему монастырю отдать и гдѣ какое церковное и монастырское движимое и недвижимое имѣніе кѣмъ либо, какъ выше объяснено, есть самовольно занятое, оное также у гвалтовыхъ заятелей съ пополненіемъ доходовъ, ими ужитыхъ, отобрать и сему монастырю съ отмежеваніемъ отдать и за гвалтъ отъ каждаго гвалтоваго заятеля по Статуту положенные по двѣнадцати рублей деньги взыскать и, дабы монастырскіе настоятели впредь монастырскихъ и церковныхъ имѣній безъ соизволенія и подтвержденія отъ казенной стороны сами собою не заарендовали, запретить и сіе злоупотребительное обыкновеніе пересѣчь навсегда, и ктомужъ не оставить милостиво дать повеленіе Виленскаго магистрата господамъ присутствующимъ о выстроеніи ими сему монастырю такого дому и съ такими выгодами, съ какими они монастырской до основанія по вышеписанному разорить приказали, съ отводомъ подъ оной въ замѣну безпрепятственной земли и пополненіемъ всѣхъ тыхъ доходовъ, какіе они по разореніи доселѣ монастырской быть могли, при чемъ и виленскому мѣщанину Іосифу Гайдамовичу велѣть вынуженные имъ съ екзекуціею неизвѣстно почему отъ монастыря шестьдесятъ рублей деньги возвратить, а буде и то изъятелеи къ замѣшательству сего законнаго прошенія восхощутъ имѣть съ симъ монастыремъ какое тяжебное дѣло, велѣть по закону оное имѣть по успокоеніи и удовлетвореніи монастыря и церкви въ нынѣшней претензіи.

6. Для точнаго жъ и неуспокоительнаго оныхъ церковныхъ и монастырскихъ имѣній отъ заятелей отобранія, отмежеванія и ввѣренія сему монастырю и церкви къ спокойному и безпрепятственному впредь употребленію не оставить милостиво опредѣлить нарочитую коммисію изъ особъ православнаго грекороссійскаго исповѣданія чиновныхъ, добродѣтельныхъ и свѣдущихъ законы, съ духовнымъ депутатомъ и о томъ учинить благопризрительнѣйшую резолюцію [1]).

Копія. Подлинное подписали: Виленскихъ благочестивыхъ монастырей старшій игуменъ Даніилъ. Игум. Георгій Яновскій. Іеромонахъ Варлаамъ. Іеромонахъ Дороѳей. Іеродіаконъ Іаковъ.

Дѣло № 98, л. 1—10.

155.

1799 г. Мая 18. Письмо Литовскаго губернатора Ивана Фризена къ архіепископу Минскому Іову о благословеніи построить каменную часовню надъ могилою княгини Репниной внѣ г. Вильны.

Господинъ генералъ-фельдмаршалъ князь Николай Васильевичъ Репнинъ намѣренъ построить каменную часовню близъ г. Вильны надъ могилою покойной своей супруги. Въ

[1]) Прошенію этому архіепископомъ Іовомъ данъ былъ надлежащій ходъ. Какія затѣмъ послѣдовали дальнѣйшія распоряженія относительно Св. Духова монастыря и подчиненныхъ ему монастырей, все это подробно изложено, почти съ дословными выдержками изъ дѣла, въ трудѣ Ф. Смирнова „Виленскій Св. Духовъ монастырь“. Вильна 1888 г., стр. 207 и далѣе.

той часовнѣ поставленъ будетъ образъ Воскресенія Христова на особо сдѣланномъ столѣ и только два подсвѣчника съ восковыми свѣчами находиться будутъ; другихъ же никакихъ украшеній не назначается. Строеніе сіе само по себѣ небольшое будетъ воздвигнуто въ память покойной княгини Репниной, и въ немъ кромѣ панихидъ по обряду греческаго исповѣданія никакого иного богослуженія отправляемо не будетъ. Не приступая къ произведенію въ дѣйство сего предположеннаго строенія, за долгъ почелъ я, яко начальникъ Литовской губерніи, отнестись прежде къ вашему высокопреосвященству и просить покорнѣйше со стороны его сіятельства вашего архипастырскаго на то благословенія. Ежели потребно въ семъ случаѣ исполнить какой церковный обрядъ, то не угодно-ли будетъ вашему высокопреосвященству приказать сіе сдѣлать здѣшняго Св.-Духова монастыря о. архимандриту, а меня почтите только вашимъ благосклоннымъ отзывомъ, какое снисхожденіе на сію мою просьбу оказать изволите. Препоручивъ себя архипастырскому вашему благословенію и молитвамъ, честь имѣю и проч. Иванъ Фризенъ. 18 мая 1799 г. Вильна, № 491.

Резолюція архіепископа Іова:

1799 г. мая 20. Консисторіи предписать указомъ Виленскому архимандриту и кавалеру Даніилу, чтобы на построеніе прописываемаго дома надъ покойною княгинею освятилъ мѣсто по чиноположенію церковному, о чемъ для вѣдома имѣетъ быть сообщено господину Литовскому губернатору. Іовъ, архіепископъ Минскій.

Дѣло № 153.

156.

1805 г. Февраля 3. Прошеніе 4-го егерскаго полка протоіерея Мартина Богуславскаго архіепископу Минскому Іову о дозволеніи починить Кейданскую церковь.

Проситъ дозволенія починить, а послѣ починки освятить Кейданскую церковь; указываетъ источникъ на покрытіе расходовъ по починкѣ церкви. Надѣленная Кейданской церкви по высочайшему указу 1797 г. земля не приноситъ церкви никакого дохода: ее слѣдовало бы отдать въ аренду и на арендныя деньги производить необходимыя починки, а по окончаніи починокъ отсылать деньги куда слѣдуетъ.

Литовско-Виленская казенная палата по силѣ именнаго высочайшаго 1797 г. 18 декабря указа назначила состоявшему Литовской губерніи въ м. Кейданахъ монастырю, что нынѣ приходская церковь Преображенская тридцать десятинъ земли изъ державы Ботокъ, въ Россіенскомъ повѣтѣ состоящей, и отдѣленіе оной поручено Россіенскому нижнему земскому суду, о чемъ извѣстила палата и Литовско-Виленское губернское правленіе, отъ котораго тому Россіенскому суду по обращеніи уже онаго монастыря въ приходскую церковь отъ 16-го генваря 1800 г. указомъ предписано, чтобъ отведенная земля неотмѣнно была обработываема прихожанами, въ случаѣ жъ неисполненія останется на отчетѣ суда; а какъ обработываніе прихожанами церковныхъ земель уничтожено, отведенная жъ Кейданской церкви земля не приноситъ никакой прибыли церкви, напротивъ чего Кейданская церковь требуетъ по ветхости своей почти вновь передѣлки, для того ваше преосвященство всенижайше прошу архипастырски дозволить оную церковь починить, а потомъ освятить и повелѣть дать мнѣ довѣренность о выпускѣ въ аренду церковной Кейданской земли..., съ тѣмъ чтобы получаемыми за оную деньгами починить церковь и оградить цвентарь, а по окончаніи оной по-

стройки отсылать таковыя деньги куда повелѣно будетъ. 1805 г. 3 февраля. Кейданы. Протоіерей Мартинъ Богуславскій.

Журнальное постановленіе Минской Духовной Консисторіи отъ 4 марта 1805 г.:

Предписать Сурдецкаго монастыря игумену Зосимѣ указомъ, чтобы онъ съѣхалъ въ м. Кейданы, осмотрѣлъ отводимую для тамошней благочестивой церкви землю, коей слѣдуетъ тридцать десятинъ пашенной а три сѣнокосной и оную по учиненіи публикаціи отдалъ бы въ аренду на три года желающимъ больше дать, равно буде бы и за прежнюю церковную землю согласился кто болѣе давать, съ заключеніемъ контракта, съ тѣмъ чтобы арендаторы сами доставляли за оную деньги въ началѣ каждаго года къ Виленскому архимандриту для отсылки въ консисторію; а притомъ сдѣлалъ бы подробное описаніе самой Кейданской церкви, имѣющейся въ ней утвари и всего къ ней принадлежащаго и таковое описаніе прислалъ бы въ консисторію съ объясненіемъ, какихъ починокъ требуетъ оная церковь и во что́ бы онѣ обойтись могли; въ случаѣ же если бы еще размѣръ земли учиненъ не былъ, и въ томъ, также въ отдачѣ оной въ аренду надлежало произойти каковой медленности, почему и неудобно ему долго проживать тамъ, то препоручилъ бы сіе находящемуся въ томъ мѣстечкѣ полковому протоіерею Мартину Богуславскому по его на сіе согласію, сдѣлавъ самъ вышесказанное описаніе.

NB. Съ прописаніемъ этого постановленія посланъ указъ игумену Зосимѣ 2-го апрѣля того же 1805 г.

Дѣло № 235, л. 1.

157.

1805 г. Іюля 4. Донесеніе Минской духовной консисторіи Сурдекскаго св. Духова монастыря игумена Засимы о состояніи Кейданской церкви.

Назначенные Литовско-Виленскою казенною палатою 1797 г. 33 десятины земли изъ имѣнія Ботокъ въ надѣлъ Кейданской церкви еще не выдѣлены нижнимъ земскимъ Россіенскимъ судомъ; изъ прежней монастырской земли остался только цвинтарь, на которомъ построена церковь, безъ ограды. По показанію крестьянъ, монастырю Кейданскому принадлежало шесть уволокъ земли; послѣ пожара, истребившаго монастырь, монахи не могли отстроиться, никѣмъ необрабатываемая монастырская земля заросла лѣсомъ; по присоединеніи края къ Россіи земля эта перешла въ казну. Церковь въ жалкомъ положеніи: рядомъ съ ней, крыша въ крышу, стоитъ крестьянское гумно. Возвести постройки для причта церковнаго не кому, такъ какъ всѣ бывшіе православные прихожане совращены въ латинство.

По силѣ даннаго мнѣ указа подъ № 424 не преминулъ съѣхать я въ мѣстечко Кейданы іюня 10 дня сего 1805 г. для исполненія онаго, въ коемъ изображено: отведенную землю для Кейданской Преображенской церкви тридцать три десятины осмотрѣть и отпустить оную въ аренду, а равно впредь принадлежавшую къ бывшему Кейдановскому монастырю; также сочинить оной церкви описаніе, положить свое мнѣніе и представить куда слѣдуетъ. Поелику же до сихъ поръ указомъ нижнему земскому Россіенскому суду повелѣнная земля изъ имѣнія Ботокъ еще не отведена, то какъ на то время случилось тамъ быть Россіенскаго суда комиссару Бѣлевичу, то я письменно о томъ и объявилъ оному, коего рапорта копію при семъ прилагаю, равножъ и рѣшенія вышеупомянутаго комисара Бѣлевича копія прилагается; также описавши и церковь, и въ ней находящіяся утвари, одно описаніе полковому протоіерею Мартину

Богуславскому оставилъ, другое же при семъ рапортѣ въ Минскую духовную консисторію препровождаю. А какъ въ указѣ прописано и то, что для полученія земли долго проживать мнѣ несвойственно, а поручить оное дѣло вышеписанному протоіерею Богуславскому; то я письменно и препоручилъ оному принять изъ имѣнія казеннаго, Ботками называемаго, 33 десятины земли. Хотя въ указѣ сказано мнѣ и то также, что и сверхнаходящуюся, прежде бывшему монастырю Кейданскому принадлежащую землю, совокупивъ съ оною, пустить въ аренду для починки церкви; по какъ фундуши или крѣпости б. Кейдановскаго монастыря изъ консисторіи мнѣ не препоручены, то и не могъ я сыскать ни слѣду никакого, ни конца, сколько оной прежде находилось, кромѣ одного только цвинтаря, на которомъ стоитъ церковь и гдѣ былъ издревле монастырь, да и тотъ цвинтарь, не имѣя никакой ограды и никакого строенія, пстисненъ тамошними жителями такъ, что уже вравнѣ крышка съ крышкою построено гумно, соломою покрытое и множествомъ обложено около оной кулевою соломой, не далѣе какъ на сажень отъ церковной стѣны, что все не безопасно, да и непристойно: то я письменно и докладывалъ Россіенскому комиссару Бѣлевичу о перенесеніи онаго на другое мѣсто. Хотяжъ безъ всякихъ бумагъ, но не преминулъ я спросить, почему такъ близь церкви строеніе? развѣ онаго земля до бывшаго монастыря принадлежала? На что въ то время прилучившійся тамошній обыватель одинъ старикъ сказалъ, что она была монастырская, но не знаю, какимъ образомъ тотъ житель ее содержитъ; онъ будто въ замѣнъ далъ монастырю въ другомъ мѣстѣ, да и то мѣсто будто продано монастыремъ; почему безъ бумагъ никакъ и не могъ я дойти тѣхъ границъ, кои прежде бывшему монастырю къ тому цвинтарю служили. И какъ монастырь прежде бывшій питался по большей части съ наданыхъ фундушами земель, то я спросилъ: не было ли за мѣстечкомъ какого фольварка? А шляхтичи въ застѣнкѣ живущіе смежно съ землею Ботоками называемою (которые Ботоки имѣютъ въ себѣ пространства 12 волокъ) словесно показали: что шесть волокъ держалъ Кейданскій монастырь, а шесть волокъ въ награжденіе заслугъ до смерти одному шляхтичу отъ короля дано было; по какъ Божіимъ попущеніемъ, во время бывшаго въ м. Кейданахъ пожара, тамошній монастырь сгорѣлъ, и отъ того времени монахи не взяли уже никакихъ силъ воздвигнуть онаго: то и земля лежащая за мѣстечкомъ въ Ботокахъ заросла лѣсомъ, и какъ по смерти вышепомянутаго шляхтича поступила въ староство, то и монастырская, не знаю какимъ сбособомъ, въ одно мѣсто совокуплена; гдѣ за Россіею и поступила въ казенное имѣніе, которая и понынѣ стоитъ лѣсомъ и сѣнокосами, а только на ней построились вновь вольнопроживающіе два дома. Вся вышесказанная земля весьма малую пользу въ государственную казну приноситъ, такъ что за всю оную землю вносится въ казну не болѣе 25 рублей. Кейданскій монастырь, хотя нынѣ и поступилъ на приходскую церковь, но какъ въ мѣстечкѣ Кейданахъ и окрестъ его хотя когда и было благочестіе, но оное уже испразднено латинскими священниками; то трудно при оной церкви завесть строеніе: для священника, дьячка и пономаря, возобновить ограду цвинтаря, вновь церковныя сосуды, книги, иконостасъ и прочее безъ вспомоществованія парафіи весьма неудобно привесть въ свое состояніе; ибо парафіи не имѣется кромѣ только вольнопроживающихъ: то неугодно-ли будетъ консисторіи представить куда слѣдуетъ, какъ имѣніе Ботоки весьма малую пользу приноситъ государственной казнѣ, не разрывая оныхъ въ своемъ положеніи, не будетъ-ли милость высочайшей власти опредѣлить часть на служителей церковныхъ, а часть вѣчно на починку и постройку оной церкви. Іюня 4-го дня 1805 г. Игуменъ Зосима.

Извлеченіе изъ описи Кейданской Преображенской церкви, составленной игуменомъ Зосимой въ 1805 г.

Церковь деревянная [1]) изъ дерева тесанаго, длиною въ 10 аршинъ; въ ней алтарь длиною $4^1/_2$ аршина, шириною 10 аршинъ. Полъ въ ней вновь вымощенъ стараніемъ полковаго протоіерея Богуславскаго, потолокъ также пилеными досками замощенъ. Окошекъ въ ней по правой и по лѣвой сторонѣ по одному, и въ алтарѣ одно... Иконостасъ въ ней былъ старинный работы столярской, который вовсе за ветхость разобранъ, на томъ же мѣстѣ во время священнослуженія поставлялся полковой . . . Икона знаменія чудотворной Богоматери, длиною $1^1/_4$, шириною $^3/_4$ аршина. На ней шаты (ризы) нѣтъ, на главѣ жъ ея корона луженаго желѣза, позолочена малярскимъ золотомъ. На ней кораллъ добрыхъ малаго сорта снурковъ три, прочихъ же разныхъ хрустальныхъ 25 снурковъ, при коихъ 4 зерна янтару. При ней привѣсокъ: крестикъ малый серебряный, червонецъ, обручъ (кольцо?) серебряный 12-й пробы, наданый въ 1804 г., также и сердце серебряное позолоченое, наданое въ томъ же году изъ г. Люцена поручикомъ Львомъ Алексѣевичемъ Семеновымъ. Другой обручъ серебреный такой же пробы, при коемъ золотое сердце, серебряное ребро и маленькое серебряное кольцо, наданое въ 1801 г. полковникомъ Аникковымъ; также серебряная позолоченая нога, наданая отъ ротмистра цолнера м. Юрбурга Ивана Семеновича Семеки. Глазъ серебряный такой же пробы, наданый 4-го егерскаго полка протоіерея Богуславскаго дочери Маріи Мартиновны Богуславской. Серебряная небольшая голова, наданная 4-го егерскаго полка подпоручикомъ Табуровичемъ, другая серебряная голова надана пріѣзжающими на поклоненіе господами . . . Паперть вновь строющаяся въ длину 8 аршинъ, а въ ширину 10 аршинъ, выстроенная ровно еще съ окнами. Крыша на церкви гонтою вновь покрытая съ 3-хъ сторонъ, на ней глава зеленою краскою выкрашена. Крестъ на ней желѣзный малярскимъ золотомъ позолоченный; другой же крестъ такой же работы старинный имѣющій быть на папаперти. Колокольни нѣтъ, а только два небольшіе старые колокола, требующіе передѣлки, въ коихъ вѣсу не болѣе какъ по одному пуду. Цвинтарь неогороженъ, строеній на немъ неимѣется, только маленькая шпитальная ветхая хатка, въ коей проживаетъ отъ давнихъ временъ римскаго исповѣданія житель.

Дѣло № 235, л. 9—12.

---

[1]) Церковь въ Кейданахъ построена Янушемъ Радивиломъ въ 1652 г., по желанію православной супруги его Маріи, дочери Валлахскаго господаря, для „русской слободы“, которую князь хотѣлъ заселить русскими поселенцами. Церковь эта была небольшая деревянная, какъ видно, временная, ибо князь помышлялъ построить другую „лучшую“, болѣе просторную, каменную. Эта *временная* церковь, какъ видно по описанію, осталась до позднѣйшаго времени, такъ какъ князь Янушъ Радивилъ, по случаю замѣшательствъ въ краѣ и скорой своей смерти, не могъ привести въ исполненіе желаніе своей супруги построить каменную церковь. Для предполагаемой къ постройкѣ каменной церкви князь выписалъ дорогую церковную утварь, которую княгиня поторопилась передать во „временную“ церковь, тогда какъ эта церковь, по словамъ князя, „такой утвари не стоила“, да притомъ князь самъ желалъ въ свое время отдать изъ собственныхъ рукъ эту утварь въ церковь „на память“. Для совершенія богослуженія были выписаны княземъ два іеремонаха и два послушника, для которыхъ отведено было особое помѣщеніе. Явился такимъ образомъ Кейданскій монастырь, находившійся, какъ видно изъ дѣла, въ подчиненіи Виленскому Св. Духову монастырю. На содержаніе Кейданскаго монастыря, по распоряженію Януша Радивила, ежегодно отпускалось: ржи 10 бочекъ, солоду 8 бочекъ, овса 15 бочекъ, гречневой крупы 2 бочки, крупы ячменной 2 бочки, гороху 2 бочки, масла 6 фасокъ, сыровъ 3 копы, постнаго масла на 20 злотыхъ, сала для прислуги 2 полоти, соли 2 бочки, сѣна 10 возовъ. Сверхъ того дозволена ловля рыбы въ р. Невяжѣ. Былъ-ли надѣленъ Кейданскій монастырь землею или нѣтъ, изъ дѣла Кейданскаго архива не видно. Всѣ важнѣйшіе документы Кейданскаго архива напечатаны въ Т. VIII Археогр. Сборника. О Кейданской церкви см. тамъ же №№ 81, 82, 83, 84.

158.

1805—1806 г. Дѣло по опредѣленію архіепископа Минскаго Іова объ отправленіи въ Евейскій Успенскій монастырь священника Алексѣя Пигулевскаго для исправленія тамошнимъ прихжанамъ христіанскихъ требъ.

Архіепископъ предлагаетъ консисторіи послать въ Евейскій монастырь священника А. Пигулевскаго для удовлетворенія прихожанъ христіанскими требами, съ выдѣленіемъ въ его пользованіе 33 десятинъ земли изъ монастырскаго фундуша.

1805 г. Апрѣля 29. Предложеніе архіепископа Іова Минской дух. консисторіи.

Какъ Евейскаго Успенскаго монастыря настоятель іеромонахъ Филаретъ представлялъ, что онъ управляя монастыремъ въ удовлетвореніи прихожанъ христіанскими требами успѣвать не можетъ, а какъ правилами святыхъ отецъ и подтвержденіями Св. Синода іеромонахамъ въ мірскіе требы вмѣшиваться воспрещается, для того повелѣваемъ консисторіи отправить въ оный монастырь на коштѣ монастырскомъ явившагося священника Алексѣя Пигулевскаго съ предписаніемъ, чтобы ему изъ монастырской земли выдѣлена была пахатная и сѣнокосная земля тридцать три десятины, коею а равно и отъ прихожанъ доходами пользоваться ему, Пигулевскому, а іеромонаху Филарету смотрѣть только за монастыремъ, не вмѣшиваться отнюдь въ приходъ, для лучшаго жъ водворенія его, Пигулевскаго, изъ состоящихъ въ мѣстечкѣ Евьѣ монастырскихъ подданныхъ одного перевесть къ другимъ монастырскимъ подданнымъ въ деревнѣ, или какъ онъ, Пигулевскій, самъ для себя лучше изберетъ по своему разсмотрѣнію.

NB. Съ прописаніемъ этого предложенія консисторіею былъ посланъ указъ настоятелю Евейскаго монастыря іеромонаху Филарету. По поводу этого указа іеромонахъ Филаретъ доносилъ архіепископу Минскому Іову:

„Хотя указомъ Минской духовной консисторіи и велѣно выдѣлить явившемуся въ Евейскій монастырь священнику Алексѣю Пигулевскому изъ монастырской пахотной и сѣнокосной земли тридцать три десятины; а равно и отъ прихожанъ пользоваться ему, Пигулевскому, приходскими доходами, а не мнѣ; а для водворенія его священника перевесть изъ состоящихъ въ мѣстечкѣ Евьѣ монастырскихъ подданныхъ, и по исполненіи всего рапортовать консисторіи; въ силу коего отдѣленія выходили обще въ поле съ громадою, и монастырской земли не болѣе оказалось трехъ волокъ, а сѣнокосной хотя и показызается колесниковъ на пятдесятъ, но оная весьма лѣсомъ запущена. Касательно до прихода, какъ онъ, Пигулевскій, и самъ сдѣлавъ справку, объявилъ, что выше 47 дворовъ не оказалось, да и то не малая часть старообрядцевъ, кои ни съ какими требами не относятся; а для водворенія его священника въ крестьянскомъ домѣ, хотя и можно перевесть одного къ другому, но онъ, Пигулевскій, объявляетъ свое нежеланіе, ибо изо всѣхъ трехъ домовъ не избралъ за малостію и обветшалостію, коихъ уже и починить нельзя, того ради... всенижайше прошу по прописаннымъ обстоятельствамъ войти въ разсмотрѣніе, о чемъ и не оставить высокомилостивѣйшею резолюціею“.

Резолюція архіепископа:

„Доколѣ священникъ не будетъ имѣть особенный домъ, то жить ему въ монастырѣ, а землю выдѣлить по прежнему предписанію указную неотмѣнно и священнику требами заниматься, а не монашествующимъ, а буде дѣйствительно окажется, что числа дворовъ душъ не будетъ, то будетъ ему назначено жалованье“.

NB. Резолюція архіепископа была приведена въ исполненіе игуменомъ Сурдецкаго монастыря Зосимою, въ завѣдываніи котораго находился въ это время Евейскій монастырь: священнику выдѣлено изъ монастырскаго фундуша 33 десятины земли и, сверхъ того, отпущенъ изъ монастырской дачи лѣсъ на постройку дома.

Дѣло № 242.

159.

1806 г. Августа 26. Донесеніе братчиковъ Дисненскаго Воскресенскаго монастыря Минскому архіепископу Іову объ оскудѣніи монастыря монашествующими.

Начальникъ монастыря іеромонахъ Тарасій, по требованію консисторіи, уѣхалъ въ Минскъ, сдавъ монастырь, по предписанію консисторіи, братству. Въ монастырѣ остался дряхлый іеромонахъ, который, кромѣ молебствія, возложенной на него обязанности исполнять не въ состояніи. Присланный въ монастырь на эпитимію священникъ Самуилъ Лисовскій неизвѣстно куда отлучился. По отсутствію приходской церкви прихожане монастырской церкви, за недостаткомъ монаховъ, „во всякихъ христіанскихъ духовныхъ нуждахъ принуждены оставаться безъ малѣйшаго должнаго пособія".

Минская духовная консисторія указомъ отъ 15 іюня сего 1806 г., предписавъ находящемуся въ здѣшнемъ монастырѣ начальникомъ іеромонаху о. Тарасію явиться губернскаго города Минска въ оную консисторію, тамъ же возложила обязанность намъ принять отъ него подъ свой присмотръ всѣ церковные и къ монастырю принадлежащіе вещи со всею хозяйственностію, по исполненіи каковаго со стороны нашей повелѣнія, когда упоминаемый іеромонахъ Тарасій выѣхалъ въ Минскъ, не оставилъ въ монастырѣ изъ духовныхъ больше одного въ дряхлыхъ лѣтахъ іеромонаха и какого-то священника, недавно присланнаго подъ епитимію Самуила Лисовскаго, изъ коихъ послѣдній, неизвѣстно куда отлучившись, въ монастырѣ и донесь не находится, отъ чего Дисненскій монастырь, лишившись достаточнаго числа монаховъ, въ коемъ оныхъ никогда меньше трехъ не находилось. Живущіе въ городѣ и въ уѣздѣ къ оному монастырю принадлежащіе въ немаломъ количествѣ прихожане, не имѣвши приходной церкви кромѣ упоминаемаго монастыря, 1-е, хотя и рачителенъ, но по старости лѣтъ своихъ остался въ несостояніи отправлять возложенной на него обязанности кромѣ молебствія, и 2-е, за недостаткомъ монаховъ во всякихъ христіанскихъ духовныхъ нуждахъ принуждены остаться безъ малѣйшаго должнаго пособія, то въ избѣжаніе изъ вышепрописанныхъ обстоятельствъ послѣдовать могущихъ противу долга христіанского безпо́рядковъ, осмѣливаемся ваше высокопреосвященство просить, не благоугодно-ли будетъ избавить Дисненскій монастырь отъ производившагося недостатка, снабдить потребнымъ и достаточнымъ количествомъ монаховъ, о чемъ имѣемъ ожидать милостивѣйшей резолюціи.

Дозорца Гавріилъ Левковичъ. Бургомистръ Сильвестръ Ледюйкъ. Бурмистръ Дмитрій Левковичъ. Marcin Szymanowski, radca. Семенъ Косаты.

Дѣло № 270.

160.

1807 г. Дѣло по сообщенію Виленскаго губернскаго правленія о учиненіи въ разсужденіи неимѣнія въ тамошней губерніи благочестивыхъ церквей и священниковъ разсмотрѣнія. № 291.

Литовско-Виленское губернское правленіе, вслѣдствіе рапорта Тельшевскаго городничаго, сообщило Минской духовной консисторіи, что Тельшевская воинская команда въ теченіи года не была у исповѣди и причастія св. таинъ по той причинѣ, что неоткуда было истребовать священника, такъ какъ въ Тельшевскомъ уѣздѣ нѣтъ ни одной ни приходской, ни монастырской православной церкви. Минскій архіепископъ Іовъ въ отношеніи къ Литовско-Виленскому гражданскому губернатору Багмевскому отъ 11-го іюля заявляетъ, что по присоединеніи Польскаго края къ Россійской державѣ, какъ въ г. Тельшахъ, такъ и во всей Литовско-Виленской губерніи не было и теперь нѣтъ ни одной благочестивой церкви, и что исповѣдники господствующей греко-россійской вѣры въ христіанскихъ требахъ, подобно Тельшевской воинской командѣ, имѣли нужду, но со стороны гражданскаго правительства о томъ никакого вниманія доселѣ не сдѣлано. Архіепископъ Іовъ проситъ Багмевскаго „учинить куда слѣдуетъ по своей командѣ представленіе о учрежденіи во всякомъ уѣздномъ городѣ хотя по одной благочестивой церкви съ духовенствомъ", какъ это сдѣлалъ Литовско-Гродненскій гражданскій губернаторъ Кошелевъ, по ходатайству котораго устроена православная церковь въ Гроднѣ. Не дождавшись отвѣта, архіепископъ Іовъ отношеніемъ отъ 25-го августа вторично спрашивалъ Багмевскаго „о предположеніяхъ его по сему предмету", такъ какъ онъ, архіепископъ, во время имѣющаго быть проѣзда государя императора чрезъ Минскъ въ Бѣлостокъ, желаетъ подать записку. По поводу этихъ двухъ отношеній архіепископа Іова Багмевскій относился къ Литовскому военному губернатору Римскому-Корсакову съ изложеніемъ своего мнѣнія, по которому онъ полагалъ, что „въ повѣтахъ Виленскомъ, Троцкомъ, Вилкомірскомъ и Ковенскомъ нѣтъ надобности учреждать новыя церкви, потому что тамъ находятся монастыри: Виленскій, Евейскій, Сурдецкій, Кронскій и Кейдавскій (по 1 іеромонаху въ каждомъ, кромѣ Виленскаго Св. Духова), въ остальныхъ же уѣздахъ—Ошмянскомъ, Завилейскомъ, Браславскомъ, Упитскомъ, Россіенскомъ, Шавельскомъ и Тельшевскомъ нѣтъ церквей и монастырей православныхъ; изъ нихъ слѣдовало бы учредить церкви въ слѣдующихъ уѣздныхъ городахъ: Тельшѣ, Поневѣжѣ, Видзахъ и Ошмянахъ. Архіепископъ Іовъ, разъяснивъ Багмевскому, что указами Св. Синода запрещено монашествующимъ исправлять мірскія требы, снова просилъ его ходатайствовать чрезъ военнаго губернатора объ учрежденіи во всѣхъ уѣздныхъ городахъ обѣихъ Литовскихъ губерній по одной православной церкви съ назначеніемъ содержанія отъ казны для причта. Просьба архіепископа была уважена.

1807 г. Іюля 6. Отношеніе Литовско-Виленскаго губернскаго правленія за № 9134 въ Минскую духовную консисторію.

По рапорту Тельшевскаго городничаго, въ коемъ прописывая, что подвѣдомственная ему Тельшевская штатная военная команда сего года по долгу вѣры христіанской въ исповѣди и причастія св. таинъ не была, по причинѣ что не было искудова священника истребовать: во всемъ въ ономъ Тельшевскомъ повѣтѣ какъ приходскихъ церквей, такъ и монастырей грекороссійскаго исповѣданія не имѣется, въ семъ правленіи опредѣлено: съ прописаніемъ сего рапорта оной консисторіи для надлежащаго распоряженія симъ сообщается. *(л. 1).*

1807 г. Іюля 11. Отношеніе архіепископа Минскаго Іова къ Литовско-Виленскому гражданскому губернатору Багмевскому.

Ваше превосходительство, милостивый государь, Прокофій Лукичъ!

Литовско-Виленское губернское правленіе въ присланномъ въ Минскую духовную консисторію отъ 6-го числа сего іюля сообщеніи прописывая рапортъ Тильшевскаго го-

родничаго, что подвѣдомственная ему Тильшевская штатная воинская команда сего года по долгу вѣры христіанской у исповѣди и причастія св. таинъ не была, по причинѣ неимѣнія во всемъ Тильшевскомъ повѣтѣ какъ приходскихъ церквей, такъ и монастырей греко-россійскаго исповѣданія и невозможности истребовать откуда-либо благочестиваго священника, требовала со стороны консисторіи надлежащаго по сему распоряженія, а какъ и вашему превосходительству извѣстно, что по присоединеніи Польскаго края къ Россійской державѣ какъ въ г. Тильшѣ, такъ и во всей Литовско-Виленской губерніи не было и теперь нѣтъ ни одной благочестивой приходской церкви, отъ которой можно бъ было заимствовать для таковой надобности священника, а потому уповательно и прежде сего исповѣдники господствующей греко-россійской вѣры въ христіанскихъ требахъ, подобно Тильшевской штатной воинской командѣ, имѣли нужду, но со стороны гражданскаго правительства о томъ никакого вниманія доселѣ не сдѣлано и ко мнѣ отзыва по сіе время не было, да и хотя бы оный отъ кого и послѣдовалъ, священника изъ бѣлаго духовенства для исправленія воинскимъ чинамъ требъ, безъ особаго предписанія Св. Синода, я права не имѣю, для того неугодно ли будетъ вашему превосходительству, съ поводу вышепомянутаго требованія Литовско-Виленскаго губернскаго правленія и такъ, какъ бывшій Литовско-Гродненскій гражданскій г. губернаторъ Кошелевъ представлялъ по свѣтской части высшему начальству о устроеніи въ г. Гроднѣ благочестивой церкви, которая уже тамо и существуетъ, учинить куда слѣдуетъ по своей командѣ представленіе о учрежденіи во всякомъ уѣздномъ городѣ ввѣренной вамъ губерніи хотя по одной благочестивой церкви съ духовенствомъ, какъ для отправленія богослуженія, такъ и исправленія требъ, и о предположеніи вашемъ по сему предмету почтить меня увѣдомленіемъ... *(Черновое. л. 5)*.

25 Августа 1807 г. Отношеніе архіепископа Іова къ Литовско-Виленскому гражданскому губернатору.

Съ поводу сообщенія изъ Литовско-Виленскаго губернскаго правленія въ Минскую духовную консисторію отъ 6-го іюля сего 1807 г. о учиненіи со стороны оной въ разсужденіи небытія Тельшевской военной команды сего года у исповѣди по причинѣ неимѣнія во всемъ Тельшевскомъ повѣтѣ какъ приходской церкви, такъ и монастыря греко-россійскаго, и невозможности требовать откуда священника,—надлежащаго распоряженія, относился я къ вашему превосходительству отъ 11-го тогожъ іюля о учиненіи куда слѣдуетъ по своей командѣ представленія о учрежденіи во всякомъ уѣздномъ городѣ ввѣренной вамъ губерніи хотя по одной благочестивой церкви съ духовенствомъ... съ прошеніемъ о увѣдомленіи меня о предположеніяхъ вашихъ по сему предмету; но поелику на оное никакого отвѣтствія я еще не получилъ, а извѣстно, что его императорское величество, будучи въ Бѣлоруссіи для осмотра арміи, изволитъ шествовать чрезъ Минскъ въ Бѣлый Стокъ (Бѣлостокъ), при таковомъ случаѣ намѣренъ я поднесть его величеству между прочимъ и о вышеписанномъ обстоятельствѣ записку, того ради ваше превосходительство вторично покорнѣйше прошу о предположеніяхъ вашихъ по сему предмету почтить меня своимъ увѣдомленіемъ. *(Черновое. л. 7)*.

1 Сентября 1807 г. Литовско-Виленскаго гражданскаго губернатора Багмевскаго представленіе Литовскому военному губернатору Римскому-Корсакову.

По рапорту Тельшевскаго городничаго тамошная штатная команда сего года по долгу вѣры христіанской у исповѣди и причастія святыхъ таинъ не была, по ненахожденію во всемъ Тельшевскомъ повѣтѣ приходскихъ церквей и монастырей греко-

россійскаго исповѣданія и невозможности требовать откуда либо благочестиваго священника, здѣшнее губернское правленіе сообщало въ Минскую духовную консисторію съ требованіемъ о учиненіи со стороны ея надлежащаго по сему распоряженія.

По сему поводу преосвященный Іовъ архіепископъ Минскій и Литовскій въ двухъ ко мнѣ отношеніяхъ прописалъ, въ первомъ, что по присоединеніи Польскаго края къ Россійской державѣ, какъ въ городѣ Тельшѣ, такъ и во всей Литовско-Виленской губерніи не было и теперь нѣтъ ни одной благочестивой приходской церкви, отъ которой бы можно было заимствовать для таковой надобности священника; а потому уповательно и прежде сего исповѣдники господствующей греко-россійской вѣры въ христіанскихъ требахъ, подобно Тельшевской штатной военной командѣ, имѣли нужду, но со стороны гражданскаго правительства о томъ никакого вниманія доселѣ не сдѣлано и къ нему, г-ну архіепископу, отзыва по сіе время не было; да хотя бы оный отъ кого и послѣдовалъ, но командировать священника изъ бѣлаго духовенства для исправленія воинскимъ чинамъ требъ безъ особаго предписанія Св. Синода его преосвященство права не имѣетъ, и для того требовалъ отъ меня, такъ какъ бывшій Гродненскій гражданскій губернаторъ Кошелевъ представлялъ по свѣтской части вышнему начальству о устроеніи въ г. Гроднѣ благочестивой церкви, которая тамо и существуетъ, учинить куда слѣдуетъ по своей командѣ представленіе о учрежденіи во всякомъ уѣздномъ городѣ здѣшней губерніи хотя по одной благочестивой церкви съ духовенствомъ, какъ для отправленія богослуженія, такъ и для исправленія требъ; а во второмъ, что его императорское величество изволитъ нынѣ шествовать чрезъ Минскъ, при каковомъ случаѣ, онъ, г. архіепископъ, намѣренъ поднесть его величеству между прочимъ и о выписанномъ обстоятельствѣ записку, того ради требуетъ о предположеніи моемъ по сему предмету поспѣшить увѣдомленіемъ.

По учиненной мною вслѣдствіе перваго его преосвященства отношенія выправкѣ оказалось: что по доставленной въ 1798 г. къ б. Литовскому гражданскому губернатору г. дѣйствит. тайн. сов. Булгакову отъ его преосвященства вѣдомости о благочестивыхъ монастыряхъ показано оныхъ по здѣшней губерніи 5, а именно: 1-й Виленскій Св.-Духовъ, въ немъ настоятель 1, іеромонаховъ 5, іеродіаконовъ 2, монахъ 1; 2-ой Евейскій Св.-Успенскій въ Троцкомъ повѣтѣ, въ немъ іеромонахъ 1; 3-й Сурдецкій Св.-Духовъ въ Вилкомірскомъ повѣтѣ, въ немъ іеромонахъ 1; 4-й Кронскій Св. Троицкій, въ немъ іеромонахъ 1, и 5-й Кейданскій Св.-Преображенскій, въ немъ іеромонахъ 1; оба сіи монастыри въ Ковенскомъ повѣтѣ; въ прочихъ же составляющихъ здѣшнюю губернію повѣтахъ, какъ-то: Ошмянскомъ, Завилейскомъ, Браславскомъ, Упитскомъ, Россѣнскомъ, Шавельскомъ и Тельшевскомъ никакихъ церквей и монастырей греко-россійскаго исповѣданія не имѣется.

Соображая требованіе его преосвященства съ настоящими мѣстными обстоятельствами и числомъ исповѣдниковъ греко-россійской вѣры, я полагаю, что въ повѣтахъ Виленскомъ, Троцкомъ, Вилкомірскомъ и Ковенскомъ нѣтъ надобности учреждать новыя церкви, потому что тамъ находятся монастыри, особливо ежели въ нихъ по мѣрѣ способовъ къ содержанію умножено будетъ число монашествующихъ съ обязанностію удовлетворять церковныя требы всѣхъ находящихся въ каждомъ изъ тѣхъ повѣтовъ прихожанъ, такъ какъ къ Евейскому, Кронскому и Сурдецкому монастырямъ приписаны по фундушу земли и сѣнные покосы и сверхъ того принадлежатъ къ онымъ деревни,—къ первому въ 44-хъ, второму 24-хъ а къ послѣднему въ 23-хъ душахъ мужескаго пола заключающіеся, а по вышеизъясненной вѣдомости показано только въ оныхъ

монастыряхъ по 1 іеромонаху. Въ уѣздныхъ же городахъ Тельшѣ, Поневѣжѣ, Видзахъ и Ошмянѣ я полагаю и съ моей стороны нужнымъ учредить греко-россійскія церкви съ опредѣленіемъ для нихъ содержанія отъ казны, но какъ въ маломъ по пространству и числу жителей г. Ошмянѣ имѣется католическая одна приходская церковь и два монастыря, Доминиканскій и Францишканскій; то одинъ изъ нихъ, именно Доминиканскій, можно бы было обратить въ православную церковь безъ существенной обиды исповѣдниковъ католической вѣры относительно удовлетворенія духовныхъ ихъ требъ и не касаясь имѣнія, къ тому монастырю принадлежащаго, остальные же затѣмъ повѣты Россѣнскій (Россіенскій), Завилейскій (Вилейскій нынѣ) и Шавельскій причислить между тѣмъ къ церквамъ и монастырямъ ближайшихъ повѣтовъ. Все сіе предавъ въ благоусмотрѣніе вашего превосходительства, ожидать буду въ разрѣшеніе предписанія для увѣдомленія о послѣдующемъ его преосвященство г. архіепископа Минскаго...

Копія, скрѣпленная подписью секретаря Яценкова, препровождена архіепископу Минскому при отношеніи гражданскаго губернатора Багмевскаго отъ 2-го сентября 1807 г.

9-го сентября 1807 г. Отношеніе Минскаго архіепископа Іова къ Литовско-Виленскому гражданскому губернатору Багмевскому.

Милостивый государь Прокофій Лукичъ!

За почтеннѣйшее отношеніе вашего превосходительства отъ 2-го сентября и приложенное при немъ въ копіи представленіе, со стороны вашей къ г. генералу отъ инфантеріи Литовскому военному губернатору и кавалеру Римскому-Корсакову учиненное, касательно учрежденія во ввѣренной вамъ губерніи по уѣзднымъ городамъ греко-россійскихъ церквей съ духовенствомъ, вашему превосходительству приношу мою благодарность. Изъ онаго представленія усматривая, что вы, милостивый государь, съ своей стороны находите нужнымъ учредить греко-россійскія церкви съ опредѣленіемъ для оныхъ содержанія отъ казны точію въ четырехъ уѣздныхъ городахъ: Тельшѣ, Поневѣжѣ, Видзахъ и Ошмянѣ, а въ другихъ повѣтахъ: Виленскомъ, Троцкомъ, Вилкомірскомъ и Ковенскомъ учреждать новыя церкви не предполагаете потому, что тамъ находятся монастыри, остальныя же затѣмъ повѣты: Россенскій, Завилейскій и Шавельскій полагаете причислить къ монастырямъ и церквамъ ближайшихъ повѣтовъ: но какъ правилами св. отецъ возбранено и указами Св. Синода, по случаю дошедшаго оному свѣдѣнія о преподаваніи Кронскаго и Евейскаго монастыря монашествующими мірскихъ требъ послѣдовавшими, строгое запрещеніе, чтобы монашествующіе ни подъ какимъ видомъ въ преподаваніе прихожанамъ христіанскихъ требъ входить не дерзали; притомъ же я съ моей стороны не нахожу никакихъ способовъ къ умноженію въ монастыряхъ числа бѣлаго духовенства, ибо находящагося теперь въ Виленскомъ Св.-Духовомъ монастырѣ вдоваго священника едва могъ пригласить ко всегдашнему пребыванію въ ономъ единственно для удовлетворенія тамошнихъ прихожанъ христіанскими требами; то дабы по таковому предположенію вашего превосходительства относительно причисленія вышеупомянутыхъ уѣздныхъ городовъ къ монастырямъ и преподаванія монашествующими требъ не могло послѣдовать отъ высшаго начальства затрудненій и излишнихъ переписокъ, неблагоугодно-ли будетъ вамъ, милостивый государь, паки отнестись къ его высокопревосходительству и изъяснить мои мысли, что во всяковомъ повѣтовомъ городѣ, не точію въ Виленской, но въ обоихъ Литовскихъ губерніяхъ, какъ для штатскихъ чиновниковъ и командъ, такъ и для другихъ разнаго званія людей православнаго исповѣданія, внѣ городовъ жительствующихъ и проходящихъ воинскихъ командъ, необходимо

нужно обратить хотя по одной уніатской или католицкой церкви въ греко-россійскіе съ оставленіемъ при нихъ фундушей и тѣхъ самыхъ священно-и-церковно-служителей, которые пожелаютъ принять изъ уніи благочестивое исповѣданіе. Если же духовенство и прихожане не пожелаютъ присоединиться къ православію, то доколѣ указного числа: четырехсотъ мужеска пола душъ православныхъ прихожанъ не умножится, производить на весь новоопредѣленный причтъ ежегодно хоть по сто рублей серебромъ жалованья. Сіе самое послужилобъ истинною отрадою для исповѣдниковъ господствующей вѣры, а иновѣрные перестали бы имѣть надежду о возстановленіи уніи.

NB. Гражданскій губернаторъ въ отношеніяхъ отъ 22-го сентября и 28-го ноября увѣдомилъ архіепископа Іова, что согласно его желанію, имъ, губернаторомъ, сдѣлано представленіе военному генералъ-губернатору объ учрежденіи во всѣхъ уѣздныхъ городахъ обѣихъ губерній по одной православной церкви, а военный губернаторъ съ своей стороны отнесся по этому дѣлу къ министру внутреннихъ дѣлъ графу Кочубею 20 и 30 сентября того же 1807 г.

Дѣло № 291.

161.

1805—1840 г. Дѣло о захватѣ земли и лѣса, принадлежащихъ Кронскому монастырю, помѣщиками Берлинскимъ и Малаховцами. № 234.

Смотритель Кронскаго монастыря іеромонахъ Алексій сообщилъ Минской духовной консисторіи, что сосѣдніе помѣщики Берлинскій и Малаховецъ захватили монастырской земли и лѣсу, первый до $2\frac{1}{2}$ уволокъ земли, а второй лѣсу до 3 уволокъ. Минская духовная консисторія предписала Виленскому архимандриту Іоасафу произвесть на мѣстѣ дознаніе. По порученію архимандрита Іоасафа таковое дознаніе произведено игуменомъ Сурдецкаго монастыря Зосимой, совмѣстно съ строителемъ Евейскаго монастыря Филаретомъ и Кронскаго Алексіемъ. Приглашенные во свидѣтели сосѣди единогласно показали, что захваченная помѣщиками Берлинскимъ и Малаховцами земля всегда принадлежала Кронскому монастырю. На предложенный игуменомъ Зосимой вопросъ Берлинскому и Малаховцамъ, по какому праву они захватили монастырскую землю, тѣ отвѣчали: „покажите намъ ограниченіе, а мы покуда назначили, не отступимъ ни земли, ни лѣсу“. Минская духовная консисторія, получивъ донесеніе отъ игумена Зосимы о послѣдствіяхъ произведеннаго имъ дознанія, отнеслась въ Литовско-Виленское губернское правленіе съ просьбою предписать кому слѣдуетъ отнятыя Берлинскимъ и Малаховцами земли возвратить Кронскому монастырю и за понесенные убытки монастырь удовлетворить. Губернское правленіе предписало Ковенскому нижнему земскому суду произвесть „наиточнѣйшее изслѣдованіе и по обнаруженіи онымъ истины, удовлетворить обиженныхъ возвращеніемъ насильно отнятыхъ земель“. 17-го мая 1806 г., въ присутствіи игумена Зосимы, депутата отъ духовнаго вѣдомства, члена Ковенскаго нижняго земскаго суда въ имѣніи помѣщика Берлинскаго было выяснено и доказано, что захваченная имъ земля дѣйствительно принадлежала Кронскому монастырю. Членъ нижняго земскаго суда обѣщалъ игумену, что отнятое „будетъ отъ высшей власти монастырю привращено въ прежнее владѣніе“. На произведенное слѣдствіе о захватѣ земли Берлинскимъ игуменъ Зосима согласился. Затѣмъ комиссія въ томъ же составѣ отправилась къ Малаховцамъ. На основаніи свидѣтельскихъ показаній и служащихъ монастырю документовъ игуменъ Зосима доказалъ, что захваченная Малоховцами земля принадлежала Кронскому монастырю. Малаховцы стояли на своемъ. На требованіе игумена Зосимы, чтобы членъ суда приказалъ Малаховцамъ показать и прочитать документы, на которыхъ они основываютъ свои права на захваченныя земли, какъ сдѣлалъ это игуменъ, членъ суда отвѣчалъ: „не мое дѣло безъ позволенія высшей власти разсматривать бумаги“. Донося объ этомъ консисторіи, игуменъ полагалъ необходимымъ назначить землемѣра для возстановленія границъ монастырскаго фундуша. Минская духовная консисторія

дала дѣлу надлежащій ходъ. Виленское губернское правленіе неоднократно *строжайше* предписывало Ковенскому нижнему земскому суду произвести на мѣстѣ слѣдствіе. Въ 1817 году настоятель Виленскаго Св.-Духова монастыря доносилъ Минской консисторіи, что Ковенскій нижній земскій судъ „мало заботится о дѣлахъ монастыря съ Берлинскимъ и Малаховцами, а сіи излиха преуспѣваютъ въ беззащитномъ онаго достояніи". Минская духовная консисторія неоднократно спрашивала губернское правленіе, что „учинено по дѣлу съ Берлинскимъ и Малаховцами". Губернское правленіе также неоднократно *строжайше* предписывало Ковенскому нижнему земскому суду и другимъ межевымъ учрежденіямъ „незамедлительно произвесть слѣдствіе". Ковенскимъ нижнимъ земскимъ судомъ были назначены чиновники для производства слѣдствія,—судья Завиша, землемѣръ и др.; но когда наступалъ срокъ для съѣзда сихъ чиновниковъ, то кто-либо изъ нихъ *заболѣвалъ*, и дѣло откладывалось. 1818 г. августа 5 архимандритъ Іоиль доносилъ консисторіи, между прочимъ, что судья Завиша и землемѣръ „какъ будто сговорились хворать вмѣстѣ". 1821 г. ноября 3 тотъ же архимандритъ Іоиль донесилъ Минской консисторіи, что дѣло съ Берлинскимъ и Малаховцами „остановилось въ движеніи своемъ наиболѣе *по болѣзни* судьи Завиши..., и что онъ, архимандритъ, отнесся въ Ковенскій апелляціонный граничный судъ съ запросомъ: *выздоровѣетъ-ли* судья Завиша?" 20 декабря 1835 г. архимандритъ Платонъ (Рудинскій) донесъ Полоцкой духовной консисторіи, что „спорное дѣло съ Берлинскимъ и Малаховцами кончено въ пользу монастыря, остановка только за землемѣромъ; съ наступленіемъ будущей весны имѣетъ быть учинено разграниченіе". 17 декабря 1836 г. тотъ же архимандритъ доносилъ Полоцкой консисторіи, что въ теченіи лѣта размежеванія спорной земли „не учинено по той причинѣ, что я, бывъ занятъ надзоромъ за починкою монастырской церкви, не имѣлъ времени быть при размѣрѣ, гдѣ мое личное присутствіе необходимо было, тѣмъ паче что землемѣръ, долженствовавшій дѣлать разграниченіе, былъ *полякъ*". По случаю удаленія отъ должности архимандрита Платона (Рудинскаго) 27 сентября 1838 г. обмежеваніе земель и угодій б. Кронскаго монастыря не могло состояться до 1840 г. Пользуясь этимъ случаемъ, помѣщики Берлинскій и Малаховцы стали разрушать и уничтожать поставленные судомъ межевые знаки и захватывать монастырскія земли.

1805 г. февраля 27. Журнальное опредѣленіе Минской духовной консисторіи по донесенію смотрителя Кронскаго монастыря іеромонаха Алексѣя.

Какъ іеромонахъ Алексѣй представляетъ, что Кронскаго монастыря фундушовой земли помѣщики захватили въ 1802 г. Берлинскій двѣ уволоки съ половиною, а нынѣшней зимы Малаховецъ зарощенной лѣсомъ болѣе трехъ волокъ, то предписать Виленскому архимандриту Іоасафу указомъ, чтобы онъ, съѣхавъ съ іеромонахомъ Филаретомъ въ Крону, учинилъ изслѣдованіе, подлинно ли монастырской земли захвачено помянутыми помѣщиками, когда именно и какое количество, съ изысканіемъ, буде представленіе іеромонаха Алексѣя окажется дѣйствительнымъ, сколько помѣщикъ и крестьяне за проданный лѣсъ выручили денегъ, допросивъ какъ тамошнихъ, такъ и посторонныхъ людей свѣдущихъ подъ присягою. (*л. 26*).

1805 г. Іюня 6. Рапортъ Сурдецкаго Св.-Духова монастыря игумена Зосимы въ Минскую духовную консисторію.

По повелѣнію его императорскаго величества указа, даннаго мнѣ, а равно и Евейскому начальнику подъ № 291, съѣхать намъ въ Кронскаго монастыря фольварокъ, называемый Жидокишки, для точнаго изслѣдованія завладѣнной помѣщиками Берлинскимъ и Малаховыми земли, лѣсу и сѣнокосовъ, издавна фундушомъ наданыхъ и донынѣ въ полномъ монастырскомъ владѣніи находящихся, по представленію его в.—преп. Виленскаго архимандрита Іоасафа, съ начальникомъ Кронскаго монастыря іеромонахомъ Алексѣемъ, своимъ рапортомъ въ Минскую духовную консисторію, гдѣ въ самой точности донесенное оными и оказалось, что какъ сего іюня въ 3-й день, съ начальниками въ то время со мною бывшими Кронскимъ іеромонахомъ Алексѣемъ и Евейскимъ іеромонахомъ Филаретомъ, и въ при-

сутствіи восьми человѣкъ, Кронскаго монастыря деревни Жидокишекъ подданыхъ, и близъ тамо живущихъ постороннихъ людей: г. Никодима Банковскаго и Іосифа Остромецкаго, вопросилъ я: безпрепятственно-ли владѣлъ монастырь землею и лѣсомъ по Лимшу рѣку? Кои всѣ единогласно отвѣчали, что будучи еще въ живыхъ отецъ гг. Малаховыхъ нимало не вмѣшивался за р. Лимшу, лѣсу не опустошалъ и земли себѣ не присвоивалъ; по смерти же онаго гг. Малаховы въ 1803 г., не смотря ни на какія права и законы, самовольно чрезъ лѣсъ захватывая до половины волокъ монастырской деревни, межу утверждать, лѣсъ дубовый рубить и употреблять въ свою пользу, пасеки монастырскими людьми вырубленныя на нѣсколько бочекъ стали запрещать, топоры грабить, сѣнокосы близъ рѣки находящіеся своимъ скотомъ спасывать и другія разныя обиды причинять старались. А какъ я вышеупомянутыхъ помѣщиковъ вопросилъ, по какому праву, какъ монастырю, такъ и подданнымъ, не малую изволите дѣлать обиду и притѣсненія? На что ихъ благородіе изволили отвѣчать: „мы хотимъ размежеваться“. Монастырскіе же подданные взаимно сказали, что Лимша рѣка вѣчная наша граница, и никто въ свѣтѣ отъ вѣку не доказывалъ и доказать не можетъ, чтобъ по сію сторону рѣки земля или лѣсъ фамиліи Малаховыхъ принадлежали, и отъ самаго наданія фундушемъ на Кронскій монастырь земля съ лѣсомъ была въ нашемъ владѣніи. Противу чего гг. Малаховы возразили: „ежели такъ, то покажите намъ здѣсь ограниченія, а мы покуда назначили, не отступимъ ни земли, ни лѣсу“. И я увидя таковое ихъ съ нами несогласіе, въ обстоятельствахъ Минской духовной консисторіи рапортомъ представляю. Равнымъ образомъ и Берлинскій въ 1800 г. съ покойнымъ іеромонахомъ Виталіемъ относился прежде въ консисторію, прося о замѣнѣ земли, купленной имъ же Берлинскимъ отъ покойнаго г. Хомутовскаго, монастырской на нѣсколько волокъ земли близъ его лежащей подъ лѣсомъ, обѣщая при томъ толикое количество и съ таковыми же выгодами дать своей земли, для того только, что монастырская ближе къ его фольварку и между его землею. Не получа желаемаго, не взирая на права и законы, насильнымъ образомъ завладѣлъ оною землею и въ монастырскомъ лѣсу началъ монастырскихъ людей грабить, сѣнокосы спасывать и тамъ, гдѣ монастырь стогъ сѣна набиралъ, обратилъ оное мѣсто себѣ въ выгонъ для своего скота и, запретя монастырскимъ людямъ входить въ лѣсъ, началъ оный употреблять на свои потребы и обѣщался вовсе не допустить монастыря къ владѣнію до тѣхъ поръ, пока монастырь не покажетъ на томъ мѣстѣ ограниченіе: то неугодно-ли будетъ консисторіи сообщить куда слѣдуетъ, дабы запрещено было таковымъ помѣщикамъ самовольно забирать монастырскіе грунта, грабить и разныя дѣлать разграниченія. 6-го іюня 1805 года. Игуменъ Зосима. *(л. 53)*.

1805 г., іюля 3. Минская духовная консисторія по сему донесенію постановила:

„Въ Литовско-Виленское губ. правленіе сообщить и требовать, дабы благоволило кому слѣдуетъ предписать, насильно отнятое отъ монастыря помѣщикомъ Берлинскимъ и Малаховичами возвратить оному немедленно на основаніи высочайшаго о губерніяхъ учрежденія, и за понесенные убытки, что по слѣдствію при депутатѣ отъ духовной стороны окажется, удовлетворить монастырь; запретить строжайше силою законовъ дѣлать впредь монастырю подобныя насильства и о послѣдующемъ не оставить консисторію безъ увѣдомленія“.

9-10 іюля того же года, съ прописаніемъ донесенія игумена Зосимы и постановленія по оному консисторіи было послано отношеніе въ губернское правленіе. *(л. 56)*.

12-го августа того же года Литовско-Виленское губернское правленіе увѣдомило консисторію, что по сообщенію консисторіи

отъ 9-го іюля о причиненныхъ заборахъ земель Кронскому Троицкому монастырю помѣщиками Берлинскимъ и Малаховичами, въ 12 день іюля опредѣлено: съ предписаніемъ сего сообщенія Троцкому нижнему земскому суду предписать указомъ, дабы о прописаныхъ въ оном обстоятельствахъ произведя наиточнѣйшее изслѣдованіе и по обнаруженіи онымъ истины, удовлетворя обиженныхъ, на основаніи высочайшаго о губерніяхъ учрежденія, возвращеніемъ насильно отнятыя земли, прислалъ сему правленію о послѣдствіи рапортъ; о чемъ и оной консисторіи сообщить. *(л. 58)*.

1806 г. мая 23. Рапортъ въ Минскую духовную консисторію игумена Сурдецкаго монастыря Зосимы.

По силѣ высочайшаго указа отъ 7-го сентября прошлаго 1805 г. подъ № 1019, предписывающаго быть мнѣ за депутата при произведеніи слѣдствія о завладѣніи помѣщиками Берлинскимъ и Малаховцами земли и лѣсу, прибылъ я въ Крони апрѣля 25-го дня сего 1806 г., гдѣ тотчасъ потребовалъ бумагъ Кронскому монастырю служащихъ, для разсмотрѣнія положенія количества земли къ лучшему и вящшему подтвержденію при слѣдствіи быть имѣющему. А между тѣмъ велѣлъ онаго монастыря строителю іеромонаху Алексѣю дать знать Троцкому нижнему земскому суду для откомандированія изъ онаго къ слѣдствію членовъ, который строитель Алексѣй удостовѣрилъ, что сносился онъ съ судомъ, въ указѣ прописанномъ, но поелику сіе имѣніе состоитъ нынѣ въ Ковенскомъ повѣтѣ, по недавно сдѣланному расположенію, то по сообщенію Троцкаго суда съ приложеніемъ даннаго ему указа препоручено Ковенскому нижнему земскому суду забрать сіе дѣло. Посему онаго же іеромонаха Алексѣя выслалъ я и въ Ковенскій судъ для увѣдомленія, когда производимо будетъ слѣдствіе... Изъ коего суда... прибылъ сего мая 17-го дня членъ, который разослалъ тотчасъ къ помѣщикамъ о своемъ прибытіи письменныя увѣдомленія, съ тѣмъ дабы оные въ готовности состояли. На другой же день съѣзжали мы къ помѣщику Берлинскому, гдѣ по слѣдствіи оказалось, что точно оная земля, т. е. двѣ шаховницы, о замѣнѣ коихъ просилъ онъ прежде отъ консисторіи позволенія, о чемъ указомъ было предписано отъ 30-го марта 1800 г. мнѣ изслѣдовать, какъ онъ и самъ нынѣ при членѣ не отрекся, была во владѣніи Кронскаго монастыря, замѣны же на то съ нимъ никакой не происходило. Почему онъ, Берлинскій, не получа желаемаго, умыслилъ самъ по себѣ безправно, сыскавши какіе-то ложныя бумаги, оную землю себѣ присвоилъ, а послѣ самовольно и сдѣлался надъ нею полнымъ властителемъ, и началъ не допускать въ оную монастыря; съ которой уже лѣсу большаго дубоваго и прочихъ деревъ разрубилъ на нѣсколько морговъ, а нѣкоторую въ сѣнокосъ, и гдѣ прежде монастырь набиралъ возовъ на 20 сѣна, онъ даже и оттуда сѣнокосы снимаетъ, что однако нынѣ членомъ обнадеждено, что будетъ отъ высшей власти монастырю привращено въ прежнее владѣніе. Однако не только надлежало бы привращеніе, но и награжденіе за безправное чрезъ три года въ его владѣніи земли содержаніе, о порубкѣ лѣсу и прочихъ монастыремъ понесенныхъ убытковъ. При чемъ онаго слѣдствія за общимъ подписаніемъ и съ моимъ согласіемъ на оное и Берлинскаго подлинникъ на польскомъ діалектѣ препровождаю.

По окончаніи же онаго съ Берлинскимъ слѣдствія тогожъ дня съѣзжали мы вмѣстѣ съ онымъ же членомъ на забранную помѣщиками Малаховцами землю, въ фундушѣ сказанную Редкишки и Ужилишки, на которой отецъ вышепомянутыхъ Малаховцевъ началъ было рубить лѣсъ, за что и былъ манифестованъ отъ старшаго Виленскаго Іоакинеа Пелкинскаго. Нынѣ же сыновья онаго назадъ тому лѣтъ 7 вырубили въ томъ мѣстѣ бочекъ на три пасѣку, поста-

вили избу, въ которую впустили выходца изъ Прусской границы вольнаго человѣка Маевскаго и обязали его ити день панщины на недѣлю и платить въ годъ три рубля. Но какъ тые нивы лежатъ одною стороною обмежъ фольварка монастырскаго, въ фундушѣ называемаго Менжиковскаго, который стоитъ въ концѣ деревни Маркунъ, прежде называемыхъ Вортами, издревле казеннаго имѣнія, то въ концѣ оныхъ снуровъ (шнуровъ) и понынѣ видны копцы, которые дѣлятъ грунтъ копцами монастырскіе нивы до грунтовъ шляхты Банковскихъ, имѣнниковъ того Валентія Сайбута, отъ котораго оные двѣ нивы фундаторка Огинская купила, на церковь Кронскую записала, гдѣ и понынѣ застѣнокъ оныхъ шляхтовъ, Ужилишки именуемое, гдѣ и съ той стороны копцы примѣтны, гдѣ вышепомянутые шляхта гг. Малаховцевъ недопускали строить оной вышеписанной избы и садить тамъ человѣка и предъ нашимъ пріѣздомъ производили слѣдствіе; порубили Малаховцамъ плотъ, а не знаютъ, кому оные копцы служатъ, читая въ своихъ бумагахъ обмежъ нашего имѣнника. И отъ того же копца, возлѣ дороги лежащаго, шляхтичъ Григорій Банковскій показалъ еще копецъ надъ озеромъ, въ концѣ онаго на высокомъ берегу, которые копцы дѣлятъ грунтъ монастырскій съ Повольскимъ. Хотяжъ гг. Малаховцы и говорятъ, что то не копцы, однако шляхта меня удостовѣрили, которые будучи еще мальчиками, пася скотъ свой затвердили, что оной копецъ точно надъ озеромъ и прежде былъ велякъ. А какъ оные гг. Малаховцы замѣряютъ лѣсъ на оныхъ нивахъ съ вышеписаннымъ человѣкомъ и лѣсъ фольварка Менжиковскаго около рѣчки Лимши и фольварокъ Ивановщину лѣсомъ заросшій, также надъ Лимшею рѣчкою, коего всего лѣсу будетъ до 8-ми волокъ, то хотя и не имѣлъ я инвентаря и ограниченія, во увѣреніе чего копію прилагаю объявленія, поданнаго Ковенскому суду въ 1781 г. февраля 28 подъ № 18, но доказывалъ имъ изъ фундушовъ, когда бы не надлежала монастырю земля до рѣчки Лимши, то бы въ ономъ фундушѣ и не было написано: „фольварки стоящіе надъ рѣчкою Лимшою Менжиковскій и Ивановщина“, въ доказательство чего и фундуши въ копіи при семъ препровождаю. Шляхта увѣрили меня, что они слышали ихъ самихъ, читая свои бумаги, перешедши рѣчку Лимшу концемъ пруду, почему самые ихъ крѣпости были бы согласны. О чемъ я домогался и просилъ ассесора, говоря: „когда я показалъ крѣпости, то понудите ихъ, чтобы и они показали“. На что сказалъ ассесоръ: „не мое дѣло безъ позволенія высшей власти разсматривать бумаги“. Я сказалъ, что на Берлинскаго слѣдствіе я согласенъ, а на гг. Малаховцевъ не мое дѣло безъ высшей власти соглашаться. Поелику же тѣже шляхта доказываютъ, что гг. Малаховцы имѣютъ ограниченіе Димитрія Масальскаго, отъ коего они набыли свое имѣніе, Поволями называемое, который Масальскій по смерти Огинскаго, отъ имѣнія Повольскаго черицомъ Кронскимъ часть грунту и копцы давные призналъ и вновь оные починилъ въ 1631 году, коего признанія прилагается здѣсь копія. То иначе имъ и доказать нельзя какъ открытіемъ копцовъ, гдѣ они должны показать и ограниченіе. Почему не угодно-ли будетъ консисторіи высшему начальству представить, дабы повелѣно было отрядить на ихъ счетъ землемѣра для возобновленія копцовъ и составленія ограниченія къ вѣчному сего монастыря спокойствію. 23 мая 1806 г. Игуменъ Зосима. *(л. 72)*.

1806 г. іюня 17. Минская духовная консисторія съ прописаніемъ донесенія игумена Зосимы отнеслась въ Виленское губернское правленіе и въ казенную палату съ просьбою сдѣлать зависящее отъ нихъ распоряженіе о скорѣйшемъ возвращеніи Кронскому монастырю отнятой у него собственности и о воспрещеніи помѣщикамъ Берлинскому и Малаховцамъ дѣлать дальнѣйшія притѣсненія и обиды монастырю. *(л. 102—106)*.

1806 г. августа 11. Виленское губернское правленіе, по сношенію съ казенною палатою, предписало Ковенскому нижнему земскому суду объявить помѣщикамъ Берлинскому и Малаховцу, что „буде они имѣютъ какія претензіи къ Кропскимъ монастырскимъ землямъ, лѣсамъ и прочимъ угодіямъ, то, по предъявленіи на то доказательствъ, отыскивали бы себѣ принадлежащаго законнымъ порядкомъ". *(л. 120).*

1809 г. іюня 5. Начальникъ Кропскаго монастыря іеромонахъ Филаретъ репортовалъ Минской духовной консисторіи:

. . . „1806 г. сентября 17 подъ № 905 указомъ оной (Минской) консисторіи благочинному игумену Зосимѣ дано знать, по представленному отъ егожъ слѣдствію о привращеніи (захваченной помѣщикомъ Берлинскимъ земли) къ прежнему владѣнію; 2-ой (указъ) тогоже года и числа подъ № 904 съ прописаніемъ сообщенія Виленской казенной палаты, что ежели шляхтичи Берлинскій и Малаховцы имѣютъ какія доказательства, вѣдались бы установленнымъ на то порядкомъ. Прошлагожъ 1808 года іюля въ первыхъ числахъ Ковенскаго нижняго земскаго суда засѣдатель Мацкевичъ, съѣхавши на мѣсто, отдалъ мнѣ во владѣніе въ очныхъ ставкахъ шляхтича Берлинскаго прописанную землю и на оной засѣяпный яровый хлѣбъ въ монастырскую пользу; но онъ, Берлинскій, не взирая на засѣдателя Мицкевича исполненіе, въ ночное время и съ свѣтломъ (при огнѣ) недозрѣлый хлѣбъ скосилъ и къ себѣ забралъ, а нынѣшняго года уже подъ рожъ пooралъ. Малаховцы не токмо прежде завладѣвшею монастырскою землею пользуются, но еще сего мая 14-го числа вновь насильно ограничаютъ подъ самый монастырскій фольварокъ, и принадлежащихъ къ оному крестьянъ не малое количество сѣнокосной и пахатной уже поoранной земли; по которымъ обстоятельствамъ сей монастырь понесъ по судамъ немалые издержки, которые показаны будутъ въ книгѣ при годовомъ отчетѣ". *(л. 142).*

29 августа того же 1809 года. Минская консисторія снова просила Виленское губернское правленіе, дабы оно приняло рѣшительныя мѣры къ огражденію собственности Кропскаго монастыря отъ дальнѣйшихъ захватовъ и о возвращеніи прежде отнятыхъ земель и лѣса Берлинскимъ и Малаховцами.

22 сентября того же 1809 г. Губернское правленіе извѣстило консисторію, что оно предписало Ковенскому исправнику, дабы онъ о прописанныхъ консисторіею заборахъ земли, монастырю Кропскому учиненныхъ, обще съ тамошнимъ стряпчимъ, при депутатѣ духовномъ, произвелъ наиточнѣйшее на законномъ основаніи изслѣдованіе, и буде по оному окажется, что земли, въ дѣйствительномъ владѣніи означеннаго монастыря находящіяся, шляхтичами Берлинскимъ и Малаховцемъ забраны, то въ такомъ случаѣ, согласно съ высочайшимъ о губерніяхъ учрежденіемъ, возвратить въ первобытное онаго монастыря содержаніе и, предавъ виновныхъ законному сужденію за самоуправство и насильное завладѣніе неподлежащей имъ земли, рапортовалъ бы о послѣдующемъ правленію". *(л 156).*

1813 г. іюля 20. Минская консисторія спрашивала Виленское губернское правленіе, „произведено-ли Ковенскимъ земскимъ исправникомъ порученное отъ сего правленія слѣдствіе о завладѣніи помѣщиками Берлинскимъ и Малаховцами принадлежавшей бывшему Кропскому монастырю земли". Оказалось, что слѣдствіе по этому дѣлу не начиналось.

5 октября 1813 г., № 8322. Виленское губернское правленіе снова предписало исправнику немедленно произвести слѣдствіе совмѣстно съ стряпчимъ, при депутатѣ съ духовной стороны, и „о томъ сему правленію немедленно рапортовать". *(л. 177).*

9 іюля 1814 г. Минская духовная консисторія снова спрашивала Виленское губернское правленіе, „что учинено по вышеозначенному дѣлу". *(л. 181).*

1 августа 1814 г. Виленское губернское правленіе отвѣчало: „По сообщенію оной консисторіи отъ 9 прошлаго іюля за № 1507, коимъ требуетъ увѣдомленія, учинено-ли отправляющимъ должность Ковенскаго земскаго исправника слѣдствіе о завладѣніи помѣщиками Берлинскимъ и Малаховцами земель Кронскому монастырю принадлежащихъ, и по учиненной въ семъ правленіи справкѣ, опредѣлено: отправляющему должность Ковенскаго земскаго исправника вновь строжайше подтвердить указомъ, чтобы онъ по полученіи онаго непремѣнно съ первою почтою донесъ сему правленію, кончено-ли повелѣнное указами сего правленія отъ 22-го сентября 1809 г. и 5-го октября 1813 г. посланными о заборѣ шляхтичами Берлинскимъ и Малаховцами земель, Кронскому монастырю принадлежащихъ, изслѣдованіе, и ежели кончено, то куда и когда на разсмотрѣніе поступило, и почему доселѣ о томъ не рапортовано, въ чьемъ владѣніи остаются нынѣ спорныя земли; а если сказанное слѣдствіе донынѣ еще не произведено, то объясниться, по какимъ имянно причинамъ послѣдовала по сему предмету столь долговременная медленность, между тѣмъ, въ прекращеніе дальнѣйшихъ переписокъ и затрудненій начальству, приступить тотчасъ къ исполненію во всей точности вышеупомянутыхъ сего правленія предписаній и по точномъ исполненіи оныхъ рапортовать сему правленію непремѣнно въ теченіи недѣльнаго срока; причемъ присовокупить и то, что буде и за симъ самомалѣйшая послѣдуетъ медленность и невыполненіе въ срокъ сего послѣдняго предписанія, то виновные въ томъ подвергнутъ уже себя строгому по закону отвѣту и взысканію, о чемъ увѣдомить и оную консисторію". *(л 181)*.

24 октября 1814 г. Виленское губернское правленіе извѣстило Минскую духовную консисторію, что, по донесенію Ковенскаго земскаго исправника, дѣло Кронскаго монастыря съ помѣщиками Берлинскимъ и Малаховцами въ 1808 г. сентября 22-го поступило изъ Ковенскаго гродскаго суда въ тамошній земскій повѣтовый судъ, и изъ онаго отослано для разсмотрѣнія споровъ между Кронскимъ монастыремъ и помѣщиками Берлинскимъ и Малаховцами въ Ковенскій граничный судъ, и что оно, губернское правленіе, вслѣдствіе такого донесенія, предписало Ковенскому граничному суду немедленно донести сему правленію, кончено-ли въономъ дѣло, поступившее къ нему изъ тамошняго повѣтоваго земскаго суда о спорныхъ земляхъ Кронскаго монастыря съ шляхтичами Берлинскимъ и Малаховцами, и какое состоялось по оному положеніе? Ежели таковое дѣло еще и донынѣ остается нерѣшеннымъ, то въ какомъ положеніи находится? А между тѣмъ подтвердить оному суду, дабы при разсмотрѣніи сего дѣла и при рѣшеніи онаго соблюдены были всѣ тѣ законныя правила, какія на охраненіе духовной собственности изданы, подъ отвѣтомъ членовъ онаго суда, о чемъ и Минской духовной консисторіи дать знать *(л. 186)*.

26 іюня 1815 г. Минская духовная консисторія снова спрашивала Виленское губернское правленіе, что учинено по дѣлу Кронскаго монастыря съ Берлинскимъ и Малаховцами. *(л. 189)*.

31 іюля того же 1815 года. Губернское правленіе отвѣчало:

„Благоволитъ консисторія вѣдать, что по сообщенію ея отъ 26-го іюня прошлаго съ № 1305 Ковенскому граничному суду предписано указомъ, тотчасъ и непремѣнно съ первою почтою донести сему правленію, какое учинено имъ по указу, отъ 24-го октября 1814 г. посланному по дѣлу о спорныхъ земляхъ Кронскаго монастыря съ Берлинскимъ и Малаховцами, исполненіе и почему донынѣ не прислано никакого донесенія; а между тѣмъ если по § 60 Положенія о межевыхъ судахъ нужны къ сему дѣлу губернскіе чиновники, то, рапортуя и о семъ, съ тѣмъ вмѣстѣ объяснить во всей обстоятельности: когда именно начался споръ

о тѣхъ земляхъ между Кронскимъ монастыремъ и шляхтичами Берлинскимъ и Малаховцами, по какому случаю и кто до начатія спора владѣлъ тѣми землями? дабы правленіе могло учинить о семъ дальшее положеніе". *(л. 191)*.

1817 г. 17 мая. Настоятель Вил. Св.-Дух. монастыря архимандритъ Іоиль репортовалъ Минской консисторіи слѣдующее [1]):

„Симъ доношу духовной консисторіи, что Ковенскій нижній земскій судъ мало заботится о дѣлахъ монастыря съ помѣщиками Берлинскимъ и Малаховцами, а сіи излиха преуспѣваютъ въ беззащитномъ онаго достояніи... При семъ присовокупляю покорнѣйшее прошеніе о снесеніи съ кѣмъ слѣдуетъ, дабы слѣдствіе, толь много разъ повелѣнное, непремѣнно было произведено и виновные преданы законному сужденію". *(л. 201)*.

Въ 1816 и 1817 г. Минская духовная консисторія два раза относилась въ Виленское губернское правленіе съ просьбою увѣдомить ее, что сдѣлано по дѣлу Кронскаго монастыря съ Берлинскимъ и Малаховцами.

1817 г. 4 іюня. Губернское правленіе сообщило Минской духовной консисторіи слѣдующее:

„Сіе правленіе, слушавъ два сообщенія Минской духовной консисторіи, коими требуетъ къ скорѣйшему и непремѣнному окончанію дѣла о завладѣніи помѣщиками Берлинскими и Малаховцами бывшаго Кронскаго монастыря землею въ Ковенскомъ граничномъ судѣ предпринять законныя мѣры, а о успѣхѣ въ производствѣ сего дѣла увѣдомить консисторію,—по справкѣ въ семъ правленіи оказалось:... сіе правленіе 31 іюля 1815 г. Ковенскому граничному суду писало, тотчасъ и непремѣнно съ первою почтою увѣдомить сіе правленіе, какое учинено имъ по тому дѣлу исполненіе и почему донынѣ не прислано ни какого увѣдомленія, но отъ онаго граничнаго суда доселѣ въ правленіи никакого увѣдомленія не имѣется, опредѣлило: Ковенскому межевому апелляціонному суду сообщить и требовать, дабы благоволилъ увѣдомить сіе правленіе, какое по онымъ судомъ по первопосланному изъ сего правленія требованію отъ 31-го іюля 1815 г. учинено положеніе. Ежели же означенное дѣло остается доселѣ неразсмотрѣннымъ, то поспѣшить къ скорѣйшему разсмотрѣнію онаго на законномъ основаніи и о томъ увѣдомить сіе правленіе немедленно и съ подробностями всѣхъ обстоятельствъ дѣла, о чемъ Минскую духовную консисторію и увѣдомить". *(л. 209)*.

30 сентября того же 1817 г. Минская духовная консисторія снова просила Виленское губернское правленіе увѣдомить, что сдѣлано по дѣлу съ помѣщиками Берлинскимъ и Малаховцами, начатому производствомъ въ 1805 г. *(л. 213)*.

8 октября того же 1817 г. Виленское губернское правленіе сообщило Минской духовной консисторіи слѣдующія свѣдѣнія о ходѣ этого дѣла:

. . . „По справкѣ въ семъ правленіи оказалось: 1-е, что о завладѣніи Берлинскимъ и Малаховцами духовной фундушевой земли еще въ 1808 г. производимо было Ковенскимъ земскимъ исправникомъ слѣдствіе, которое въ томъ же 1808 г. отослано для разсмотрѣнія въ Ковенскій гродскій судъ, изъ онаго въ земскій повѣтовый, изъ сего же къ разрѣшенію поземельнаго спора въ тамошній межевый судъ, которому о скорѣйшемъ разрѣшеніи таковаго спора и о разграниченіи спорныхъ земель на предписанныхъ для граничныхъ судовъ правилахъ, по отношеніи къ Минской духовной консисторіи сіе правленіе 24 октября 1814 г. и 31 іюля 1815 г. сообщало, а настоящаго года 4 іюня третичнымъ отношеніемъ тре-

[1]) По указу Св. Синода отъ 16 мая 1810 г. Кронскій монастырь закрытъ, фундушъ его переданъ во владѣніе Св.-Духова монастыря.

бовало отъ онаго межеваго суда увѣдомленія, какое учинено по означенному дѣлу положеніе, буде же доселѣ еще онаго не сдѣлано, то поспѣшить скорѣйшимъ разсмотрѣніемъ на законномъ основаніи, вслѣдствіе чего Ковенскій межевой апелляціонный судъ даетъ нынѣ знать, что по означенному Кронской церкви съ помѣщиками Берлинскимъ и Малаховцами дѣлу, еще 1811 г. декабря 11 состоялось ремиссійное опредѣленіе, назначающее къ съѣзду судъ 1-ой инстанціи и коморника (землемѣра), но какъ до сихъ поръ ни та, ни другая сторона— межеваго судьи и коморника на съѣздъ не пригласили, то по сей причинѣ и цѣлое дѣло остается безъ разсмотрѣнія въ судѣ 1-ой инстанціи..., опредѣлило: изъ вышеписаннаго видно, что Ковенскій межевый апелляціонный судъ имѣетъ у себя дѣло Троицкой Кронской церкви съ помѣщиками Берлинскимъ и Малаховцами съ 1811 г. и хотя сіе правленіе *три раза* относилось во оный межевой судъ о скорѣйшемъ разсмотрѣніи сего дѣла (яко къ предохраненію духовнаго фундуша защищать правомъ казенныхъ имѣній отъ забора въ частное владѣніе начавшагося), но тотъ судъ, предназначивъ судъ 1-ой инстанціи, не вытребовавъ притомъ доселѣ со стороны казенной чиновниковъ, при разсмотрѣніи подобнаго рода дѣлъ быть долженствующихъ, съ духовной стороны депутата, и не выкомандировалъ на основаніи положенія о межеваніи членовъ межеваго суда и для разграниченія спорныхъ земель землемѣра, ожидаетъ приглашенія таковыхъ сторонами, чѣмъ самимъ остановилъ оное дѣло безъ окончательнаго рѣшенія *единственно къ проволочкѣ и безпрестанной перепискѣ*, не доставляющей никакой пользы ни теченію дѣла, ниже духовному фундушу; для того къ отклоненію всего того въ Ковенской межевой апелляціонный судъ вновь отнестись и настоятельно требовать, чтобы онъ, не откладывая уже на даль сего дѣла, но руководствуясь высочайше конфирмованнымъ въ 6 день октября 1810 г. положеніемъ и указами правительствующаго сената 4-го октября 1815 г. да значущимися въ справкѣ отъ 13-го іюня сего 1817 г., къ разсмотрѣнію и окончательному рѣшенію помянутаго дѣла въ самомъ кратчайшемъ времени назначилъ одинъ срокъ и къ оному на основаніи сихъ же положеній о межеваніи и указовъ для общаго разсмотрѣнія дѣла и размежеванія спорной земли вытребовалъ долженствующихъ быть чиновниковъ и депутата съ духовной стороны, а потомъ и командировалъ бы на назначенный срокъ на мѣсто судъ 1-ой инстанціи, велѣлъ бы ему съ вытребованными чиновниками для охраненія духовнаго фундуша на законномъ основаніи тотчасъ заняться дѣломъ и къ неминуемому окончанію онаго обратить всю заботливость, такъ дабы притомъ всѣ встрѣчающіеся затрудненія безостановочно были разрѣшаемы и удовлетворяемы и дабы тотъ судъ всеконечно окончилъ дѣло, не съѣзжая съ мѣста. Межевый же апелляціонный судъ за непремѣнную обязанность имѣлъ себя на виду въ довершеніи онаго дѣла и въ отсылкѣ куда слѣдуетъ на ревизію поступить на законномъ основаніи, на каковой конецъ и въ отвращеніе остановки въ произведеніи дѣла, чтобы пріуготовили себя какъ духовенство Кронской церкви, такъ и помѣщики Берлинскій и Малаховцы и немедленно представили въ межевой судъ на спорныя земли законные документы, о томъ для объявленія имъ предписать указомъ Ковенскому нижнему земскому суду и сообщить въ Минскую духовную консисторію. О чемъ всемъ и о побужденіи Ковенскаго межеваго суда къ скорѣйшему сего вышеписаннаго выполненію отнестись въ губернскій межевой нормальный судъ, а Ковенскому уѣздному стряпчему указомъ предписать. *(л. 216—219)*.

11 марта 1818 г. Виленское губ. правл. сообщило Минской консисторіи слѣдующее:

„Сіе правленіе слушавъ отношеніе Ковенскаго межеваго апелляціоннаго суда, коимъ

извѣщаетъ, что вслѣдствіе таковагожъ сего правленія отъ 8-го октября за № 16549 къ ограниченію духовнаго имѣнія Кронской церкви хотя назначилъ судью, регентовъ и землемѣра, но по причинѣ зимняго времени не могучи производить межеванія, опредѣлилъ къ тому срокъ 15 числа будущаго мая, до истеченія каковаго срока должны стороны снять на планъ дукты и редукты и во всемъ приготовиться, и дабы въ сей срокъ, по основанію высочайше утвержденнаго положенія о межевыхъ судахъ § 60 отд. 5, со стороны казенной былъ командированъ чиновникъ, равно чтобъ Св.-Духа второклассный монастырь для принятія въ канцеляріи бумагъ и обводу дуктовъ, землемѣру нужныхъ, заблаговременно прислалъ своего уполномоченнаго, о томъ представляетъ сему правленію. По справкѣжъ оказалось: (выписка постановленія правленія вышепрописаннаго отъ 8-го октября 1817 г.) опредѣлило: учинить слѣдующее: 1) Виленскаго главнаго суда во 2-й департаментъ отнестись, дабы благоволилъ на 15 число будущаго мая откомандировать въ Крони въ Ковенскій межевой 1-й инстанціи судъ къ ограниченію имѣнія Кронской керкви одного изъ гг. засѣдателей и кто командированъ будетъ—увѣдомить сіе правленіе; 2) чтобы г. губернскій землемѣръ на сказанный срокъ отправилъ въ тотъ судъ одного коронпаго землемѣра, а Ковенскій уѣздный стряпчій самъ въ оной въ сей же срокъ отправился, Ковенскій нижній земскій судъ чтобы оповѣстилъ о настоящемъ распоряженіи всѣ стороны, дабы имѣли свою готовность, о томъ послать всѣмъ имъ указы, съ таковымъ для коронныхъ чиновниковъ предвареніемъ, дабы не кончивъ дѣла и не отославъ по принадлежности на ревизію, не разъѣзжались; 3) обо всемъ вышеписанномъ увѣдомить Ковенскій межевый судъ, Минскую духовную консисторію, присовокупивъ послѣдней, дабы подтвердила отъ себя кому слѣдуетъ выполнить положеніе межеваго суда въ разсужденіи принятія въ судѣ документовъ и подѣланія противъ оныхъ дуктовъ, съ перенесеніемъ оныхъ на планъ". *(л. 243)*.

24 іюня 1818 г. Настоятель Виленскаго Св.-Духова монастыря архимандритъ Іоиль доносилъ Минской консисторіи:

„Честь имѣю духовной консисторіи донести, что граничный судъ 1-й инстанціи на положенный 15-го мая срокъ въ Жидейкишки не съѣхалъ по причинѣ болѣзни назначеннаго къ тому судьи Завиши и за неприбытіемъ г. засѣдателя Квятковскаго изъ Виленскаго главнаго суда 2-го департамента, поелику въ департаментѣ, за отлучкою его, не было бы полнаго комплекта. Увѣдомивъ о таковой остановкѣ съѣзда онаго суда, назначилъ было онъ второй срокъ съѣзда 20 текущаго іюня. Поелику же депутатъ діаконъ Загоровскій, отправленный мною заврсменно для приведенія дуктовъ и положенія оныхъ на планъ, съ вызначеннымъ отъ суда землемѣромъ донесъ мнѣ, что приграничныя къ монастырскому имѣнію староства Дорсунитскаго, находящагося въ емфитевтичномъ владѣніи князя Огинскаго, деревни Моркуны и Ивенельцы не позволяютъ по своимъ полямъ и лѣсамъ, яко захваченнымъ, проводить дукты и тѣмъ въ окончанію ихъ сдѣлали остановку; то и относился я отъ 10-го текущаго мѣсяца въ Ковенскій граничный апелляціонный судъ, дабы пока съ казенною палатою сдѣлается сношеніе о подтвержденіи оному староству участвовать въ ономъ граничномъ дѣлѣ сего монастыря и по уваженію отлучки тогожъ 10 числа депутата нашего въ Вилкомирѣ по дѣлу Сурдецкаго монастыря, благоволилъ назначить точный срокъ съѣзда 1-й инстанціи 16-го августа; ибо въ то время самое продовольствіе суда стоить будетъ гораздо дешевле, чѣмъ въ нынѣшнее голодное время, и всѣ стороны, не имѣя никакихъ помѣшательствъ, будутъ въ совершенной готовности. Въ казенную палату сообщилъ я по сему дѣлу 16 іюля. О чемъ донося духовной консисторіи, покорнѣйше

прошу разрѣшить мнѣ безпрепятственное употребленіе денегъ. Сей судъ весьма дорого обходится: но зато и польза значительная. Всѣ наши убытки, поставленные на реестрѣ, обязаны будутъ пополнить обидѣвшіе насъ и всѣ захваты возвратить". (*л. 251*).

5 августа 1818 г. Тотъ же архимандритъ Іоиль доносилъ Минской духовной консисторіи:

. . „Доношу почтенно духовной консисторіи, что межевое дѣло сего монастыря по Ковенскому уѣзду, какъ доноситъ мнѣ депутатъ Загоровскій, имѣетъ теченіе медленное. Какъ будто сговорились *хворать вмѣстѣ*—судья Завиша и опредѣленный судомъ коморникъ. Съ причины перваго не можетъ начаться размежеваніе 16-го числа сего августа, хотя два раза я о томъ просилъ Ковенскій граничный судъ, который отношеніемъ 4 августа выразительно далъ знать, что не отъ монастыря, а отъ суда 1-ой инстанціи зависитъ назначеніе срока для съѣзда на мѣсто; а съ причины втораго еще не кончены дукты. Для лучшаго усмотрѣнія всего сего прилагаю въ копіяхъ и депутатскій рапортъ и судейское отношеніе (на польскомъ языкѣ) и покорнѣйше прошу принятія законныхъ мѣръ къ скорому и немедленному сего дѣла окончанію, вразумивъ наконецъ меня, точноль монастырь, какъ поучаетъ оный граничный судъ, долженъ самъ приглашать всѣхъ къ сему дѣлу прикосновенныхъ и о томъ ихъ обвѣщать? Не противно ли это самому положенію о размежеваніи". (*л. 302*).

6 ноября 1819 г. Тотъ же архимандритъ Іоиль доносилъ Минской консисторіи, что онъ 30 октября относился къ назначенному межевымъ судомъ засѣдателю того же суда Завишѣ для размежеванія старыхъ земель Кронскаго монастыря съ Берлинскимъ и Малаховцами съ запросомъ: „Намѣренъ-ли онъ, Завиша, сею глубокою осенью открыть на мѣстѣ граничный судъ 1-ой инстанціи, не поставивъ себѣ въ трудъ, буде теперь приступитъ къ дѣлу, обвѣстить о времени съѣзда монастырь, пригранмчивающія стороны и казенныхъ членовъ". (*л. 297*).

5 декабря, т. е. по истеченіи болѣе мѣсяца, судья Завиша отвѣчалъ, что „по причинѣ зимняго времени приступить къ размежеванію не можно,—надобно ожидать мая будущаго 1820 года, тогда онъ, Завиша, завременно увѣдомитъ о съѣздѣ на мѣсто пригранмчивающія стороны и вытребуетъ казенныхъ чиновниковъ". (*л. 298*).

22 апрѣля 1820 г. Архимандритъ Іоиль доносилъ Минской консисторіи слѣдующее:

„Молчалъ я доселѣ о движеніи дѣла съ Берлинскими и Малаховцами, потому что зимнее время не позволяло ему дѣйствовать. Съ наступленіемъ весны началось движеніе его. 4-го минувшаго марта отнесся я къ назначенному на 1-ю инстанцію судьѣ Завишѣ, дабы благоволилъ отъ пригранмчивающихъ сторонъ истребовать сложенія потребныхъ къ дѣлу документовъ, такъ какъ стороны оныя не сложили таковыхъ въ канцелярію Ковенскаго межеваго суда ни въ 1811, ни въ 1817 г., хотя и требовалось того по судебному опредѣленію. Монастырь же въ оба тѣ сроки своя документы въ сказанную канцелярію вносилъ безостановочно. Причина о непремѣнномъ сложеніи пригранмчивающими потребныхъ документовъ поставлена та, что по неизвѣстности ихъ монастырю можетъ на мѣстѣ послѣдовать остановка въ самомъ разграниченіи. О послѣдующемъ прошено увѣдомленія, но таковаго еще не получено".

3 іюня того же года тотъ же архимандритъ доносилъ Минской консисторіи, что на вышепрописанную имъ просьбу о сложеніи пригранмчивающими сторонами документовъ въ канцелярію межеваго суда отъ судьи Завиши онъ не получилъ отвѣта. (*л. 303*).

3 ноября 1821 г. Тотъ же архимандритъ Іоиль доносилъ Минской консисторіи:

. . . „Указъ изъ духовной консисторіи отъ 27 октября за № 2801 о немедленномъ

донесеніи, какое имѣетъ нынѣ движеніе граничное дѣло Виленскаго монастыря съ Берлинскимъ, Малаховцами и Огинскимъ, что по оному учинено и на чемъ оно пріостановилось? полученъ 31-го тогожъ октября, въ должное исполненіе коего честь имѣю донести, что дѣло сіе остановилось въ движеніи своемъ наиболѣе *по болѣзни* судьи Завиши, имѣвшаго съ коронными чиновниками составить судъ 1-й инстанціи, къ которому хотя нѣсколько разъ я относился, но отвѣта не получилъ. Притомъ же и приграничивающія стороны потребныхъ къ дѣлу документовъ не сложили. Теперь отношусь я въ Ковенскій граничный апелляціонный судъ съ вопросомъ: *выздоровѣлъ-ли* судья Завиша и по новымъ выборамъ остается-ли онъ въ граничномъ комплектѣ?". (*л. 313*).

26 ноября 1821 г. Минская духовная консисторія относилась по этому дѣлу къ губернскому прокурору и получила отъ него слѣдующій отвѣтъ:

19 января 1822 г. „Удовлетворяя отзывъ оной консисторіи отъ 26 ноября (1821 г.) за № 3190, настаивалъ я въ губернскомъ правленіи за скорѣйшимъ разрѣшеніемъ сообщеній, послѣдовавшихъ о разграниченіи земель Кропской церкви съ владѣніями помѣщиковъ Берлинскихъ и Малаховцевъ, вслѣдствіе чего правленіе отнеслось въ Ковенскій межевой судъ, требуя увѣдомленія, на чемъ пріостановилось окончаніемъ помянутое дѣло и по какимъ именно причинамъ? равно скоро-ль получитъ окончательное рѣшеніе, а между тѣмъ, въ прекращеніе дальнѣйшихъ и безполезныхъ переписокъ, просить тотъ судъ обратить особенное вниманіе къ сближенію сего дѣла къ концу. О чемъ оную консисторію имѣю честь симъ увѣдодомить, присовокупляя, что за полученіемъ отъ граничнаго суда отвѣта я не премину настоять въ губернскомъ правленіи за скорымъ онаго разрѣшеніемъ". (*л. 315*).

6 февраля того же 1822 г. Губернское правленіе извѣстило Минскую консисторію о состоявшемся по сему дѣлу опредѣленіи правленія:

„Отнестись въ Ковенскій межевой апелляціонный судъ и требовать, чтобъ благоволилъ въ самоскорѣйшемъ времени увѣдомить сіе правленіе, на чемъ пріостановилось дѣло производящееся ограниченіемъ земель Кропской церкви съ смежными владѣльцами и по какимъ именно причинамъ сіе произошло, равномѣрно скоро ль можетъ получить означенное дѣло въ ономъ судѣ окончательное рѣшеніе, а между тѣмъ въ прекращеніе дальнѣйшихъ и безполезныхъ переписокъ обратило бы на сей предметъ особенное вниманіе, увѣдомя о послѣдующемъ сіе правленіе". (*л. 316*).

6 октября 1830 г. Управляющій Виленскимъ Св.-Духовымъ монастыремъ іеромонахъ Автономъ между прочимъ доносилъ Минской консисторіи по этому дѣлу:

„Дѣло (съ помѣщиками Берлинскимъ и Малаховцами) съ 1822 г. пріостановилось и по сіе время безъ всякаго дѣйствія; чрезъ что монастырь фундушевую собственность теряетъ, а помѣщики захватившіе оную пользуются неправильно до сего времени". (*л. 332*).

29 декабря 1835 г. Настоятель Виленскаго Св.-Духова монастыря архимандритъ Платонъ Рудинскій доносилъ Полоцкой духовной консисторіи:

„Честь имѣю донести, что спорное дѣло сего монастыря съ помѣщиками Берлинскимъ, Малаховцами и Огинскимъ за отторженіе фундушевой монастырской земли, производившееся въ Ковенскомъ граничномъ судѣ, кончено въ пользу монастыря, остановка только за землемѣромъ; но съ наступленія будущей весны имѣетъ быть учинено разграниченіе". (*л. 344*).

17 декабря 1836 г. тотъ же архимандритъ Платонъ доносилъ Полоцкой духовной консисторіи: „въ продолженіи лѣта размежеванія спорной въ монастырскомъ фольваркѣ Жидейкишкахъ земли не учинено по той

причинѣ, что я, бывъ занятъ надзоромъ за починкою монастырской церкви, не имѣлъ времени самъ быть при размѣрѣ, гдѣ мое личное присутствіе необходимо было, тѣмъ паче, что землемѣръ, долженствовавшій дѣлать разграниченіе, былъ *полякъ*. *(л. 346)*.

По случаю удаленія отъ должности (27-го сентября 1838 г.) архимандрита Платона (Рудинскаго), обмежеваніе Жидейкишекъ не производилось, какъ доносилъ о томъ Виленскій благочинный архимандритъ Пожайскаго монастыря Гедеонъ 24 ноября 1838 г. *(л. 352)*.

13 августа 1839 г. Виленской Благовѣщенской церкви священникъ Василій Матусевичъ доносилъ преосвященному *Исидору* [1]), епископу Полоцкому и Виленскому:

„Арендаторъ принадлежащаго Виленск. Св.-Духову монастырю имѣнія Жидейкишекъ дворянинъ Смольскій подалъ мнѣ донесеніе, въ которомъ излагаетъ, что онъ два раза входилъ съ бумагами къ архимандриту Платону, потомъ также два раза къ б. намѣстнику іеромонаху Иринарху, а наконецъ однажды къ архимандриту Гедеону. Сими бумагами просилъ онъ употребить нужныя мѣры на то, чтобы сосѣдніе съ имѣніемъ Жидейкишки помѣщики не могли самовольно вторгаться въ сіе имѣніе и мало по малу овладѣвать оконечными его частями; но что сдѣлано по симъ бумагамъ, онъ ничего не знаетъ. Между тѣмъ помѣщикъ Берлинскій и другіе съ каждымъ годомъ болѣе и болѣе врѣзываются въ границы имѣнія Жидейкишки и защищающимъ его грозятъ разбоемъ; тогда какъ онъ, Смольскій, хотя видитъ всю незаконность такихъ поступковъ, но не можетъ употребить рѣшительныхъ средствъ къ прекращенію ихъ, во-первыхъ потому, что у него нѣтъ никакихъ документовъ на сіе имѣніе; во-вторыхъ потому, что отъ монастыря не имѣетъ на бумагѣ довѣрія на защиту его.

Я же съ своей стороны честь имѣю донести вашему преосвященству, что какъ изъ дѣлъ слѣдственной при Виленскомъ монастырѣ комиссіи видно, Полоцкая духовная консисторія предписывала управляющему Виленскимъ монастыремъ архимандриту Гедеону, чтобы онъ въ прошедшую весну сдѣлалъ должное распоряженіе о разграниченіи земель, принадлежащихъ имѣнію Жидейкишки, чрезъ что было бы сдѣлано невозможнымъ вторженіе въ него сосѣдовъ, причемъ разрѣшила употребить на необходимости 50 р. сер. изъ монастырской суммы, но архимандритъ Гедеонъ, кажется, не сдѣлалъ никакого по сему предмету распоряженія. Между тѣмъ время проходитъ, а съ прошествіемъ давности можетъ и законно монастырю принадлежащее остаться въ рукахъ незаконныхъ владѣльцевъ. О чемъ благопочтеннѣйше представляя вашему преосвященству съ приложеніемъ самаго донесенія Смольскаго, нижайше прошу архипастырскаго распоряженія на защиту монастырскаго достоянія. Къ каковому донесенію поставляю себя въ правѣ на основаніи святительскаго соизволенія на управленіе монастыремъ, хотя онъ еще мною не принятъ отъ архимандрита Гедеона за небытностію его въ Вильнѣ“.

Резолюція епископа Исидора:

„Консисторіи снова предписать кому слѣдуетъ, чтобы земля немедленно была обмежевана и требовать отъ губернскаго правленія, чтобы высланъ былъ землемѣръ“. *(л. 358)*.

2 ноября 1839 г. Виленское губернское правленіе отношеніемъ за № 18033 сообщило Полоцкой консисторіи слѣдующее:

„Губернское правленіе по выслушаніи отношенія во 1-хъ оной консисторіи отъ 4-го минувшаго сентября за № 4488, и во 2-хъ Виленскаго архимандрита Платона (Городецкаго) [2]) отъ 16-го тогожъ сентября,

---

[1]) Нынѣ митрополитъ С.-Петербургскій.

[2]) Нынѣ митрополитъ Кіевскій.

за № 557, а также записки его къ господину гражданскому губернатору, писанной по дѣлу о скорѣйшемъ размежеваніи монастырскаго Св.-Духовскаго имѣнія Жидейкишекъ, опредѣлило: изъ представленныхъ архимандритомъ Св.-Духовскаго монастыря Платономъ бумагъ усматривается, что производящееся съ 1809 г. спорное дѣло въ Ковенскомъ апелляціонномъ судѣ съ помѣщиками Берлинскимъ, Малаховцами и Огинскими за отторженіе ими фундушевой собственности, принадлежащей Виленскому Св.-Духовскому монастырю, съ 1822 г. неоднократно помянутый судъ полагалъ произвесть обмежеваніе означенной земли въ извѣстный срокъ, но по неизвѣстнымъ причинамъ обмежеванія доселѣ не произведено, какъ объясняетъ господинъ архимандритъ Св.-Духова монастыря, а между тѣмъ помянутые смежные владѣльцы: Берлинскій ограбилъ въ Жидейкишскомъ лѣсу крестьянина, рубитъ лѣсъ и пользуется землею, тогда какъ сосѣдніе доказываютъ неоспоримую принадлежность монастырскаго фундуша и это доказываетъ собственное письмо Берлинскаго; въ 1838 г. разоренъ граничный курганъ, Ковенскимъ земскимъ судомъ утвержденный; а помѣщикъ Малаховецъ значительною частью лѣса и полей пользуется какъ собственностію, и лѣсъ почти весь вырубилъ, по таковымъ обстоятельствамъ дѣла правленіе полагаетъ въ Ковенскій межевой апелляціонный судъ съ изъясненіемъ всего вышепрописаннаго отнестись и требовать отъ него немедленнаго и непремѣнно нынѣшнею осенью окончательнаго обмежеванія спорной монастырской земли, такъ какъ сего требуетъ Полоцкій и Виленскій епископъ и настаиваетъ о томъ высшее начальство и съ тѣмъ вмѣстѣ дабы отправить (?) дальнѣйшее покушеніе помѣщиковъ Берлинскаго и Малаховца къ разграбленію фундушевой собственности Св.-Духова монастыря, о чемъ для настоянія за непремѣннымъ исполненіемъ сего распоряженія сообщить въ Виленскій губернскій межевой судъ, прося объ оказаніи имъ зависящаго въ семъ дѣлѣ содѣйствія, о времени же командированія духовнаго депутата къ помянутому размежеванію благоволилъ Ковенскій межевой судъ извѣстить архимандрита Св.-Духова монастыря для надлежащаго распоряженія, а между тѣмъ какъ изъ записки г. архимандрита усматривается, по донесенію преосвященному епископу Исидору арендаторомъ Смольскимъ, что сосѣдніе помѣщики Берлинскій и Малаховецъ производятъ разныя насилія, грабежи и порубки въ лѣсѣ, и что даже граничный курганъ разрушенъ, то Ковенскому земскому суду съ препровожденіемъ помянутыхъ бумагъ велѣть тотчасъ по полученіи указа произвесть самострожайшее изслѣдованіе о грабежахъ и насиліяхъ, равно о самовольномъ разрушеніи граничнаго кургана и, кончивъ таковое слѣдствіе, представить немедленно въ судъ для поступленія съ виновными по законамъ, оградивъ между тѣмъ монастырскую собственность отъ дальнѣйшаго разоренія, о чемъ и оную консисторію увѣдомить. *(л. 365).*

27 генваря 1840 г. Полоцкая духовная консисторія предписала Виленскаго Св.-Духова монастыря настоятелю архимандриту Платону (Городецкому)—„доставить свѣдѣніе, кто командированъ за депутата со стороны Виленскаго монастыря по дѣлу обмежеванія границъ земли въ Жидейкишкахъ, произведено-ли оное, гдѣ и въ какомъ положеніи дѣло это нынѣ находится, а равнымъ образомъ произведено-ли слѣдствіе о грабежахъ и насиліяхъ Ковенскимъ земскимъ судомъ и былъ-ли при семъ депутатъ со стороны монастыря, что по слѣдствію открыто, гдѣ и въ какомъ состояніи нынѣ дѣло находится? *(л. 367).*

NB. Этимъ запросомъ дѣло (№ 234) закончено.

162.

1807—1814 г. Дѣло о причиненіи Кронскому Троицкому монастырю экзекуціею отъ Ковенскаго нижняго земскаго суда посланною обиды. № 297.

Прихожанинъ Кронскаго монастыря крестьянинъ Алексѣй Семеновъ, находясь на смертномъ одрѣ, пригласилъ къ себѣ за духовника начальника Кронскаго монастыря іеромонаха Алексія и въ присутсвіи всѣхъ своихъ родныхъ обѣщалъ отдать въ пользу монастыря, за похороны, свою собственную лошадь. По смерти крестьянина Алексѣя лошадь отдана была монастырю и продана за 12 червонцевъ. Крестьянинъ этотъ былъ крѣпостнымъ несовершеннолѣтней помѣщицы Танской. Опекунъ Танской, засѣдатель Ковенскаго нижняго земскаго суда Шукста, въ принятіи монастыремъ вышеупомянутой лошади и продажѣ ея усмотрѣлъ „присвоеніе чужой собственности", безъ суда и слѣдствія, не извѣстивъ предварительно монастырь о своей претензіи, послалъ въ монастырь экзекуцію, состоявшую изъ дозорца и 5 десятниковъ, которые „по разбойнически, безъ всякаго уваженія, будто *иностранцы*", напали на монастырь, а потомъ на монастырскій фольварокъ, дѣлали что имъ было угодно, „да не такъ какъ слѣдуетъ экзекуторамъ, но какъ *разбойники*, прискоча на лошадяхъ, всѣхъ работниковъ и приващика разогнали, двухъ кабановъ убили, масло, сыры и прочіе хозяйскіе припасы грабительствомъ побрали..., варивный огородъ и горохъ опустошили", въ ближайшемъ шинкѣ набрали на счетъ монастыря 11 гарнцевъ водки. Экзекуція хозяйничала такимъ образомъ въ монастырскомъ фольваркѣ пять дней, пока начальникъ монастыря не уплатилъ судьѣ Шукстѣ 12 червонцевъ за лошадь. Всѣ эти обстоятельства были подтверждены свидѣтельскими показаніями на дознаніи, произведенномъ игуменомъ Сурдецкаго монастыря Зосимой. Минская духовная консисторія, получивъ подробное донесеніе объ этомъ отъ игумена Зосимы, два раза (5 декабря 1807 г. и 15 апрѣля 1808 г.) относилась въ Ковенскій нижній земскій судъ съ требованіемъ увѣдомленія,—точно-ли посылаема была на Кронскій монастырь экзекуція,—и если такъ было, то для чего? съ чьего повелѣнія? знаетъ-ли судъ объ убыткахъ и грабительствѣ экзекуціею монастырю причиненныхъ"? Не получивъ отвѣта отъ нижняго земскаго суда на оба эти отношенія, консисторія отнеслась 4 октября 1808 г. въ Литовско-Виленское губернское правленіе съ просьбою,—дабы благоволило къ удовлетворенію вышепрописаннаго требованія Ковенскій нижній земскій судъ строжайше понудить". *Три раза* консисторія относилась въ губернское правленіе съ тою же просьбою и наконецъ 19 августа 1811 г. получила отвѣтъ, что „Ковенскому нижнему земскому суду *строжайше* подтверждено указомъ съ *первою почтою* доставить требуемыя отъ него свѣдѣнія". Въ 1813 г. ноября 30 Минская духовная консисторія снова спрашивала губернское правленіе, что учинено по дѣлу объ экзекуціи, и получила тотъ же отвѣтъ, т. е. что Ковенскому нижнему земскому суду „строжайше предписано съ первою почтою" представить требуемыя свѣдѣнія и объясненіе, „почему таковыя не доставлены съ 1808 г.". На сіе строжайшее предписаніе губернскаго правленія Ковенскій нижній земскій судъ въ сентябрѣ 1814 г. донесъ, что экзекуція была поставлена „для взысканія государственныхъ податей, отъ трехъ лѣтъ неуплоченныхъ"; предписанія и указы губернскаго правленія не исполнялись отъ того, что „во время нашествія въ Россійскіе предѣлы непріятеля дѣла того суда разорены и приведены въ безпорядокъ". Такъ какъ Кронскій монастырь въ 1810 г., по указу Св. Синода, упраздненъ и обращенъ въ приходскую церковь, а отъ приходской Кронской церкви никакихъ претензій къ Ковенскому суду не было заявлено, то Минская духовная консисторія опредѣлила: „дѣло сіе предать вѣчному забвенію и оное считать въ числѣ рѣшенныхъ".

1807 г. сентября 16. Игумена Сурдецкаго монастыря и благочиннаго Кронскаго монастыря Зосимы Минской духовной консисторіи донесеніе.

По указу Минской духовной консисторіи съѣхалъ я въ Кронскій Троицкій монастырь для исполненія указа, гдѣ по прибытіи моемъ нашелъ у начальника іеромонаха Алексѣя по близости фольварка живущаго еврея, который на то время дѣлалъ разсчетъ, и по разсчетѣ оказалось, что будущіе (бывшіе) въ фольваркѣ экзекуторы набрали водкою на его, Алексѣя, счетъ гарнцовъ одинадцать на рублей 18. Я увидя таковыя деньги, въ скорости спросилъ: кто-бы столько могъ

папить съ монастыря? На что отвѣчалъ іеромонахъ Алексѣй: „что я эту навязку плачу напрасную за неправильно посланную на монастырь и фольварокъ экзекуцію, которому дѣлу я ничѣмъ невиновенъ да и весьма строгое и непослабительное, съ побоями фольварковыхъ людей, съ грабленіемъ скота и прочаго, а какъ я при себѣ не имѣлъ на то время денегъ, то просилъ сего еврея во удовольство экзекуціи, требующихъ водки, давать, што таковый долгъ оплачиваю. Еврей же повторилъ, что экзекуторы, покуда іеромонахъ не прибылъ, давали мнѣ фольварковыя коровы въ закладъ, но я не принималъ; а какъ повелѣлъ іеромонахъ Алексѣй, то я давалъ водкою и деньгами на оплату имъ экзекутнаго; что и понудило меня вънтить (войти,— вникнуть) въ оное слѣдственное взысканіе, правильна-ли была насланная экзекуція ассесоромъ г. Кулешомъ со стороны опекуна г. Шуксты судьи земскаго Ковенскаго, и что показали братчики и монастырскіе крестьяне, при семъ въ подлинникѣ прилагаю. И какъ видно съ показанія, что дѣло г. Танской не въ иный куда судъ поступать слѣдовало за взятіе погребовъ (плата за погребеніе) или вѣнчаніе, какъ токмо вопервыхъ въ Минскую духовную консисторію; хотя бы и правильно погрѣшилъ противъ означенныхъ государственныхъ указовъ взятіемъ таковыхъ іеромонахъ Алексѣй, а не разорять бы духовныхъ общихъ фольварковъ церковнаго имѣнія; а потому не угодно-ли будетъ консисторіи сообщить куда слѣдуетъ, дабы подтверждено было впредь таковымъ судьямъ, относящіяся жалобы, вовсе касающіяся къ духовному праву, искать законнаго удовлетворенія. А какъ оказывается, іеромонахъ Алексѣй что шести рублей за похороны не бралъ, а одного только рубля, и лошади не грабилъ, но оная на церковь отказана и братчиками продана; но напрасно 12 червонцевъ заплатилъ и прочіе экзекутные убытки понесъ, чѣмъ самымъ фольварокъ монастырскій до крайняго разоренія пришелъ, и которые убытки, предлагаемые въ семъ показаніи, по силѣ гражданскихъ законовъ Кронскому монастырю возвращены были, о чемъ Минской духовной консисторіи рапортую. Игуменъ Зосима.

Приложеніе къ сему отношенію.

Показаніе Кронскаго Троицкаго монастыря братчиковъ и подданныхъ монастыря Кронскаго о нападеніи, или какъ разбоя, неправильно сужденнаго г. судьею земскимъ Ковенскимъ Шукстою, а опекуномъ г-жи Танской подкоморянки Троцкой, неправедной претензіи, что будто бы въ ея крестьянина начальникъ Кронскаго монастыря іеромонахъ Алексѣй за похоронъ парафіанина Кронскаго монастыря, а г-жи Танской сказковаго Алексѣя, покойнаго Семенова сына, такожъ покойнаго, что будто бы насильно за похоронъ іеромонахъ Алексѣй не токмо взялъ деньги 6 рублей за оный, но и лошадь заграбилъ, стоющую 12 червонцевъ, показали съ подтвержденіемъ рукъ крестами, такъ равно и подданные тогожъ монастыря:

1804 г. м. августа вышеписаннаго Семена сынъ Алексѣй больный, будучи при смерти, призвалъ іеромонаха Алексѣя за духовника и при здоровомъ чувствіи и при всѣхъ своихъ сродникахъ, которые въ семъ показываютъ, сказалъ тако: батюшка, отецъ духовникъ! видно мнѣ съ этой болѣзни не вытти, то прошу покорно погребсти меня по обряду христіанскому, какъ наша восточная церковь требуетъ; я же отказывая на церковь лошадь мою, моей годовли, что мнѣ мой отецъ дарилъ на мою порцію, до которой лошади, какъ отецъ, такъ и дворъ нашъ, словомъ сказать, никто до нея претенсіи не имѣетъ; вамъ же за похоронъ и за труды ваши даю 1 рубль, повторяя, что лошадь сія на церковь должна быть продана за свѣдѣніемъ братчиковъ и деньги должны быть внесены, что по смерти Алексѣя, сына Семенова, черезъ двѣ недѣли

будучи за духовника у отца его Симеона напомянулъ, говоря,—что твой сынъ, какъ ты самъ знаешь, лошадь на церковь отказалъ, то можетъ быть теперь отдаете, какъ вы теперь больны; но онъ отвѣчалъ: „отецъ духовникъ! вы видите и сами, что мнѣ надобно туда итти, гдѣ и сынъ, то какъ мое тѣло привезутъ въ монастырь, на той самой лошади, то пусть братчики оную возьмутъ и продадутъ, и деньги на церковь внесутъ"; который въ скоромъ времени и преставился, и какъ привезено тѣло въ монастырь, то братчики съ сродниками его приняли оную лошадь въ свое вѣдѣніе, продали за 20 рублей и деньги приняли въ карнавку (кружку) братскую церковную. Что все вышеписанное вѣрно и справедливо, показуемъ ниже сего рукъ нашихъ.

Но сего 1807 г. м. сентября, не зная по какой причинѣ, вышепрописанный судья г. Шукста, сговорившись ли съ ассесоромъ нижняго суда г. Кулешомъ, и то неизвѣстно съ опредѣленія-ли суда, или отъ своей персоны, собравши десятниковъ 5 человѣкъ, поручилъ оныхъ дозорцу и, какъ поразбойнически, безъ всякаго уваженія, будто иностранцы, во-первыхъ напавши на монастырь на келію начальника и показавши опредѣленіе нижняго земскаго суда, подписанное единымъ ассесоромъ, строго и сурово начали екзековать, не дѣлая никакого послабленія, котораго просилъ начальникъ іеромонахъ Алексѣй, говоря: „позвольте мнѣ письменное объясненіе сдѣлать съ г. ассесоромъ"; но они, не взирая на сіе, сейчасъ схватя съ ложки (=ложе, кровать) прописаннаго начальника сѣкиру, желѣзную лопату и прочіе монашескія вещи, потаскали въ шинокъ и прописанныя вещи отдали въ заставъ (подъ залогъ) на взятую ими водку на одинъ рубль съ половиною, которую выпивши, требовали кушанья, а какъ не сыскали таковаго для себя удовольствія, то вскричали: „что мы будемъ здѣсь? поѣдемъ въ фольварокъ Жидейкишки Кропскаго монастыря",—и напавши на оный, дѣлали, что имъ было угодно, да не такъ какъ слѣдуетъ экзекуторамъ, но какъ разбойники, прискоча на лошадяхъ, всѣхъ работниковъ и прикащика разогнали, двухъ шестилѣтныхъ кабановъ, стоющихъ 10 р., сейчасъ убили, господиню (хозяйку) отогнавъ, масло, сыры и прочіе хозяйскіе припасы грабительствомъ побрали, равно и варывный огородъ разнаго плода такожъ и горохъ опустошили; а наконецъ до крайняго опустошенья и лошади упустили, требуя водки и всякаго излишняго удовольствія и, вышедши за фольварковые ворота, переймали ѣдущихъ дорогою людей, запрашивали съ ними пить и помогать разные разбои дѣлать, набравши въ поблизости стоящемъ шинкѣ водки гарнцовъ 11. Что вышепрописанный начальникъ видя такое нетерпимое разореніе фольварка Жидейкишскаго, просилъ его благородіе г. Шуксты, яко опекуна той госпожи Танской, дабы приказалъ не дѣлать таковаго разоренія, покуда между собою сдѣлаемъ объясненіе съ условіемъ, но онъ вскричалъ: „nie ustąpię, nim póki mnie na stoł 12 czerwonych złotych nie połozysz!" (Не уступлю, пока не положишь на столъ 12 червонцевъ). Между тѣмъ временемъ помянутый дозорецъ барткупскій Терниловичъ съ пятью десятниками и лошадьми причинилъ монастырю немалые обиды, считая кабаны по 10 рублей, итого 20 рублей, да за масло, сыръ и прочіе съѣстные припасы, спашенья, избитья огородовъ, такъ и стоптанья гороха людьми и лошадьми, да за выпитую водку готовыми деньгами взятой 18 рублей, да и за заплаченные за лошадь 36 рублей, то итого съ кабанами наличными деньгами убытку 74 рубля; прочіе же харчи какъ съ хлѣба, масла, сыровъ, молока, спашенья, избитья огородовъ и прочаго хлѣба, сѣна, оброка (овса) для лошадей на 50 рублей, итого всей обиды монастырю 124 рубля; и что все вышеписанное при слѣдственномъ съ духовной стороны семъ показаніи не въ маломъ числѣ собранныхъ хозяевъ, какъ со стороны брат-

чиковъ, такъ равно и съ подданныхъ Кронскаго монастыря вѣрно и точно показали съ подписаніемъ рукъ тремя крестами. (Слѣдуютъ шесть подписей именъ и фамилій свидѣтелей, приложившихъ къ своимъ подписямъ кресты. *(л. 1—6)*.

1807 г. декабря 5, за № 1538. Минская духовная консисторія отнеслась въ Ковенскій нижній земскій судъ съ требованіемъ отъ него — „незамедлительно увѣдомленія, точно-ли посылаема была на Кронскій монастырь экзекуція, буде же дѣйствительно такъ было, то для чего именно? съ чіего повелѣнія? въ коликомъ числѣ людей и кто именно? сколько оные тамъ пробыли и знаетъ-ли судъ о убыткахъ, грабительствѣ помянутою экзекуціею монастырю причиненныхъ"? *(л. 7)*.

Не получивъ отвѣта на это отношеніе, Минская консисторія вторично относилась въ тотъ же земскій судъ *15 апрѣля 1808 г.* съ тѣмъ же запросомъ. *(л. 9)*.

Не получивъ отвѣта отъ нижняго земскаго суда и на вторичный свой запросъ, Минская консисторія отнеслась въ Литовско-Виленское губернское правленіе отъ *4 октября 1808 г.*, за № 1662, — „дабы благоволило къ удовлетворенію вышеприписаннаго требованія Ковенскій нижній земскій судъ строжайше понудить и о послѣдующемъ консисторію увѣдомить". *(л. 10)*.

7 ноября 1808 г. Литовско-Виленское губернское правленіе отношеніемъ за № 15741 увѣдомило Минскую консисторію, что Ковенскому нижнему земскому суду посланъ указъ — „о доставленіи по первой почтѣ правленію свѣдѣнія: поставлена-ль была въ Кронскомъ монастырѣ экзекуція, когда, по какому поводу, изъ какого числа людей оная состояла и почему допустила себя къ грабительствамъ, донося притомъ, почему тотъ судъ неудовлетворилъ требованію о семъ Минской консисторіи". *(л. 13)*.

1809 г. декабря 1. Присутствію Минской консисторіи было доложено между прочимъ, что ни по вышеприсанному отношенію губернскаго правленія, ни по рапорту игумена Зосимы, отъ нижняго земскаго суда не получено никакого свѣдѣнія о насланной на Кронскій монастырь экзекуціи, и потому постановлено было: „въ Литовско-Виленское губернское правленіе еще сообщить, дабы благоволило о вышеписанномъ (объ экзекуціи) увѣдомить консисторію незамедлительно". *(л. 15)*.

1811 г. апрѣля 11. Присутствію Минской консисторіи по тому же дѣлу докладывано:

„Консисторія двумя сообщеніями, 1-мъ отъ 4-го октября 1808 г., и 2-мъ отъ 2-го декабря 1809 г. въ Литовско-Виленское губернское правленіе посланными по дѣлу о причиненіи Кронскому Троицкому монастырю, что нынѣ приходская церковь, экзекуціею, отъ Ковенскаго нижняго земскаго суда 1807 г. сентября въ первыхъ числахъ посыланною, разными грабительствами немалаго убытка, требовала понудить означенный Ковенскій нижній земскій судъ къ удовлетворенію требованій сея консисторіи. И хотя означенное губернское правленіе таковымъ же (отношеніемъ) отъ 7-го ноября тогожъ года консисторію увѣдомила, что о доставленіи оному свѣдѣнія: поставлена-ль была въ Кронскомъ монастырѣ экзекуція, когда и по какому поводу, изъ какого числа людей оная состояла и почему допустила себя къ грабительствамъ, донеся притомъ почему тотъ судъ не удовлетворилъ требованій о семъ консисторіи, — Ковенскому нижнему земскому суду указъ посланъ; — но что онымъ судомъ по сему губернскаго правленія указу учинено и какое сдѣлано на рапортѣ его, буде присланъ, положеніе, дальнѣйшаго свѣдѣнія о томъ консисторія не имѣетъ. Для того приказали: въ означенное Литовско-Виленское губернское правленіе *третично* сообщить, дабы благоволило о вышеписанномъ увѣдомить консисторію незамедлительно". *(л. 16)*.

19 августа 1811 г. Литовско-Виленское губернское правленіе сообщило Минской консисторіи слѣдующее:

„По сообщенію оной консисторіи о присылкѣ ей свѣдѣнія, что учинено по прежнимъ ея требованіямъ въ разсужденіи чинимыхъ Кронскому Троицкому монастырю въ 1807 г. грабительствъ и прочаго,—а по справкѣ оказалось: что по прежнему оной консисторіи сообщенію, сіе правленіе отъ Ковенскаго нижняго земскаго суда требовало указомъ ноября въ 7 день прошлаго 1808 г., за № 15505, вышеписаннаго свѣдѣнія, по оный, приславъ рапортъ о полученіи указа, донесъ, что заключилъ резолюцію учинить по сему предмету выправку, и что окажется доложить присутствію. исполнительнагожъ рапорта не получено въ семъ правленіи. Опредѣлено: Ковенскому нижнему земскому суду о доставленіи требуемыхъ отъ него свѣдѣній съ *первою почтою* подтвердить строжайше указомъ, велѣвъ присовокупить къ тому и объясненіе, почему въ 1808 г. предписаніе сего правленія не выполнено, о чемъ и оную консисторію увѣдомить тѣмъ, что правленіе по полученіи отъ суда свѣдѣній не оставитъ учинить разсмотрѣнія и положенія". *(л. 20)*.

1813 г. ноября 28. Минской духовной консисторіи докладывано:

„Посланными изъ консисторіи въ Литовско-Виленское губернское правленіе тремя сообщеніями отъ 27-го августа, отъ 30-го ноября 1811 г. и 17-го іюля сего 1813 г. по дѣлу о причиненіи бывшему Кронскому монастырю грабительствомъ обиды экзекуціею, отъ Ковенскаго нижняго земскаго суда 1807 г. сентября въ 1-хъ числахъ посыланною; требовано на вышеписанныя сообщенія увѣдомленія, что Ковенскимъ нижнимъ земскимъ судомъ по предписанію онаго Литовско-Виленскаго губернскаго правленія отъ 7 ноября 1808 г. учинено? но отъ Виленскаго губернскаго правленія и до сихъ поръ никакого увѣдомленія въ присылкѣ нѣтъ. Для того приказали: сообщить еще въ Литовско-Виленское губернское правленіе, дабы благоволило увѣдомить сію консисторію о вышеписанномъ въ непродолжительномъ времени". (Исполнено 30 ноября 1813 г. за № 2525). *(л. 26)*.

23 мая 1814 г. Литовско-Виленское губернское правленіе сообщило Минской духовной консисторіи слѣдующее:

„По сообщенію оной консисторіи, въ коемъ прописала, что по дѣлу о причиненіи бывшему Кронскому Троицкому монастырю обиды поставленною отъ Ковенскаго нижняго земскаго суда экзекуціею вслѣдствіе требованія оной, хотя сіе правленіе сообщеніемъ отъ 19 августа 1811 г. дало знать, что строжайше подтверждено Ковенскому нижнему земскому суду о доставленіи требуемыхъ отъ него свѣдѣній съ присылкою объясненія, почему съ 1808 года данное ему предписаніе не выполнено, но что по тому предписанію учинено, о томъ оная консисторія свѣдѣнія не имѣла, а потому требуетъ увѣдомить, что онымъ судомъ по таковому предписанію учинено, а по справкѣ оказалось: что по первому оной консисторіи сообщенію по дѣлу о причиненіи Кронскому монастырю, что нынѣ приходская церковь, экзекуціею отъ Ковенскаго нижняго земскаго суда въ первыхъ числахъ сентября 1807 г. посыланною,—напоемъ водки и другими грабительствами, немало убытка, сіе правленіе отъ Ковенскаго нижняго земскаго суда указомъ отъ 7 ноября 1808 г. требовало донесенія, точно-ли была поставлена экзекуція въ Кронскомъ монастырѣ, когда, по какому поводу и съ какого числа людей оная состояла, почему допустила себя къ грабительству и почему тотъ судъ не удовлетворилъ о семъ требованій консисторіи. На каковое предписаніе, когда не было чрезъ долгое время исполнительнаго рапорта, а помянутая консисторія вновь о томъ сообщала сему правленію, то сіе правленіе 20 августа 1811 г. Ковенскому нижнему земскому суду о доставленіи поясненныхъ требуемыхъ отъ него свѣдѣній съ *первою*

почтою подтвердило *строжайше* указомъ, съ тѣмъ, чтобы доставилъ и объясненіе, почему данное ему предписаніе съ 1808 г. не выполнилъ; о чемъ тогда же и оную консисторію увѣдомило, но по случаю за нашествія сюда въ 1812 г. непріятеля Ковенскій нижній земскій судъ исполнительнаго рапорта не прислалъ, въ семъ правленіи опредѣлено: Ковенскому нижнему земскому суду строжайше подтвердить (и подтверждено), чтобы онъ повелѣнное ему первыми указами сего правленія донесеніе прислалъ непремѣнно съ *первою почтою*, вмѣстѣ съ объясненіемъ, почему таковое не доставлено съ 1808 года; ибо въ противномъ случаѣ за таковымъ донесеніемъ пошлется на счетъ его нарочный; о чемъ оной консисторіи симъ дать знать.

29 мая, № 10, въ журналѣ Минской духовной консисторіи положена резолюція:— приказали: „съ прописаніемъ сего сообщенія дать знать Виленскому архимандриту (Св.-Духова монастыря) Іоилю указомъ, съ тѣмъ чтобы онъ о томъ, что по слѣдствію окажется, репортовалъ духовной консисторіи безъ упущенія“. *(л. 31—32)*.

15 іюля 1814 г., архимандритъ Іоиль, извѣщая Минскую консисторію о полученіи вышеупомянутаго указа, между прочимъ пишетъ: „Резолюція духовной консисторіи между прочимъ требуетъ отъ меня репорта, что по слѣдствію о причиненіи помянутыхъ обидъ окажется, консисторіи легко было это сказать, но не такъ легко выполнить. Кто увѣдомитъ меня объ ономъ дѣлопроизводствѣ, когда я неизвѣстенъ: назначенъ-ли по сему дѣлу съ духовной стороны депутатъ? Кто именно и предписано-ли ему репортовать мнѣ по окончаніи слѣдствія? Невѣдомъ будучи обо всемъ этомъ со стороны духовной консисторіи, не смѣю обѣщать исполнительнаго репорта: ибо обѣщаніемъ неизвѣстнаго я бы показалъ крайнее невѣдѣніе порядка и чрезъ то унизилъ себя въ глазахъ духовной консисторіи“. *(л. 33)*.

26 сентября 1814 г. Литовско-Виленское губернское правленіе сообщило Минской духовной консисторіи слѣдующее:

„Сіе правленіе слушавъ рапортъ Ковенскаго нижняго земскаго суда, коимъ на предписаніе сего правленія о присылкѣ донесенія, точно ли въ Кронскомъ Троицкомъ монастырѣ, что нынѣ приходская церковь, въ 1808 г. поставлена экзекуція, когда, по какому поводу, съ какого числа людей оная состояла и почему допустилась къ грабительству, доноситъ, что для произведенія о семъ изслѣдованія былъ командированъ онаго суда засѣдатель Грондзскій, который по окончаніи донесъ, что 1808 г. былъ поставленъ на экзекуціи имѣнія Кронскаго монастыря, что нынѣ приходская церковь, въ фольваркѣ Жидейкишкахъ смотритель парафіи Дорсунисской Терпиловскій для взысканія государственныхъ податей, отъ трехъ лѣтъ неуплоченныхъ, съ десятью казаками и десятниками, которая стояла чрезъ пять дней, и какъ не было чѣмъ оной кормить, то тотъ смотритель приказалъ на счетъ монастыря брать у еврея Ореля хлѣбъ и водку; экзекутники для кушанья закололи свинью и поросенка, а какъ нужно было имъ уплачивать ежедневно по 10 копѣекъ, а смотрителю по 20 коп., начальникъ же бывшаго монастыря Вычиковскій таковыхъ не давалъ, то тотъ смотритель принужденнымъ былъ взять двѣ коровы и по таксѣ продалъ оныя за 14 руб. серебромъ и изъ оныхъ денегъ уплатилъ за наборъ у еврея водки и хлѣба, а также экзекутникамъ; а по представленіи настоятелемъ монастыря Вычиковскимъ въ уплатѣ податей въ повѣтовое казначейство квитанціи, частореченный смотритель велѣлъ той экзекуціи выступить; при производствѣ же изслѣдованія никто изъ духовенства никакой претензіи о давнопрошедшемъ якобы грабительствѣ не распространялъ; чтожъ касается до того, почему предписаніе сего правленія отъ 7-го ноября 1808 г. оный судъ не выполнилъ, то сіе произошло отъ того, что во время

нашествія въ Россійскіе предѣлы (непріятеля) дѣла того суда разорены и приведены въ безпорядокъ, безъ коихъ нужныхъ выправокъ сдѣлать не было возможно. Опредѣлено: поелику какъ изъ дѣла имѣющагося въ семъ правленіи видно, что о доставленіи вышепоясненнаго свѣдѣнія предписываемо было Ковенскому нижнему земскому суду вслѣдствіе отношенія оной консисторіи, то объ ономъ дать симъ знать. (*л. 37*).

30 сентября, № 4, въ журналѣ Минской духовной консисторіи положена резолюція:

„Какъ по справкѣ оказалось, что Кронскій Троицкій монастырь по указу Св. Синода въ прошломъ 1810 году упраздненъ и обращенъ въ приходскую церковь, то дѣло сіе о причиненіи означенному бывшему монастырю насланною отъ Ковенскаго нижняго земскаго суда экзекуціею разныхъ обидъ, по неимѣнію нынѣ отъ приходской Кронской Троицкой церкви никакихъ претензій къ означенному Ковенскому суду, предать вѣчному забвенію и оное считать въ числѣ рѣшенныхъ“.

Дѣло № 297,—(л. 39.).

163.

1807—1809 г. Дѣло о православныхъ монастыряхъ въ Бѣлостокской области, присоединенной къ Россіи по Тильзитскому трактату. № 298.

Послѣ раздѣла Польши православные монастыри: Заблудовскій Успенскій, Бѣльскій Николаевскій и Дрогичинскій Троицкій отошли къ Пруссія; Дрогичинскій Преображенскій и Яблоченскій Онуфріевскій къ Австріи. Указомъ Св. Синода отъ 23 марта 1797 г. архіепископу Минскому Іову дано знать, что эти монастыри—„по дѣламъ своимъ относиться должны въ тамошнія гражданскія правительства, а буде отъ оныхъ послѣдуютъ каковыя по просьбамъ означенныхъ монастырей начальниковъ требованія объ удовлетвореніи ихъ какими духовными чинами или о снабдѣніи святымъ мvромъ, таковыя и симъ подобныя тѣхъ правительствъ требованія удовлетворять, а безъ требованія ихъ паче же въ другія ни въ какія дѣла не вступать“. По Тильзитскому трактату, заключенному между Россіей и Франціей, Бѣлостокская область отъ Пруссіи отошла къ Россіи съ находящимися въ ней монастырями: Заблудовскимъ, Бѣльскимъ и Дрогичинскимъ Троицкимъ. По поводу поступившихъ отъ этихъ монастырей разныхъ просьбъ и бумагъ, Минскій архіепископъ Іовъ спрашивалъ Св. Синодъ,—„принять-ли ему въ свое вѣдомство по прежнему оные монастыри“. Въ Заблудовскомъ монастырѣ 3 престарѣлыхъ іеромонаха съ игуменомъ вмѣстѣ, при немъ до 400 дворовъ прихожанъ; къ Заблудовской монастырской церкви, съ разрѣшенія прусскаго правительства, рукоположенъ епископомъ Родоузскимъ Даніиломъ священникъ Красовскій: посему—„считать-ли его монастыремъ или приходскою церковію“.—Указомъ Св. Синода 1807 г. октября 28-го предписано архіепископу Іову—монастырямъ симъ (Заблудовскому, Бѣльскому и Дрогичинскому Троицкому) состоять въ Минской епархіи. По сношеніи съ сенаторомъ Тейльсомъ, назначеннымъ для принятія Бѣлостокской области въ Россійское подданство, и еще съ кѣмъ слѣдуетъ, истребовать свѣдѣнія: когда и по какому случаю тѣ монастыри учреждены..., чьимъ иждивеніемъ построены..., сколько монашествующихъ.., какое имѣютъ строеніе, сколько церквей, келій; отъ чего содержаніе свое имѣютъ. По собраніи таковыхъ свѣдѣній, составить описи и вѣдомости и представить Св. Синоду. Собрать таковыя же свѣдѣнія о церквахъ приходскихъ, если таковыя имѣются въ краѣ. Если по мѣстнымъ свѣдѣніямъ окажется что́ нужнымъ къ благоустройству тамошняго духовенства, архіепископъ имѣетъ представить о томъ съ мнѣніемъ.—Отношеніемъ отъ 10 декабря 1807 г. архіепископъ Іовъ просилъ сенатора Тейльса указать лицо, которое будетъ назначено въ пособіе для собранія вышеупомянутыхъ свѣдѣній о монастыряхъ уполномоченному отъ архіепископа священнику М. Страховичу. Вмѣстѣ съ тѣмъ архіепископъ просилъ Тейльса, при устроеніи новопріобрѣтеннаго края Бѣлостокскаго, „возъимѣть вниманіе относительно учрежденія вновь на первый случай хотя въ одномъ городѣ Бѣлостокѣ грекороссійскаго собора съ духовенствомъ сообразно съ Гродненскимъ“. Въ томъ же отношеніи архіеп. Іовъ высказалъ свое мнѣніе относительно Супрасльскаго базиліанскаго монастыря,

находящагося не въ далекомъ разстояніи отъ Бѣлостока, отъ котораго въ смутныя времена претерпѣвали благочестивые разныя гоненія и притѣсненія, который слѣдовало бы обратить хотя во второклассный православный монастырь, переведя въ оный монашествующихъ изъ трехъ монастырей православныхъ, въ Бѣлостокской области состоящихъ, превративъ сіи монастыри (Заблудовскій, Бѣльскій и Дрогичинскій Троицкій) въ приходскія церкви. Супрасльскій базиліанскій монастырь могъ бы быть возвращенъ православнымъ подобно тому, какъ это сдѣлано съ Минскимъ базиліанскимъ Петропавловскимъ монастыремъ, который, по присоединеніи Минской губерніи къ Россіи, возвращенъ православнымъ, а послѣ превращенъ въ каѳедральный соборъ. „Симъ самымъ ваше высокопревосходительство изволите сдѣлать для себя честь и православнымъ отраду, иновѣрнымъ же преграду думать о возстановленіи уніи".—Сенаторъ Тейльсъ отношеніемъ отъ 18-го генваря 1808 г. извѣщая архіепископа Іова о полученіи отношенія отъ 10 декабря 1807 г. черезъ священника Страховича, извиняется, что не можетъ дать сему священнику писца, по неимѣнію таковаго; изъявляетъ готовность не упустить „ни единаго случая споспѣшествовать благимъ намѣреніямъ" архіепископа „о пользахъ святыя церкви" православной. Относительно просьбы архіепископа ходатайствовать о возвращеніи православнымъ Супрасльскаго *базиліанскаго* монастыря заявляетъ, что въ силу высочайшаго манифеста о присоединеніи къ Россіи Бѣлостокскаго края, онъ „не почитаетъ себя и никого въ правѣ ни подъ какимъ предлогомъ входить въ распоряженіе о монастыряхъ иновѣрныхъ, къ нарушенію ихъ правъ или ущербу служащихъ".—Въ письмѣ отъ 15 ноября 1808 г. къ какому-то вліятельному лицу (Николаю Николаевичу) архіепископъ Іовъ сообщаетъ объ отказѣ сенатора Тейльса возвратить православнымъ Супрасльскій монастырь, подъ предлогомъ, будто онъ не можетъ сдѣлать этого вопреки высочайшему манифесту по поводу присоединенія къ Россіи Бѣлостокскаго края, на самомъ же дѣлѣ потому, что онъ обѣщалъ Супрасльскому архимандриту возвесть его въ санъ уніатскаго епископа, какъ объ этомъ сообщилъ онъ, Тейльсъ, благочинному трехъ бѣлостокскихъ монастырей архимандриту Зосимѣ. „Изъ чего же заключаю я, что таковое предпріятіе г. сенатора Тейльса клонится не къ уничтоженію уніи, а единственно къ распространенію оной въ пріобрѣтенномъ отъ Польши краѣ". Архіепископъ проситъ Н. Н. написать въ Петербургъ къ кому слѣдуетъ, чтобы въ Супраслѣ не былъ особенный архіерей уніатскій, „такъ какъ и католическаго нѣтъ".—Минская духовная консисторія, на основаніи доставленныхъ священникомъ Страховичемъ описей, вѣдомостей и свѣдѣній о состояніи вышеупомянутыхъ монастырей, въ докладѣ своемъ архіепископу Іову отъ 4-го іюня 1808 г. полагала: 1) Заблудовскій монастырь закрыть и образовать двуклирный приходъ; 2) Бѣльскій и Дрогичинскій Троицкій заслуживаютъ также упраздненія и превращенія въ приходскія церкви, но чтобы не подать прихожанамъ случая къ скорому совращенію въ унію или въ римско-католическую вѣру, оставить при прежнемъ ихъ положеніи, „пока время обстоятельства перемѣнитъ". Архіепископъ Іовъ мнѣніе консисторіи утвердилъ и почти буквально изложилъ его въ своемъ представленіи Св. Синоду по этому предмету. Св. Синодъ согласился съ мнѣніемъ архіепископа Іова и свое опредѣленіе чрезъ синодальнаго оберпрокурора кн. А. Голицына представилъ на высочайшее усмотрѣніе. По докладу синодальнаго оберпрокурора, государю императору угодно было—„оставить монастыри въ томъ же самомъ положеніи, какъ они прежде существовали", о чемъ и сообщено архіепископу Іову указомъ отъ 15-го іюля 1809 г.

1807 года октября 3. Святѣйшему Правительствующему Синоду Іова архіепископа Минскаго и Литовскаго рапортъ.

Указомъ изъ Святѣйшаго Правительствующаго Синода отъ 23-го марта 1797 года по доношенію моему, коимъ я, по поводу вступившихъ тогда ко мнѣ жалобъ отъ начальниковъ принадлежавшихъ прежде къ вѣдомству Минской епархіи, а потомъ по отдѣленіи отъ Польши нѣкоторыхъ провинцій къ Римской имперіи и королевству Прусскому издревле благочестивыхъ монастырей: Заблудовскаго Успенскаго, Бѣльскаго Николаевскаго, Дрогичинскаго Троицкаго въ Пруссіи, а Дрогичинскаго Преображенскаго и Яблочинскаго Онуфріевскаго въ Цесаріи оставшихся, просилъ въ резолюцію указа, какъ мнѣ въ такомъ случаѣ поступать, дано знать, что тѣ монастыри по дѣламъ своимъ относиться должны въ тамошнія гражданскія правительства, а буде отъ оныхъ послѣдуютъ каковыя по просьбамъ означенныхъ монастырскихъ началь-

никовъ требованія объ удовлетвореніи ихъ какими духовными нашего исповѣданія чинами или о снабдѣніи святымъ мvромъ, таковыя и симъ подобныя тѣхъ правительствъ требованія мнѣ удовлетворять, а безъ требованія ихъ паче же въ другія ни въ какія дѣла не вступать. Поелику же нынѣ явясь въ Минскую духовную консисторію находящійся при Заблудовскомъ Успенскомъ монастырѣ для исправленія прихожанамъ мірскихъ требъ священникъ Василій Красовскій подалъ прошеніе о дозволеніи ему тамошней Успенской церкви разныя ветхости починкою исправить. И другія ко мнѣ вступили бумаги, какъ то: прошеніе Бѣльскаго Николаевскаго монастыря отъ начальника Лаврентія о перемѣщеніи его, въ разсужденіи много понесенныхъ имъ въ защищеніи тяжбою по разнымъ въ Пруссіи судебнымъ мѣстамъ монастырскихъ имѣній и другихъ въ устройствѣ монастыря трудомъ и чрезъ то изнеможеніе въ силахъ въ Кіевопечерскую Лавру, и Дрогичинскаго Троицкаго монастыря отъ игумена Михаила доношеніе съ прошеніемъ о повелѣніи находящемуся въ Заблудовскомъ Успенскомъ монастырѣ іеромонаху Іоилю, яко самовольно, во время посылки его по монастырскимъ надобностямъ въ городъ Бѣлый-Стокъ, тамо оставшемуся, возвратиться въ свой монастырь по настояніи въ немъ надобности, къ тому же по заключенному между Россіею и Франціею іюня 25 (іюля 7) сего года мирному трактату, тѣ мѣста, въ коихъ состоятъ вышеозначенные три монастыря, Заблудовскій, Бѣльскій и Дрогичинскій Троицкій, отъ Пруссіи отошли уже въ предѣлы Россійской имперіи; для того Святѣйшему Правительствующему Синоду о семъ нижайше представляя, принять ли мнѣ въ вѣдомство свое по прежнему оные монастыри, а равно какъ священникъ Красовскій будучи въ консисторіи показалъ, что онъ рукоположенъ въ прошломъ 1806 году преосвященнымъ Даніиломъ, епископомъ Родоузкимъ къ Заблудовской Успенской монастырской церкви въ приходскаго священника съ позволенія прусскаго начальства, при которой имѣется фундушевой пахатной и сѣнокосной земли три уволоки и прихожанъ болѣе четырехсотъ дворовъ, да сверхъ того, производится отъ нихъ ежегодно на весь причтъ до 80 корцевъ одной ржи, то Заблудовскій Успенскій монастырь, въ которомъ находятся теперь три только престарѣлые монашествующіе: игуменъ и 2 іеромонаха, монастыремъ ли считать или приходскою церковью, да можно ли къ оной по просьбѣ тамошнихъ прихожанъ рукоположить другаго священника, благопочтеннѣйше испрашиваю на сіе въ резолюцію указа.

Дѣло № 298, л. 7.

1807 года октября 28. Указъ Св. Синода архіепископу Минскому и Литовскому Іову.

По указу его императорскаго величества Святѣйшій Правительствующій Синодъ слушалъ предложеніе синодальнаго господина оберъ-прокурора статсъ-секретаря дѣйствительнаго камергера и кавалера князя Александра Николаевича Голицина, и приложенное при немъ въ копіи отношеніе, полученное имъ отъ господина министра внутреннихъ дѣлъ сего мѣсяца отъ 17-го числа, въ коемъ написано, что въ новопріобрѣтенномъ отъ Пруссіи по силѣ Тильзитскаго трактата краѣ находится, сколько извѣстно, три монастыря греческаго исповѣданія, его императорское величество между прочими распоряженіями о принятіи въ подданство россійское области сей высочайше повелѣть ему г. министру изволилъ относительно состоящихъ въ оной монастырей греческаго исповѣданія сообщить ему г. оберъ-прокурору съ тѣмъ, чтобы они, какъ снабжены были теперь обыкновенными формами, по коимъ въ церковномъ служеніи производятся молитвы за государя императора и всю императорскую фамилію, такъ и вообще объ управленіи оныхъ были бы

приняты по начальству духовному надлежащія мѣры. О чемъ сообщая онъ г. министръ внутреннихъ дѣлъ считаетъ за нужное предварить его г. оберъ-прокурора, что для принятія въ подданство и устроеніе Бѣлостоцкаго края отправляется о томъ г. тайный совѣтникъ и сенаторъ Тейльсъ. Приказали: во исполненіе означеннаго именнаго высочайшаго повелѣнія учинить слѣдующее: 1) для доставленія въ упоминаемые монастыри отправить къ вашему преосвященству изъ имѣющихся въ С.-Петербургской синодальной типографіи формъ о возношеніи въ церковномъ служеніи государя императора и всей императорской фамиліи, молебнаго пѣнія па дни восшествія на престолъ и коронаціи, ектеніи о побѣдѣ надъ супостаты и реестры панихидные по пяти экземпляровъ, да изъ Московской синодальной типографіи столько же табелей высокоторжественнымъ и викторіальнымъ днямъ, безденежно, съ тѣмъ, что ежели окажется оныхъ недостаточно и ежели и другихъ какихъ необходимо нужныхъ для священпослуженія книгъ не имѣется, въ такомъ случаѣ о званіи и количествѣ ихъ отрапортовать вамъ Св. Синоду. 2) Показаннымъ монастырямъ по мѣстоположенію края того состоять въ Минской епархіи въ вѣдѣніи вашемъ, въ управленіи коихъ поступать вамъ на такомъ же точномъ основаніи, какъ и прочія въ епархіи вашей монастыри и церкви состоятъ. При чемъ предписать вашему преосвященству, чтобы по сношенію о семъ съ упоминаемымъ г. т. сов. и сенаторомъ Тейльсомъ и еще съ кѣмъ слѣдовать будетъ истребовали свѣдѣнія: когда и по какому случаю тѣ монастыри учреждены, какое названіе имѣютъ и чьимъ иждивеніемъ построены, какое въ нихъ начальство, ежели архимандрическое, то съ котораго времени и почему учреждено, и въ коихъ игуменское или строительское? Кто именно таковые настоятели и сколько состоитъ въ каждомъ по чинамъ монашествующихъ? Гдѣ тѣ монастыри состоятъ, въ городахъ или уѣздахъ, и въ какомъ отъ первыхъ разстояніи, при какихъ мѣстахъ и урочищахъ, какое имѣютъ строеніе, сколько церквей, келій и прочаго, отъ чего содержаніе свое имѣютъ и съ означеніемъ, если гдѣ какія достопамятныя происшествія были, и всѣхъ относящихся къ сему обстоятельствъ. По собраніи же таковыхъ свѣдѣній, сочиня по обыкновеннымъ формамъ списки и вѣдомости, представить Св. Синоду. А ежели въ показанномъ краѣ кромѣ тѣхъ монастырей состоятъ еще и церкви грекороссійскаго исповѣданія, то и о количествѣ ихъ и при нихъ священно и церковно-служителей и ихъ дѣтей, а также приходскихъ дворовъ и въ нихъ жителей отрапортовать, поступая и въ управленіи оными на подобномъ вышеписанному основаніи съ тѣмъ, что ежели вы усмотрите по мѣстнымъ свѣдѣніямъ что нужнымъ къ благоустройству тамошняго духовенства, то бы представили объ ономъ Св. Синоду съ мнѣніемъ. Вслѣдствіе чего означенныхъ формъ молебнаго пѣнія, ектеніи о побѣдѣ и реестра панихиднаго по 5-ти экземпляровъ посылаются при семъ, а о доставленіи табелей высокоторжественнымъ и викторіальнымъ днямъ указъ въ Московскую типографскую контору посланъ. Увѣдомленіе же о семъ г. министра внутреннихъ дѣлъ предоставлено синодальному г. оберъ-прокурору и кавалеру князю Александру Николаевичу Голицыну. Октября 28-го дня 1807 года.—№ 3796.

Дѣло № 298, л. 9.

1807 года декабря 10. Отношеніе архіепископа Іова къ сенатору Тейльсу.

Высокопревосходительный господинъ, милостивый государь!

Указомъ изъ Святѣйшаго Правительствующаго Синода, отъ 28-го октября сего 1807 года ко мѣ послѣдовавшимъ, между прочимъ велѣно: находящимся въ новопріобрѣтенномъ отъ Пруссіи по силѣ Тиль-

зитскаго трактата Бѣлостоцкомъ краѣ тремъ монастырямъ греческаго исповѣданія состоятъ въ Минской епархіи въ вѣдѣніи моемъ, и чтобы я, по сношеніи съ вашимъ высокопревосходительствомъ и еще съ кѣмъ слѣдовать будетъ, истребовалъ свѣдѣнія: когда и по какому случаю тѣ монастыри учреждены? Какое названіе имѣютъ и чьимъ иждивеніемъ построены, какое въ нихъ начальство, если архимандрическое, то съ котораго времени и почему учреждено, и въ коихъ игуменское или строительское? Кто именно тамошніе настоятели и сколько состоитъ въ каждомъ по чинамъ монашествующихъ? Гдѣ тѣ монастыри состоятъ, въ городахъ или уѣздахъ и въ какомъ отъ первыхъ разстояній, при какихъ мѣстахъ и урочищахъ, какое имѣютъ строеніе, сколько церквей, келій и прочаго, отъ чего содержаніе свое имѣютъ и съ означеніемъ, если гдѣ какія достопамятныя происшествія были и всѣхъ относящихся къ сему обстоятельствъ. По собраніи же таковыхъ свѣдѣній и ежели въ означенномъ краѣ кромѣ тѣхъ монастырей состоятъ еще и церкви грекороссійскаго исповѣданія, то и о количествѣ ихъ и при нихъ священно и церковно-служителей и ихъ дѣтей, а также приходскихъ дворовъ и въ нихъ жителей отрапортовать Св. Синоду. Вслѣдствіе чего для собранія вышеупомянутыхъ свѣдѣній откомандировалъ я съ духовной стороны вручителя сего благочиннаго священника Матвѣя Страховича. А потому и ваше высокопревосходительство всепокорнѣйше прошу къ безпрепятственному и точному сего исполненію учинить съ своей стороны пособіе, и кто именно для таковой необходимости отраженъ будетъ, удостоить меня увѣдомленіемъ. При чемъ долгомъ считая предварительно представить вашему высокопревосходительству на благоуваженіе, что какъ по присоединеніи Польскаго края къ Россійской державѣ, по всѣмъ почти городамъ, Минскую губернію составляющимъ, да и въ губернскомъ городѣ Гроднѣ учреждены уже грекороссійскія церкви съ духовенствомъ, какъ для штатскихъ чиновниковъ и командъ, такъ и для другихъ разнаго званія людей православнаго исповѣданія, внѣ городовъ жительствующихъ, и проходящихъ воинскихъ командъ, требующихъ удовлетворенія въ христіанскихъ требахъ. А дабы и въ обоихъ Литовскихъ губерніяхъ по всѣмъ уѣзднымъ городамъ учреждены были благочестивыя церкви, о томъ сдѣлано уже отъ меня, кому слѣдовало по командѣ, отношеніе, то не благоугодно ли будетъ вашему высокопревосходительству при устроеніи новопріобрѣтеннаго Бѣлостоцкаго края возъимѣть и по сей части вниманіе относительно учрежденія вновь на первый случай хотя въ одномъ городѣ Бѣлостокѣ грекороссійскаго собора съ духовенствомъ сообразно Гродненскому, какъ для богослуженія, такъ особливо для преподаванія исповѣдникамъ православнымъ мірскихъ требъ и другихъ законныхъ обязанностей. А какъ по присоединеніи Минской губерніи, именнымъ высочайшимъ указомъ, даннымъ Св. Синоду въ 12-й день апрѣля 1795 года, велѣно правившему тогда должность генералъ-губернатора Минскаго Тимоѳею Ивановичу Тутольмино обратить въ Минскѣ изъ лучшихъ уніатскихъ монастырей одинъ для первокласнаго мужскаго монастыря, который и учрежденъ былъ изъ базиліанскаго Петропавловскаго монастыря, а послѣ изъ онаго составленъ каѳедральный соборъ, первоначальный же монастырь содѣланъ въ Пинскѣ. Какъ же состоящій въ Бѣлостоцкой области Супрасльскій мужской монастырь, имѣющій за собой знатное количество крестьянъ, находится, сколько мнѣ извѣстно, отъ города Бѣлостока въ близкомъ разстояніи, отъ котораго въ смутныя времена, какъ по исторіи объ уніи видно, претерпѣвали благочестивые разныя гоненія и притѣсненія, то въ такомъ случаѣ убѣждаюсь просить вашего высокопревосходительства всепокорнѣйшею моею просьбою учинить куда слѣдуетъ представленіе о об-

ращеніи сего Супрасльскаго монастыря хотя во второкласный съ перемѣщеніемъ въ оный благочестивыхъ монашествующихъ изъ вышеупомянутыхъ трехъ монастырей и о превращеніи оныхъ какъ по бѣдности ихъ, такъ и потому, что при нихъ имѣются прихожане, коимъ исправлять мірскія требы чрезъ монашествующихъ не только правилами святыхъ отецъ возбранено, но и указами Св. Синода строго воспрещено, въ приходскія греко-россійскія церкви съ оставленіемъ точію при нихъ указной пропорціи земли для продовольствія будущихъ священно-церковно-служителей, а чрезъ сіе самое крестьяне при Супрасльскомъ монастырѣ нынѣ состоящіе могутъ поступить въ казну, исключая только тѣхъ выгодъ, какія для грекороссійскихъ монастырей высочайше опредѣлены. Симъ самымъ ваше высокопревосходительство изволите сдѣлать для себя честь и православнымъ отраду, иновѣрнымъ же преграду думать о возстановленіи уніи.

Впрочемъ, какое предположеніе по симъ предметамъ ваше высокопревосходительство учинить заблагоразсудите, всепокорнѣйше прошу для сообразнаго донесенія Св. Синоду не оставить почтить увѣдомленіемъ того, который за особливое себѣ удовольствіе поставляетъ быть съ истиннымъ къ достопочтенной особѣ вашей высокопочитаніемъ и съ совершенною преданностью именоваться. *(Копія).* Подлинное подписалъ: Іовъ архіепископъ Минскій и Литовскій.

Дѣло № 298 л. 27.

1807 г. декабря 30. Рапортъ благочиннаго священника Матѳея Страховича архіепископу Минскому Іову о состояніи Заблудовскаго монастыря.

Съ отношеніемъ вашего высокопреосвященства прибылъ я въ г. Бѣлостокъ мѣс. декабря 27 числа, явился съ онымъ къ г. т. сов. сенатору Тейльсу, который тотчасъ же отправилъ меня въ сказанные монастыри Заблудовскій, Бѣльскій и Дрогичинскій при особомъ своемъ данномъ мнѣ открытомъ монастырей тѣхъ настоятелямъ предписаніи и съ снабдѣніемъ о безпрепятственномъ проѣздѣ до предсказанныхъ монастырей пашпортомъ. Но чтобы учинить съ своей стороны пособіе и для таковой необходимости отрядить съ гражданскаго правительства чиновниковъ, по малости при немъ, сказуя, находящихся таковыхъ людей дать не можетъ, отказался, куда я тогожъ декабря 28 въ прописанный первый изъ нихъ Заблудовскій монастырь и прибылъ. И усмотря въ ономъ монастырѣ большія неблагоустройства, какъ въ монашествующихъ, такъ и въ священниковъ онаго монастыря, а все то зависяло бы отъ начальника, а какъ онагожъ монастыря игуменъ Енохъ [1]), будучи начальникомъ, самъ мнѣ признался, что четыре года уже прошло, въ теченіи пятого, какъ онъ, игуменъ, литургисалъ и пріобщался божественныхъ таинъ и весьма рѣдко когда бываетъ въ церкви, и воздержаніе отъ мясъ въ происходящіеся обыкновенные посты никакъ не имѣетъ, а всегда употребляетъ пищу мясную; почему и осмѣливаюсь доложить вашему высокопреосвященству — съ донесеніемъ всенижайшимъ моимъ вышепрописанныхъ обстоятельствъ. Ежели по благоразсмотрѣнію и уваженію архипастырскому необходимо надобно явиться къ вашему высокопреосвященству прописанному игумену Еноху, ожидая отъ вашего высокопреосвященства повелѣнія, предписаннаго мнѣ о томъ въ резолюцію указомъ. Благочинный священникъ Матѳей Страховичъ. 1807 г. декабря 30 дня. Заблудовъ.

NB. Сверху на рапортѣ помѣта: Получ. генв. 9 д. 1808 г. Велѣно сообщить къ дѣлу.

Дѣло № 298, л. 40.

---

[1]) Игуменъ Енохъ, какъ видно изъ имѣющейся при дѣлѣ вѣдомости о монашествующихъ Заблудовскаго монастыря, былъ старецъ 85 лѣтъ, обучался въ Кіевской духовной академіи. *Дѣло № 298, л. 126.*

1808 г. генваря 18. Отношеніе сенатора Тейльса къ архіепископу Минскому Іову.

Преосвященнѣйшій владыко! милостивый архипастырь!

Почтеннѣйшее отношеніе вашего высокопреосвященства съ отцомъ благочиннымъ священникомъ имѣлъ я честь получить и сожалѣю крайне, что не могъ на первый разъ исполнить желаемаго вами доставленіемъ оному священнику писца, каковыхъ я во всемъ своемъ штатѣ ни одного не имѣю, производя всѣ свои дѣла чрезъ находящихся при мнѣ по высочайшей волѣ чиновниковъ, а въ нужныхъ случаяхъ заимствую самъ писцовъ изъ присутственныхъ мѣстъ. Долгомъ своимъ почитаю удостовѣрить ваше высокопреосвященство, что я не упущу ни единаго случая споспѣшествовать благимъ намѣреніямъ вашимъ о пользахъ святыя нашея церкви во всемъ, что отъ меня зависѣть будетъ и съ благотворными всемилостивѣйшаго государя императора о всѣхъ подданныхъ его попеченіями согласоваться. Но какъ его императорскому величеству благоугодно было въ манифестѣ о присоединеніи Бѣлостокскаго края подъ Россійскую державу новыхъ подданныхъ своихъ торжественно обнадежить, что всѣ права и преимущества ихъ останутся неотъемлемы, исповѣданіе вѣры и собственность каждаго неприкосновенны, что и вамъ, преосвященнѣйшій владыко, не безъизвѣстно; а потому не почитаю я себя и никого въ правѣ ни подъ какимъ предлогомъ входить въ распоряженіе о монастыряхъ намъ иновѣрныхъ, къ нарушенію ихъ правъ или ущербу служащихъ; нашего же исповѣданія монастырямъ и храмамъ потщусь доставить и безъ всего того возможныя выгоды, чего по краткой моей здѣсь бытности еще никакъ не могъ я исполнить. Поручая себя священнымъ молитвамъ вашимъ и прося архипастырскаго вашего благословенія, съ совершеннымъ почтеніемъ и проч. Игнатій Тейльсъ.

Бѣлостокъ. Генваря 18-го дня 1808 г. № 190.

Дѣло № 298 л. 43.

1807—1808 г.

ОПИСАНІЕ

по силѣ указа Святѣйшаго Правительствующаго Синода учиненное новопріобрѣтеннымъ отъ Пруссіи по силѣ Тильзитскаго трактата краѣ Россійской имперіи тремъ монастырямъ благочестиваго исповѣданія, состоящихъ нынѣ въ Минской и Литовской епархіи съ показаніемъ: когда оные и по какому случаю тѣ монастыри учреждены? Какое названіе имѣютъ и чьимъ иждивеніемъ построены? Какое въ нихъ начальство? ежели архимандрическое, то съ котораго времени и почему учреждено, и въ коихъ игуменское или строительское? Кто именно таковые настоятели и сколько состоитъ въ каждомъ по чинамъ монашествующихъ? Гдѣ тѣ монастыри состоятъ, въ городахъ или уѣздахъ, и въ какомъ отъ первыхъ разстояніи? При какихъ мѣстахъ или урочищахъ? Какое имѣютъ строеніе? Сколько церквей, какія въ нихъ утвари и ризницы, хранятся-ли церковной суммы прихода и расхода книги, и коликое число на лицо состоитъ въ карнавкѣ денегъ, келій и прочаго? Отъ чего содержаніе свое имѣютъ и съ означеніемъ есть-ли гдѣ какія достопамятныя происшествія? О движимомъ и недвижимомъ имѣніи и сколько при нихъ имѣется пахотной и сѣнокосной земли и сколько получаютъ отъ прихожанъ приходомъ къ монастырю принадлежащихъ деревень въ годъ десятинной сбожей ссыпки? О подробномъ свѣдѣніи слѣдующее значитъ:

1. Заблудовскій Успенскій монастырь.

Оный монастырь, какъ по фундушу имѣющагося оригиналомъ доселѣ въ монастырѣ, отъ 1567 года наданнаго отъ Григорія Александровича Хоткевича, гетмана найвысшаго В. Кн. Литовскаго, явствуетъ, что съ

самаго начала былъ заложенъ отъ онаго г-на Хоткевича приходскою благочестивою церковію двопрестольною, во имя Успенія Пресвятыя Богоматери и Святителя Николая; назначилъ къ ней только одного благочестиваго священника и діакона, для коихъ также фундушемъ надавъ, во-первыхъ, плацъ, близъ самой церкви лежащій, для постройки дому священническаго, въ томъ числѣ и діаконскаго и всей надлежащей для нихъ по хозяйству будовли, а во вторыхъ, и землею также пахатною вмѣстѣ съ сѣнокосомъ тремя волоками для пользованія находящагося при церкви священника фундушемъ. Таковую церковь на вѣчныя времена снабдѣлъ и утвердилъ, но чьимъ иждивеніемъ первоначально построенъ священническій тотъ домъ и вся будовля, необходимо нужная по хозяйству, въ томъ фундушѣ не изъясняется. А какъ изъ подтвержденій онаго фундуша, состоявшагося 1641-го ноября 16-го, перваго, Анны Кищанки (Кишчанки), жены его г. Хоткевича, княгини Радзивиловой воеводиной виленской, гетмановой В. Кн. Литовскаго, а изъ втораго, 1611 года марта 8-го числа князя Радзивила Христофора, видно, что прибавлено по умноженію благочестиваго народа и третье лицо протопопа. А именовался нынѣшній монастырь Заблудовскій приходскою церковію по 1658 годъ, а изъ документа подтвердительнаго тогожъ фундуша, состоявшагося 1659 ноября 20 дня, княгини Маріи, господаровой земель Молдавскихъ, Радзивиловой воеводиной виленской гетмановой В. Кн. Литовскаго, явствуетъ и именуетъ уже тотъ же Заблудовскій вышеписанный священническій домъ монастыремъ. И положено въ томъ же документѣ монаховъ особъ 12, но оное дѣйствительно не совершилось. А по какому случаю названъ монастыремъ, о томъ по всѣмъ документамъ и фундушамъ никакова ни малѣйше свѣдѣній не предвидится; который монастырь и нынѣ названіе имѣетъ по мѣстечку Заблудовѣ, внутри коего при базарѣ и положеніе свое имѣетъ. И начальство съ самаго названія монастыремъ имѣетъ и понынѣ игуменское; игуменъ Енохъ, іеромонахъ Іоиль. Священники нынѣ въ немъ находятся Василій Красовскій и Трофимъ Чернявскій, и кромѣ тѣхъ изъ монашествующихъ, такъ изъ священниковъ въ монастырѣ болѣе нѣтъ. Состоитъ же оный монастырь въ уѣздѣ въ разстояніи отъ города Бѣлостока въ 12-ти верстахъ, а отъ онаго состоитъ также Бѣльскій монастырь въ четырехъ миляхъ. Какія въ немъ были достопамятныя происшествія, того по монастырскимъ бумагамъ не открылось. Церковь деревянная, вовсе старая, нынѣ починяется, о трехъ куполахъ. Крыша новая покрыта гонтою и извнѣ начато дѣлать шеліованье стѣны тартицами (=обшивка стѣны досками). Колокольня также деревянная, старая, колоколовъ 5, да и прочее монастырское строеніе все деревянное старое, починки требующее. Келіи игуменскія вмѣстѣ и братскія, прихожая съ тремя чуланами, въ коихъ живутъ нынѣ вышепрописанные священники и дьячокъ. Напротиву тѣхъ келій, подъ одною крышею, бывшая нѣкогдась трапезная церковь совсѣмъ по обветшалости ея сдѣлана нынѣ кладовою съѣстныхъ припасовъ. Тоже близъ тѣхъ келій еще имѣется изба подъ одною крышею, раздѣлена на двѣ части: 1-я часть чулановъ небольшимъ 4, гдѣ живетъ игуменъ и іеремонахъ, а въ другой части живутъ шпитальные люди, также по фундушу возстановленные, числомъ мужеска пола 1, женска 3. Амбаръ для ссыпки сбожья и прочей поклажи одинъ. Ледовня ветхая одна. Напротивъ, близъ монастыря чрезъ дорогу, фольварокъ. Съ правой стороны онаго фольварка имѣется пекарня для служащихъ годовыхъ работниковъ съ сѣнями и одною комнатою. Сараевъ подъ одною крышею для скота рогатаго и лошадей три, а четвертая клуня для поклажи сѣна. На лѣвой сторонѣ тоже клуня встяжъ подъ одною крышею для поклажи разнаго збожія. Клунь двѣ, а третья для сѣна. Покрыто все оное строеніе соломою.

Броваръ безъ крыши совсѣмъ ветхій. Погребъ для варива земляной одинъ. Колодезей два, но одинъ изъ нихъ въ обветшалости находится неспособнымъ, и все оное монастырское строеніе и ограда около монастыря и фольварка старое и починки требующее. Также юрысдыка близъ монастыря и фольварка имѣющагось, называемыя огородники, хатъ три, мужеска пола 3, женска 3 души, живущіе на церковной землѣ. Послушаніе за то дѣлають монастырю въ недѣлю одинъ день. Содержаніе свое имѣетъ монастырь отъ земли пахатной вмѣстѣ и сѣнокосной вышесказанныхъ троихъ волокъ на три смѣны, наданной фундушемъ вышеупомянутымъ Хоткевичемъ гетманомъ великимъ и женою его Кишчанкою Радзивиловою, и отъ прихожанъ, узаконенной тѣмъ же фундаторомъ десятины давать монастырю съ деревень, приходомъ къ нему принадлежащихъ, съ каждой волоки по гарцы 32. Считается во всѣхъ деревняхъ волокъ 233. Итакъ, монастырь долженъ получать ежегодно ссыпки одной ржи 233 корцы. Составляетъ каждый корецъ тѣже 32 гарцы. Скота рогатаго монастырскаго штукъ 4: воловъ 2, коровъ 2, лошадей 2, свиней большихъ 4, малыхъ 2; болѣе скота никакого не имѣется. Прихожанъ приходомъ принадлежащихъ, полагая по четыре души въ дворъ, 350, мужеска пола 1400 и женска 1222.

А притомъ, наконецъ, по забраніи справки оказалось, что въ ономъ монастырѣ никакихъ записокъ о приходахъ и расходахъ церковной суммы не хранилось, потому что обыкновенія и постановленія того порядка не было и нынѣ нѣтъ, а только по освидѣтельствованіи также церковной таковой же карнавичной суммы отыскалось и на лицо всѣхъ денегъ состоитъ пять рублей и двадцать копѣекъ. На фундушовой земли посѣяно ржи озими на слѣдующее лѣто корцевъ 7. Нажато прошлаго лѣта 1807 г. ржи озимой копъ 35. Сбожья яроваго всего копъ 36. Сѣна возовъ на 35. Денегъ экономическихъ при освидѣтельствованіи при описи монастыря Заблудовскаго въ наличіи отыскалось и на лицо состоитъ за расходомъ 1807 года къ 1-му генваря 1808 года всѣхъ денегъ рублями цѣлковыми 62 рубля, червонцами также золотомъ считая на рубли 47 рублей. Итого всѣхъ денегъ сто десять рублей и въ сохраненіи находятся у священника Чернявскаго. Описаніе подписали: Игуменъ Е н о х ъ. Іеромонахъ І о и л ь. Священникъ Василій К р а с о в с к і й. Священникъ Трофимъ Ч е р н я в с к і й. Сіе описаніе сочинялъ и подписался благочинный священникъ Матѳей С т р а х о в и ч ъ.

2. Бѣльскій Николаевскій монастырь.

Отъ кого и когда оный монастырь основаніе свое возъимѣлъ и по какому случаю первоначально учрежденъ, о томъ никакого доказательства нѣтъ, но только въ привилегіи оригинальной королевской, данной за собственноручнымъ подписаніемъ и обыкновенною печатью 1673 года Михаила короля польскаго, Великаго князя Литовскаго, значитъ: быть въ Бѣльскомъ Николаевскомъ монастырѣ монашествующимъ благочестиваго исповѣданія шести человѣкамъ и седмому надъ ними начальнику, но и прочими также королевскими привилегіями, въ ономъ монастырѣ имѣющимся оригиналомъ, тоже за собственноручнымъ ихъ подписомъ и приложеніемъ обыкновенной печати состоявшимся: 1-й, 1700 г., Августа II; 2-я 1736 гога, Августа III и 3-я 1785 г. Станислава Августа, которыми существованіе таковаго монастыря и выгода онаго подтверждено, такъ равно и вся легаційная земля, фундушемъ наданная монастырю Бѣльскому Николаевскому принадлежащая во многихъ мѣстахъ разными частями отъ тамошнихъ обывателей города Бѣльска благочестивыхъ прихожанъ, памяти достойныхъ (о которой легаціи сказанной земли всѣ документы подлинные монастырь имѣетъ). Считая оную землю въ одно мѣсто, какова составляетъ всего поля пахатнаго съ сѣнокосомъ волокъ три, тѣмижъ вышесказанными привилегіями

королевскими на вѣчныя времена фундушомъ монастырю Бѣльскому утвердили и закрѣпили, и обработываема бываетъ ежегодно старательствомъ того монастыря начальника наемниками и годовыми работниками; къ томужъ и еще наданно также фундушемъ земли двѣ волоки поля пахатнаго вмѣстѣ съ сѣнокосомъ на три смѣны на тотъ же монастырь, каковаго наданія оной земли въ общемъ фундушѣ, наданномъ же на бывшія нѣкогдась въ томъ же городѣ Бѣльскѣ благочестивыя городскія церкви, имѣющемся въ архивѣ магистрата Бѣльскаго, изъясняется, о которыхъ прежнихъ временъ существованіи ихъ въ благочестіи церквей. И нынѣ королевскія привилегіи и прочіе документы въ монастырѣ ономъ же Бѣльскомъ хранятся, а наипаче о церкви соборной Богоявленской, бывшей благочестивою, при которой и земли довольное количество имѣется, а нынѣ въ уніи состоящей, и состоитъ вышесказанная земля двѣ волоки разстояніемъ отъ монастыря въ двѣ мили, въ деревни Стрикахъ, которая по неспособности ея отдана въ пользованіе тамошнимъ жителямъ, за которую платятъ монастырю ежегодно чинша шестьдесятъ злотыхъ; и того всего поля пахатнаго съ сѣнокосомъ находится по фундушамъ при монастырѣ Бѣльскомъ Николаевскомъ *волокъ пять*. Названіе свое получилъ по городу Бѣльску, но чьимъ иждивеніемъ тотъ же монастырь вопервыхъ построенъ, о томъ никакого свѣдѣнія по монастырскимъ бумагамъ не предвидится. Начальство въ монастырѣ, какъ изъясняется въ привиллегіи королевской вышепрописанной 1673 года, было, но неизвѣстно какое, игуменское ли или строительское, о томъ въ привиллегіи оной не сказано. Но по 1798 годъ, какъ по монастырскимъ бумагамъ усматривается, было игуменское, а отъ того года и по нынѣ строительское въ ономъ монастырѣ. Монашествующихъ настоятель іеромонахъ Лаврентій и іеромонаховъ два, Варлаамъ и Іона. Состоитъ въ уѣздномъ городѣ Бѣльскѣ, который принадлежитъ также къ городу Бѣлостоку, именующагося быть губерніею, разстояніемъ отъ Бѣлостока въ 5-ти миляхъ, а отъ монастыря Заблудовскаго въ 4-хъ, а отъ Дрогичинскаго въ 7 миляхъ. Положеніе свое имѣетъ въ городѣ близъ базара и улицы называемой Подзамковою. Строеніе все имѣется въ немъ деревянное крѣпкое, недавно починенное и исправленное. Церквей двѣ: *первая*—С в я т и т е л я Н и к о л а я деревянная объ одномъ на верху куполѣ, починенная, крѣпкая, извнѣ кругомъ тартицами ошеліована, покрыта черепицею; *другая* церковь трапезная, во имя У с п е н і я Б о г о м а т е р и, деревянная, крѣпкая, объ одномъ на верху надъ алтаремъ куполѣ, вмѣстѣ подъ одною крышею съ братскими келіями, въ коей и богослуженіе производится. Келій братерскихъ чулановъ съ трапезою всѣхъ 6, въ твердости состоящіе, покрыты гонтою. Звоница деревянная, крѣпкая, на ней колоколовъ небольшихъ три и одинъ большой; подъ исподомъ колокольни имѣется амбаръ для поклажи всякихъ по хозяйству вещей и ссыпки збожья, а подъ амбаромъ въ землѣ сдѣланъ каменный погребъ для варива. Содержаніе свое имѣетъ оной монастырь отъ земли вышереченной фундушовой пяти волокъ и отъ прихода церковнаго, получаемаго отъ прихожанъ за преподаяніе христіанскихъ требъ. Какія были бы въ немъ достопамятныя происшествія и относящіяся къ тому обстоятельства, того по монастырскимъ запискамъ не отыскалось. Къ оному монастырю приходомъ принадлежащихъ прихожанъ, полагая по четыре души въ дворѣ мужеска пола, всего дворовъ 95, мужеска пола 382, женска 366. Которыя деревни къ оному монастырю приходомъ принадлежатъ и въ какомъ оныя разстояніи отъ церкви, слѣдующее значитъ: деревня Августово 3 вер., деревня Стройки 7 вер., деревня Шастолы 7 вер., деревня Спички 10 вер., деревня Видово 2 версты, деревня Парицы 6 верстъ. Сіи деревни именуются имѣніемъ королевскимъ и зависятъ

въ вѣдѣніи тогожъ города Бѣльска отъ магистрата. Фольварокъ вмѣстѣ съ монастыремъ. На фольваркѣ пекарня съ сѣнцами и однимъ чуланомъ для годовыхъ работниковъ, покрыта досками. Клунь для поклажи збожья, равно и сѣна три. Сараевъ для скота рогатаго и лошадей четыре, въ томъ мѣстѣ амбаръ небольшой для поклажи по хозяйству нѣкоторыхъ вещей и ссыпки збожья. Все оное строеніе въ твердости находится подъ одною крышею, покрыто соломою. Броваръ также покрытъ досками. Колодезь одинъ, къ употребленію способный, и вся ограда около монастыря, сада при монастырѣ, имѣющагося фольварка, деревянная, крѣпкая. Скота рогатаго воловъ 3, коровъ 4, телятъ 3, лошадей 4, свиней малыхъ и большихъ 18. Сарайчикъ небольшой для свиней одинъ, покрытъ досками. Збожья нажато прошлаго лѣта 1807 года ржи 100 копъ, пшеницы озими 20, яроваго збожья 180 копъ. Сѣна возовъ 50. Посѣяно на слѣдующее лѣто 1808 года ржи 20 корцевъ, пшеницы озими 5 корцевъ. А, наконецъ, притомъ учиненная по силѣ Минской духовной консисторіи указа выправка о денежныхъ приходахъ и расходахъ церковной суммы и экономической монастырской деньгахъ, объ остаткѣ и наличіи состоящихъ, по которой и оказалось по счетѣ: отъ 1-го числа генваря 1807 года въ приходъ вступили экономической монастырской суммы по сей 1808 годъ всѣхъ денегъ 508 рублей и 51 коп. Половина изъ тѣхъ денегъ въ расходѣ поступило также на монастырскія необходимо нужныя экономическія надобности отъ 1-го генваря 1807 года по 1808 годъ 502 рубля; за расходомъ осталось 1807 года къ первому числу генваря 1808 года и на лицо состоитъ всѣхъ денегъ *шесть* рублей и 51 коп. Также церковной суммы оказалось за расходомъ 1807 года и въ наличіи состоитъ денегъ 89 рублей и 70 коп. Которыя деньги съ ихъ книгами въ сохраненіи находятся у старосты тамошней церкви Ивана Козякевича съ согласія всѣхъ прихожанъ и тамошняго монастыря начальника іеромонаха Лаврентія. Такъ равно и кружка братская имѣется и получаемо бываетъ въ оную ежегодно разно за весь годъ прихода отъ церкви и прихожанъ числомъ 55 рублей и болѣе, а иногда и менѣе, и раздѣлка таковыхъ денегъ въ положенное время дѣлается для монашествующихъ съ начальникомъ трехъ и послушниковъ двухъ. И всѣхъ сихъ денегъ записныя книги прихода и расхода, кромѣ книги церковной суммы, хранятся въ монастырѣ у начальника іеромонаха Лаврентія. Подписали: Начальникъ Бѣльскаго благочестиваго Св.-Николаевскаго монастыря іеромонахъ Лаврентій. Іеромонахъ Іона. Іеромонахъ Варлаамъ. Сіе описаніе сочинялъ и подписался благочинный священникъ Матфей Страховичъ.

3. Дрогичинскій Троицкій монастырь.

Котораго точно года оный монастырь, по какому случаю и когда само первоначально учрежденъ, о томъ никакихъ по документамъ монастырскимъ и дѣламъ свѣдѣній не имѣется, но токмо изъ привиллегій королевскихъ состоявшихся, 1-ой 1661 года мая 9-го дня Іоанна Казимира короля польскаго, данной оному монастырю Свято-Троицкому Дрогичинскому, въ которомъ упоминаетъ назначеніе короля Зыгмунта Августа въ году 1563 къ той церкви Троицкой земли фундушу волокъ двѣ и морговъ 8 пахатной съ сѣнокосомъ и огороды, и десятину на двухъ деревняхъ, называемыхъ Сѣнкевичахъ и Хромовичахъ; 2-й 1780 года апрѣля 17 дня тоже данной, томужъ монастырю Троицкому служащей въ подтвержденіе отъ Августа короля польскаго, въ 1787 году сентября 20 дня въ гродѣ Дрогичинскомъ актыкованной, съ яснымъ выраженіемъ всѣхъ тѣхъ въ привиллегіяхъ вѣчно дарованныхъ и утвержденныхъ выгодъ, съ позволеніемъ ловли рыбы и изъ лѣса его королевскаго вольная вывозка на монастырскую надобность и починку деревъ и про-

чее, коихъ оригинала за собственноручнымъ ихъ подписомъ и печатьми, въ томъ же монастырѣ имѣющихся, явствуетъ, и дѣйствительно оный монастырь и донынѣ пользуется тѣмижъ всѣми выгодами, выраженными въ привиллегіяхъ королевскихъ, исключая одну вышезначащуюсь десятину, коей не получаетъ, и вышепрописанныя двѣ волоки и 8 морговъ—земля пахатная и сѣнокосная, обрабатываема бываетъ ежегодно стараніемъ и коштомъ тогожъ монастыря начальникомъ. Другая таковажъ часть кромѣ фундуша по документамъ пріобрѣтенная, по разграниченіи предѣловъ отошла въ кордонъ имперіи Австрійской. Названіе свое получилъ по мѣстечку Дрогичинѣ, но чьимъ иждивеніемъ оный монастырь построенъ, о томъ никакихъ по монастырскимъ бумагамъ въ разсужденіи бывающихъ въ тѣхъ мѣстахъ революціи, ни малѣйшихъ свѣдѣній не отыскалось. Начальство въ немъ, какъ въ 1-й привиллегіи королевской состоявшейся 1661 года, значитъ, то было игуменское, какъ и нынѣ игуменскоежъ, игуменъ Михаилъ и одинъ іеромонахъ Аѳанасій. Болѣе монашествующихъ нѣтъ. Состоитъ оный монастырь на предмѣстьи мѣстечка Дрогичина, на горѣ, урочищемъ названной К р а м ч е в о; разстояніе отъ Бѣльскаго монастыря въ 8 миляхъ, а отъ города Бѣлостока въ 12-ти миляхъ. Строеніе имѣетъ все деревянное, церковь деревянная, старая, о трехъ на верху оной куполахъ. Кругомъ совнѣ стѣны ошелеваны тартицами, двопрестольная, во имя С в я т ы я Т р о й ц ы, а на хорахъ въ оной У с п е н і я Б о г о м а т е р и, покрыта гонтою. Церковь также трапезная во имя святыя великомученницы В а р в а р ы объ одномъ на верху оной надъ алтаремъ куполѣ (въ коихъ производится и богослуженіе). Напротивъ оной, чрезъ сѣни, изба съ однимъ чуланомъ, въ коей живетъ іеромонахъ Аѳанасій, на верху тѣхъ сѣней сдѣлана колокольня, на коей колоколовъ среднихъ три, да малый одинъ, подъ одною крышею; покрыта гонтою. Келія игуменская небольшая съ двумя чуланами, въ коей живетъ игуменъ. Напротивъ той келіи кухня съ однимъ чуланомъ для служителей монастырскихъ, подъ одною крышею, крыты тоже гонтою. Все оное строеніе церкви, колокольня, келіи требуютъ починки или вновь перестройки. Фольварокъ вмѣстѣ съ монастыремъ. Амбаровъ два для ссыпки збожья и поклажи нѣкоторыхъ хозяйскихъ вещей, покрыты одинъ досками, другой соломою. Подъ однимъ изъ нихъ имѣется въ землѣ погребъ деревянный для варива. Клунь двѣ для поклажи збожья и сѣна, вновь перестроены, покрыты соломою. Сараевъ для скота рогатаго, лошадей и овецъ пять, а 6-ая возовня, встяжъ построены подъ одну крышу, покрыты соломою. Колодезь одинъ, къ употребленію способный; также вся ограда и сказанныя 5 сараевъ и 6-я возовня, около монастыря, церкви, фольварка и въ монастырѣ, гдѣ ни есть имѣющаясь деревянная, совсѣмъ ветхая, вновь перестройки требуетъ. Скота рогатаго воловъ 2, корова 1, телятъ трое, лошадь одна, овецъ 10, свиней 8. Содерженіе оный монастырь имѣетъ отъ земли и прихода церковнаго прихожанъ благочестиваго исповѣданія, къ тому монастырю приходомъ принадлежащихъ, въ предмѣстьи тогожъ мѣстечка Дрогичина. Всѣхъ душъ мужеска пола 56, женска 54; болѣе прихода прихожанъ оный монастырь не имѣетъ. Прошлаго 1807 года ржи нажато 40 копъ, яроваго збожья копъ 20; сѣна сдѣлано возовъ 9. На слѣдующее лѣто 1808 года посѣяно ржи корцевъ 13, пшеницы озими одинъ корецъ и гарицевъ 20. И какія были бы въ томъ монастырѣ достопамятныя происшествія и относящіяся къ тому обстоятельства, того по монастырскимъ бумагамъ не открылось. А притомъ наконецъ, по забраніи справки о денежныхъ прихода и расхода, какъ монастырской экономіи, такъ церковной суммы, по которой оказалось, что въ ономъ монастырѣ хотя и бываетъ въ годъ экономической разомъ и церковной приходъ иногда болѣе 575 злотыхъ, а иногда

и менѣе, но по повѣркѣ денежныхъ реестровъ, расходъ противу прихода равенъ. Касательно же церковныхъ карнавочныхъ денегъ, какъ оные издревле въ вѣдѣніи и складкѣ тамошнихъ прихожанъ или братчиковъ состоятъ и содержателей нынѣ при домахъ не имѣется, то потому въ сей описи опущены. За монастыремъ близъ онаго имѣются три избы монастырскія, на церковномъ грунтѣ построены, въ коихъ живутъ подъсусѣди съ вольныхъ людей, которые монастырю отбываютъ въ недѣлю одинъ день какою ни есть случится работою.

Во утвержденіе всего вышеписаннаго къ вящшему вѣроятію подписалъ тогожъ монастыря игуменъ Михаилъ съ братіею.

Подписался благочинный іерей Матфей Страховичъ.

Дѣло № 298, л. 80.

1808 г. іюня 4. Архіепископу Минскому и Литовскому Іову Минской духовной консисторіи докладъ.

Поелику изъ собранныхъ объ означенныхъ монастыряхъ свѣдѣній явствуетъ, что Заблудовская Успенская церковь возъимѣла свое начало 1567 года по фундушу, наданному тогожъ года отъ бывшаго В. Кн. Литовскаго гетмана Григорія Александровича Хоткевича и онымъ заложена была приходскою благочестивою двопрестольною во имя Успенія Богоматери и Святителя Николая церковію, съ назначеніемъ къ ней одного благочестиваго священника съ діакономъ и съ выдѣленіемъ на продовольствіе ихъ девяти уволокъ пахотной и сѣнокосной земли въ трехъ смѣнахъ, да особеннаго плаца на постройку для нихъ при самой церкви дома. Каковой фундушъ и господами княземъ Христофоромъ Радзивиломъ 1611 марта 11 и княгинею Анною Кищанкою, того гетмана Хоткевича женою 1641 годовъ ноября 15 числа подтвержденъ съ прибавленіемъ по умноженію благочестиваго народа и третьяго лица протопопа, почему оная церковь и существовала приходскою болѣе девяноста лѣтъ, т. е. по 1650 годъ. Хотяжъ затѣмъ княгиня Молдавская Марія Господарева, подтверждая помянутый господина Хоткевича фундушъ, имѣла намѣреніе изъ усердія своего къ православной вѣрѣ учредить ту приходскую церковь монастыремъ и снабдить отъ себя особеннымъ для содержанія 12-ти человѣкъ монаховъ фундушемъ, для чего уповательно и назвала оная княгиня Господарева въ документѣ своемъ, данномъ 1659 года ноября 20 дня Заблудовскую церковь уже монастыремъ, но чтобы въ послѣдствіи времени, по таковому ея, княгини Господаревой, предположенію, таковое число монаховъ въ нихъ находилося, кромѣ человѣкъ до трехъ, сего по всѣмъ монастырскимъ и церковнымъ бумагамъ и документамъ не значится. Къ томужъ при ономъ монастырѣ состоитъ приходомъ дворовъ, полагая въ каждомъ по 4 души мужеска пола, 350; въ нихъ жителей мужеска пола 1400, женска 1222 и для преподаванія имъ христіанскихъ требъ, какъ за владѣнія Прусскаго королевства, были при монастырѣ же два бѣлые священника съ однимъ причетникомъ, такъ и нынѣ оные тамо находятся; для того учинить слѣдующее: 1) не благоугодно-ли будетъ вашему высокопреосвященству представить Св. Синоду, чтобы повелѣно было Заблудовскій Успенскій монастырь, яко строеніемъ крайне ветхій и немалой во всемъ починки требующій, да и что помянутые священники и причетникъ съ своими семействами имѣютъ совокупное съ монахами въ ономъ монастырѣ къ неприличію пребываніе, на основаніи вышеозначеннаго г-на Хоткевича фундуша, обратить попрежнему въ приходскую двуприходную церковь съ утвержденіемъ при ней навсегда бѣлаго духовенства, а изъ монашествующихъ, коихъ тамо только два и имѣется, игумена Еноха, яко престарѣлаго и къ управленію монастыремъ по болѣзни вовсе неспособнаго, (который, по вступившей предъ симъ въ ва-

шему высокопреосвященству изъ Заблудовскаго монастыря отъ братіи и прихожанъ на него жалобѣ о безпорядочной его жизни, о разорѣніи монастыря и о желаніи его совратиться на унію—вызывается нынѣ въ консисторію къ отвѣту) опредѣлить въ перноклассный Пинскій Богоявленскій монастырь въ число больничныхъ на праздную вакансію, если по сему дѣлу оправдится, а другаго іеромонаха Іоиля перевесть въ иной монастырь, гдѣ въ іеромонахахъ большая надобность оказывается. Имущество же монастырское, которое, кромѣ малаго и совсѣмъ ветхаго строенія, состоитъ по большой части изъ скота, да и то весьма малаго количества, за продажею онаго, равно какъ и сумму монастырскую за расходомъ налицо оставшуюся, 109 р. серебр., также обратить въ сумму церковную. 2) Чтожъ касается до Бѣльскаго Николаевскаго и Дрогичинскаго Троицкаго монастырей, которые, по неимѣнію никакихъ выгодъ по содержанію монастыря и братіи, въ указѣ изъ Св. Синода отъ 17 февраля 1798 года изображенныхъ, кромѣ состоящей при нихъ въ небольшомъ количествѣ фундушевой земли пахатной и сѣнокосной, и таковая за неимѣніемъ крестьянъ обрабатывается съ трудностію наемными людьми, заслуживаютъ равномѣрнаго упраздненія и превращенія въ приходскія церкви, но чтобы тѣмъ, въ разсужденіи приверженности тамошнихъ православнаго исповѣданія людей къ помянутымъ монастырямъ, издревле приходомъ къ нимъ принадлежащихъ, не подать имъ случая къ скорому совращенію въ унію или въ римско-католическую вѣру, то и оставить сіи монастыри при прежнемъ ихъ положеніи и содержаніи впредь до разсмотрѣнія, пока время обстоятельства перемѣнитъ; какъ же при нихъ имѣются прихожане, яко то: при первомъ мужеска пола 382, женска 366, а при послѣднемъ мужеска 56, женска 51 души; преподавать же монашествующимъ мірскія требы правилами свв. отецъ и указами изъ Св. Синода воспрещено, то испросить и о семъ отъ Св. Синода разрѣшенія, позволено ли будетъ монашествующимъ исправлять прихожанамъ мірскія требы самимъ. пока могутъ сыскаться туда изъ вдовыхъ священниковъ желающіе. 3) донесть Св. Синоду, что въ означенныя монастыри книги оказались нужными слѣдующія: въ Заблудовскій Успенскій кругъ миней мѣсячныхъ 12 и октоихъ восьми гласовъ 1, да въ Дрогичинскій Троицкій поученія праздничныя и другія повседневныя, и что кромѣ реченныхъ монастырей особыхъ приходскихъ церквей и при нихъ священно-и-церковно-служителей въ Бѣлостокской области не имѣется. Какія же именно слѣдуютъ къ отсылкѣ въ Св. Синодъ по сему дѣлу вѣдомости, оныя при семъ вашему высокопреосвященству на благоусмотрѣніе представляется. Соборный протоіерей Іоаннъ Пономаревъ. Протопопъ Слуцкій Іоаннъ Бѣллозоръ. Минскаго собора ключаръ, протоіерей Ѳеодоръ Юзефовичъ. 4-го іюня 1808 г.

Резолюція архіепископа Іова:

„Быть по мнѣнію консисторіи“.

Дѣло № 298, л. 129.

1808 года ноября 15. Письмо Минскаго архіепископа Іова къ Н. Н.

Милостивый государь Николай Николаевичъ!

Указомъ изъ Святѣйшаго Правительствующаго Синода отъ 22-го октября прошедшаго 1807 года между прочимъ велѣно по сношенію моему съ господиномъ сенаторомъ и кавалеромъ Тейльсомъ собрать о состоящихъ въ Бѣлостокской области трехъ монастыряхъ греческаго исповѣданія потребныя Св. Синоду свѣдѣнія и по собраніи репортовать оному съ мнѣніемъ, ежели что усмотрю нужнымъ къ благоустройству тамошняго духовенства. Вслѣдствіе чего и относился я къ его высокопревосходительству какъ о пособіи откомандированному съ ду-

ховной стороны для собранія таковыхъ свѣдѣній благочинному священнику Страховичу, такъ и о томъ, что какъ находящійся въ Бѣлостокскомъ краѣ базиліанскій Супрасльскій мужскій монастырь, прежде бывшій благочестивый, состоитъ, сколько мнѣ извѣстно, отъ города Бѣлостока въ близкомъ разстояніи, отъ котораго въ смутныя времена, какъ по исторіи объ уніи видно, претерпѣвали благочестивые разныя гоненія и притѣсненія; то по поводу сего изъяснялъ я мои мысли его высокопревосходительству, не угодно либ удетъ учинить куда слѣдуетъ представленіе о обращаніи сего Супрасльскаго монастыря хотя во второклассный монастырь съ перемѣщеніемъ въ оный благочестивыхъ монашествующихъ тѣхъ трехъ монастырей и о превращеніи оныхъ въ греко-россійскія церкви, какъ по бѣдности ихъ, такъ и потому, что при нихъ имѣются прихожане, коимъ исправлять мірскія требы чрезъ монашествующихъ нетокмо правилами св. отецъ возбранено, но и указами изъ Св. Синода строго воспрещено. Но на сіе господинъ сенаторъ и кавалеръ Тейльсъ отвѣчалъ мнѣ, что его императорскому величеству бкагоугодно было въ манифестѣ о присоединеніи Бѣлостокскаго края подъ Россійскую державу новыхъ подданныхъ своихъ торжественно обнадежить, что всѣ права и преимущества ихъ останутся неотъемлемы, исповѣданіе вѣры и собственность каждаго неприкосновенны, а потому не почитаетъ онъ себя и никого вправѣ ни подъ какимъ предлогомъ входить въ распоряженіе о монастыряхъ, намъ иновѣрныхъ, къ нарушенію ихъ правъ или ущербу служащихъ. Нынѣ же опредѣленный надъ Бѣлостокскими тремя монастырями благочиннымъ Брестскаго Симеоновскаго монастыря архимандритъ Зосима партикулярно мнѣ доноситъ, что г. сенаторъ Тейльсъ, въ бытность его, архимандрита Зосимы, у его высвкопревосходительства, самъ отозвавшись къ нему о бѣдности тамошнихъ благочестивыхъ монастырей, представлялъ ему, архимандриту, яко благочинному избрать одинъ лучшій монастырь, чтобъ изъ нихъ составить одинъ и перевесть монашествующихъ, а прочія два переименовать приходскими церквами, который отвѣчалъ ему, что тѣ монастыри имѣютъ положеніе весьма малое и тѣсное. А какъ Супрасльскій базиліанскій монастырь прежде былъ благочестивымъ [1]) и положеніе имѣетъ пространное, то не угодно ли будетъ вашему высокопревосходительству обратить его въ благочестивый, на что однакожъ господинъ сенаторъ Тейльсъ сперва сказалъ: нельзя сего сдѣлать безъ доклада государю, а на послѣдокъ далъ знать: я де уже ихъ архимандрита представилъ во архіерея уніятскаго. Изъ чего заключаю я, что таковое предпріятіе г-на сенатора Тейльса по проискамъ уповательно униатскаго Супрасльскаго монастыря архимандрита клонится не къ уничтоженію уніи, а единственно къ распространенію оной въ пріобрѣтенномъ отъ Польши краѣ. Притомъ же какимъ образомъ и изъ чего можетъ тамо быть архіерей уніатскаго исповѣданія, когда во всей Бѣлостокской области состоитъ одинъ только базиліанскій монастырь и когда исповѣдниковъ уніи тамо мало, а все почти католики. Покорнѣйше прошу, не можно ли написать о семъ въ Петербургъ къ кому сами заблагоразсудите, чтобы не былъ тамъ особенный архіерей уніятскій, такъ какъ и католическаго нѣтъ, а въ разсужденіи Супрасльскаго монастыря обѣщался будущаго архіерея уніятскаго уговорить, чтобы онъ возвратить согласился монастырь во благочестіе, въ которомъ не болѣе 7 человѣкъ уніятскаго исповѣданіи монаховъ на-

[1]) Супрасльскій монастырь основанъ Александромъ Ивановичемъ Ходкевичемъ въ 1500 г. Въ 1630-хъ годахъ уніатскій митрополитъ Іосифъ Рудкій вводитъ въ немъ уставъ базиліанскаго ордена. Всѣ важнѣйшіе документы, относящіеся къ исторіи Супрасльскаго монастыря, напечатаны въ IX-мъ томѣ Археографическаго Сборника.

ходится. Но неимовѣрно, чтобы волкъ согласился добровольно похищенное возвратить. Чѣмъ чувствительно одолжить изволите того, который съ истиннымъ особѣ вашей почтеніемъ и душевною преданностью честь имѣемъ быть. 1808 г. ноября 15. Минскъ.

Черновое съ собственноручными поправками архіепископа Іова. Дѣло № 298 л. 150.

1809 г. іюля 15. Указъ изъ Святѣйшаго Правительствующаго Синода преосвященному Іову, архіепископу Минскому и Литовскому.

Святѣйшему Правительствующему Синоду ваше преосвященство рапортомъ съ приложеніемъ вѣдомостей, по силѣ указа изъ Св. Синода о состоящихъ въ Бѣлостокской области Минской епархіи трехъ монастыряхъ Заблудовскомъ Успенскомъ, Бѣльскомъ Николаевскомъ и Дрогичинскомъ Троицкомъ, съ показаніемъ, когда оныя и по какому случаю учреждены? чьимъ иждивеніемъ построены? какое въ нихъ начальство? кто именно настоятели и сколько состоитъ въ каждомъ монашествующихъ, съ мнѣніемъ представляли: чтобы Заблудовскій Успенскій монастырь, яко строеніемъ крайне ветхій, обратить по состоянію приономъ 350 приходскихъ дворовъ въ приходскую двукомплектную церковь съ опредѣленіемъ въ ней бѣлаго духовенства, а монашествующихъ игумена и іеромонаха о переведеніи въ другіе монастыри, Бѣльскій же Николаевскій и Дрогичинскій Троицкій монастыри, которые равномѣрно заслуживаютъ превращенія въ приходскія церкви, но дабы по приверженности тамошнихъ православнаго исповѣданія людей не подать случая къ скорому совращенію въ унію, оставить на прежнемъ ихъ основаніи впредь до разсмотрѣнія съ опредѣленіемъ въ разсужденіи того, что при оныхъ имѣются приходскіе дворы, хотя въ одинъ Бѣльскій монастырь священника съ причтомъ и съ донесеніемъ, что въ означенные монастыри нужны книги: минеи мѣсячныя, октоихъ, поученія праздничныя и повседневныя, по одному экземпляру. Кромѣ означенныхъ монастырей особыхъ приходскихъ благочестивыхъ церквей, и при нихъ священно-и-церковно-служителей въ Бѣлостокской области не имѣется. По которому рапорту Св. Синодомъ было опредѣлено: 1) изъ прописанныхъ въ рапортѣ отъ вашего преосвященства свѣдѣній видно, что Заблудовскій Успенскій монастырь въ самомъ началѣ основанія своего по наданному фундушу учрежденъ былъ приходскою церковію, для построенія при которой священно-и-церковно-служителямъ дома отведенъ былъ особый плацъ. Въ каковомъ видѣ она существовала болѣе 90 лѣтъ, да и нынѣ находится при ней прихожанъ 350 дворовъ, въ нихъ мужеска пола 1400, женска 1222. Для того, согласно представленію вашему оный монастырь упразднить и со всѣмъ имуществомъ обратить попрежнему въ приходскую двукомплектную церковь. Находящихся же въ немъ монашествующихъ перемѣстить въ другіе монастыри по предположенію вашему. Чтожъ надлежитъ до Бѣльскаго Николаевскаго, Дрогичинскаго Троицкаго монастырей, то оные въ уваженіи описываемыхъ вами обстоятельствъ оставить при прежнемъ ихъ положеніи впредь до разсмотрѣнія, а въ опредѣленіи къ имѣющимся при нихъ приходахъ священно-и-церковно-служителей для исправленія мірскихъ требъ поступить вашему преосвященству по пастырскому своему благоразсмотрѣнію. 2) Московской типографской конторѣ предписать указомъ, чтобы она требуемыя вами книги для Заблудовской Успенской церкви кругъ миней мѣсячныхъ 12 и октоихъ восьми гласовъ одинъ, да въ Дрогичинскій Троицкій монастырь поученія праздничныя и другія повседневныя, по сношенію съ вашимъ преосвященствомъ, кому отъ васъ порученъ будетъ пріемъ и доставленіе оныхъ къ вамъ, отпустила въ продажномъ переплетѣ безде-

нежно, о чемъ доложить государю императору предоставлено было господину тайному совѣтнику синодальному оберъ-прокурору статсъ-секретарю дѣйствительному камергеру и кавалеру князю Александру Николаевичу Голицыну. А минувшаго іюня 5-го дня Святѣйшему Правительствующему Синоду онъ, синодальный господинъ оберъ-прокурорѣ и кавалеръ, предложилъ, что по препорученіи Св. Синода о трехъ монастыряхъ греческаго исповѣданія, состоящихъ въ новопріобрѣтенномъ Бѣлостокскомъ краѣ, по заключенію Св. Синода, какое сдѣлать объ нихъ распоряженіе, онъ имѣлъ счастіе докладывать государю императору, но его величество высочайше указать соизволилъ оставить ихъ въ томъ самомъ положеніи, какъ они прежде существовали. Чтожъ принадлежитъ до требуемыхъ въ помянутые монастыри преосвященнымъ Минскимъ на россійскомъ языкѣ книгъ, которыя Св. Синодъ предлагалъ отпустить изъ Московской типографской конторы безденежно, государь императоръ изволилъ на сіе соизволеніе И по указу его императорскаго величества Святѣйшій Правительствующій Синодъ приказали: объ ономъ высочайшемъ его императорскаго величества соизволеніи для надлежащаго исполненія къ вашему преосвященству и въ Московскую типографскую контору послать указы, каковой въ ту контору и посланъ. Іюля 15-го дня 1809 года. № 2837.

Дѣло № 298, л. 156.

1809 г. августа 12. Указъ изъ Минской духовной консисторіи Брестскаго Симеоновскаго монастыря архимандриту и бѣлостокскихъ монастырей благочинному Зосимѣ.

Указомъ изъ Св. Синода отъ 15-го минувшаго іюля на репортъ его высокопреосвященства, коимъ представлялъ, чтобы Заблудовскій Успенскій монастырь, яко строеніемъ крайне ветхій и что состоитъ при ономъ 350 приходскихъ дворовъ, обратить въ приходскую двукомплектную церковь съ опредѣленіемъ къ ней бѣлаго духовенства, а монашествующихъ игумена и іеромонаха о переведеніи въ другіе монастыри, дано знать, что и Св. Синодъ, согласно представленію его высокопреосвященства, опредѣлилъ было Заблудовскій монастырь обратить со всѣмъ его имуществомъ въ приходскую двукомплектную церковь, но государь императоръ на докладъ о семъ г. синодальнаго оберъ-прокурора князя Александра Николаевича Голицына, высочайше указать соизволилъ оставить его въ томъ самомъ положеніи, какъ онъ прежде существовалъ. По словесной его высокопреосвященства резолюціи сія консисторія приказали: предписать вамъ указомъ, чтобы вы 1) съ полученіемъ онаго тотчасъ отправились въ Заблудовскій Успенскій монастырь и за прибытіемъ своимъ туда объявили тамошнимъ священникамъ Василію Красовскому и Трофиму Чернявскому и діакону Михаилу Симоновичу, дабы они, такъ какъ оный монастырь по высочайшему соизволенію оставленъ въ прежнемъ его существованіи, и потому вскорѣ присланъ будетъ туда настоятель съ братіею, изъ монастырскаго нынѣ занимаемаго ими строенія заблаговременно выступили и въ своихъ уже домахъ жительствовали, дозволивъ имъ построить оные на церковной землѣ, буде поблизу церкви таковая имѣется. 2) Затѣмъ, выдѣливъ имъ изъ монастырскихъ земель для продовольствія ихъ указную пропорцію, т. е. тридцать три десятины пахатной и сѣнокосной земли, подтвердить имъ накрѣпко, чтобъ они больше сего количества земли отъ монастыря не требовали и не занимали, а довольствовались бы тою частію, какова будетъ выдѣлена. 3) Равнымъ образомъ о производимой ежегодно по фундушу изъ имѣнія князя Радзивила хлѣбной ссыпки впредь священнослужители не получали, а какъ напредь сего монастырь самъ ту ссыпку получалъ изъ скарба князя Радзивила и оною одинъ

токмо пользовался, то ему одному и на будущее время получать и довольствоваться по прежнему безъ и малѣйшаго въ томъ участія бѣлаго духовенства. 4) До присылки туда настоятеля съ братіею препоручить монастырское строеніе и хозяйство какое есть съ хлѣбомъ и скотомъ благонадежному человѣку изъ монастырскихъ служителей въ наблюденіе подъ надзоромъ тамошнихъ священниковъ, коимъ привнушить, чтобъ они ничего монастырскаго къ себѣ не забирали и не присвоивали бы, кому же именно то монастырское строеніе съ хозяйствомъ препоручено будетъ, о томъ, а равно сколько чего изъ хлѣба и скота и какого именно сыщется въ монастырѣ, репортовать консисторіи неотложно, съ приложеніемъ всему тому подробнаго реестра. Августа 12-го дня 1809 года.

Черновая копія, съ собственноручными поправками архіепископа Іова (л. 159).

164.

1808—1815 г. Дѣло по рапорту Сурдецкаго Св. Духова монастыря іеромонаха Мины о преподаваніи проживающимъ въ м. Оникштахъ пробощемъ ксендзомъ Тарулевичемъ прихожанамъ онаго монастыря разныхъ христіанскихъ требъ. № 335.

Настоятель Сурдецкаго монастыря сообщилъ Минской духовной консисторіи, что проживающій въ м. Оникштахъ ксендзъ Тарулевичъ преподаетъ прихожанамъ Сурдецкаго монастыря христіанскія требы. Минская консисторія отнеслась въ Литовско-Виленское губернское правленіе съ просьбою произвести слѣдствіе по этому дѣлу. Губернское правленіе произвести таковое слѣдствіе предписало Вилкомірскому нижнему земскому суду, о чемъ и увѣдомило консисторію 30 мая 1809 г. 26 іюля 1810 г. игуменъ Сурдецкаго монастыря Софроній репортовалъ консисторіи, что слѣдствіе произведено и оказалось, что ксендзъ Тарулевичъ дѣйствительно повѣнчалъ три брака грекороссійскаго исповѣданія прихожанъ, каковое слѣдствіе подлинникомъ препровождено въ Вилкомірскій нижній земскій судъ. 11-го сентября того же года Минская консисторія отнеслась въ Виленскую римско-католическую консисторію съ требованіемъ оштрафовать ксендза Тарулевича, воспретивъ ему подобныя дѣянія, чѣмъ же будетъ оштрафованъ ксендзъ Тарулевичъ, о томъ увѣдомить консисторію. Не получивъ отвѣта, Минская консисторія постановила 21-го апрѣля 1811 г. вторично отнестись въ римско-католическую консисторію съ требованіемъ „удовлетворить во всей точности“ по первому отношенію. 31-го мая 1811 г. римско-католическая консисторія отвѣчала, что она до сихъ поръ „не видѣла“ слѣдственнаго дѣла о ксендзѣ Тарулевичѣ и потому не подвергла его взысканію: нынѣ же, вытребовавъ это дѣло чрезъ губернское правленіе, усматриваетъ изъ онаго 1) что оно ведено безъ депутата отъ римско-католическаго духовенства; 2) что ксендзъ Тарулевичъ дѣтей не крестилъ, браковъ не вѣнчалъ по обряду римско-католическому, а только, „склоняясь на усильную просьбу“ одного старообрядца и двухъ православнаго исповѣданія крестьянъ, привелъ ихъ въ костелъ, прочиталъ надъ ними молитву безъ всякихъ свойственныхъ таинству брака церемоній, затѣмъ, благословивъ ихъ, сказалъ: идите съ Богомъ домой. За трудъ свой ксендзъ взялъ отъ перваго—бутылку сиропу „къ пуншу“, отъ послѣднихъ двухъ по полтинѣ отъ каждаго. Посему римско-католическая консисторія постановила, что хотя слѣдствіе произведено незаконно, однако въ виду сознанія ксендза Тарулевича, что онъ „обаламученный людьми, не принадлежащими къ его приходу и не исповѣдующими римской вѣры, далъ имъ экстраординарное благословеніе“, сдѣлать ему, ксендзу Тарулевичу, строгій выговоръ и приказать ему внести 10 руб. ассигнаціями въ Человѣколюбивое общество—„для бѣдныхъ“. Минская духовная консисторія, ни въ слѣдственномъ дѣлѣ, ни въ сообщеніи римско-католической консисторіи, не усматривая точнаго основанія, какъ признавать тѣ браки, законными или незаконными, постановила просить Литовско-Виленское губернское правленіе произвести, при депутатахъ отъ православнаго и римско-католическаго духовенства, „дѣятельнѣйшее розысканіе съ преданіемъ виновнаго законному сужденію“, о чемъ, между прочимъ, сообщила и римско-католической консисторіи. Послѣдняя сообщила (13-го іюля) Минской консисторіи, что ксендзъ Тарулевичъ уже оштрафованъ,

согласно постановленію консисторіи 31-го марта и потому дѣло о немъ нужно считать оконченнымъ. Минская духовная консисторія, оставаясь при своемъ прежнемъ мнѣніи, вторично просила губернское правленіе назначить новое судебное слѣдствіе по этому дѣлу. Губернское правленіе предписало Вилкомірскому нижнему земскому суду произвести новое слѣдствіе, о чемъ и увѣдомило Минскую консисторію 2-го декабря 1811 года. 20-го іюля 1813 г. Минская консисторія спрашивала губернское правленіе, что сдѣлано по этому дѣлу; не получивъ отвѣта, спрашивала о томъ же 4-го ноября того же года. 28-го февраля 1814 г. губернское правленіе сообщило Минской консисторіи, что оно (правленіе) не получило никакого отвѣта отъ Вилкомірскаго нижняго земскаго суда, и потому постановило „подтвердить еще разъ указомъ о самоскорѣйшемъ исполненіи предписаній правленія“ и дать объясненіе, „почему сіе не выполнено по первымъ сего правленія предписаніямъ съ 1811-го года по сіе (1814) время. Нижній земскій судъ объяснилъ, „что такъ какъ прежніе по сему дѣлу насланные *(пять разъ)* во оный изъ губернскаго правленія указы по нашествіи въ 1812 году непріятельскихъ войскъ истреблены съ прочими бумагами, то и никакъ не можетъ оный судъ дать достаточнаго отвѣта, что по онымъ учинено“. Губернское правленіе препроводило копію перваго слѣдственнаго „дѣла съ предписаніемъ нижнему земскому суду немедленно приступить къ новому слѣдствію и о последующемъ донести, о чемъ губернское правленіе увѣдомило Минскую консисторію (23 мая 1814 г.).

Вслѣдствіе высочайшаго манифеста 30-го августа 1814 г. дѣло это прекращено.

1809 г. января 27, въ журналѣ Минской духовной консисторіи записано: „Слушали рапортъ Сурдецкаго Св.-Духова монастыря іеромонаха Мины (15-го октября 1808 г.), что проживающій въ м. Аникштахъ римско-католическаго исповѣданія пробощъ Тарлевичъ и его предмѣстники преподавали онаго монастыря благочестивымъ прихожанамъ христіанскіе требы. **Приказали:** сообщить въ Литовско-Виленское губернское правленіе, дабы благоволено было кому слѣдуетъ повелѣть относительно преподаванія ксендзомъ Тарлевичемъ и его предмѣстниками благочестивымъ Сурдецкаго монастыря прихожанамъ требъ изслѣдовать и виновныхъ предать законному сужденію съ увѣдомленіемъ сію консисторію, находящагося въ Кронскомъ монастырѣ священника Савву Каленича нарядить къ сему дѣлу за депутата, съ тѣмъ дабы онъ по полученіи отъ суда (которому будетъ препоручено по оному произвесть слѣдствіе) увѣдомленія, тотчасъ явился на мѣсто и будучи обще съ судомъ симъ при такомъ слѣдствіи, наблюдалъ, чтобы оное произведено было безпристрастно и на законномъ основаніи, о чемъ къ нему, Каленичу, послать указъ съ предписаніемъ, дабы онъ какъ о успѣхѣ сей комиссіи, такъ и о томъ, что по слѣдству откроется, репортовалъ обстоятельно духовной консисторіи“.

30 мая 1809 г. Литовско-Виленское губернское правленіе отношеніемъ за № 6537, увѣдомило Минскую консисторію о томъ, что имъ предписано Вилкомірскому нижнему земскому суду произвесть, согласно требованію консисторіи, слѣдствіе въ присутствіи назначеннаго консисторіею депутата. *(л. 7)*.

1811 г. апрѣля 21, въ журналѣ Минской духовной консисторіи записано: „Докладывано, что по рапорту Сурдецкаго монастыря іеромонаха Софронія (іюля 26 1810 г.) съ донесеніемъ, что по слѣдствію о преподаваніи проживающимъ Вилкомірскаго повѣта въ м. Аникштахъ пробощемъ ксендзомъ Казиміромъ Тарлевичемъ прихожанамъ Сурдецкаго монастыря разныхъ христіанскихъ требъ, обще съ засѣдателемъ Вилкомірскаго нижняго земскаго суда Даніиломъ Малецкимъ произведенному, оказалось, что ксендзъ Тарлевичъ дѣйствительно обвѣнчалъ три брака греко-россійскаго исповѣданія прихожанамъ, каковое слѣдствіе подлинникомъ отослано въ Вилкомірскій нижній земскій судъ. Сія консисторія сообщеніемъ отъ 11-го сентября прошлаго 1810 г. въ Виленскую римско-католическую консисторію посланнымъ требовала таковый поступокъ ксендза Тарлевича безъ надлежащаго оштрафованія не оставить съ воспрещеніемъ, дабы онъ впредь отъ подобныхъ дѣяній воздержался, чѣмъ

же оный Тарлевичъ будетъ оштрафованъ, о томъ увѣдомить сію консисторію. Но какъ отъ означенной римско-католической консисторіи и доселѣ о томъ никакого увѣдомленія въ полученіи не имѣется, для того **приказали:** въ означенную римско-католическую консисторію вторично сообщить, дабы благоволила прежнее сея консисторіи требованіе удовлетворить во всей точности и о послѣдующемъ увѣдомить оную незамедлительно". *(л. 30).*

31 мая 1811 г. Римско-католическая консисторія сообщила Минской консисторіи слѣдующее:

W konsystorzu tuteyszym dokładano, ze w roku 1810 miesiąca septembra czynił konsystorz Minski za № 1286 kommunikacyą w tem, azeby konsystorz rzymskokatolicki Wilenski ukarał księdza Kazimierza Tarulewicza wikarego Onikształynskiego za dowiedzione sledztwem, przez assesora nizszego ziemskiego Wiłkomirskiego sądu Dominika Maleckiego, w assystencyi deputata ze strony grekorossyiskiego konsystorza wyznaczonego xiędza iromonacha Sofronia, wyprowadzonem dawaniu szlubow i chrztu osobom grekorossyiskiey religii, konsystorz zas Wilenski, nie widząc takowego sledztwa a ztąd nie mogąc powziąsc pewney o takowym wystempku xiędza Tarulewicza miary, uzyskał za posrednictwem Litewsko-Wilenskiego gubernskiego rządu z sądu nizszego ziemskiego Wiłkomirskiego takowe sledstwo, z ktorego okazało się: 1-mo, ze iest wyprowadzone bez assystencyi deputata ze strony rzymskokatolickiego duchowenstwa; 2-do, ze xiądz Kazimierz Tarulewicz wedle swego własnego i osob do swiadectwa użytych wyznania nie błogosławił wedle obrządku przepisanego slubow ani chrzcił dzieci do religii błahoczestiwey należących, lecz na usilne prozby Wasila Mikołaiewicza sekty Rabskiey (?), Kondratiewa Romanowa i Ehora Klimowa błahoczestiwey religii, skłoniwszy się do ich żądania, zaprowadził ich do kosciola, przeczytał nad niemi modlitwę bez zadnych ceremonii naleznych i przeżegnał mowiąc: idzcie z Bogiem do domu; 3-o, ze wzioł od 1-go butelkę syropu do ponczu, od 2-go y trzeciego po połrubla; 4-to, ze wyżey rzeczone osoby, wwiedzione takowem błogosławienstwem xiędza Tarulewicza, żyią łącznie z przybranemi sobie kobietami i dzieci z niemi maią. Z a t e m p o s t a n o w i o n o: chociaz takowe sledztwo nie wedle prawa iest wyprowadzone, gdy iednak xiąndz Kazimierz Tarulewicz wikary Oniksztynski wedle swego i osob do swiadectwa uzytych wyznania okazał się bydz winnym w tem, ze trzy osoby, nie należące do swoiey parafii ani wyznawaiące religią rzymską, połączył przez obałamucenie ich i błogosławienie extraordynaryine, czytaiąc nad niemi w kosciele modlitwę i odsyłaiąc ich przeżegnawszy do domu, zatem za taki iego bezprawny postępek dac mu surowe upomnienie, zeby tego więcey pod zadnym pretextem nie robił i zapowiedzic, ze ieżeli będzie ieszcze raz o podobne postępki zaskarzonym, sciągnie na siebie naysurowszą wedle prawa karę. Nakazać przytem x. Kazimierzowi Tarulewiczowi, azeby na rzecz ubogich złożył w kancellaryi tuteyszey 10 rubli assygnacyinych, które przy kommunikacyi do Wilenskiego towarzystwa dobroczynnosci odesłac, kwit z odebrania onych uzyskac i do dzieła dołozyć. Co się zas tycze osob, ktore przez takowe obałamucenie zostaiąc w błędzie, łącznie z sobą zyią, gdy te nie są religii rzymskiey, zostawic ich do rozporządzenia własney ich jurysdykcyi. *(л. 33).*

1811 г. іюня 14, въ журналѣ Минской духовной консисторіи записано: „Слушали сообщеніе Виленской римско-католической консисторіи, коимъ на таковоежъ сея консисторіи объ оштрафованіи римскаго ксендза Тарулевича за обвѣнчаніе имъ браковъ и крещеніе младенцевъ греко-россійскаго исповѣданія, какъ слѣдствіемъ Вилкомірскаго нижняго земскаго суда членомъ при депутатѣ съ грекороссійской стороны произведеннымъ обнаружено, увѣдомила, что изъ означеннаго слѣдствія... оказалось: 1) что оное произведено безъ бытности со стороны римской депутата; 2) что ксендзъ Тарулевичъ, какъ

явствуетъ изъ собственнаго его признанія и показанія свидѣтелей, по обряду не вѣнчалъ браковъ и дѣтей до благочестивой религіи надлежащихъ не крестилъ, а только склонившись на усильную просьбу Василія Миколаева старообрядческой секты, Кондрата Романова и Егора Климова грекороссійской вѣры, приведши ихъ въ костелъ, прочиталъ надъ ними молитву безъ всякихъ надлежащихъ обрядовъ и благословилъ ихъ, говоря: „идите съ Богомъ домой"; 3) что онъ, Тарулевичъ, взялъ за то въ награду отъ перваго бутылку сыропу, отъ втораго и третьяго по полтинѣ денегъ и что вышеозначенные соединенные таковымъ благословеніемъ ксендза Тарулевича лица живутъ съ избранными ими женами совмѣстно, съ коими прижили дѣтей, хотя оная консисторія почитаетъ, что таковое слѣдствіе незаконнымъ порядкомъ произведено, но какъ ксендзъ Тарулевичъ по своему собственному признанію и показанію свидѣтелей оказался виновнымъ въ томъ, что онъ соединилъ три лица, не принадлежащіе до его парафіи и не исповѣдающіе римской религіи необыкновеннымъ благословеніемъ, читая надъ ними въ костелѣ и отославъ ихъ перекрестивши въ домъ, и за таковой его противозаконный поступокъ дано ему строгое напоминаніе, чтобы онъ таковыхъ поступковъ впредь не чинилъ ни подъ какимъ предлогомъ, съ подтвержденіемъ, что ежели онъ и впредь еще будетъ обжалованъ въ подобныхъ поступкахъ, то будетъ строжайше по законамъ оштрафованъ; а притомъ велѣно ему взнесть на бѣдныхъ въ тамошнюю канцелярію 10 рублей ассигнаціями для отсылки въ Виленское Человѣколюбивое общество. **Приказали:** хотя по репорту Сурдекскаго монастыря іеромонаха Софронія донесшаго, что якобы по слѣдствію о преподаваніи Ониктинскимъ ксендзомъ Тарулевичемъ онаго монастыря прихожанамъ христіанскихъ требъ съ засѣдателемъ Вилкомірскаго нижняго земскаго суда обще съ нимъ іеромонахомъ произведенному, оказалось, что оный Тарулевичъ дѣйствительно обвѣнчалъ три брака, отъ сея консисторіи сообщено было въ Виленскую римско-католическую духовную консисторію съ требованіемъ, чтобы помянутый ксендзъ за такой его поступокъ по надлежащему былъ оштрафованъ; но какъ оная консисторія сообщеніемъ даетъ сей знать, что якобы ксендзъ Тарулевичъ по надлежащему обряду тѣхъ браковъ не вѣнчалъ, изъ обстоятельствъ же въ томъ сообщеніи описанныхъ ни съ чьей стороны никакихъ на то доказательствъ (не представлено), да и какъ тѣ браки законными-ли или незаконными признавать должно, основанія точнаго не видно: для того сообщить въ Литовско-Виленское губернское правленіе, дабы благоволено было кому слѣдуетъ предписать, чтобы о томъ, дѣйствительно-ли тѣ браки ксендзомъ Тарулевичемъ были вѣнчаны, или по словамъ его, Тарулевича, надъ лицами оныхъ въ костелѣ одна только была читана молитва, несоставляющая важности, признавать оные за совершенные по надлежащему, какъ со стороны нашей, такъ и римско-католической при депутатахъ учинить дѣятельнѣйшее розысканіе съ преданіемъ виновнаго законному сужденію и съ увѣдомленіемъ о послѣдующемъ духовную консисторію, о чемъ за извѣстіе дать знать указомъ іеромонаху Софронію, яко по сему дѣлу за депутата наряженному, а въ Виленскую римско-католическую консисторію сообщить, чтобы благоволила въ дальнѣйшемъ оштрафованіи его, Тарулевича, до окончанія о вышеизъясненныхъ обстоятельствахъ розысканій удержаться. *(л. 37—40).*

13 іюля 1811 г. Виленская римско-католическая консисторія отношеніемъ за № 790, сообщила Минской консисторіи слѣдующее:

„W konsystorzu tuteyszym słuchali kommunikacyi Minskiego greko-rossyiskiego konsystorza za № 1012 dnia 15 iunii 1811 roku datowanego z żądaniem, aby konsystorz tuteyszy wstrzymał skutki dekretu w dziele x. Kazimierza Tarulewicza o błogosławienie szlu-

bow osobom greko-rossyiskiego wyznania, na dniu 17 maia r. b. zapadłego, dopóty puki przez nowe... sledstwo nie odkryią się wszystkie okolicznosci, w temże dziele zachodzące. Gdy zas z rewizyi dzieła okazało się, że x. Kazimierz Tarulewicz wysłuchał. na dniu 19 maia roku idącego wyżey rzeczonego w sprawie swoiey zapadłego dekretu, wedle ktorego był publicznie za swoie przewinienie upomniony i złozył 10 rubli assygnacyinych na rzecz ubogich, ktore do Towarzystwa Wilenskiego dobroczynnosci zostały odesłane, zatem p o s t a n o w i o n o: ponieważ konsystorz tuteyszy stosownie do punktu 130 z ustawy dla urządzenia gubernij Całorossyiskiey imperii odmienic swoiey decyzyi niemoże, tem bardziey gdy się skutki oney nastąpiły, zatym uwiadomic (i uwiadamia się) Minski grekorossyiski duchowny konsystorz, że iego w tey mierze czyniona kommunikacya uskutecznioną ze strony tuteyszego konsystorza bydź nie może. Roku 1811, miesiąca julii 13 dnia.

30 ноября 1811 г. Минская духовная консисторія, оставаясь при прежнемъ своемъ мнѣніи, просила Виленское губернское правленіе, согласно первому своему требованію, выраженному въ отношеніи отъ 15-го іюня тогоже года, предписать кому слѣдуетъ, „чтобы о томъ, дѣйствительно-ли тѣ браки ксендзомъ Тарулевичемъ вѣнчаны, или, по словамъ его, Тарулевича, надъ лицами бракчившихся въ костелѣ только была читана молитва, не составляющая важности, признать оные за совершенные по надлежащему, какъ со стороны нашей, такъ и римско-католической при депутатахъ учинить скорѣйшее розысканіе съ преданіемъ виновнаго законному сужденію“.

2 декабря того же 1811 г. Виленское губернское правленіе извѣстило Минскую консисторію, что правленіемъ предписано Вилкомірскому нижнему земскому суду, „чтобы онъ, судъ, пригласилъ къ тому депутатовъ греческаго и римскаго исповѣданій и что по изслѣдованіи окажется, донесъ бы сему правленію“.

20 іюля 1813 г. Минская духовная консисторія отношеніемъ за № 1542 спрашивала Виленское губернское правленіе, что сдѣлано по вышеписанному предписанію Вилкомірскому нижнему земскому суду.

Не получивъ отвѣта, Минская консисторія отношеніемъ отъ 4-го декабря того же 1813 г. *вторично* спрашивала Виленское губернское правленіе, что сдѣлано по этому дѣлу.

28 февраля 1814 г. Виленское губернское правленіе сообщило Минской консисторіи слѣдующее:

„Въ семъ правленіи докладывано: что оная консисторія по дѣлу, производящемуся въ оной о повѣнчаніи Аникштинскимъ пробощемъ Тарулевичемъ Сурдецкаго монастыря прихожанъ, сообщеніемъ отъ 15-го іюля прошлаго 1811 г. требовала учинить розысканіе при депутатахъ греко-россійскаго и римско-католическаго исповѣданія, дѣйствительно-ли тѣ браки ксендзомъ Тарулевичемъ были вѣнчаны, или, по словамъ его, Тарулевича, надъ лицами въ костелѣ одна только читана была молитва, несоставляющая важности, и предать виновнаго законному сужденію, извѣщая, что о семъ оная консисторія дала знать и депутату іеромонаху Софронію, почему сіе правленіе 1-го декабря того же года Вилкомірскому нижнему земскому суду предписало, чтобы выполнилъ таковое требованіе, пригласивъ къ производиться имѣющемуся о томъ слѣдствію депутатовъ греко-россійскаго и римско-католическаго исповѣданія, и что по изслѣдованіи окажется, донеся немедленно съ представленіемъ и самаго слѣдствія, о чемъ тогда же увѣдомила Виленскую римско-католическую и Минскую греко-россійскую духовные консисторіи, но когда на таковое предписаніе не было отъ того суда никакого донесенія, а оная консисторія повторила о выше поясненномъ требованіе, то сіе правленіе по первой своей резолюціи послало ономужъ суду дубликатный указъ, а по состоявшейся на поясненное вторичное

требованіе резолюціи, въ третій разъ послало оному суду указъ, съ строжайшимъ подтвержденіемъ, дабы данные отъ сего правленія первые предписанія выполнилъ немедленно, стараясь впредь не наводить начальство на неоднократную по оному предмету переписку; но произведено ли таковое слѣдствіе, что по оному оказалось и почему таковое по сіе время въ сіе правленіе не доставлено, по сіе время не имѣется никакого донесенія, а оная консисторія вновь повторяетъ о томъ свои требованія, **опредѣленно:** Вилькомірскому нижнему земскому суду подтвердить (и подтверждено) еще разъ указомъ о самоскорѣйшемъ исполненіи вышепоясненныхъ сего правленія предписаній съ таковымъ изъясненіемъ, что буде и засимъ не исполнитъ ему повеленнаго, то за сіе члены его и секретарь подвергнутся взысканію по всей строгости законовъ; почему же сіе не выполнено по первымъ сего правленія предписаніямъ съ 1811-го года по сіе время, прислалъ бы сему правленію отвѣтъ; о чемъ оной консисторіи дать (и дается) симъ знать.

23 мая 1814 г. Литовско-Виленское губернское правленіе сообщило Минской консисторіи слѣдующее:

„Сіе правленіе, слушавъ рапортъ Вилькомірскаго нижнято земскаго суда, коимъ на предписаніе сего правленія отъ 28-го февраля сего года съ подтвержденіемъ о самоскорѣйшемъ выполненіи первыхъ сего правленія предписаній произведеніемъ слѣдствія о повѣнчанныхъ аникштинскимъ пробощомъ ксендзомъ Тарулевичемъ Сурдецкаго монастыря прихожанъ, донесъ: что такъ какъ прежніе по сему дѣлу насланные во оный изъ сего правлѐнія указы по нашествіи въ 1812-мъ году непріятельскихъ войскъ съ прочими бумагами и дѣлами истреблены, то и никакъ не можетъ оный судъ дать достаточнаго отвѣта, что по онымъ учинено, а хотя и былъ для сего командированъ членъ онаго суда, но что имъ учинено, выправки сдѣлать невозможно, а засимъ просилъ подробнаго повелѣнія: какіе именно сочетаемы были браки ксендзомъ Тарулевичемъ, дабы могъ снабдить командированнаго для сего засѣдателя своего достаточнымъ свѣдѣніемъ. А по справкѣ оказалось: оная консисторія по дѣлу производящемуся въ ней о повѣнчаніи аникштинскимъ пробощемъ Тарулевичемъ Сурдецкаго монастыря прихожанъ сообщеніемъ отъ 15-го іюня 1811 года и послѣ того полученными требовало учинить розысканіе при депутатахъ греко-россійскаго и римско-католическаго исповѣданія, дѣйствительно ли тѣ браки ксендзомъ Тарулевичемъ были вѣнчаны или, по словамъ его, надъ лицами оныхъ въ костелѣ одна только читана была молитва, несоставляющая важности, съ преданіемъ виновнаго законному сужденію, извѣщая при томъ, что о семъ дала знать іеромонаху Софронію, яко по сему дѣлу за депутата наряженному; посему сіе правленіе о произведеніи таковаго слѣдствія при депутатахъ греческаго и римскаго исповѣданія и о донесеніи сему правленію, что по оному окажется съ представленіемъ и самаго слѣдствія, *пять разъ* предписывано Вилькомірскому нижнему земскому суду съ таковымъ въ послѣдній разъ изъявленіемъ, что ежели и за симъ не исполнитъ ему повелѣннаго, то за сіе члены его и секретарь подвергнутся взысканію по всей строгости законовъ, почему же сіе не выполненно по первымъ сего правленія предписаніямъ съ 1811 года, велѣно доставить отвѣтъ. **Опредѣлило:** поелику Вилькомірскій нижній земскій судъ доноситъ, что первые сего правленія предписанія о произведеніи слѣдствія о повѣнченныхъ ксендзомъ Тарулевичемъ бракахъ во время нашествія сюда непріятеля въ 1812 году истреблены, а потому ни донесть о томъ, что по онымъ тѣмъ судомъ учинено, ниже произвесть наново слѣдствіе не можетъ, то въ предметѣ удовлетворенія въ самоскорѣйшемъ времени требованія оной консисторіи препроводить (и препровожденно) таковое въ тотъ

судъ въ копіи за надлежащею скрѣпою съ подтвержденіемъ, чтобы тотчасъ, пригласивъ депутатовъ греческаго и римскаго исповѣданія, занялись таковымъ обслѣдованіемъ и что по оному окажется, съ представленіемъ подлиннаго слѣдствія немедленно донесъ, о чемъ оную консисторію симъ увѣдомить. 1814 г. мая 23. *(л. 60).*

1814 года декабря 2-го дня, въ журналѣ Минской духовной консисторіи записано подъ № 14. **Докладывано:** что по рапорту Сурдецкаго монастыря братіи, вступившему въ консисторію прошлаго 1808 г. октября 24-го дня, о преподаваніи Вилькомірскаго повѣта проживающимъ въ мѣстечкѣ Аникштахъ пробощемъ ксендзомъ Тарулевичемъ прихожанамъ онаго монастыря разныхъ христіанскихъ требъ, дѣло остается нерѣшеннымъ за непроизведеніемъ Вилкомірскимъ нижнимъ земскимъ судомъ по предписанію губернскаго правленія слѣдствія, а поеляку въ настоящемъ 1814 году послѣдовалъ всемилостивѣйшій его императорскаго величества манифестъ, въ 30-й день августа сего года состоявшійся, коимъ между прочимъ велѣно всѣхъ находящихся нынѣ подъ слѣдствіемъ и судомъ всякаго званія людей по дѣламъ, не заключающимъ въ себѣ смертоубійства, разбоя и грабежа, учинить отъ суда и слѣдствія свободными и дѣла предать забвенію, для того **приказали:** на основаніи помянутаго всемилостивѣйшаго манифеста дѣло сіе, исключивъ изъ числа нерѣшенныхъ, предать забвенію и о томъ для свѣдѣнія послать Сурдецкаго монастыря смотрителю іеромонаху Софронію указъ.

Дѣло № 335 л. 65.

165.

1811 г. Августа 28. Прошеніе Сурдецкаго монастыря іеромонаха Софронія Минскому архіепископу Іову о дозволеніи построить вмѣсто старой новую каменную церковь.

Ригское благочестивое общество желаетъ съ пособіемъ Сурдецкаго монастыря на мѣсто нынѣ находящейся при ономъ монастырѣ старой каменной и къ паденію по древности ея клонящейся церкви на томъ же самомъ мѣстѣ воздвигнуть вновь каменную большую церковь, на что приготовлено уже не малая часть матеріалу, какъ то: кирпича до ста тысячъ, извести бочекъ до 80 и камня нѣсколько саженей; въ наличности же церковной суммы имѣется серебромъ 400, ассигнаціями 700, мѣдью 200 рублей, почему ваше высокопреосвященство всенижайше прошу означенную старую церковь разобрать и на томъ самомъ мѣстѣ каменную большую строить, и находящіяся нынѣ какъ въ наличности вышеупомянутыя деньги, такъ и привѣсныя деньги при иконѣ Божіей Матери въ золотѣ и серебрѣ употребить въ пособіе ригскаго общества дозволить и о томъ учинить архипастырское благоразсмотрѣніе и резолюцію. О семъ проситъ іеромонахъ Софроній. 1811 года августа 28-го.

Резолюція архіепископа:

Новую каменную церковь воздвигнуть, и деньги наличныя въ ассигнаціяхъ всѣ употребить дозволить, а изъ серебреныхъ денегъ употребить 300 рублей, остальные 100 рублей оставить на непредвидимые нужные расходы, касательножъ привѣсокъ въ золотѣ и серебрѣ, буде оные висятъ при иконѣ, то оставить при иконѣ, а буде хранятся привѣски въ соблюденіи, то таковые употребить дозволить, въ прочемъ стараться просить вспомоществованія отъ рижскихъ жителей, кои желаютъ быть помощниками въ сооруженіи церкви, а потому и дать отъ консиссоріи прошнурную книгу для записи

какъ прихода на построеніе церкви, такъ и расхода, а что изъ привѣсокъ употреблено будетъ, буде оны въ храненіи, то о томъ особенно сочинить реестръ и представить для исключенія.

1813 г. апрѣля 30, тотъ же іеромонахъ Софроній, донося о построеніи новой каменной церкви, просилъ архіепископа Минскаго Серафима о дозволеніи освятить эту церковь „во имя прежде бывшей старой церкви въ праздникъ Сошествія Св. Духа“, что ему и дозволено было.

Дѣло № 437.

166.

1816 г. Октября 24. Минской духовной консисторіи архіепископу Анатолію докладъ по рапорту игумена Сурдецкаго монастыря Маркіана съ просьбою о предложеніи Вилкомірскому нижнему земскому суду вести дѣловую переписку на русскомъ языкѣ.

Изъ Вилкомірскаго нижняго земскаго суда поступаютъ въ монастырь разныя бумаги на польскомъ языкѣ, котораго въ монастырѣ никто не знаетъ, такъ что приходится обращаться къ постороннему лицу, вдали отъ монастыря живущему „ученому“ помѣщику, да и тотъ не всегда можетъ разобрать и прочесть написанную мелкимъ неразборчивымъ почеркомъ бумагу, а иногда и вовсе нельзя сыскать переводчика, а потому и замедленіе бываетъ, особливо въ скоромъ требованіи“. Игуменъ проситъ сообщить куда слѣдуетъ, чтобы присылаемыя въ монастырь бумаги писались на русскомъ языкѣ.

Сія консисторія, слушавъ рапортъ къ вашему высокопреосвященству изъ Сурдецкаго Святодухова монастыря отъ 19-го минувшаго сентября присланный съ донесеніями, что изъ Вилькомірскаго нижняго земскаго суда присылаются въ оный монастырь разныя бумаги о земскихъ повинностяхъ и податяхъ, а такъ же о дачѣ подводъ, на польскомъ языкѣ, которыхъ ни настоятель онаго монастыря, яко малоросіянинъ, и никто изъ братіи не можетъ прочесть и силы требованія узнать, да и за милю отъ монастыря живущій одинъ обыватель, польскій ученый уроженецъ, призываемый часто въ монастырь для прочтенія помянутыхъ бумагъ, едва съ великимъ трудомъ оныя бумаги можетъ разобрать по причинѣ мелкихъ и связныхъ на польскомъ діалектѣ пишемыхъ словъ; какъ же въ таковомъ незнаніи силы требованія судейскаго бываетъ для монастыря напрасный трудъ и лишняя издержка, состоящая въ посылкѣ и прошеніи другихъ, а иногда и сыскать неможно таковаго переводчика, а потому и замедленіе бываетъ, а особливо въ скоромъ требованіи, черезъ что удобно можетъ монастырю за неисполненіе по невѣденію послѣдовать штрафъ и монастырскимъ крестьянамъ отъ проходящихъ полковъ великая обида, для того проситъ сообщить куда слѣдуетъ, дабы на россійскомъ языкѣ изъ онаго суда о разныхъ требованіяхъ присылаемы были бумаги въ Сурдецкій Святодуховъ монастырь и изъ онаго тоже принимаемы на россійскомъ же, на которомъ рапортѣ состоялась отъ вашего высокопреосвященства въ 28 день тогожъ сентября резолюція такова: „Консисторіи разсмотрѣть и доложить съ мнѣніемъ“. Положили мнѣніе: Съ прописаніемъ сего рапорта сообщить въ Литовско-Виленское губернское правленіе съ тѣмъ, дабы оно благоволило по уваженію изъясненныхъ въ ономъ обстоятельствъ учинить Вилькомірскому нижнему земскому суду предписаніе, чтобы оный впредь всѣ свои законныя требованія присылалъ въ Сурдецкій монастырь не на польскомъ, но на одномъ россійскомъ языкѣ непремѣнно,

дабы по не вразумѣнію силы польскаго языка не могло происходить въ удовлетвореніи земскихъ требованій остановки и черезъ то монастырь не имѣлъ бы напраснаго убытка и затрудненія, равно и отъ монастыря присылаемыя и подаваемыя бумаги по дѣламъ онаго принималъ бы судъ на одномъ россійскомъ діалектѣ, не требуя, чтобы оныя были писаны на польскомъ, и о послѣдующемъ увѣдомить консисторію, о чемъ дать знать указомъ и настоятелю Сурдецкаго монастыря соборному іеромонаху Маркіану съ братіею, а повелѣно-ль будетъ по сему учинить вашему высокопреосвященству, консисторія почтеннѣйше представляя, испрашиваетъ архипастырской резолюціи.

Резолюція архіепископа:

„1816 г. октября 24. Учинить посему“.

18-го ноября 1816 г. Литовско-Виленское губернское правленіе увѣдомило консисторію, что правленіемъ посланъ указъ Вилкомірскому нижнему земскому суду съ предписаніемъ вести переписку дѣловую съ Сурдецкимъ монастыремъ на русскомъ языкѣ.

Дѣло № 596.

167.

1816 г. Октября 23. Дѣло по рапорту Бѣльскаго Николаевскаго монастыря игумена Іоны архіепископу Минскому Анатолію о построеніи уніатами церкви вмѣсто часовни въ деревнѣ Августово. № 604.

Прихожане Бѣльской унитской церкви, по наущенію своего ксендза Гижевскаго, при деревнѣ Августово, рядомъ съ православнымъ кладбищемъ, построили часовню, въ которой въ праздничные дни совершалось богослуженіе по унитскому обряду. Часовню эту униты построили съ единственною цѣлью совращенія православныхъ въ унію, чему уже много было примѣровъ. По разсмотрѣніи этого дѣла въ консисторіи постановлено было отнестись въ Бѣлостокское областное правленіе съ просьбою о закрытіи этой часовни. Бѣлостокское правленіе предписало Бѣльскому земскому суду произвести слѣдствіе. Хотя по слѣдствію и оказалось, что въ часовнѣ въ праздничные дни совершается богослуженіе (обѣдня, вечерня и др.) и священники унитскіе преподаютъ православнымъ христіанскія требы, Областное правленіе „не нашло однако законныхъ причинъ“ къ закрытію каплицы.

Въ Минской духовной консисторіи слушали рапортъ къ его высокопреосвященству Бѣльскаго Николаевскаго монастыря настоятеля игумена Іоны, въ коемъ прописываетъ, что прихода Бѣльскаго Николаевскаго монастыря не въ далекомъ разстояніи отъ деревни Августово находится кладбище людей благочестиваго нашего исповѣданія, гдѣ прихожане, намѣреваясь съ давняго времени построить часовню для отправленія панихидъ надъ умершими и похоронъ въ непогодливое время, не занимали единственно для сей надобности мѣста на горѣ, которая землею въ большей части принадлежитъ крестьянину Степану Радецкому, а меньшая часть не болѣе четырехъ градокъ есть унитскаго прихожанина Лешкевича, съ одной же и съ другой стороны той горы суть земли прихожанъ нашихъ. Но въ прошломъ 1813 году уніятской Бѣльской церкви прихожане, сдѣлавъ свое кладбище въ смежности съ нашимъ, съ отдѣленіемъ только рвомъ, а прежде за прусскаго правленія похоронялись на городскихъ кладбищахъ, заняли не только прописанную часть земли ихъ прихожанина Лешкевича, но и помянутаго Радецкаго землю и на семъ мѣстѣ, не имѣя ни отъ гражданскаго правительства, ни отъ своего діоцезальнаго епископа позволенія, въ противность узаконеній, начали строить

деревянную каплицу, постройка коей, по объявленію моему съ прихожанами, отъ земской полиціи имъ запрещена. Затѣмъ прихожане наши, испрося отъ Минской духовной консисторіи и отъ гражданскаго правительства позволенія, основали на томъ же самомъ мѣстѣ вокругъ ихъ каплицы свою часовню, положивъ каменья и поставивъ два креста съ освященіемъ мѣста, до приготовленія дерева и другихъ матеріаловъ; но они, униты, особливо ихъ дзеканъ Маркевичъ и ксендзъ Гижевскій, сопротивляясь сему, посредствомъ своего начальства испросили отъ Бѣлостокскаго областнаго правленія, чтобы для удостовѣренія о принадлежности ихъ прихожанину Лешкевичу и Радецкому земли, на которой они начали строить каплицу, произвесть на мѣстѣ слѣдствіе, при которомъ, хотя оказалось, что земля, на коей униты начали строить каплицу, есть та самая, которую наши прихожане означили еще съ 1802 г. для постройки часовни, но не мѣгли сего сдѣлать по причинѣ бывшей прусской и съ французами войны и оная земля принадлежитъ большей частью католику, имѣющему жену нашего исповѣданія, Степану Радецкому, который единственно для постройки благочестивымъ прихожанамъ часовни документомъ, 29-го сентября 1815 года даннымъ Бѣльскаго монастыря братству, уступилъ навсегда, но Бѣлостокское областное правленіе, по слѣдствію заключивъ, что греко-россійскаго исповѣданія жителей кладбище отъ таковагожъ унитовъ совсѣмъ рвомъ отдѣлено, и что униты начали строить каплицу на своемъ кладбищѣ, занимая малую часть земли означеннаго крестьянина Радецкаго, но который къ сему никакой претензіи не имѣетъ и ту землю добровольно уступаетъ, дозволило имъ унитамъ начатую каплицу построить, чего благочестивымъ прихожанамъ не препятствуетъ. Въ таковомъ случаѣ, хотя удобнѣе было бы построить имъ унитамъ каплицу при своихъ деревняхъ Стрикахъ и Шастелахъ, въ коихъ нашихъ людей мало, а паче при Грабовцѣ, гдѣ люди всѣ почти ихъ исповѣданія, а греко-россійскаго нѣтъ, но они, особливо ксендзъ ихъ Гижевскій, единственно чтобъ совращать нашихъ прихожанъ на свой обрядъ, что уже и дѣлаетъ (ибо какъ прежде, такъ и нынѣ исправляетъ нѣкоторымъ благочестивымъ прихожанамъ требы, о чемъ по донесеніямъ моимъ и дѣла въ Минской консисторіи имѣются. за что онъ, Гижевскій, въ прошломъ 1810 году былъ подъ судомъ и нынѣ состоитъ за подобныежъ поступки подъ слѣдствіемъ), вмѣсто каплицы построили церковь и въ оной не только въ праздники по своей религіи, но и каждой недѣли отправляетъ помянутый ксендзъ Гижевскій вечерню, обѣдню, акаѳисты и молебны, куда людей нашего исповѣданія своею церемоніею, идя изъ города съ процессіею до кладбищъ, такъ привлекли, что они оставивъ свою въ монастырѣ церковь, ходятъ на богомоленіе въ новопостроенную уніятскую и дѣлаютъ разныя имъ приношенія, чрезъ что нѣкоторые уклоняются отъ исповѣданія своей греко-россійской религіи и могутъ совращаться въ унію, празднуя вмѣстѣ съ ними дни святыхъ ихъ; кромѣ того, когда въ день св. Іосафата прихожанина благочестиваго исповѣданія Михаила Веремейка наемникъ ѣхалъ въ лѣсъ, то уніятскій священникъ Гижевскій и его прихожане увидя, укоряли его, почему онъ въ день праздника ихъ работаетъ; также въ деревнѣ Августовѣ и другихъ въ окружности состоящихъ находятся люди греко-россійскаго исповѣданія, а въ самомъ Августовѣ нашего исповѣданія большая часть, а унитовъ весьма мало, ибо нашихъ обоего пола 60 дворовъ, кромѣ такихъ, кои одно лицо нашего исповѣданія, а другое уніятскаго, 30 дворовъ, ихъ же не болѣе 20 домовъ, да обоего исповѣданія 15, то представляя изъясненныя обстоятельства на благоуваженіе вашего высокопреосвященства, покорнѣйше прошу, чтобы прихожане нашего исповѣданія не оставляли своей церкви и по поводу сего не совра-

щались бы въ другую религію (чрезъ что монастырь лишается своихъ доходовъ и благолѣпія въ храмѣ), учинить съ кѣмъ слѣдуетъ свое сношеніе, дабы построенная унитами вмѣсто дозволенной каплицы церковь была запечатана и служеніе въ ней запрещено, ибо ежели сего въ скорости не учините, то безъ сомнѣнія унитскіе священники людей нашего исповѣданія привлекутъ въ свою религію и въ оной ихъ утвердятъ. Поелику же уніяты каменья, которые положены были для основанія нашей часовни, разбросили и насмѣхаясь, что поставленные нами два креста прикрашиваютъ ихъ церковь, говорятъ, будемъ-ли переносить на свои кладбища и строить тамъ часовню, то повелѣно-ль будетъ тѣ кресты снять или оставить до окончанія дѣла на настоящемъ мѣстѣ, испрашивалъ повелѣнія. Къ томужъ учиненную въ консисторіи справку, по коей оказалось 1) что въ 58 статьѣ Устава благочинія сказано:

„Управа благочинія имѣетъ смотрѣніе, дабы въ городѣ никто не строилъ вновь православныхъ монастырей безъ благословенія Синода и православныхъ церквей безъ дозволенія епархіальнаго архіерея; храмовъ же для моленія иновѣрныхъ безъ дозволенія губернскаго правленія. Указомъ же изъ Св. Синода отъ 10-го генваря 1800 года между прочимъ дано знать: остающихся по прежнему въ уніи жителей тамъ, гдѣ по превосходному количеству восприявшихъ благочестіе и церкви приходскія обращены будутъ въ благочестивые, буде ихъ число не велико, приписывать къ ближайшимъ унитскимъ церквамъ, а ежелиже ихъ останется такое количество душъ, что можно имъ построить вновь церковь унитскую, то хотя имъ сіе и дозволять, но не инако какъ ограничa епархію унитскую точнымъ и извѣстнымъ числомъ церквей такъ, что буде бы послѣдовала гдѣ надобность вновь оныя строить, то по силѣ Устава благочинія 58-й статьи архіепископъ унитскій самъ собою, безъ губернскаго правленія, на построеніе ихъ дозволенія давать не отваживался бы“.

На которой справкѣ состоялась отъ его высокопреосвященства въ 20 день настоящаго февраля резолюція такова:

„Изъ рапорта видно, что каплица снова построена не для похоронъ, потому что на прежнемъ кладбищѣ ее не было, да прежде построенія мертвыя тѣла уніатовъ на семъ мѣстѣ не хоронились, но для обыкновеннаго священнослуженія, дабы совращать благочестивыхъ, какъ то изъ послѣдствій открывается. Приходской же церкви, въ которой бы отправляемо было богослуженіе обыкновенное, а не похороны только, по превосходному количеству благочестивыхъ, за силою указа 1800 года февраля 10 дня, строить не слѣдовало. Для того сообщить куда слѣдуетъ, чтобы благоволено было оную каплицу запечатать и что по сему учинено будетъ увѣдомить“. **Приказали:** съ прописаніемъ репорта игумена Іоны, а также справки и состоявшейся на оной отъ его высокопреосвященства резолюціи сообщить въ Бѣлостокское областное правленіе и требовать, дабы оно благоволило о запечатаніи вышеупомянутой каплицы, яко для совращенія благочестивыхъ прихожанъ построенной, учинить законное постановленіе и о послѣдующемъ увѣдомить сію консисторію.

2 апрѣля 1817 г. Бѣлостокское правленіе сообщило Минской консисторіи состоявшееся въ семъ правленіи слѣдующее постановленіе:

„Бѣльскому земскому суду предписать указомъ, чтобы противу всѣхъ изъясненныхъ въономъ (отношеніи консисторіи) обстоятельствъ, произвелъ при депутатѣ съ духовной стороны самоаккуратнѣйшимъ образомъ изслѣдованіе и что окажется въ самоскорѣйшемъ времени донесъ обстоятельно правленію для дальнѣйшаго по сему предмету постановленія. О чемъ Минскую духовную консисторію увѣдомить сообщеніемъ, а также дать знать и Брестской римско-унитской консисторіи *(л. 14)*.

1817 г. мая 19 дня. Гродненскаго Софійскаго собора протоіерей Ѳома Сосновскій репортовалъ Минской консисторіи слѣдующее:

„Указъ изъ Минской духовной консисторіи отъ 21 истекшаго апрѣля за № 1047 о командированіи меня за депутата Бѣлостокской области въ городъ Бѣльскъ для произведенія слѣдствія о построеніи унитами на кладбищѣ церкви мною тогожъ апрѣля 29-го числа полученъ. Во исполненіе таковаго прибылъ я въ городъ Бѣльскъ 3-го числа сего мая по приглашенію тамошняго Николаевскаго монастыря игумена отца Іоны, съѣзжалъ я обще съ нимъ въ селеніе Августово, при бытности благочестивыхъ прихожанъ селенія Августоважъ жителей, дабы предварительно узнать о мѣстѣ, гдѣ церковь построена; и по показанію тѣхъ же благочестивыхъ прихожанъ, а равно по разсмотрѣнію оказалось, что дѣйствительно церковь сія выстроена на томъ самомъ мѣстѣ, гдѣ прежде заложена была благочестивыми часовня, чему есть и нынѣ доказательства: сдѣланный уже благочестивыми на основаніе каплицы ровъ. положено было изъ камней основаніе и постановленные ими же два креста, находящіеся и доселѣ съ правой и лѣвой стороны нынѣшней унитской каплицы. Но основаніе сіе разброшено унитами при постройкѣ своей церкви. Затѣмъ, по учиненіи о прописанномъ дѣлѣ изслѣдованія засѣдателемъ Бѣльскаго земскаго суда Гриневицкимъ при мнѣ и депутатѣ со стороны унитскаго духовенства священникѣ Михневичѣ и объ окончаніи онаго честь имѣю представить при семъ копію того слѣдственнаго дѣла, въ польскомъ діалектѣ писаннаго, на благоразсмотрѣніе Минской духовной консисторіи, донося при томъ всепокорнѣйше, что освященный, какъ изъ слѣдствія видно, ручей изъ подъ горы, на коей состроена унитами каплица, истекающій (почитаемый уже ими священнымъ) хожденіе туда працессіею изъ г. Бѣльска, въ 6-ти верстахъ отстоящаго, и нерѣдкое въ каплицѣ въ противность данного отъ уницкаго начальства благословенія, въ праздники служеніе, при многочисленномъ собраніи народа, есть для благочестивыхъ непримѣтнымъ претиканіемъ и утонченнымъ умысломъ къ отвлеченію отъ православной церкви; ибо и оставшаяся въ той странѣ часть благочестивыхъ стекается туда—одна для любопытства, другіе, дабы избѣгнуть упрековъ унитовъ, что наши не участвуютъ въ ихъ церемоніяхъ и обрядахъ, иные же и дѣйствительно привлечены чрезъ сіи церемоніи на богомоленіе, какъ изъ показанія села Августова жителя благочестиваго исповѣданія Ивана Осташевскаго видно. И ежели прописанная унитская каплица уничтожена не будетъ, то благочестивые чрезъ таковыя церемоніи, привлеченные любопытствомъ и набожностью, современемъ могутъ удобно преклониться къ сторонѣ унитовъ. Протоіерей Ѳома Сосновскій. 1817 г. мая 19. Гродна *(л. 23)*.

15 іюня 1817 г. Отношеніемъ за № 4637 Бѣлостокское областное правленіе сообщило Минской духовной консисторіи слѣдующее свое постановленіе:

„Какъ по произведенному Бѣльскимъ земскимъ судомъ вмѣстѣ съ депутатами со стороны греко-россійскаго и унитскаго духовенства слѣдствію оказалось, что крестьянами унитскаго исповѣданія построена на кладбищѣ при деревнѣ Августовѣ каплица, а не церковь, и то по дозволенію областнаго правленія, въ которой, на основаніи рескрипта унитскаго епископа Булгака, отправляется богослуженіе только въ праздничные дни по обряду унитскаго исповѣданія, а въ буденные одно поминанье, обѣдни же и вечерни кромѣ тѣхъ праздничныхъ дней никогда не было. При чемъ не оказалось по слѣдствію и того, что ксендзъ Гижевскій совращалъ греко-россійскаго исповѣданія людей въ унитскую религію и укорялъ служителя крестьянина греко-россійскаго исповѣданія Кондрата Охремѣнки, что онъ въ унитскій праздникъ занимался работою, но какъ изъ собственнаго его показанія видно, что наговорилъ его не работать въ

тотъ день другой работникъ унитскаго исповѣданія Еліашъ Осташевичъ, то о семъ Минскую духовную консисторію увѣдомить сообщеніемъ, съ тѣмъ что правленіе не находитъ законныхъ причинъ къ запечатанію унитской каплицы, а если консисторія признаетъ данное епископомъ Булгакомъ дозволеніе отправлять въ оной богослуженіе въ праздничные дни несовмѣстнымъ, то предоставляется просить о томъ высшее начальство. Чтожъ касается до окрещенія унитскимъ ксендзомъ Гижевскимъ дочери крестьянина Вивульскаго, которой мать греко-россійскаго исповѣданія, то обстоятельство сіе предоставить разсмотрѣнію духовному его начальству и для того въ Брестскую римско-унитскую консисторію сообщить". Іюня 15 дня 1817 года.

Дѣло № 604.

168.

1816—1821 г. Дѣло о нарушеніи фундушевой записи, данной ктиторомъ Заблудовской Успенской церкви А. Ходкевичемъ, относительно десятины съ крестьянъ Заблудовскаго графства. № 562.

Повѣренный княжны Стефаніи Радивилъ сдѣлалъ новое росписаніе деревень, которыя должны давать десятину Заблудовскому монастырю. Въ росписаніе вошли такія деревни, которыя никогда не давали десятины. Вопреки первоначальному фундушу, десятину монастырь самъ долженъ былъ собирать. Съ введеніемъ этихъ новыхъ порядковъ нѣкоторыя деревни вовсе отказались давать десятину, другія не все установленное давали; накопилось такимъ образомъ много недоимокъ за разные годы, и монастырь поставленъ былъ въ затрудненіе относительно средствъ содержанія. Минская духовная консисторія отнеслась въ т. н. Радивиловскую комиссію съ требованіемъ предписать кому слѣдуетъ, чтобы хлѣбную сыпцу (десятину) монастырь не самъ собиралъ съ крестьянъ, а поссесоры Заблудовскаго графства. Комиссія отвѣчала, что такъ какъ „она не можетъ удостовѣриться о истинѣ таковаго фундуша", то, въ силу высочайше утвержденнаго положенія объ образованіи Радивиловской комиссіи, консисторіи предоставляется возстановить права Заблудовскаго монастыря относительно десятины исковымъ порядкомъ—„посредствомъ позва и акторага". Консисторія, на основаніи существующихъ узаконеній и постановленій правительственныхъ, доказывала, „что указываемый комиссіею порядокъ рѣшенія спорныхъ дѣлъ, касающихся имѣній Радивиловскихъ, установленъ „для партикулярныхъ дѣлъ, а не казенныхъ", и потому требовала удовлетворенія по первому своему отношенію. Комиссія осталась при прежнемъ своемъ мнѣніи. Минскій архіепископъ сносился по этому дѣлу съ Литовско-Виленскимъ военнымъ губернаторомъ Римскимъ-Корсаковымъ, который увѣдомилъ архіепископа, что онъ предложилъ Радивиловской комиссіи „не подвергать имѣющихся съ духовенствомъ дѣлъ порядку, установленному для частныхъ лицъ", т. е. по позвамъ и акторатамъ. Консисторія снова отнеслась въ комиссію съ просьбою объ удовлетвореніи по первому ея требованію. Комиссія отвѣчала, что по высочайшему указу отъ 17-го апрѣля судопроизводство въ комиссіи отсрочено по 16-е марта 1819 г., и потому комиссія не вправѣ разбирать требованія Заблудовской церкви до истеченія сего срока. По истеченіи этого срока, спустя два почти мѣсяца, не получая изъ комиссіи обѣщаннаго ею разсмотрѣнія дѣла, консисторія снова отнеслась въ комиссію съ тѣмъ же запросомъ, и получивъ въ отвѣтъ, что судопроизводство въ комиссіи снова отсрочено до 1-го сентября, и потому...По истеченіи и сего срока консисторія не получила никакого удовлетворенія до 3-го іюля 1820 г., и потому снова отнеслась въ комиссію съ тѣмъ же запросомъ. Комиссія отвѣчала, что большая часть крестьянъ Заблудовскаго имѣнія уже проданы (446 дворовъ), осталось во владѣніи Радивиловъ только 178 дворовъ, и что новымъ владѣльцамъ сдѣланъ запросъ, согласны-ли они или не согласны производить лежавшую на купленныхъ ими крестьянахъ повинность на Заблудовскую церковь; а пока сіе не послѣдуетъ, дабы наданіе или фундушъ не понесъ никакого ущерба", комиссія постановила „утвердить распоряженіе Бѣлостокскаго областнаго правленія по предмету взы-

сканія сей ссылки, состоявшееся. 1821 года августа 31-го коммиссія увѣдомила консисторію, что новые владѣльцы Заблудовскаго имѣнія согласились на взносъ ихъ крестьянами десятины въ пользу Заблудовскаго монастыря съ обязательствомъ, чтобы дворовое управленіе само собирало установленное количество зерноваго хлѣба и отдавало монастырю, а монастырь обязуется, согласно фундушевой записи Ходкевича, содержать школу для дѣтей.

1817 г. апрѣля 3 дня. Минской духовной консисторіи докладъ архіепископу Анатолію.

Заблудовскаго Успенскаго монастыря строитель іеромонахъ Филаретъ рапортомъ 26-го числа февраля прошедшаго 1816 года, въ консисторіи полученнымъ доносилъ, что при произведеніи въ Заблудовскомъ графствѣ вновь размежеванія земли, принадлежащей княжнѣ Стефаніи Радзивилѣ, присланный отъ опеки ея въ оное имѣніе повѣренный Саковичъ для сдѣланія вновь описи той землѣ, запретилъ княжескимъ крестьянамъ, состоящимъ въ приходѣ означеннаго Заблудовскаго монастыря, давать ему слѣдующую десятину по старому положенію, объявляя, что, по описаніи земли, оные крестьяне будутъ давать сказанную десятину будто бы не по старому, но уже по новому росписанію, почему монастырь, ожидая не малое время таковаго росписанія, входилъ къ нему, повѣренному, нѣсколько разъ съ прошеніемъ, который написалъ на ономъ одни только деревни, а сколько въ оныхъ числится волокъ земли и сколько дворовъ, объ ономъ не изъяснилъ. Сверхъ того, помянутый повѣренный много показалъ деревень такихъ, которыя никогда не давали ни монастырю, ни прочимъ мѣстамъ никакой десятины, а потому и не можетъ монастырь съ оныхъ деревень получать десятину тѣмъ болѣе, что сей повѣренный ко взысканію оной не дѣлаетъ никакого вспомоществованія. Затѣмъ Заблудовскій монастырь представлялъ помянутому повѣренному подтвержденіе фундуша, воеводою Сапѣгою учиненное, съ изъясненіемъ, что онъ не можетъ по новому росписанію брать десятины самъ по себѣ безъ вѣдома духовнаго начальства потому, что въ фундушѣ и подтвержденіи сказано: со всякой волоки земли показанныхъ деревень давать монастырю по одной копѣ, то есть одну половину копы ржи, а другую яроваго хлѣба. Поелику же сказанный повѣренный, не смотря ни на фундушъ, ни на подтвержденіе его, объявилъ монастырю, что прописанная десятина только сего т. е. 1816 года по оному росписанію будетъ отдана, а послѣ все уничтожитъ и не будетъ болѣе монастырь получать оной, то просилъ онъ, строитель, его, повѣреннаго, чтобы повелѣлъ отдать хотя недоимку десятины, слѣдуемой за прошедшіе годы, какъ съ крестьянъ, такъ и помѣщиковъ, пользующихся тою землею, которую по умершихъ и разными случаями убылыхъ присвоили они себѣ и коей большая часть состоитъ въ недоимкѣ; но онъ о семъ и слушать не захотѣлъ, а сказалъ, что все пропало; почему прилагая при ономъ рапортѣ двѣ копіи, одну съ прописаннаго росписанія, а другую съ подтвержденія фундуша, просилъ сообщить куда слѣдуетъ, дабы монастырь форменное росписаніе на упомянутую десятину и сказанную недоимку получилъ. А потому консисторія резолюціею своею заключила: какъ означенный Заблудовскій Успенскій монастырь на основаніи высочайшаго именнаго повелѣнія, въ 5-й день іюня прошлаго 1809 года состоявшагося, оставленъ въ томъ самомъ по фундушу положеніи, какъ онъ прежде существовалъ, то съ прописаніемъ сего рапорта и съ приложеніемъ обѣихъ копій вновь учиненнаго росписанія на десятину и подтвержденія фундуша отнестись и относилась 26-го числа апрѣля тогоже 1816 г. къ главноуправляющему имѣніемъ княжны Стефаніи Радзивиллъ Минскаго главнаго суда 2-го департамента г. предсѣдателю Ходзкѣ, дабы благоволилъ понудить кого слѣдуетъ, чтобы

слѣдуемыя по фундушу на Заблудовскій Успенскій монастырь, яко по высочайшему повелѣнію въ прежнемъ его существованіи оставленный, хлѣбная ссыпка съ каждой волоки земли княжескими крестьянами, кои состоятъ въ приходѣ Заблудовскаго монастыря, занимаемой, по половинѣ копы ржи и по столько же яроваго хлѣба была непремѣнно и сполна каждогодно отдаваема; ибо безъ таковой ссыпки монастырь никакъ не можетъ имѣть своего содержанія, и о послѣдующемъ увѣдомить сію консисторію въ непродолжительномъ времени, о чемъ дано знать и строителю іеремонаху Филарету указомъ. На что онъ г. Ходзко отъ 17-го сентября тогожъ года отвѣтнымъ сообщеніемъ увѣдомилъ консисторію, что отъ него упоминаемому землемѣру Саковичу предписано, чтобы онъ разсмотрѣлъ на мѣстѣ доказательства фундушевыя со стороны Заблудовскаго монастыря и по онымъ учиня заключеніе посредствомъ мѣръ, ему предписанныхъ, привелъ въ дѣйство. Затѣмъ означеннаго монастыря строитель іеромонахъ Филаретъ 24-го минувшаго февраля сего 1817 года рапортомъ доноситъ, что по вновь сдѣланному росписанію землемѣромъ Саковичемъ на положенную фундушемъ монастырю ссыпку не малое число вновь приданныхъ деревень, на разныхъ правахъ состоящихъ, а паче боярскія, никогда ссыпки монастырю не давали, который, употребляя разныя средства преклонить ихъ къ отдачѣ, даже военною экзекуціею, понесъ значущіе убытки и получилъ не болѣе какъ на заплату долговъ, ибо вновь назначенныя деревни, нѣкоторыя по упрямству, а нѣкоторыя по бѣдному состоянію не отдаютъ и впредь не обѣщаютъ давать, чрезъ что монастырь почти половинную часть потерялъ ссыпки и остается въ неизвѣстности, по старому ли фундушу получать ссыпку, или по новому росписанію землемѣра Саковича взыскивать. А потому, прилагая таковое росписаніе вмѣстѣ съ фундушемъ выписаннымъ изъ дѣлъ градскихъ Минскихъ, просилъ учинить обо всемъ разсмотрѣніе и монастырь не оставить въ обидѣ, безъ удовлетворенія. А изъ фундуша отъ гетмана Хоткевича 1567 года іюня 6-го дня даданнаго значится, что Заблудовской благочестивой церкви положено давать всякаго года съ уволоки земли по половинѣ копы жита и по столько же яроваго, что и другимъ документомъ 1708 года августа 3-го числа, отъ графа Сапѣги даннымъ, подтверждено съ тѣмъ, чтобы каждый годъ содержатель или поссесоръ грунтовъ, деревень и фольварковъ, къ Заблудову принадлежащихъ, по силѣ правъ отъ фундаторовъ данныхъ, съ которыхъ грунтовъ слѣдуетъ десятину хлѣба. съ волоки по одной копѣ, безъ всякихъ отговорокъ по прежнему давать. Въ новомъ же росписаніи землемѣра Саковича написано, что до сего времени крестьяне нѣкоторыхъ деревень отдавали десятину по корцу съ волоки земли съ такою трудностью, что не были въ состояніи исполнять сего. Нынѣ чрезъ уравненіе грунтовъ крестьянскихъ сдѣлано росписаніе десятины, церкви надлежащей, въ пропорцію съ хлѣбопахатнаго двора по 6 гарцевъ жита и по столько же ярины, возлагая сборъ оной на монастырь, который, въ случаѣ же упрямства въ отдачѣ, имѣетъ просить нижняго земскаго суда о принужденіи ихъ экзекуціею; всей же ссыпки назначено собирать въ годъ по 250 корцевъ. Для того Минская духовная консисторія положили **мнѣніе**: какъ изъ вышеприведенной справки явствуетъ, что въ фундушѣ, отъ гетмана Хоткевича въ 1567 году іюня 6-го числа данномъ, постановлено монастырю Заблудовскому съ уволоки земли давать всякаго года по одной копѣ озимаго и яроваго хлѣба, да и другимъ документомъ въ подтвержденіе того фундуша 1708 года августа 3-го числа отъ графа Сапѣги подтверждено съ тою только разницею, чтобы не крестьяне, но содержатели или поссесоры имѣнія Заблудовскаго сами давали оному монастырю ссыпку попрежнему, которую монастырь

каждогодно получалъ. Хотяжъ по новому коморника Саковича росписанію предположено таковую ссыпку собирать съ состоящихъ въ приходѣ Заблудовскомъ домовъ самому монастырю, но такое собраніе не только противно вышеупомянутымъ фундушамъ, но и весьма отяготительно и даже невозможно для монастыря, какъ сіе явствуетъ изъ рапорта монастырскаго; для того въ обезпеченіе таковой значительной для монастыря пользы и въ сохраненіе фундушевыхъ правъ, съ приложеніемъ въ копіяхъ какъ росписанія коморника Саковича, такъ и фундушей, сообщить въ комиссію, учрежденную по высочайшему повелѣнію въ городѣ Вильнѣ для устройства Радзивильскихъ дѣлъ, дабы благоволено было учинить постановленіе, чтобъ монастырь Заблудовскій по росписанію помянутаго коморника Саковича не самъ собиралъ съ домовъ, приходомъ къ Заблудовской церкви принадлежащихъ, хлѣбную ссыпку, но содержатели или поссесоры Заблудовскаго имѣнія, да и монастырь по упоминаемымъ фундушамъ получалъ бы оную отъ нихъ, содержателей или поссесоровъ, въ такомъ количествѣ, въ какомъ тѣми фундушами положено по прежнему; и что по сему оною коммиссіею учинено будетъ, о томъ увѣдомить сію консисторію, о чемъ къ свѣдѣнію послать къ Заблудовскому строителю іеромонаху Филарету съ возвращеніемъ подлинныхъ фундушей и росписанія—указъ. А повелѣно ль будетъ по сему учинить вашему высокопреосвященству, консисторія почтеннѣйше представляя, испрашиваетъ архипастырской резолюція.

Резолюція:

„Учинить по сему". (*л. 30—36*).

1817 г. іюня 28 дня. Минской дух. консисторіи докладъ архіепископу Анатолію.

Сія консисторія, слушавъ сообщеніе высочайше учрежденной въ городѣ Вильнѣ для устройства Радзивиловскихъ дѣлъ комиссіи отъ 6-го сего іюня за № 330, коимъ на требованіе оной по дѣлу о неотдаваніи Заблудовскому Успенскому монастырю назначеннаго по фундушамъ съ прихожанъ онаго, а княжескихъ крестьянъ, ссыпочнаго хлѣба, прописывая вытребованное оною комиссіею отъ прокуратора имѣнія княжескаго донесеніе о неизвѣстности ему, прокуратору, по какому поводу землемѣръ Саковичъ пріостановилъ выдачу аннуаты Заблудовскому монастырю, а равномѣрно, что онъ, не имѣя никакихъ подлинныхъ доказательствъ, не можетъ удостовѣриться о истинѣ таковаго фундуша, увѣдомляетъ, что какъ для полученія надлежащаго удостовѣренія о фундушахъ, такъ и для исчисленія количества надлежащей Заблудовскому монастырю аннуаты, искъ таковой отправить законнымъ порядкомъ, ходатайствуя въ семъ дѣлѣ, на основаніи 3 пункта высочайше оной комиссіи начертаннаго образованія, посредствомъ позыва и актората. По учиненной справкѣ положили **мнѣніе**: хотя означенная Виленская комиссія, основываясь на 35 пунктѣ высочайше даннаго оной въ руководство образованія, полагаетъ, чтобы Заблудовскій монастырь искъ свой о неотданіи оному назначенной по фундушамъ съ прихожанъ его и княжескихъ крестьянъ хлѣбной ссыпки произвелъ посредствомъ позыва и актората, но поелику изъ 22-й статьи тогожъ образованія значится, что прописанный порядокъ судопроизводства установленъ для партикулярныхъ дѣлъ, а не для казенныхъ, но и на основаніи именнаго высочайшаго указа 1799 года августа 19-го и высочайше конфирмованнаго о церковномъ правительствѣ положенія въ 13-й день ноября 1801 года, да Правительствующаго Сената указомъ 1798 года февраля 22-го и 1801 года декабря 31-го числа, велѣно производить безъ позвовъ и акторатовъ, но по просьбамъ слѣдственнымъ порядкомъ, притомъ же въ отмѣну таковыхъ закопоположеній ни отъ Св. Синода, ни отъ Правительствующаго Сената впослѣдствіи времени особыхъ

предписаній еще не послѣдовало: для того вторично сообщить въ означенную Виленскую коммисію съ требованіемъ, дабы она благоволила первоначальное таковоежъ сея консисторіи отъ 15-го апрѣля сего года удовлетворить; буде же и за симъ помянутая коммисія почему либо не согласится на таковое требованіе консисторіи, то въ непродолжительномъ времени увѣдомить о своемъ положеніи для представленія Св. Синоду на благоразсмотрѣніе и разрѣшеніе. А повелѣно ль будетъ посему учинить вашему высокопреосвященству, консисторія, почтеннѣйше представляя, испрашиваетъ архипастырской резолюціи.

Резолюція:

„Учинить по сему". (*л. 42*).

1817 года іюля 16-го дня отношеніемъ за № 432 коммссія высочайше учрежденная для устройства Радзивиловскихъ дѣлъ Минской дух. консисторіи сообщила слѣдующее:

Сія коммисія, слушавъ сообщеніе оной консисторіи отъ 30-го прошлаго іюня мѣсяца за № 2259 пущенное, въ отвѣтъ на сообщеніе сей коммисіи за № 630 по дѣлу причитающейся Заблудовскому монастырю десятины послѣдовавшее съ изъясненіемъ, что вышепрописанное дѣло, на основаніи указа отъ 2-го августа 1799 года и по силѣ высочайше конфирмованнаго положенія о церковномъ правительствѣ отъ 13-го ноября 1801 года, а также сообразно съ указомъ Правительствующаго Сената отъ 22-го февраля 1798 и отъ 31-го декабря 1801 годовъ, должно быть рѣшено безъ позыва и актората, но по просьбѣ обыкновеннымъ слѣдственнымъ порядкомъ, сверхъ того оная консисторія прописывая, что якобы 22-мъ образованія высочайше въ руководство сей комиссіи изданнаго, назначенъ тотъ же самый порядокъ, о каковомъ выше упомянуто; и что 35-й пунктъ тогожъ образованія, въ разсужденіи узаконеннаго порядка дѣлопроизводства относится якобы токмо къ частнымъ вѣрителямъ, а не къ духовнымъ; требуетъ затѣмъ, чтобъ коммисія по первоначальному оной консисторіи сообщенію сдѣлала надлежащее удовлетвореніе, **опредѣлила:** такъ какъ 24-мъ и 35-мъ пунктами образованія сей комиссіи именно предписано: что всѣ безъ изъятія какого бы то ни было наименованія претендаторы къ имѣнію покойнаго князя Доминика Радзивила простирающіе свои иски, должны ходатайствовать въ сей комиссіи по дѣламъ своимъ единообразнымъ узаконеннымъ порядкомъ посредствомъ позвовъ и акторатовъ, и какъ упоминаемый консисторіею 22-й пунктъ образованія относится единственно токмо къ особенному казенному долгу, Радзивиловское имущество обременяющему; каковой долгъ повелѣно удовлетворить предпочтительно всѣмъ прочимъ безъ всякаго узаконеннаго порядка, того ради сія комиссія и не можетъ перемѣнить сказаннаго предварительнаго положенія своего по сему дѣлу, согласно образованію послѣдовавшаго. О чемъ оная консисторія и благоволитъ быть симъ извѣстна. 1817 г, іюля 16. (*л. 44*).

1818 года іюня 4 дня въ журналѣ Минской дух. консисторія записано подъ № 7, **докладывано:**

Посланнымъ изъ сей консисторіи отъ 15-го апрѣля прошлаго 1817 г., за № 952 въ Виленскую комиссію, учрежденную для устройства Радзивиловскихъ дѣлъ, сообщеніемъ требовано учинить постановленіе, чтобы Заблудовскій Успенскій монастырь по росписанію коморника Саковича не самъ собиралъ съ домовъ приходомъ принадлежащихъ къ Заблудовской церкви хлѣбную ссыпку, но содержатели или посессоры Заблудовскаго имѣнія, и монастырь, на основаніи фундушей ему данныхъ, которые при томъ же сообщеніи въ оную коммисію отосланы, получилъ бы таковую ссыпку отъ нихъ, содержателей или посессоровъ, въ такомъ количествѣ, въ какомъ тѣми фундушами положено попрежнему. На что помянутая коммисія хотя отвѣтнымъ своимъ отношеніемъ отъ 6-го іюня того года дала

знать, что какъ для удостовѣренія о фундушахъ, такъ и для исчисленія количества слѣдуемой Заблудовскому монастырю аннуаты, какъ таковой долженъ производиться, посредствомъ позыва и актората, на основаніи 35 пункта образованія комиссіи: но господинъ Литовско-Виленскій военный гугубернаторъ и кавалеръ Римскій-Корсаковъ на отношеніе его высокопреосвященства отъ 19-го сего іюня увѣдомилъ, что онъ предложилъ Радзивиловской комиссіи не подвергать имѣющихся съ духовенствомъ дѣлъ порядку, установленному для частныхъ лицъ, по позывамъ и акторатамъ. Для чего **опредѣлено:** сообщить въ означенную Радзивиловскую коммисію и требовать, дабы оная благоволила первоначальное сея консисторіи отношеніе отъ 15-го апрѣля удовлетворить въ полной мѣрѣ и о послѣдующемъ увѣдомить консисторію (*л. 48*).

1818 года октября 31-го. Радзивиловская комиссія сообщила Минской консисторіи слѣдующее:

Сія комиссія, слушавъ сообщеніе оной консисторіи отъ 23-го сего октября мѣсяца, за № 3224 послѣдовавшее, коимъ проситъ, дабы комиссія сія удовлетворила въ самоскорѣйшемъ времени первоначальныя оной консисторіи требованія касательно причитающейся Заблудовскому Успенскому монастырю изъ Радзивиловскихъ имѣній хлѣбной ссыпки, **опредѣлила:** такъ какъ силою именнаго высочайшаго его императорскаго величества указа въ 17 день апрѣля сего года, въ городѣ Варшавѣ изданнаго, судопроизводство сей комиссіи отсрочено по 16-е число марта мѣсяца будущаго 1819 года, потому комиссія сія, будучи для сихъ причинъ не вправѣ разбирать требованія Заблудовской церкви прежде истеченія означеннаго срока, увѣдомляетъ о томъ оную консисторію, съ тѣмъ, что послѣ истеченія сего срока и за открытіемъ судопроизводства комиссіи, комиссія сія не оставитъ разрѣшить претензію Заблудовской церкви сообразно узаконеніямъ и указамъ (*л. 56*).

1819 г. мая 6 дня въ журналѣ Минской духовной консисторіи записано подъ № 6. **Докладывано:**

Виленская комиссія для устройства Радзивилловскихъ дѣлъ высочайше учрежденная по требованіямъ сей консисторіи отъ 15-го апрѣля 1817, 4-го іюля, 24-го августа и отъ 23-го числъ октября 1818 годовъ объ учиненіи постановленія, чтобы Заблудовскій Успенскій монастырь по росписанію коморника Саковича не самъ собиралъ съ домовъ, приходомъ къ Заблудовской церкви принадлежащихъ, хлѣбную ссыпку, но содержатели или посессоры Заблудовскаго имѣнія, на основаніи фундушей. Хотя отъ 31-го октября тогожъ года увѣдомила, что такъ какъ силою именнаго высочайшаго указа въ 17-й день апрѣля изданнаго судопроизводство оной комиссіи отсрочено по 16-е число марта сего 1819 года и потому комиссія не вправѣ разбирать требованія сей консисторіи прежде истеченія срока, по истеченіи жъ помянутаго срока, за открытіемъ присутствія, не оставитъ разрѣшить претензіи Заблудовскаго монастыря сообразно узаконеніямъ и указамъ, но что оною комиссіею учинено по вышесказанному дѣлу консисторія доселѣ свѣдѣнія не имѣетъ. **Приказали:** поелику повелѣнный высочайшимъ указомъ срокъ 16-е число марта сего года уже миновалъ и присутствіе комиссіи открылось, для того еще въ послѣдній разъ сообщить въ означенную Радзивиловскую комиссію и настоятельно требовать, дабы она благоволила первоначальное сея консисторіи отношеніе отъ 15-го апрѣля 1817 года въ скорѣйшемъ времени удовлетворить во всей его силѣ. (*л. 54*).

1819 года іюня 2-го дня, отношеніемъ за № 1969 комиссія Радзивиловская сообщила Минской дух. консисторіи слѣдующее:

По сообщенію оной духовной консисторіи отъ 8-го сего мая за № 1065 объ учиненіи постановленія по предмету вношенія хлѣбной ссыпки въ Заблудовскій монастырь комиссія сія **опредѣлила:** увѣдомить (и увѣ-

домляется), что вслѣдствіе поданнаго прокураторомъ Радзивилловскихъ имѣній представленія и учиненнаго на оное согласія комитета Радзивилловскихъ кредиторовъ, судопроизводство сей комиссіи, на основаніи именнаго высочайшаго указа отъ 17-го апрѣля 1818 года, вновь отсрочено сею комиссіею еще по 1-е число сентября сего года; сего ради требованіе оной духовной консисторіи и не можетъ быть рѣшено судебнымъ образомъ прежде истеченія означеннаго срока (*л. 59*).

1820 г. іюля 3 дня, въ журналѣ Минской дух. консисторіи записано. **Докладывано:**

Оная консисторія многократными сообщеніями, въ Виленскую комиссію, учрежденную для устройства Радзивилловскихъ дѣлъ, посланными, требовала объ учиненіи постановленія, чтобы Заблудовскій монастырь по росписанію коморника Саковича не самъ собиралъ съ домовъ приходомъ къ Заблудовской церкви принадлежащихъ хлѣбную ссыпку, но содержатель или посессоръ Заблудовскаго имѣнія, а монастырь, на основаніи фундушей ему данныхъ, которые при отношеніи изъ консисторіи отъ 15 апрѣля прошлаго 1817 года въ оную комиссію отосланы, получалъ бы таковую ссыпку отъ нихъ, содержателей или посессоровъ, въ такомъ количествѣ, въ какомъ тѣми фундушами положено. На что комиссія рѣшительнаго отзыва доселѣ въ консисторію не прислала. **Приказали:** еще сообщить въ означенную Виленскую Радзивилловскую комиссію съ настоятельнымъ требованіемъ, дабы она благоволила о самоскорѣйшемъ удовлетвореніи первоначальнаго духовной консисторіи отношенія по сему предмету учинить свое распоряженіе и о послѣдующемъ увѣдомить ее. (*л. 60*).

1820 года августа 28 дня. Комиссія Радзивиловская сообщила Минской консисторіи слѣдующее:

По двумъ отношеніямъ оной духовной консисторіи отъ 15-го апрѣля прошедшаго года за № 952 и отъ 8-го іюля сего года, за № 1563 въ сію комиссію послѣдовавшимъ, коими консисторія требовала, дабы доводящаяся Заблудовскому монастырю по надаціямъ или фундушамъ хлѣбная ссыпка, а въ 1816 году генваря 22-го дня землемѣромъ Саковичемъ на принадлежащія къ Заблудовскому монастырю деревни росписанная взымывалась монастыремъ не отъ крестьянъ, но чтобы по постановленію князя Ивана Сапѣги, въ 1708 году августа 3-го дня учиненному, собиралась она отъ посессоровъ или владѣльцевъ тѣхъ имѣній и отдавалась монастырю, комиссія предписывала прокуратору Радзивилловскихъ имѣній дать противу сего требованія объясненіе. Во исполненіе чего онъ, прокураторъ, въ представленіи своемъ отъ 23-го августа мѣсяца за № 505 сдѣлалъ замѣчаніе, что князь Иванъ Сапѣга. не бывъ вотчиннымъ владѣльцемъ имѣнія Заблудова, не былъ вправѣ сдѣлать никакихъ прочныхъ постановленій, и объявляя съ тѣмъ вмѣстѣ, что онъ не можетъ дать нынѣ рѣшительнаго по требованію консисторіи отвѣта, потому что изъ числа 624 крестьянскихъ дворовъ, къ производженію сей ссыпки обязанныхъ, часть оныхъ уже продана, и что остается во владѣніи князей Радзивилловъ токмо 178 дворовъ, просилъ: дабы комиссія объявила о требованномъ консисторіею новымъ покупщикамъ Заблудовскихъ имѣній графинѣ Демблинской и Трачевскимъ, за полученіемъ же комиссіею отъ нихъ отвѣтнаго соглашающагося на означенное требованіе, или отвергающаго оное объясненія, онъ, прокураторъ, не оставитъ въ заключеніе дать рѣшительный по сему со стороны Радзивилловской массы отвѣтъ. По выслушаніи сего дѣла, поелику предъ выполненіемъ договоренныхъ условій, съ покупщиками Заблудовскихъ имѣній заключенныхъ, и предъ совершеніемъ въ ихъ пользу купчихъ крѣпостей, комиссія не можетъ почитать ихъ дѣйствительными тѣхъ имѣній владѣльцами, а тѣмъ болѣе по дѣлу относящемуся токмо къ одному Радзивилловскому имѣнію, тре-

бовать отъ нихъ объясненія. Для того опредѣлила: предписать г. прокуратору (и предписано), чтобы онъ, по предмету производенія означенной ссыпки самъ отъ себя снесясь съ графиней Демблинскою и Трачевскимъ, представилъ бы сей комиссіи по требованію духовной консисторіи рѣшительное со стороны своей объясненіе, а между тѣмъ пока сіе не послѣдуетъ, дабы наданіе или фундушъ не понесъ никакого ущерба, утвердить распоряженіе Бѣлостокскаго областнаго правленія по предмету взыскиванія сей ссыпки состоявшееся, прописанное въ отношеніи онаго отъ 16-го сентября прошлаго 1819 года, сюда послѣдовавшемъ. О чемъ то правленіе и оную духовную консисторію увѣдомить отношеніями (и увѣдомляетъ). *(л. 63)*.

1821 г. августа 31 дня. Комиссія Радзивиловская сообщила Минской консисторіи слѣдующее:

Сей комиссіи докладывано, что оная консисторія отношеніемъ своимъ отъ 17-го апрѣля 1817 года и другими послѣ того числа послѣдовавшими, а именно: послѣднимъ отношеніемъ отъ 3-го іюля прошлаго 1820 года, за № 1593, прилагая копію фундуша для Заблудовской церкви въ 6-й день іюня мѣсяца 1567 года гетманомъ Литовскаго княжества Григоріемъ Александровичемъ Хоткевичемъ изданнаго, а также предписанія Ивана Казиміра Сапѣги 3 августа 1708 г. управителю Заблудовскихъ имѣній, яко тогдашнимъ опекуномъ, даннаго, и постановленія Радзивиловскаго землемѣра Новогрудскаго межеваго судьи Саковича, въ коемъ показано, какія именно деревни должны давать Заблудовскому монастырю хлѣбную ссыпку, 22-го генваря 1816 г. учиненнаго, требовала, дабы комиссія сія, согласно постановленію землемѣра Саковича, предписалабъ кому слѣдуетъ показанную въ ономъ хлѣбную ссыпку всего 250 корцевъ взимать съ крестьянъ дворовыми начальствами и вносить оную въ монастырь оптомъ, по той причинѣ, что взиманіе оной самимъ монастыремъ отяготительно и несообразно фундушамъ. Вслѣдствіе таковаго требованія прокуратора Радзивилловской массы въ представленіи своемъ отъ 24-го августа 1820 года по причинѣ, что Заблудовскія имѣнія проданы графинѣ Демблинской, просилъ, чтобъ сообщить таковое требованіе оной же графинѣ Демблинской. Затѣмъ комиссія сія, по резолюціи своей въ 25-й день августа 1820 года состоявшейся, предписывала ему, прокуратору, учинить съ покупщиками Заблудовскихъ имѣній соглашеніе по сему предмету и по выполненіи того дать сей комиссіи рѣшительное объясненіе. Въ исполненіе таковаго предписанія онъ, прокураторъ, въ представленіи своемъ отъ 19-го сего мѣсяца объявляя, что онъ соглашается на взиманіе хлѣбной ссыпки по учиненному Саковичемъ распоряженію и что покупщики Заблудовскихъ имѣній графиня Демблинская и Домейко приняли сію обязанность, представилъ съ тѣмъ вмѣстѣ писанное къ нему повѣреннымъ графини Демблинской президентомъ Михаловскимъ 21-го сентября 1820 года письмо, въ коемъ онъ, повѣренный, касательно хлѣбной ссыпки изъясняетъ, что къ таковой ссыпкѣ изъ оставшихся во владѣніи Радзивилловской массы деревень принадлежатъ 318 крестьянскихъ дворовъ и 4 незаселенные двора, за исключеніемъ деревни Потоки называемой, которая обязана представлять ежегодно по 6 корцевъ ржи и 6 корц. ячменя, что по силѣ фундушей монастырь долженъ взимать таковую ссыпку съ крестьянъ и требуя оной долженъ непремѣнно привесть въ исполненіе прописанныя въ записи фундушевой условія, т. е. содержать при церкви человѣка для обученія дѣтей. Изъ документовъ же значится, что Григорій Александровичъ Хоткевичъ, издавая 6-го іюня 1567 въ Бѣлевичахъ фундушевую запись, назначилъ изъ Заблудовскихъ имѣній десятину въ пользу римско-католическаго костела и Заблудовской церкви всего 200 копъ ржи и 200 копъ ячменя. Каковую десятину

взыскавъ съ крестьянъ, должны были сложить оную въ одно мѣсто, послѣ чего хлѣбъ сей или десятину должно было раздѣлить слѣдующимъ порядкомъ: ксендзу благочестивому 50 копъ ржи и 50 копъ ячменя, дьяку 50 копъ ржи и 50 копъ ячменя, плебану римскаго костела 50 копъ ржи и 50 копъ ячменя; человѣку содержимому при церкви, который бы умѣлъ читать, 25 копъ ржи и 25 копъ ячменя, и стольконжъ, т. е. 25 копъ ржи и 25 копъ ячменя должно дать также человѣку при римско-католическомъ костелѣ, которыхъ обоихъ есть долгъ служить церквамъ и обучать дѣтей. А Иванъ Сапѣга выше прописаннымъ предписаніемъ своимъ повелѣлъ, чтобъ управители или содержатели Заблудовскихъ имѣній, взыскавъ съ крестьянъ хлѣбную ссыпку, вносилибъ оную въ монастырь. И, наконецъ, Саковичъ, дѣлая распоряженіе, котораго консисторія не оспариваетъ, показалъ деревни, которыя должны представлять ссыпки по 6 гарнцевъ ржи и по стольконжъ яроваго хлѣба, съ тѣмъ однакожъ, что парохи обязаны выполнить прописанное въ фундушовой записи условіе въ разсужденіе содержанія ими приходскаго училища. По выслушаніи таковаго дѣла поелику оказывается, что по фундушу Григорія Александровича Хоткевича крестьяне должны были представлять Заблудовскому монастырю хлѣбную ссыпку снопами, а судья Саковичъ при регламентѣ земель для лучшей удобности замѣнилъ оную на зерно, назначая съ каждаго крестьянскаго двора по 6 гарнцевъ ржи и по стольконжъ яроваго хлѣба, и какъ Минская греко-россійская духовная консисторія, не оспаривая сего распоряженія, требуетъ только, чтобъ показанное тѣмъ распоряженіемъ количество было взимаемо не самимъ монастыремъ отъ крестьянъ, но владѣльцами Заблудовскихъ имѣній и вносилось бы оными оптомъ въ монастырь, и какъ Бѣлостокское областное правленіе отношеніемъ своимъ отъ 17-го сентября 1819 года дало сей коммиссіи знать, что предписало уже взыскивать ту ссыпку по распоряженію Саковича; для того коммисія сія, находя въ таковомъ требованіи консисторіи облегченіе для самихъ крестьянъ и обыкновенный необходимый порядокъ, а также имѣя въ виду, что при аккуратномъ взиманіи таковой ссыпки дворовыми начальствами, крестьяне будутъ свободны отъ экзекуціи, которой они прежде подвергались за не представленіе ими въ свое время той ссыпки, что и самимъ владѣльцамъ приносило не малый ущербъ, въ присутствіи духовнаго депутата **опредѣлила:** обязать и назначить согласно давнымъ фундушовымъ наданіямъ и сообразно часто упомянутому распоряженію судьи Саковича, въ 22-й день генваря 1816 года учиненному, чтобъ не самъ монастырь, но дворовыя начальства, показанныя въ томъ же распоряженіи взыскивалибъ въ пользу монастыря хлѣбную ссыпку и представлялибъ оную оптомъ въ монастырь съ каждаго крестьянскаго двора по 6 гарнцевъ ржи и по столькужъ яроваго хлѣба, а всего для Заблудовскаго монастыря 250 корц., считая на каждый корецъ по 32 гарнца, упомянутыя же дворовыя начальства, долженствующія взимать съ крестьянъ, суть слѣдующія: Островокъ, заключающій въ себѣ 42 крестьянскихъ двора или дымы; Мѣнѣвичи—8 дворовъ, Рафаловка 53 и 1 незаселенный, Пасвинки 27, Рудница 4, Косцѣковка 1, Загрушаны и Ятуровце 20, Новосады 38 дв. Жуки 22, Скрибичи 22, Гал... 42, Протелы 23, Гнѣцюки 40, Сольники Заблудовскіе 20, Кринѣцкіе 80, Лѣсняка 36, Ковалёвцы 22, 1 незаселенный, Козлики 23, 2 незаселенные, Займа 4, Боброва и Калуски 10, Лукьянишки 4, Кудричи 20 и 1 незаселенный, Германовка 10, Сольники подъ Неводницею 10, Волня 6, Яновичи 23 и особо вся деревня Потока, съ коей назначено представлять по 6 корцевъ ржи и по стольконжъ яроваго хлѣба. О чемъ прокуратору Радзивилловской массы дать знать, а въ Минскую греко-россійскую духовную консисторію отнестить сообщеніемъ (и относится) съ тѣмъ,

дабы согласно фундушовымъ надапіямъ и требованіямъ прокуратора массы и повѣреннаго графини Демблинской, благоволила предписать Заблудовскому монастырю указомъ содержать при монастырѣ такого человѣка, который бы умѣлъ читать, для обученія дѣтей. О послѣдующемъ же благоволитъ оная консисторія увѣдомить сію коммиссію. *(л. 65)*.

169.

1817—1821 г. Дѣло о причиненіи княземъ Огинскимъ упраздненному Евейскому монастырю заборомъ земель и прочихъ угодій онаго обидъ. № 628.

Архимандритъ Виленскаго Св.-Духова монастыря Іоиль въ своихъ рапортахъ Минскому архіепископу Іову доносилъ между прочимъ, что князь Огинскій, владѣлецъ мѣстечка Евье, превышаетъ мѣру своихъ грабительствъ и самыхъ тяжкихъ притѣсненій монастырскому имѣнію, въ мѣстечкѣ Евье находящемуся. Минская духовная консисторія, по повелѣнію архіепископа Іова, отнеслась въ Виленское губернское правленіе, дабы оно „благоволило въ скорѣйшемъ времени повелѣть кому слѣдуетъ забранную княземъ Огинскимъ землю, плацы и другія угодія, принадлежащіе по фундушу Евейскому монастырю, тотчасъ возвратить". Губернское правленіе предписало Трокскому нижнему земскому суду, чтобы онъ „обо всѣхъ оныхъ обидахъ и самоуправіяхъ Огинскаго произвелъ немедленно самоакуратнѣйшее изслѣдованіе, и что по таковому окажется неправильно отъ монастыря изъ фундуша его забраннымъ, то все возвратилъ тотчасъ въ первобытное владѣніе монастыря". Архимандритъ Іоиль, въ качествѣ повѣреннаго отъ Св.-Духоваго монастыря, неоднократно просилъ земскій судъ назначить срокъ для производства слѣдствія на мѣстѣ, т. е. въ Евьѣ, но не получалъ отвѣта. Архимандритъ Іоиль рапортовалъ архіепископу Іову, что онъ просилъ гражданскаго губернатора понудить земскій судъ, и только вслѣдствіе сего понужденія комиссія приступила къ слѣдствію, начала его, „а окончить, въ явную понаровку Огинскому, не надумалась. Судъ какъ будто смѣется надъ нами". Вслѣдствіе новыхъ повторительныхъ запросовъ Минской консисторіи: „что сдѣлано"? губернское правленіе усматривая, что земскій судъ „не токмо предписаннаго ему (неоднократно) не привелъ въ исполненіе, но и какое сдѣлалъ на сей предметъ со стороны своей распоряженіе, донесенія не имѣется, за таковую долговременную медленность суда въ исполненіи посланныхъ ему указовъ (9 апр. 1817 и 21 янв. 1818 г.) и дабы на предъидущее время заставить членовъ онаго къ успѣшнѣйшему движенію по должности, оштрафовавъ ихъ 50 руб. ассигнаціями,—послать еще указъ"—о произведеніи слѣдствія 25-го іюня (1818 г.). 31-го марта 1819 г. Виленское губернское правленіе сообщило Минской консисторіи, что слѣдствіе земскимъ судомъ произведено, что вслѣдствіе новыхъ требованій консисторіи о произведеніи размежеванія монастырскихъ земель съ сосѣдними помѣщиками, предписано: земскому суду слѣдственное дѣло отослать въ гродскій судъ, а Троцкому межевому суду произвесть размежеваніе земель на законномъ основаніи. Дѣло это наконецъ было препровождено въ 1-й департаментъ Литовско-Виленскаго главнаго суда, гдѣ оно и рѣшено было, но „пристрастно", съ „понаровкой гг. судей собрату своему" (кн. Огинскому). Депутатъ духовный протестовалъ противъ этого рѣшенія, не согласился съ рѣшеніемъ суда губернскій прокуроръ и гражданскій губернаторъ. Князь Огинскій, не дожидаясь вторичнаго разсмотрѣнія дѣла, просилъ архимандрита Іоиля порѣшить дѣло миролюбивой сдѣлкой; князь предлагалъ произвесть измѣреніе земель монастырскихъ и если окажется недочетъ количества земли, показаннаго въ фундушевой записи, возвратить монастырю; и сверхъ того предложилъ отдать монастырю въ собственность 30 морг. лѣсу. Минская консисторія согласилась на заключеніе мировой сдѣлки. Формальная мир. сдѣлка, съ планомъ и обводницей монастырскихъ земель и угодій, заключена и представлена въ консисторію 1824 г. мая 22.

1817 г. февраля 6. Виленскаго Св.-Духова монастыря настоятеля архим. Іоиля Анатолію архіепископу Минскому рапортъ.

За пять миль отъ гор. Вильны есть въ Троцкомъ повѣтѣ мѣстечко Евье, принадлежащее князю Огинскому, при которомъ былъ нѣкогда упраздненный Евейскій монастырь и его фольварокъ. Сіе мѣстечко сожжено въ прошломъ 1812 году непріятелемъ до основанія, равно и Евейская церковь, съ принадлежащимъ ему жилымъ строеніемъ и

фольварокъ, хотя монастырская деревня нѣсколько въ сторонѣ расположенная уцѣлѣла отъ всепоѣдающаго пламени. Теперь Огинскій застраиваетъ оное мѣстечко и къ крайней обидѣ сего монастыря, яко владѣющаго всею принадлежностью бывшаго Евейскаго, перемѣняетъ самую дорогу, отъ чего монастырскіе шинки, стоявшіе прежде у самой дороги и приносившіе монастырю немаловажный доходъ, должны быть въ сильномъ упадкѣ; поелику новопроводимая дорога, застраиваемая единственно въ упоръ монастырю, съ обѣихъ сторонъ разстояніемъ отъ нихъ болѣе 20 саженей и нельзя имъ посунуться къ ней, поелику та земля уже не монастырская. Какъ же назначеніе дорогъ зависитъ собственно отъ правительства, слѣдственно и перемѣна ихъ; князь же Огинскій приступилъ къ тому самъ собою и тѣмъ дѣлаетъ несносное притѣсненіе монастырскому имѣнію. Да онъ же безправно завладѣлъ монастырскими озерами и землею, то нижайше прошу ваше высокопреосвященство взять подъ свою начальственную защиту частопоминаемое духовное достояніе и воспретить князю Огинскому проводить въ мѣстечкѣ Евьѣ новую дорогу къ обидѣ монастыря и его шинковъ, равно сдѣлать свое куда слѣдуетъ архипастырское представленіе, дабы Огинскій не только не тѣснилъ, но и удовлетворилъ сей монастырь законнымъ возвращеніемъ ему по фундушу его земли и озеръ. Архимандритъ Іоиль.

1817 года февраля 11. Резолюція архіепископа:

„О возбраненіи управляющимъ экономіею графа Огинскаго перемѣнять дорогу сообщить въ губернское правленіе, о безправномъ же завладѣніи монастырскими озерами и землею есть ли дѣло въ консисторіи учинить справку, и буде есть, то немедленно дать ему приличное теченіе, буде же нѣтъ, требовать отъ архимандрита Іоиля объясненія, почему о томъ не рапортовано, а при томъ велѣть, чтобы не медля репортовалъ какъ и когда случилось то самоправное завладѣніе“. *(л. 1)*.

1817 года октября 29. Минской духовной консисторіи Анатолію архіепископу Минскому и Литовскому докладъ.

Сія консисторія, слушавъ рапортъ второкласснаго Виленскаго Св.-Духова монастыря настоятеля архимандрита Іоиля съ донесеніемъ о насильномъ заборѣ княземъ Огинскимъ монастырскихъ въ мѣстечкѣ Евьѣ пляцовъ, притѣсненіе побоями даже монастырскихъ шинкарей и о скошеніи сѣнокоса у самой деревни Балцеришекъ положеніе свое имѣющаго, съ угроженіемъ пожать самую рожь на монастырскомъ полѣ, арендаторомъ Синельниковымъ посѣянную. И хотя писалъ онъ архимандритъ къ нему, Огинскому, отъ 29-го іюня сего года съ прошеніемъ о нечиненіи такихъ несправедливостей духовному имѣнію и объ удовлетвореніи арендатора поворотомъ сѣна, то никакого отвѣта черезъ два съ половиною мѣсяца отъ него, князя Огинскаго, не получилъ, а между тѣмъ арендаторъ и шинкари жалуются на него. Для того просилъ защиты черезъ сношеніе съ кѣмъ слѣдуетъ отъ таковыхъ насилій. Вслѣдъ за симъ означенный архимандритъ Іоиль вторичнымъ рапортомъ вашему высокопреосвященству донесъ, что помянутый князь Огинскій превышаетъ мѣру своихъ грабительствъ и самыхъ тяжкихъ притѣсненій монастырскому имѣнію, въ мѣстечкѣ Евьѣ находящемуся, въ доводъ чего приложилъ три подлинные документа: донесеніе арендатора Синельникова, рапортъ депутата дьякона Загоровскаго и письмо эконома Огинскаго Богдановича, и проситъ сдѣлать съ гражданскимъ правительствомъ сношеніе, дабы оно взяло подъ непосредственное свое покровительство сіе духовное, а потому и казенное имѣніе, предписавъ тотчасъ Огинскому провесть попрежнему на монастыр-

скихъ и священническихъ грунтахъ прежнія межи, возвратить арендатору и священнику принадлежащую имъ землю, отдать арендатору 60 возовъ сѣна, которое насильно покосилъ онъ, Огинскій, на монастырскомъ лугу, не вмѣшиваться въ распоряженіе 6-ю монастырскими озерами и 14-ю пляцами, фундушемъ [1]) монастырю наданными, равно и въ шинковую продажу вина и дозволить вольный въѣздъ въ лѣсъ, также фундушемъ опредѣленный, а за всѣ сіи нарушенія княземъ Огинскимъ фундуша предковъ его взыскать съ него повелѣнную тѣмъ фундушемъ пеню. Слова же фундуша таковые: „А если бы кто кольвекъ по животѣ моемъ такъ съ потомковъ моихъ, яко изъ общихъ державщихъ якимъ кольвекъ правомъ мѣстечка Вевейскаго хотѣлъ тотъ мой фундушъ и добровольный записъ бы въ найменшемъ пунктѣ нарушити, а имъ законникомъ въ покойномъ содержанію перешкоду чинити и вступу любо въ пущи, альбо въ ставѣ ново отъ нихъ занятомъ и ихъ властномъ ловенія рыбъ боронити любо-се въ сѣножати въ тручати, любо суммы, якой отъ меня фундушемъ дарованной упоминати, любо въ грунты и подданные ку шкодѣ ихъ вступовати, теды каждый таковый, гды будетъ припозваннымъ, маетъ каждое нарушеніе фундушу и добровольнаго запису моего заплатити вины имъ законникомъ тысячу копъ грошей литовскихъ. А и по заплаченью вины предъ се тотъ фундушъ на церковь Божію отъ меня учиненный при зуполной моцы заставити маетъ вѣчными часы“. А изъ приложенныхъ архимандритомъ Іоилемъ бумагъ видно, что кн. Огинскій дѣйствительной монастырской земли и пляцовъ не малое количество заоралъ и священнической земли всѣ межи заораны и на морги земля нарѣзана, въ число его, Огинскаго, дворной земли. На которомъ рапортѣ состоялась отъ вашего высокопреосвященства въ 8-й день сего октября резолюція такова: „Консисторіи разсмотрѣть и доложить съ мнѣніемъ. **Положили мнѣніе**: какъ изъ рапортовъ Виленскаго архимандрита Іоиля и приложенныхъ бумагъ видно, что князь Огинскій немалое количество монастырской и священнической земли и пляцевъ, въ мѣстечкѣ Евьѣ находящихся, забралъ самоправно, а также скосилъ на 60 возовъ сѣна насильно и другія дѣлаетъ притѣсненія и грабительства духовнаго имѣнія по фундушу на монастырь наданнаго предками его: то сообщить въ Литовско-Виленское губернское правленіе, дабы оно благоволило въ скорѣйшемъ времени повелѣть кому слѣдуетъ всю забранную княземъ Огинскимъ землю, пляцы и другія угодія, принадлежащія по фундушу Евейскому монастырю, коего имѣніе принадлежитъ второклассному Виленскому монастырю, по силѣ высочайшаго о губерніяхъ учрежденія 913-й статьи, тотчасъ возвратить въ первобытное владѣніе монастыря и священника Евей-

[1]) Князь Богданъ Матвѣевичъ Огинскій съ женою Раиною изъ рода Воловичей при существовавшихъ въ имѣніи ихъ Евье двухъ церквахъ Вознесенія Господня и Успенія Пресв. Богородицы, въ 1619 г. основали монастырь, подарили на содержаніе этого монастыря свой дворъ Евьевскій съ постройками, садами, огородами, пашнями, сѣножатями, два села „Олесники“ съ землями и крестьянами и 6 озеръ, съ тѣмъ, чтобы иноки Виленскаго Св. Духова монастыря присылали сюда иноковъ годныхъ и способныхъ, не менѣе трехъ, и содержали при немъ школу. Въ это же время была передана Евейскому монастырю и типографія, существовавшая при Виленскомъ Св. Духовомъ монастырѣ, закрытая по королевскому повелѣнію 7 мая 1610 г., и перенесенная Богданомъ Огинскимъ въ имѣніе свое Евье. Хотя съ 1620 г. типографія въ Вильнѣ при Св. Духовомъ монастырѣ снова начала дѣйствовать, однако и при Евейскомъ монастырѣ типографія также продолжала дѣйствовать, какъ ея отдѣленіе. Фундушевая запись кн. Богдана Огинскаго на Евейскій монастырь 1619 г. іюля 20 напечатана въ Т. XI Актовъ Виленской археогр. коммиссіи № 31 и 32.

Кромѣ этой записи, какъ видно изъ дѣла, Евейскому монастырю дана была другая запись княгинею Раиною Богдановой Огинской въ 1639 г. іюня 16, нигдѣ не напечатанная, выписка изъ коей приводится въ этомъ дѣлѣ. См. также л. 151 и 258.

скаго при бытности со стороны Виленскаго монастыря за депутата дьякона Ивана Загоровскаго и повѣреннаго отъ монастыря, котораго долженъ избрать архимандритъ Іоиль, съ строжайшимъ воспрещеніемъ ему, Огинскому, дѣлать впредь какія либо малѣйшія обиды духовному имѣнію, а за самоуправіе и насиліе по изслѣдованіи предать виновнаго законному сужденію и монастырь во всемъ удовлетворить съ увѣдомленіемъ о послѣдующемъ консисторію безъ замедленія, о чемъ дать знать и Виленскому архимандриту Іоилю для надлежащаго со стороны его по вышеписанному распоряженія и наставленія черезъ депутата о скорѣйшемъ возвращеніи монастырю всего забраннаго.

Резолюція архіепископа:

„1817 года ноября 12-го дня: Учинить посему". *(л. 34)*.

1818 г. мая 20. Виленскаго Св. Духова монастыря настоятеля архимандрита Іоиля Анатолію архіепископу Минскому и Литовскому рапортъ.

Минская духовная консисторія, слушавъ сообщеніе Виленскаго губернскаго правленія отъ 21-го генваря сего года, увѣдомляющее оную по ея требованію, что по дѣлу о заборѣ насильномъ княземъ Огинскимъ монастырскихъ въ Евьѣ плацевъ, земли и другихъ обидахъ, посланъ строгій указъ Троцкому нижнему земскому суду, чтобъ онъ посредствомъ члена своего, при бытности повѣтоваго стряпчаго и духовнаго депутата, равно и повѣреннаго со стороны Виленскаго монастыря, обо всѣхъ оныхъ обидахъ и самоуправіяхъ Огинскаго произвелъ немедленно на мѣстѣ учиненныхъ заборовъ самоакуратнѣйшее изслѣдованіе и что по таковому окажется неправильно отъ монастыря изъ фундуша его забраннымъ, то все, не съѣзжая командированный членъ съ мѣста, возвратилъ бы тотчасъ въ первобытное владѣніе монастыря и Евейскаго священника, а самое изслѣдованіе для разсмотрѣнія и поступленія съ виновнымъ по законамъ отослалъ бы нижній оный судъ въ тамошній градскій судъ, дала мнѣ въ 30 день тогожъ генваря указное предписаніе, дабы сходно требованію онаго правленія депутатъ и повѣренный немедленно явились въ Троцкій нижній судъ; было настояніе о скорѣйшемъ приведеніи въ исполненіе вышесказаннаго предписанія и духовной консисторіи рапортуемо безъ упущенія. Вслѣдствіе чего, въ предупрежденіе безвременной ѣзды, относился я въ Троцкій оный нижній судъ отъ 6-го февраля, прося о повѣщеніи противную сторону и о назначеніи точнаго срока, когда именно должны явиться въ судъ съ нашей стороны поименованные лица. Видя же его молчаніе и явную понаровку Огинскому, которая теперь еще болѣе усилилась, повторялъ тоже требованіе 12-го марта. Но и за тѣмъ не видя успѣха, обжаловался на бездѣйственный оный судъ 26-го марта правящему должность гражданскаго губернатора г. Виленскому вице-губернатору графу Плятеру-Зибергу, который 31 тогожъ марта увѣдомилъ меня о данномъ отъ него предписаніи частопоминаемому Троцкому оному суду тотчасъ выполнить по сему предмету предписаніе губернскаго правленія во всей силѣ онаго и увѣдомить меня, на какой срокъ могутъ быть присланы нашъ депутатъ и повѣренный. Въ пресѣченіи же премедленныхъ и даже обыкновенныхъ изворотовъ нижняго онаго суда, выслалъ я депутата и повѣреннаго, котораго съ величайшимъ трудомъ могъ найти и не дешево принужденъ былъ ему заплатить 4-го апрѣля въ Евье и приказалъ имъ требовать неотложной явки членовъ онаго суда къ совмѣстному обслѣдованію вышеписанныхъ самоуправій Огинскаго. Но чины оные, прибывъ на мѣсто, только разсчали дѣло, а окончить въ явную понаровку Огинскому и до сего времени не надумались. Поелику же депутатъ съ повѣреннымъ вторично по сему дѣлу откомандированный въ Евье, равно

и для отобранія имѣнія отъ Синельникова доноситъ мнѣ, что Троцкій нижній земскій судъ какъ будто надъ нами смѣется; слѣдствія разсчатаго не оканчиваетъ и имѣнія отъ Синельникова не отбираетъ, а между тѣмъ Огинскій всю насильно забранную землю засѣялъ, дорогу по своей волѣ къ крайней обидѣ монастыря сдѣлалъ, сѣнокосъ заткнулъ на себя и, что всего больнѣе, еще дѣлаютъ похвалки его экономы, что насъ попривязываютъ, то, донося о семъ вашему высокопреосвященству, всепокорнѣйше прошу сдѣлать ваше начальничье съ кѣмъ слѣдуетъ сношеніе, дабы много разъ повелѣнное изслѣдованіе о заборахъ земли и другихъ обидахъ князя Огинскаго имѣнію сего монастыря въ Троцкомъ повѣтѣ было окончено; всѣ неправильные заборы возвращены; убытки вознаграждены; имѣніе отдано по принадлежности монастырю и съ изблевавшими ѣдкія оныя хулы экономами Огинскаго въ прекращеніе дальшихъ послѣдствій поступлено было по законамъ. На все сіе въ покорности ожидать имѣю защитительной архипастырской резолюціи. 1818 г. мая 20. Архимандритъ Іоиль.

1818 года мая 23 дня. Резолюція архіепископа:

„Буде духовная консисторія по сему дѣлу относилась въ губернское правленіе не болѣе двухъ разъ, то сообщить еще, буде же болѣе, заготовить съ прописаніемъ обстоятельствъ, въ семъ рапортѣ изъясненныхъ, въ приличныхъ выраженіяхъ къ заступающему мѣсто гражданскаго губернатора отношеніе". (*л. 59*).

1818 г. іюля 19. Въ Минскую духовную консисторію Литовско-Виленскаго губернскаго правленія отношеніе.

Сіе правленіе, слушавъ докладъ слѣдующаго содержанія по двумъ сообщеніямъ Минской духовной консисторіи, полученнымъ въ семъ правленіи отъ 17-го февраля за № 504 и отъ 15-го ноября прошлаго 1817 года за № 3515 по случаю, что помѣщикъ князь Огинскій предприпялъ перемѣнить въ мѣстечкѣ Евьѣ дорогу съ обидою Евейскаго монастыря, и что не малое количество монастырской и священнической земли и пляцевъ, въ томъ же мѣстечкѣ находящихся, забралъ самоуправно, также насильно скосивъ на 60 возовъ сѣна, дѣлаютъ разныя притѣсненія и грабительства духовному имѣнію, фундушемъ предками его монастырю наданному, по положенію мѣстечка Евья въ Троцкомъ повѣтѣ, сіе правленіе пославъ Троцкому нижнему земскому суду указы отъ 9-го апрѣля 1817 и 21-го генваря сего 1818 годовъ предписало оному первымъ, дабы удостовѣрясь на мѣстѣ, точно ли помѣщикъ князь Огинскій въ мѣстечкѣ Евьѣ производитъ новую дорогу съ крайнею обидою тамошнему монастырю, и буде такъ, если и сей поступокъ его есть незаконный, воспретилъ бы ему сіе сдѣлать и за цѣлостію монастырской собственности имѣлъ по должности свой надзоръ, равно возвратилъ бы монастырю и все то, что токмо незаконно оторгнуто отъ онаго княземъ Огинскимъ и по исполненіи немедленно рапортовалъ сему правленію; а вторымъ, что посредствомъ члена своего при бытности повѣтоваго стряпчаго и духовнаго депутата, а также повѣреннаго Виленскаго второкласнаго Св. Духова монастыря о всѣхъ подѣланныхъ со стороны князя Огинскаго заборахъ и принадлежности Евейскаго монастыря и о прочихъ причиненныхъ обидахъ произвелъ немедленно на мѣстѣ учиненныхъ заборовъ самоакуратнѣйшее изслѣдованіе и что по таковому окажется неправильно отъ монастыря изъ фундуша его забранымъ, то все, не съѣзжая командированный членъ съ мѣста, возвратилъ бы тотчасъ въ первобытное владѣніе монастыря Евейскаго священника сходно требованію Минской духовной консисторіи, а самое изслѣдованіе для разсмотрѣнія и поступленія съ виновцыми

въ причинени монастырю обидъ и незаконныхъ заборовъ по законамъ въ тамошній градскій судъ и по исполненіи сего въ подробности рапортовалъ сему правленію, о чемъ для объявленія архимандриту Виленскаго Св.-Духова монастыря Іоилю съ тѣмъ, дабы онъ депутату съ духовной стороны и повѣренному монастыря для бытія при означенномъ изслѣдованіи велѣлъ немедленно явиться въ Троцкій нижній земскій судъ, посланъ тогда же указъ Виленской городской полиціи, которая отъ 27 генваря рапортомъ донесла, что архимандриту Іоилю указъ сего правленія объявленъ съ подпискою, отъ Троцкаго же нижняго земскаго суда о исполненіи во всей точности означенныхъ двухъ сего правленія предписаній, донесеній не имѣется, **опредѣлило**: Троцкій нижній земскій судъ указы сего правленія, посланные въ оный отъ 9 апрѣля прошлаго 1817 и 21 генваря сего года, по сообщенію Минской духовной консисторіи о противузаконныхъ поступкахъ со стороны князя Огинскаго, содѣлываемыхъ на ущербъ духовнаго Евейскаго монастыря фундуша, долженствовалъ исполнить во всей точности какъ найскорѣе и о томъ донести въ подробностяхъ правленію, но тотъ судъ доселѣ не токмо предписаннаго ему не привелъ въ исполненіе, но и какое сдѣлалъ на сей предметъ со стороны своей распоряженіе донесенія не имѣется; для того за таковую долговременную медленность Троцкаго нижняго земскаго суда въ исполненіи означенныхъ посланныхъ указахъ и дабы на предъидущее время заставить членовъ онаго къ успѣшнѣйшему движенію по должности, оштрафовавъ ихъ въ пользу Виленскаго приказа общественнаго призрѣнія пенею 50 ассигнаціями, о вычетѣ оныхъ изъ получаемаго ими жалованія и объ отсылкѣ въ приказъ сообщить въ Виленскую казенную палату, а приказу объ ономъ дать знать, нижнемуж земскому суду, пославъ еще указъ, строго подтвердить, чтобъ непремѣнно на 24 число сего іюня командировалъ одного благонадежнѣйшаго изъ членовъ своихъ для произведенія слѣдствія о заборѣ княземъ Огинскимъ Евейскаго монастыря въ мѣстечкѣ Евьѣ земли, пляцевъ и сѣнокосныхъ луговъ, о другихъ дѣлаемыхъ притѣсненіяхъ и о новой дорогѣ, каковую онъ, князь Огинскій, предприпялъ сдѣлать съ крайнею обидою монастыря, съ тѣмъ дабы тотъ командированный членъ совокупно съ уѣзднымъ стряпчимъ и депутатомъ съ духовной стороны не съѣзжая съ мѣста всенепремѣнно окончили помянутое слѣдствіе какъ найскорѣе и самоакуратнѣйшимъ образомъ, и все что только по изслѣдованію найдено будетъ неправильно или самоуправно отторгнутымъ изъ духовной собственности въ то же самое время оставилъ въ дѣйствительномъ и безпрепятственномъ владѣніи монастыря, воспретивъ тотчасъ и производить новую дорогу. Если откроется, что оная на другомъ мѣстѣ дѣлается съ обидою монастыря о нечиненіи на дальшее время никакихъ надъ духовнымъ имѣніемъ самоуправій и захватовъ изъ онаго, обязать кого слѣдуетъ подпискою и о неисполненіи ея имѣть бдительное наблюденіе подъ собственнымъ отвѣтствіемъ, въ противномъ случаѣ самихъ членовъ земской полиціи, слѣдственное же дѣло для разсмотрѣнія и поступленія съ виновными по законамъ сходно указу 21-го генваря отослать въ градскій судъ, дабы къ сему слѣдствію явились непремѣнно на 25-е число іюня Троцкій уѣздный стряпчій и депутатъ съ духовной стороны, объ ономъ уѣздному стряпчему послать указъ, а Виленскаго Св.-Духова монастыря къ архимандриту Іоилю отнестись, и о таковомъ распоряженіи Минскую духовную консисторію симъ увѣдомить *(л. 71)*.

1819 г. марта 31. Въ Минскую духовную консисторію Литовско-Виленскаго губернскаго правленія отношеніе.

По двумъ отношеніямъ оной консисторіи, коими просила учинить распоряженіе

къ охраненію духовнаго имѣнія Евейскаго монастыря и къ разграниченію онаго земли не только съ обжалованными симъ монастыремъ Огинскимъ и Юневичемъ, но и со всѣми смежными, какъ то: съ княземъ Пузыною, старостомъ Бражольскимъ, помѣщиками: Матусевичемъ, Шулцомъ, Ромеромъ, Бауромъ, Гроховскою и прочими владѣльцами, при чемъ докладыванъ и рапортъ Троцкаго нижняго земскаго суда съ донесеніемъ на подтвердительный сего правленія указъ, что по первому таковому же для произведенія изслѣдованія обще съ заступавшимъ мѣсто уѣзднаго стряпчаго засѣдателемъ Кривоблоцкимъ и духовнымъ депутатомъ діакономъ Загоровскимъ, о заборахъ якобы сдѣланныхъ княземъ Огинскимъ въ мѣстечкѣ Евьѣ и о притѣсненіи побоями монастырскихъ шинкарей, командированъ былъ земскій исправникъ, который представя въ судъ таковое слѣдствіе 28-го прошедшаго апрѣля извѣстилъ, что объ означенномъ притѣсненіи княземъ Огинскимъ монастырскихъ шинкарей со стороны Евейскаго монастыря никакихъ доказательствъ не предъявлено, а даже во время начатія того слѣдствія повѣренный Виленскаго Св. Духова монастыря шляхтичь Станиславъ Яхимовичъ въ поданномъ донесеніи ничего по сему обстоятельству не пояснилъ, по разсмотрѣніи же судомъ предсказаннаго слѣдствія открылось: что никакихъ земель, ниже луговъ отъ монастыря княземъ Огинскимъ не отторгнуто, что шинковъ въ мѣстечкѣ Евьѣ монастырь никогда не имѣлъ, а во время ярмапковъ (ярмарковъ), и то съ дозволенія помѣщиковъ Огинскихъ, оный монастырь производилъ продажу вина у воротъ монастыря, почему нижній земскій судъ резолюціею своею, 30-го апрѣля состоявшеюся, заключилъ потребовать отъ г-на Огинскаго и отъ повѣреннаго Яхимовича предоставленія ясныхъ документовъ для разсмотрѣнія и доставленія обиженной сторонѣ законнаго удовлетворенія; во исполненіе каковой резолюціи повѣренный Яхимовичъ и явился въ судъ съ какими то доказательствами, но не представляя оныхъ къ дѣлу, объявилъ въ присутствіи суда, что яко уполномоченный по дѣламъ Виленскаго Св. Духова монастыря имѣетъ помириться съ княземъ Огинскимъ и просилъ таковаго дѣла не отсылать въ градскій судъ, почему онъ, судъ, и пріостановился съ отосланіемъ онаго. Послѣ чего вторично онъ, земскій исправникъ, съ уѣзднымъ стряпчимъ и депутатомъ со стороны духовной дѣлалъ дополнительное слѣдствіе въ мѣстечкѣ Евьѣ о сдѣланной новой дорогѣ княземъ Огинскимъ съ обидою для монастыря, изъ коего оказалась, что новая дорога сдѣлана не княземъ Огинскимъ, но Трокскимъ уѣзднымъ маршаломъ по распоряженію начальства, а старая, яко кривая и близъ новой лежащая, уничтожена, но князь Огинскій оную заоралъ, отзываясь, что имѣетъ на то власть, яко на своей землѣ лежащую и что нѣту надобности, чтобы въ разстояніи не далѣе двухъ морговъ были двѣ почтовыя дороги, сдѣлалъ изъ оной проселочную для проѣзда отъ монастырскаго фольварка около корчмы до почтоваго тракта; заборовъ же Евейскому монастырю со стороны князя Огинскаго никакихъ чинимо не было, кромѣ луга, называемаго Вилкоройстъ, и земли, которые были даны временно бывшимъ управителемъ имѣнія Стравеникъ Бѣльвскимъ арендованому владѣльцу Синельникову, и что Виленскаго Св.-Духова монастыря архимандритъ Іоиль по бытности его при произведеніи того слѣдствія въ мѣстечкѣ Евьѣ представилъ въ судъ два документа, доказывающіе, что фундушами Богдановой Огинской Евейскому монастырю 1633 году дозволено изъ лѣса Скальбушки называемаго, за рѣчкою Олосою лежащаго, употреблять строеваго и прочаго дерева лѣса, но князь Огинскій вырубывать воспрещаетъ, а также въ шести маленькихъ озерахъ, къ Евейскому монастырю принадлежащихъ, производилъ рыболовки, то судъ, основываясь на тѣхъ документахъ, воспретя князю Огин-

скому, дабы на предьбудущее время лѣса какъ строительнаго, такъ равно и на прочія надобности Евейскому монастырю употреблять не воспрещалъ и вступа къ озерамъ не имѣлъ, обязалъ его подпискою, о наблюденіи чего предписалъ парафіальному смотрителю Шимковскому, проситъ положенную симъ правленіемъ на членовъ онаго суда пеню снять, и по учиненной въ семъ правленіи справкѣ **опредѣлено:** учинить слѣдующее: 1) въ Троцкій межевый апелляціонный судъ отнестись съ тѣмъ, дабы безъ всякаго отлагательства на законномъ основаніи приступилъ къ разрѣшенію всѣхъ межевыхъ споровъ реченнаго монастырскаго имѣнія при коронныхъ чиновникахъ и депутатѣ съ духовной стороны и тѣмъ оградилъ отъ неправильныхъ присвоеній монастырской собственности. 2) Засѣдателю Виленскаго главнаго суда 1-го департамента г. Забелѣ, въ Троцкомъ повѣтѣ для засѣданія въ межевомъ судѣ при разбирательствѣ граничныхъ дѣлъ имѣній, казеннымъ правомъ защищаемыхъ, находящемуся, строго подтвердить, чтобы о самоскорѣйшемъ разрѣшеніи всѣхъ межевыхъ споровъ сказаннаго монастырскаго имѣнія настоялъ, и какъ сіе, такъ и защиту цѣлости духовной собственности оставить на его отвѣтствіе, велѣвъ ему объ успѣхѣ рапортовать еженедѣльно. 3) Троцкому нижнему земскому суду предписать произведенное слѣдствіе отослать въ тамошній градскій судъ, а съ тѣмъ вмѣстѣ сказать ему, что объясненіе его относительно наложенія симъ правленіемъ пени не токмо не заслуживаетъ никакого уваженія, но еще доказываетъ неточность выполненія начальничихъ предписаній: ибо вмѣсто отсылки слѣдствія, какъ велѣно, въ градской судъ, вошелъ самъ въ сужденіе по оному, между же тѣмъ имѣетъ оный же нижній земскій судъ защищать духовное имѣніе отъ всякаго притязанія, оставя оное во всѣхъ частяхъ въ такомъ состояніи, какъ было до начатія споровъ. 4) Троцкому градскому суду послать указъ, дабы сказанное дѣло по поступленіи онаго тотчасъ рѣшилъ и отослалъ на ревизію подъ опасеніемъ неминуемаго взысканія и за малѣйшую медленность. 5) Минскую духовную консисторію увѣдомя о семъ распоряженіи, требовать, дабы благоволила предписать кому слѣдуетъ о представленіи по принадлежности документовъ въ межевый и градскій судъ. **Приказали:** съ прописаніемъ сего сообщенія дать знать Виленскому архимандриту Іоилю указомъ съ предписаніемъ, чтобы онъ служащіе на монастырскую собственность документы представилъ немедленно по описи въ межевый и градскій суды съ отрепортованіемъ по исполненіи консисторіи. (*л. 88*).

1820 г. мая 31. Въ Минскую духовную консисторію Виленскаго Св.-Духова монастыря настоятеля архим. Іоиля рапортъ.

Дѣло сего монастыря съ графомъ Огинскимъ за разныя его самоуправія, заборы и притѣсненія Евейской монастырской собственности Литовско-Виленскаго главнаго суда въ 1-мъ департаментѣ рѣшено. Нашъ депутатъ, видя понаровку гг. судей собрату своему, долженъ былъ дать особый свой голосъ. Копію онаго и той записки, какую посемужъ дѣлу подалъ я здѣшнему губернскому прокурору, у сего прилагаю. Архимандритъ Іоиль. (*л. 149*).

Голосъ депутата.

Во-первыхъ, что часть земли, за дорогою лежащую, сѣнокосъ, называемый Велькоройстъ, съ его берегами, двѣ смѣны поля за озеромъ, возвратить въ первобытное владѣніе Евейскаго монастыря, не дожидая раздѣлки о томъ граничнымъ судомъ, на сіе я согласенъ: но за ужитки оною землею и сѣнокосомъ не отношу до граничнаго суда; потому что помѣщикъ Огинскій не представилъ своихъ документовъ, которыми бы могъ усправедливить свою собственность. Напротивъ того, монастырь и слѣдствіемъ

и фундушемъ доказалъ, что та отторгнутая Огинскимъ земля есть его собственность. А за нарушеніе фундуша въ томъ же фундушѣ сказано, что всякій разъ по 1000 копъ грошей литовскихъ взымать съ нарушителя онаго. Изъ дѣла же видно, что Огинскій разновременно и недавно помянутую землю и сѣнокосъ захватилъ: то и взыскать съ него за трекратное нарушеніе фундуша по 1000 копъ грошей литовскихъ до отсылки въ граничный судъ, а отъ вѣжи освободить. Во вторыхъ, хотя и гродскій судъ и департаментъ не обвиняетъ Огинскаго за выдачу имъ контракта на монастырское озеро Думбле; потому что въ контрактѣ оное имъ не поименовано, но что оное озеро есть монастырское и отъ вступу со стороны Огинскаго исключенное, сіе доказано и фундушемъ и слѣдствіемъ: для того и за такую хитрую поддѣлку, фундушъ нарушившую, оштрафовать его Огинскаго еще 1000 копъ литовскихъ грошей въ пользу монастыря, кои тотъ часъ же и взыскать съ него и доставить монастырю, чѣмъ сей послѣдній будетъ доволенъ и за ужитки онаго. Въ третьихъ, недопущеніемъ со стороны Огинскаго монастырскихъ крестьянъ пользоваться лѣсомъ Огинскаго же такъ же фундушъ нарушается; ибо явственно въ ономъ сказано, что монастырь и крестьяне его должны пользоваться лѣсомъ Огинскаго. Затѣмъ оштрафовать Огинскаго, на основаніи фундуша, еще 1000 копъ литовскихъ грошей, велѣть ему, до наступленія граничныхъ судовъ, не возбранять крестьянамъ монастырскимъ и самому монастырю пользоваться лѣсомъ, съ тѣмъ однако, дабы онаго крестьяне монастыря не продавали. Относительно же большаго спорнаго озера, называемаго Евье, то какъ оно спорное, отослать монастырь для расправы о томъ въ граничный судъ. И наконецъ понесенные монастыремъ издержки на три слѣдствія и двухъ депутатовъ я полагаю, не отсылая къ граничнымъ судамъ, взыскать чрезъ кого слѣдуетъ съ Огинскаго, а на случай промедленія въ томъ со стороны Огинскаго—и указные проценты. (*л. 150.*).

Записка по дѣлу о новѣйшихъ заборахъ Огинскимъ монастырской собственности, въ 1-мъ департаментѣ разсматриваемому.

Хотя и по слѣдствію открылось, что помѣщикъ Огинскій въ 1816, 1817 и 1818-й годы, не сдѣлавъ объявленія въ Троцкій нижній земскій судъ и не увѣдомивъ сей монастырь, единственно по праву спольнаго, завладѣлъ (кромѣ давнихъ заборовъ, подѣланныхъ его предками) не малою частію монастырской въ мѣстечкѣ Евьи земли, подъ предлогомъ, якобы оная нѣкогда ему принадлежала, покосилъ сѣнокосъ, возбранялъ вольный вступъ въ лѣсъ и выдавалъ контракты на монастырскія озера, не говоря уже о стѣсненіи шинковой продажи горячаго вина; а потому за всѣ сіи насилія, согласно указамъ губернскаго правленія отъ 21-го генваря и 19-го іюня 1818 года, по точному смыслу фундуша, и обвиненъ Троцкимъ гродскимъ судомъ: но департаментъ, желая смягчить вину Огинскаго, извлекаетъ заключеніе не изъ существа дѣла и изъ показанія свидѣтелей, но изъ своихъ предположеній и умозаключеній, само собою разумѣется, пристрастныхъ къ обидѣвшему Огинскому и, не сдѣлавъ обиженной сторонѣ праведнаго, законами повелѣннаго и фундушемъ требуемаго, удовлетворенія, отсылаетъ ее къ разбирательству граничнаго суда!! Депутатъ вопіетъ противъ сего, соглашаясь на граничную раздѣлку касательно прежнихъ заборовъ—11 пляцовъ и земли, требуя же неотложно возвращенія всего вновь забраннаго, и законнаго за самоуправіе взысканія.

Фундушъ 1633 года Богдановой Огинской говоритъ: „А если бы кто кольвекъ по животѣ моемъ, такъ съ потомковъ моихъ, яко изъ общихъ, державчихъ якимъ кольвекъ правомъ мѣстечка Вевейскаго, хотѣлъ тотъ мой фундушъ и добровольный записъ бы

въ найменьшемъ пунктѣ нарушити, а имъ законникомъ въ спокойномъ держаню перешкоду чинити, и вступу любо въ пущи, альбо въ ставъ, ново отъ нихъ занятомъ и ихъ власномъ, ловеня рыбъ боронити; любо се въ сѣножати втручати; любо сумы якой, отъ мене фундушемъ дарованной, упоминати; любо въ грунты и подданные ку шкодѣ ихъ вступовати: теды каждый таковый, гды будетъ приповзанъ, маетъ за каждое нарушене фундушу и добровольнаго запису моего заплатити вины имъ законникомъ тысячу копъ грошей литовскихъ. А по и заплаченю вины предсе тотъ фундушъ на церковь Божую отъ мене учиненный при зупелной моцы заставати маетъ вѣчными часы".

Подана таковая господину прокурору 13-го мая 1820 года (*л. 151.*).

1820 г. іюля. Въ Минскую духовную консисторію Виленскаго Св. Духова монастыря настоятеля архимандрита Іоиля рапортъ.

Хотя 1-й департаментъ Литовско-Виленскаго главнаго суда и обидное сдѣлалъ опредѣленіе по дѣлу сего монастыря съ графомъ Огинскимъ за разные его заборы, самоуправія и притѣсненія Евейской монастырской собственности, но дѣло правое не безъ своихъ защитниковъ. Еще не оскудѣ преподобный. Г. губернскій прокуроръ, сличивъ опредѣленіе онаго суда съ существомъ самаго дѣла, сдѣлалъ противъ онаго протестацію. Безъ сомнѣнія и г. гражданскій губернаторъ не попротиворѣчитъ ему. О чемъ духовной консисторіи благопочтенно за минувшій іюнь рапортую. Архимандр. Іоиль. (*л. 154*).

1820 г. октября 4. Въ Минскую духовную консисторію того же архимандрита Іоиля рапортъ.

Такъ какъ іюль и августъ для здѣшнихъ судебныхъ мѣстъ вакаціонное время, то дѣло сего монастыря съ гр. Огинскимъ за разные его заборы, самоуправія и притѣсненія монастырской собственности, въ 1-мъ департаментѣ здѣшняго главнаго суда рѣшенное, противъ коего рѣшенія депутатъ и губернскій прокуроръ сдѣлали протестацію, и осталось безъ всякаго движенія. Въ минувшемъ же сентябрѣ поступило къ гражданскому губернатору, который, какъ донесъ мнѣ депутатъ, согласенъ во всемъ съ мнѣніемъ г. прокурора. О чемъ духовной консисторіи благопочтенно за минувшій сентябрь репортую. Архимандритъ Іоиль. (*л. 158*).

1821 г. октября 12. Минской духовной консисторіи Анатолію архіепископу Минскому докладъ.

Сей консисторіи докладывано: Виленскаго Св. Духова монастыря архимандритъ Іоиль отъ 26-го мая сего года рапортомъ, присланнымъ въ консисторію, изъяснялъ, что князь Огинскій, имѣющій съ монастыремъ тяжбу отъ 1816 года за разные заборы его и самоуправія съ Евейскою монастырскою собственностію Виленскаго главнаго суда въ 1-мъ департаментѣ, желаетъ кончить всѣ непріятности миролюбіемъ и возвратить въ первобытное владѣніе монастыря все то, что предками его было надано, почему онъ, архимандритъ, прилагая засвидѣтельствованную въ присутственномъ мѣстѣ копію письма его, Огинскаго, представлялъ на уваженіе, что граничные дѣла весьма медленны и слишкомъ не дешевы, да и не всегда удачны, то полюбовная раздѣлка, предлагаемая самимъ отвѣтчикомъ, кажется весьма умѣстна тѣмъ паче, что крестьяне монастырскіе и самый фольварокъ терпятъ величайшую невыгоду недачею Огинскимъ не только дровъ на опалъ, но даже хворосту для огорожи домовъ и огородовъ. По выслушаніи сего и справки изъ дѣла консисторія, съ утвержденія вашего высокопреосвященства, заключила и 23-го іюня предписала архимандриту Іоилю: „Когда князь Огинскій добровольно возвратитъ все то, что только отторгнулъ

и принадлежитъ монастырю и удовлетворитъ оный за убытки, произшедшіе отъ невладѣнія своею собственностію, то на прекращеніе дѣла сего миролюбіемъ консисторія препятствій не находитъ, въ противномъ случаѣ предоставить теченіе онаго своему порядку, съ тѣмъ, чтобы о послѣдствіи донесъ архимандритъ консисторіи. На указъ сей онъ, архимандритъ, при рапортѣ отъ 14-го іюля представляя въ консисторію за общимъ подписаніемъ миролюбное положеніе, просилъ утвердить оное и возвратить ему для составленія формальнаго документа и надлежащаго по оному дѣйствія, чтобы кроткія сіи мѣры сколько были приличны въ раздѣлкѣ съ свѣтскими людьми, столько могли сдѣлать обязаннымъ и благодѣтельнымъ монастырю потомка благочестивыхъ Огинскихъ. А въ документѣ мировомъ, сего 1821 года іюля 11-го дня архимандритомъ Іоилемъ съ княземъ Огинскимъ учиненномъ, написано: „назначаемаго нами землемѣра Восцеловича обязанностію будетъ измѣрить всю обширность грунтовъ, въ настоящемъ владѣніи монастыря состоящихъ, но въ разныхъ мѣстахъ положеніе имѣющихъ, съ означеніемъ рода и качества оныхъ, также собрать на планъ отшедшія отъ монастыря земли и оныя въ добротѣ тоже различить, затѣмъ ежели окажется недостатокъ въ количествѣ волокъ, фундушемъ монастырю обезпеченныхъ, я, Огинскій, возвратить то обязываюсь, а я архимандритъ съ братіею, на основаніи указаннаго дозволенія духовнаго начальства, соглашаясь, чтобы въ одномъ обрубѣ все количество волокъ фундушемъ обнятыхъ означено было. Я же, Огинскій, находя для себя спокойствіе и выгоду чрезъ уничтоженіе начатой въ 1816 году о границахъ съ Евейскимъ монастыремъ тяжбы, вопервыхъ, въ Троцкомъ градскомъ судѣ, а послѣ Виленскаго главнаго суда въ 1-мъ департаментѣ, на рѣшеніе коего хотя монастырь объявилъ неудовольствіе и апелляцію, однако при нынѣшнемъ мировомъ положеніи отступаетъ и дѣло кончаетъ, чувствомъ благодарности уступаю Евейскому монастырю сверхъ количества волокъ, фундушемъ ограниченныхъ, на опалъ лѣсу при одномъ обрубѣ 30 морговъ, а упрошеннаго отъ насъ землемѣра Восцеловича обязываемся содержать коштомъ общимъ." Вслѣдъ за симъ архимандритъ Іоилъ въ другомъ рапортѣ, отъ 21 того же Іюля въ консисторію присланнымъ, въ дополненіе перваго рапорта съ мировымъ документомъ, прибавилъ: 1, дознавъ изъ опыта, что самыя лучшія и невиннѣйшія намѣренія не достигаютъ иногда своей цѣли, а нерѣдко и въ худую сторону толкуются, не рѣшается онъ, архимандритъ, отмѣнять Евейскаго фундуша, Огинскими наданнаго, но требовать, чтобы онъ все отдалъ по фундушу и въ тѣхъ именно мѣстахъ, гдѣ что забралъ. 2, Поелику на принадлежащей монастырю землѣ построилъ Огинскій фольварокъ, то въ награжденіе за то пространство земли дозволить взять по выбору соотвѣтственное количество оной или велѣть снять фольварокъ съ вознагражденіемъ за ужитки. 3, Вольный вступъ въ лѣсъ, рыбныя ловли и сѣнокосы, фундушемъ исчисленные и опредѣленныя, равно и шинковую продажу усвоить монастырю, яко не оспоримую его принадлежность. 4, На все сіе требовать отъ Огинскаго письменнаго согласія и потомъ надлежащаго исполненія съ тѣмъ, что ежели на который либо изъ показанныхъ пунктовъ не согласится Огинскій, то представить дѣло своему теченью. Наконецъ Литовско-Виленское губернское правленіе въ сообщеніи, отъ 30 истекшаго сентября въ консисторію присланномъ, прописывая прошеніе князя Огинскаго съ приложеніемъ копіи вышеупомянутаго мироваго документа, о воздержаніи дѣйствія Троцкаго нижняго суда поданнымъ ему отъ Губернскаго Правленія, въ дѣлѣ съ монастыремъ предписаніемъ, доколѣ не послѣдуетъ утвержденія духовнаго начальства означеннаго мироваго положенія, увѣдомило, что по уваженію сего Троцкому нижнему

земскому суду посланъ указъ, дабы съ выполненіемъ данныхъ ему по изъясненному предмету предписаній до полученія отъ духовной консисторіи увѣдомленія повременилъ. А повѣренный его, Огинскаго, дворянинъ Петръ Добровольскій поданнымъ 6 сего октября въ консисторію прошеньемъ, изъясняя о воздержаніи Виленскимъ губернскимъ правленіемъ дѣйствія указа онаго правленія, Троцкому нижнему земскому суду даннаго, пока миролюбный документъ, 11 іюля сего года сторонами учиненный, не будетъ утвержденъ, которымъ и дѣйствіе ремиссы Троцкаго межеваго суда воздержится, и представляя у сего засвидѣтельствованную довѣренность отъ Огинскаго, просилъ помянутый миролюбный документъ, съ коего монастырь не только никакой не испытываетъ обиды, но еще имѣетъ пожертвованныхъ себѣ отъ вѣрителя его Огинскаго даромъ 30 морг. лѣса на тотъ предметъ, чтобы всѣ споры, какіе изъ сего источника произошли, были уничтожены, утвердить и о томъ въ Виленское губернское правленіе о уничтоженіи слѣдствія, а также Виленскаго главнаго суда въ 1-й департаментъ сообщить, а если бы не благоугодно было консисторіи сказаннаго миролюбнаго документа утвердить, то споръ о землѣ предоставить разсмотрѣнію Троцкаго межеваго суда по послѣдовавшей въ ономъ сего года Маія 13 дня ремиссы. По справкѣ въ консисторіи оказалось, что Виленское губернское правленіе на неоднократныя оной сообщенія отвѣтнымъ таковымъ же отъ 15-го истекшаго августа сего года, упоминая о прежнихъ предписаніяхъ его нижнему суду и отношенія въ граничный судъ, увѣдомило: 1-е, что Троцкому нижнему земскому суду предписано, чтобъ по полученіи онаго тотчасъ командировалъ члена своего въ мѣстечко Евье, по произведеніи коимъ вмѣстѣ съ духовнымъ депутатомъ мѣстнаго изслѣдованія, буде дѣйствительно окажется, что графъ Огинскій еще въ 1818 году занялъ подъ постройку фольварка 15 морговъ земли, упраздненному Евейскому Успенскому монастырю принадлежащей, и оною донынѣ владѣетъ, то командированный членъ, не съѣзжая съ мѣста, возвратилъ бы реченную землю въ первобытное владѣніе Евейской церкви священно - и - церковнослужителей, приказавъ кому слѣдуетъ снять съ той земли и строеніе, какое окажется, а самое изслѣдованіе представилъ бы въ нижній земскій судъ, за общимъ съ депутатомъ подписаніемъ, для отсылки въ надлежащее судебное мѣсто къ разсмотрѣнію и поступленію съ виновнымъ за самоуправіе по законамъ; о всѣхъ же послѣдствіяхъ рапортовалъ бы нижній земскій судъ немедленно губернскому правленію и впредь духовную собственность отъ самовольныхъ занятій частныхъ лицъ защищалъ на законномъ основаніи (каковое предписаніе велѣно нынѣ воздержать до времени); и 2-е, въ Троцкій межевый апелляціоный судъ третично отнеслось съ требованіемъ, дабы въ прекращеніи происходящихъ между имѣніемъ помѣщика Огинскаго и землями Евейской церкви въ границахъ споровъ приступилъ немедленно къ разрѣшенію оныхъ при бытности коронныхъ чиновниковъ и духовнаго депутата, буде сего по прежнимъ требованіямъ неучинено, о послѣдующемъ же увѣдомилъ бы оное правленіе. По выслушаніи сего положили **мнѣніе:** Виленскій архимандритъ Іоиль первымъ своимъ рапортомъ отъ 14 іюля сего года просилъ сдѣланный имъ съ княземъ Огинскимъ 11 того же іюля документъ, чтобы всѣ бывшаго Евейскаго монастыря земли, въ разныхъ мѣстахъ состоящіе, въ цѣлости по фундушевому количеству измѣрены и отданы были въ одномъ обрубѣ, гдѣ и 30 морговъ на опалъ лѣсу онъ, Огинскій, сверхъ фундуша даетъ, утвердить; и другимъ рапортомъ отъ 21 іюня въ дополненіе перваго просилъ, не нарушая фундуша, требовать отъ Огинскаго, чтобы онъ отдалъ по фундушу все и въ тѣхъ мѣстахъ, гдѣ онъ что забралъ, съ

вольнымъ въѣздомъ въ лѣсъ, рыбными ловлями, сѣнокосами и шинкомъ. Но консисторія полагаетъ, что при отысканіи мѣстъ, гдѣ чего и сколько забралъ князь Огинскій, нужно будетъ открывать и границы оныхъ въ каждомъ мѣстѣ, за которыя могутъ выйти, хотя и при мировомъ положеніи, новые споры и мировая сдѣлка останется безполезною, а ежели какъ документомъ заключено, измѣрено и разсортировано будетъ все количество грунтовъ, Евейскому монастырю фундушемъ въ шаховницахъ наданныхъ и нынѣ владѣемыхъ и невладѣемыхъ, и потомъ сколько не достанетъ въ мѣру фундуша все то количество въ одномъ обрубѣ и также сверхъ фундуша 30 морговъ лѣса дано и отведено Огинскимъ будетъ, то монастырь при одномъ положеніи своего имѣнія будетъ всегда спокойнѣе и границы будутъ извѣстнѣе и прочнѣе; для того вышеописанный документъ, 11 іюня сего года учиненный, на мировую сдѣлку о фундушевой принадлежности утвердить съ тѣмъ, чтобы онъ, князь Огинскій, все количество пахотныхъ и сѣнокосныхъ грунтовъ, фундушемъ изчисленныхъ, то же рыбныя ловли, свободный въѣздъ въ лѣсъ и шинковую продажу отдалъ и привратилъ монастырю цѣлостно и на то выдалъ формальный документъ, ограниченіе и планъ съ признаніемъ въ надлежащемъ присутственномъ мѣстѣ и съ усыпаніемъ граничныхъ навсегда копцовъ, для исполненія чего подлинный тотъ документъ, съ надписаніемъ того позволенія, возвратить архимандриту Іоилю при указѣ и предписать, чтобы онъ по совершенномъ сего дѣла окончаніи донесъ консисторіи съ копіею документа, а въ то время о прекращеніи дѣла съ нимъ, Огинскимъ, по губернскому правленію и въ главномъ судѣ будетъ сообщено въ оныя мѣста.

Резолюція архіепископа:

„1821 года октября 18-го дня. Учинить по сему“. *(л. 178—185).*

1825 года марта 19. Минской духовной консисторіи Анатолію архіепископу Минскому и Литовскому докладъ.

Въ сей консисторіи слушали рапортъ Виленскаго монастыря архимандрита Іоиля, при коемъ представилъ на разсмотрѣніе и утвержденіе: 1, окончательный мировой актъ съ графомъ Габріелемъ Огинскимъ 1824 года мая 22 дня о земляхъ и прочихъ угодіяхъ бывшему Евейскому монастырю предками его наданныхъ и нынѣ имъ, Огинскимъ, по замѣну возвращенныхъ; 2, планъ и 3, обводницу онымъ землямъ, въ Троцкомъ граничномъ аппелляціонномъ судѣ того же 1824 года августа 16 комплетомъ засвидѣтельствованныя, и два старые фундушевые документы, 1-й отъ князя Богдана Огинскаго и жены его Раины 1619 іюля 20, а 2-й отъ ея, Раины Огинской, одной, по смерти мужа 1633 года іюня 16 дня формально данные и въ главномъ литовскомъ трибуналѣ признанные о наданной ими Огинскими вышеописанной земли и угодіяхъ Евейскому монастырю, коихъ нынѣ изчисленно и въ одномъ обрубѣ отдано Виленскому монастырю въ полное на всемъ пространствѣ владѣніе съ усыпаніемъ новыхъ копцевъ: пахотной земли съ сѣнокосами и находящимся на ней лѣсомъ 26 уволокъ, 16 морговъ, 59 прентовъ и 25 прентиковъ; сверхъ того 6 озеръ рыбныхъ собственныхъ монастыря и 5 такихъ, въ кои только вступъ позволяется монастырю для ловли рыбы, рѣчки Веривесу и Олесу, вступъ въ лѣсъ, да 30 морговъ лѣсу, данныхъ отъ Огинскаго за прекращеніе начатаго съ нимъ въ 1816 году о заборѣ Евейской собственности дѣла и за убытки, съ тѣмъ чтобы и оное дѣло, Виленскаго главнаго суда въ 1 департаментѣ и въ тамошнемъ губернскомъ правленіи производящееся, было уничтожено и предано навсегда забвенію, въ особенности отъ обруба лугъ, называемый Гердута, отграниченъ монастырю и копцами усыпанъ, да вольный

шинкъ оному питей на землѣ юрисдикъ евейскихъ по такой цѣнѣ, какая будетъ въ корчмахъ тамъ же Огинскаго и въ сосѣдственныхъ. По справкѣ же въ консисторіи съ дѣломъ оказалось, что на замѣну по добровольному согласію съ обѣихъ сторонъ прежней фундушевой бывшаго Евейскаго, а нынѣ Виленскаго монастыря, земли и прочихъ угодій, въ шаховницахъ лежавшихъ, на землю князя Огинскаго въ одномъ обрубѣ, по прекращеніи дѣлъ о заборѣ имъ, Огинскимъ, нѣкоторыхъ фундушевыхъ принадлежностей, дано позволеніе Виленскому архимандриту Іоилю по представленію его и по прошеніямъ князя Огинскаго, съ опредѣленія духовной консисторіи и утвержденія вашего высокопреосвященства прошлаго 1821 года октября 18 дня. Положили **мнѣніе:** по сличеніи въ духовной консисторіи старыхъ фундушей отъ Богдана и жены его Раины Огинскихъ Евейскому монастырю на земли, сѣнокосы, озера и прочія угодья, 1619 іюля 20 и 1633 года іюня 16 дня формально данныхъ, съ новосоставленными 1824 года маія 22 Виленскимъ архимандритомъ Іоилемъ и княземъ Огинскимъ документами о той же землѣ и угодіяхъ, въ Троцкомъ граничномъ апелляціонномъ судѣ 16 августа минувшаго же года засвидѣтельствованными, оказалось, что послѣдніе съ первыми документами написаны согласно и монастырь принадлежность свою по фундушу получилъ во владѣніе сполна. Для того представленные отъ архимандрита Іоиля акты: 1, мировой, 2, обводницу или ограниченіе и 3, планъ монастырскимъ землямъ и угодіямъ, 1824 года составленныя, съ прежними двумя фундушами Огинскихъ, возвратить ему, архимандриту, для храненія навсегда въ безопасномъ отъ огня и мокроты мѣстѣ, а Виленскаго главнаго суда 1-му департаменту и тамошнему губернскому правленію о прекращеніи заведенныхъ съ княземъ Огинскимъ отъ 1816 года за заборъ имъ фундушевой въ Евьѣ собственности дѣлъ съ преданіемъ оныхъ забвенію, дать знать изъ консисторіи сообщеніями.

Резолюція архіепископа:

„1825 года марта 12 дня. Учинить по сему„. *(л. 258).*

170.

1818 г. Дѣло о дозволеніи Троцкаго повѣта въ с. Стравеникахъ унитскую церковь, по желанію тамошняго помѣщика Ромера, освятить на грекороссійскій обрядъ. № 729.

Священникъ Евейской церкви Ѳома Мироновичъ рапортовалъ Минскому архіепископу Іову, что Евейская церковь, сожженная непріятелемъ (1812 г.), по разнымъ обстоятельствамъ не построена, а домовая церковь не освящена, что его прихожане по этому поводу цѣлый годъ не были у исповѣди, отказываясь тѣмъ, что „доколѣ домъ Божій не сооружится и не освятится, дотолѣ не будутъ приходить для исповѣди“. По просьбѣ Мироновича помѣщикъ Іосифъ Ромеръ изъявилъ согласіе находящуюся въ его имѣніи деревянную унитскую каплицу въ с. Стравеникахъ освятить въ православную церковь и въ ней совершать богослуженіе, пока не построится церковь въ м. Евьи, на что выдалъ письменное удостовѣреніе. Священникъ Ѳ. Мироновичъ просилъ архіепископа Іова дозволить освятить эту часовню въ православную церковь, что и было ему дозволено. Церковь эта освящена была во имя Казанской Божіей Матери.

1818 года іюня 15-го. Минской духовной консисторіи Анатолію архіепископу Минскому и Литовскому докладъ.

Сія консисторія слушавъ рапортъ, къ вашему высокопреосвященству Евейской сожженной Успенской церкви отъ священника Ѳомы Мироновича присланный, въ коемъ прописываетъ, что со дня опредѣленія его на приходъ къ оной церквѣ неусыпно старался онъ и нынѣ старается о устройствѣ церкви на мѣсто сожженной въ

Евьѣ, но за всѣмъ его стараніемъ многія обстоятельства пресѣкли ему способъ приступить къ сооруженію новой церкви: во первыхъ, малое количество денегъ собранныхъ съ просительною книгою, во вторыхъ, лѣсъ отъ казенныхъ дачъ не отпущенъ и, въ третихъ, что по просьбѣ его не освящена даже и домовая церковь, а посему и прихожане въ минувшую четыредесятницу не приходили къ слушанію исповѣди, отказываясь тѣмъ, что доколѣ домъ Божій не сооруженъ и не освятится, дотолѣ не будутъ приходить къ исповѣди. Поелику же ему, священнику Мироновичу, въ такихъ обстоятельствахъ жить несносно, для того проситъ не благоугодно ли повелѣть, доколѣ не сооружится въ Евьѣ новая церковь, дозволить ему Троцкаго уѣзда въ селѣ Стравеникахъ, согласно желанію тамошняго помѣщика Ромера, унитскую деревянную церковь, яко въ праздности чрезъ нѣсколько лѣтъ находящуюся и крѣпкую, по внесеніи въ оную иконостаса и прочаго нужнаго до богослуженія, что въ готовности имѣется, по чиноположенію освятить, въ доказательство чего приложилъ оригиналомъ означеннаго помѣщика Ромера писменный видъ, что онъ желаетъ имѣть у себя благочестиваго священника, а при томъ донесъ, что оная церковь дѣйствительно построена коштомъ помѣщика Ромера, разстояніемъ отъ мѣстечка Евья за 10 верстъ, и находится въ самой срединѣ Евейскаго прихода; изъ приложеннаго же письменнаго вида помѣщика граничнаго судьи Ромера значится, что онъ, имѣя на собственной наслѣдственной землѣ въ Стравеникахъ Каменныхъ выстроенную каплицу, желаетъ, чтобы въ ней отправляемо было богослуженіе, а потому просилъ Евейскаго священника Ѳому Мироновича, дабы онъ за неимѣніемъ въ Евьѣ церкви отправлялъ въ той Стравениковской каплицѣ, по надлежащемъ ея устройствѣ, богослуженіе, онъ же, помѣщикъ Ромеръ, обѣщаетъ выстроитв мѣстопребываніе для пріѣзда священника съ богадѣльнею для нищихъ. На которомъ рапортѣ состоялась отъ вашего высокопреосвященства въ 13 день сего іюня резолюція таковая: „консисторіи не медля разсмотрѣть и доложить съ мнѣніемъ:“ Положили **мнѣніе**: поелику изъ рапорта сего значится, что Троцкаго повѣта, имѣнія помѣщика граничнаго судьи Ромера въ селѣ Стравеникахъ Каменныхъ состоитъ отъ нѣсколько лѣтъ въ праздности унитская деревянная крѣпкая каплица, которая построена коштомъ его, Ромера, и находится въ самой срединѣ Евейскаго благочестиваго прихода, при томъ же въ мѣстечкѣ Евьѣ нѣтъ грекороссійской церкви, на мѣсто сожженной непріятелями, да и выстроить ее своимъ коштомъ прихожане сами по себѣ за малоприходствомъ и бѣдностью не въ состояніи, а потому какъ въ минувшую четыредесятницу не приходили они къ священнику Мироновичу для исповѣди, такъ и впредь приходить отказываются, доколѣ храмъ Божій не сооружится и не освятится въ Евьѣ, черезъ что самое могутъ совратиться въ иную вѣру; слѣдовательно, для удержанія ихъ въ благочестивой религіи необходимо нужна прописанная въ селѣ Стравеникахъ Каменныхъ состоящая деревянная праздная каплица, то ежели упоминаемый помѣщикъ Ромеръ въ дополненіе своего письменнаго вида, въ коемъ онъ объявляетъ свое желаніе, чтобъ въ ней отправляемо было богослуженіе благочестивымъ священникомъ и кромѣ того обѣщается выстроить богадѣльню для нищихъ съ мѣстопребываніемъ для пріѣзда священника. Сверхъ выше писаннаго вида, даетъ еще отъ себя обязательство въ томъ, что оная церковь дѣйствительно выстроена его собственнымъ коштомъ и никто изъ стороннихъ никакой впредь претензіи къ ней имѣть не будетъ, если же бы имѣлъ, то сіе беретъ онъ на свою отвѣтственность, дозволить тогда устроить сію по надлежащему и освятить по церковному чиноположенію черезъ Виленскаго архимандрита и

кавалера Іоиля, съ тѣмъ чтобы при таковомъ освященіи находился со стороны Троцкаго нижняго земскаго суда засѣдатель, о командированіи коего, по требованію его, архимандрита, сообщить въ Виленское губернское правленіе съ требованіемъ о послѣдствіи увѣдомленія, а къ Виленскому архимандриту Іоилю и къ Евейскому священнику Мироновичу для должнаго, что для кого относится, исполненія послать указы.

Резолюція архіепископа:

„1818 г. іюня 15 дня. Учинить по сему".

1818 г. іюля 11. Въ Минскую духовную консисторію Виленскаго Св. Духова монастыря настоятеля архимандрита Іоиля рапортъ.

По указному предписанію отъ 20 минувшаго іюня за № 2024 освящена мною 8-го текущаго іюля по чиноположенію въ Страваникахъ Каменныхъ, принадлежащихъ помѣщику граничному судьѣ Іосифу Ромеру, деревянная каплица, при бытности со стороны Троцкаго нижняго земскаго суда г. исправника Гедимина, и взяли съ него, Ромера, дополнительный письменный документъ, подлинникомъ у сего, по снятіи ко монастырскимъ дѣламъ копіи, прилагаемый. Новоустроенный оный храмъ украшается именемъ Казанскія Божія Матери. О чемъ духовной консисторіи благопочтенно рапортую. Архимандритъ Іоиль. (*л. 10*).

1818 г. іюля 8. Удостовѣреніе помѣщика Іосифа Ромера о дозволеніи имъ находящуюся въ его имѣніи уніатскую часовню освятить въ православную церковь.

Nizey podpisany oswiadczam, iz w maiątku moim Strawienikach kaplice, niegdys na unią wyswięconą, a przez lat kilkanascie opuszczoną, oddaię i dozwalam na mieyscu odbywać nabozenstwo ixx. greko-rossyiskim dopoty, dopoki w Jewiu w mieycu funduszowym dom modlitwy dla chwały Bozey wystawionym nie zostanie. A iezeliby i po wystawieniu cerkwi Jewienskiey ixx. greko-rossyiscy w kaplicy na ich nabozenstwo poswięconey odbywac chcieli, tedy im wolno będzie, z tym dla siebie naymocnieyszym warunkiem, ze ani utrzymywanie tey kaplicy, ani poprawa oney, ani zadna reperacya, ani przypadek upadku w iakim kolwiek sposobie, nowa budowla do mnie i moich sukcessorow nigdy nalezeć nie będzie, i tak o zadnę rzecz w tem względzie, iako tez zadney częsci naymnieyszey ziemi ixx. greko-rossyiscy i nicht inny w ich stopniu stosować nie moze pretensyi. Jakowe oswiadczenie przy swiadectwie pieczętarzy, z wolnym przenosem na papierz stępowy własną ręką stwierdzam. Dat 1818 r. Julii 8 dnia. Strawieniki Kamienne. Józef Romer.

Ustnie i oczewisto proszony za pieczętarza od iw. Jozefa Romera... do tego oswiadczaiącego się pisma, pozwalaiącego kaplicy, na utrzymywanie nabozenstwa, greko-unickiey, tymczasowie w maiątku swym Strawienickim, nim w Jewiu uporządowana y restaurowana nie będzie, z warunkiem niemienia pretensii do mieysca i gruntu w Strawienikach kaplicy będącey i z warunkiem od wszelkich przypadkow restauracyi, — ixxży greko-rossyiskim wydaiącym się podług prawa, podpisuię się Jozef Odyniec. Proszony za pieczętarza podpisuięsie Emmanuel Sankowski.

Подлинный на листѣ бумаги съ сюргучною печатью. (л. 11).

171.

1817—1820 г. Дѣло о чинимыхъ Сурдецкаго монастыря настоятелемъ соборнымъ іеромонахомъ Маркіаномъ римско-католическаго исповѣданія людямъ насилій и притѣсненій къ измѣненію вѣры римской а принятію греко-россійской. № 638.

Дзеканъ (благочинный) Михаилъ Смольскій донесъ своему епархіальному начальству, что настоятель Сурдецкаго монастыря іеромонахъ Маркіанъ монастырскихъ крестьянъ римско-католическаго исповѣданія чрезъ насиліе и притѣсненіе понуждаетъ къ измѣненію вѣры. Маркіанъ объяснилъ Минской консисторіи, что онъ „никогда чрезъ насиліе и притѣсненіе не принуждалъ къ вѣроисповѣданію греко-россійской религіи, а только увѣщевалъ духомъ кротости пожелавшихъ и пришедшихъ къ нему обратиться къ греко-россійской своей церкви, которую ихъ предки оставили по причинѣ гоненія на православіе. Въ доказательство Маркіанъ представилъ при объясненіи присяжные листы и подписку присоединенныхъ имъ крестьянъ, что они добровольно, безъ всякаго принужденія, присоединились къ православной церкви. Минская консисторія потребовала чрезъ римско-католическую консисторію отъ дзекана Смольскаго доказательствъ и объясненія, „въ чемъ состояло то насиліе и притѣсненіе, какое онъ, Смольскій, приписалъ іеромонаху Маркіану“. Изъ объясненія Смольскаго оказалось, что по показанію ксендза Шульца и самихъ присоединенныхъ, „насиліе и притѣсненіе“ со стороны Маркіана состояло въ „подчиваніи“ присоединенныхъ имъ крестьянъ и „обѣщаніи дать денегъ и уволить ихъ отъ платы податей“. Въ доказательство таковыхъ „насилій“ ксендзъ Смольскій представилъ два свидѣтельства, подписанныя представленными ксендзомъ Шульцомъ свидѣтелями. Въ оправданіе свое Маркіанъ заявилъ, что какъ самъ ксендзъ Шульцъ, яко нетрезвой жизни и весьма худаго поведенія, такъ и подписавшіеся на свидѣтельствѣ крестьяне, яко воры, разбойники, пьяницы и волшебники, не только не заслуживаютъ вѣроятія, но недостойны называться и христіанами“. Минская консисторія, не усматривая въ объясненіи Смольскаго никакихъ законныхъ доказательствъ „насилія и притѣсненія“ со стороны Маркіана, постановила: іером. Маркіана отъ суда и отъ отвѣта по сему дѣлу освободить, предоставивъ ему за безчестіе и клевету со стороны ксендза Шульца и дзекана Смольскаго искать удовлетворенія законнымъ порядкомъ.

1817 г. октября 3. Минской духовной консисторіи Анатолію архіепископу Минскому и Литовскому докладъ.

Второкласнаго Виленскаго Свято-Духова монастыря архимандритъ Іоиль при рапортѣ отъ 5-го марта сего 1817 года представилъ вашему высокопреосвященству писанное на имя его, архимандрита, отъ Виленскаго официала и прелата Ивана Цивинскаго, по рапорту къ нему дзекана ксендза Михаила Смольскаго, отношеніе, что Сурдецкаго Св. Духова монастыря настоятель соборный іеромонахъ Маркіанъ монастырскихъ крестьянъ Вожделевъ римскокатолическаго вѣроисповѣданія черезъ насиліе и притѣсненіе якобы понуждаетъ къ измѣненію вѣры и что нѣкоторые изъ оныхъ, а именно: Іосифъ Курилисъ и Казиміеръ Масіяшъ помянутымъ образомъ уже дѣйствительно препровождены въ грекороссійское исповѣданіе, о чемъ выше сказанной деревни крестьяне приходили къ настоятелю Субоцкой церкви Ивану Шульцу съ жалобою на таковое его, Маркіяна, утѣсненіе въ исповѣданіи ихъ вѣры. Поелику же извѣстно, что высочайшими узаконеніями вольность исповѣданія вѣры предковъ своихъ безъ изъятія всякому предоставлена и понуждать къ измѣненію вѣры строжайше запрещено, то просилъ о предписаніи ему, Маркіяну, дабы онъ, оставя означенныхъ крестьянъ въ томъ вѣроисповѣданіи, въ какомъ они доселѣ находились, не дѣлалъ имъ въ исповѣданіи римскокатолической вѣры никакого притѣсненія. Вслѣдствіе чего, по резолюціи вашего высокопреосвященства на ономъ рапортѣ въ 7 день тогожъ марта состоявшейся, и по указу духовной консисторіи потребовано отъ него, Маркіяна, объясненіе,

въ коемъ онъ прописываетъ, что 1) крепостныхъ Сурдецкаго монастыря людей онъ никогда чрезъ насиліе и притѣсненіе не принуждалъ къ вѣроисповѣданію грекороссійской религіи, какъ сіе явствуетъ изъ учиненной ими добровольно присяги, а только увѣщевалъ пожелавшихъ и пришедшихъ къ нему обратиться къ грекороссійской своей церквѣ, которую ихъ предки оставили по причинѣ гоненія на православіе; 2) такъ же двухъ изъ нихъ Іосифа Курулиса и Казиміера Масіяша да Маляревича тоже онъ не принуждалъ къ измѣненію вѣры римскокатолическаго исповѣданія, а къ принятію грекороссійской, но они какъ прежде увѣщанія его, Маркіана, черезъ войта Ефрема оба добровольно объявили согласіе, такъ и при его, Маркіана, увѣщаніи таковое жъ подтвердили при всѣхъ и на оное на подпискѣ подписались крестиками, которую съ учиненною присягою при семъ приложилъ; 3) что онъ Маркіанъ дѣйствительно никого чрезъ насиліе и притѣсненіе изъ крестьянъ не принуждалъ къ принятію грекороссійской вѣры, о томъ присягою два слышавшіе его, Маркіана, приглашеніе, а именно, дьячекъ Ольферовичъ и войтъ Ефремъ добровольно подтвердили; 4) по выправкѣ двукратной оказалось, что никто изъ крестьянъ настоятелю Ивану Шульцу жалобы не заносилъ, ежели же изъ неучинившихъ присяга окажется который, что на его, Маркіана, означенному Шульцу жалобу занесъ, то развѣ тотъ, кто распутной жизни, изъ коихъ онъ за худые поступки и неповиновеніе нѣкоторыхъ наказывалъ. А изъ приложеній значится, что помянутые крестьяне Іосифъ Курулисъ и Казимиръ Масіяшъ въ учиненной ими присягѣ и данной подпискѣ написали, что они безъ малѣйшаго какого либо принужденія или притѣсненія со стороны настоятеля іеромонаха Маркіана, но единственно потому, что дѣды ихъ, предки и праотцы были грекороссійскаго исповѣданія, съ увѣщанія духомъ кротости настоятеля добровольно приняли православную вѣру и въ оной, какъ сами, такъ и дѣти пребывать до конца жизни обязались, чтоже дѣйствительно они по волѣ своей присоединены къ нашей религіи, въ томъ росписались свидѣтелями подъ присягою дьячекъ Иванъ Ольферовичъ, войтъ Ефремъ Ивановъ, Каспаръ Павловскій, Михаилъ Павловскій, Станиславъ Павловскій, Семенъ Павловскій, Антонъ Глинскій, Адамъ Жовберъ и Роговской парафіи изъ деревни Ячунъ Юзефъ Явайла и Людвикъ Лалочко, да вся братія Сурдецкаго монастыря іеромонахи: Протасій и Варлаамъ и священникъ Александръ Киркевичъ; кромѣ того особо свидѣтельствуетъ роговскій капелянъ ксендзъ Амброзій Сангайла, имѣющій въ своемъ приходѣ монастырскихъ крестьянъ, что онъ ни отъ кого не слыхалъ, что якобы настоятель іеромонахъ Маркіянъ кого либо изъ нихъ черезъ насиліе или притѣсненіе принуждалъ къ принятію грекороссійской вѣры и что о томъ никто ему не доносилъ, а потому дзеканъ Михайло Смольскій несправедливо о томъ представилъ. Положили **мнѣніе**: Какъ изъ объясненія настоятеля іеромонаха Маркіана и приложенныхъ документовъ видно, что крестьяне Іосифъ Курулисъ и Казимиръ Масіяшъ присоединены имъ, Маркіяномъ, къ православной вѣрѣ по добровольному ихъ желанію, какъ сіе удостовѣряютъ бывшіе при такомъ присоединеніи выше писанные свидѣтели, если бы къ сему были они дѣйствительно принуждены, то навѣрное принесена бъ была жалоба отъ нихъ самихъ о томъ куда слѣдуетъ, но таковой нигдѣ они не заносили. Для того не благоугодно ли будетъ вашему высокопреосвященству повелѣть считать ихъ, крестьянъ, присоединенными изъ римскокатолической вѣры къ православной и въ вѣдомости въ Св. Синодъ о принятіи иновѣрцевъ въ православную вѣру показать; а его, іеромонаха Маркіяна, за такое присоединеніе оставить безъ взысканія, о чемъ ему, Маркіяну, дать знать указомъ, а въ Виленскую

римскокатолическую духовную консисторію для объявленія прелату Ивану Цивинскому сообщить. Повелѣно-ль же будетъ по сему учинить, вашему высокопреосвященству консисторія почтенѣйше представляя, испрашиваетъ архипастырской резолюціи.

Резолюція архіепископа:

„1817 года октября 11-го дня. Черезъ посредство римскокатолической духовной консисторіи отъ дзекана Михаила Смольскаго потребовать доказательствъ и объясненія, въъ чемъ состояло то насиліе и притѣсненіе, какое онъ приписалъ іеромонаху Маркіяну.“ (*л. 35*).

Изложивши буквально всѣ обстоятельства по данному дѣлу, прописанныя въ докладѣ 1817 года октября 3, положенною на коемъ резолюціею архіепископа Минская консисторія чрезъ посредство римско-католической духовной консисторіи требовала отъ дзекана Михаила Смольскаго доказательствъ и объясненія, въ чемъ состояло то насиліе и притѣсненіе, какое онъ приписалъ іеромонаху Маркіану, Минская консисторія докладываетъ о дальнѣйшемъ ходѣ этого дѣла.

1820 года марта 19. Минской духовной консисторіи Анатолію архіепископу Минскому и Литовскому докладъ.

Виленская римско-католическая духовная консисторія, по требованію сей Минской консисторіи прислала доказательства дзекана Смольскаго при сообщеніи ея отъ 6 мая 1818 года, изъ коихъ значится, что онъ, Смольскій, рапортомъ отъ 10 генваря того года доносилъ Виленской консисторіи по таковому жъ къ нему отъ Субоцкаго ксендза Шульца, что настоятель Маркіянъ деревни Вожделевъ своихъ монастырскихъ крестьянъ римско-католическаго исповѣданія людей потчиваніемъ, деньгами и страхомъ принужденно хочетъ обратить на свой обрядъ, о чемъ не только сторонніе доносили ему, Шульцу, но и сами крестьяне приходили къ нему съ плачемъ, не желая измѣнять вѣры; а другимъ рапортомъ отъ 19 февраля 1817 года доносилъ онъ, Шульцъ, ему, дзекану Смольскому, что настоятель Маркіянъ двухъ крестьянъ Юзефа Курулиса и Казимира Масіяша присоединилъ уже къ своей вѣрѣ, по которымъ рапортамъ принужденъ былъ онъ, Смольскій, донесть высшему начальству; сверхъ того приложилъ два свидѣтельства: 1) означеннаго Іосифа Курулиса 1817 декабря 31, засвидѣтельствованное о вѣрности онаго Рохомъ Адамковичемъ и Юзефомъ Барановскимъ, что онъ, Курулисъ, перемѣнилъ религію по настоянію іеромонаха Маркіяна, будучи отъ него потчованъ съ обѣщаніемъ дать денегъ и уволить отъ платежа податей; 2) той же деревни Вождель крестьянъ: Михайла Павловскаго, Гаспера Павловскаго, Францишка Авкуна, Адама Жавбера и Антона Глинскаго за засвидѣтельствованіемъ тѣхъ же Адамковича и Барановскаго, что Іосифъ Курулисъ принужденно перешелъ на греко-россійскій обрядъ, бывъ отъ настоятеля Маркіяна наклоненъ разными способами какъ выше значить. Затѣмъ оный же ксендзъ Шульцъ на запросъ Виленской консисторіи рапортовалъ ей 1818 года февраля 12 дня, что Казимиръ Масіяшъ съ сыномъ своимъ, пользуясь личными благодѣяніями настоятеля Маркіяна, остается въ греко-россійской вѣрѣ, а Іосифъ Курулисъ желаетъ возвратиться къ своей религіи и охотно исполняетъ въ приходской своей церквѣ всѣ обязанности католика. Наконецъ архимандритъ Маркіянъ въ оправданіе свое того жъ 1818 года декабря 30 дня, отвергая всѣ дѣйствія ксендза Шульца и дзекана Смольскаго въ составленіи означенныхъ свидѣтельствъ и доносовъ, доказываетъ, что означенный ксендзъ Шульцъ, яко нетрезвой жизни и весьма худаго поведенія, а подписавшіеся на свидѣтельствѣ за напой крестьяне: два Павловскіе, Авкунъ, Жев-

беръ и Глинскій, яко воры, разбойники, пьяницы и волшебники, не только не заслуживаютъ вѣроятія, но не достойны называться и христіанами, а кромѣ того ксендзъ Шульцъ, чувствуя себя за напрасное его, архимандрита Маркіяна, оклеветаніе и несправедливый доносъ виновнымъ, черезъ тамошняго дозорца и помѣщика Александра Сологуба, пріѣзжавшихъ къ нему просить мира и прощенія, но онъ, архимандритъ, до формальнаго суда не согласился на то, въ прочемъ подтверждаетъ все первоначальное свое объясненіе и приложенныя приономъ документы присяжныхъ свидѣтельствъ достойныхъ людей, а относительно Іосифа Курулиса, присоединившагося добровольно къ греко-россійской вѣрѣ, доноситъ, что онъ по совѣту и приказанію ксендза своего Шульца паки возвратился на католика. За симъ по справкѣ оказалось, что въ производствѣ сего дѣла прошлаго 1817 года мая 17-го дня архимандритъ Маркіянъ присланнымъ къ вашему высокопреосвященству прошеніемъ просилъ о удовлетвореніи его за безчестіе, причиненное ему дзеканомъ Михайломъ Смольскимъ черезъ неправильный его доносъ и очерненіе предъ начальствомъ, яко бы онъ, Маркіянъ, принуждалъ выше писанныхъ крестьянъ къ измѣненію вѣры, о чемъ онъ достаточно объяснился уже. Вслѣдствіе чего по докладу консисторіи резолюціею архипастырскою 11 октября того жъ года сказано: „разсмотрѣніе о семъ имѣетъ быть по полученіи отъ дзекана Смольскаго объясненія и доказательствъ“, которыя онъ, какъ выше значится, и представилъ уже. По выслушаніи чего, духовная консисторія положили мнѣніе: поелику Сурдецкаго монастыря крестьяне Іосифъ Курулисъ и Казимиръ Масіяшъ въ присяжныхъ своихъ подпискахъ сами изъясняютъ, что они безъ малѣйшаго какого либо принужденія или притѣсненія со стороны архимандрита Маркіяна, но единственно потому, что дѣды ихъ, предки и праотцы были греко-россійскаго исповѣданія, добровольно, съ увѣщанія духомъ кротости настоятеля, приняли православную вѣру и въ оной какъ сами, такъ и дѣти ихъ до конца жизни пребывать обязались, о семъ самомъ удостовѣряютъ подъ присягою 14 человѣкъ свидѣтели, слышавшіе и видѣвшіе все то. Напротивъ того, ксендзъ Шульцъ и дзеканъ Смольскій на то, чтобы настоятель Маркіянъ дѣйствительно принужденіемъ обратилъ ихъ къ греко-россійской церквѣ, законныхъ доказательствъ не представляютъ, кромѣ ссылки на свидѣтельство пяти человѣкъ крестьянъ, по худому ихъ поведенію вѣры не заслуживающихъ. Для того его, архимандрита Маркіяна, отъ суда и отъ отвѣта по сему дѣлу освободить и крестьянина Казимира Масіяша съ сыномъ его оставить въ грекороссійскомъ исповѣданіи, показавъ ихъ присоединившимися по вѣдомости Св. Синоду о иновѣрцахъ посылаемый. А какъ другой крестьянинъ Іосифъ Курулисъ, присоединившись добровольно къ благочестію съ учиненіемъ присяги и обязательствомъ подпискою, что онъ и дѣти его до конца жизни пребудутъ въ греко-россійской религіи, перешелъ на католическую вѣру попрежнему, какъ видно, съ приказанія ксендза своего каноника Шульца, то такой противозаконный его поступокъ въ измѣненіи вѣры предоставить разсмотрѣнію и опредѣленію гражданскаго суда. Для чего съ прописаніемъ всего дѣла и сообщить въ Литовско-Виленское губернское правленіе. Относительно жъ просьбы архимандрита Маркіяна о доставленіи ему удовлетворенія за напрасное оклеветаніе его и безчестіе причиненное ему дзеканомъ Смольскимъ черезъ неправильный доносъ, то поелику онъ, Смольскій, сей консисторіи не подсудимъ, предоставить ему, архимандриту Маркіяну, искать на немъ за то законнаго удовлетворенія, буде желаетъ, въ томъ мѣстѣ, которому онъ, Смольскій, подсудимъ. О чемъ дать знать ему, архимандриту, указомъ. А повелѣно ль будетъ

посему учинить вашему высокопреосвященству, консисторія почтеннѣйше представляетъ и испрашиваетъ архипастырской резолюціи.

Резолюція архіепископа:

„1820 года марта 19 дня. Учинить по сему". *(л. 82)*.

172.

1817—1822 г. Дѣло о совращеніи заблудовскимъ пробощемъ Цильвиковскимъ тамошняго монастыря греко-россійскаго исповѣданія людей въ римско-католическій обрядъ. № 667.

Управляющій Заблудовскимъ монастыремъ рапортовалъ Минской консисторіи о совращеніи римско-католическимъ пробощемъ Цильвиковскимъ православныхъ прихожанъ Заблудовскаго монастыря въ р.-католическій обрядъ. Минская консисторія отнеслась въ Бѣлостокское областное правленіе о преданіи виновныхъ суду. Бѣлостокскій судъ 1-й инстанціи постановилъ предать поступокъ кс. Цильвиковскаго разсмотрѣнію духовной власти, а совращенныхъ имъ лицъ подвергнуть церковному покаянію. Совращенные заявили управляющему Заблудовскимъ монастыремъ іеромонаху Исаіи, что они не желаютъ возвратиться въ православное исповѣданіе даже еслибы пришлось имъ „пострадать". Минская консисторія постановила предать упорствующихъ отступниковъ гражданскому суду. По предписанію министра духовныхъ дѣлъ кн. Голицына ксендзъ Цильвиковскій преданъ былъ суду, по разслѣдованіи дѣла оказался виновнымъ и по предписанію Могилевской р.-католической консисторіи отрѣшенъ отъ мѣста. Сообщникъ его въ дѣлѣ совращенія православныхъ въ католичество органистъ Адамовскій подвергнутъ трехмѣсячной эпитеміи въ Хорощанскомъ доминиканскомъ монастырѣ; ксендзамъ Заблудовскаго костела воспрещено преподавать таинства и христіанскія требы совращеннымъ, всему же духовенству р.-католическому Бѣлостокской области подтверждено, подъ опасеніемъ строгой отвѣтственности, исполнять въ точности правительственныя распоряженія, воспрещающія совращеніе православныхъ въ иновѣріе.

1819 г. генваря 3. Минской духовной консисторіи архіепископу Анатолію докладъ.

Сей консисторіи докладывано, что по рапорту управляющаго Заблудовскимъ Успенскимъ монастыремъ іеромонаха Исаіи отъ 26 августа 1817 года о совращеніи тамошнимъ римско-католическимъ пробощемъ Цильвиковскимъ онаго монастыря греко-россійскаго исповѣданія прихожанъ въ римскокатолическую религію, а именно: заблудовскаго жителя Ивана Купріяновича, да деревни Каменки крестьянъ: Алексѣя Куликовскаго, Станислава Поплавскаго и деревни Малыхъ Фольварковъ крестьянку Евдокію Анранчукову съ дочерью ея Татьяною, производимо было на мѣстѣ слѣдствіе, по которому оказалось, что они дѣйствительно приняли римско-католическій законъ. Для того предписано было изъ консисторіи отъ 16 генваря 1818 года ему, іеромонаху Исаіи, чтобы онъ, внушивъ имъ важность таковаго ихъ преступленія, увѣщевалъ, дабы они остались въ прародительской своей вѣрѣ, а въ противномъ случаѣ за отступленіе самовольно отъ религіи будутъ преданы законному сужденію, для чего о высылкѣ ихъ въ монастырь сообщено и въ Бѣлостокское областное правленіе; на что онъ, іеромонахъ Исаія, отъ 9-го марта рапортомъ консисторіи донесъ, что при увѣщаніи и внушеніи означеннымъ людямъ важности ихъ преступленія, не согласились остаться попрежнему въ благочестіи. Почему о преданіи ихъ за то суду относилась консисторія въ Бѣлостокское областное правленіе, которое въ отвѣтномъ своемъ отношеніи отъ 4-го іюня увѣдомило, что Бѣлостокскаго главнаго суда 1-ый департаментъ сообщилъ

оному къ исполненію утвержденное правителемъ области опредѣленіе слѣдующаго содержанія: „поелику по дѣлу открыто, что ксендзъ пробощъ Заблудовской церкви Цильвиковскій принялъ къ исполненію совершенія тайнъ по обряду римскокатолическаго исповѣданія выше означенныхъ людей мѣщанина Яна Купріяновича и крестьянъ: Станислава Поплавскаго, Алексѣя Куликовскаго, Евдокію Анранчукову и дочь ея Татьяну, исповѣдовавшихъ вѣру грекороссійскую, въ противность устава благочинія 242 статьи и указа 1797 года марта 18 числа, то сей его, ксендза Цильвиковскаго, поступокъ предать разсмотрѣнію духовной власти, въ вѣдѣніи коей онъ, Цильвиковскій, состоитъ подъ начальствомъ; Помянутыхъ же лицъ отдать на церковное покаяніе по распоряженію грекороссійской духовной власти на столько, сколько предназначено будетъ какъ для внушенія имъ грекороссійской вѣры, такъ и для очищенія въ преступленіи ихъ совѣсти. Вслѣдствіе чего областное правленіе о учиненіи разсмотрѣнія о поступкѣ ксендза Цильвиковскаго сообщило въ Могилевскую римскокатолическую духовную консисторію, а отъ здѣшней требовало о назначеніи вышеписаннымъ людямъ церковнаго покаянія и о увѣдомленіи о мѣстѣ онаго для дальнѣйшаго распоряженія, о чемъ консисторія, давъ знать іеромонаху Исаіи отъ 4-го августа указомъ, предписывала рапортовать ей: желаютъ ли означенные прихожане оставаться навсегда въ благочестіи и содержать до конца жизни непоколебимо. Во исполненіе чего онъ, Исаія, отъ 12 минувшаго октября вторично донесъ рапортомъ, что на увѣщаніе его всѣ они объявили ему: когда уже поступили въ римскую вѣру и приняли исповѣданіе оной, то не могутъ перемѣнить сего и будутъ въ римскокатолическомъ законѣ навсегда съ намѣреніемъ, что хотя будутъ и наказаны за то, но не обратятся въ грекороссійскую вѣру. П о л о ж и л и м н ѣ н і е: хотя Бѣлостокскаго главнаго суда 1-ый департаментъ приговорилъ выше поименованныхъ Заблудовскаго монастыря прихожанъ за отступленіе ихъ отъ прародительской грекороссійской вѣры въ римскокатолическую на церковное покаяніе съ предоставленіемъ назначенія таковаго здѣшней консисторіи, но какъ церковное покаяніе налагается отъ духовнаго начальства тѣмъ только совратившимся, кои признавъ свое отъ православной церкви отторженіе за преступленіе паки къ оной пожелаютъ обратиться, напротивъ же того помянутые крестьяне и по довольномъ іеромонаха Исаіи увѣщаніи не учинили раскаянія въ своемъ преступленіи и не пожелали паки возвратиться къ своей грекороссійской церквѣ, но еще, будучи водимы предразсудкомъ и льстивыми внушеніями своихъ соблазнителей, дерзаютъ говорить, что де они готовы будутъ, въ случаѣ ихъ преклоненія къ грекороссійской церквѣ, и пострадать; слѣдовательно, духовная консисторія по таковымъ обстоятельствамъ не въ правѣ о наложеніи на оныхъ крестьянъ церковной епитиміи чинить разсмотрѣнія, ибо они уже нынѣ за отступленіе свое отъ вѣры и необращеніе къ оной, такъ какъ и принимающіе ихъ съ требами и на исповѣдь ксендзы, по силѣ имяннаго высочайшаго указа 1800 года марта 30 дня, подлежатъ строгому по законамъ сужденію; для того сообщить въ Бѣлостокское областное правленіе и требовать, дабы оно благоволило на основаніи прежнихъ духовной консисторіи требованій съ вышеписанными крестьянами, яко съ отступниками грекороссійской вѣры, поступить по силѣ выше приведеннаго имяннаго высочайшаго указа, буди не пожелаютъ обратиться попрежнему къ православной церквѣ, и о послѣдующемъ сію консисторію увѣдомить.

С п р а в к а.

Именнымъ его императорскаго величества указомъ, даннымъ г. генералъ-губернатору Обольянинову въ 30 день марта

1800 года, повелѣно: „Новогородской губерніи въ селеніи Чудовѣ и слободѣ и пристанѣ Сосницкой открылись отвергающіеся церкви, ея таинствъ и святыхъ, не признавая государя и предпоставленной власти, которыхъ велѣли мы предать гражданскому суду. Изъ нихъ нѣкоторые по открытіи истинныхъ обмановъ и противныхъ толковъ приняли раскаяніе предъ Богомъ и предъ нами, а тѣмъ самымъ обрѣли наше милосердіе и прощеніе, съ каковымъ обыкли принимать каждаго чистосердечно признающагося въ неумышленномъ преступленіи. Затѣмъ оставшіеся по закоснѣлости сердецъ въ буйномъ зломысліи упорными, подвергли себя всей тягости законнаго наказанія, съ каковыми и впредь въ подобномъ случаѣ поступать". По исповѣднымъ росписямъ, хранящимся въ консисторіи съ присоединенія Бѣлостокской области къ Россійской державѣ, то есть съ 1808 года по 1816 годъ, Заблудовскій житель Иванъ Купріяновичъ и Малыхъ Фольварковъ крестьянка Евдокія Анранчукова, а по первому мужу Чижинска, съ дочерью ея Татьяною, бывшими у исповѣди и святаго причастія показаны, а въ деревнѣ Каменкѣ крестьянъ Алексѣя Куликовскаго и Станислава Поплавскаго по росписямъ не найдено. При слѣдствіи ихъ на допросахъ показали: Станиславъ Поплавскій, что третій годъ какъ онъ принялъ латинскій обрядъ въ парафіяльномъ костелѣ, но отъ рожденія есть русской и крещенъ въ Заблудовской церквѣ. Петръ Куликовскій, что онъ никогда религіи своей не перемѣнялъ и остается въ грекороссійской вѣрѣ, но братъ его вышеписанный Алексѣй перешелъ въ римскокатолическій обрядъ.

Резолюція архіепископа Анатолія:

„1819 года генваря 7-го дня положена резолюція слѣдующая: Поелику оные совращенные отъ православной церкви христіане изъявили готовность свою, въ случаѣ принужденія, и страдать, то мѣры, какія со стороны гражданскаго правительства могли бы быть употреблены для исправленія ихъ были бы безполезны. А по моему мнѣнію, дѣйствительнѣйшія и приличнѣйшія мѣры суть слѣдующія: 1, строго запретить иновѣрцамъ, чтобы ни въ какомъ случаѣ и ни подъ какимъ видомъ оныхъ совращенныхъ отъ православной церкви христіанъ и дѣтей ихъ не принимали въ свое общеніе и требъ христіанскихъ отнюдь имъ не справляли. 2, При всемъ томъ почитать ихъ отлученными отъ церкви православной, не вѣнчать безбрачныхъ пока не раскаются и не будутъ сами просить о наложеніи имъ епитиміи, не допускать къ причащенію святыхъ христовыхъ таинъ, пока имѣющая быть епитимія не будетъ исправлена, а въ случаѣ смерти нераскаянныхъ оставить безъ христіанскаго погребенія. О чемъ и объявить имъ въ Бѣлостокскомъ правленіи, а духовенство чрезъ посредство духовныхъ консисторій обязать подписками; притвердить заблудовскимъ священнослужителямъ, чтобы за исполненіемъ сего и со стороны иновѣрцевъ имѣли внимательное наблюденіе. Но, не приводя сіе въ исполненіе, представить на благоразсмотрѣніе Святѣйшему Синоду и ожидать въ разрѣшеніи указа. А какъ разсмотрѣніе о поступкѣ ксендза Цивильковскаго предано разсмотрѣнію римскокатолическаго духовнаго начальства, то просить при томъ о не оставленіи безъ вниманія того приговора, какой по сему предмету учиненъ будетъ."

1819 г. іюля 7. Указъ Святѣйшаго Правительствующаго Синода преосвященному Анатолію архіепископу Минскому и Литовскому.

По указу его императорскаго величества Святѣйшій Правительствующій Синодъ слушали рапортъ вашего преосвященства на указъ отъ Святѣйшаго Синода отъ 26 февраля сего года послѣдовавшій по донесенію вашего преосвященства о совращеніи рим-

скокатолическимъ пробощемъ Цильвиковскимъ въ свой законъ прихожанъ Заблудовскаго монастыря: заблудовскаго жителя Ивана Купріяновича, крестьянъ деревни Каменки Алексѣя Кулаковскаго, Станислава Поплавскаго и деревни Малыхъ Фольварковъ вдову Евдокію Анранчукову съ дочерью ея Татьяною, и которымъ указомъ предписано было доставить Св. Синоду свѣдѣніе, что означенные совратившіеся изъ православія въ римскокатолическую вѣру, природные ли христіане, исповѣдавшіе уставы грекороссійской церкви, или обращенные изъ какого либо другаго исповѣданія, изъ какого именно и когда, а крестьяне изъ нихъ вольные ли или помѣщичьи, чьего помѣщика. Въ означенномъ рапортѣ вы донесли, что заблудовскій житель Купріяновичъ и крестьяне Куликовскій и Поплавскій, какъ донесли заблудовскаго монастыря священнослужители, происходятъ изъ грекороссійской вѣры и перваго изъ нихъ рожденіе записано въ метрическихъ книгахъ 1786 года марта 30 дня, а послѣдніе написаны по исповѣднымъ росписямъ по 1816 годъ и показаны бывшими у исповѣди и св. причастія, крестьянка же Анранчукова съ дочерью Татьяною, хотя по исповѣднымъ росписямъ не показана, но происхожденіе ея изъ православной вѣры доказали свидѣтели и сама она созналась, что приняла римскокатолическій законъ по выходѣ уже въ замужество за Анранчука, исповѣдающаго оный; всѣ означенные люди крестьяне княжны Стефаніи Радзивиловны, но состоятъ во владѣніи: Купріяновичъ у бывшаго Бѣлостокскаго главнаго суда президента Дашкевича, Кулаковскій и Поплавскій у люстратора графства Заблудовскаго Каменскаго, а Анранчукова съ дочерью у повѣреннаго радзивилловскаго имѣнія Поплавскаго. Къ чему ваше преосвященство присовокупили, что по исповѣднымъ росписямъ, хранящимся въ консисторіи съ присоединенія Бѣлостокской области къ Россійской державѣ, т. е. съ 1808 по 1816 годъ, Купріяновичъ и Анранчукова съ дочерью Татьяною показаны бывшими у исповѣди и св. причащенія, а Куликовскаго и Поплавскаго по онымъ не найдено, но сами они сознались, что перешли въ римскокатолическій обрядъ. По справкѣ въ канцеляріи Св. Синода оказалось, что по прежнему доношенію вашего преосвященства о сихъ совратившихся, поступокъ пробоща Цильвиковскаго предоставленъ разсмотрѣнію г. министра духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія. Въ разсужденіи же тѣхъ совратившихся, которые гражданскимъ правительствомъ преданы церковному покаянію грекороссійскаго духовнаго начальства и которыхъ консисторія судила на основаніи именнаго высочайшаго указа 1800 года марта 30 дня, предать гражданскому суду, такъ какъ они не могутъ нести покаянія, отчуждившись отъ нашей церкви, ваше преосвященство полагали: поелику оные совращенные отъ православной церкви изъявили готовность свою въ случаѣ принужденія страдать, то мѣры, какіе со стороны гражданскаго правительства могли бы быть употреблены для исправленія ихъ должны быть безполезны, а, по мнѣнію вашему, дѣйствительнѣйшіе и приличнѣйшіе мѣры суть слѣдующее: 1, строго запретить иновѣрцамъ, чтобы ни въ какомъ случаѣ и ни подъ какимъ видомъ оныхъ совращенныхъ отъ православной церкви христіанъ и дѣтей ихъ не принимали въ свое общеніе и требъ христіанскихъ отнюдь имъ не исправляли. 2, При всемъ томъ почитать ихъ отлученными отъ православной церкви, не вѣнчать брачныхъ пока не раскаются и не будутъ сами просить о наложеніи имъ епитиміи, не допускать ихъ къ причащенію св. христовыхъ таинъ, пока имѣющая быть епитимія не будетъ исправлена, а въ случаѣ смерти нераскаянныхъ оставить безъ христіанскаго напутствованія, о чемъ и объявить имъ въ Бѣлостокскомъ областномъ правленіи, а духовенство чрезъ посредство духовныхъ консисторій обязать подписками,

притвердивъ заблудовскимъ священнослужителямъ, чтобы за исполненіемъ со стороны иновѣрцевъ имѣли внимательное наблюденіе. Приказали: вашему преосвященству предписать указомъ, чтобы означенные совратившіеся изъ православія въ римскокатолическую вѣру крестьяне и остающіеся непреклонными въ своемъ заблужденіи согласно съ заключеніемъ консисторіи на основаніи имяннаго высочайшаго указа 30 марта 1800 года преданы были гражданскому суду для поступленія съ ними по законамъ; предположеніе же вашего высокопреосвященства, яко не сообразное силѣ означеннаго законоположенія, не можетъ быть допущено въ дѣйствіи.

На которомъ указѣ состоялась отъ его высокопреосвященства резолюція слѣдующая: „1819 года іюля 26 дня. О полученіи рапортовать, предписанное жъ исполнить".

1819 г. декабря 3. Изъ митрополитской Могилевской римско-католической консисторіи въ Минскую греко-россійскую духовную консисторію.

Докладывано указъ римско-католической духовной коллегіи 1-го департамента отъ 20-го прошлаго ноября за № 955 послѣдовавшій, коимъ согласно двумъ предложеніямъ его сіятельства г. министра духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія князя Голицына предписано: 1) запретить Бѣлостокской области духовенству, чтобъ оное ни въ какомъ случаѣ ни подъ какимъ видомъ совращенныхъ изъ греко россійскаго въ римско-католическій обрядъ не принимало въ свое общеніе и требъ христіанскихъ не исправляло, подъ опасеніемъ въ противномъ случаѣ поступленія съ виновными по всей строгости законовъ. 2) Удаливъ Заблудовскаго священника Цильвиковскаго (обвиненнаго за совращеніе въ свое исповѣданіе греко-россійскихъ прихожанъ, а имянно: Заблудовскаго жителя мѣщанина Ивана Кипріанова, крестьянъ деревни Каменки Алексѣя Куликовскаго, Станислава Поплавскаго и деревни Малыхъ Фольварковъ вдовы Евдокіи Апранчуковой съ дочерью ея Татьяною) отъ настоятельской должности на время слѣдствія и произведенія надъ нимъ формальнаго суда, предать законному сужденію сея консисторіи съ тѣмъ, чтобы съ нимъ, Цильвиковскимъ, поступлено было по всей строгости законовъ и чтобъ донесено было оному департаменту о послѣдовать имѣющемъ рѣшеніи. Опредѣлила: 1) предписать всѣмъ деканамъ Бѣлостокской области, дабы они, объявивъ съ подписками подвластному себѣ духовенству вышепояснённое въ первомъ пунктѣ коллегское запрещеніе, таковыя подписки подлинниками прислали сюда и неослабно наблюдали за точнымъ и непремѣннымъ исполненіемъ онаго. 2) Удаляя Заблудовскаго священника Цильвиковскаго отъ настоятельской должности на время слѣдствія и произведенія надъ нимъ суда, съ приложеніемъ копіи коллегскаго указа, велѣть Бѣлостокскому архідіакону Кубешовскому и Бѣльскому декану Гурскому, чтобы они ни мало немедля произвели обще съ депутатомъ со стороны греко-россійскаго духовенства и чиновникомъ гражданскимъ (о командированіи коихъ отнестись въ Минскую православную духовную консисторію и Бѣлостокское областное правленіе), на мѣстѣ о вышеизъясненномъ поступкѣ реченнаго ксендза формальное изслѣдованіе и представили оное сюда въ надлежащемъ порядкѣ по описи. 1819 г. декабря 3.

1822 г. генваря 16. Митрополитской Могилевской римско-католической духовной консисторіи въ Минскую греко-россійскую духовную консисторію отношеніе.

Сія консисторія, слушавъ указъ римско-католической духовной коллегіи 1-го департамента отъ 13-го декабря прошлаго 1821 года, за № 994, коимъ по выслушаніи дѣла о обращеніи Заблудовскимъ настоятелемъ

священникомъ Цильвиковскимъ изъ грекороссійскаго въ римско-католическое исповѣданіе мѣщанина Заблудова Ивана Кипріянова и крестьянъ села Каменки Алексѣя Куликовскаго, Станислава Поплавскаго и деревни Малыхъ Фольварковъ вдову Евдокію Апранчукову съ ея дочерью Татьяною, положено: Хотя изъ произведеннаго на мѣстѣ при депутатахъ со стороны гражданской и грекороссійской духовенства слѣдствіе открылось, что Заблудовскій настоятель Цильвиковскій грекороссійскихъ исповѣдниковъ: Ивана Кипріянова, Алексѣя Куликова, Станислава Поплавскаго, Евдокію Апранчукову и дочь ея Татьяну не принималъ самъ въ римско-католическій обрядъ, не уговаривалъ ихъ къ принятію онаго и даже не зналъ о переходѣ ихъ, но какъ послѣ учиненнаго отъ сей консисторіи Бѣлостокскому духовенству, а въ томъ числѣ и оному Цильвиковскому предписанія, чтобы они ни подъ какимъ видомъ не преподавали прихожанамъ грекороссійскаго исповѣданія христіанскихъ требъ, оный Цильвиковскій не учинилъ должнаго распоряженія, коимъ бы пресѣчена была помянутымъ лицамъ (за совращеніе которыхъ былъ уже онъ подъ слѣдствіемъ) всякая удобность исповѣдываться въ Заблудовской католической церквѣ, и они, хотя у постороннихъ и не извѣстно у какихъ именно католическихъ священниковъ, однако были во святую четыредесятницу у исповѣди, а потому онаго Цильвиковскаго за таковое небреженіе своей должности, а равно за порученіе органисту веденія книги о прихожанахъ, на основаніи законовъ удалить отъ Заблудовскаго прихода. Помянутыхъ же прихожанъ Ивана Кипріянова, Алексѣя Куликовича, Станислава Поплавскаго, Евдокію Апранчукову и дочь ея Татьяну изъ приходскихъ книгъ Заблудовской католической церкви исключивъ, запретить заблудовскимъ настоятелямъ, чтобы впредь никогда имъ не преподавали св. таинъ подъ опасеніемъ строжайшаго по законамъ взысканія, чтоже касается до органиста, то въ разсужденіи его состоявшееся въ сей консисторіи рѣшеніе во всемъ утвердить, въ чемъ велѣно надлежащее учинить исполненіе и дано знать о донесеніи того всего г. министру духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія князю Александру Николаевичу Голицину. А по справкѣ оказалось, что по рапорту Заблудовской грекороссійской церкви приходскаго священника своей Минской консисторіи, оной сношенію съ сіею консисторіею и Бѣлостокскимъ областнымъ правленіемъ и по предоставленію Бѣлостокскаго главнаго 1-мъ департаментомъ поступка Заблудовской католической церкви приходскаго священника Цивильковскаго разсмотрѣнію сея консисторіи, а равно по донесенію г. Минскаго архіепископа Анастасія Св. Синоду, отзыву Правительствующаго Синода къ г. министру духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія и предложенію его сіятельства, данному римскокатолической духовной коллегіи 1-му департаменту вслѣдствіе коллегскаго 1819 года ноября 20 дня предписанія и учиненнаго сею консисторіею на оное. 3 декабря того жъ года распоряженія, за сношеніемъ съ Минскою грекороссійскою консисторіею и Бѣлостокскимъ областнымъ правленіемъ, наряженными отъ тѣхъ мѣстъ чиновниками изслѣдовано было въ лицѣ приходскихъ священниковъ грекороссійской и католической заблудовскихъ церквей, совращеніе выше означенныхъ лицъ, съ крѣпкимъ подтвержденіемъ имъ, дабы до разрѣшенія дѣлъ нигдѣ не исполняли по католическому исповѣданію христіанскихъ обязанностей, а католическому духовенству Бѣлостокской области не удерживать сихъ совращенныхъ въ своемъ обрядѣ и онымъ никакихъ требъ не совершать и съ удаленіемъ обвиняемаго за совращеніе священника Цильвиковскаго на время слѣдствія до послѣдняго рѣшенія отъ приходскихъ должностей Заблудовской церкви. Сія консисторія въ 3 и 5 день іюня 1820 года мнѣніемъ, представленнымъ на коллегское

разрѣшеніе, положила въ обстоятельствѣ неизвѣстно кѣмъ совращенія противно указамъ 1795 сентября 6 дня, 1798 генваря 13 дня изъ грекороссійскаго въ римско-католическое исповѣданіе Заблудовской церкви прихожанъ Кипріянова, Куликовскаго, Поплавскаго и Апранчукову съ дочерью ея Татьяною,—священника Михайла Цильвиковскаго въ смыслѣ Тридентинскаго собора засѣданія 14 главы 1 о исправленіи за неразсмотрѣніе списка прихожанъ, въ которомъ означенные исповѣдники грекороссійской вѣры органистомъ были показаны, не посѣщеніе своей паствы, отъ чего могъ бы узнать о различіи исповѣданія между супружествами и за неосмотрительность въ томъ, что когда послѣдовало сея консисторіи въ генварѣ 1818 года подтвержденіе о иноисповѣдникахъ, долженъ былъ имѣть за оными и за веденіемъ списка своихъ прихожанъ строгое наблюденіе, предостеречь прочихъ священниковъ и приказать органисту Адамовскому, дабы онъ только Заблудовскаго костела прихожанъ записывалъ, а о прочихъ явившихся усторонныхъ ему тотчасъ объявлялъ, удалить навсегда отъ Заблудовскаго прихода, а Заблудовскаго костела органиста Іосифа Адамовскаго, аки по ревизіямъ въ числѣ церковнослужителей состоящаго и отъ 25 лѣтъ при томъ костелѣ служащаго (а по указамъ именнымъ отъ 1721 марта 15, 1798 октября 14-го и синодальнымъ 1797 мая 7-го, 1798 годовъ ноября 29 числъ духовному суду подлежащаго за то, что онъ, зная выше прописанныхъ лицъ грекороссійскими исповѣдниками, осмѣлился самъ собою безъ донесенія своему настоятелю и прочимъ ксендзамъ вписать ихъ въ списокъ римско-католическихъ прихожанъ и дать имъ записку къ исповѣди и причастію по католическому обряду, а тѣмъ самимъ за преступленіе государственныхъ въ таковомъ случаѣ запрещеній и за навлеченіе на своего настоятеля суда, посадить на тримѣсячную въ Хрощанскомъ доминиканскомъ монастырѣ епитимію подъ неослабнымъ присмотромъ мѣстнаго начальника съ тѣмъ, чтобы онъ, упражняясь какою-либо работою, среды, пятницы и субботы о хлѣбѣ и водѣ постилъ, въ церквѣ на богослуженіи ежегодно (ежедневно?) бывалъ и въ конецъ со всей своей жизни учинилъ исповѣдь, а послѣ возвратился къ прежней своей должности и впредь велъ себя расторопнѣе съ послушаніемъ волѣ правительства, въ чемъ обязать его подпискою. Опредѣлила: о полученіи указа, отрапортовавъ римско-католической духовной коллегіи 1-му департаменту съ прописаніемъ онаго и подведенной справки, велѣть бѣлостокскому архидіакону канонику кіевскому Кубешевскому, чтобы онъ по полученіи сего безъ малѣйшей медленности отправился въ Заблудовъ, все выше значущееся, при бытности гражданскаго чиновника и грекороссійскаго духовнаго депутата, настоятелямъ Заблудовскихъ церквей: римско-католической—Михайлѣ Цильвиковскому и греко-россійской—Чернявскому или тому, кто нынѣ таковымъ состоитъ, Заблудовскаго костела органисту Іосифу Адамовскому и Заблудовской грекороссійской церкви прихожанамъ Кипріанову, Куликовскому, Поплавскому, Апранчуковой и ея дочери Татьянѣ, а равно прочимъ Заблудовскаго костела ксендзамъ съ роспискою объявилъ, священника Цильвиковскаго отъ Заблудовскаго прихода удалилъ, помянутыхъ прихожанъ: Іоанна Кипріянова, Алексѣя Куликовскаго, Станислава Поплавскаго, Евдокію Апранчукову и дочь ея Татьяну изъ приходскихъ книгъ Заблудовской католической церкви исключилъ, заблудовскимъ настоятелямъ и всѣмъ ксендзамъ, чтобы впредь никогда имъ не преподавали св. таинъ подъ опасеніемъ строжайшаго по законамъ взысканія, накрѣпко съ подписью запретилъ, органиста Іосифа Адамовскаго къ отбытію тримѣсячнаго церковнаго покаянія въ Хрощанскій доминиканскій монастырь выслалъ, по выполненіи онымъ таковаго и возвращеніи его къ прежней должности взялъ

отъ него положенную сею консисторіею подписку, и съ представленіемъ всѣхъ таковыхъ подлинниками, а равно съ копіею сего объявленную, сей консисторіи о исполненіи донесъ въ узаконенный срокъ, и о томъ для вѣдома въ Минскую грекороссійскую консисторію и Бѣлостокское областное правленіе сообщить (и сообщается). Ассесоръ каноникъ Левъ Сатковскій.

173.

1818—1821 г. Дѣло по рапорту настоятеля Сурдецкаго монастыря архимандрита Маркіана о поступленіи съ кѣмъ слѣдуетъ по законамъ за поставленіе монастырю безвинно экзекуціи. № 753.

Сурдецкій монастырь принялъ въ свою ревизскую сказку 80 душъ вольныхъ людей, православнаго вѣроисповѣданія, поселившихся на помѣщичьихъ земляхъ. Эти вольные люди прибѣгли подъ защиту Сурдецкаго монастыря по той причинѣ, „чтобы избавиться отъ помѣщичьихъ рукъ, кои всѣхъ дѣтей ихъ отдавали въ рекруты, а за то хорошіе деньги изъ казны забирали и также государевы подати сверхъ арендныхъ денегъ за землю вдвойнѣ брали". Монастырь принялъ этихъ вольныхъ людей съ условіемъ, чтобы они чрезъ своихъ выборныхъ старостъ собирали „государевы подати" и представляли монастырю квитанціи въ уплатѣ податей. Въ 1818 году нѣкоторые старосты неисправно внесли подати. Вилком. нижній земскій судъ предписалъ дозорцу Хентинскому поставить экзекуцію у тѣхъ, кои не внесли податей въ казначейство. Дозорецъ Хентинскій, вѣдая, что монастырь уплатилъ всѣ подати, „для безчестія монастыря" велѣлъ двумъ экзекуторамъ поставить трехъ солдатъ на три дня въ Сурдецкій монастырь. Хотя монастырь показывалъ экзекуторамъ квитанціи въ уплатѣ податей, однако они „упрямо" поставили экзекуцію изъ трехъ солдатъ. Монастырь послалъ іеромонаха Паисія къ дозорцу съ квитанціями, прося его снять экзекуцію. Дозорецъ сказалъ посланному іеромонаху: „когда вашъ начальникъ дастъ мнѣ пуру (осьмину) жита, то я изведу экзекуцію". Экзекуторы (католики) нахально требовали отъ настоятеля монастыря назначеннаго имъ содержанія (три раза въ день по фунту говядины на человѣка и по порціи водки, лошадямъ по пуду сѣна и по два гарнца овса). Таковыя обиды дѣлаютъ дозорцы и другіе католики и суды не только Сурдецкому монастырю, но и многимъ грекороссійскаго исповѣданія людямъ". Настоятель монастыря архим. Маркіанъ просилъ Минскую консисторію между прочимъ отнестись куда слѣдуетъ о учиненіи слѣдствія по этому дѣлу, о возвращеніи монастырю понесенныхъ имъ убытковъ „безвинно". Минская консисторія отнеслась въ Литовско-Виленское губернское правленіе, которое извѣстило консисторію (1819 г. мая 12) о сдѣланномъ Вилкомірскому суду предписаніи дать „съ первою почтою" объясненіе. Послѣ сего консисторія *четыре* раза относилась въ губернское правленіе (17 октября 1819 г., 8 іюля и 2 декабря 1820 и 11 іюня 1821 г.) съ запросомъ, что сдѣлано по первому ея отношенію (20 февраля 1819 г.), но отвѣта не послѣдовало.

1818 г., Ноября 14. Сурдецкаго Св.-Духова монастыря Настоятеля Архимандрита Маркіана Анатолію архіепископу Минскому и Литовскому рапортъ.

По пріѣздѣ моемъ прошлаго 1816 г., Августа 14 числа на начальство въ Сурдецкій Св.-Духовъ монастырь, 18 числа онаго мѣсяца привезъ изъ Вильны монастырскую ревизскую сказку нанятый братіею до пріѣзда моего адвокатъ Юзефатъ Величко и, по заплатѣ ему отъ монастыря за крѣпостныхъ предъ дачею ему ревизской сказки 16 р. и 50 коп. и по выбраніи имъ, адвокатомъ, тоже особо денегъ изъ вольныхъ людей, къ монастырю по прошенію приписавшихся, не малое число денегъ по пріѣздѣ своемъ изъ Вильны со сказкою требовалъ еще отъ меня, въ новоначаліи бывшаго, 24 р. сребромъ за привезеную сказку; какъ же невѣденіемъ того я отрекался, то онъ ссорился со мною, хотѣлъ было оную сказку разодрать, почему я за согласіемъ братіи принужденъ былъ ему требуе-

мыя деньги уплатить свои, каковыхъ всѣхъ денегъ, по признанію его самого, какъ отъ монастыря, такъ и отъ вольноприписныхъ получилъ за ревизскую сказку 157 р. 50 к. сребромъ, о чемъ я нижнему земскому Вилкомірскому суду для вѣденія по требованію его сообщилъ. Потомъ 22 августа того же года, хотѣлъ экзекуторъ по предписанію Вилкомірскаго н. земскаго суда въ монастырѣ поставить экзекуцію за не отдачу за три года Сурдецкимъ монастыремъ земскихъ повинностей за 32 души, бывшихъ записанными по ревизіи 1811 года. Я, видя таковыя худыя приключенія въ новоначаліи моемъ, по совѣту обывателей, подобно имъ, давъ два рубля сребромъ, упросилъ его на двѣ недѣли отсрочки и чрезъ оный срокъ, выбравъ деньги изъ виновныхъ, отослалъ оныя въ Вилкомірское повѣтовое казначейство. Августа же 29 того же пришли ко мнѣ вольноприписные добровольно, по прошенію записавшіеся въ ревижской сказкѣ Сурдецкаго монастыря грекороссійскаго исповѣданія люди, просить меня о выдачѣ каждому изъ нихъ свидѣтельства, что они записаны въ сказкѣ Сурдецкаго монастыря 59 душъ (сверхъ прибавочныхъ 21 и коренныхъ 25). Я видя, что отъ таковой записи вольноприписныхъ лишнія хлопоты, а пользы мало и усматривая могущія воспослѣдовать для Сурдецкаго монастыря несчастныя приключенія, очень таковою припискою оскорбился и не вдругъ дая имъ свидѣтельство, далъ братіи запросные пункты, позволилась ли она М. Д. Консисторіи въ пріемѣ въ монастырскую зказку вольныхъ людей? и будетъ ли она черезъ 25 лѣтъ уплачивать государевы подати въ казну за тѣхъ, кои умрутъ или избѣгутъ? На таковые вопросные мои пункты она отвѣтствовала: 1) что по письменному совѣту и порученію за нихъ Виленскаго архимандрита Іоиля Ѳома Мироновичъ священникъ ихъ принялъ, и въ доказательство своего оправданія представили мнѣ, какъ письма просительные и поручительные Виленскаго архимандрита, такъ книгу со свидѣтельствомъ, Ѳомою выданную, и избракованную вилкомирскую ревижскую сказку, по коей онъ нѣкоторымъ уже повыдавалъ свидѣтельства о принятіи ихъ въ монастырскую р. сказку, по коей братія, вторичную учинивъ, отослала съ прибавкою душъ въ Вильню, 2) объ отдачѣ же въ казну податей государственныхъ будетъ она стараться взыскивать съ вольноприписныхъ душъ, яко они всѣ хозяины. Я получивъ таковое отъ братіи объясненіе, не совсѣмъ основательное, думалъ о томъ вашему высокопреосвященству на разрѣшеніе представить, что сдѣлать со столь великою ошибкою, учиненною Ѳомою Мироновичемъ и братіею по прошенію и совѣту Виленскаго архимандрита. Но какъ черезъ два дня не дается покоя, неотступно просили меня со слезами о выдачѣ имъ свидѣтельствъ, а при томъ зная, что этой ошибкѣ и никто уже не въ силахъ передѣлать; поелику въ двухъ сказкахъ они записаны: въ Вилькомирской, т. е. избракованной, самимъ Ѳомою Мироновичемъ подаванной, и въ другой—Виленской, братіею подаванной, по Ѳоминой съ прибавкою душъ; а особливо усматривая, что люди тѣ вольные грекороссійскаго исповѣданія вѣры и парохіане Сурдецкаго монастыря, по той причинѣ прибѣгшіе подъ защиту Сурдецкаго монастыря, чтобы избавиться отъ помѣщичьихъ рукъ, кои всѣхъ дѣтей ихъ отдавали въ рекруты, а за то хорошіе деньги изъ казны забирали и также государевы подати сверхъ арендныхъ денегъ за землю вдвойнѣ брали. А если я, говорили они мнѣ, выключу ихъ изъ ревижской монастырской сказки, то съ печали принуждены будутъ всѣ уклониться съ расколъ, какъ другіе изъ нихъ уклонились, когда монастырь имъ единовѣрнымъ и своимъ парохіанамъ не хочетъ своего благотворенія учинить; для того по таковымъ обстоятельствамъ на таковой вопль людской принужденъ былъ согласиться повыдавать каждому свидѣтель-

ство. Но предъ дачею имъ свидѣтельствъ, когда я отъ нихъ извѣстился, что не было у нихъ ни сборщиковъ и ни старостовъ, но всѣ рядовые, а самому монастырю собирать изъ нихъ подати государевы была бы величайшая трудность, для того, приведши всѣхъ оныхъ 59 душъ нольноприписныхъ къ присягѣ, что они вѣрно будутъ всѣ подати государевы уплачивать въ монастырѣ, рекрутовъ отъ себя сдавать, если повелѣно будетъ, приказалъ имъ выбрать изъ нихъ самыхъ старостовъ для сбора денегъ и представленія въ монастырь для отсылки въ Вилькомирское казначейство. И выбраннымъ старостамъ пяти: Игнату, Өедоту, Андрею Рудковскимъ, жиживущимъ въ деревнѣ Пограважѣ, Антону Комару—въ Новянахъ, Андрею Шаваровскому—въ Сурдекахъ, велѣлъ, дабы они дали обязательную росписку Сурдецкому монастырю въ уплатѣ государевыхъ податей и монастырскихъ повинностей черезъ цѣлую ревизію за всѣхъ въ подвѣдомствѣ ихъ находящихся, отъ коихъ получивъ обязательства, подавалъ имъ инструкціи въ родѣ свидѣтельства утвердительнаго, состоящаго въ повелѣніи избирать всенепремѣнно всѣ государевы подати и монастырскія повинности изъ каждаго, въ вѣдомствѣ староства находящагося числа душъ и взнесеніи оныхъ денегъ въ монастырь, когда имъ приказано будетъ, а неуплатныхъ, по троекратномъ требованіи, за позволеніемъ монастыря, штрафовать и тоже бродящихъ въ разныя мѣста безъ ихъ позволенія и вѣдома; ссорящихся же со старостами и воровство чинящихъ отдавать въ рекруты. Когда же я въ свободное время разобралъ сказку ревижскую и сказковыхъ нѣсколько разпозналъ, то увидѣлъ, что не малая была въ ревижской монастырской сказкѣ ошибка. Ибо 1) нѣкоторые служители, съ давнихъ временъ монастырю безденежно служащіе за спасеніе души, пропущенны были, каковыхъ безъ вписанія въ ревижской сказкѣ по манифестамъ, вездѣ зашедшимъ, не можно было держать нигдѣ; высылать же изъ монастыря много лѣтъ трудившихся было бы безсовѣстно и грѣшно. 3) Монастырскія крѣпостныя лѣтъ по 80 и 90, хотя были престарѣлые, а нѣкоторые и милостыни просящіи, но не были записанные. 4) Въ селеніи монастырскомъ не 9 было и есть семействъ, но 7, и по таковой неправильности всегда взымаемо было 9 подводъ. 5) Нищіе и калѣки питаемые отъ монастыря и отъ входящихъ въ оный тоже не были записаны при монастырѣ, у коихъ дозорцы, т. е. смотрители, по узнаніи, что они нигдѣ не записаны и свидѣтельствъ не имѣютъ, отбирали хлѣбъ и деньги выпрошенныя, о чемъ они мнѣ многократно, яко православные, жаловались. 6) Нашего исповѣданія люди, ходившіе по всѣмъ судамъ и обывателямъ для записанія въ ревижскую сказку черезъ цѣлый годъ и убытокъ учинившіе себѣ по 10 рублей серебромъ на обманщиковъ и нигдѣ не бывъ записанные, черезъ двѣ недѣли просили меня о записаніи ихъ, 21 человѣка, въ сказкѣ монастырской, кои съ условіемъ были мною записаны, если то есть возможно будетъ ихъ принять по ходатайству моему. Для того я, тронувшись слезною просьбою и на обиду чинимую нашимъ единовѣрцамъ, принужденъ былъ въ полученной изъ Вильны ревижской сказкѣ: 1) ошибки исправить, живыхъ написать живыми; 2) престарѣлыхъ крѣпостныхъ помѣстить въ больницѣ монастырской и нищихъ также и калѣкъ; 3) въ селеніи Вожделяхъ написать 7 семействъ. 4) Составивши прибавочную ревижскую сказку, написалъ въ оной 21 человѣка послѣ присяги, ими учиненной, въ отдачѣ всѣхъ государевыхъ податей ежегодно монастырю, въ которой помѣстилъ какъ монастырскихъ служителей, въ родѣ послушниковъ, такъ и въ больницѣ приписалъ нищихъ, калѣкъ и престарѣлыхъ монастырскихъ крѣпостныхъ (коимъ и шпиталь имѣетъ быть отъ меня самаго составленъ съ помощію другихъ, а равно особо разстояніемъ за версту и домъ

для бѣдныхъ вдовъ и сиротъ сей Сурдецкой страны безпомощныхъ). И таковыя двѣ ревижскія сказки: *первую* исправленную о вольноприписныхъ 59 и *вторую* прибавочную тоже о вольноприписныхъ 21 съ монастырскими служителями и больничными отправилъ черезъ нарочно нанятаго отъ меня адвоката россійскаго въ Вильно, почему по моему прошенію, какъ первая исправленная, такъ и вторая прибавочная съ прописными принята и выданы обѣ вновь изъ Виленской ревижской экспедиціи за скрѣпою и квитанціями, полученными мною. Потомъ таковыя монастырю данныя отъ пяти старостъ обязательства и выданные монастыремъ инструкціи въ Вилькомирскомъ нижнемъ земскомъ судѣ ствердилъ и всѣ вольноприписные люди въ протоколъ того суда внесены съ условіемъ тѣмъ, что если монастырь не въ состояніи когда будетъ взыскать изъ вольноприписныхъ людей государевы подати или всѣ монахи изомрутъ, то чтобъ Вилкомірскій земскій судъ оныя деньги взыскивамъ изъ старостовъ, яко поручниковъ за всѣ души, кои до сего времени вѣрно уплачивали на срокъ. Хотя же по мнѣнію строгой власти и слѣдовало бы обвинить Виленскаго архимандрита, священника Мироновича Ѳому, Сурдецкаго монастыря братію и меня за самовольное написаніе въ монастырской ревижской сказкѣ вольныхъ людей и парохіанъ сего монастыря безъ доноса о томъ напередъ вашему высокопреосвященству и Минской духовной консисторіи, но какъ сіе 1) учинено въ цѣль св. писанія; 2) таковою припискою многіе души спасены отъ недуга раскола; 3) болѣе стали быть привержены они къ Сурдецкому монастырю и благочестію, чрезъ учиненное имь благотвореніе, состоящее въ припискѣ ихъ въ ревижской сказкѣ; 4) подобно крѣпостнымъ оказываютъ свое послушаніе, когда ихъ монастырь приглашаетъ на какую либо важную и тяжелую монастырскую работу; 5) вѣрно оплачиваютъ государевы подати, рекрутскія деньги и монастырскія повинности: для того, по таковымъ обстоятельствамъ, по мнѣнію моему, не слѣдуетъ никого изъ насъ обвинять за приписку вольноприписныхъ людей въ монастырской ревизской сказкѣ. Но таковый порядокъ вѣдая Вилькомирскій земскій нижній судъ и искрѣпивъ 2 іюля сего года выданную квитанцію Сурдецкому монастырю о взносѣ всѣхъ государевыхъ податей за 1-ю половину сего года, взысканныхъ съ 80 вольноприписныхъ людей 357 р. и 20 коп. ассигнаціями и мѣдью и 18 р. и 55 коп. серебромъ, а съ кореннымъ 25 душъ за весь годъ, т. е. за 2-ю половину прошлаго 1817 года и за 1-ю сего 1818 года, предписалъ куписскому дозорцу о постановленіи экзекуціи во всѣхъ тѣхъ, кои не взнесли государственныхъ податей въ Вилькомирское казначейство, который дозорецъ Хентинскій, вѣдая, что монастырь уплотилъ всѣ подати, (ибо іеромонахъ Протасій на посылаемый на польскомъ языкѣ курсорій подписался, что подати зъ монастыря уже взнесены въ казначейство и квитанціи о томъ имѣются), для безчестія монастыря велѣлъ двумъ экзекуторамъ постановить трехъ солдатовъ на три дни въ Сурдецкомъ монастырѣ 9-го іюля сего года. Хотя же я онымъ двумъ экзекуторамъ самъ лично двѣ квитанціи показывалъ о взносѣ денегъ всѣхъ и они читали, однако противу желанія монастыря упрямо постановили 3 солдатовъ, приказавъ давать каждому солдату три раза въ день непремѣнно ѣсть, по фунту говядины и по порціи водки, а лошадямъ по пуду сѣна и по два гарнца овса три раза въ день, сказывая монастырю, что такъ велѣлъ сдѣлать куписскій дозорецъ, и судную бумагу показывали на польскомъ языкѣ, которой монастырь не могъ прочитать, только видѣлъ подписавшагося на оной ассесора Акрейца. У сосѣда же Шамбеляна Довгіяла, арендатора Сурдецкаго двора, за цѣлый годъ не уплатившаго тогда податей, не постановили экзекуціи. Въ таковой обидѣ и без-

честіи монастыря, я посылалъ депутата іеромонаха Протасія къ куписскому дозорцу съ квитанціями того же 9 іюля просить о изведеніи изъ монастыря экзекуціи; но онъ, прочитавши оныя, сказалъ депутату Протасію, что когда вашъ начальникъ дастъ мнѣ пуру жита, то я изведу экзекуцію. А между тѣмъ одинъ католикъ солдатъ, не уважая духовной власти, требовалъ отъ меня по фунту мяса, по полученіи уже изъ монастыря для лошадей по пуду сѣна, по два гарнца овса, а для себя по порціи водки, хлѣба и по куску варенаго сала; но какъ весь скотъ былъ въ полѣ, то совѣтовалъ я ему обождать покамѣсть приженется въ обѣденное время; онъ же, католикъ-солдатъ, не довольствуясь тѣмъ, началъ мнѣ грубить и чуть-чуть не схватилъ меня за груди за недачу говядины на снѣданіе, но я, уклонившись, скорѣе отъ него въ свой покой, велѣлъ и послѣдняго индюка зарѣзать для солдатовъ. На другой же день, въ обѣднее время, сведены были изъ монастыря солдаты съ заплатою имъ притомъ за экзекуцію по 10 коп. серебромъ. Таковыя ежечасныя обиды не только дѣлаютъ дозорцы и другіе католики и суды Сурдецкому монастырю, но и многимъ грекороссійскаго исповѣданія людямъ, изъ коихъ первый новянскій староста надъ вольноприписными Сурдецкаго монастыря людьми постановленный, какъ словесно нѣсколько кратъ жаловался, такъ и на бумагѣ прошеніе подалъ объ обидѣ, ему учиненной отъ коварскаго дозорца Неткевича и объ отнятіи у него напрасно его лошади и вещей, прописныхъ въ его прошеніи, которыхъ даже до сего времени не отдалъ ему, новянскому старостѣ Антону Комару; второй же Димитрій Терентіевъ сказковой и пароxіанинъ сего монастыря тоже, подавъ прошеніе на дозорца аникштанскаго о великихъ ему побояхъ учиненныхъ, и оба просятъ имъ защищеніе учинить отъ безбожныхъ дозорцевъ. Каковыя прошенія и чинимыя даже монастырю обиды хотя всегда сокрушали меня и внушали мнѣ совѣсть, разумъ и Божіе слово о нихъ представить высшей власти, но по занятію меня тысячными дѣлами по монастырю, не успѣлъ представлять и думалъ уже умолчать, но какъ просители меня часто безпокоятъ и дозорцы въ своей развратности не исправляются и болѣе съ жалобами нашего исповѣданія люди ко мнѣ приходятъ, надъ коими власти дозорцы не имѣютъ, чтобы людей сказковыхъ и пароxіанъ сего монастыря бить и грабить, а только власть имѣютъ виновныхъ въ великомъ дѣлѣ при рапортахъ своихъ въ Вилькомирскій нижній земскій судъ представлять, а въ маловажномъ дѣлѣ словесный судъ дѣлать, или мирить, или сказковыхъ въ монастырь отсылать въ маловажномъ дѣлѣ къ сужденію и разрѣшенію и даже къ тѣлесному наказанію, по утвержденной судомъ инструкціи, монастыремъ сочиненной. Для того теперь въ свободное время вашему высокопреосвященству о вышепрописанномъ съ покорностью моею по сущей правдѣ рапортуя, съ приложеніемъ при томъ четырехъ обязательствъ, одной инструкціи, двухъ прошеній и двухъ квитанцій для вѣроятія на благоразсмотрѣніе нижайше прошу отнестись куда слѣдуетъ 1) чтобы слѣдствіе было сдѣлано о обидахъ, учиненныхъ Антону Комарову, новинскому старостѣ, и Димитрію Терентію, при депутатѣ Сурдецкаго монастыря и четырехъ старостахъ почетныхъ: Андреѣ Шаваровскомъ, мѣстечка Сурдекъ жителѣ, Игнатѣ, Ѳедотѣ и Андреѣ Рудковскихъ, деревни Новянъ жителяхъ, на собственномъ каждаго члена коштѣ; ибо обидимые не могутъ суда содержать на своемъ коштѣ, по причинѣ ихъ бѣдности и платежа немалаго помѣщикамъ за землю, на которой они живутъ и орютъ. 2) При отношеніи отправить поданные мнѣ прошенія для увѣренія свѣтской власти. 3) По учиненіи слѣдствія велѣть обидимымъ забранное возвратить и за обиду учиненную имъ виновныхъ оштрафовать по законамъ. 4) Отнестись, чтобы

издержанные монастыремъ на трехъ солдатовъ 5 руб. серебромъ напрасно и невинно, возвратилъ бы куписскій дозорецъ Хентинскій въ Сурдецкій монастырь. 5) Его по суду литовскихъ правъ обвинить за обезчещеніе монастыря черезъ постановленіе экзекуціи. 6) Упомянуть, дабы дозорцы не тиранчали людей и особливо грекороссійскаго исповѣданія, но въ воровствѣ изобличенныхъ представляли бъ въ судъ (ибо всѣми царскими узаконеніями запрещено пытку дѣлать) а въ маловажномъ сами судили и примиряли, а нехотящихъ отсылали бы сказковыхъ людей Сурдецкаго монастыря къ рѣшенію въ монастырь. 7) Также отнестись, дабы впредь никогда въ Сурдецкомъ монастырѣ не становили солдатовъ на экзекуцію, еслибы когда довелось монастырю не взнести денегъ въ Вилькомирское казначейство, понеже изъ древнихъ вѣковъ всѣми государями строжлйше запрещено постою въ монастыряхъ ни въ какое время не становить, а приказано было бы каждому земскому суду экзекуцію разводить къ старостамъ, яко поручителямъ, по объявленію монастыря, яко по 1-му Вилькомирскаго повѣта парафіи Субоцкой мѣстечка Сурдекъ сотнику и старостѣ Андрею Шаваровскому, 2-му Вилком. повѣта парафіи Аникштанской деревни Погравже старостамъ Игнату, 3-му Ѳедоту, 4-му Андрею Рудковскимъ, 5-му Вилкомирскаго повѣта парафіи Аникштанской деревни Новянъ старостѣ Антону Комару, а сіи старосты 5 разводили бы солдатовъ конныхъ къ неуплатнымъ людямъ сказковымъ Сурдецкаго монастыря, если бы какіе оказались, такъ какъ обыкновенно дѣлается и съ помѣщиками Вилькомирскаго повѣта; 8) отнестись, чтобы Вилькомирскій нижній судъ новоизбранный впредь никогда воровъ не выпускалъ на коруки по своему корыстолюбію, такъ какъ черезъ всѣ года дѣлаемо было имъ: по причинѣ коего суда поблажки черезъ взятіе денегъ и на всегдашнее выпущеніе на поруки, тысячи воровъ умножились въ Вилькомирскомъ повѣтѣ, такъ что даже съ глазъ во всѣхъ мѣстахъ воры похищаютъ, не столько домовыя вещи, сколь рогатый и мелкій скотъ, а особливо лошадей и въ монастырѣ и у крѣпостныхъ и у другихъ, какъ католики, жиды, такъ особливо раскольники; 9) упомянуть въ ономъ отношеніи, чтобы суды вилькомирскіе не извинялися невѣденіемъ законовъ. Ибо, когда я былъ по монастырскому дѣлу у Субоцкаго коньника и между рѣчами на единѣ обличилъ одного ассесора за выпущеніе воровъ изъ тюрьмы на поруки, то онъ предо мною извинялся, что онъ того закона не вѣдаетъ, что царскими указами не велѣно воровъ никоимъ образомъ выпускать на поручительство, когда же я ему предложилъ, что судейскому человѣку нельзя оправдываться незнаніемъ, то онъ въ оправданіе свое сказалъ, что я тѣхъ воровъ на поруки не выпущалъ и не подписывался, но прочіи мои сотрудники, въ судѣ присутствующіе; 10) по благоразсмотрѣніи пожаловать возвратить Сурдецкому монастырю 4 обязатесьства, квитанціи двѣ и одно свидѣтельство и на сей рапортъ извѣстить консисторскимъ указомъ.

Сурдецкаго Св. Духова монастыря настоятель архимандритъ Маркіанъ.

Резолюція архіепископа:

„1818 г. ноября 22. Консисторіи разсмотрѣть и доложить съ мнѣніемъ“.

Мнѣніе консисторіи:

Какъ изъ рапорта (архим. Маркіана) и приложенныхъ двухъ квитанцій Вилькомирскаго повѣтоваго казначейства, явленныхъ въ тамошнемъ нижнемъ земскомъ судѣ, видно, что Сурдецкій монастырь уплатилъ всѣ подати за крестьянъ коренныхъ и вольноприписныхъ людей за 2-ю половину 1817 года 6 марта 1818 года, а за 1-ю онаго года 2 іюля, но куписскій дозорецъ поставилъ монастырю экзекуцію трехъ солдатъ 9-го іюля и хотя архимандритъ

Маркіянъ экзекутникамъ предъявлялъ квитанціи и съ оными посылалъ іеремонаха Протасія къ нему, дозорцу, тогожъ числа, прося свести экзекуцію, но онъ, дозорецъ, прочитавши сказалъ, что когда начальникъ дастъ ему пуру жита, то онъ сведетъ экзекуцію; между тѣмъ монастырь издержалъ на нихъ 5 р. серебромъ понапрасну; для того сообщить въ Литовско-Виленское губернское правленіе и требовать, дабы оно благоволило немедленно взыскать съ куписскаго дозорца издержанные монастыремъ понапрасну на экзекуцію 5 р. серебромъ и возвратить монастырю подъ росписку архимандрита Маркіана, а за злоупотребленія его въ поставкѣ монастырю невинно экзекуціи и въ требованіи за сводъ оной пуры жита поступить съ нимъ по строгости законовъ, подтвердивъ земской полиціи, чтобы впредь экзекуціи въ монастырь наводимы не были, но ставлены бъ были виновнымъ, кои не плотятъ податей и другихъ земскихъ повинностей. Относительно жъ причиненныхъ дозорцами вольноприписнымъ къ Сурдецкому монастырю и другимъ людямъ греко-россійскаго исповѣданія побоями и грабежами обидъ и о намножившихся ворахъ по Вилкомирскому повѣту, предать особому разсмотрѣнію и опредѣленію того жъ губернскаго правленія, въ которое отослать и означенныя два прошенія: 1-е новянскаго старосты и 2-ое Дмитрія Терентіева, яко по роду своему гражданскаго правительства и суда принадлежащіе, о чемъ дать знать и архимандриту Маркіяну указомъ съ возвращеніемъ подлинныхъ двухъ казначейскихъ квитанцій и четырехъ обязательствъ вольноприписныхъ людей съ предписаніемъ ему, Маркіяну, чтобы онъ впредь бумагъ, непринадлежащихъ до разсмотрѣнія духовнаго суда, не принималъ и въ консисторію не представлялъ.

Резолюція архіепископа:

„1819 г. февраля 8. Учинить по сему".

1819 г. 12 мая. Въ Минскую духовную консисторію Литовско-Виленскаго губернскаго правленія отношеніе.

По сообщенію оной консисторіи отъ 20 февраля за № 413-мъ въ семъ правленіи опредѣлено: съ изъясненіемъ онаго сообщенія и съ приложеніемъ прошенія новянскаго старосты и Дмитрія Терентьева Вилькомирскому нижнему земскому суду предписать указомъ, чтобы о причиненныхъ купискимъ и прочими дозорцами обидахъ Сурдецкому монастырю и поселянамъ онаго произвелъ обще съ уѣзднымъ стряпчимъ и духовнымъ депутатомъ строгое изслѣдованіе безъ малѣйшаго промедленія времени и таковое отправивъ въ гродскій судъ для поступленія съ виновными по законамъ, рапортавалъ по исполненіи сего губернскому правленію, велѣвъ между тѣмъ издержанные Сурдецкимъ монастыремъ на содержаніе экзекуціи 5 р. серебромъ взыскать съ виновныхъ и отдать деньги за роспискою архимандриту Маркіяну, равно возвратить старостѣ новянскому отнятые у него дозорцемъ Петкевичемъ лошадь и вещи, также не отягощать впредь безвинно Сурдецкаго монастыря экзекуціею и воспретить дозорцамъ входить въ разсмотрѣніе тяжебныхъ дѣлъ, а почему нижній земскій судъ дозволилъ ставить въ томъ монастырѣ экзекуцію, тогда какъ подати имъ сполна уплочены и квитанціи въ ономъ были явлены, освобождаетъ воровъ на поручительства и не старается по обязанности своей ихъ истреблять, подвергая всякаго суду, доставилъ бы съ первою почтою сему правленію подробное объясненіе: кто изъ воровъ на поручительство освобожденъ для учиненія законнаго положенія, впредь же, не распространяя экзекуціи на монастырь, понуждалъ къ платежу самихъ крестьянъ, кои, бывъ вольными, и токмо приписавшись къ монастырскому имѣнію, сами должны подати уплачивать, а не монастырь, о чемъ и Минскую дух. консисторію увѣдомить.

1820 года іюля 8 дня въ журналѣ Минской д. консисторіи записано. Д о к л а д ы в а н о: что по отношенію Литовско-Виленскаго губернскаго правленія прошедшаго 1819 года отъ 12 мая за № 10234 съ увѣдомленіемъ, что о произведеніи строгаго изслѣдованія при духовномъ депутатѣ и уѣздномъ стряпчемъ о причиненныхъ куписскимъ и прочими дозорцами обидахъ Сурдецкому монастырю и поселянамъ онаго постановленіемъ неправильной экзекуціи и о прочемъ Вилькомирскому н. з. суду предписано указомъ сообщала Минской д. консисторіи, а отъ 17 октября того жъ 1819 года въ помянутое Виленское г. правленіе о понужденіи кого слѣдуетъ къ скорѣйшему исполненію таковаго своего постановленія, на что оное губернское правленіе до селѣ ничего не отвѣчало, п р и к а з а л и: еще сообщить въ Литовско-Виленское губернское правленіе и требовать, дабы оно благоволило въ скорѣйшемъ времени удовлетворить первоначальное д. консисторіи по сему дѣлу требованіе и о послѣдующемъ увѣдомить ее.

1820 г. октября 21. Въ Минскую духовную консисторію Сурдецкаго Св. Духова монастыря рапортъ.

Его императорскаго величества указъ изъ оной консисторіи отъ 30 сентября сего года за № 2274-мъ послѣдовавшаго о немедленномъ рапортованіи въ оную консисторію, произведено ли слѣдствіе Вилькомирскимъ нижнимъ земскимъ судомъ о причиненныхъ обидахъ сему монастырю купишскимъ дозорцемъ черезъ постановленіе въ прошедшемъ году неправильной экзекуціи въ монастырѣ субоцкимъ дозорцемъ Пугачевскимъ, черезъ выпущеніе къ нему посланнаго человѣка сказковаго Клима Стефанова о взысканіи съ него казенныхъ денегъ 15 р. серебромъ, бывшаго записаннаго при монастырѣ 1811 года и никакихъ денегъ черезъ 4 года не уплатившаго, и о причиненной обидѣ курильскимъ дозорцемъ за прибитіе даже до смерти суковатою палкою новянскаго старосты Антона Комара и отнятіе у него собственнаго коня и забраніе всѣхъ его вещей, ѣздившаго какъ съ продажею колесъ въ мѣстечко Курли на ярмолокъ, такъ и для требованія казенныхъ денегъ отъ вольноприписныхъ въ его старствѣ находящихся, полученъ 18-го октября. Въ силу таковаго указа Минской духовной консисторіи, сей монастырь почтеннѣйше доноситъ: 1) что отъ прошедшаго года даже до сего времени никакое не учинено слѣдствіе надъ купишскимъ дозорцемъ; ибо не звано изъ сего монастыря депутата на оное, думать же можно, что отъ него потребовано только объясненіе и тѣмъ кончено. 2) Субоцкій дозорецъ Пугачевскій, бывшій въ монастырѣ, между прочимъ объявилъ, что когда потребовано его было въ Вилькомирскій нижній земскій судъ, то онъ таковому суду далъ только объясненіе о отпускѣ человѣка Клима Стефанова, опроверженіе въ ономъ сего монастыря правильное донесеніе въ Минскую духовную консисторію подаванное; противъ коего несправедливо имъ даннаго оному суду объясненіе, якобы онъ велѣлъ привести его обратно въ монастырь, монастырскій человѣкъ опровергая его запирательства, присягою подтвердивъ, что онъ не приказывалъ ему его, Стефанова, обратно въ монастырь привесть, а давши на 3 недѣли ему срока, сказалъ, что ты, Козма Малеровичъ, ступай въ монастырь, а ты, Климъ Стефановъ, и твоя жена ступайте въ домъ свой и старайтесь уплатить подати государевы черезъ срокъ 3-хъ недѣльный (а между тѣмъ онъ, Климъ Стефановъ, 3-го дня со всѣмъ семействомъ убѣжалъ неизвѣстно куда), что самое и въ росписи имъ монастырю выданной, въ Вилькомирскую полицію отправленной, прописалъ, но своего имени субоцкій дозорецъ на роспискѣ по своей хитрости не подписалъ, а только одного Климаша Стефанова,

крестиками подписавшагося; для увѣренія упомянутаго, сей монастырь присягу при семъ его, Кузьмы Малеровича, прилагаетъ. 3) Куршевскаго же дозорца, крайне обидившаго греко-россійскаго исповѣданія старосту Антона Комара судилъ самъ Богъ, ибо сѣдящій въ дому апоплексіею былъ ударенъ, кой безъ покаянія и скончался, а онаго старосты какъ конь пропалъ, такъ и всѣ вещи имъ забранные, но представлять вторично на упомянутыхъ двухъ дозорцевъ, въ живыхъ еще находящихся, сей монастырь съ своей стороны на то не соглашается; ибо изъ того никакого ни правильнаго правосудія и ни добра не произойдетъ, а только большее воспослѣдуетъ для бѣдныхъ прихожанъ разореніе и вящее сему монастырю оскорбленіе и напрасные труды и переписки. Почему же? спрашиваетъ оная консисторія причины. Потому самому, какъ прописывается въ исторіи объ уніи; для доказательства сего прилагаетъ оной Минской духовной консисторіи сей монастырь при семъ учиненные запросные пункты [1]), сему монастырю данные о заборѣ земли, когда собрались было члены въ оный для учиненія слѣдствія въ силу губернскаго правленія указа и другое учиненное слѣдствіе съ поводу поданнаго прошенія обиженными прихожанами Виленскому военному губернатору. Октября 21 дня 1820 г. Сурдецкаго Свято-Духова монастыря настоятель архимандритъ Маркіанъ.

1820 г. ноября 28. Журнальное опредѣленіе консисторіи по сему рапорту.

„Еще въ третій и послѣдній разъ сообщить въ Виленское губернское правленіе и требовать, дабы оно благоволило по прежнему своему постановленію поспѣшить скорѣйшимъ доставленіемъ законнаго удовлетворенія обиженному Сурдецкому монастырю и на сей конецъ кого слѣдуетъ строжайше понудить, дабы повелѣнное исполненно было безъ продолженія времени и о послѣдующемъ увѣдомить духовную консисторію; о семъ дать знать архимандриту Маркіяну указомъ.“

1821 г. іюня 11. Журнальное опредѣленіе Минской консисторіи.

Докладывано: что хотя духовная консисторія три раза уже сообщала, какъ то: отъ 17 октября 1819 года, 8 іюня и 2 декабря 1820 года въ Виленское губернское правленіе съ требованіемъ, дабы оно благоволило по прежнему своему постановленію поспѣшить скорѣйшимъ доставленіемъ законнаго удовлетворенія обиженному Сурдецкому монастырю поставленіемъ неправильной екзекуціи и на сей конецъ кого слѣдуетъ строжайше понудить, дабы повелѣнное исполнено было безъ продолженія времени и о послѣдующемъ увѣдомить консисторію, но что въ ономъ губернскомъ правленіи по сему учинено консисторія отвѣтствія не получила доселѣ. Для того приказали: еще въ четвертый и послѣдній разъ сообщить въ Виленское губернское правленіе и требовать, дабы оно благоволило въ скорѣйшемъ времени удовлетворить первописанныя консисторіи по сему дѣлу отношенія.

NB. Этимъ докладомъ закончено дѣло.

---

[1]) Пунктовъ этихъ въ дѣлѣ нѣтъ.

174.

1823 г. Дѣло по рапорту Заблудовскаго священника Ивана Загоровскаго о нападеніи тамошними мѣщанами евреями и христіанами въ ночное время на домъ его.

Заблудовскій монастырь „часто претерпѣваетъ гоненія отъ иновѣрцевъ нападеніями толпою народа“, иногда даже во время богослуженія въ праздничные дни. Таковое нападеніе сдѣлано, между прочимъ, въ 1823 г. марта 25. Въ силу приказа земскаго Бѣлостокскаго суда, „напавъ на домъ священника Загоровскаго, въ ночное время, съ немалою толпою евреевъ, съ тремя солдатами, неизвѣстно за что поставили экзекуцію“. Экзекуція была поставлена будто бы за неуплату назначеннаго откупщикомъ евреемъ налога „на убой свиней“. Хотя священникъ не убилъ въ текущемъ (1823) году ни одной свиньи и даже не имѣлъ таковыхъ, новый откупщикъ еврей потребовалъ уплаты налога не только за первое полугодіе текущаго года, но и за прошлогодній убой свиней, за каковой налогъ былъ уплоченъ прежнему откупщику. „Возможно ли даже противъ человѣческаго разсудка и права гражданскаго, пишетъ священникъ Загоровскій, чтобы Заблудовское грекороссійское духовенство подлежали въ вѣдѣніе поганыхъ евреевъ и платежамъ тѣмъ, кои только по прихотямъ ихъ и сами они съ Заблудовскими мѣщанами христіанами (католиками) налагаютъ несоразмѣрный на Заблудовское грекороссійское духовенство платежъ“ (*шесть* рублей сер. въ годъ)? Священникъ вынужденъ былъ заплатить 30 коп. „экзекутнаго“ и 1 р. 50 к. за убой свиней, „хотя въ семъ году ни одной еще не билъ“. Священникъ Загоровскій проситъ консисторію учинить съ кѣмъ слѣдуетъ сношеніе „о прекращеніи таковаго зла, нападенія, грабительства, военною экзекуціею чинимаго во дни годовыхъ праздниковъ, чего даже за польскимъ правительствомъ никогда такъ грекороссійское духовенство не претерпѣвало, какъ нынѣ“... Консисторія отнеслась въ Литовско-Виленское губернское правленіе, которое въ свою очередь потребовало объясненія по этому дѣлу отъ Бѣлостокскаго нижняго земскаго суда.

1823 г. марта 31. Въ Минскую духовную консисторію Заблудовскаго Успенскаго монастыря рапортъ.

Въ мѣстечкѣ Заблудовѣ до нѣсколькихъ сотъ лѣтъ какъ уже состоитъ грекороссійскій Успенскій монастырь, фундушемъ наданный блаженной памяти Григоріемъ Александромъ Ходкевичемъ, имѣлъ за польскимъ правительствомъ всѣ вольности, права, преимущества и свободу отъ разныхъ налоговъ и податей. Нынѣ же, находясь подъ державою господствующей вѣры всеавгустѣйшаго государя императора Александра Павловича, часто претерпѣваетъ гоненія отъ иновѣрцевъ нападеніями толпою народа, какъ въ запрошломъ 1821 году августа 6 числа, въ день праздника Преображенія Господня, во время отправленія церковной службы, также и сего марта 25 числа въ день годоваго праздника Благовѣщенія Богоматери, уже по захожденіи солнца, въ ночное время, напавъ на домъ священника Іоанна Загоровскаго, съ не малою толпою евреевъ, заблудовскихъ мѣщанъ-христіанъ, съ тремя военными солдатами, неизвѣстно за что поставили военную экзекуцію трехъ человѣкъ солдатъ, жена же моя, будучи при смерти больною уже черезъ семь недѣль, отъ испугу черезъ таковое ими учиненное нападеніе едва не лишилась жизни, да и нынѣ надежды къ поправленію здоровья ея мало что предвидится. А какъ при ономъ монастырѣ въ амбарѣ имѣется еще не малое количество прошлогодняго ссыпочнаго казеннаго хлѣба и церковныхъ вещей, то дабы черезъ таковые частые нападенія евреевъ съ заблудовскими мѣщанами-христіанами, въ удобное время высмотрѣвъ, не учинили бы воровства, какъ уже на опытѣ неоднократно было, повелѣно было бы кому слѣдуетъ прекратить сіе зло, ибо какъ видно изъ всего, что Бѣлостокскій земскій судъ хочетъ Заблудовскій монастырь разорить до послѣдка своими приказаніями и экзекуціями, вовсе не принадле-

жащими къ монастырю, съ каковаго приказа при семъ копію препровождаю, равно и два квита о заплатѣ за прошлый 1822-й и настоящій годы акцызы. Возможно-ль даже противъ человѣческаго разсудка и права гражданскаго, чтобы Заблудовское греко-россійское духовенство подлежали въ вѣденіе безсурманъ поганыхъ евреевъ и платежамъ тѣмъ, кои только по прихотямъ ихъ и сами они съ заблудовскими мѣщанами-христіанами налагаютъ несоразмѣрный на заблудовское греко-россійское духовенство платежъ. Извѣстно, что всякій хозяинъ кормитъ въ осенье время свиней и убиваетъ въ зимнее, предъ праздникомъ Рождества Христова, за который прошлогодній убой мною уплачены деньги. Сего жъ 1823 года еще ни одного кабана не было и не имѣется, а развѣ на осень для корму купится и въ то время, ежели надлежать будетъ, слѣдуемое по тарыфѣ за акцызу платежъ заплатится или огуломъ договоръ сдѣлается; нынѣ же Заблудовское общество само собою наложило на монастырь несоразмѣрный за означенную консумпцію платежъ *шесть* рублей серебромъ въ годъ, а болѣе всего усиливаются, дабы за прошлогодній убой, уже заплаченный прежнему откупщику, еще и другой разъ заплатилъ бы. Посему видя себя Заблудовскій монастырь крайне угнетеннымъ и тремя солдатами военною мучимый экзекуціею, заплатилъ священникъ Іоаннъ Загоровскій экзекутнаго серебромъ 30 коп., и одинъ рубль пятьдесятъ копеекъ серебромъ за половину сего года за убой свиней, хотя въ семъ году ни одного еще не билъ.

О чемъ прежде сего въ запрошломъ 1821 году духовной консисторіи жаловался сей монастырь, но хотя и было онолю сообщаемо въ Бѣлостокское областное правленіе того 1821 года августа 25 числа за № 2302, такъ монастырь прошлаго 1822 года отъ 17 ноября за № 64 въ оное областное правленіе, во 2-ое отдѣленіе, входилъ съ бумагою съ прошеніемъ, дабы при заключеніи о консумпціи контракта исключило бы сей монастырь отъ такого платежа наравнѣ прочихъ монастырей, оное же правленіе отношеніемъ своимъ сего года отъ 8 февраля за № 785 сей монастырь увѣдомило, что на отдачу въ новый 4-хлѣтній откупъ съ 1-го генваря сего 1823 года существующихъ по городамъ и мѣстечкамъ производились въ правительствующемъ сенатѣ, который указомъ отъ 20 ноября прошлаго года предписалъ оному правленію заключить на оные зборы съ новымъ содержателемъ контрактъ сообразно прежнему существующему до 1 генваря 1823 года. И такъ Заблудовскій монастырь остался безъ всякаго призрѣнія и защиты. Для того, представляя всѣ сіи обстоятельства на благоуваженіе Минской духовной консисторіи, всенижайше проситъ со стороны своей сдѣлать на законномъ основаніи напредъ сего свое положеніе, учиня съ кѣмъ слѣдуетъ сношеніе о прекращеніи таковаго зла, нападенія, грабительства военною экзекуціею чинимаго во дни годовыхъ праздниковъ, чего даже за польскимъ правительствомъ никогда такъ греко-россійское духовенство не претерпѣвало, какъ нынѣ за россійскою державою господствующей вѣры гонимо. Священникъ Іоаннъ Загоровскій.

1823 г. марта 24. Приказъ Бѣлостокскаго земскаго суда.

Od Białostockiego ziemskiego sądu odkryty przykaz. Poniewaz mieszczanie miasta Zabłudowia y klasztor Uspenski Zabłudowski nie opłaca odkupszczykom naleznеy za konsumpcią poslim; posyła się na exekucią szesciu żołniezy, ktorzym powinna bydz dawana podwoyna porcyia w iedzeniu y napoiu, a na ustąpienie znak z pieczęcią sądową. Marca 24 dnia 1823 r. Białostockiego powiatu ziemski kommis. y kawaler Ołdakowski. (Kopia).

1823 г. апрѣля 8. Журнальное опредѣленіе Минской духовной консисторіи.

„Поелику духовенство подѣламъ всякаго рода, исключая тяжкихъ государственныхъ,

принадлежитъ къ вѣдомству и суду по узаконеніямъ духовнаго правительства, а Бѣлостокскій нижній земскій судъ безъ оповѣщенія Заблудовскаго греко-россиіскаго монастыря и безъ сношенія съ духовнымъ начальствомъ, которое само учинило бы какое слѣдуетъ взысканіе съ онаго, наслалъ экзекуцію священнику Загоровскому самовольно и неприпадлежаще, притомъ и заблудовское общество тоже по своей волѣ налагаетъ на монастырь подати незаконно; для того сообщить въ Бѣлостокское областное правленіе, дабы оно благоволило о нападеніи два раза на Заблудовскій монастырь тамошними евреями и другими иновѣрными людьми, поступивъ законнымъ порядкомъ, виновныхъ предать суду, а подобныя самовольства и нападенія прекративъ нынѣ же, о послѣдующемъ увѣдомить консисторію."

1823 г. іюля 21. Бѣлостокскаго областнаго правленія въ Минскую духовную консисторію отношеніе.

Областное правленіе по выслушаніи сообщенія оной духовной консисторіи отъ 19 прошлаго мая за № 985, **опредѣлили**: противу прописаннаго въ сообщеніи Минской грекороссійской духовной консисторіи донесенія Заблудовскаго Успенскаго монастыря священника Загоровскаго, потребовать отъ Бѣлостокскаго земскаго суда объясненія, по какому поводу посылаема была къ нему въ ночное время воинская экзекуція за неуплату имъ за прошлый 1822 г. акцизы и какимъ порядкомъ взымается оная въ мѣстечкѣ Заблудовѣ, ибо священникъ Загоровскій жалуется, что тамошнее общество наложило несоразмѣрный платежъ консумпціи, и что принужденъ онъ былъ заплатить за убой свиней за половину сего года 1 р. 50 коп. серебромъ, тогда какъ въ теченіи сего времени ни одного кабана не убито. О чемъ основательнѣе удостовѣриться и обстоятельно обо всемъ сколь можно поспѣшнѣе донести областному правленію и о томъ земскому суду послать указъ и Минскую духовную грекороссійскую консисторію увѣдомить сообщеніемъ.

NB. Этимъ отношеніемъ и заканчивается дѣло.

175.

1818—1830 г. О построеніи помѣщикомъ Орвидомъ вблизи Кронской православной церкви уніатской приходской церкви [1]) въ деревнѣ Вилунцахъ. Дѣло № 754.

25 ноября 1818 года священникъ Кронской церкви Петръ Мироновичъ донесъ архіепископу Минскому Анатолію, что въ 5 верстахъ отъ Кронской церкви, при деревнѣ Вилунцахъ, помѣщикъ (ка-

[1]) Дѣло это началось въ 1818 г. по рапорту священника Кронской церкви Петра Мироновича архіепископу Минскому Анатолію. Началась обычная переписка. Минская консисторія отнеслась (14 Декабря 1818 г.) въ Виленское губ. правленіе съ запросомъ, новоустроенная церковь при Вилунцахъ съ дозволенія-ли губер. правленія выстроена и на какой предметъ. Губернское правленіе спустя семь мѣсяцевъ (26 Іюня 1819 г.) отвѣчало, что оно предписало Ковенскому ниж. земскому суду справиться „вѣрнѣйшимъ образомъ", съ чьего дозволенія и на какой предметъ построена церковь при Вилунцахъ и сколько при ней унитскихъ прихожанъ. 1 Октября 1819 г. священникъ Мироновичъ репортовалъ консисторіи, что ниж. земскимъ судомъ слѣдствіе произведено и препровождено въ губ. правленіе. 29 Декабря 1819 г. Виленское губ. правленіе сообщило Минской консисторіи объясненіе помѣщика Францишка Орвида о построенной при его деревнѣ Вилунцахъ уніатской церкви. По объясненію Орвида,—„къ сей церкви принадлежитъ прихожанъ мужеска пола 18, а женска 6, всего 24 души. Построена церковь въ 1811 г. завѣдома римско-уніатской митрополичей консисторіи, коштомъ покойнаго Ѳадея Орвида, на тотъ предметъ, дабы тамошніе крестьяне и окрестные жители, а также путешественники уніатскаго исповѣданія имѣли способность къ богомоленію" (л. 35). Дальнѣйшій ходъ этого дѣла подробно излагается въ текстѣ.

толикъ) Орвидъ построилъ каменную приходскую церковь унитскую единственно съ цѣлью совращенія православныхъ въ унію, такъ какъ прихожанъ при этой церкви всего мужеска и женска пола пять душъ. По разсмотрѣніи этого дѣла въ консисторіи найдено, что „существованіе уніатской церкви (при Вилунцахъ) и пребываніе при ней уніатскаго священника, въ противность узаконеній и ко вреду для вѣры господствующей, терпимы быть не могутъ, о чемъ и сообщено въ Виленское губ. правленіе „для разсмотрѣнія о семъ и учиненія законнаго постановленія". Три раза относилась консисторія въ губерн. правленіе съ тѣмъ же требованіемъ, но ни на одно не получила отвѣта, такъ что вынуждена была отнестись къ губернскому прокурору съ просьбою—„настоять, чтобы неоднократныя требованія консисторіи удовлетворены были" губер. правленіемъ. Но и прокурору пришлось также вторично напомнить о томъ же. Прокуроръ извѣстилъ консисторію, что „уничтоженіе каменной унитской церкви еще не наступило по причинѣ неотысканія сообщенія консисторіи, которое видно затрачено по упущенію канцеляріи", и потому просилъ прислать въ губернское правленіе копію. Губерн. правленіе сообщило Минской консисторіи, что церковь унитская построена въ 1811 г., а указъ, на основаніи коего консисторія требуетъ закрытія этой церкви, состоялся въ 1819 г.; поэтому губ. правленіе считаетъ себя не въ правѣ закрывать эту церковь и потому представила это дѣло на усмотрѣніе министра вн. дѣлъ и нар. просвѣщенія. Министръ извѣстилъ архіепископа, что имъ сдѣлано распоряженіе о производствѣ слѣдствія, которое и произведено было, но односторонне и пристрастно: слѣдственная комиссія не приняла письменныхъ заявленій священника Кронской церкви и депутата отъ православнаго духовенства, доказывавшихъ невѣрность показанія уніатскаго священника Арена о числѣ прихожанъ новоустроенной церкви. Слѣдственная комиссія, основываясь на желаніи окрестныхъ семи помѣщиковъ католиковъ имѣть унитскую церковь, и также на свидѣтельскихъ показаніяхъ ихъ дворовыхъ людей унитовъ, что Вилунская церковь „не служитъ препятствіемъ для православныхъ прихожанъ Кронской церкви", полагала существованіе Вилунской *приходской* церкви необходимымъ, съ чѣмъ не согласился депутатъ отъ православнаго духовенства на основаніяхъ, изложенныхъ имъ въ особой запискѣ. Слѣдственное это дѣло, по разсмотрѣніи его въ подлежащихъ правительственныхъ учрежденіяхъ и, между прочимъ, въ грекоунитской духовной коллегіи, поступило въ Правитель. Сенатъ, который утвердилъ мнѣніе грекоунитской дух. коллегіи, которая полагала считать Вилунскую церковь *приписною* къ Меречской унитской церкви, съ предоставленіемъ Меречскому священнику права пріѣзжать въ Вилунскую церковь для совершенія требъ прибывающимъ туда унитамъ съ плотовъ и барокъ, сплавляемыхъ по Нѣману. Архіепископъ Минскій просилъ Св. Синодъ ограничить это право,—такъ какъ Меречскій священникъ, пользуясь имъ, могъ бы пріѣзжать въ Вилунцы на все лѣто подъ предлогомъ преподанія требъ унитамъ, прибывающимъ туда съ плотовъ и барокъ, сплавляемыхъ по Нѣману, а на самомъ дѣлѣ для совращенія православныхъ; ибо невѣроятно, чтобы люди унитскаго исповѣданія, пріѣзжающіе на баркахъ, когда-либо посѣщали Вилунскую каплицу по разстоянію ея отъ Нѣмана за 7 верстъ и по занятію тѣхъ людей обыкновенно только наемными работами, не позволяющими отъ плывущихъ судовъ отлучаться въ такія путешествія". Архіепископъ полагаетъ предоставить меречскому священнику пріѣзжать въ Вилунцы только по „требованію", въ нарочитые праздники, и на одинъ только день.

1820 г. мая 28. Минской духовной консисторіи архіепископу Минскому Анатолію докладъ.

Кронской Троицкой церкви священникъ Петръ Мироновичъ отъ 25-го дня ноября 1818 года донесъ, что Ковенскаго повѣта при деревнѣ Вилунцахъ, разстояніемъ отъ означенной Кронской церкви за пять верстъ, умершимъ помѣщикомъ отъ двора Плытникъ г. Орвидомъ, содержащимъ римско-католическое исповѣданіе, прошлаго 1812 года выстроена уніатская каменная церковь съ назначеніемъ на оную фундуша, пахотной и сѣнокосной земли трехъ волокъ, а такъ же ежегодно изъ двора помѣщичьяго отпускается по 300 золотыхъ польскихъ на содержаніе священника; которая церковь прошедшаго 1813 виленскими базыліанами освящена, а 1816 года опредѣленъ къ оной уніатскій священникъ Іосифъ Аренъ. Поводомъ новоустроившейся уніатской церкви при деревнѣ Вилунцѣ, гдѣ издревле таковой

не существовало, прихожане Кронской церкви, имѣющіе жительство за версту отъ оной уніатской церкви въ деревнѣ Кравчишкахъ, начали уклоняться отъ своей церкви съ требами и относятся къ Вилунскому уніатскому священнику, какъ то: прошлаго 1817 деревни Кравчишекъ жителька Устинія Михайловна, вдова, во время недуга своего помянутымъ священникомъ слушаема была у исповѣди, а по смерти самыми жителями погребена, по дозволенію уніатскаго священника, при Вилунской уніатской церкви; того года и тоя же деревни житель Иванъ Ермаловичъ въ святую четыредесятницу въ той же Вилунской церквѣ слушалъ исповѣдь отъ уніатскаго священника Арена. 1818 года житель деревни Кравчишекъ Иванъ Шатевичъ погребенъ жителями при той же Вилунской церкви, и сіе послѣднее обстоятельство, вѣроятно, сдѣлано по дозволенію уніатскаго священника; а также, что при новоустроившейся уніатской церкви прихожанъ не болѣе обрѣтается какъ мужска и женска пола 5 душъ, но и сіи прихожане не коренные, а недавно появившіеся, когда уніатская церковь сооружилась. На которомъ рапортѣ отъ вашего высокопреосвященства 2 декабря 1818 года состоялась резолюція слѣдующая: „поелику при той новоустроенной уніатской церквѣ, какъ доноситъ священникъ Петръ Мироновичъ, только пять душъ мужска и женска пола и тѣ не коренные жители, но зашедшіе туда уже по сооруженіи той церкви, то и вѣроятно, что оная сооружена только для совращенія въ унію содержащихъ грекороссійское исповѣданіе; потому сообщить въ губернское правленіе, съ позволенія ли его та церковь построена и на какой предметъ?“ Вслѣдствіе чего сообщено было о томъ въ Виленское губернское правленіе, которое при отвѣтномъ таковомъ же прислало въ консисторію объясненіе Ковенскимъ нижнимъ земскимъ судомъ, по сему дѣлу вытребованное отъ судьи Ковенскаго градскаго Франциска Орвида, съ котораго значится: 1-ое, что оная церковь выстроена въ 1811 году, завѣдома Виленской римско-уніатской митрополической консисторіи, коштомъ покойнаго помѣщика Ѳадея Орвида; освящена 1813 іюня 29 ксендзомъ Иваномъ Василевскимъ. 2-ое, устроена сія церковь на тотъ предметъ, чтобы сосѣдніе жители, какъ и переѣзжающіе, содержащіе уніатское исповѣданіе, могли относиться съ требами, ибо во всемъ Ковенскомъ повѣтѣ одна таковая церковь. 3-е, принадлежитъ къ сей церквѣ прихожанъ мужска пола 18, и женска 6 душъ. 4-ое, фундушъ наданъ помѣщикомъ Ѳадеемъ Орвидомъ, хорунжимъ Ковенскаго повѣта, учиненный 1814 года мѣсяца октября, которымъ назначено на ту церковь 8,000 польскихъ золотыхъ и обезпечено на имѣніи Орвида, съ тѣмъ чтобы проценты отъ той суммы 300 золотыхъ выдаваемы были всякій годъ ксендзу, а сверхъ того въ пользу его отведено по 2½ морга пахотной и сѣнокосной земли. Почему духовная консисторія положила мнѣніе: какъ изъ обстоятельствъ сего дѣла видно, что означенная церковь въ Вилунцахъ построена помѣщикомъ Орвидомъ съ дозволенія уніатскаго духовнаго начальства по назначенію къ содержанію той церкви священно-и-церковно-служителей довольнаго количества суммы, а притомъ церковь сія состоитъ по вѣдомости о римскихъ и уніатскихъ церквахъ, отъ вашего высокопреосвященства въ Св. Синодъ представленной, то дальнѣйшее по сему дѣлу теченіе оставить; Кронскому же священнику Петру Мироновичу предписать указомъ, чтобы онъ наблюдалъ, дабы нашего исповѣданія прихожане помянутой церкви отъ уніатскаго духовенства ни подъ какимъ видомъ не были совращаемы въ унію, а если бы таковое совращеніе паче чаянія оказалось, тогда о томъ обстоятельно доносилъ бы духовной консисторіи немедленно. Повелѣно-ль-же будетъ по сему учинить, вашему высокопреосвященству духовная коосисторія почтен-

нѣйше представляетъ съ испрашиваніемъ архипастырской резолюціи.

Резолюція архіепископа Минскаго Анатолія.

„Въ вѣдомости, представленной Св. Синоду, не всѣ обстоятельства о сей церквѣ прописаны, а потому приличнаго объ ней рѣшенія тамъ учинить не можно, поелику же сія церковь построена и существуетъ въ противность узаконеній: 1, не умножать числа уніатскихъ церквей; 2, не строить тамъ, гдѣ нѣтъ надлежащаго количества прихожанъ и особливо, гдѣ таковая церковь можетъ служить къ совращенію людей православнаго исповѣданія въ унію; 3, не строить безъ позволенія начальства и безъ сношенія съ грекороссійскою консисторіею, для того учинить выписку изъ законовъ и представить къ нашему разсмотрѣнію съ мнѣніемъ.

Выписка изъ узаконеній.

Въ указѣ изъ Святѣйшаго Правительствующаго Синода отъ 14 іюля 1819 года изображено: что г. министръ духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія представлялъ Правительствующему Сенату, не благоугодно ли будетъ предписать губернскимъ начальствамъ присоединенныхъ отъ Польши губерній и римскокатолической духовной коллегіи, чтобы первые сами собой не позволяли строить римскокатолическихъ и грекоуніатскихъ церквей, а послѣдняя бъ сдѣлала предписаніе подвѣдомственнымъ ей епархіальнымъ начальствамъ, чтобъ онѣ, не умножая безъ надобности церквей, наблюдали, дабы въ тѣхъ мѣстахъ, гдѣ находится довольное число прихожанъ не на большемъ разстояніи, одинъ приходъ составлялъ не менѣе 100 дворовъ, полагая на каждый дворъ по 4 души, и чтобъ сіи епархіальные начальства всякій разъ представляли въ коллегію, а коллегія министерству духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія, о построеніи церкви, гдѣ откроется въ томъ надобность, съ показаніемъ числа дворовъ, долженствующихъ составлять приходъ, и съ объясненіемъ всѣхъ побудительныхъ причинъ, для коихъ построеніе церкви признается необходимымъ, наблюдая притомъ, дабы для отвращенія оказывающихся неудобностей въ близкомъ разстояніи сихъ церквей отъ грекороссійскихъ, испрашиваемо было дозволеніе строить оные, гдѣ сіе возможно, въ отдаленности отъ церквей (грекороссійскихъ). А 1819 же года, мая отъ 31 дня Св. Синоду вѣденіемъ изъ Правительствующаго Сената знать дано, что согласно оному представленію г. министра духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія всѣмъ губернскимъ правленіямъ присоединенныхъ отъ Польши губерній и римскокатолической духовной коллегіи предписано для должнаго исполненія указами. 2) Устава благочинія въ 58 статьѣ: „управа благочинія имѣетъ смотрѣніе, дабы въ городѣ никто не строилъ вновь православныхъ монастырей безъ дозволенія Синода, и православныхъ церквей безъ дозволенія епархіальнаго архіерея, храмовъ же для моленія иновѣрныхъ безъ дозволенія губернскаго правленія“.

Резолюція архіепископа:

„Поелику та уніатская церковь построена отъ Кронской благочестивой церкви за пять только верстъ, а отъ прихожанъ благочестивыхъ за одну версту, гдѣ людей уніатскаго исповѣданія вовсе не было, то сомнѣнія нѣтъ, что она построена и существуетъ единственно для совращенія людей благочестиваго исповѣданія на унію. Хотя нынѣ и появилось пять душъ, по показанію священника Мироновича, а по показанію ковенскаго градскаго судьи Францишка Орвида 18 мужска и 6 женска пола, но сіе число для составленія прихода не достаточно, да и то вѣроятно, что пріобрѣ-

тено через совращеніе, какъ то священникъ Мироновичъ доказываетъ примѣрами, и потому существованіе сей уніатской церкви и пребываніе при ней уніатскаго священника въ противность узаконеній и ко вреду для вѣры господствующей терпимы быть не могутъ. Для разсмотрѣнія же о семъ и учиненія законнаго постановленія сообщить въ Виленское губернское правленіе, требуя о послѣдующемъ увѣдомленія." 1820 г. іюня 15. (*л. 41—45*).

28 октября 1820 г. Минская духовная консисторія вторично просила губернское правленіе „о скорѣйшемъ удовлетвореніи по первому своему отношенію." (19 іюня). (*л. 51*).

30 декабря 1820 г. Не получивъ отвѣта и по второму своему отношенію, консисторія постановила: „Въ третій и *послѣдній* разъ сообщить въ Виленское губернское правленіе и требовать, дабы оно благоволило первоначальныя оной консисторіи два отношенія въ скорѣйшемъ времени удовлетворить и о послѣдующемъ увѣдомить."

23 іюня 1821 г. Въ Минской консисторіи слушали докладъ о томъ, что и на *третье* отношеніе консисторіи изъ Виленскаго губ. правленія не получено отвѣта, и потому постановлено было: „Отнестись къ Виленскому губернскому прокурору, дабы благоволилъ настоять въ губернскомъ правленіи, чтобы неоднократныя консисторіи по сему дѣлу требованія удовлетворены были въ скорѣйшемъ времени." (*л. 58*).

21 сентября 1821 г. Консисторіи доложено, что и отъ губернскаго прокурора не получено еще отвѣта; постановлено *вторично* отнестись къ прокурору и требовать, чтобы поспѣшилъ удовлетвореніемъ по первому къ нему отношенію консисторіи. (*л. 60*).

2 октября 1821 г. Губернскій прокуроръ сообщилъ консисторіи слѣдующее:

Вслѣдствіе двухъ отзывовъ оной консисторіи отъ 28 іюня и 22 числа сентября сего года о уничтоженіи каменной уніатской церкви, построенной въ Ковенскомъ повѣтѣ, но сего еще не наступило по причинѣ неотысканія помянутаго сообщенія, которое видно затрачено по упущенію канцеляріи. Увѣдомляя о семъ консисторію съ тѣмъ, не угодно ли будетъ оной прислать въ губернское правленіе засвидѣтельствованную копію съ того сообщенія и о послѣдующемъ не оставить меня безъ увѣдомленія. (*л. 61*).

9 ноября 1821 г. Литовско-Виленское губернское правленіе сообщило Минской консисторіи слѣдующее:

По сообщенію оной консисторіи отъ 13 октября за № 2696 въ семъ правленіи о п р е д ѣ л е н о: какъ изъ объясненія ковенскаго градскаго судьи Францишка Орвида, въ сообщеніи Минской духовной консисторіи изъясненнаго, видно, что грекоуніатская церковь Ковенскаго повѣта въ деревнѣ Вилунцахъ выстроена еще въ 1811 году, завѣдома Виленской римскоуніатской митрополитальной консисторіи, и указомъ Правительствующаго Сената, отъ 31 мая 1819 года послѣдовавшимъ, хотя и велено, чтобы въ надобности въ построеніи римскокатолическихъ церквей всякій разъ епархіальные начальства представляли въ римскокатолическую духовную коллегію, а сія въ министерство духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія, то въ томъ указѣ нѣтъ предписанія, чтобы церкви, построенныя до состоянія онаго терпимы быть не могли, какъ въ отношеніи своемъ полагаетъ Минская грекороссійская духовная консисторія и домогается уничтоженія реченой уніатской церкви, помѣщикомъ Орвидомъ до воспослѣдованія онаго жъ указа построеной, завѣдома (какъ помѣщикъ Орвидъ утверждаетъ) Виленской римскоуніатской митрополитальной консисторіи, распоряженіе коей ниже правленіе, ниже Минская грекороссійская консисторія уничтожить или перемѣнить не въ правѣ, но все сіе относится къ разрѣшенію вышняго начальства, и для того, не приступая нынѣ

къ удовлетворенію сказаннаго Минской грекороссійской консисторіи требованія, съ прописаніемъ онаго отъ лица управляющаго губерніею представить г. министру духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія на разрѣшеніе, и на сей конецъ копію сей резолюціи передать къ дѣламъ г. гражданскаго губернатора, потомъ увѣдомить помянутую консисторію. (*л. 71*).

1822 г. марта 23. Отношеніе министра духовныхъ дѣлъ кн. Александра Голицына къ архіепископу Минскому Анатолію.

Преосвященнѣйшій владыко! милостивѣйшій государь мой и архипастырь!

Виленское губернское начальство представило на мое разрѣшеніе о требованіи Минской консисторіи, дабы закрыта была недавно построенная въ Ковенскомъ повѣтѣ при деревнѣ Вилунцахъ грекоуніатская каменная церковь, такъ какъ оная не имѣетъ прихода и по весьма близкому разстоянію отъ прихожанъ Кронской грекороссійской церкви предстоитъ опасеніе, что люди господствующаго исповѣданія могутъ быть совращаемы въ унію. Я потребовалъ о семъ объясненія отъ грекоуніатскаго епархіальнаго начальства, и поелику оно оправдывается тѣмъ, что не только во владѣніи помѣщика Орвида, устроившаго означенную уніатскую церковь, но и у сосѣднихъ помѣщиковъ находится много людей грекоуніатскаго исповѣданія, то я отнесся къ г. Литовскому военному губернатору, дабы учинено было чрезъ гражданское начальство, при бытности депутатовъ отъ грекороссійскаго и грекоуніатскаго духовенства надлежащее изслѣдованіе о томъ, какіе именно прихожане причислены къ новоустроенной греко-уніатской церкви, въ какомъ разстояніи живутъ они отъ сей церкви и сколько людей сего исповѣданія имѣется въ имѣніяхъ Орвида.

Сообщая вашему преосвященству о семъ, я покорнѣйше прошу васъ, милостивый государь мой, назначить депутата къ сему слѣдствію изъ подвѣдомыхъ вамъ духовныхъ чиновниковъ и о томъ извѣстить г. литовскаго военнаго губернатора. Имѣю честь быть и проч. князь Александръ Голицынъ.

Резолюція архіепископа:

1822 года апрѣля 7 дня. „Назначить депутата къ сему разслѣдованію іеромонаха Протасія, внушивъ ему, чтобы онъ предварительно развѣдалъ, нѣтъ ли изъ прихожанъ Кронской благочестивой церкви совратившихся на унію, и были ль имъ преподаваемы христіанскія требы отъ уніатскаго священника, и буде что либо таковое откроется, то поставилъ бы сіе на видъ слѣдственной коммисіи и рапортовалъ бы мнѣ съ изъясненіемъ, какъ таковыя его представленія коммиссіею будутъ приняты. О семъ отцу архимандриту Іоилю послать указъ. Къ свѣдѣнію же о семъ назначеніи военному губернатору заготовить отношеніе.“ (*л. 74*).

1823 г. іюля 5. Анатолію архіепископу Минскому и Литовскому Виленскаго Св. Духова монастыря настоятеля архимандрита и благочиннаго Іоиля рапортъ.

По прошедшей почтѣ донесъ я духовной консисторіи объ окончаніи слѣдствія о новоустроенной помѣщикомъ Орвидомъ каменной уніатской церкви при деревнѣ Вилунцахъ въ пяти верстахъ отъ Кронской благочестивой церкви, упомянувъ тамъ же, что непринятыя слѣдственною коммисіею бумаги отъ истца по сему дѣлу Кронскаго священника Петра Мироновича, противъ чего росписался нашъ депутатъ, къ дѣлу же необходимо нужныя, представлю по слѣдующей почтѣ моему начальству къ разсмотрѣнію. Нынѣ всепочтенѣйше пре-

провождаю оныя къ вашему высокопреосвященству съ покорнѣйшею просьбою пріобщить оныя къ дѣлу черезъ посредство г. министра духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія князя Александра Николаевича Голицына. Сей путь самый вѣрный и противной сторонѣ нельзя будетъ успѣть ни въ малѣйшей поддѣлкѣ, а тѣмъ самымъ и восторжествуетъ благочестіе надъ иновѣріемъ.

Резолюція архіепископа:

1823 года іюня 17 дня. „Консисторіи доложить и разсмотрѣть съ мнѣніемъ." *(л. 86)*.

1823 г. іюля 26. Минской духовной консисторіи архіепископу Анатолію докладъ.

Въ сей консисторіи слушали рапортъ Виленскаго архимандрита и благочиннаго Іоиля отъ 5 сего іюля съ представленіемъ бумагъ Кронскаго священника Петра Мироновича, подаванныхъ имъ въ слѣдственную коммисію, бывшую въ деревнѣ Вилунцахъ, о построеніи тамъ помѣщикомъ Орвидомъ уніатской каменной церкви къ совращенію кронскихъ благочестивыхъ прихожанъ, но оною коммисіею не принятыхъ и возвращенныхъ ему, Мироновичу, съ надписью, а именно: 1-ое, Отношеніе его, Мироновича, въ коммисію 27 іюня за № 133 съ прошеніемъ о предъявленіи ему представленныхъ уніатскимъ вилунскимъ священникомъ метрическихъ книгъ и исповѣдныхъ росписей о числѣ прихожанъ его, для возраженія противъ того; 2-ое, Реестръ Вилунскаго ксендза Арена, показывающій въ приходѣ его за сей годъ 26 мужскаго и 7 женскаго; 3-е, Отношеніе его жъ, Мироновича, въ слѣдственную коммисію 28 іюня съ возраженіемъ о неправильности того реестра и неимѣніи столько душъ, сколько показано; 4-ое, Подлинное письмо Плытницкаго ксендза Волейша, 29 іюня, что Мартинъ Юцкевичъ съ сынами не въ уніатскомъ, а въ латинскомъ исповѣданіи находится; 5-ое, Копія особаго голоса депутата со стороны духовной грекороссійской іеромонаха Протасія о закрытіи Вилунской церкви, какъ неимѣющей прихожанъ, или о приписаніи ея къ приходской Мречанской церкви; 6-ое, Рапортъ его, депутата, Виленскому архимандриту Іоилю 29 іюня о дѣйствіи слѣдственной коммисіи противъ доказательствъ священника Мироновича и защиты его, депутата; 7-ое, Свидѣтельство Евейскаго благочестиваго священника Савицкаго, 30 іюня данное, съ удостовѣреніемъ, что деревня Баландишки, которая показана ксендзомъ Ареномъ въ числѣ унитскихъ своихъ прихожанъ, дѣйствительно принадлежитъ къ Евейскому приходу, и люди оной благочестивые суть. По сему резолюціею вашего высокопреосвященства 17 сего іюня повелѣно: „консисторіи разсмотрѣть и доложить съ мнѣніемъ." А по справкѣ въ оной съ дѣлами оказалось, что слѣдствіе о построеніи помѣщикомъ Орвидомъ въ деревнѣ Вилунцахъ унитской каменной церкви близъ благочестивыхъ кронскихъ и евейскихъ прихожанъ производилось по отношенію г. министра духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія князя Голицына къ литовскому военному губернатору Корсакову, прошлаго 1822 года марта 23 послѣдовавшему, о обстоятельствахъ слѣдующихъ: какія именно прихожане причисленны къ новоустроенной унитской церкви, въ какомъ разстояніи живутъ они отъ сей церкви и сколько людей сего исповѣданія имѣется въ помѣстьяхъ Орвида. Положили мнѣніе: „поелику слѣдственная коммисія, бывшая сего года въ іюнѣ мѣсяцѣ въ деревнѣ Вилунцахъ по дѣлу о новоустроенной тамъ помѣщикомъ Орвидомъ каменной унитской церкви ко вреду благочестивыхъ прихожанъ, подаванныхъ кронскимъ священникомъ Мироновичемъ бумагъ съ доказательствами о неимѣніи при оной церквѣ прихожанъ не приняла и возвратила ему съ надписью,

потому что яко бы онъ поздно вошелъ съ оными и что въ указѣ губернскаго правленія не сказано того дѣлать; доказательства же сіи почитаются нужными къ настоящему дѣлу, то препроводить оныя бумаги при отношеніи отъ имени вашего высокопреосвященства къ Виленскому г. военному губернатору для пріобщенія оныхъ къ произведенному слѣдствію и представленія вмѣстѣ къ г. министру духовныхъ дѣлъ съ тѣмъ, чтобы о послѣдующемъ благоволилъ увѣдомить ваше высокопреосвященство. О чемъ дать знать архимандриту Іоилю указомъ. А повелѣно ль будетъ по сему учинить вашему высокопреосвященству консисторія благопочтеннѣйше представляетъ съ испрашиваніемъ резолюціи.

Резолюція архіепископа:

1823 года іюля 29 дня, „Учинить по сему." (*л. 87*).

1824 г. мая 26. Въ Минскую духовную консисторію Виленскаго Свято-Духова монастыря настоятеля архимандрита и благочиннаго Іоиля рапортъ.

Кронскій священникъ Петръ Мироновичъ освѣдомившись, что слѣдственное дѣло о устроеніи помѣщикомъ Орвидомъ уніатской церкви при деревнѣ Вилунцахъ среди Кронскаго благочестиваго прихода доселѣ еще находится въ Виленскомъ губернскомъ правленіи, а не отослано по принадлежности къ г. министру духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія на его благоуваженіе, проситъ представить куда слѣдуетъ, дабы дѣло оное въ непродолжительномъ времени отослано было къ разсмотрѣнію и верховному рѣшенію его сіятельства. О семъ могъ бы я отнестись въ губернское правленіе, но сообщеніе духовной консисторіи сильнѣе на него дѣйствуетъ, для того благопочтенно о томъ ей рапортую. Мая 26 дня 1824 года. Архимандритъ Іоиль. (*л. 98*).

1825 г. іюня 13. Въ Минскую грекороссійскую духовную консисторію Литовско-Виленскаго губернскаго правленія отношеніе.

Сіе правленіе слушавъ докладъ слѣдующаго содержанія: 1-ое, бывшій г. министръ духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія въ отношеніи, отъ 25 марта 1822 года за № 1070 послѣдовавшаго на имя Литовскаго г. военнаго губернатора и кавалера, объяснилъ: что исправлявшій тогда должность Виленскаго гражданскаго губернатора представилъ отъ 25 ноября 1821 года на разрѣшеніе его, г. министра, о требованіи Минской грекороссійской консисторіи, дабы закрыта была недавно построенная въ Ковенскомъ повѣтѣ при деревнѣ Вилунцахъ грекоуніатская каменная церковь, такъ какъ оная не имѣетъ прихода и по весьма близкому разстоянію отъ прихожанъ Кронской грекороссійской церкви предстоитъ опасеніе, что люди господствующаго исповѣданія могутъ быть совращаемы въ унію; что по сему предмету требованы были объясненія отъ Виленскаго суфрагана епископа Головни, который донесъ: яко помѣщикъ Орвидъ, не имѣя по близости вотчиннаго своего имѣнія Плытниковъ приходской грекоуніатской церкви, въ 1811 году выстроилъ въ ономъ для себя и своихъ крестьянъ, въ грекоуніатскомъ обрядѣ состоящихъ, каменную каплицу, которая въ 1813 году была освящена и объявлена филіяльною Мерецкой приходской церкви, а въ 1815 году, когда помѣщикъ Орвидъ просилъ обратить каплицу сію въ церковь и когда оффиціалъ Виленской грекоуніатской консисторіи Мокржицкій произвелъ слѣдствіе о томъ, можетъ ли составиться приходъ при построенной Орвидомъ церкви, то по опредѣленію упоминаемой консисторіи преоброзована каплица въ приходскую церковь, причемъ епископъ Головня объяснилъ, по показанію помѣщика Орвида, что какъ въ его имѣніи, такъ и у сосѣднихъ помѣ-

щиковъ находится не малое число греко-уніатовъ, кои не хотятъ въ своихъ требахъ относиться къ римскокатолическимъ священникамъ и что многіе приходящіе на баркахъ люди нерѣдко требовали греко-уніатскаго священника для пасхальнаго исповѣданія и пріобщенія св. таинъ; что послѣ таковаго представленія суфрагана Головни, получилъ г. министръ духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія донесеніе Кронскаго грекороссійскаго священника, удостовѣряющаго, что помѣщикъ Орвидъ съ семействомъ его содержитъ римскокатолическое исповѣданіе и построилъ церковь не для себя и не для своихъ крестьянъ, ибо она не при господскомъ дворѣ состоитъ, а въ двухъ верстахъ отъ онаго, и крестьяне, ему принадлежащіе, того же римскокатолическаго исповѣданія, уніатовъ же всѣхъ находится въ окружности 10 душъ обоего пола да и то принадлежащихъ другимъ помѣщикамъ, почти несмежнымъ съ Орвидомъ; и наконецъ, что по несогласнымъ показаніямъ Кронскаго настоятеля и грекороссійской консисторіи, а съ другой стороны Виленскаго грекоуніатскаго суфрагана, г. министръ народнаго просвѣщенія и духовныхъ дѣлъ не могъ приступить ни къ какому рѣшительному заключенію и, признавъ за нужное, дабы учинено было надлежащее изслѣдованіе, какіе именно прихожане причислены къ новоустроенной грекоуніатской церквѣ, въ какомъ разстояніи живутъ они отъ сей церкви и сколько людей сего исповѣданія имѣется въ помѣстьяхъ Орвида, просилъ г. военнаго губернатора сдѣлать распоряженіе, чтобы таковое слѣдствіе учинено было черезъ гражданскихъ чиновниковъ при бытности депутатовъ отъ грекороссійскаго и грекоуніатскаго духовенства и объ оказавшемся извѣстить его, г. министра, о назначеніи депутатовъ, онъ же, г. министръ, отнесся къ преосвященному Минскому епископу Анатолію и предложилъ уніатскому департаменту римскокатолической духовной коллегіи, которому при томъ далъ знать, дабы слѣдственное дѣло, произведенное по изъясненному предмету, прежде оффиціаломъ греко-уніатской консисторіи препровождено было для повѣрки къ чиновникамъ, кои по сему дѣлу наряжены будутъ. Копію таковаго отношенія г. военный губернаторъ препроводилъ къ гражданскому губернатору, его же превосходительство при предложеніи отъ 19 апрѣля 1822 г. за № 9151 прилагавъ въ сіе правленіе, предлагалъ, сообразивъ оное съ дѣломъ посему предмету, въ правленіи имѣющемся, сдѣлать законное постановленіе и съ онаго передать къ дѣламъ его превосходительства копію. 2) Вслѣдствіе чего сіе правленіе, разсмотрѣвъ производившуюся по сему предмету прежнюю съ Минской духовной консисторіей переписку, по резолюціи 9 апрѣля 1823 года состоявшейся, для произведенія изъясненнаго въ отношеніи г. министра духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія къ Литовскому г. военному губернатору послѣдовавшемъ слѣдствія о возникшихъ спорахъ касательно построенной помѣщикомъ Орвидомъ въ Ковенскомъ повѣтѣ при деревнѣ Вилунцахъ грекоуніатской каменной церкви, назначило со стороны гражданской ковенскаго земскаго исправника, коему съ прописаніемъ всего выше значущагося пославъ указъ, велѣло, чтобъ приступая къ сему изслѣдованію съ имѣвшимися командироваться отъ грекороссійскаго и уніатскаго духовенства депутатами, кончилъ оное безъ промедленія и съ краткою, но ясною, объ оказавшемся выпискою представилъ въ губернское правленіе для дальнѣйшаго положенія. 3) Воисполненіе таковаго предписанія ковенскій земскій исправникъ при рапортѣ отъ 9 іюля 1823 года представилъ произведенное имъ при духовныхъ депутатахъ со стороны грекороссійскаго и грекоуніатскаго исповѣданія по выше изъясненному предмету изслѣдованіе съ краткою изъ онаго выпискою, изъ которой и подлиннаго слѣдствія значится: что слѣдователи, при-

ступая къ дѣлу, первоначально требовали отъ священника Вилунской церкви Арена списка прихожанъ греко-уніатскаго исповѣданія, который, представляя таковой, показалъ прихожанъ обоего пола 33 и бывшихъ въ 1823 году изъ барокъ и плотовъ у пасхальной исповѣди 165 душъ; священникъ же Кронской грекороссійской церкви на требованіе слѣдователей доказательствъ и свидѣтелей касательно опасенія въ превращеніе прихожанъ той церкви въ унію, представивъ копію рапорта, посланнаго о томъ въ 1817 году ноября 25 къ архіепископу Анатолію, изъяснилъ: вопервыхъ, Петръ Ярмоловичъ достаточно знаетъ, что отецъ его, Иванъ Ярмоловичъ, былъ совращенъ на унію и въ великій постъ исповѣданъ былъ въ Вилунской церквѣ священникомъ Ареномъ, однако при кончинѣ жизни съ увѣщанія вновь было совратился къ благочестію. Вовторыхъ, Іустинья Михайлова, вдова, во время четыренедѣльной болѣзни была слушана у исповѣди упомянутымъ священникомъ Ареномъ и, не возвратясь къ благочестію, кончила жизнь и погребена на Вилунскихъ кладбищахъ. Въ третихъ, житель деревни Кравчишекъ Шатевичъ, бывъ благочестивымъ, погребенъ на кладбищахъ Вилунскихъ, а 1823 года священникъ Аренъ прихожанина Кронской церкви Ивана Адамовича слушалъ у пасхальной исповѣди, послѣ сего тотъ священникъ Мироновичъ при доношеніи отъ 20 іюня № 122 представилъ именный списокъ прихожанамъ Кронской грекороссійской церкви, живущимъ въ близости церкви Вилунской. Администраторъ же оной противу показанія священника Мироновича объясняется: 1-е, что Ивана Ярмоловича никогда не слушалъ исповѣди и не совращалъ въ никакое исповѣданіе; 2-е, что Іустины Михайловой не слушалъ исповѣди, а хотя и съѣзжалъ въ домъ ея, но узнавъ, что она есть грекороссійскаго исповѣданія, не исповѣдая ея, отчиталъ токмо ексорту, о томъ же, что она погребена на кладбищахъ Вилунскихъ, первый разъ слышитъ; 3-е, что Степана Шатевича не погребалъ, а похороненъ онъ въ Вилунцахъ безъ вѣдома его, ибо въ то время находился онъ въ Коваляхъ для слушанія исповѣди и что Ивана Адамовича и прочихъ прихожанъ Кронской церкви въ 1823 году и прежде не слушалъ исповѣди; представленныя же при отношеніяхъ помѣщика Липинскаго и управителя имѣнія Езно Адамовича прихожане грекоуніатскаго исповѣданія, принадлежащіе къ церкви Вилунской, на допросахъ подъ присягою показали: жители деревни Кравчишекъ помѣщика Орвида Мартинъ Яцкѣвичъ, что, какъ ему извѣстно, прихожанъ церкви Вилунской есть слишкомъ 30 душъ по разнымъ мѣстамъ, найдалѣе въ 21 версты живущихъ, которые въ требахъ своихъ всегда относятся въ ту церковь, а въ весеннее время людей грекоуніатскаго исповѣданія ежегодно приходитъ для моленія и пасхальной исповѣди около 200 душъ, дабы же настоятель Вилунской церкви священникъ Аренъ совращалъ прихожанъ Кронской церкви въ унію и ихъ слушалъ исповѣди не слышалъ и не видалъ, что же касается похороненья Степана Шатевича и Іустины Михайловой на кладбищахъ Вилунскихъ, то сіе послѣдовало безъ вѣдома ксендза Арена и священника Мироновича, и людей грекороссійскаго исповѣданія, приходящими въ Вилунскую церковь на моленіе, не видалъ, ибо церкви Кронская и Вилунская положены одна отъ другой въ разстояніи 5-верстномъ; и Юріи Яцкевичъ показаніе таковое утверждая, добавилъ, что весною для пасхальной исповѣди приходитъ уніатовъ до 200 и 300 душъ; жители деревни Буды, къ имѣнію города Ковна принадлежащей, Григорій Дзещеронокъ и Ярмакъ Дзещеронокъ, что до построенія церкви въ Вилунцахъ они для моленія и пасхальной исповѣди ходили въ разныя мѣста, по построеніи же и по прибытіи ксендза присоединились въ оную; прихожанъ къ церквѣ Вилунской принад-

лежитъ слишкомъ 30 душъ обоего пола, которые неподалече живутъ и въ своихъ требахъ относятся всегда въ ту церковь; всякой весны изъ барковъ приходитъ уніатовъ для исповѣди до 200 слишкомъ душъ, а чтобы священникъ Аренъ какое препятствіе настоятелю Кронской церкви священнику Мироновичу въ совращеніи прихожанъ дѣлалъ, не слышали и вовсе не знаютъ. Церковь Вилунская необходимо есть нужна и никакимъ не есть препятствіемъ для церкви Кронской и прихожанамъ ея. Жители имѣнія Пурвиникъ и Езна Павелъ Огурковскій, Дзенисъ Деляковскій, Прокопъ Платоновичъ, Моисей Буякъ, Игнатій Карповичъ, Бартломей Буякъ, Карпуха Волоновичъ, Кондратъ Дроздъ, Авраамъ Могилевчикъ, Фома Книмастецкій, Данило Минейко и Сидоръ Магилевчикъ единогласно показали, что они суть прихожанами Вилунской церкви и всегда въ требахъ относятся въ оную, что уніатовъ изъ барковъ всякой весны для исповѣди въ Вилунцы приходитъ немалое количество и что сія церковь никакимъ не есть препятствіемъ для Кронской церкви и прихожанамъ ея, равно чтобы священникъ Аренъ совращалъ людей грекороссійскаго исповѣданія въ унію ни отъ кого не слышали и не вѣдаютъ. Засимъ помѣщики Ковенскаго уѣзда въ числѣ 7 лицъ 22 іюня 1823 года вошли отъ имени цѣлаго уѣзда съ доношеніемъ, что бытность церкви Вилунской (такъ какъ одна только въ уѣздѣ находится) непремѣнно нужна для всякой экстренности и прихожанъ, хотя не въ большомъ числѣ состоящихъ, да уніатовъ въ деревняхъ въ близости и разныхъ мѣстахъ находящихся, просили упомянутую церковь на правилахъ приходскихъ, какъ уже она съ 1815 года существуетъ, навсегда оставить. Прихожане же Кронской грекороссійской церкви, поясненныя въ отвѣтѣ священника Мироновича, подъ присягою показали, а именно: Иванъ Ярмоловичъ, что назадъ тому 6-й годъ, во время жительства въ деревнѣ Кравчишкахъ подъ помѣщикомъ Орвидомъ, отецъ его Иванъ ходилъ въ Вилунскую церковь для исповѣди и говорилъ, что былъ у исповѣди, но дѣйствительно удостовѣрить не можетъ, исповѣдался ли онъ или нѣтъ, послѣ же и предъ кончиною жизни исповѣдался у Кронскаго настоятеля и похороненъ на кладбищахъ Кронскихъ. Іустынья Михайлова похоронена на кладбищахъ Вилунскихъ въ то время, когда не было священника при той церквѣ; что Степана Шатевича сынъ его Михайло похоронилъ на тѣхъ же кладбищахъ безъ вѣдома священника Арена, ибо онъ тогда находился въ Коваляхъ, а дабы онъ, Аренъ, прихожанъ Кронской церкви слушалъ исповѣди и совращалъ въ унію, не слышалъ и самъ не видѣлъ. Михайло Шатевичъ, показаніе Петра Ярмоловича утверждая, добавилъ: что отца своего Степана Шатевича назадъ тому 6 лѣтъ по поводу худой въ то время дороги похоронилъ на кладбищахъ Вилунскихъ безъ вѣдома священниковъ Мироновича и Арена, а послѣ увѣдомивъ священника Мироновича, за погребеніе уплатилъ одинъ рубль. Родіонъ Шишкровъ, что Іустины Михайловой священникъ Аренъ не исповѣдалъ, а узнавъ, что она есть грекороссійскаго исповѣданія, отчиталъ только эксорту, послѣ же кончины оную безъ вѣдома священника Арена на кладбищахъ Вилунскихъ похоронилъ, а чтобы священникъ Аренъ прихожанъ грекороссійскаго исповѣданія совращалъ въ унію, ни отъ кого не слышалъ и не вѣдаетъ, равно, чтобы церковь Вилунская для церкви Кронской была какимъ препятствіемъ, не полагаетъ. А сверхъ того прихожане Кронской грекороссійской церкви въ ближайшихъ мѣстахъ около церкви Вилунской живущіе и по сему дѣлу спрашиванные: Ѳедоръ Шаноровъ, Лукашъ Садовскій, староста Кронской церкви, Леонъ Заремба, Савелій Заремба, Тимофей Ивановъ, Марко Заремба, Прокопъ Ляшко, Михайло Лавренъ, Парфенъ Дементіевъ, Лукашъ Іесукъ, Митрофанъ Васильевъ, Михайло Соколъ и Семенъ Ха-

ритоновъ единогласно показали, что священникъ Аренъ никакого препятствія прихожанамъ грекороссійскаго исповѣданія не дѣлаетъ, въ унію ихъ совращаетъ или нѣтъ не слышали и о томъ не вѣдаютъ; церковь же Вилунская никакимъ препятствіемъ не есть для ихъ. А 27-го 1823 года явясь лично священникъ Мироновичъ объявилъ, что хотя Родіонъ Шишаровъ на допросѣ объяснилъ, что Іустину Михайлову или Степаниду священникъ Аренъ исповѣди не слушалъ, но только эксорту читалъ и что она погребена безъ вѣдома священника Арена, но представляемыя имъ, Мироновичемъ, свидѣтели докажутъ, которые бывъ допрашиваемы подъ присягою показали: Якубъ Логовскій, пономарь Кронской церкви, Лукашъ Садовскій и Иванъ Чернявскій, что Родіонъ Шишаревъ въ 1823 году на святую Тройцу, прибывъ въ приходъ Кронской церкви, сказывалъ, что дѣйствительно священникъ Аренъ слушалъ исповѣди и причащалъ Іустинью Михайлову и что болѣе ничего не знаютъ и не слышали. По случаю ихъ разногласія въ показаніяхъ даваемы были очныя ставки, при коихъ священникъ Мироновичъ, Яковъ Логовскій, Лука Садовскій и Иванъ Чернявскій лично доказывали Родіону Шишарову, что онъ въ Кроняхъ дѣйствительно говорилъ имъ, что священникъ Аренъ покойной Іустины Михайловой слушалъ исповѣди и причащалъ. Родіонъ Шишаровъ, запираясь въ томъ, остался при первомъ показаніи, добавляя, что не знаетъ ексорту или молитву священикъ Аренъ, читалъ ли или нѣтъ, ибо въ то время всѣ вышли изъ хаты; а онъ, священникъ Аренъ, объясняется, что бывъ приглашенъ Родіономъ для слушанія исповѣди Михайловой, когда узналъ, что она грекороссійскаго исповѣданія, не слушавъ ея исповѣди, прочиталъ токмо эксорту. А доставленные при рапортѣ смотрителя Колышки отъ 25 іюня 1823 года № 97 Иванъ Адамовичъ и мать его Магдалина Сорокова показали: первый, что онъ будучи грекороссійскаго исповѣданія первый разъ исповѣдался въ Кронской церквѣ, а послѣ, перейдя въ римско-католическую вѣру, исповѣдался въ разныхъ костелахъ и то въ большіе праздники, а въ церквѣ Вилунской никогда не бывалъ и не исповѣдывался, въ 1823 году былъ у исповѣди пасхальной въ костелѣ Дорсунишскомъ, но у котораго священника—не знаетъ, ибо туда священники прибываютъ изъ разныхъ мѣстъ, и что скрывался онъ до сего слѣдствія потому, что былъ угрожаемъ дьячкомъ Кронской церкви Иваномъ Мироновичемъ наказаніемъ; и вторая Магдалина Сорокова, что сынъ ея Иванъ Адамовичъ скрылся было для того, что былъ дьячкомъ угрожаемъ тѣлеснымъ наказаніемъ, отъ времени первоначальнаго исповѣданія въ Кроняхъ перешелъ въ римскій обрядъ, въ которомъ понынѣ состоитъ, къ принятію же сего исповѣданія никто его не подговаривалъ и дабы онъ у священника Арена былъ у исповѣди не знаетъ и первый разъ его, священника, видитъ; спрашиванные же противу сихъ показаній свидѣтели Илья Заремба и Семенъ Адамовичъ показали, что Иванъ Адамовичъ родился въ деревнѣ Погулянкѣ и крещенъ въ Кронской церквѣ и, когда имѣвъ 12 лѣтъ отъ рожденія, исповѣдался въ той церквѣ, а послѣ онъ, Адамовичъ, исповѣдался ли по обряду грекороссійскаго исповѣданія или другаго какого и гдѣ именно, также дабы священникъ Аренъ исповѣдалъ его, не знаютъ и отъ никого не слышали. По таковыхъ показаніяхъ даваема была очная ставка, на которой Илья Заремба и Семенъ Адамовичъ доказывали Ивану Адамовичу, что онъ, имѣя 12 лѣтъ, первый разъ былъ у исповѣди въ церквѣ Кронской, на что Иванъ Адамовичъ согласился, добавивъ, что дѣйствительно у Томаша Мироновича, отца нынѣшняго священника, первый разъ исповѣдался, а послѣ по разныхъ римскихъ костелахъ, не возвращаясь въ грекороссійскій обрядъ, въ уніатскаго же священника

не исповѣдался. Въ предметѣ уграживанія Ивана Адамовича и матери его Магдалины дьячкомъ Мироновичемъ показалъ онъ, Мироновичъ, вѣдая довольно, что Иванъ Адамовичъ перешелъ изъ обряда грекороссійскаго въ другіе и слыша, что онъ въ исповѣдь ходитъ въ римскокатолическія костелы, внушалъ, приходя въ домъ, дабы ходилъ въ благочестивую церковь и обратился въ первоначальное исповѣданіе; однако его, Адамовича, никогда никакимъ наказаніемъ не угрожалъ; на очныхъ же ставкахъ Иванъ Адамовичъ и мать его Магдалина Сорокова, да дьякъ Иванъ Мироновичъ остались при своихъ показаніяхъ; по поводу показанія Ивана Адамовича, что онъ былъ у исповѣди въ 1823 году въ костелѣ Дорсунишскомъ, даваны были запросы настоятелю Дорсунишскому священнику Медзигорскому, который отвѣчая, пояснилъ, что Иванъ Адамовичъ былъ ли дѣйствительно у исповѣди въ костелѣ Дорсунишскомъ, у котораго священника, и когда именно, не знаетъ, потому что священники для слушанія исповѣди прибываютъ изъ ближайшихъ мѣстъ и изъ-за Нѣмана, но какіе именно во время пасхальной исповѣди были, неупомнитъ; священникъ же Мироновичъ въ поданномъ доношеніи изъяснилъ, что священникъ Аренъ Катерины Андреевой Козловой въ день св. апостоловъ Петра и Павла, состоящей въ грекороссійскомъ исповѣданіи, въ Вилунской церквѣ слушалъ исповѣди и св. таинъ пріобщилъ; но священникъ Аренъ на запросъ отвѣчалъ противу сего, что Катерины Козловой не зналъ и не знаетъ и даже не уговаривалъ ея къ исповѣди, а она, Катерина Козлова, показала, что назадъ тому 5 годъ, во время праздника св. апостолъ Петра и Павла, въ церквѣ Вилунской, гдѣ не малое количество людей было, бывъ тогда беременною и разумѣя, что исповѣдь есть одна благочестивыхъ съ уніатами, исповѣдалась и причастіе св. таинъ приняла, но какъ она была грекороссійскаго исповѣданія, затаила сіе предъ священникомъ, бывъ же остережена, что сдѣлала религійную ошибку, тотчасъ пошла къ священнику въ Крони и тамъ вновь приняла грекороссійскую вѣру, а чтобы священникъ Аренъ ея или кого другаго подговаривалъ къ совращенію въ унію, не слышала и не вѣдаетъ. Касательно сихъ противурѣчивыхъ показаній давана была очная ставка, на которой Катерина Козлова, утверждая свое показаніе, доказывала, что дѣйствительно была у исповѣди у священника Арена, не говоря какого была вѣроисповѣданія, и отъ него, Арена, не была спрашивана; священникъ же Аренъ, утвердивъ свой отвѣтъ, изъяснилъ, что той женщины не знаетъ и первый разъ видитъ, а была-ли у него на исповѣди, помнить не можетъ. Судья Орвидъ на вопросы по сему дѣлу въ отвѣтѣ написалъ, что фундушъ дядею его покойнымъ Ѳадеемъ Орвидомъ учиненный понынѣ существуетъ, что при церквѣ Вилунской находится прихожанъ не малое число, причисленныхъ изъ ближайшихъ мѣстъ и мызъ, какъ удостовѣряетъ о томъ регистръ священникомъ той же церкви къ дѣлу представленный; въ имѣніи же его находится уніатовъ три только души и что изъ Ковенскаго уѣзда и изъ барокъ, плывущихъ весною по рѣкамъ, приходятъ въ ту же церковь люди уніатскаго исповѣданія въ своихъ требахъ и наконецъ, чтобы священникъ Аренъ совращалъ или подговаривалъ людей грекороссійскаго исповѣданія не знаетъ и ни отъ кого не слышалъ. Священникъ же Мироновичъ, любящій дѣлать безпокойствіе со всѣми помѣщиками въ разныхъ обстоятельствахъ, не исключая его и священника Арена отъ преслѣдованія, завелъ дѣло о церквѣ Вилунской, построенной на правилахъ приходскихъ, намѣреваясь уничтожить волю фундатора и желаніе всѣхъ помѣщиковъ, въ Ковенскомъ уѣздѣ жительствующихъ. По окончаніи таковаго дѣлопроизводства, слѣдователи 28 іюня 1823 года заключили: поелику свидѣтели грекоуніат-

скаго исповѣданія 16 человѣкъ подъ присягою удостовѣряютъ, что прихожанъ уніатовъ не малое число принадлежитъ къ Вилунской церквѣ и что сія церковь непремѣнно нужна, а дабы она была какимъ препятствіемъ для Кронской грекороссійской церкви, того по слѣдствію не открыто, да и свидѣтели, прихожане Кронской церкви, подъ присягою утвердили, что Вилунская церковь ни имъ, ни церкви Кронской въ обрядахъ религіи никакого не дѣлаетъ препятствія, и администраторъ священникъ Аренъ никогда ихъ въ унію не совращалъ; Иванъ же Адамовичъ, хотя изъ грекороссійскаго исповѣданія принялъ другое, но однако не уніатское, а римско-католическое и исповѣдаясь по разнымъ мѣстамъ, въ послѣдній разъ былъ у исповѣди пасхальной въ костелѣ Дорсунишскомъ, но у котораго священника — обнаружить слѣдствіемъ не возможно. Почему слѣдователи, находя одного только прихожанина Кронской церкви Ивана Адамовича перешедшаго изъ грекороссійскаго исповѣданія въ римско-католическое, приказали тотчасъ возвратиться въ грекороссійское исповѣданіе. А какъ изъ показанія свидѣтелей и прикосновенныхъ къ дѣлу лицъ, равно очныхъ ставокъ, открыто, что церковь Вилунская никакого препятствія для церкви Кронской и прихожанъ оной не дѣлаетъ, а построена и существуетъ на правилахъ духовныхъ по сдѣланному фундушу и что администраторъ той церкви священникъ Аренъ никакихъ злоупотребленій никогда не дѣлалъ; равномѣрно, поелику помѣщики Ковенскаго уѣзда подали имъ, слѣдователямъ, доношеніе, дабы сія церковь была всегда парафіяльною, какъ для прихожанъ, къ ей причисленныхъ, такъ и для относящихся съ требами изъ барковъ и плотовъ, то они, слѣдователи, признали существованіе ея въ Ковенскомъ повѣтѣ необходимо нужнымъ тѣмъ болѣе, что оная выстроена, освящена и въ приходскую церковь духовенствомъ обращена до изданія въ 1819 году указа; по соображеніи же слѣдствія, произведеннаго грекоуніатскимъ духовенствомъ въ 1815 году оказалось, что далеко большее число прихожанъ въ Вилунскую церковь прибыло, нежели прежде состояло, и что фундушъ, назначенный при оной церквѣ, состоитъ ненарушимымъ. При семъ заключеніи, депутатъ со стороны грекороссійской церкви іеромонахъ Протасій подалъ къ дѣлу противу онаго голосъ, изъясняя, что какъ изъ произведеннаго слѣдствія не открылось, дабы помѣщикъ Орвидъ могъ усправедливить себя, что въ имѣніи его суть уніаты, кромѣ деревни Кравчишекъ, гдѣ оказалось ихъ не болѣе трехъ душъ, да и тѣ не коренные. Сверхъ сего, произведенное оффиціаломъ Мокржицкимъ слѣдствіе, его, Орвида, не оправдываетъ и регистръ уніатскаго священника Арена о причислившихся прихожанахъ не показалъ ихъ коренными, хотя же есть желаніемъ нѣкоторыхъ сосѣднихъ помѣщиковъ, дабы уніатскую церковь оставить для выгодъ, но прошеніе сіе вступило тогда, когда о семъ слѣдствіе возникло, а помѣщикъ Орвидъ и соучастники его суть римскокатолическаго исповѣданія; сверхъ того, поелику покойный фундаторъ Ѳадей Орвидъ по устроеніи и освященіи объявилъ къ Мереченской приписною и только было желаніемъ его обратить оную въ приходскую тогда, когда отъ начальства было бы дозволеніе, хотя же сего нынѣ домогается Францъ Орвидъ, но какъ домогательство таковое противится узаконеніямъ, которыми предписано: 1, не умножать уніатскихъ церквей; 2, не строить тамъ, гдѣ могутъ служить къ совращенію благочестія, а паче буде не окажется полнаго количества приходскихъ дворовъ; какъ же таковые узаконенія прежде построенія Вилунской церкви послѣдовали, то на основаніи оныхъ надлежало бъ и оную закрыть, а если по желанію покойнаго Ѳадея Орвида оставить въ существованіи, то не приходскою, а приписною къ Мереченской приходской церквѣ съ подтвержденіемъ, дабы священникъ въ Вилунцахъ не жительство-

валъ, но изъ Мереча для нѣкоторыхъ нуждъ токмо пріѣзжалъ бы, и наконецъ, буде узаконеніямъ не противно, то оную церковь превратить въ римскокатолическій костелъ, а симъ способомъ вѣрно прекратятся споры между церквами Кронскою и Вилунскою; 3, Ковенскій земскій исправникъ послѣ представленія выше означеннаго изслѣдованія при рапортѣ отъ 5 ноября 1823 года за № 694 то же представилъ препровожденные къ нему при предложеніи г. гражданскаго губернатора бумаги Кронскаго священника Мироновича всего 8 штукъ, относящіеся къ означенному изслѣдованію для пріобщенія къ оному, изъ числа коихъ явствуетъ, какъ то: а) съ подлиннаго отзыва въ слѣдственную коммисію Кронской Троицкой церкви священника Петра Мироновича отъ 27 іюня 1823 года, которымъ просилъ слѣдственную коммисію снабдить его метрическими книгами и исповѣдными росписями уніатской Вилунской церкви за бытность при оной священника Арена, буде имъ таковыя къ слѣдствію представленны, для дачи противу оныхъ въ неправильности ихъ опроверженія; б) съ подлинной надписи на таковомъ отзывѣ слѣдственною коммисіею того жъ 27 іюня учиненной, что въ указѣ Виленскаго губернскаго правленія на счетъ истребованія отъ священника Арена и пріобщенія къ дѣлу метрическихъ книгъ ничего не сказано, да и священникъ Мироновичъ съ требованіемъ своимъ о семъ вошелъ поздно, а именно, при окончаніи начатаго слѣдствія, то объявить ему, дабы удовлетворенія своего желанія просилъ по порядку, законами предписанному, у вышняго начальства, причемъ коммисія приложила копію регистра прихожанамъ Вилунской церкви, отъ священника Арена къ слѣдствію представленнаго, по коему таковыхъ показано: въ деревнѣ Кравчишкахъ помѣщика Орвида, во дворѣ имѣнія Езна помѣщика Пепчковскаго, въ деревнѣ Буда, къ имѣнію города Ковно принадлежащей, во дворѣ Пурвянишкахъ помѣщика Лапинскаго, и въ деревнѣ Бландишкахъ Ейсманта, всего мужска 26 и женска 7 душъ, да сверхъ того въ 1823 году въ весеннее время показано бывшихъ въ Вилунской церквѣ у пасхальной исповѣди уніатскаго исповѣданія людей мужескаго пола всего 165 душъ; в) съ подлиннаго отзыва въ вышеозначенную слѣдственную коммисію Кронской церкви священника Петра Мироновича отъ 28 іюня 1823 года за № 134 поданнаго: 1-е, что регистръ прихожанъ Вилунской церкви не заслуживаетъ уваженія и не можетъ быть неоспоримымъ доказательствомъ, потому что оный безъ скрѣпы благочиннаго, духовнаго правленія и уніатской духовной консисторіи, и что по оному не означено лѣтъ прихожанамъ и не изъяснено, коренные-ли они или вольные или же другаго какого сословія, а потому священникъ Арепъ долженъ въ доказательство сего представить метрическія книги и исповѣдныя росписи; 2-е, что касается до мызъ и деревень, показанныхъ по регистру и составляющихъ приходъ Вилунской церкви, состоящихъ въ разстояніи, по тому регистру показанномъ, онъ, священникъ Мироновичъ, согласенъ, кромѣ двора Езна, въ 11 верстахъ отъ той церкви состоящаго; 3-е, что относится уніатскихъ прихожанъ въ имѣніи помѣщика Францишка Орвида въ деревнѣ Кравчишкахъ, по случаю жительства тамъ благочестивыхъ прихожанъ, бывая онъ въ той деревнѣ, не слышалъ, дабы они исповѣдали уніатскую религію, однако если Ковальскій плебанъ римскокатолическій ксендзъ признаетъ сихъ людей дѣйствителными уніатами и утвердитъ присягою, тогда онъ, священникъ Мироновичъ, дѣло объ нихъ кончитъ; во дворѣ же Езнѣ дворовые служители собраны по распоряженію помѣщика изъ другихъ его помѣстьевъ и мѣстечка Головчина изъ Могилевской губерніи, несмежной съ Виленскою губерніею, и по волѣ помѣщика число служителей его можетъ прибавляться и уменьшаться, что

самое существуетъ и во дворѣ Пурвяникахъ; слѣдственно, посему ихъ признавать коренными жителями и прихожанами Вилунской церкви невозможно; а жители деревни Буды, Ковенской городской думѣ принадлежащей, до устройства въ Вилунцахъ церкви относились съ требами въ Мречанскую приходскую церковь и въ Виленскій базиліанскій монастырь, въ которые и нынѣ относиться могутъ; и наконецъ деревня Баландишки съ имѣніемъ Орвида несмежна, существуетъ въ Евейскомъ благочестивомъ приходѣ и положеніе имѣетъ въ Трокскомъ повѣтѣ, почему Вилунская церковь распространила приходъ свой въ другой уѣздъ и другой благочестивый Евейскій приходъ; а какъ жители сказанной деревни были прихожанами Виленскихъ базиліановъ, то и нынѣ могутъ при нихъ остаться; что же относится людей уніатскаго исповѣданія, приходящихъ на баркахъ и плотахъ, коихъ священникъ Аренъ показалъ бывшими у него въ 1823 году въ исповѣди 165 душъ, то противу сего священникъ Мироновичъ изъясняетъ: что рѣка Нѣманъ отъ Вилунской церкви протекаетъ въ разстояніи за милю, а потому для сплавливающихъ плоты и барки людей нѣтъ никакой удобности; сухопутный же путь, по коему возвращаются рабочіе изъ барокъ и плотовъ, разстояніемъ отъ церкви въ одну версту и проходящимъ открывается удобность, ибо они возвращаются по дорогѣ, существующей около мѣстечка Мереча, въ которомъ состоитъ уніатская церковь, священникъ же Аренъ, показывая бывшихъ у него въ исповѣди таковаго рода людей не объясняетъ ихъ мѣста жительства, именъ и прозваній; г) съ копіи протеста духовнаго грекороссійскаго исповѣданія депутата іеромонаха Протасія, поданнаго имъ къ слѣдственному дѣлу, значутся тѣ самыя обстоятельства, какія изъяснены выше, при окончаніи выписки изъ слѣдственнаго дѣла и д) съ подлиннаго рапорта того депутата отъ 29 іюня 1823 года, писаннаго на имя Виленскаго Свято-Духова монастыря настоятеля архимандрита Іоиля, что онъ, представляя всѣ упомянутые подъ литерами: а, б, в, г, бумаги, доноситъ, что существованіе Вилунской уніатской церкви тамъ вовсе ненужно; что священникъ Петръ Мироновичъ во время слѣдствія доказалъ, что прихожане его, именно: Иванъ Ярмоловичъ, Екатерина Андреева и Стефанида Михайловна совращены были изъ благочестія на унію по поводу новоустроенной въ Вилунцахъ церкви, а въ 1823 году кронскій прихожанинъ Иванъ Адамовичъ, по подозрѣнію его, священника Мироновича, былъ тоже въ унію совращенъ, помимо же того дѣлается непорядокъ въ Кронскомъ приходѣ, служащій къ разврату и соблазну благочестивыхъ прихожанъ, ибо мимо вѣденія Кронской церкви самими крестьянами преданы погребенію при Вилунской церквѣ Стефанида Михайлова и Степанъ Шатевичъ, о каковыхъ противу религіи погребеніяхъ уніатскій священникъ хотя зналъ, но до свѣдѣнія Кронскаго священника не доводилъ. 5-ое, Минская грекороссійская духовная консисторія отношеніемъ отъ 27 октября 1823 года требуетъ означенное слѣдственное дѣло отослать на разсмотрѣніе къ г. министру духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія и о послѣдующемъ увѣдомить консисторію; здѣшній же г. гражданскій губернаторъ и кавалеръ отъ 21 ноября того жъ года предлагаетъ сдѣлать по тому слѣдствію законное постановленіе, изъ онаго къ дѣламъ его превосходительства передать копію съ изъясненіемъ объ оказавшемя по слѣдствію. Опредѣлило: изъ выше писаннаго явствуетъ: здѣшній г. гражданскій губернаторъ, препровождая при предложеніи копію съ отношенія бывшаго министра духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія на имя Литовскаго г. военнаго губернатора и кавалера послѣдовавшаго о произведеніи черезъ гражданскаго чиновника при бытности со стороны духовной грекороссійскаго

и грекоуніатскаго исповѣданія депутатовъ о построенной Ковенскаго повѣта въ деревнѣ Вилунцахъ, къ имѣнію помѣщика Орвида принадлежащей грекоуніатской церкви, предлагалъ по соображеніи того отношенія съ дѣломъ учинить къ выполненію онаго законное постановленіе, по произведеніи же, въ слѣдствіе предписанія сего правленія, Ковенскимъ земскимъ исправникомъ при бытности депутатовъ грекороссійскаго и грекоуніатскаго духовенства о помянутой церквѣ изслѣдованія, онъ же г. гражданскій губернаторъ отъ 21 ноября 1823 года предлагаетъ сдѣлать по оному законное постановленіе и къ дѣламъ его превосходительства передать копію съ изъясненіемъ объ оказавшемся по слѣдствію, а г. министръ духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія выше прописаннымъ отношеніемъ проситъ токмо извѣстить его г. министра то же объ оказавшемся по слѣдствію касательно построенной въ деревнѣ Вилунцахъ уніатской церкви: для того, не входя въ разсмотрѣніе помянутаго слѣдствія, для извѣщенія г. министра народнаго просвѣщенія о томъ, что по оному открылось и какого содержанія поданъ къ слѣдствію противу заключенія слѣдователей протестъ депутатомъ грекороссійскаго исповѣданія іеромонахомъ Протасіемъ, передать копію сей журнальной статьи къ дѣламъ г. гражданскаго губернатора, а Минскую грекороссійскую и Виленскую грекоуніатскую духовныя консисторіи увѣдомить отношеніями, предоставивъ разсмотрѣнію духовнаго, изъ нихъ первой, суда поступки Ивана Адамовича и Екатерины Козловой, которые бывъ, какъ по произведенному изслѣдованію открылось, грекороссійскаго исповѣданія, первый изъ нихъ принялъ вѣру римскокатолическую, а вторая, въ противность правилъ религіи, была одинъ разъ въ исповѣди у священника грекоуніатскаго исповѣданія Арена, съ тѣмъ чтобы благоволила о послѣдующемъ увѣдомить сіе правленіе. (*л. 102—127*).

1830 г. марта 8. № 2126. Указъ Св. Синода Анатолію архіепископу Минскому и Литовскому.

По указу его императорскаго величества Святѣйшій Правительствующій Синодъ слушали предложенный г. синодальнымъ оберъ-прокуроромъ княземъ Петромъ Сергѣевичемъ Мещерскимъ на усмотрѣніе Св. Синода списокъ съ отношенія къ нему главноуправляющаго духовными дѣлами иностранныхъ исповѣданій съ прописаніемъ утвержденнаго Правительствующимъ Сенатомъ рѣшенія грекоуніатской духовной коллегіи по дѣлу о существующей въ Виленской губ., при деревнѣ Вилунцахъ, грекоуніатской каменной каплицѣ, изъ коего видно: въ декабрѣ 1821 года Виленское губернское начальство представило на разрѣшеніе бывшаго министра духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія о требованіи Минской грекороссійской духовной консисторіи, чтобы закрыть построенную въ Ковенскомъ повѣтѣ Виленской губ., при деревнѣ Вилунцахъ, грекоуніатскую каменную церковь, такъ какъ оная не имѣетъ прихода и по весьма близкому разстоянію отъ прихожанъ Кронской грекороссійской церкви предстоитъ опасенье, что люди господствующаго исповѣданія могутъ быть совращаемы въ унію. Вслѣдствіе сего требуемы были объясненія отъ управляющаго Виленскою грекоуніатскою уже упраздненною епархіею Головни, и который донесъ, что помѣщикъ Орвидъ, не имѣя вблизи имѣнія своего Плитники грекоуніатской церкви, выстроилъ въ деревнѣ Вилунцахъ въ 1811 году для себя и для своихъ крестьянъ грекоуніатскаго обряда каменную каплицу, которая въ 1813 году была объявлена филіальною Мерецкой приходской церкви, а въ 1815 году, по опредѣленію Виленской грекоуніатской консисторіи, обращена въ церковь приходскую. Епископъ Головня, основываясь на показаніяхъ Орвида, объяснялъ, что какъ въ его имѣніи, такъ и сосѣднихъ

помѣщиковъ находится не малое число уніатовъ и что многіе приходящіе на баркахъ люди требуютъ также грекоуніатскаго священника для исповѣди и причащенія святымъ тайнамъ. Напротивъ того Кронскій грекороссійскій священникъ доноситъ, что Орвидъ и его семейство содержитъ исповѣданіе римскокатолическое и что онъ построилъ церковь не для себя, ибо она находится отъ господскаго дома въ двухъ верстахъ, и не для своихъ крестьянъ, кои также римскокатолическаго обряда, и что унитовъ въ окрестности находится только 10 душъ обоего пола, да и тѣ принадлежатъ другимъ помѣщикамъ, почти несмежнымъ съ Орвидомъ. По таковымъ несогласнымъ показаніямъ признано было за нужное произвести черезъ гражданскихъ чиновниковъ при депутатахъ отъ духовенства грекороссійскаго и грекоуніатскаго исповѣданія изслѣдованіе, какіе именно прихожане причисленны къ помянутой новоустроенной грекоуніатской церкви, въ какомъ разстояніи живутъ они и сколько людей сего исповѣданія имѣется въ помѣстьи у Орвида. Въ мартѣ минувшаго 1829 года Литовскій военный губернаторъ сообщилъ ему копію съ журнала Виленскаго губернскаго правленія, въ коемъ означено произведенное Ковенскимъ земскимъ исправникомъ, при депутатахъ грекороссійскаго и уніатскаго духовенства слѣдствіе, изъ коего между прочимъ видно, что при Вилунской церквѣ прихожанъ грекоунитскаго исповѣданія, живущихъ въ разныхъ помѣщичьихъ селеніяхъ, въ 2 уѣздахъ, съ небольшимъ 30 душъ неосѣдлыхъ и въ томъ числѣ въ имѣніи помѣщика Орвида трое, и подтверждаются жалобы духовенства грекороссійскаго на уніатское въ отправленіи послѣднимъ требъ для людей православнаго исповѣданія, черезъ что они отдѣлялись отъ своей церкви. Къ устраненію дальнѣйшихъ безпорядковъ духовенство грекороссійское предлагало между прочимъ, чтобы Валунскую церковь отдать въ вѣдомство духовенства римскокатолическаго, буде сіе не противно узаконеніямъ. Грекоуніатская духовная коллегія, которой предложено было разсмотрѣть сіе дѣло, донесла, что какъ изъ слѣдствія оказывается, что въ церкви Вилунской пользуется духовными требами не малое число людей грекоуніатскаго исповѣданія, проходящихъ на баркахъ и плотахъ по рѣкѣ Нѣманѣ, сверхъ 53 человѣкъ въ тѣхъ мѣстахъ живущихъ, и кои съ отдачею сей церкви въ вѣдомство римскокатолическаго духовенства остались бы безъ надлежащаго духовнаго назиданія и призрѣнія по уставу своего обряда, легко моглибы уклониться въ обрядъ римскій, то коллегія признаетъ невмѣстнымъ исключить церковь Вилунскую изъ вѣдомства грекоуніатскаго. Но какъ требованіе въ Вилунцахъ постояннаго уніатскаго священника для малаго числа уніатовъ не весьма нужно и притомъ даетъ поводъ къ совращенію людей грекороссійскаго исповѣданія, къ жалобамъ духовенства сего обряда, то коллегія, полагая находящагося тамъ уніатскаго священника перевести къ другому приходу и на будущее время постояннаго священника къ церкви Вилунской не назначать и считать оную приписною къ Мерецкой приходской церкви, какъ сіе и было съ 1811 года; священнику же церкви Мерецкой весьма удобно исполнять, ибо оная церковь не имѣетъ грекоуніатскихъ прихожанъ и фундушъ ея состоитъ только изъ 6 волокъ земли. Находя съ своей стороны, что сихъ распоряженій довольно будетъ для прекращенія безпорядковъ, на кои жаловалось грекороссійское духовенство Минской Литовской епархіи, онъ представлялъ о заключеніи Грекоуніатской коллегіи на благоусмотрѣніе Правительствующаго Сената, который, утвердивъ оное заключеніе, предписалъ для надлежащаго по оному исполненія грекоуніатской коллегіи и губернскому начальству. Приказали: съ прописаніемъ отношенія г. главноуправляющаго духовными дѣлами и утвержденнымъ Правитель-

ствующимъ Сенатомъ рѣшеніи Грекоуніатской коллегіи, касательно существованія Виленской губ. при деревнѣ Вилунцахъ грекороссійской каменной каплицы къ вашему высокопреосвященству послать указъ съ тѣмъ, чтобы обращено было вниманіе на то: будетъ ли сдѣланное о каплицѣ распоряженіе достаточно къ огражденію людей православнаго исповѣданія отъ совращенія въ унію и о послѣдующемъ донесть Св. Синоду. Марта 8 дня 1830 года.

Резолюція архіепископа Анатолія:

„1830 года марта 19 дня. Съ прописаніемъ сего Кронскому священнику послать укаэъ и требовать отъ него свѣдѣній: отправляется ли въ оной каменной унитской каплицѣ богослуженіе, не входятъ ли въ оную люди православнаго исповѣданія, въ какомъ разстояніи оная каплица отъ Кронской церкви, часто ли пріѣзжаетъ уніатскій священникъ во оную каплицу, не исправляетъ ли онъ христіанскихъ требъ нашимъ, относятся ли къ нему проѣзжающіе на судахъ по Нѣману и не видно ли причинъ къ опасенію для людей православнаго исповѣданія, чтобы они не были совращаемы въ унію". (*л. 141—142*).

1830 г. мая 8. Святѣйшему Правительствующему Синоду Анатолія архіепископа Минскаго и Литовскаго рапортъ.

Во исполненіе указа Святѣйшаго Правительствующаго Синода отъ 8 числа марта сего года за № 2126 ко мнѣ послѣдовавшаго, коимъ велѣно обратить вниманіе на то: будетъ ли достаточно сдѣланное Грекоуніатскою коллегіею о Вилунской каплицѣ распоряженіе къ огражденію людей православнаго исповѣданія отъ совращенія въ унію, послѣ переведенія находящагося при оной каплицѣ священника къ другому приходу, не назначая на будущее время къ ней другаго и считая таковую каплицу приписною къ Мерецкой приходской церкви,—предписано было Кронскому священнику Іоанну Барановскому доставить свѣдѣнія: относятся ли къ Вилунскому уніатскому священнику проѣзжающіе на судахъ по Нѣману и не видно ли причинъ къ опасенію для людей православнаго исповѣданія, когда Вилунская каплица будетъ приписана къ Мерецкой уніатской церквѣ съ предоставленіемъ тамошнему приходскому священнику временно пріѣзжать въ Вилунцы для исправленія христіанскихъ требъ уніатамъ. На сіе священникъ Баранонскій отвѣтствовалъ, что при такомъ распоряженіи онъ не находитъ причинъ къ опасенію для людей грекороссійскаго исповѣданія. А относятся ли къ выше упомянутому уніатскому священнику пріѣзжающіе на судахъ по рѣкѣ Нѣманѣ, сего онъ, Барановскій, ни отъ кого не могъ узнать, кромѣ того только, что оный священникъ самъ показываетъ, но кажется, что проѣзжающіе на судахъ люди не относятся къ нему съ требами, потому что оная каплица находится въ сторонѣ отъ судоходной рѣки Нѣмана за семь верстъ. Поелику же Грекоуніатская коллегія полагаетъ обязанность на священника Мерецкой церкви, чтобы онъ являлся по временамъ въ Вилунскую каплицу для отправленія духовныхъ требъ тамошнимъ уніатамъ, особенно тогда, когда проходятъ барки и плоты, то изъ сего распоряженія можетъ быть извлекаемо право пріѣзжать туда и на все лѣто, а при таковыхъ его посѣщеніяхъ грекороссійская церковь не можетъ быть обезпечена, да и невѣроятно, чтобы люди уніатскаго исповѣданія, пріѣзжающіе на баркахъ, когда либо посѣщали Вилунскую каплицу по разстоянію ея за 7 верстъ отъ Нѣмана и по занятію тѣхъ людей обыкновенно только наемными работами, не позволяющими отъ плывущихъ судовъ отлучаться въ такія путешествія. Для того нужнымъ почитаю предоставить мерецкому уніатскому священнику пріѣзжать въ деревню Вилунцы только по требованіямъ въ нарочитые праздники съ

устраненіемъ всякаго предлога къ пребыванію тамъ далѣе одного дня послѣ исправленія требъ христіанскихъ или священнодѣйствія. О чемъ Святѣйшему Правительствующему Синоду на благоразсмотрѣніе нижайше рапортую. 1830 г. мая 8. (*Черновое, л. 158*).

1831 г. марта 24. Указъ Св. Синода Анатолію архіепископу Минскому.

По указу его императорскаго величества Св. Правительствующій Синодъ слушали предложеніе г. тайн. сов. синодальнаго оберъпрокурора и кавалера князя Петра Сергѣевича Мещерскаго, что вслѣдствіе опредѣленія Св. Синода отъ 7 ноября 1830 г. относился онъ г. оберъпрокуроръ къ состоящему въ должности главноуправляющаго духовными дѣлами иностранныхъ исповѣданій о представленіи вашего преосвященства, чтобы священнику Мерецкой грекоунитской приходской церкви, къ коей, по распоряженію Грекоунитской духовной коллегіи, утвержденному Правительствующимъ Сенатомъ, присоединена каплица въ селеніи Вилунцахъ въ Виленской губерніи, было предоставлено пріѣзжать въ означенное селеніе только по требованіямъ и въ нарочитые праздники съ устраненіемъ всякаго предлога къ пребыванію тамъ послѣ исправленія требъ или священнослуженія. И что нынѣ онъ, состоящій въ должности главноуправляющаго духовными дѣлами иностранныхъ исповѣданій, увѣдомилъ его, г. оберъпрокурора, что отъ Грекоунитской коллегіи предписано Литовской грекоунитской консисторіи, чтобы она по соображеніи мѣстныхъ обстоятельствъ назначила время, въ которое священникъ Мерецкой церкви долженъ пріѣзжать въ Вилунскую каплицу для отправленія богослуженія, не стѣсняя его однакожъ въ отправленіи требъ для тамошнихъ прихожанъ, такъ чтобы онъ могъ пріѣзжать туда на всякое требованіе. О семъ распоряженіи онъ, г. синодальный оберъпрокуроръ, предложилъ Св. Синоду. И по учиненной справкѣ, что означенное опредѣленіе Св. Синода отъ 7 ноября 1830 года послѣдовало по рапорту отъ вашего преосвященства отъ 8 мая того жъ года, приказали: о семъ отзывѣ г. главноуправляющаго духовными дѣлами иностранныхъ исповѣданій вашему преосвященству дать знать указомъ. Марта 24 дня 1831 г.

Дѣло № 754, л. 160.

176.

1821—1823. Дѣло по рапорту заблудовскихъ священниковъ Загоровскаго и Бирюковича съ представленіемъ документа, даннаго княгинею Маріею Радивиловною, на полтораста тысячъ злотыхъ польскихъ для Заблудовскаго монастыря. № 904.

Послѣ пожара въ Заблудовѣ, истребившаго между прочимъ Заблудовскую церковь, священники Загоровскій и Бирюковичъ, разбирая спасенные отъ пожара дѣла и документы, нашли между прочимъ духовное завѣщаніе кн. Маріи Янушевой Радивиловой, урож. молдавской господаровны, въ пользу разныхъ православныхъ монастырей и церквей, въ томъ числѣ и въ пользу Заблудовской церкви 150.000 злотыхъ польскихъ. Документъ этотъ представленъ ими въ Минскую консисторію съ просьбою о взысканіи по нему записанной Заблудовской церкви суммы. Минская консисторія препроводила копію этого документа въ Радивиловскую коммиссію съ просьбою сдѣлать по нему удовлетвореніе, а въ Виленское губернское правленіе съ просьбою предписать губернскому прокурору и губернскому стряпчему имѣть наблюденіе за скорѣйшимъ рѣшеніемъ этого дѣла. Губернское правленіе отклонило требованіе консисторіи, какъ несогласное съ постановленіями о губернск. прокурорахъ и стряпчихъ.

Радивиловская комиссія препроводила въ Минскую консисторію, въ отвѣтъ по возбужденной ею исковой претензіи, представленіе прокуратора массы Радивиловскихъ имѣній, въ которомъ подробно изложивъ всѣ обстоятельства, послѣдовавшія послѣ кончины княгини Маріи Янушевой Радивиловой, прокураторъ доказывалъ, что духовное завѣщаніе княгини Маріи Радивиловой—подложное, написанное духовникомъ ея Мартіаномъ Волосовичомъ на одномъ изъ похищенныхъ имъ бланкетовъ, съ вѣдома и согласія настоятеля Виленскаго Св. Духова монастыря Іосифа Нелюбовича Тукальскаго. Опекунъ малолѣтней дочери Януша Радивила Анны Маріи Богуславъ Радивилъ возбудилъ уголовное дѣло противъ Мартіана Волосовича по поводу будто бы похищенія имъ разныхъ драгоцѣнныхъ вещей, оставшихся по смерти Маріи господаровны молдавской Радивиловой и составленія подложнаго духовнаго завѣщанія отъ ея имени. Дѣлу этому почему-то не былъ данъ надлежащій ходъ; по смерти Богуслава Радивила всѣ имѣнія Януша и Богуслава Радивиловъ достались Людвикѣ Каролинѣ Радивиловой, отъ имени которой заключена была мировая сдѣлка (1683 и 1688) съ настоятелемъ Виленскаго Св. Духова монастыря, который отъ имени другихъ монастырей и церквей (кромѣ Заблудовскаго м.) отрекся отъ всѣхъ записей, составленныхъ отъ имени Маріи молдавской господаровны Радивиловой, и отъ всѣхъ исковъ, возбужденныхъ монастырями и церквами на основаніи этихъ записей; за таковое отреченіе кн. Людвика Радивилова „пожертвовала" 30 тыс. польск. злотыхъ. По уплатѣ этой суммы, настоятель Св. Духова монастыря Петръ Пашкевичъ съ братскими старшинами выдали квитанцію (1690 г.), коего отрекались отъ всѣхъ документовъ и начатыхъ по нимъ исковъ и отдали ихъ въ руки Радивиловъ, обязавшись за себя и за своихъ преемниковъ не возобновлять болѣе этихъ исковъ подъ зарукою уплаты 30 тысячъ злотыхъ польскихъ, въ случаѣ нарушенія этого условія. На основаніи этой квитанціи и „заруки" въ ней прописанной, прокураторъ Радивиловскихъ имѣній требовалъ взысканія съ архіепископа Минскаго 30 т. злотыхъ польскихъ за незаконно начатый имъ искъ. Минская консисторія признала доводы прокуратора Радивиловскихъ имѣній недоказательными, шаткими; что начальникъ и братья Виленскаго монастыря, судя по объясненію прокуратора, были подкуплены со стороны администраціи Радивиловскихъ имѣній и прекратили процессъ, получивъ за то 30 т. злотыхъ, и мировая ихъ сдѣлка, заключенная за счетъ другихъ монастырей, ничего не значитъ. Такъ какъ достоинство представленнаго Заблудовскими священниками документа, какъ видно изъ объясненія прокуратора, нигдѣ въ присутственныхъ мѣстахъ не опорочено, давность же земская на опроверженіе его администраціею радивиловскихъ имѣній пропущена, то, по мнѣнію консисторіи, безъ дальнѣйшихъ разбирательствъ надлежитъ оный фундушъ привесть въ дѣйствіе. Комиссія Радивиловская, опираясь исключительно на доводы, приведенные прокураторомъ въ его представленіи, въ удовлетвореніи по предъявленному Минскою консисторіею иску отказала.

1821 г. іюля 14. Въ Минскую духовную консисторію Заблудовскаго Успенскаго монастыря рапортъ.

Послѣ пожара сего іюня 5-го числа, сдѣлавшагося въ мѣстечкѣ Заблудовѣ, найдя я между разбирательствомъ монастырскихъ бумагъ три документа, въ одной силѣ писанные 1660 года генваря 24 дня и оный признанный и экстрактомъ вынятый, въ которомъ именно сказано: что „я, княгиня Марія господаровна молдавская Янушева Радзивиллова, воеводина гетмановая В. Кн. Литовскаго, надаю и записываю на оный Заблудовскій монастырь шесть кроць ста тысячи злотыхъ польскихъ". Нынѣ же не имѣемъ мы ни откуда никакой помощи для выстроенія какъ церкви, колокольни, такъ и жилыхъ комнатъ и прочаго, то представляя при семъ оный документъ на благоразсмотрѣніе Минской духовной консисторіи, покорнѣйше просимъ не оставить учинить о семъ свое начальственное положеніе; ибо нѣтъ при нынѣшнихъ худыхъ временахъ ни откуда никакого больше способа, и черезъ невыстройку церкви, живя прихожане между иновѣрцами, аки между волками, могутъ всѣ развратиться и разойтись по одному, а мы, пастыри, имѣя врученное намъ стадо, дабы на случай не подпали за такую оплошность суду и не дали бы во всемъ предъ Богомъ и начальствомъ отвѣта. Священникъ Іоаннъ Загоровскій. Священникъ Ѳеодоръ Бирюковичъ. 14 іюня 1821 г. Заблудовъ.

1821 г. сентября 27. Минской духовной консисторіи архіепископу Анатолію докладъ.

Въ сей консисторіи слушали рапортъ Заблудовскаго Успенскаго монастыря священника Іоанна Загоровскаго и Θедора Бирюковича отъ 14 минувшаго іюня, при которомъ представляя документъ княгини Маріи Радзивилловой, экстрактомъ изъ книгъ Пинскаго гродскаго суда 1733 года мая 10 дня выданный, просятъ о взысканіи съ кого слѣдуетъ записанныхъ по оному документу для Заблудовскаго монастыря 600 тысячъ злотыхъ польскихъ, учинить разсмотрѣніе, а изъ документа того, 1659 года ноября 20 дня въ Любечу при свидѣтеляхъ писаннаго, а въ Пинскомъ градскомъ повѣтовомъ судѣ Пинскаго монастыря намѣстникомъ іеромонахомъ Антоніемъ Васильевичемъ Скаминскимъ 1660 г. генваря 24 дня признаннаго, значится такъ: „Я Марія княгиня владѣтельница земель Молдавскихъ Янушова Радзивиллова, воеводзина Виленская, гетманова В. Кн. Литовскаго, казимирская, борисовская, сейвейская, вилкиская и проч. старостина, извѣстно дѣлаю и признаваю тымъ моимъ добровольнымъ записомъ, кому бы о томъ вѣдать надлежало, что я имѣя по общимъ узаконеніямъ волю какъ угодно распоряжать своею собственностію и сообразуясь воли и намѣренію покойнаго мужа моего князя Януша Радзивилла, воеводы виленскаго, гетмана В. Кн. Литовскаго, желаю, чтобы запись моя и память благодѣянія на вѣчныя времена была дѣйствительною, монастырь въ мѣстѣ Заблудовѣ при церквѣ Успенія Пресвятыя Богородицы, который еще за жизни мужа моего помянутаго князя Радзивилла отданъ подъ управленіе и распоряженіе братства монастыря при церквѣ Святаго Духа, не въ уніи въ Вильнѣ состоящаго, въ томъ мѣстѣ Заблудовѣ заложенъ для монаховъ закону Св. Василія. Почему для большаго размноженія славы Божіей и для воспитанія и наукъ церковныхъ православныхъ грекороссійскихъ християнскихъ дѣтей, на училища русскія и латинскія (то есть коллегіумъ) изъ моей собственной суммы, мнѣ покойнымъ мужемъ моимъ записанной 600 тысячъ злотыхъ польскихъ на имѣніяхъ Заблудовѣ въ Гродненскомъ и Бѣлицѣ въ Лидскомъ повѣтахъ лежащихъ внесенной и записанной, фундовала полтораста тысячъ злотыхъ польскихъ суммы, изъ той шестисотъ тысячной суммы на вышепомянутый Заблудовскій монастырь и на школы, которыя при немъ будутъ, также на церковь Св. Духа Виленскую и на монастыри, для монаховъ и монахинь, при ней состоящія, внося такую полтораста тысячъ злотыхъ польскихъ сумму на фольварокъ мой Жуковщизна называемый съ деревнями до Заблудовскаго имѣнія принадлежащій, также на деревню „Фольваркъ Мейскій (Folwark Mieyski) названную, волокъ сто подъ собою имѣющую, отъ имѣнія Заблудова отдѣленную, на вѣчныя времена записала и особливый на то высокопреподобному отцу Іосифу Нелѣбовичу Тукальскому, архимандриту Лѣщинскому, старшему Виленскому и преемникамъ его, листъ добровольный вѣчистый записъ (на коемъ все обширней и справедливѣй изяснено есть), отъ себя дала, который тотъ листъ вѣчно фундаційный записъ нынѣшнимъ листомъ, въ подтвержденіе онаго даннымъ, записываю и обовязываюсь, что въ будущемъ 1660 году предъ судомъ земскимъ Новогрудскимъ въ Новогрудку на рокахъ Богоявленскихъ по третьемъ возваніи съ утра дня судоваго, а за неокончаніемъ тыхъ роковъ, на другихъ первыхъ по оныхъ въ Новогрудку происходящихъ также по третьимъ возваніи съ утра лично признать имѣю и повинна буду подъ заплатою полтораста тысячъ злотыхъ польскихъ и награжденіемъ убытковъ. А если бы я княгиня или позабывши или по другимъ какимъ причинамъ означеннаго фун-

дацiйнаго записа моего, на помянутыхъ срокахъ непризнала и просрочила, тогда за то поимянованные убытки безъ всякаго доводу и присяги отцу старшему Виленскому нынѣшнему, наступающимъ по немъ и каждому, належно тотъ фундушъ мой имѣющему, наградить имѣю и повинна буду, о каковое непризнанiе листа и записа моего фундацiйнаго а также о поруки и шкоды отцу Тукальскому, нынѣшнему Виленскому старшему и по немъ наступающимъ начальникамъ, даю вольность и позволяю меня до всякаго какого нибудь воеводства и повѣта земскаго и гродскаго, также главнаго трибунальнаго короннаго и задворнаго ассесорскаго суда порядкомъ правнымъ запозвать, а я за таковымъ позвомъ предъ всякимъ судомъ и урядомъ, незащищаясь никакими неправными а болѣе несправедливыми отговорками и лично ставши, безъ всякихъ исключенiй, оборонъ и аппелляцiй удовлетворить имѣю и повинна буду, а судъ и урядъ всякiй, какъ за явкою, такъ и неявкою моею, смотря только на оный листъ, тотъ фундацiйный записъ признать обязанъ повелѣть, а за непризнанiе онаго въ срокъ убытки на всякомъ имѣнiи моемъ, движимыхъ денежныхъ суммахъ гдѣ нибудь будущихъ указавши, взысканiе произвесть имѣетъ и властенъ будетъ, а по учиненiи за поруки и шкоды отправы тотъ мой фундушъ подъ столь великими, какъ декретомъ велѣно будетъ, поруками безъ всякаго, какъ суда о неправный судъ, такъ равно и стороны о заочный переводъ права, затрудненiя признать имѣю и повинна буду". Положили мнѣнiе: Поелику фундуши духовныхъ имѣнiй, состоящихъ подъ защитою и правомъ наравнѣ съ казенными имѣнiями, не могутъ быть никѣмъ нарушены и ни въ какомъ разѣ безъ высочайшей воли уничтожены или отмѣнены, какъ равно и фундушевая, на вѣчныя времена княгини Марiи Радзивилловой Заблудовскому и Виленскому монастырямъ на 150 тысячъ польскихъ золотыхъ запись должна существовать и исполняема быть навсегда, то съ приложенiемъ означеннаго экстракта фундуша сообщить въ Виленскую Радзивилловскую коммисiю, дабы она благоволила, какъ о возстановленiи въ силѣ и дѣйствiи отнынѣ напредь онаго фундуша, дабы Заблудовскiй и Виленскiй монастыри безъ задержанiя получали ежегодно записанную сумму изъ того имѣнiя княжескаго, на которомъ обезпечена оная, такъ и о удовлетворенiи за все прошедшее время таковою суммою сполна учинить постановленiе и распоряженiе съ увѣдомленiемъ о томъ духовную консисторiю. А чтобы дѣло сiе безъ продолженiя времени возимѣло скорѣйшее теченiе и окончанiе съ пользою Заблудовскаго и Виленскаго монастырей, отнестись изъ консисторiи въ Виленское губернское правленiе, дабы благоволило ходатайство по оному и настоянiе поручить губернскому прокурору и губернскому казенныхъ дѣлъ стряпчему, увѣдомивъ о послѣдующемъ консисторiю, въ чемъ дать знать архимандриту Iоилю и Заблудовскимъ священникамъ указами.

Резолюцiя архiепископа:

„1821 г. сентября 28. Учинить по сему". (*л. 2*).

1821 г. декабря 21. Литовско-Виленскаго губернскаго правленiя въ Минскую грекороссiйскую духовную консисторiю отношенiе.

По отношенiю оной консисторiи отъ 30-го минувшаго сентября съ № 2584-мъ послѣдовавшему о взысканiи съ княгини Марiи Радзивилловой 600 тысячъ золотыхъ польскихъ, отказанныхъ ею для Заблудовскаго монастыря, въ семъ правленiи опредѣлено: хотя Минская грекороссiйская духовная консисторiя относится въ сiе правленiе о порученiи гг. губернскимъ про-

курору и казенныхъ дѣлъ стряпчему, дабы они по означенному иску ходатайствовали въ Коммисіи для устройства радзивиловскихъ дѣлъ, въ городѣ Вильнѣ учрежденной, но какъ въ образованіи сей коммисіи не значится того, чтобъ губернскіе прокуроръ и казенныхъ дѣлъ стряпчій могли имѣть въ оной на производство дѣлъ таковое вліяніе, какое имѣютъ въ губернскихъ присутственныхъ мѣстахъ, какъ сія жъ коммисія установлена на особыхъ правилахъ и кромѣ того, хотя дѣла о фундушахъ, духовенству принадлежащихъ, защищаются правомъ казеннымъ, но дабы губернскіе стряпчіе обязаны были по нимъ ходатайствовать, о томъ, ни въ послѣдовавшихъ въ семъ предметѣ указахъ, ниже въ должности ихъ въ высочайшемъ объ управленіи губерній учрежденіи узаконенной, ничего не сказано, да и нѣтъ надобности симъ же принимать на себя по дѣламъ духовенства лицо истца, тогда когда само духовенство обязано и имѣетъ право входить по своимъ претензіямъ во всякое присутственное мѣсто, а долженствующій быть по указанному порядку при разсмотрѣніи сего рода дѣлъ депутатъ съ духовной стороны есть защитникомъ духовной собственности отъ всякаго ущерба, то и дать знать помянутой консисторіи отношеніемъ, что сіе правленіе по выше сказаннымъ причинамъ означеннаго требованія ея удовлетворить не можетъ, а надлежитъ въ произведеніи сказаннаго иска, къ массѣ Радзивилловскихъ имѣній простираемаго, руководствоваться ей правилами, изложенными въ образованіи речепой коммисіи, въ началѣ коего именно сказано: „мы повелѣли и повелѣваемъ, дабы нижеписанное образованіе сіе въ точности было исполнено, яко положительный законъ, нами изданный, вслѣдствіи чего, всѣмъ до кого сіе надлежать будетъ, повелѣваемъ съ тѣмъ непремѣнно сообразоваться",—о чемъ и Коммисію, для устройства Радзивиловскихъ дѣлъ учрежденную, увѣдомить. (*л. 8*).

1822 г. апрѣля 24. Коммисіи для устройства Радзивиловскихъ дѣлъ въ Минскую духовную консисторію отношеніе.

По отношеніямъ оной Консисторіи отъ 30-го сентября и 3-го декабря прошлаго 1821 года, а также отъ 25-го февраля сего года, о оставленіи въ полной силѣ документа, княжною Маріею Радзивиловою, молдавскою господаровною, въ 1659 году ноября 20 дня въ Любчѣ изданнаго, а въ 1660 генваря 24 признаннаго, назначающаго для Виленскаго и Заблудовскаго монастырей фундушевой суммы 150,000 золотыхъ и о приведенія того документа въ надлежащее исполненіе; такъ какъ главный прокураторъ Радзивиловскихъ имѣній при представленіи своемъ въ ту коммисію отъ 22-го прошлаго марта мѣсяца за № 137, прилагая при особой описи разныя доказательства, утверждаетъ, что помянутый искъ простирается несправедливо, и что дѣло объ томъ давно уже кончено. Для того въ сей коммисіи опредѣдено: таковое его прокуратора представленіе, въ переводѣ на россійскій діалектъ, вмѣстѣ съ описью представленнымъ бумагамъ, препроводить при отношеніи въ оную духовную консисторію (и препровождается) съ тѣмъ, дабы благоволила учинить противу онаго объясненіе. (*л. 15*).

1822 г. марта 22. Въ Коммисію для разбора Радзивиловскихъ дѣлъ отъ главнаго прокуратора массы Радзивиловскихъ имѣній представленіе (Переводъ съ польскаго).

Погрѣшность священниковъ Ивана Загоровскаго и Өеодора Бирюковича, представившихъ духовному своему начальству копію документа, будто княжною Маріею Радзивиловою, урожденною Молдавскою господаровною, изданнаго, можетъ быть извинена по той причинѣ, что они могли не знать государственныхъ законовъ и испрашивали разрѣшенія у своего начальства. Но пове-

деніе духовнаго начальства, знающаго совершенно государственныя узаконенія, не можетъ оставаться безъ порицанія. Должно, чтобъ духовное начальство, яко простирающее несправедливый искъ, яко защищающее оный титломъ казенной собственности, было законнымъ образомъ наказано.

Представленный священниками Заблудовскаго монастыря документъ есть не что иное, какъ только оффиціальная копія бланкетнаго письма, будто отъ княжны Маріи господаровны Молдавской княгини Янушовой Радзивиловой, на признаніе фундушеваго документа на Заблудовскій и Виленскій монастыри старшему Виленскаго монастыря Лещинскому архимандриту Іосифу Нелюбовичу выданнаго. Духовное начальство, получивъ таковой документъ, должно было разсудить: можно ли простирать какой-либо искъ и производить тяжбу по одной лишь копіи письма, увѣряющаго о признаніи документа? Можно ли въ какомъ либо присутственномъ мѣстѣ требовать исполненія таковаго документа? Ибо когда упомянутое бланкетное письмо дано только въ томъ, что княгиня Янушева Радзивилова обязывалась признать предъ Новогрудскимъ земскимъ судомъ выданный въ 1660 году священнику архимандритѣ Тукальскому документъ, слѣдовательно, нельзя было требовать другихъ слѣдствій, какъ только тѣхъ, которые прописаны въ упомянутомъ письмѣ, то есть, требовать признанія; а возможно ли начинать объ томъ тяжбу въ 160 лѣтъ? какъ то сдѣлало духовное начальство. Духовное начальство, имѣя въ своихъ рукахъ одну только копію письма, увѣряющаго о признаніи, для чего не изволило разсудить, что по истеченіи 160 лѣтъ нельзя уже требовать признанія такого документа, о признаніи котораго увѣряетъ одна только оставшаяся копія письма, что не только что не можетъ имѣть никакого успѣха, но, напротивъ, подвергнетъ еще отвѣтственности и самое духовное начальство за обезпокоиваніе невинныхъ лицъ. Поспѣшный шагъ сей духовнаго начальства къ тяжбѣ обнаруживаетъ склонность онаго къ ссорѣ тогда, когда оное начальство должно быть примѣромъ любви, мира и тишины. Прокураторія массы имѣній княжны Стефаніи Радзивиловны, резолюціею оной коммисіи бывъ извѣщена о сей претензіи духовенства, не почитала сей шагъ рѣшительнымъ, напротивъ, полагала, что духовное начальство, справясь точнѣе, само сыщетъ причины прекращенія толь несправедливо начатаго иску, а потому не спѣшила съ дачею противу онаго объясненія; но когда время увѣрило, что духовное начальство находитъ пріятность въ тяжебномъ спорѣ, что непремѣннымъ онаго желаніемъ есть простирать къ имѣнію княжны Радзивиловны несправедливую претензію, когда оное начальство возобновило свой искъ толико кратными отношеніями, для того пусть внемлетъ, какая исторія извлечена онымъ изъ забвенія.

Это неоспоримо, что Литовскій подкоморій, а послѣ Виленскій палатинъ и Литовскій гетманъ князь Янушъ Радзивиллъ женился на княжнѣ Маріи, дочери Молдавскаго господаря, князя Базылія (Василія), что записалъ въ ея пользу сумму 600,000 золотыхъ, обезпечивъ оную закладнымъ правомъ на имѣніяхъ своихъ Б ѣ л и ц ѣ, что въ Лидскомъ, и З а б л у д о в ѣ, что въ Гродненскомъ повѣтѣ, какъ объ томъ удостовѣряетъ: въ 1645-мъ году октября 20 дня изданный, а тогожъ мѣсяца 21 числа въ Брестскомъ земскомъ судѣ признанный дарственный закладный документъ. По таковому документу княжна Молдавская господаровна Марія владѣла имѣніями Б ѣ л и ц е ю и З а б л у д о в о м ъ, но когда князь Янушъ Радзивиллъ переказалъ въ ея пользу разныя староства и исходатайствовалъ на ея имя привилегій, когда на имѣніяхъ своихъ Л ю б ч ѣ и О р ш ѣ обезпечилъ дожизненность, тогда княжна Молдавская господаровна Марія, получая въ

свое владѣніе староства Сейвы, Нижайны, Быстржицы, Казимиръ, Вильки, Борисовъ и Ретовское тивунство, чинившее въ то время годоваго дохода слишкомъ 150.000 золотыхъ, а притомъ пожизненное владѣніе имѣнія Любча и Орши, отказалась отъ записанной ей суммы 600,000 золотыхъ и отъ закладнаго владѣнія имѣнія Бѣлицы, возвратила обратно и уничтожила подлинный закладной документъ, какъ объ томъ удостовѣряетъ въ 1654 г. октября 20 дня изданный, а въ 1655 году генваря 13 въ Ошмянскомъ земскомъ судѣ признанный, въ 1662 г. декабря 12 въ Литовскомъ трибуналѣ, а въ 1677 году марта 16 въ Литовскихъ метрикахъ [1]) записанный отказной кассаціонный документъ княгинією Маріею Янушевою Радзивиловою мужу своему выданный. По силѣ таковаго отказнаго документа княгиня Марія Молдавская господаровна Янушева Радзивиллова не имѣла уже никакой денежной суммы на имѣніяхъ своего мужа, но получала толь знатные изъ толь многихъ имѣній пожизненные доходы. Князь Янушъ Радзивиллъ скончался въ началѣ 1656 г., оставивъ одну дочь, прижитую съ княгинією Молдавскою господаровною, княжну Анну Марію Радзивилловну, коей опекуномъ сдѣлался князь Богуславъ Радзивиллъ. Княгиня господаровна Радзивилова, владѣя пожизненно недвижимыми имѣніями, управленіе тѣми имѣніями и доходами съ оныхъ предоставила духовнику своему Мартіану Волосовичу, а въ военное время, для лучшей безопасности, со всею своею свитою пріѣхала на житье въ Слуцкій дворецъ, въ которомъ въ 1660 году генваря 15 скончалась. Священникъ Мартіанъ Волосовичъ, управляя всѣми дѣлами княгини, Молдавской господаровны, Янушевой Радзивиловой, нетолько что собранные имъ съ имѣній большіе доходы употребилъ въ свою пользу, но сверхъ того всѣ бланкеты, печати и драгоцѣнныя вещи, забравъ къ себѣ оныя бумаги, отдалъ Лещинскому архимандриту священнику Іосифу изъ Нелюбова Тукальскому, въ чемъ онъ самъ признался при производствѣ описи оставшемуся послѣ княгини имуществу. Ибо князь Богуславъ Радзивиллъ, яко опекунъ наслѣдницы княжны Анны Маріи Радзивилловны, приказалъ своимъ комисарамъ Казимиру Клопоцкому и Владиславу Гуринову сдѣлать оффиціальную опись, которые, пригласивъ вознаго Станислава Бѣлявскаго и шляхтичей Николая Дубейковскаго и Ивана Керножицкаго, произвели въ 1660 г. генваря 17, а того жъ мѣсяца 30 числа въ Новогрудскомъ гродскомъ судѣ признанную оффиціальную опись [2]), изъ коей прописываются здѣсь слѣдующіе слова: „съ каковыми гг. друзьями, прибывъ въ горницу, въ которой покоилось тѣло блаженной памяти княгини, и нашедъ въ оной духовника покойной княгини священника чернца Мартіяна Волосовича, а также служителей покойной княгини Юрья Байковскаго, Александра Носовича, Ярошу Ягеллу, Базылія Хильксвича, а также ключницу Рендорфову и старшую горничную дѣвицу Анну Корсаковну, спросили мы ихъ, не сдѣлала ли покойная княгиня какихъ либо предъ кончиною распоряженій и кому предоставила исполненіе оныхъ, а также у кого нахо-

---

[1]) По наведеннымъ нами справкамъ въ Виленскомъ Центральномъ Архивѣ оказалось слѣдующее: актовыхъ книгъ Ошмянскаго земскаго суда за 1655 годъ вовсе нѣтъ; актовыя книги Литовскаго трибунала за 1662 г. хотя и существуютъ въ Архивѣ, но документа „отказного“ или „отрекательнаго“ кн. Маріи Янушевой, записаннаго будто бы въ триб. акты 12 декабря 1662 г., нѣтъ, такъ какъ триб. акты *Виленской* каденціи за 1662 г. заканчиваются 26 октября; *Новогрудская* же каденція Литов. трибунала начиналась послѣ Пасхи, которая въ 1662 г. была 9-го апрѣля. Литовскихъ метрикъ въ Вилен. Центр. Архивѣ нѣтъ.

[2]) Актовыя книги Новогрудскаго гродскаго суда за 1660 г. хотя и существуютъ въ Вилен. Центр. Архивѣ, но *описи* имущества кн. Маріи Янушевой Радзивиловой нѣтъ въ актахъ за этотъ годъ.

дятся въ сохраненіи всѣ дѣла, монументы, письма, облиги, денежные капиталы, золото, драгоцѣнные камни, жемчугъ, серебро, церковные снаряды и всѣ прочія недвижимыя вещи, оставшіяся послѣ княгини, желая учинить онымъ порядочную опись и взять оныя въ сохраненіе. На что г. Байковскій вмѣстѣ съ упомянутыми лицами отозвались: что блаженной памяти княгиня не дѣлала никакихъ распоряженій и не оставила духовнаго завѣщанія, что же касается дѣлъ, монументовъ, наличныхъ денегъ, а также золота, драгоцѣнныхъ камней, жемчуга, серебра и церковныхъ снарядовъ, то всѣ таковыя вещи, какъ прежде находились, такъ и теперь находятся въ сохраненіи у духовнаго покойной княгини священника Волосовича. По какому объявленію когда помянутые гг. коммисары потребовали отъ священника Волосовича, чтобъ доставилъ тѣ вещи для учиненія описи онымъ, тогда священникъ Волосовичъ отозвался: что касательно дѣлъ, мунимeнтовъ, писемъ, записей, порожныхъ бланкетовъ на заемныя письма съ подписью княгини составленныхъ, то всѣ оныя бумаги отданы имъ, Волосовичемъ, для безопаснѣйшаго сохраненія начальнику его Лещинскому архимандриту священнику Іосифу изъ Нелюбовичъ Тукальскому; церковные же снаряды, которые, какъ за жизни княгини находились въ его распоряженіи, такъ и нынѣ состоятъ въ его вѣдомствѣ, которымъ готовъ онъ представить подробный списокъ; что же касается всего прочаго недвижимаго имѣнія княгини, то таковое представляетъ онъ при описи, а когда производилось чтеніе той представленной священникомъ Волосовичемъ описи, тогда служители покойной княгини, а именно: гг. Александръ Носовичъ и Хилькевичъ объявили, что въ сей описи не помѣщенъ большой алмазный брачный перстенъ покойной княгини, стоющій 12000 талеровъ, и что оный перстенъ незадолго предъ кончиною княгини былъ ими виденъ, а также не прописано въ описи другихъ драгоцѣнныхъ камней, жемчуга и недвижимыхъ вещей, нѣкоторые же хотя и показаны въ описи, но не представляются на лицо, потому упомянутые служители княгини утвердили: что тотчасъ послѣ кончины княгини священникъ Волосовскій вмѣстѣ съ г. Быковскимъ сами только двое открывали и пересматривали ящикъ покойной княгини съ драгоцѣнными ея вещами. По каковому объявленію тогда гг. коммисары потребовали отъ священника Волосовича доставленія перстня, жемчуга и другихъ драгоцѣнныхъ вещей, какъ непоказанныхъ, такъ и показанныхъ въ описи; тогда оный священникъ Волосовичъ возвратилъ въ нашемъ присутствіи одинъ шнуръ большаго уріанскаго жемчуга и пять стальныхъ, а о большомъ перстнѣ онъ, Волосовичъ, объявилъ, что вовсе не знаетъ, прочія же драгоцѣнные вещи сама княгиня при жизни своей велѣла раздать разнымъ лицамъ, однако онъ, Волосовичъ, не утвердилъ того доказательствами и не возвратилъ таковыхъ вещей". Заграбленіе священникомъ Мартіаномъ Волосовичемъ наличныхъ денегъ, драгоцѣнныхъ камней, золота, серебра и жемчуга, а паче порожнихъ бланкетовъ не только что причинило большой ущербъ наслѣдницѣ, но произвело еще справедливое опасеніе, чтобъ захваченные имъ съ подписью княгини порожніе бланкеты не были употреблены во зло, и потому въ имени князя Богуслава Радзивилла, яко опекуна, подана въ судъ манифестная жалоба на священника Волосовича, о чемъ удостовѣряетъ учиненный въ Новогрудскомъ гродскомъ судѣ 1660 года генваря 30 дня манифестъ [1]). Юрій Быковскій, бывъ позванъ въ судъ вмѣстѣ съ священникомъ Волосовичемъ, оправдая себя посредствомъ объявленія, изъяснилъ въ

---

[1]) Нѣтъ и этого документа въ актовыхъ книгахъ Новогрудскаго гродскаго суда за 1660 г.

ономъ: „что покойная княгиня Радзивиллова употребляла его къ управленію домомъ ея и служителями, а управленіе доходовъ, драгоцѣнныхъ вещей и бумагъ состояло въ вѣдомствѣ духовнаго (духовника) священника Волосовича, что когда княгиня была больна, всѣ служители ея настаивали о учиненіи описи недвижимому имѣнію и бумагамъ, а паче порожнимъ бланкетамъ, коихъ большое число находилось въ рукахъ священника Волосовича, но онъ, Волосовичъ, не допустилъ къ тому, а послѣ кончины княгини захватилъ и удержалъ у себя множество драгоцѣнныхъ камней, жемчуга, всѣ бумаги, а паче порожніе бланкеты вмѣстѣ съ ящикомъ; потому, чтобы тѣ бланкеты не были употреблены во зло и чтобъ онъ не былъ подверженъ отвѣтственности за вину священника Волосовича, онъ, Быковскій, дѣлаетъ въ томъ торжественное объявленіе, о каковомъ его объявленіи удостовѣряетъ: поданный имъ въ 1660 году декабря 30 дня въ Новогрудскій гродскій судъ манифестъ [1]). Священникъ Мартіанъ Волосовичъ, будучи виновникомъ толь многихъ проступковъ, не могъ оставаться свободнымъ и потому онъ былъ арестованъ въ городѣ Слуцкѣ и вѣрно оставался бъ подъ приличнымъ присмотромъ, еслибъ Слуцкій архимандритъ митрополитальный намѣстникъ Теодозы Василевичъ не далъ за него князю Богуславу Радзивиллу поручательства, увѣряя въ ономъ: что доставитъ священника Волосовича по всякому княжескому требованію, о чемъ удостовѣряетъ выданный въ 1661 году марта 15 Слуцкимъ архимандритою митрополитальнымъ намѣстникомъ Теодозымъ Василевичемъ поручительный документъ. Священникъ Мартіанъ Волосовичъ вмѣстѣ съ священникомъ Іосифомъ Нелюбовичемъ Тукальскимъ, Лещинскимъ архимандритою, старшимъ Виленскаго монастыря, употребляя во зло захваченные у княгини Янушевой Радзивилловой бланкеты, записали на оныхъ разныя обязательства и духовное завѣщаніе княгини Радзивилловой: князь Богуславъ Радзивиллъ, узнавъ объ томъ, сдѣлалъ манифестъ противу священниковъ Волосовича и Тукальскаго, какъ объ томъ удостовѣряетъ учиненный въ 1661 году ноября 12 дня въ Упитскомъ гродскомъ судѣ манифестъ [2]), въ которомъ изображено между прочимъ слѣдующее: „что послѣ кончины ея сіятельства княгини Виленской палатинши Радзивилловой упомянутый священникъ Волосовичъ, имѣя въ своемъ вѣдомствѣ принадлежащіе княгинѣ ящики и слѣдуя совѣту священника Тукальскаго, захвативъ всѣ бланкеты и дѣла, хранившіеся въ ящикахъ, съ явною обидою нынѣшнихъ паслѣдниковъ, отдаетъ оныя бумаги священнику Тукальскому, на каковыхъ бланкетахъ, пока окажется что либо другое, между тѣмъ, какъ дошло свѣдѣніе до его сіятельства, сочинено духовное завѣщаніе упомянутой княгини господарини Янушевой Радзивилловой и, какъ оказывается, завѣщаніе сіе составлено съ большимъ ущербомъ и съ большою обидою наслѣдницы, дочери покойной княгини, въ которомъ завѣщаніи, не взирая, что покойная княгиня Радзивиллова выдапными мужу своему князю Янушу Радзивиллу сдѣлками, отказалась отъ всякаго участія въ имѣніи, записано большую сумму нѣсколько сотъ тысячъ злотыхъ въ пользу разныхъ церквей, монастырей, госпиталей и другихъ богоугодныхъ заведеній, съ обидою и съ ущербомъ княжны наслѣдницы, сдѣланы въ ономъ разнымъ не принадлежащимъ лицамъ разные подарки; а дабы сіе впослѣдствіи не произвело какого вреда, не только что онъ, князь Богуславъ Радзивиллъ, яко опекунъ, дѣлаетъ торжественное противу несправедливаго завѣщанія

---

[1]) Нѣтъ и этого документа въ актовыхъ книгахъ Новогрудскаго гродскаго суда за 1660 г.

[2]) Актовыхъ книгъ Упитскаго гродскаго суда въ Вилен. центр. архивѣ за 1661 г. нѣтъ.

объясненіе, но дѣлаетъ также манифестъ и противу всѣхъ зловредныхъ записей, которыя оказались бы на захваченныхъ бланкетахъ". Священникъ Волосовичъ, захвативъ доходы княгини Янушовой Радзивилловой и драгоцѣнную движимость, такъ какъ оная княгиня не оставила никакого другаго имѣнія, для того вмѣстѣ съ священникомъ Тукальскимъ, сочинивъ на захваченныхъ бланкетахъ разныя записи и утвердивъ оныя сочиненнымъ ими на бланкетѣ же завѣщаніемъ, основывали тѣ записи на суммѣ 600,000 злотыхъ, которую князь Радзивиллъ, мужъ ея, обезпечилъ въ ея пользу на имѣніяхъ своихъ Бѣлицѣ и Заблудовѣ, а отъ которой, при полученіи ею староствъ и пожизненнаго владѣнія имѣній Лубча и Орли, отреклась она и уступила оную мужу своему выданнымъ ею, въ Ошмянскомъ земскомъ судѣ признаннымъ, документомъ [1]). И потому искъ духовенства подлежитъ уничтоженію, а священники Тукальскій и Волосовичъ наказанію, вопервыхъ, потому, что фундушевыя записи и завѣщаніе сочинены ими, Волосовичемъ и Тукальскимъ, на порожнихъ захваченныхъ бланкетныхъ бумагахъ, и вовторыхъ, для того, что сумма 600,000 злотыхъ, отъ которой отреклась княгиня выданнымъ ею прежде документомъ, не могла быть распоряжаема изданными послѣ того сдѣлками. Копія письма увѣряющаго о признаніи документа, выданная старшему Виленскаго монастыря Лещинскому архимандриту Іосифу изъ Нелюбовичъ Тукальскому, представленная нынѣ духовнымъ начальствомъ, составленна самимъ священникомъ Тукальскимъ и Волосовичемъ. Оные священники Тукальскій и Волосовичъ сочиненнымъ ими на бланкетѣ документомъ и завѣщаніемъ записали въ пользу Заблудовскаго монастыря, состоящаго подъ покровительствомъ начальниковъ Виленскаго монастыря, сумму 150,000 злотыхъ къ распоряженію священника Тукальскаго; но когда князь Богуславъ Радзивиллъ сталъ обвинять ихъ о сей проступокъ, тогда оные священники отреклись отъ ложно ими составленныхъ фундушевыхъ записей и уничтожили оныя. Ибо, вопервыхъ, Кіевскій, Галицкій и всей Руси митрополитъ, супрасльскій архимандритъ Габріель Коленда, отъ имени Заблудовскаго монастыря отрекся отъ записанной суммы 150,000 злотыхъ, на которую представляется нынѣ копія письма на признаніе; онъ же, митрополитъ, уничтожилъ всѣ записи, составленныя на бланкетѣ и выдалъ росписку, что Заблудовскій монастырь не имѣетъ никакой претензіи; въ удостовѣреніе прилагается у сего: составленный въ 1671 г. марта 10 дня, а въ 1682 году апрѣля 25 дня въ Литовскомъ трибуналѣ признанный Кіевскимъ Галицкимъ и всея Русіи митрополитомъ, супрасльскимъ архимандритомъ, Габріелемъ Колендою выданный вѣчисто отрекательный квитанціонный документъ [2]), коимъ объявляется, что Заблудовскій монастырь отрекается отъ претензіи на сумму 150,000 злот. будто записанныхъ въ пользу онаго княгинею господаршею Янушевою Радзивилловою съ письмомъ на признанье.

По примѣру Заблудовскаго монастыря и митрополита всей Руси, когда оставшееся

[1]) Замѣчательно, что документа этого ни подлиннаго, ни въ формѣ выписи изъ актовыхъ книгъ не найдено ни въ Несвижскомъ, ни въ Кейданскомъ архивахъ князей Радивиловъ. Не можетъ быть, чтобы издатели VII-го и VIII-го т. Археографическаго Сборника сочли этотъ документъ *неважнымъ* и потому не напечатали его въ томъ или другомъ томѣ; трудно повѣрить этому потому, что въ VII томѣ, въ которомъ напечатаны важнѣйшіе документы изъ Несвижскаго архива, есть нѣсколько документовъ, въ которыхъ идетъ рѣчь о претензіи православнаго духовенства по духовному завѣщанію кн. Маріи Молдавской (№№ 119, 123).

[2]) Напечатанъ въ т. XI Акт. Вилен. Арх. Ком. № 72. На основаніи приведенныхъ справокъ по поводу этого документа въ примѣчаніи на стр. 351, слѣдуетъ заподозрить *подлинность* этого документа по хронологическимъ даннымъ.

послѣ князей Януша и Богуслава Радзивилловъ имѣніе перешло въ полное владѣніе княгини Людвиги Каролины Радзивилловой, когда не было еще кончено начатое судебнымъ порядкомъ тяжебное дѣло о уничтоженіи составленныхъ на бланкетахъ записей, заключена между тѣмъ сдѣлка между епископомъ Бѣлорусскимъ номинатомъ, старшимъ Виленскаго Свято-Духова монастыря Клеменсомъ Трызною, Андреемъ Колодзежинскимъ и Лукашемъ Кочарскимъ, въ имени братства Виленскаго монастыря, Минскаго монастыря черицевъ и черницъ, монастыря въ Іевіи (Евьи), Черпскаго (Цеперскаго?) монастыря, Плотницкой церкви, Виленской бурсы и прочими, съ одной стороны, а Незабитовскимъ въ имени княжны Людовики Каролины Радзивилловны съ другой; каковою сдѣлкою уничтожены всякія записи и завѣщанія, на бланкетахъ составленныя, уничтожены также и всѣ по онымъ иски монастырей, обнадежена также квитанція и выдача обратно всѣхъ записей, будто княгинею Маріею господаршею Радзивилловою составленныхъ, а со стороны княжны Радзивилловны пожертвована за сіе сумма 24,000 злотыхъ, изъ коей 3,000 злотыхъ уплачено ею при подписаніи той сдѣлки, а остальные деньги обнадежено уплатить въ двухъ срокахъ; въ чемъ удостовѣряетъ прилагаемая при семъ, составленная въ 1683 году февраля 20 дня упомянутая мировая сдѣлка. За наступленіемъ положеннаго въ сдѣлкѣ срока, когда княжна Радзивилловна выполнила свою обязанность, Виленскій и прочіе выше прописанные монастыри не представили полной квитанціи и не возвратили обратно уничтоженныхъ записей, а потому со стороны княжны Радзивилловны сдѣланъ объ томъ въ 1683 г. августа 10 манифестъ и начата ею тяжба въ Литовскомъ трибуналѣ противу Бѣлорусскаго епископа Трызны и монастырей. По причинѣ, что Виленскій монастырь и братство, понося издержки на погребеніе тѣла княгини господарши Радзивилловой, простирали о тѣ издержки особую претензію, потому вновь заключена другая мировая сдѣлка, и Виленскій монастырь и братство, на основаніи первой сдѣлки, утверждая во всѣхъ статьяхъ оную, предварительно составленную сдѣлку, отреклись отъ претензіи за издержки на похороны, и, уничтоживъ всѣ документы, обязались возвратить оные, а со стороны княжны, какъ по первой сдѣлкѣ, такъ и за новую претензію духовенства о похоронныя издержки пожертвована сумма 30,000 злотыхъ, о чемъ удостовѣряетъ: мировая квитанціонная сдѣлка въ 1688 г. февраля 20 между уполномоченнымъ отъ монастырей и братства Романомъ Шишкою и экономомъ княжны Незабитовскимъ заключенная [1]). Послѣ уплаты княжною Каролиною Радзивилловною суммы 30,000 злотыхъ, старшій Виленскаго братскаго монастыря

[1]) Для возстановленія истины приводимъ выдержку изъ письма Виленскаго Св.-Духовскаго братства 2-го мая 1688 г. къ Бранденбургской маркграфинѣ княгинѣ (Людовикѣ-Каролинѣ) Радивиловой. „Имѣя значительную сумму, записанную Виленскому и другому къ нему принадлежащему (Зублудовскому, вѣроятно) и всему братству Виленскому по духовному завѣщанію свѣтлѣйшею княгинею Радивиловою, воеводиною виленскою, господаровною Валашскою, и обезпеченную на имѣніяхъ Заблудовѣ и Бѣлицѣ, на нѣсколько сотъ тысячъ, о взысканіи которой мы уже нѣсколько десятковъ лѣтъ ведемъ тяжбу, по предложенію управляющаго имѣнія его свѣтлости и вашей свѣтлости, при участіи разныхъ посредниковъ, пріостановили эту тяжбу, и наконецъ, желая покончить эту тяжбу, упустивши столь значительную сумму и штрафы судебныя, намъ слѣдовавшіе, мы приняли въ прошломъ (1667 г.) предложеніе е. м. пана Незабитовскаго, который завѣрилъ насъ, что намъ будутъ отданы всѣ церковныя аппараты, серебро и образа, принадлежащіе покойной княгинѣ Маріи Валашской, стоимостью около 30 тысячъ злотыхъ, или вмѣсто того намъ будетъ уплочена соотвѣтствующая сумма. Но мы были обмануты и потому обращаемся къ вашей свѣтлости, уповая на вашу справедливость и безпристрастіе, надѣемся, что не допустите насъ бѣдныхъ иноковъ, вашихъ богомольцевъ, и все братство до разоренія“. Арх. Сбор. Т. VII, № 123.

священникъ Петръ Пашкевичъ, а также старосты и духовные и свѣтскіе братья: Романъ Шишко, Андрей Колодзежинскій, Базылій Омельяновичъ и Лукашъ Пастернаковичъ торжественно выдали княжнѣ Радзивилловнѣ вѣчистую квитанцію объ отыскиваемыхъ по записямъ и завѣщанію, будто княгини господаровны Радзивилловой, суммахъ и фундушевыхъ наданіяхъ упомянутые записи и всю тяжбу уничтожили и возвратили оные обратно въ подлинникахъ, а также въ залогъ предоставили въ оной квитанціи, что оспаривающіе оную должны будутъ уплатить сумму 30,000 злотыхъ, о чемъ удостовѣряетъ: выданная княжнѣ Каролинѣ Радзивилловнѣ въ 1690 г. іюля 10 дня вѣчистая квитанція съ письмомъ на признаніе оной. Въ то же время Виленскій монастырь, возвращая обратно подлинные документы, возвратилъ сдѣлки со своими подписями, помѣтивъ на оныхъ, что, по исполненіи всего, возвращаются оные обратно, о чемъ удостовѣряетъ учиненная монастыремъ въ 1690 г. іюля 10 дня помѣтка на интермизіонной сдѣлкѣ. А такъ весь непристойный поступокъ священниковъ Тукальскаго и Волосовича конченъ и преданъ забвенію, составленные непозволительно на бланкетахъ записи уничтожены и возвращены въ подлинникахъ, а пятью формальными квитанціями погашенъ весь искъ духовенства, представляемая же нынѣ только копія письма на признаніе не должна была возбуждать желанія къ начатію тяжбы, изъ коей та только польза, что то, что отъ ста лѣтъ предано забвенію, опять воспоминается. Но когда толиками квитанціями обнадежена въ залогъ сумма, которую должны уплатить начинающіе ссору о уничтоженныхъ записяхъ, когда теперешній искъ начатъ самимъ его высокопреосвященствомъ г. Минскимъ и Литовскимъ архіепископомъ, когда масса имѣній княжны Радзивилловны понесло большія издержки и потеру времени на отыскиваніе отъ 160 лѣтъ разныхъ по сему дѣлу документовъ и оная коммисія была напрасно утруждена: для того главный прокураторъ Радзивилловской массы проситъ оной Коммисіи, чтобъ, уничтоживъ навсегда искъ сей, благоволила приказать кому слѣдуетъ возвратить въ Радзивилловскій архивъ копію письма на признаніе, а на его высокопреосвященствѣ архіепископѣ присудить залога 30,000 злотыхъ, да особо тяжебныхъ издержекъ 10,000 злотыхъ. Подлинное подписалъ: заступающій мѣсто главнаго прокуратора, Виленскій повѣренный: Изыдоръ Сальмоновичъ. (*л. 17—28*).

1822 г. іюня 13. Минской духовной консисторіи архіепископу Анатолію докладъ.

Сей консисторіи докладано: Бѣлостокской области Заблудовскаго монастыря священники: Иванъ Загоровскій и Өеодоръ Бирюковичъ, представляя при рапортѣ отъ 14 іюня 1821 года въ духовную консисторію документъ княгини Маріи Радзивилловой экстрактомъ изъ книгъ Пинскаго гродскаго суда 1733 года мая 10 дня выданный, просили о взысканіи съ кого слѣдуетъ записанныхъ по оному документу для Заблудовскаго монастыря 600 тысячъ злотыхъ польскихъ учинить разсмотрѣніе. А изъ документа того 1659 года ноября 20 дня въ Любечу при свидѣтеляхъ писаннаго, а въ Пинскомъ повѣтовомъ судѣ Пинскаго монастыря намѣстникомъ іеремонахомъ Антоніемъ Василевичемъ Скаминскимъ 1660 г. генваря 24-го дня признаннаго, значится такъ:

(Слѣдуетъ выписка этого документа, напечатаннаго въ русскомъ переводѣ выше, стр. 347).

По выслушаніи сего консисторія, съ утвержденія вашего высокопреосвященства 28 сентября того жъ года заключила: Поелику фундуши духовныхъ имѣній, состоящихъ подъ защитою и правомъ наравнѣ съ казенными имѣніями, не могутъ быть никѣмъ нарушены и ни въ какомъ разѣ

безъ высочайшей воли уничтожены или отмѣнены, какъ равно и фундушевая на вѣчныя времена княгини Маріи Радзивилловой Заблудовскому и Виленскому монастырямъ на 150 тысячъ польскихъ злотыхъ запись должна существовать и исполняема быть навсегда, то съ приложеніемъ означеннаго экстракта фундуша сообщить въ Виленскую Радзивилловскую коммисію, дабы она благоволила искъ о возстановленіи въ силѣ и дѣйствіи отнынѣ напредь онаго фундуша, дабы Заблудовскій и Виленскій монастыри безъ задержанія получали ежегодно записанную сумму изъ того имѣнія княжескаго, на которомъ обезпечена, такъ и о удовлетвореніи за все прошедшее время таковою суммою сполна, учинить постановленіе и распоряженіе съ увѣдомленіемъ о томъ духовную консисторію. Въ отвѣтъ на сіе требованіе Виленская коммисія, при отношеніи своемъ отъ 24 минувшаго апрѣля препровождая въ консисторію переводъ съ польскаго представленія заступающаго мѣсто главнаго прокуратора законнаго повѣреннаго Исидора Сальмановича въ родѣ возраженія, требовала противъ онаго отъ консисторіи объясненія. А представленіе его, Сальмановича, состоитъ въ словахъ и выраженіяхъ слѣдующихъ:

(Слѣдуетъ выпись представленія прокуратора Сальмановича, напечатаннаго выше стр. 349).

Посему было предписано изъ консисторіи отъ 10 минувшаго мая Виленскому архимандриту Іоилю и правленію Слуцкаго Троицкаго монастыри указами, чтобы они всѣ документы, какіе только найдутся, подкрѣпляющіе или уничтожающіе означенный документъ Маріи Радзивилловны на 150 тысячъ злотыхъ, прислали по описи въ консисторію. Но изъ рапортовъ ихъ отъ 16 и 18 чиселъ мая оказалось, что требуемыхъ документовъ за расхищеніемъ архивовъ въ нашествіи непріятеля (въ 1812 г.) не найдено. Въ духовной же консисторіи въ книгѣ копій фундушей и разныхъ документовъ православныхъ монастырей и церквей найдено завѣщаніе княгини Маріи Радзивилловны 1659 года, ноября 29 дня въ Любечу при свидѣтеляхъ писанное, а въ Пинскомъ гродскомъ судѣ 1660 генваря 24 явленное и два фундуши ея Радзивилловой 1659 ноября 20 дня, которыми она, княжна Радзивиллова, между прочими записями значительныхъ суммъ на разныя православные монастыри и церкви изъ суммы 600,000 злотыхъ, записанныхъ ей мужемъ ея, княземъ Янушемъ Радзивилломъ и обезпеченныхъ законнымъ порядкомъ на имѣніяхъ его въ Бѣлицѣ и другихъ мѣстахъ, записала на монастырь Заблудовскій и школы при немъ 150.000 злотыхъ и особо на два Виленскіе монастыри мужскій и женскій 100.000 злотыхъ съ тѣмъ, что ежели бы она не успѣла за жизни своей признать тѣхъ документовъ и завѣщанія на оныя суммы, то утверждаетъ особо данныя отъ ея на признаніе оныхъ листы и облиги. Кромѣ того въ завѣщаніи своемъ повелѣла отдать Виленскому монастырю изъ той же 600.000 суммы, взятые ею подъ облигъ у старшаго Виленскаго архимандрита Нелюбовича Тукальскаго и всею братіею для храненія въ военное время 200.000 злотыхъ, которые издержала она на содержаніе своего двора. А законами повелѣно: въ Регламентѣ для монастырей и церквей, 1798 года ноября 3 высочайше конфирмованнымъ, пунктами: 6-мъ „Какъ селы, деревни, фольварки, земли, лѣса, огороды, сѣнокосы, озера, рыбныя ловли и всякія тому подобныя угодьи, равномѣрно и денежныя суммы, капитальныя и процентныя и прочія бѣлаго и чернаго духовенства стяжанія, суть общее ихъ достояніе, то и запрещается всѣмъ монастырямъ продавать ихъ, дарить и вымѣнивать, равно какъ и отъ нихъ оныя отбирать безъ особливаго монаршего соизволенія“; и 19-мъ: „Въ разсужденіи приращенія церковныхъ и монастырскихъ доходовъ, сбереженія лѣсовъ, яко общественной пользы, протопресвите-

рамъ и провинціаламъ требовать совѣта отъ епархіальнаго своего архіерея, сему же по долгу своему наблюдать, чтобъ церковная собственность не была употребляема втуне и расточаема. „Генеральнаго Регламента главы 55-й: „При семъ объявляется всѣмъ и каждому особливо, какого бъ чина и достоинства кто ни былъ, чтобъ никто ругательными словами коллегіи касатися не дерзалъ, ибо оные, которые тому противно учинятъ, по состоянію обстоятельствъ, дѣлъ и персонъ, яко помѣшатели добрыхъ порядковъ и общаго покоя, такожде яко противники и непріятели его величества воли и учрежденія, на тѣлѣ и лишеніемъ чести и имѣнія наказаны быть имѣютъ: понеже оной, которой противъ рѣшенія и поступковъ коллегіи у его императорскаго величества ревизіи или милости просить намѣренъ, то надлежитъ ему сіе съ надлежащимъ воздержаніемъ чинить и почтеніе коллегію никогда не повреждать, и тако не о особахъ, но о самомъ сущемъ дѣлѣ доносить имѣетъ". Указами: 1-мъ, 1753 ноября 29: „Истцу и отвѣтчику передъ судьями искать и отвѣчать вѣжливо и смирно, не шумно и никакихъ невѣжливыхъ словъ не говорить и межъ себя не браниться, и какъ въ письмахъ, такъ и на словахъ въ позывѣ всякаго чина людямъ безчестныхъ и укорительныхъ словъ отнюдь не чинить, а доносить и бить челомъ и писать прямое дѣло, а лишняго ничего не писать, такъ же и другихъ лишнихъ словъ, кромѣ своей обиды, и что кому лежитъ къ оправданію и свидѣтельству не примѣшивать, и бить челомъ же всякому съ ясными свидѣтельства и обидамъ улики, и писать прямыя, важныя и правыя, а не притворныя причины, и ктобъ какого званія ни былъ, никого злословить или укорять письменно, ниже словесно какимъ ни есть касающимся чести оклеветаніемъ прежде приказной резолюціи не дерзать; дабы отъ того во изслѣдованіи прямымъ дѣломъ остановки, а прочимъ чести ихъ лишенія и коллегіямъ и всякому мѣсту поврежденія не было. А ежели кто впредь въ такихъ и тому подобныхъ продерзостяхъ окажутся, тогда по изслѣдованіи объ нихъ поступленно будетъ съ ними по указамъ безъ всякаго упущенія"; 2-мъ, 1764 сентября 13 дня: „Извѣстно учинилось ея императорскому величеству, что хотя въ прошломъ 1753 г. ноября 29 дня указомъ отъ Сената было публиковано, чтобъ челобитчики въ подаваемыхъ противъ своихъ соперниковъ челобитныхъ не употребляли бранныхъ словъ; однакожъ и затѣмъ оказалось, что иные то чинить отваживаются, и что, таковые съ бранными словами челобитные нѣкоторыя судебныя мѣста принимая, производство и рѣшеніе по онымъ дѣлаютъ. Сего ради по высочайшему ея императорскаго величества имянному повеленію въ потвержденіе помянутаго 1753 года ноября 29 дня и прочихъ о томъ же указовъ Правительствующій Сенатъ приказали: дабы впредь во всѣхъ судебныхъ мѣстахъ таковыхъ съ поносительными и къ дѣлу, о чемъ прошеніе есть, не принадлежащими словами челобитенъ подаваемо, и нигдѣ принимано, и въ посылаемыхъ указахъ и сношеніяхъ писано не было подъ опасеніемъ штрафа, какій за пренебреженіе формы о судѣ по указу 1723 года ноября 5 дня положенъ, публиковать во всемъ государствѣ печатными указами"; 3-мъ, 1810 г. апрѣля 13, на имѣніи государственнаго совѣта состоявшимся о мѣрахъ къ постановленію употребляемыхъ при подачѣ въ судебныя мѣста просьбъ, укорительныхъ и къ дѣлу непринадлежащихъ словъ, чтобъ всѣмъ судебнымъ мѣстамъ руководствоваться въ сихъ случаяхъ существующими уже узаконеніями, какъ то: Генеральнымъ Регламентомъ главы 55, воинскими артикулами 32 и 149, указомъ 29 ноября 1753 года и наконецъ указомъ 1764 года сентября 13 дня, изъ коихъ въ семъ послѣднемъ содержится ясное постановленіе, чтобъ таковаго рода прошенія съ поносительными и

къ дѣлу непринадлежащими словами отнюдь принимаемы не были, почему наистрожайше и подтвердить, чтобъ всѣ сіи узаконенія исполняемы были со всею точностью безъ малѣйшаго послабленія; и 4-мъ, Правительствующаго Сената общаго собранія московскихъ департаментовъ г. министру финансовъ графу Гурьеву, 28 апрѣля 1820 года послѣдовавшимъ, а отъ его, г. министра, въ Минскую казенную палату, а изъ Св. Синода въ Минскую духовную консисторію, для руководства присланнымъ по дѣлу Слободоукраинской губерніи Волковскаго уѣзда слободы Коломаки умершаго капитана Виталія Сурдина съ обывателями о землѣ неправильно завладенной сказано, что всемилостивѣйшій манифестъ 1787 года о десятилѣтней давности на неправильное и подложное казенной земли владѣніе простираться не можетъ. Положили мнѣніе: Духовная Консисторія, разсматривая представленный Заблудовскими священниками Загоровскимъ и Бирюковичемъ княгини Маріи Радзивилловой документъ 1659 года ноября 29 и самое духовное завѣщаніе ея, княгини Радзивилловой, тогожъ года и мѣсяца сдѣланное и признанное, о количествѣ записанныхъ ею на Заблудовскій и Виленскій и на разныя православныя монастыри и церкви суммахъ и о другихъ богоугодныхъ наданіяхъ, и противъ оныхъ объясненіе повѣреннаго радзивилловской прокураторіи Исидора Сальмановича, находитъ и признаетъ уважительнымъ: 1) Въ объясненіи повѣреннаго, описывающаго запись князя Януша Радзивилла женѣ своей княгинѣ Маріи Радзивилловой 600.000 злотыхъ на имѣніяхъ своихъ Заблудовѣ, Бѣлицѣ и другихъ отреченіе ея, княгини, послѣ того отъ сей записи, когда получила она старостинскія имѣнія, и смерть ея, послѣдовавшую 1660 года генваря 15 дня, съ оставленіемъ яко бы бланкетовъ забранныхъ духовникомъ Волосовичемъ, но не выражено: признаны ли судомъ за подложныя и писанныя на бланкетахъ духовное завѣщаніе княгини Маріи Радзивилловой и фундушъ ея, Заблудовскому и другимъ монастырямъ данный, и наказанъ ли за сіе преступленіе священникъ Волосовичъ и архимандритъ Тукальскій, а также свидѣтели, на одномъ и другомъ документѣ подписавшіеся; безъ того, сіи документы, касающіеся фундушеваго казеннаго интереса, не могутъ быть уничтожены и преданы забвенію. 2) Отреченіе княгини Маріи Радзивилловой отъ 600.000 злотыхъ признано въ 1662 году почти въ два года спустя по смерти ея, и потому вѣрность сего отреченія сомнительна тѣмъ болѣе, что, минуя сіе отреченіе о записанныхъ княгинею Радзивилловою на монастыри и церкви суммахъ, продолжалась тяжба до 30 лѣтъ, а именно: до 1690 года іюля 10 дня, пока двукратнымъ незаконнымъ миромъ уничтожена оная. Если бы таковое отреченіе было вѣрное, то въ то же время было бы представленно суду и тѣмъ дѣло бы кончилось, да и невѣроятно, чтобы о семъ отреченіи не зналъ духовникъ княгини священникъ Волосовичъ, пользовавшійся такою довѣренностью ея, что собиралъ доходы съ имѣнія въ свою пользу и будто ему даже бланкеты были ввѣрены. 3) Отъ суммы, принадлежащей Заблудовскому монастырю, Кіевскій митрополитъ Коленда [1]) и Бѣлорусскій епископъ Тризна съ прочими могли отрекаться потому, что оная не была ихъ собственностью, но ихъ отреченіе для монастыря Заблудовскаго ничего не значитъ и для массы радзивилловскихъ имѣній безполезно, равнымъ образомъ отреченіе и начальствовавшаго въ монастырѣ съ братствомъ не можетъ быть уважено, ибо та сумма пожертвована на починки церкви и на училища, не въ то

[1]) Гавріилъ Коленда былъ митрополитъ *уніатскій* и потому не имѣлъ никакого права вмѣшиваться въ дѣла *православныхъ* монастырей и церквей. Посему и этотъ документъ *подозрителенъ*.

только время существовать долженствовавшіе, но и во времена потомственныя, и начальники монастырей имѣнія монастырскаго, по силѣ Регламента, не въ правѣ дарить, продавать, закладывать или другимъ способомъ выпускать во владѣніе партикулярныхъ людей безъ высочайшей воли. 4) По объясненію повѣреннаго видно, что начальникъ и братія Виленскаго монастыря, производившіе искъ за фундушевыя записи, подкуплены со стороны администраціи Радзивилловскихъ имѣній и прекратили процессъ, начатый ихъ предмѣстниками, получивъ за то 30 т. злотыхъ. Поелику же a) процессъ сей производился не за ихъ собственность, притомъ же по духовному завѣщанію княгини Маріи Радзивилловой, Молдавской господаровны, не только 150.000 Заблудовскому и Виленскимъ монастырямъ записаны, но всего до 600.000 злотыхъ отказано на разныя монастыри и церкви и о всемъ томъ, какъ повѣренный объясняетъ, дѣло производилось совокупно, то мировая ихъ сдѣлка ничего не значитъ. b) По узаконеніямъ Устава благочинія, въ статьяхъ 251 и 252, какъ тотъ, кто дастъ посулы или подкупы, такъ и тотъ, кто принимаетъ ко вреду казеннаго интереса, подлежитъ суду и наказанію, а тѣмъ паче сдѣланное ими не можетъ служить основаніемъ къ уничтоженію фундушевой записи. c) Хотя адвокатъ Сальмановичъ не показываетъ, рѣшено ли сіе дѣло узаконеннымъ порядкомъ и никакого декрета не представилъ къ дѣлу, но весьма невѣроятно, чтобы фамилія князей Радзивилловъ въ правомъ дѣлѣ своемъ черезъ 30 лѣтъ не могла дойти суднаго постановленія и чтобы дочь князя Богуслава Каролина фольграбиня Рейская, не чувствуя справедливости на сторонѣ своихъ соперниковъ, рѣшилась сдѣлать для нихъ такое пожертвованіе. Вмѣсто того повсемъ обстоятельствамъ оказывается и можно полагать за несумнительное, что дѣло рѣшено въ пользу духовенства и что сіи послѣдніе, предвидя затрудненіе въ самомъ взысканіи присужденной суммы, а можетъ быть опасаясь мщенія со стороны противной и бывъ стѣсняемы другими не благопріятными обстоятельствами своего времени, принуждены были согласиться на принятіе предлагаемой суммы и отступиться отъ справедливаго иска, который по доброй совѣсти для блага общественнаго продолжать были обязаны. Сіе подтверждается и тѣмъ, что всѣ бумаги по сему дѣлу отобраны отъ духовенства, для большаго же предохраненія, чтобъ сіе дѣло не было возобновляемо, назначено пени 30 тысячъ злотыхъ и мировой актъ удержанъ въ архивѣ Радзивилловскомъ. Все сіе доказываетъ, что наслѣдница Радзивилловскихъ имѣній имѣла справедливое опасеніе со стороны грекороссійскаго духовенства. Впрочемъ, какъ бы то ни было, Заблудовская церковь и долженствующее быть при ней училище черезъ противузаконный поступокъ настоятеля и братіи Виленскаго монастыря не должны лишаться вѣчнстаго своего фундуша, тѣмъ паче, что, какъ видно по объясненію адвоката Сальмановича, братія Заблудовскаго монастыря въ той мировой и не участвовали, и ежели сіе дѣло не рѣшено въ присутственныхъ мѣстахъ правительства польскаго, то должно быть рѣшено нынѣ въ Радзивилловской коммисіи, не смотря на сто тридцатилѣтнюю давность, которая промолчана духовенствомъ частію потому, что современники наслѣдницы подкуплены, а частію потому, что чрезъ умышленное отобраніе всѣхъ бумагъ въ архивъ Радзивилловскій и слѣды о семъ дѣлѣ были изглажены. А поелику о существованіи помянутаго фундуша ни малѣйшаго нѣтъ сомнѣнія и достоинство онаго, какъ видно по объясненію адвоката Сальмановича, нигдѣ въ присутственныхъ мѣстахъ не опорчено; давность же земская на опроверженіе онаго администраціею радзивилловскихъ имѣній пропущена, то безъ дальнѣйшихъ разбирательствъ надлежитъ оной фундушъ только

привести въ дѣйствіе и счесть проценты за стошестидесятилѣтнюю проволочку. Для того вновь сообщить въ Виленскую Радзивилловскую Коммисію и требовать, дабы она благоволила по силѣ указа Правительствующаго Сената общаго собранія московскихъ департаментовъ, 1820 г. апрѣля 28 г. министру финансовъ послѣдовавшаго, не предавая сего дѣла забвенію, принять изъясненные замѣчанія консисторіи въ разсужденіе и рѣшить оное на основаніи законномъ съ увѣдомленіемъ о послѣдующемъ. А притомъ дать знать коммисіи, что она, получивъ отъ повѣреннаго Сальмановича объясненіе, наполненное укорительными и весьма обидными для присутственнаго мѣста выраженіями, нетолько приняла къ разсмотрѣнію своему и въ дѣйство оное въ противность выше изъясненныхъ высочайшихъ узаконеній, но требуетъ отъ Консисторіи объясненія, такъ какъ отъ мѣста ей подвѣдомственнаго. А какъ духовная консисторія относилась въ Виленскую Радзивилловскую коммисію съ требованіемъ о учиненіи разсмотрѣнія и постановленія о фундушевой записи княгини Маріи, господаровны Молдавской, Радзивилловой на 150.000 злотыхъ Заблудовскому и двумъ Виленскимъ монастырямъ 1659 года данной, не по какимъ либо видамъ своекорыстнымъ или частнымъ, но по формальному представленію ей отъ Заблудовскихъ священниковъ документа, котораго оная консисторія всѣ достоинства и важность, какъ въ словахъ, такъ и въ самомъ существѣ, не могла ни скрыть, ни оставить онаго безъ дѣйствія, и дѣйствуетъ по обязанности своей защищать и охранять церковные и монастырскіе имущества и капиталы отъ утраты и ущерба, не зная ни о какихъ послѣдствіяхъ сего акта, повѣренный же Радзивилловской прокураторіи Сальмановичъ, отвѣтствуя противъ сего документа, помѣстилъ въ объясненіи своемъ такіе слова и выраженія, которыми явно поноситъ и порицаетъ духовное правительство съ крайнимъ неуваженіемъ и обидою присутственнаго мѣста, каково есть по высочайшимъ указаніямъ духовная консисторія, постановленная наравнѣ съ высшими въ губерніи судебными мѣстами, то о поступленіи съ нимъ, Сальмановичемъ, за поношеніе и обиду суда и точной силѣ узаконеній: Генеральнаго Регламента главы 55-й и указовъ 1753 ноября 29; 1764 сентября 13, и 1810 года апрѣля 13 дня, сообщить въ Литовско-Виленское Губернское Правленіе съ тѣмъ, дабы оно благоволило о опредѣленіи своемъ по сему предмету увѣдомить консисторію.

7-го мая 1823 г. Постановленіе Радивиловской комиссіи.

По выслушаніи таковаго дѣла и по разсмотрѣніи представленныхъ доказательствъ (консисторіею и прокураторомъ Радзивилловской массы) [1], хотя Минская греко-россійская духовная консисторія утверждаетъ, что искъ пароховъ Заблудовской церкви Бируковича и Загоровскаго основательный, а тѣмъ самымъ требуетъ, чтобъ привесть въ дѣйство духовное завѣщаніе княгини Маріи господаровны Молдавской, основывая требованіе свое на томъ, что ни митрополитъ Коленда, ни старшій Виленскаго монастыря, ни Виленское братство не были въ правѣ отрекаться отъ оныхъ суммъ, записанныхъ въ пользу духовенства; но поелику изъ представленныхъ доказательствъ

[1]) Прокураторъ массы Радзивилловскихъ имѣвій Залескій въ представленіи своемъ комиссіи отъ 4-го января 1823 г. за № 9, ссылаясь во всемъ на прежнее объясненіе, помощникомъ его Сальмоновичемъ поданное о несправедливомъ притязаніи Заблудовскаго и Виленскаго монастырей, касательно нанесенной консисторіи обиды подробнымъ възъясненіемъ въ объясненіи того дѣла, объявилъ, что онъ въ томъ объясненіи ничего такого не находитъ, чтобы не согласовалось съ узаконеніями и чтобы было пояснено свыше черты того дѣла. *Дѣло № 904, стр. 75.*

оказывается, *во-первыхъ*, что по изданіи въ 1645 году октября 20-го, а тогожъ мѣсяца 21-го числа въ Брестскомъ земскомъ судѣ признаннаго дарственнаго закладнаго документа отъ Литовскаго подкоморія князя Януша Радзивилла женѣ его Маріи Молдавской господаровнѣ выданнаго, отдающаго въ распоряженіе оной княжны имѣнія Заблудовъ и Бѣлицу за сумму 600,000 злот. съ свободнымъ распоряженіемъ оною суммою, когда послѣ того оный же князь Янушъ Радзивиллъ уступилъ женѣ своей молдавской господаровнѣ разные староства, исходатайствовавъ на имя ея привиллегіи, и когда на имѣніяхъ своихъ Любчѣ и Орлѣ записалъ въ ея пользу дожизненность, въ то время оная княгиня господаровна, получая въ свое владѣніе староства Сейвы, Вижуйны, Быстрицу, Казимиръ Великій, Борисовъ и Ретовское тивунство, возвратила обратно въ подлинникѣ оный закладный документъ, совершенно уничтоживъ оный, и торжествинно отреклась отъ суммы 600,000 злотыхъ, какъ объ томъ удостовѣряетъ выданная оною княгинею господаровною въ 1654 году октября 20-го, а въ 1655 году генваря 13 въ Ошмянскомъ земскомъ судѣ признанная, въ 1662 году декабря 20 въ Литовскомъ трибуналѣ, а въ 1677 году марта 16-го въ Литовскихъ метрикахъ явленная отрекательная квитанція, въ подлинникѣ представляемая, а тѣмъ самымъ убѣждаетъ о неважности помянутого завѣщанія въ 1659 году ноября 20-го изданнаго, которой хотябъ и сущессвовалъ, но яко составленный по учиненіи прежде въ надлежащей формѣ отреченія, ясно оказывается, что по узаконеніямъ 5-го артыкула изъ 7-го раздѣла Литовскаго статута не могъ имѣть никакой силы: хотяже и ведена была тяжба объ ономъ завѣщаніи и о прописанныя въ ономъ суммы, но поелику каждый монастырь особнымъ документомъ отрекся отъ онаго, а именно: 1-е въ имени Заблудовскаго монастыря Кіевскій, Галицкій и всей Руси митрополитъ, Супрасльскій архимандритъ, Габріель Коленда отъ суммы 150,000 злотыхъ, будто на оный монастырь записанное, отрекся документомъ въ 1671 году марта 10 дня изданнымъ, а 1682 года апрѣля 25 въ Литовскомъ трибуналѣ засвидѣтельствованнымъ, упомянувъ въ ономъ о неважности помянутаго завѣщанія, и выдавъ формальную квитанцію; 2-е въ имени Виленскаго св. Духа и прочихъ монастырей послѣ предварительныхъ договоровъ въ 1683 году февраля 20 и въ 1688 февраля 20-го заключенныхъ, Виленское братство подъ предводительствомъ начальника монастыря священника Петра Пашкевича Толоконскаго и мѣстной духовной власти отказалось отъ всей претензіи, по завѣщанію простираемой, и выданною въ 1690 году іюля 10-го дня квитанціею уничтоживъ навсегда оный искъ, возвратило обратно всѣ бумаги; 3-е. въ имени Слуцкаго Троицкаго и Грозовскаго монастырей Слуцкій и Грозовскій архимандритъ священникъ Серафіонъ Полховскій выдалъ полную квитанцію въ 1690 году ноября 30; а чтобы въ оное время духовенство не было въ правѣ заключать по дѣламъ своимъ здѣлокъ, того никакими Литовскими правами не узаконено, и по совершеніи таковыхъ дѣяній ничего не здѣлано противу онымъ со стороны духовенства; дѣянія тѣ не были оспориваемы и не принесена на оныя никакая жалоба, а такъ когда упоминаемыя консисторіею узаконенія не могутъ опровергать законно составленныхъ въ свое время документовъ, послѣ толиколѣтней давности и когда оные документы, не подлежа ни малѣйшему сомнѣнію по силѣ 25-й статьи 4-го раздѣла Литовскаго статута, не дозволяютъ возобновлять прописаннаго въ оныхъ дѣла, яко конченнаго миромъ; для того по симъ причинамъ комиссія сія искъ о сумму по завѣщанію княгини Маріи господаровны молдавской Януповой Радзивилловой, въ 1659 году ноября 20-го составленному, Виленскимъ, Заблудовскимъ и другими въ ономъ завѣщаніи упоминаемыми монасты-

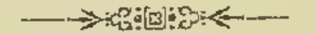
рями простираемый, уничтоживаетъ, навсегда истребляетъ, назначаетъ выдачу въ Радзивилловскій архивъ записи на признаніе въ копіи консисторіею изъ Пинскихъ актовъ представляемой, и обѣщаетъ учинить сношеніе о истребленіи помянутаго завѣщанія и записи на признаніе въ 1660 году генваря 24-го въ Пинскихъ гродскихъ актахъ записанной. А что касается требованія прокуратора, чтобъ присудить на духовенствѣ залогъ за несправедливое обезпокоиваніе въ томъ дѣлѣ, такъ какъ оказывается, что духовенство, основываясь только на копіи письма на признаніе, не вѣдая о вѣчномъ уже рѣшеніи того дѣла, завело объ ономъ искъ, для того комиссія, не обременяя духовенства штрафами, освобождаетъ оное отъ платежа залога. О каковомъ постановленіи Минской греко-россійской духовной консисторіи дать знать отношеніемъ, и вмѣстѣ съ тѣмъ на замѣчаніе оной консисторіи, что будто не свойственно требовано отъ нея объясненіе противу представленія заступающаго мѣсто прокуратора массы, увѣдомить оную консисторію, что комиссія, получая посредствомъ консисторіи искъ Заблудовскихъ священниковъ Бируковича и Загоровскаго, не могла инако, какъ только посредствомъ онойже консисторіи, требовать объясненія на дѣлаемые прокураторомъ споры, кольми паче, что комиссія находила въ ономъ представленіи достаточное и на доказательствахъ основанное дѣлоизложеніе.

1690 г. іюля 10. Квитанція, данная старшимъ Виленскаго св. Духова монастыря Петромъ Пашкевичемъ Толоконскимъ и старшинами братства кн. Каролинѣ Радивиловой.

„Что касательно долговой суммы 200,000 злот., издавна отыскиваемой Виленскимъ нашимъ братствомъ по обязательству блаженной памяти княгини Маріи господаровны молдавской Янушевой Радзивилловой, и завѣщаніемъ оной княгини признанной, при томъ 150,000 злотыхъ для нашей св. Духа церкви и монастыря, а также въ особенности для нѣкоторыхъ монастырей и гошпиталей, вѣдомству нашему принадлежащихъ, а именно: для Минскихъ мужескаго и женскаго братскихъ монастырей 3,000 злотыхъ, для монастыря въ Іевіи 1,500 злотыхъ, для Купятицкаго монастыря 1,000 злотыхъ, для Грозовскаго 250, для монастыря въ Цепрѣ 500 злотыхъ, для Плотницкой церкви 500 злотыхъ, для Виленской бурсы 1,000 злотыхъ, для Виленскаго гошпиталя нашего 1,500 злотыхъ, для отца Волосовича 2000 злотыхъ, для отца Маревича 1,000 злотыхъ. записанныхъ помянутою княгинею разными записями фундушовыми, обязательствами и завѣщаніями, а также касательно суммы 10,000 злотыхъ обезпеченной на Вилькинскомъ старостве и онойже княгинею по завѣщанію ея на погребательные издержки при погребеніи тѣла ея назначенной, о каковыя фундушовыя наданія, а также о вытѣсненіи насъ изъ Заблудова и Бѣлицы принуждены мы были съ опекунами малолѣтной княжны Людвики Каролины Радзивиловны заводить тяжбы, въ слѣдствіи коихъ предшественниками нашими были исходатайствованы судебные приговоры, а какъ оную начатую законнымъ порядкомъ тяжбу мы должны бы были продолжать, но нынѣ по совѣту честныхъ людей, посредниковъ съ обоихъ сторонъ и по предъявленіи со стороны княжны уступочной записи блаженной памяти княгини Маріи Янушевой Радзивилловй въ пользу мужа ея князя Януша Радзивилла, въ Ошмянскомъ земскомъ судѣ признанной, да сверхъ того избѣгая дальнѣйшихъ убытковъ и тяжебныхъ издержекъ, которые мы непремѣнно должны претерпѣвать, естьлибъ продолжали оную тяжбу; для того по симъ и многимъ другимъ причинамъ за всѣ сіи вышеупомянутыя намъ и другимъ принадлежащимъ къ намъ монастырямъ сдѣланныя фундушовыя наданія, по записямъ и завѣщанію княгини Янушевой и за погребеніе тѣла ея, принимая условленную и уже уплоченную намъ и всему братству нашему наличными деньгами сумму тридцать тысячъ злотыхъ, со стороны княжны, по договору г. Шишкою заключенному, уплаченную, примирились мы тѣмъ на вѣчныя и непоколебимыя

времена единодушно, довольствуясь только оною денежною суммою 30,000 злотыхъ за всѣ притязанія наши, и потому мы и все виленское братство наше, бывъ въ томъ совершенно удовлетворены со стороны княжеской, сею нашею записью объявляемъ вѣчную со всею квитанціею, а также всѣ бумаги, а именно: обязательства, фундушовыя надання, записи и подлинное завѣщаніе блаженной памяти княгини Янушевой Радзивилловой, трибунальскіе приговоры и всѣ въ пользу нашу изданные бумаги, бывъ совершенно удовлетворены, уничтожаемъ, отрекаемся отъ слѣдствій оныхъ и возвращаемъ оныя управителямъ княжескихъ имѣній, и уже со времени изданія сей нашей вѣчной квитанціи, ни мы сами, ни наслѣдникамъ братства нашего и иному другому въ нашемъ имени не предоставляемъ никакого права отыскивать оныя фундушовыя записи и похоронныя издержки, и буде бы въ нашемъ имени сталъ кто впредь отыскивать оныя судебнымъ порядкомъ, то объявляемъ, что сіе не будетъ имѣть никакой силы и важности, и потому по изданіи сей записи нашей не станемъ мы позывать и обезпокоивать княгиню, и ни мы сами, ни наслѣдники наши на вѣчныя времена не будемъ въ правѣ возобновлять сей тяжбы, напротивъ того въ имени помянутыхъ вѣдомству нашему принадлежащихъ монастырей, будебы кто либо сталъ въ имени оныхъ простирать о томъ претензію, должны мы будемъ возражать противу того и сему воспрепятствовать, подвергая за то въ залогъ сумму 30,000 злотыхъ, о каковой залогъ предоставляемъ княгинѣ право позвать насъ Виленское братство и наслѣдниковъ братства нашего во всякій судъ, въ земскій ли, въ гродскій, въ главный ли трибуналъ или въ ассесорскій судъ. Мы Виленское братство церкви св. Духа, бывъ позваны во всякій оный судъ, сами лично, а не посредствомъ повѣренныхъ нашихъ, должны будемъ оправдывать себя при уплатѣ онаго залога, послѣ же уплаты онаго, хотябъ нѣсколькократно, однако сія наша вѣчистая квитанціонная запись имѣетъ пребыть важною и непоколебимою на вѣчныя времена, и въ томъ выдали мы и проч. и проч.".

Дѣло № 904, стр. 70.

АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ.

I. ИМЕНЪ.

А.

Б.

В.

Г.

Д. Е. Ж.

З. И. І.

К.

Л.

М.

Н. О.

П.

Р.

С.

II. МѢСТЪ.

А. Б.

В. Г.

Д. Е.

Ж. З.

И. К.

Л. М.

Н. О.

П. Р.

С. У.

P2709

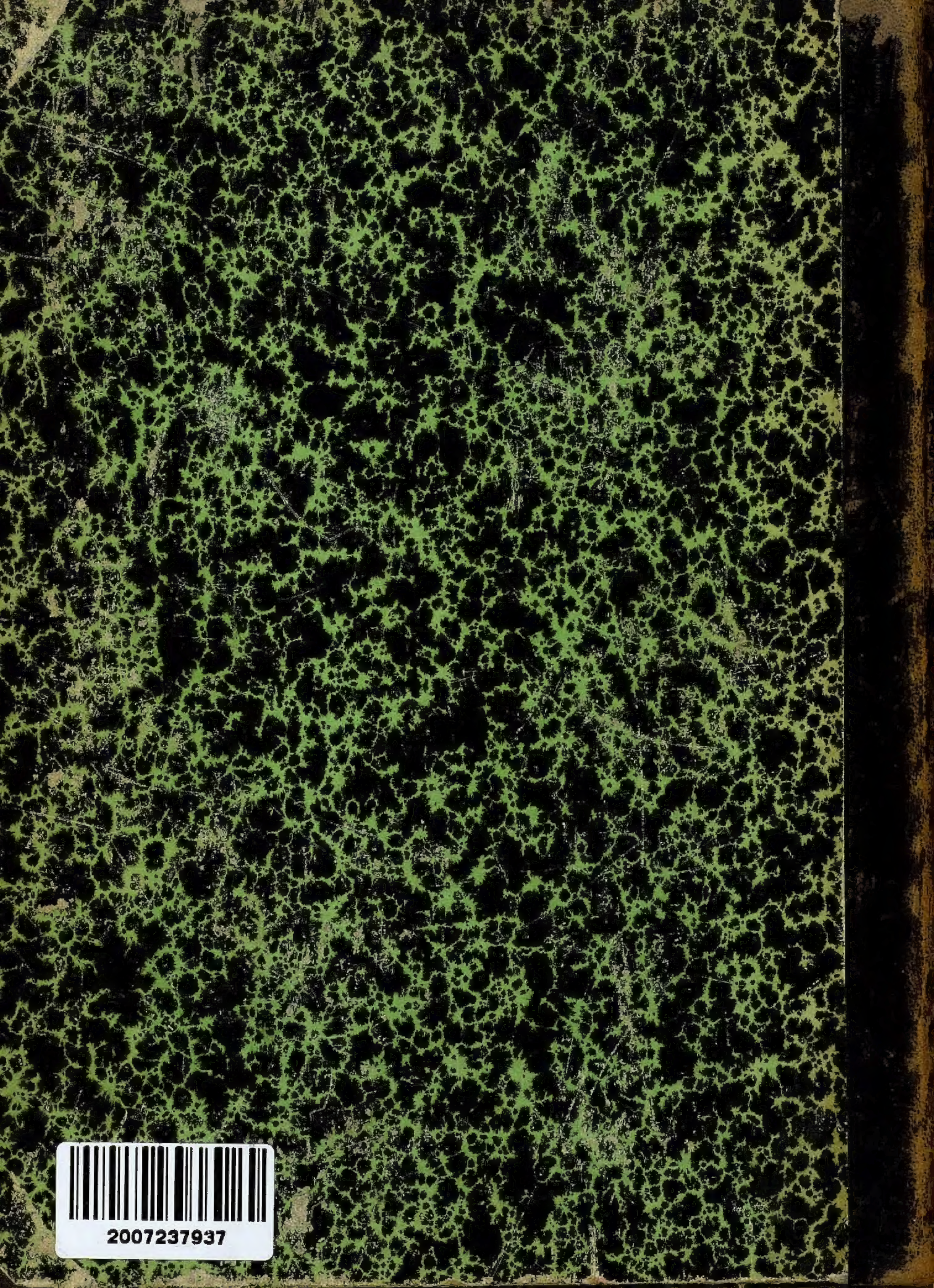
У. Х.

Ц. Ч.

Ш. Щ.

Я.

2007237937